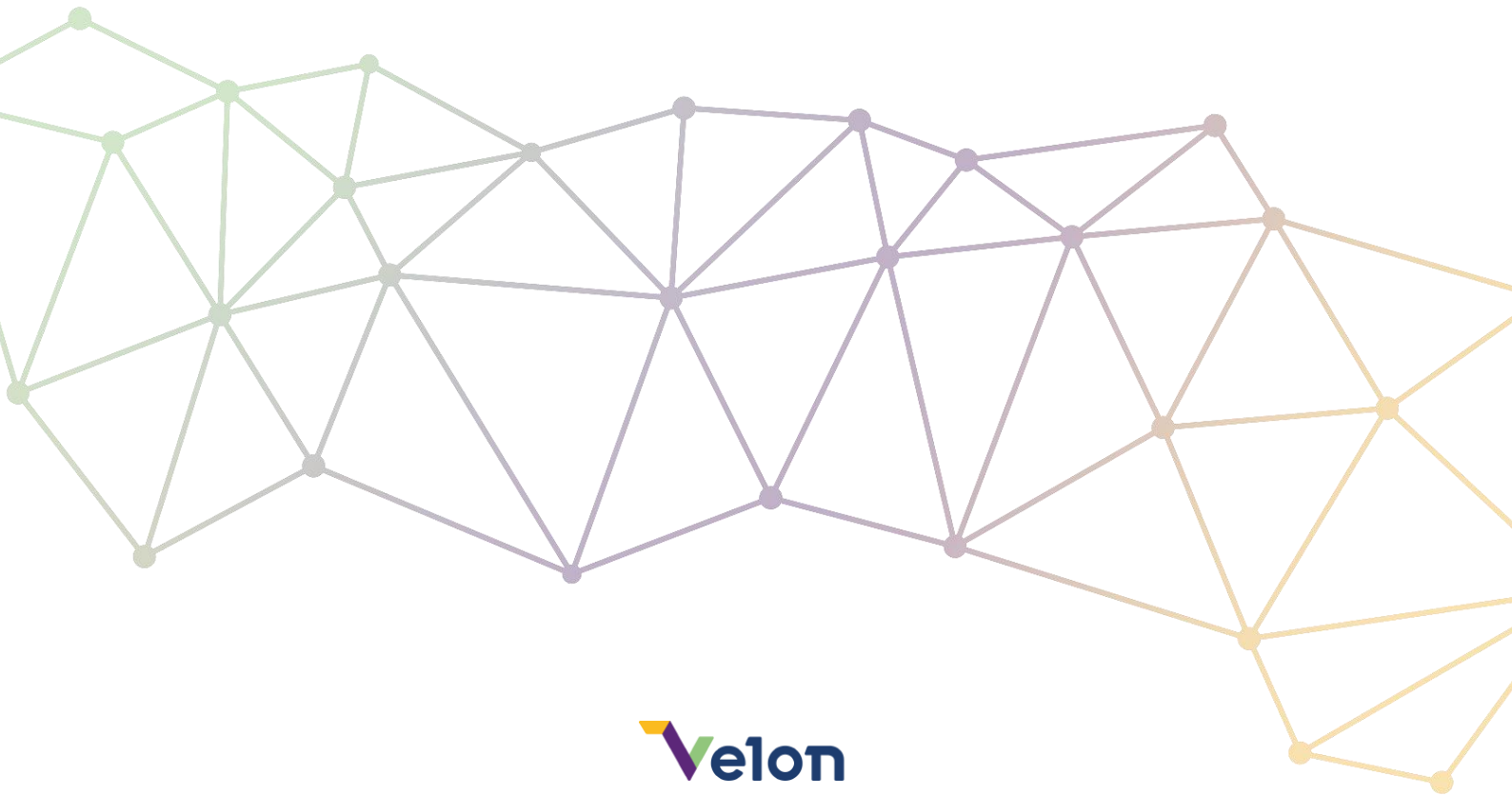

velon congres

ZWOLLE • 13 & 14 MAART **2023**
OPLEIDEN IN NETWERKEN

ABSTRACTBOEK

Abstracts parallelsessies

Op 13 en 14 maart 2023 komen bijna 1.000 lerarenopleiders uit Nederland en Vlaanderen samen in Zwolle. Het thema **Opleiden in netwerken** staat dan centraal in bijdragen die zijn ingedeeld in de categorieën ontmoeten, inspireren, creëren en verbeelden.

Er is naast drie inspirerende duo-keynotes een rijk aanbod van ruim 160 bijdragen, verdeeld over zes parallele rondes en vier programmalijnen:

- Leven lang ontwikkelen in netwerken: Wat leer je in netwerken?
- Regionale samenwerking voor een duurzame onderwijsarbeidsmarkt: Hoe organiseer je huidige en toekomstige vormen van (regionale) netwerken?
- Betekenisvol en samen leren door opleiders: Hoe bereid jij je voor op de toekomst?
- Kwaliteit en kenmerken van netwerken: Hoe werkt leren in netwerken? Hoe werken netwerken?

De bijdragen zijn verdeeld over zes parallelsessies:

- Maandag 13 maart
 - o Parallelsessies 1: 11.25-12.25 uur
 - o Parallelsessies 2: 13.25-14.25 uur
 - o Parallelsessies 3: 14.30-15.30 uur
- Dinsdag 14 maart
 - o Parallelsessies 4: 10.05-11.05 uur
 - o Parallelsessies 5: 11.35-12.35 uur
 - o Parallelsessies 6: 13.35-14.35 uur

Per sessie is er een overzicht van de inhoud, bestaande uit korte samenvattingen.

Vanuit de inhoudsopgave wordt door op de gekleurde titel te klikken de volledige bijdrage weergegeven.

Klik hieronder op een parallelsessie voor de desbetreffende **inhoudsopgave**:

Inhoudsopgave parallelsessies 1	3
Inhoudsopgave parallelsessies 2	14
Inhoudsopgave parallelsessies 3	25
Inhoudsopgave parallelsessies 4	34
Inhoudsopgave parallelsessies 5	43
Inhoudsopgave parallelsessies 6	56

De kleuren van de titels van het volledige abstract corresponderen met de programmalijnen:

Programmalijn 1: Leven lang ontwikkelen in netwerken: Wat leer je in netwerken?

Programmalijn 2: Regionale samenwerking voor een duurzame onderwijsarbeidsmarkt: Hoe organiseer je huidige en toekomstige vormen van (regionale) netwerken?

Programmalijn 3: Betekenisvol en samen leren door opleiders: Hoe bereid jij je voor op de toekomst?

Programmalijn 4: Kwaliteit en kenmerken van netwerken: Hoe werkt leren in netwerken? Hoe werken netwerken?

Inhoudsopgave parallelsessies 1

19. Studentveerkracht: Samen met studenten tools ontwikkelen om te gebruiken binnen Samen Opleiden **68**

Gerbert Sipman, Marnix Innovatie Centrum: Lectoraat Samen Opleiden & Professionaliseren; Luc Harthoorn, Thom Kooiman, Matthijs Sangers, Isis van Scheppingen, Roeland van der Ploeg, Marnix Academie

Studentveerkracht / Samen Opleiden / Student als partner

Vanuit NPO-gelden is het Lectoraat Samen Opleiden & Professionaliseren van de Marnix Academie een onderzoek gestart waarin door, voor en met studenten tools zijn ontwikkeld die ingezet kunnen worden op momenten dat je veerkracht nodig hebt bij het leren op de opleiding en/of in de praktijk. Veerkracht van (aanstaande) leraren kan burn-outs/stress verminderen en ook uitval voorkomen (Arnup & Bowles, 2016). In een oriëntatiefase is verkend met welke situaties op de opleiding en/of in de stage studenten te maken krijgen die om veerkracht vragen, en welke tools al worden ingezet binnen Samen Opleiden. Naast studenten zijn ook collega's van de Marnix Academie en het aanverwante werkveld bevestigd. In studiejaar 2022-2023 zijn vervolgens op onderzoeksmatige wijze met een klein groepje studenten kansrijke tools gekozen, ontwikkeld, uitgetoetst en vormgegeven. De ervaringen van de studenten zijn gevolgd met een reflectie aan de hand van richtvragen per uitgetoetste tool en een interview aan het einde van het traject; ook zijn de begeleiders van de studenten bevestigd middels een korte vragenlijst. In de workshop delen we het ontwikkelproces, maar gaan we ook aan de slag met de tools.

54. Verdiepingscursus voor (beginnende) opleiders rekenen-wiskunde **70**

Ronald Keijzer, Sonja Stuber, Hogeschool IPABO; Michiel Veldhuis, Hogeschool IPABO & Marnix Academie; Marjolein Kool, Hogeschool Utrecht; Jus Roelofs, Marnix Academie

professionalisering / rekenen-wiskunde / pabo

Voor het beroep van lerarenopleider rekenen-wiskunde bestaat geen specifieke vooropleiding. Een wiskundedocent heeft genoeg wiskundekennis, maar ontbeert vaak ervaring in, en reken-wiskundige didactische kennis van, het basisonderwijs. Een leraar basisonderwijs kan als ervaringsdeskundige de vakdidactische theorie met de onderwijspraktijk verbinden, maar ontbeert vaak wiskundige kennis of een academische onderzoekende houding. Zo zijn er nog meer verschillen tussen de professionals die beginnen als lerarenopleider rekenen-wiskunde. Alle verschillende achtergronden zijn maar gedeeltelijk toereikend voor het beroep van lerarenopleider rekenen-wiskunde. Dat betekent dat lerarenopleiders zich in hun eerste werkzame jaren op de pabo verder willen ontwikkelen. Daarin voorziet sinds drie jaar de tweejarige 'verdiepingscursus rekenen-wiskunde voor (beginnende) lerarenopleiders', geïnitieerd door drie hogescholen. In deze verdiepingscursus gebruiken we de verschillende achtergronden van de cursisten om het reken-wiskundeonderwijs op de opleiding en in het basisonderwijs te verkennen. Praktijkverkenningen in de lerarenopleiding leiden tot een praktijkonderzoek, waar kleine teams een vraagstuk uit de praktijk van de lerarenopleiding aanpakken.

Tijdens de ronde-tafel-ontmoeting delen we onze overwegingen bij de vormgeving van de cursus en opgedane ervaringen. Deelnemers worden uitgenodigd hun ervaringen en ideeën in te brengen. Daarbij gaat het om de eigen ontwikkeling als opleider en om het delen van ervaringen in het coachen van startende collega's.

74. Regie over eigen leren via videobeelden. Studenten leren samen van videobeelden uit hun praktijk **72**

Meike Broecheler, Monique Velthuyse, Marnix Academie

zelfsturing / videobeelden / leercultuur

Leren in de praktijk is een essentiële component in lerarenopleidingen. Studenten doen ervaringen op in de praktijk en leren door betekenis te geven aan hun praktijkervaring. Helaas ervaren studenten vaak een scheiding tussen het leren in de opleidingspraktijk en het leren op de opleiding. Hoe kunnen we dit voorkomen? En daarbij, hoe kun je in de opleiding in korte tijd tegemoetkomen aan zoveel verschillende praktijkervaringen van individuele studenten? En, hoe zorg je dat studenten ook na de opleiding van hun praktijkervaringen samen blijven leren?

De Marnix Academie te Utrecht heeft in antwoord op deze vragen de werkwijze Focus ontwikkeld. Met deze werkwijze leren alle bachelor-studenten aan de Marnix Academie tijdens de opleiding om samen met medestudenten - en later: collega's - te reflecteren op videobeelden uit hun praktijk. De werkwijze wordt ingezet in verschillende fasen van de opleiding, en ook tijdens het praktijkleren. De werkwijze bestaat uit een 7-stappenplan en verschillende kijkwijzers en wordt ondersteund door de openbare website Marnixfocus.nl, die goed toegankelijk is op je mobiele telefoon.

In deze workshop ervaar je de werkwijze en gaan we met elkaar in gesprek over de wijze waarop jij hem kan inzetten in jouw opleidingspraktijk.

75. Van onderzoeker naar beginnende lerarenopleider: professionele ontwikkeling en verschillende actoren 77

Martine van Rijswijk, Graduate School of Teaching, Universiteit Utrecht; Loes de Jong, Universiteit van Amsterdam; Kevin Zweers, Iclon

beginnende lerarenopleiders / professionele ontwikkeling / leren in interactie

In deze ontmoeting stellen we de invloed van de interactie met mensen in de werkomgeving op de ontwikkeling van beginnende lerarenopleiders centraal. Concreet gaan we daarvoor in een bijeenkomst in gesprek over reflecties van twee beginnende lerarenopleiders die vanuit de wereld van het onderzoek actief zijn geworden als lerarenopleider. We zien deze reflecties als een weerslag van de ontwikkeling als lerarenopleider, die als idiosyncratisch (persoonlijke percepties en verwachtingen zijn uniek), dynamisch (nieuwe ervaringen roepen nieuwe inzichten op) en beladen (nieuwe inzichten kunnen confronterend zijn) getypeerd kan worden. In deze ontmoeting bespreken we de eerste conclusies uit onze analyse van wekelijkse geschreven reflecties van twee beginnende lerarenopleiders. We rapporteren daarbij over ervaringen van (dis)continuïteit en de rol van interactie met actoren en de professionele omgeving bij die ervaringen. We willen hiermee 1) reflecties van deelnemers op deze thematiek stimuleren en 2) een tentatief kader voor het begrijpen van de interacties bij de ontwikkeling van beginnende lerarenopleiders voorleggen.

76. Opleidersnetwerk posthbo-opleiding rekenoördinator 79

Ronald Keijzer, Hogeschool IPABO; Belinda Terlouw, Hogeschool KPZ; Martine van Schaik, Carla Rietberg, Marnix Academie;

Met het oog op de kwaliteit van het reken-wiskundeonderwijs, wijst de overheid met enige regelmaat op het belang van een rekenoördinator op iedere basisschool. De opleiding tot rekenoördinator dient daarom van voldoende kwaliteit te zijn, maar ook voortdurend actueel gehouden te worden.

Bij de herziening van de posthbo-opleiding rekenoördinator van 2022 is in deze voortdurende actualisatie voorzien door de materialen via een digitale omgeving beschikbaar te stellen, waarbij deze digitale omgeving voor opleiders gelijk mogelijkheden biedt om materialen, opmerkingen en ideeën met elkaar te delen. Het gaat hierbij om het elkaar via een chat-functie wijzen op nieuwe ideeën of publicaties, het delen van zelfgemaakte uitwerkingen van materialen van de opleiding en het communiceren met de ontwerpers van de opleiding.

Tijdens het rondetafelgesprek bieden we kort zicht op de inhoud van de opleiding en gaan we met elkaar het gesprek aan over de manier waarop een netwerk van opleiders is gecreëerd. We delen voorbeelden van de dialoog binnen het netwerk en gaan in gesprek over hoe dit delen tussen opleiders verder geoptimaliseerd kan worden.

94. Didactisch redeneren in het perspectief van Duurzaam Leren en Onderwijzen

81

Bruno Oldeboom, Anneke Smits, Erik Meij, Heleen Vellekoop, Hogeschool Windesheim

Samen opleiden / Leren van aanstaande leraren / Opleidingsdidactiek

In deze workshop komen twee samenhangende vragen aan de orde. In de eerste plaats is er aandacht voor de vraag wat lerarenopleiders kunnen doen om het vermogen tot didactisch redeneren van aanstaande leraren te vergroten. Ten tweede is er aandacht voor de vraag wat lerarenopleiders kunnen doen om het leerproces van studenten zo te beïnvloeden dat het kan leiden tot duurzame docentcompetentie.

Deze vragen komen voort uit ervaringen van school- en instituutopleiders. Studenten blijken moeite te hebben om in te spelen op het leerproces dat leerlingen doormaken. Een mogelijke oorzaak is dat studenten niet goed didactisch redeneren. Opleiders geven aan dat studenten het lastig vinden om betekenisvolle ervaringen op de werkplek te verbinden met meer abstracte theorie die zij op het instituut aangeboden krijgen. Daardoor raakt het leerproces van aanstaande leraren gefragmenteerd en is het leerproces niet duurzaam.

Om studenten te stimuleren meer didactisch te redeneren wordt er binnen een opleidingsschool in onderlinge samenwerking tussen schoolopleiders en instituutopleiders een tool ontwikkeld. Dat is een kaartspel waarmee studenten elkaar verdiepende vragen stellen en zo worden uitgenodigd om didactische overwegingen met elkaar te delen. In de workshop zullen we ervaringen opdoen met het kaartspel en er samen over in gesprek gaan.

142. Samenwerken, samen leren = motiveren

83

Marika ter Maat, Chantal Scholten, Universiteit Twente

Samenwerkend leren / Professionalisering

Voor de Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO) van de Universiteit Twente hebben wij voor docenten met veel onderwijservaring een Fast Track ontwikkeld. Normaal duurt het BKO-traject 2 tot 3 jaar, maar in onze variant kunnen (ervaren) docenten dit in 3-4 maanden afronden. In deze variant tonen de docenten van het wetenschappelijk onderwijs hun didactische bekwaamheid aan door een PowerPoint voor te bereiden per competentie (met daarin antwoord op de vragen 'wat, hoe en waarom'), waarna ze deze presenteren aan peers tijdens presentatiesessies. Vervolgens discussiëren zij met elkaar om ervaringen en ideeën uit te wisselen mbt hun onderwijs. Dit proces wordt tijdens een online sessie begeleid door een onderwijskundige (de BKO-begeleider) die oog heeft voor de inhoudelijke kwaliteit en de groep aanspoort op een hoger en abstracter niveau te kijken naar de ontwikkeling van de docent en zichzelf. Tijdens onze presentatie tijdens het VELON congres zullen wij de deelnemers laten ervaren wat de meerwaarde is van het voorbereiden en uitvoeren van een taak, om daarna met elkaar de diepte in te duiken tijdens de discussie met peers, onder begeleiding van een onderwijskundige. Tevens zullen wij onze Fast Track toelichten en de opgedane praktische ervaringen van dit traject delen met de deelnemers.

147. Ontmoet de Opleidingsschool Oostelijk Flevoland (OSOF)

85

Petra van Zijtveld, Brenda Bier, Opleidingsschool Oostelijk Flevoland (OSOF)

Netwerken / Delen

Ontmoet de Opleidingsschool Oostelijk Flevoland (OSOF)

Wij zijn een jonge brede opleidingsschool bestaande uit vo, pro, vso, mbo en hbo en zoals de naam al aangeeft bevinden onze scholen zich in het oosten van Flevoland.

Ons opleidingsteam bestaat uit schoolopleiders van de diverse scholen, de programmaleider en de instituutopleiders en werkt nauw samen op diverse vlakken. Zo is er een stagegids ontworpen, een handleiding voor het begeleiden van stages door werkplekbegeleiders, een doorlopende leerlijn intervisie, we brengen een nieuwsbrief uit en we zijn bezig met stageopdrachten waarbij we

aansluiten bij de onderzoekende houding en bij de brede leergemeenschap op het instituut. Uiteraard wordt al het materiaal continue up-to-date gehouden.

In onze bijdrage stellen we onze partners in ons netwerk voor en laten we zien op welke manier wij de verbinding in ons netwerk hebben geborgd. Ook willen we met jullie delen tot welke resultaten/opbrengsten dit tot nu toe heeft geleid.

We willen in gesprek aan de hand van onderstaande vragen:

- Wat zijn de verschillende expertises binnen het eigen netwerk?
- Wat is het gezamenlijk doel/belang?
- Hoe komt verbinding tot stand?
- Hoe ontstaan concrete opbrengsten uit 'losse' ideeën?
- Hoe wordt continuïteit geborgd?
- Wat zijn de valkuilen in het proces?

158. Videocoaching als intervisiemiddel over kwaliteitsvolle interacties in een student-leerkrachtnetwerk 86

Justine Pillaert, Hogeschool VIVES

Videocoaching / Interactievaardigheden / Leerkrachten en studenten basisonderwijs

VIVES Hogeschool draagt in haar lerarenopleiding kleuteronderwijs en lager onderwijs samen leren met het werkveld hoog in het vaandel. Daarom wordt al jaren op verschillende manieren ingezet op lerende netwerken en samen opleiden. In een recent project 'Taalsterk de klas in!', gelinkt aan Kleine Kinderen Grote Kansen, zetten studenten en leerkrachten van deelnemende partnerscholen in op kwaliteitsvolle interacties als motor voor taalverwerving.

Door samen aan de slag te gaan met interactiekansen in lessen en activiteiten voor kinderen tussen vier en negen jaar bevorderen studenten en leraren hun interactievaardigheden. Zij blikken tijdens intervisiemomenten terug op die vaardigheden aan de hand van de videocoachingsmethodiek. Door, na inhoudelijke training, interactieve momenten te filmen en samen te bekijken, ontstaan diepgaande reflectiemomenten waarbij studenten en leerkrachten van en met elkaar leren. In deze inspiratiesessie stellen we de voorwaarden voor een geslaagde videocoaching met studenten en leerkrachten centraal aan de hand van een concreet en actueel praktijkvoorbeeld dat gelinkt is aan kwaliteitsvolle interacties als motor voor taalverwerving.

162. Betekenisvol onderzoek voor en door leraren: denken, dialoog en doen 89

Femke Bijker, Hogeschool Windesheim

Betekenisvol onderzoek / Value-based education / Subject-subject

Betekenisvol praktijkgericht onderzoek door leraren in opleiding is niet vanzelfsprekend. In de thematische onderzoeksgroep: 'De leraar als subject: hoe beïnvloed ik het leren van lerenden' staat het eigen handelen centraal. Het spreekt leraren in opleiding aan om hun eigen invloed in de praktijk te onderzoeken. Zij ontdekken welke waarden in hun professioneel handelen belangrijk zijn en gaan in dialoog over een onderwijsprobleem met collega's én lerenden. Dit vormt het vertrekpunt om het handelen te verbeteren. Er worden theoretische bronnen en experts gebruikt om het nieuwe handelen vorm te geven. Vervolgens wordt onderzocht, wederom met collega's en lerenden, in hoeverre dit daadwerkelijk bijdraagt aan 'beter handelen'. Op het moment dat leraren in opleiding écht luisteren naar de perspectieven van anderen, ontstaat een proces van eigenaarschap. Het is een parallel proces met hoe wij als lerarenopleiders begeleiden: we gaan uit van eigen kennis en kunde, waarbij we de verdere ontwikkeling van onderzoekend vermogen faciliteren. Het gezamenlijke doel van ons als onderwijsprofessionals (leraren in opleiding en lerarenopleiders) is: bijdragen aan goed onderwijs. Dat doen we door middel van: onszelf en de lerende als subject zien, de stem van de lerende is belangrijk. Middels storytelling worden jullie meegenomen in onze ervaringen.

167. Kairos in de klas, pedagogiek met hart, hoofd en handen en voeten 91

Monique van den Heuvel, Hogeschool Rotterdam; Mieke de Wit, Zzp

pedagogiek / leraren / lerarenopleiders

Kairos in de klas

Afgelopen schooljaar jaar hebben we in het traject Verdiepende Pedagogiek en bij de lerarenopleiding gezondheidszorg en welzijn op Hogeschool Rotterdam onderzocht hoe we de pedagogische literatuur en de onderwijspraktijk aan elkaar kunnen verbinden.

Tijdens het lezen van de vaak prachtige pedagogische literatuur, denk ik vaak: "Mooi, maar wat nu?" En dat was precies het startpunt van ons onderzoek en boek. We schreven een inspiratieboek met reflectieve vragen en speelse opdrachten om leraren (in opleiding) te laten nadenken en met elkaar in gesprek laten gaan. Wat betekent dit voor mijn onderwijspraktijk? Hoe zou ik wat ik lees in die literatuur ook echt kunnen inzetten?

We werken vanuit een paar thema's: Ik de leraar, Ik en mijn leerlingen, Ik en de ouders, Ik en mijn collega's, Ik en de school/stad/wereld en dan weer terug naar Ik de leraar. Vanuit de gedachte dat het onderwijs soms voorbij gaat aan de persoon van de leraar, willen we juist hier bij die persoon beginnen. Hoe ben jij als leraar? Van daaruit in verbinding met de ander en weer terug naar jezelf. Zowel bij Verdiepende Pedagogiek als in onze lerarenopleiding hebben we goede ervaringen met het werken met deze thema's.

169. Veerkrachtige leraren: begeleiden van de narratieve professionele identiteit van aanstaande leraren 93

Marieke Pillen, Shirine Bousaid, Lotte Mensink, Hogeschool KPZ

professionele identiteitsontwikkeling / aanstaande leraren basisonderwijs / curriculumontwikkeling

Het beroep van leraar is complex. Om de uitdagingen die het beroep van leraar met zich meebrengt het hoofd te kunnen bieden is het belangrijk dat leraren veerkrachtig zijn en stevig in hun schoenen staan. De opleiding tot leraar basisonderwijs van hogeschool KPZ leidt studenten daarom op tot veerkrachtige leraren met een stevige narratieve professionele identiteit. Dat doen we in de persoonlijke professionele ontwikkelingslijn (ppo-lijn) waarin studenten in verschillende netwerken reflecteren op hun eigen handelen en in dialoog gaan, om meer zicht krijgen op wie zij zijn en willen worden als leraar. Interne en externe ontwikkelingen hebben geleid tot een herziening van de ppo-lijn. Om inhoudelijk die beslissingen te maken die bijdragen aan de veerkracht en professionele identiteit van aanstaande leraren doet hogeschool KPZ onderzoek naar de behoeften van (oud)-studenten, hogeschooldocenten en het werkveld op dit gebied door hen te vragen naar hun ervaringen met de ppo-lijn.

171. Kwaliteit leven lang ontwikkelen in netwerken met het Zelfevaluatiekader Samen Opleiden 95

Jeanette Geldens, Herman Popeijus, Hogeschool de Kempel & Opleidingsnetwerk Samen Opleiden; Peter Ruit, Driestar Educatief; Dionne Donlou, Opleidingsnetwerk Samen Opleiden; William Meuleman, Samen in Ontwikkeling (SAM)

Kwaliteit / Zelfevaluatiekader / Samen Opleiden

In deze workshop bespreken we beknopt de ontwikkelingen van het Zelfevaluatiekader Samen Opleiden (ZEK) tegen het licht van het Landelijk Kwaliteitskader Samen Opleiden en Inductie en werkwijze peerreview (hier afgekort als LKK, Ontwikkelteam Kwaliteitskader, 2021) en gaan daarbij in op enkele werkwijzen.

Allereerst delen we vanuit verschillende perspectieven (die van ontwikkelaars, projectleiders van partnerschappen, schoolopleiders, directie en team) de opgedane ervaringen.

Daarna bespreken en verkennen we met elkaar in groepen de onderzoeksbevindingen en

gereviseerde instrumenten van het in 2020-2021 uitgevoerde evaluatieproject, het vervolgproject van 2021-2022 (Geldens, Ruit & Popeijus, 2020; 2021) en de opbrengsten tot nu toe.

Dit doen we op basis van een infographic waarop de algehele onderzoeksbevindingen zijn samengevat: een ZEK-LKK-vergelijking en vragenlijst- en groepsinterviewresultaten over de wijze waarop het ZEK wordt gebruikt en welke behoeften de gebruikers hebben.

Vervolgens verkennen we met elkaar de diverse werkwijzen waarop de gereviseerde instrumenten (ZEK-posters en ZEK-toelichting) zijn in te zetten en welke rol het nieuwe ZEK-online daarin kan spelen.

Ten slotte gaan we plenair met elkaar in dialoog over de opgedane inzichten vanuit de diverse groepen en geven we de deelnemers de gelegenheid om de opbrengsten te verzilveren.

193. Werk maken van gelijke kansen: De inbedding in het curriculum van de lerarenopleiding **97**

Edwin Buijs, Marijke van Vijfeijken, Esther Keun, Fabian van Aarle, HAN University of Applied Sciences

Kansengelijkheid / kennislab / lerarenopleiding

In het Sprong Voorwaarts kennislab 'Bevorderen kansengelijkheid' hebben onderzoekers, leraren en lerarenopleiders gezamenlijk vier masterclasses ontwikkeld waarmee zowel in lerarenopleidingen als in de onderwijspraktijk (po/vo) de kennis kan worden verrijkt over kansengelijkheid en over hoe deze kan worden bevorderd. De thema's van de vier masterclasses zijn 'Wat zijn gelijke onderwijskansen?', 'Hoge verwachtingen', 'Differentiatie voor gelijke kansen', en 'Rechtvaardig beoordelen en beslissen'. In deze workshop worden het kennislab en de opbrengsten ervan geïntroduceerd. We delen ook onze ervaringen met de uitvoering van de masterclasses in de lerarenopleiding en op de werkplek. Vervolgens gaan we samen dieper in op de vragen hoe de thema's en producten van het kennislab een plek kunnen worden gegeven in lerarenopleidingen en welke stappen er kunnen worden gezet om deze thema's meer structureel en diepgaand in te bedden in het curriculum van de lerarenopleiding.

197. De meerwaarde van 'Samen': hoe drie verschillende partnerschappen elkaar aanvullen en versterken **99**

Froukje Bos, Erwin Haandrikman, Hogeschool Windesheim

Samenwerking / co-creatie / peerfeedback

Soms heb je een ander nodig om het beste in jezelf naar boven te halen. Dat realiseerden drie verschillende partnerschappen in de regio Zwolle zich in hun individuele zoektochten naar de meest optimale vorm van Samen Opleiden. Hierin hebben we elkaar gevonden. Wat klein begon in 2019 is inmiddels uitgegroeid tot een duurzaam en krachtig samenwerkingsverband waarin we elkaar aanvullen en versterken. We leiden samen ruim 500 studenten per jaar op en geven een substantieel deel van het curriculum van de tweedegraads lerarenopleidingen van hogeschool Windesheim in co-creatie vorm.

Onze samenwerking is inspirerend voor alle partijen. Docenten-in-opleiding zijn gedurende hun hele studie verbonden aan ons samenwerkingsverband en krijgen een compleet beeld van het gehele tweedegraads vakgebied. Onze samenwerking zorgt ook voor schaalvergroting, ruimere professionaliseringsmogelijkheden en kennisdeling.

Tijdens het congres laten onze studenten, schoolopleiders, werkplekbegeleiders en instituutopleiders jullie in carrouselvorm graag zien hoe we het aanpakken en wat deze samenwerking ons in de praktijk oplevert. We delen onze materialen en werkvormen graag met jullie. Er is ook alle ruimte voor het stellen van vragen. We nodigen jullie daarnaast van harte uit om met ons mee te denken over hoe we onze positie in de regio nog verder kunnen versterken.

199. Op naar toekomstbestendig HR beleid: Wat kunnen we van elkaar leren?

Piety Runhaar, Wageningen University & Research; Roel Swetselaar, Christelijke Hogeschool Ede

Doorgaande professionele ontwikkeling van leraren / Human resource beleid / Samen opleiden en professionaliseren

De opdracht voor scholen om te zorgen voor voldoende gekwalificeerde én gemotiveerde leraren en onderwijsondersteunend personeel is nog nooit zo urgent geweest is. In korte tijd zijn scholen dan ook geconfronteerd met diverse beleidsinitiatieven die als doel hebben om meer, gekwalificeerde en gemotiveerde leraren aan te trekken. Denk aan Begeleiding startende leraren; Regionale aanpak personeelstekorten; Samen Opleiden en professionaliseren; Regionale opleidingsallianties; Beroepsbeeld van de leraar. De praktijk leert dat deze initiatieven vaak nog los staan van elkaar en nog niet zijn doorvertaald naar het HR beleid binnen scholen. In de workshop gaan we met elkaar op zoek hoe al deze initiatieven te zien zijn als ingrediënten voor toekomstbestendig HR beleid, dat zich uitstrekt van werving & selectie, professionele ontwikkelmogelijkheden, beoordelen en belonen tot taakbeleid. Om te voorkomen dat scholen allemaal individueel het wiel gaan uitvinden is het verstandig om hierin samen op te trekken en te leren van elkaar. De workshop doet daarvoor een eerste aanzet.

223. Bildung, burgerschap en nu? Onderwijs voor straks!

103

Onzekerheid / welbevinden / toekomstgericht

Bildung, burgerschap en nu ... onderwijs voor straks!

Hoe bereid je jezelf en je studenten voor op een toekomstige samenleving? Het vraagt van hem of haar in ieder geval een dubbelslag in denken, die zonder visie en theoretische verdieping de kans op het mislaan van de maatschappelijke plank vergroot.

Wat gebeurt er als je het even niet meer zo precies weet, als je in verwarring bent over jouw rol als leraar, de toekomst minder zekerheden kent en deze toekomst op de jeugd chaotisch overkomt en het gevoel van onzekerheid versterkt? We lijken kwetsbaarder geworden. Erkenning van deze kwetsbaarheid kan ons alleen maar sterker maken in het samen werken aan cohesie en harmonie binnen gemeenschappen en de samenleving in het algemeen. Maar hoe doe je zoiets in de context van het onderwijs?

Hoe dragen in deze zoektocht kennis en inzicht bij aan meningsvorming en visie-ontwikkeling? Hoe ontwikkelen leraren weerbaarheid en wendbaarheid bij zichzelf en hun studenten? En wat geven de toekomstige leraren op hun beurt aan de studenten mee, gegeven dat wij ons niet bevinden in een tijdperk van verandering maar in een verandering van tijdperk, waarin we de chaos zullen moeten omarmen (Rotmans, 2020) en vertalen naar een nieuwe onderwijsorde?

226. Causale diagrammen: inzicht in patronen die samen leren in netwerken kunnen stimuleren of belemmeren

105

Ina Cijvat, Marco Snoek, Hogeschool van Amsterdam

duurzame professionele cultuur samen / leren / ontwikkelen

In deze workshop gaan opleiders in kleine groepen aan de slag met causale diagrammen waarin zichtbaar gemaakt is welke factoren de professionele ontwikkeling van onderwijsprofessionals kunnen ondersteunen of belemmeren. In verschillende diagrammen is inzichtelijk gemaakt welke dynamiek, samenhang en relaties er zijn tussen die verschillende factoren. Doordat deze processen in beeld zijn gebracht, is het mogelijk om gericht het gesprek daarover te gaan voeren, en met elkaar op zoek te gaan naar handelingsperspectief. Samen leren in netwerken kan daarin een belangrijke rol spelen, maar vraagt om een aantal voorwaarden, zowel van de professional als van de organisatie.

Deze causale diagrammen zijn ontwikkeld vanuit de context van leraren en scholen. De vraag is of ze ook in deze vorm bruikbaar zijn voor lerarenopleiders en hogescholen/universiteiten, en of ze als instrument gebruikt kunnen worden om met elkaar in gesprek te gaan over wat opleiders aan

ondersteuning en toerusting nodig hebben om hun veranderende rol te kunnen vervullen en aan de daarmee samenhangende verwachtingen te kunnen voldoen.

In de workshop worden de causale diagrammen toegelicht, en gaan de deelnemers met elkaar in gesprek over welke mogelijkheden en handvatten zij zien om deze diagrammen in te zetten in hun eigen praktijk.

231. Samenwerken aan een duurzame professionalisering van leraren 107

Lore Van Melkebeke, Katrien Kempeneers, KU Leuven

Regionale samenwerkingsverbanden / Professionalisering

De uitdagingen waarmee het onderwijsveld geconfronteerd wordt zijn groot en onvoorspelbaar: er heerst een groot lerarentekort; leraren moeten omgaan met een snel evoluerende onderwijswereld, waarin nieuwe inzichten ontstaan en nieuwe skills nodig zijn. Om deze uitdagingen aan te pakken, bundelen verschillende lerarenopleidingen uit een aantal hoger onderwijsinstellingen in Vlaanderen de krachten. Het netwerk 'de Associatie KU Leuven' bestaat uit 5 hogescholen en in 1 universiteit verspreid over Vlaanderen en Brussel. De lerarenopleidingen uit de Associatie wensen in het Voorsprongfondsproject 'Duurzaam professionaliseren van leraren' een fundament te bouwen voor een flexibel en geïntegreerd professionaliseringsaanbod voor leraren. Dit fundament omvat: het ontwikkelen van een bevragingsmethodiek om het aanbod af te stemmen op de noden van leraren; de ontwikkeling van een methodiek om een professionaliseringsplan op te maken; het uittekenen van een professionaliseringscontinuüm en het ontwikkelen van een financieel-organisatorisch model. Het project gaat na wie welke rol op zich kan nemen in het professionaliseringsspectrum: Welke partner is aan zet op welk moment? Kunnen we elkaar versterken in het netwerk? In deze sessie wensen we ervaringen te delen over de samenwerking in netwerken rond het thema professionaliseren. Hoe kunnen we de projecten en de gezamenlijke initiatieven duurzaam verankeren naar de toekomst toe?

249. Samen professionaliseren van startende leraren 109

Maaïke Vervoort, Christine Kemmeren, Edmée Suasso de Lima de Prado, Saxion Hogeschool; Hester Langkamp-Waanders, OPO-Hof van Twente

Inductie / Levenlang leren / Boundary crossing

Begeleiding van startende leraren is een urgent thema met het oog op het behoud van leraren voor het beroep. De aansluiting van afstudeer- en inductiefase staat centraal in een NPO-project dat wordt uitgevoerd in de partnerschappen van Hogeschool Saxion. Hiermee wordt het Samen Professionaliseren inhoudelijk vormgegeven.

De deelnemers zijn lerarenopleiders en starterscoaches uit verschillende partnerschappen. Zij vormen samen een professioneel netwerk en ontwerpen kennisobjecten (boundary objects) voor begeleiding van starters. Deze kennisobjecten betreffen vier thema's: ouderbetrokkenheid, klassenmanagement, onderwijsondersteuningsbehoefte en werkdruk. De bedoeling is dat deze kennisobjecten gebruikt gaan worden door starterscoaches in hun begeleiding van startende leraren.

Dit project volgen we onderzoeksmatig waarbij we focussen op netwerklernen. In de beginfase van het project richten we ons op het leren van de deelnemers aan de ontwerpteams: in hoeverre leidt het werken in een ontwerpteam tot uitbreiding van hun professionele netwerk? Ook kijken we naar de dynamiek binnen het ontwerpteam en hoe de informatie-uitwisseling plaatsvindt voor het ontwerpen van kennisobjecten. In een latere projectfase gaan we na welke impact deze kennisobjecten hebben op de bestaande praktijk van startersbegeleiding.

In dit rondetafelgesprek delen we onze ervaringen en zijn we benieuwd naar ideeën om de kwaliteit van netwerklernen in kaart te brengen.

272. Portretten van innovatieve opleidingspraktijken: een eerste schets 111

Frank Crasborn, Quinta Kools, Fontys Hogeschool; Ingrid Paalman-Dijkenga, Hogeschool Viaa; Marco

Snoek, Hogeschool van Amsterdam; Herma Jonker, Hogeschool Windesheim

Samen vernieuwend opleiden / Vernieuwen in netwerken / Responsief opleiden

In het hele land zoeken scholen naar mogelijkheden om het onderwijs beter aan te passen aan het leren en de belangen van leerlingen. Ze vertalen dat elk op een eigen manier naar een praktische uitwerking. In een groeiend aantal netwerken van opleidingsinstituten en scholen samen op zoek naar opleidingsroutes voor leraren die aansluiten bij die veranderingen in de onderwijspraktijk.

Het doel van het onderzoek is om in de context van Samen Opleiden meer zicht te krijgen op de dynamiek en uitdagingen van het ontwerpen en uitvoeren van nieuwe opleidingsroutes en de opbrengsten daarvan in termen van beoogd, uitgevoerd en gerealiseerd curriculum. Om deze vragen te beantwoorden worden drie jaar lang verspreid over het land zes innovatieve opleidingsinitiatieven gevolgd en geportretteerd door middel van documentanalyses, story lines en interviews met betrokkenen van de lerarenopleidingen en scholen en met leraren in opleiding. De dataverzameling vindt plaats in het najaar van 2022, 2023 en 2024. Op basis van de onderzoeksgegevens en individuele 'casusportretten' worden in elke fase casus overstijgende dilemma's, uitdagingen en opbrengsten geïnventariseerd en beschreven. In het symposium worden de eerste portretschetsen en resultaten gepresenteerd en besproken.

279. Gezamenlijk opleiden in het noorden naar inclusiever onderwijs: GO!

Samen anders leren kijken

113

José Middendorp, NHL Stenden Hogeschool; Anke de Boer, RENN4; Ninja van der Honing, Hanzehogeschool Groningen

inclusiever onderwijs / Community of Learners (CoL) / systemisch denken

Nederland heeft van oudsher een sterk gesegregeerd onderwijssysteem, wat zich kenmerkt door een multitrack systeem waarbij speciaal- en regulier onderwijs van elkaar gescheiden zijn. Waar kinderen in aparte systemen leren en ontwikkelen, staat de ontwikkeling van een inclusieve samenleving onder druk. Het partnerschap 'GO! Samen anders leren kijken' tussen RENN 4, de lerarenopleidingen van NHL Stenden Hogeschool, de Hanzehogeschool Groningen en de Rijksuniversiteit Groningen nemen een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een ontwikkeling naar inclusiever onderwijs. Dit partnerschap heeft een diversiteit aan onderwijsprofessionals: studenten, leraren- en schoolopleiders van de AOLB (Pabo en bachelor pedagogische wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen), de ALO, ALO-Pabo, Pabo-sociaal werk en de opleiding Pabo-pedagogiek. Deze inclusieve setting wordt, vanuit het systemisch denken (Middendorp, 2022; Schaveling, Bryan, Goodman, 2012, Bronfenbrenner & Morris, 2006), benut in verschillende Community of Learners (CoL's). De CoL is een pedagogisch concept vanuit sociaal-constructivistisch- en cultuur-historische benadering (Volman & ten Dam, 2010, Bielaczyc. & Collins, 1999). Het genereert kwaliteit, door deelname van onderwijsprofessionals aan verschillende sociale praktijken, leidt tot een hogere mate van begrip door betrokkenheid vanuit de eigen onderwijspraktijk en versterkt de professionele identiteit. Op het Velon-congres nodigen we lerarenopleiders om door ervaringen en kennis te delen netwerkvorming rondom 'inclusiever onderwijs' te versterken.

305. Interprofessioneel samenwerken in kindcentra

115

Emma Nitert, Shirine Bousaid, Trynke Keuning, Hogeschool KPZ; Mara Heijdelberger, Minke Eilander, Ruben Fukkink, Hogeschool van Amsterdam; Ineke Haakma, Annelies Kassenberg, Hanzehogeschool Groningen

interprofessioneel samenwerken / kindcentra / ontwikkeling van kinderen

In Nederland is een brede beweging ingezet van integrale kindcentra (IKC's) voor inclusief onderwijs. Belangrijke doelen van deze kindcentra zijn het creëren van een doorlopende leerlijn, inclusie van alle kinderen ter bevordering van gelijke kansen en het creëren van een innovatief curriculum dat gericht is op de brede ontwikkeling van kinderen. Om deze doelen te bereiken is samenwerking tussen professionals uit onderwijs, opvang en jeugdzorg essentieel, maar deze interprofessionele

samenwerking blijkt allesbehalve vanzelfsprekend.

In een vierjarig project werken verschillende basisscholen en kindcentra samen met de opleidingsinstellingen Hogeschool van Amsterdam, Hogeschool KPZ en Hanzehogeschool Groningen en diverse internationale partners aan de volgende onderzoeksvragen:

Hoe geven professionals uit kinderopvang, basisonderwijs en externe professionals (jeugdzorg, welzijn, wijk) binnen het IKC vorm aan hun interprofessionele samenwerking en hoe ervaren ze het werken op hun locatie?

Hoe ontwikkelen kinderen zich in IKC's op het gebied van persoonsvorming en sociaal-emotionele ontwikkeling?

De dataverzameling in ruim 30 kinderopvangorganisaties en basisscholen, waarvan een groot deel samenwerken in kindcentra, zal in het voorjaar van 2023 van start gaan. In een rondetafelgesprek bespreken we de onderzoeksopzet van dit vierjarige onderzoek en verkennen we in het bijzonder de meetinstrumenten die ingezet (zouden kunnen) worden om de onderzoeksvragen te beantwoorden.

328. Vroege werving van studenten in de RAP; van vo scholier naar lerarenopleiding. **117**

Laura Staman, Regionale Aanpak Personeelstekort Zwolle e.o. (RAP)

vroege werving / tutoring / regionale samenwerking

De afgelopen jaren is in de Regionale Aanpak Personeelstekorten (RAP) gewerkt aan het terugdringen van het lerarentekort. De RAP regio Zwolle is een samenwerking tussen vier hogescholen, drie mbo's en ruim 60 schoolbesturen vanuit het po en vo. Vanuit de programmaliijn 'Samen Werven in de regio' wordt onder andere bewust ingezet op de werving van leerlingen uit het voorgezet onderwijs voor het beroep van leraar of docent. Hiervoor worden verschillende initiatieven ingezet rondom tutoring; hierbij treedt een leerling op als tutor van leerlingen in het primair- of voortgezet onderwijs. Het doel is om deze leerlingen te interesseren voor werken in het onderwijs door hen ervaring op te laten doen met lesgeven en hierdoor een goed beeld van het leraarschap te kunnen vormen. Daarnaast kunnen zijn masterclasses volgen op de hogescholen in de regio. Het doel van deze masterclasses is een goede beeldvorming van de lerarenopleidingen. Door het werken als tutor en het volgen van de masterclasses worden leerlingen geholpen een weloverwogen studie- en beroepskeuze te maken die idealiter ook tot minder uitval in de lerarenopleiding leidt. Deze tutores zorgen daarnaast voor goede gemotiveerde extra handen in de klas om leerkrachten te ondersteunen.

333. Vitale Teach: een video-annotatietool die duurzame feedbackpraktijken faciliteert **118**

Karolien Keppens, Lisa Herman, Ruben Vanderlinde, Universiteit Gent

Feedback / Video / Lesgeefgedrag

VITAL TEACH is een online video-annotatietool die ontworpen is om Leraren-in-opleiding te ondersteunen bij hun professionele ontwikkeling als leraar. Via de video-annotatietool krijgen zij feedback op hun lesgeefgedrag met als doel inzicht te verwerven in de eigen manier van lesgeven en de klaspraktijk te optimaliseren.

De VITALE TEACH tool speelt in op de nood om zinvolle feedbackpraktijken voor LIO-studenten te ontwerpen waarbij feedback uit verschillende bronnen (mentoren, stagebegeleiders en medestudenten) in dialoog wordt verwerkt. Hierbij wil het niet enkel de dialoog tussen deze verschillende actoren versterken maar ook de pedagogisch-didactische vaardigheden van LIO's in de klas bevorderen. Rekening houdende met de specifieke opleidingsdidactische noden van dit diverser wordende studentenpubliek en in het kielzog van de Covid19 pandemie vormt dit een echte uitdaging. Digitale video-annotatie tools en asynchrone videofeedback bieden hiertoe tal van mogelijkheden en voordelen. In de video-annotatietool worden LIO's, stagebegeleiders en mentoren

ondersteund om waardevolle feedback te geven a.d.h.v. een uitgewerkte didactische werkvorm en feedbackmethodiek gebaseerd op het ICALT observatie instrument. De resultaten en output van dit project zijn daarenboven niet alleen relevant voor LIO-studenten maar kunnen ook in vele andere contexten (bv. begeleiding reguliere student-leraren, beginnende leraren,...) en thema's (bv. diversiteit) geadapteerd en toegepast worden.

350. Beroepsbeelden en ontwikkelbehoeften van leraren PO, VO en MBO 121

Regionale Aanpak Personeelstekort / Beroepsbeelden / Ontwikkelbehoeften

In het kader van de Regionale Aanpak Personeelstekort in Zwolle hebben de lectoraten van drie HBO's (Hogeschool Windesheim, Hogeschool KPZ en Hogeschool VIAA) en een practoraat uit het mbo (Landstede Groep) gezamenlijk onderzoek gedaan naar beroepsbeelden en ontwikkelbehoeften van leraren in het po, vo en mbo. Met dit onderzoek beogen we de 61 deelnemende onderwijsorganisaties inzicht te geven in beelden en behoeften van hun onderwijspersoneel en hen te ondersteunen bij het maken van keuzes om leraren op te leiden, te binden en te blijven boeien.

De resultaten van het onderzoek geven voeding aan een dialoog over 1) inzichten uit rapport wat betreft verschillen tussen sectoren po, vo en mbo, 2) hoe opleiders daar rekening mee kunnen houden in opleiden en (doorgaande) professionalisering en 3) wat dat vraagt van samenwerking in het (regionale) netwerk.

Aan de hand van stellingen verkennen we met elkaar vanuit de drie sectoren potentiële verbindingen, onze grenzen en uitdagingen.

351. Hoe zorg je ervoor dat je studenten in balans blijven tijdens de opleiding/loopbaan als docent! 122

William Buys, Fontys Hogeschool

Zelfsturing / In balans blijven / Loopbaanleren van docenten

In hoeverre ervaar je op je school dat docenten in opleiding, beginnende docenten en/of collega-docenten last hebben van stress? Wat zou je hier in op willen pakken binnen het netwerk in je school. Schuif aan bij het rondetafelgesprek en ga met mij en met elkaar in gesprek aan de hand van beelden. Centraal staat het in balans blijven middels empowerment, zelfsturing en het maken van keuzes. Deze sessie kan je als lerarenopleider inspireren om zelf binnen je netwerk van docenten die zijn verbonden aan de stage/Opleidingsschool of een netwerk van collega-schoolopleiders c.q. werkplekbegeleiders aan de rondetafel het gesprek met elkaar aan te gaan.

360. Flexibel Opleiden 123

_Toc128146165

Petra van Beveren, Hogeschool Utrecht & Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam (NOA); Peter Lorist, Hogeschool Utrecht; Ines Hukic, Hogeschool Windesheim; Brigitte Klein Bog, Klein Bog Educatie

flexibel opleiden / loopbaan-denken / biografie

Als Velon-themagroep (gestart in november 2021) blijven we graag in gesprek met collega lerarenopleiders uit scholen en instituten over ervaringen en expertise. We leren van en met elkaar door onze concrete ervaringen en visie te delen. De inzet is om als beroepsgroep vanuit onze eigen professionaliteit verantwoordelijkheid te nemen voor het flexibel opleiden en professionaliseren van leraren tijdens hun gehele loopbaan. Ons eigen professioneel leren ligt natuurlijk aan de basis hiervan. zie de Velon website voor meer informatie.

Tijdens de workshop bieden we het Velon bestuur ons Manifest Flexibel Opleiden aan, gaan er met hen en alle aanwezigen over in gesprek en leggen de basis voor een community van *flexibele opleiders*.

Inhoudsopgave parallelsessies 2

73. Begeleiden en beoordelen van ontwerpgericht onderzoek in studio's 126

Marieke Thurlings, Eindhoven School of Education; Elise Quant, Dury Bayram-Jacobs, Annemieke Vennix, Nienke Nieveen, Technische Universiteit Eindhoven; Eindhoven School of Education; Alexander Schüler-Meyer, Technische Universiteit Eindhoven; Saskia Heunks, Stedelijk College Eindhoven

educational design research / formatief evalueren

In het vernieuwde vak "Educational Design Research (EDR)" van de universitaire lerarenopleiding, Master Educatie in de Bètawetenschappen werken studenten samen volgens de cyclus van EDR (McKeeney & Reeves, 2019) rondom thema's die leven in scholen uit ons netwerk. Uit een verkennende fase, waarin praktijk en literatuur centraal staan, volgen eerste ontwerpprincipes. Het ontwerp wordt ontwikkeld en verantwoord. Ten behoeve van de implementatie en evaluatie wordt een plan gemaakt. Uit de implementatie en evaluatie volgt een eindverslag. Deze groepsproducten leiden tot een groepscijfer. Daarnaast hebben we in ons ontwerp van EDR een werkwijze ontwikkeld rondom de persoonlijke ontwikkeling van de studenten, die uiteindelijk meeweegt in de bepaling van het individuele cijfer. In deze Ontmoeting werken we aan de hand van het wereldcafé aan het bespreken van deze werkwijze; de manier waarop studiobegeleiders zowel begeleider als beoordelaar zijn; en de rol van studenten en scholen in dit geheel. Ieder onderwerp van discussie wordt aan de hand van drie opeenvolgende vragen besproken: knelpunten, oplossingen, randvoorwaarden. De opbrengst gaat in op het (door)ontwikkelen van dit proces. Daarnaast willen we andere lerarenopleidingen ondersteunen die met vergelijkbare processen werken en leren van/met deze ervaringen.

78. Hub onderwijs ontmoet onderwijs in het netwerk van leren 129

Tamme Spoelstra, Ingrid Paalman-Dijkenga, Hogeschool Viaa

Hubs / Bedrijfsleven / Netwerk leren

Met HUB-onderwijs ontmoet bedrijfsleven willen we de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel in het onderwijs vergroten en het interprofessioneel werken in het onderwijs verstevigen, door de verbinding tussen het onderwijs en het bedrijfsleven te versterken. Deze versterkte verbinding moet ook zorgen voor meer gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid vanuit het onderwijs en bedrijfsleven voor kinderen.

Professionals doen kennis op van de regionale arbeidsmarkt, wat in de toekomst kan leiden tot behoud van personeel in de regionale arbeidsmarkt.

Deze versterkte verbinding moet ook zorgen voor meer gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid vanuit het onderwijs en bedrijfsleven voor kinderen, vanuit de gedachte van 'it takes a village to raise a child'.

Het bedrijfsleven staat nu vaak nog relatief ver van het onderwijs. Dat is een gemis, omdat relevante kennis en vaardigheden uit het bedrijfsleven daardoor onvoldoende doorstromen naar het onderwijs. Samenwerking tussen professionals uit het onderwijs en het bedrijfsleven kan zorgen voor een verrijking van de kennis van beiden en kan ervoor zorgen dat mensen uit het bedrijfsleven geënthousiasmeerd worden voor een overstap naar het onderwijs. Ook kan de samenwerking zorgen voor een versterkte gedeelde verantwoordelijkheid voor het opvoeden van kinderen. Opvoeden is de verantwoordelijkheid van ouders/opvoeders, onderwijs en diverse andere instanties als sportclubs.

82. Team school: hoe leergemeenschappen bijdragen aan professionalisering 131

Els Tanghe, Wouter Schelfhout, Antwerp School of Education - Universiteit Antwerpen

professionele leergemeenschappen / teacher teams / schoolontwikkeling

Leraren(opleiders), schoolleiders, ondersteuners, ... maken (schooloverschrijdend) deel uit van structureel georganiseerde vakwerkgroepen, themawerkgroepen, interdisciplinaire netwerken. Er wordt hard gewerkt in deze teams. Toch zijn er onder andere verzuchtingen dat het te veel een 'praatbarak' is, de inhoudelijk output beperkt blijft of de bijdrage van deelnemers onevenwichtig is. 'Team School' biedt een kader om (bestaande) professionele leergemeenschappen zodanig te organiseren dat ze maximaal kwaliteitsvolle schoolontwikkeling kunnen nastreven én bijdragen aan een sterke beroepsprofessionalisering. Aan de hand van in kaart gebrachte sterktes en uitdagingen komen we tot belangrijke randvoorwaarden omtrent de organisatie en uitrol van professionele leergemeenschappen. Vervolgens schetsen we een kader waarbij professionele leergemeenschappen geïntegreerd zijn in het brede schoolbeleid en deze ook gefaciliteerd worden. We gaan dieper in op succesfactoren van leergemeenschappen waarin werkelijk gezamenlijke schoolontwikkeling gebeurt. Deze inzichten zijn gebaseerd op onderzoek en vele praktijkervaringen die ondertussen ook werden gebundeld in het boek: Schelfhout, W. et al. (2019). Team School. Leergemeenschappen creëren in onderwijs. Lannoo Campus: Leuven.

105. Collectief leren binnen opleidingsschool IJmond; leren van studenten, basisschoolteams en instituut **133**

Lisa Kramer, Opleidingsschool IJmond

Collectief leren / Collegiale consultatie / Leerteams

Een professionele leraar word je niet in vier jaar, daar werk je een leven lang aan. Opleidingsschool IJmond leidt op tot adaptieve professionals die collectief leren. Leren is een actief proces, waarin de lerende zich kennis toe-eigent en kennis construeert, deze toetst aan de praktijk en deelt met anderen.

Leraren binnen Opleidingsschool IJmond benutten drie bronnen voor hun leren op de werkplek: ervaring, collega-leraren (zowel studerende, beginnende als ervaren) en theorie. Lerende leraren werken actief aan de uitbreiding van hun expertise: zij gaan met een onderzoekende houding op zoek naar wat volgens de theorie werkt en toetsen dit in de praktijk. Via een systeem van gezamenlijke voorbereiding, feedforward en feedback leren (aanstaande) leraren hoe zij de ontwikkeling van hun leerlingen zo goed mogelijk kunnen stimuleren. Zo breiden zij hun didactisch en pedagogisch handelingsrepertoire uit.

Binnen opleidingsschool IJmond wordt in heterogene teams geleerd. Niet alleen studenten leren, maar ook basisschoolleerkrachten en pabodocenten. In deze bijeenkomst geven we voorbeelden en zullen we met elkaar op zoek gaan naar nog meer mogelijkheden.

120. Ontwikkelen van taalprofessionaliteit in stedelijke lerende netwerken **135**

Loes van Wessum, Sui Lin Goei, Mariska Venema, Conny Boendermaker, Hogeschool Windesheim

Taalprofessionaliteit / professionele ontwikkeling

In Almere zijn grote zorgen om de taalvaardigheden en -ontwikkeling van kinderen en jongeren. De gemeente Almere is daarom in 2022 gestart met het meerjarige programma Taal in Almere. Dit programma heeft als doel een breed Almeers taalaanbod voor 0-23-jarigen te ontwikkelen, de zogenaamde Stedelijke Taal Aanpak Almere (STAA). Hogeschool Windesheim Flevoland gaat dit programma vormgeven door samen met professionals (leidsters, leraren en leidinggevenden kinderopvang en funderend onderwijs) uit de hele stad in lerende netwerken aan de slag te gaan teneinde gezamenlijk het taalniveau te verhogen. Ieder lerend netwerk kiest in overleg met lokale schoolbesturen een taalonderwerp. Daarna formuleert het lerend netwerk merkbare streefdoelen, gebaseerd op aanbevelingen uit eerder inventarisatie onderzoek (Van Keulen & Venema, 2020), ontwikkelt een aanpak, evalueert deze, en ontsluit de opgedane kennis voor verdere verspreiding en implementatie. De netwerken worden begeleid door (door UU) getrainde procesbegeleiders uit Almere en experts van Windesheim. Naast de begeleiding van de lerende netwerken voeren twee

educatielectoraten van Windesheim flankerend praktijkgericht onderzoek uit naar de professionele ontwikkeling van de deelnemers in de lerende netwerken ten aanzien van hun taalprofessionaliteit. In dit rondetafelgesprek lichten toe wat we onder taalprofessionaliteit verstaan, hoe we deze onderzoeken en rapporteren over onze eerste resultaten.

157. Doornroosje: het belang van ‘waking up to the future’ voor opleiders 137

Bregje de Vries, Vrije Universiteit Amsterdam; Amber Walraven, Radboud Universiteit

Toekomstverkennen / toekomstbewustzijn / adaptief vermogen

Onderwijs is steeds in verandering en zo ook het opleiden van leraren. Maar waar verandert het eigenlijk naartoe? Welke toekomst ligt in het verschiet? Toekomstverkennen – ook wel futurologie – is een serieuze bezigheid. Het is wat anders dan “de toekomst voorspellen”. Het gaat niet over kijken in een glazen bol en de toekomst zien, maar over betekenisgeven aan situaties en veranderingen in het heden en deze vertalen naar de toekomst. In deze workshop verkennen we de toekomst van leraren opleiden. Na een korte introductie op theorie en praktijk van het toekomstverkennen, maken we samen Doornroosje wakker... en stellen de vraag: hoe ziet het opleiden van leraren er over 100 jaar uit? Aan de hand van creatieve instrumenten halen we toekomstbeelden op en gaan daarover in gesprek. In een afsluitende discussie benoemen we samen het belang van toekomstverkennen (hoe helpt het ons in het nu) en verkennen we de plek die het zou kunnen krijgen in leraren opleiden en professionaliseren (welk belang dient het).

174. Werken met praktijkgemeenschappen - Thomas More Hogeschool, Iselinge Hogeschool, De Kempel 139

Hester IJsseling, Jannette Prins, Thomas More Hogeschool; Haitske de Visser, RVKO, Rotterdam; Marjon de Boer-Bruggink, Iselinge Hogeschool; Sophie Verhoeven, Hogeschool De Kempel

Samenwerking / dialoog / ervaring

Leraren, lerarenopleiders, pabostudenten en lectoren van Thomas More Hogeschool werken samen in praktijkgemeenschappen. Dit zijn gezelschappen waarin deelnemers met elkaar op onderzoekende wijze in gesprek gaan over praktijkervaringen om vervolgens met hun bevindingen weer de onderwijspraktijk in te gaan. De praktijkgemeenschappen zijn onderling verbonden in lerende netwerken waarbij ook andere hogescholen, basisscholen en andere organisaties betrokken zijn. De workshop biedt in de vorm van een pop-up praktijkgemeenschap de gelegenheid om zelf te ervaren hoe mensen uit verschillende contexten (basisschool, pabo, lectoraat) met elkaar in gesprek kunnen gaan over ervaringen met samen onderzoeken en leren in netwerken, en wat dat teweeg kan brengen.

201. Kunstdocent in het PO: een kwaliteitsimpuls én oplossing? 141

Elsje Huij, Pedagogische Academie Hanzehogeschool; Inger van Til, Cultuurkracht, Hanzehogeschool

Kunstvakdocent / leertraject / basisonderwijs

Vanuit de RAP worden er in Nederland allerlei initiatieven ontplooid om de werkdruk binnen scholen te verlagen en het personeelstekort tegen te gaan.

In een gloednieuw HBO-leertraject, uitgevoerd door de Pedagogische Academie van de Hanzehogeschool in samenwerking met kunstencentrum VRIJDAG en Stichting Kunst en Cultuur, duikt een groep van 12 bevoegde kunstvakdocenten in de wereld van het basisonderwijs: de organisatie, de inhoud van vakgebieden, doelen, pedagogiek en didactiek. Tijdens het traject worden ze uitgedaagd om vanuit hun eigen kunstvak de brug te slaan naar deze wereld en verwerken ze kennis en ervaringen in hun eigen aanpak. Het doel is om van grotere betekenis te zijn in de basisschool en een duurzame bijdrage te leveren aan de kwaliteit van onderwijs (kunst speelt een rol in andere vakken zoals rekenen en taal) en de werkdruk onder leerkrachten.

Er is sprake van een netwerk om de kunstdocent heen (het kunstencentrum, de school, de begeleiders vanuit het leertraject), in de totstandkoming van de opleiding is sprake van een stevig

regionaal netwerk: alle provinciale kunstvakopleidingen zijn aangesloten en ontwikkelen mee. De vragen van de deelnemers staan centraal in het traject dat de vorm kent van een Community of learners. Het programma wordt gaandeweg gezamenlijk ingevuld.

214. Niets doen is geen optie! Aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling in de opleiding **143**

René van Vianen, Tim Tiemissen, HAN University of Applied Sciences; Lisette van der Poel, Cees Hoefnagels, Katinka Lunneman, Hogeschool Utrecht

huiselijk geweld & kindermishandeling / opleidingen / raamwerk

Aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling in de sociale en educatieve opleidingen is essentieel voor het signaleren en melden van onveilige situaties. De vraag is in hoeverre dit thema aandacht krijgt binnen de opleidingen en welke bodemeisen we zouden kunnen stellen. En welke goede voorbeelden zijn er? Hiervoor wordt een raamwerk ontwikkeld. De bedoeling is dat de hogescholen en de verschillende opleidingen (pabo, pedagogiek, social work, verpleegkunde) samenwerken en goede voorbeelden uitwisselen met elkaar. Een eerste onderzoek onder de opleiders wijst uit dat er behoefte is aan interprofessioneel samenwerken op dit thema. In de presentatie gaan we in op het ontwikkelde raamwerk dat enerzijds als een zelfscan voor de opleidingen gebruikt kan worden en anderzijds dient om te inspireren (goede voorbeelden).

220. Brede Leergemeenschap: van instituut naar opleidingsschool **144**

Marjolein Koster-Leppink, Doreen Hamer, PART2 & Hogeschool Windesheim; Sabine Poelarends, PART2 & ROC van Twente

Werkplekieren / opleidingsschool / leergemeenschap

Dagopleidingsstudenten van de tweedegraads lerarenopleidingen van Windesheim kennen twee leergemeenschappen: een vakspecifieke leergemeenschap en een brede leergemeenschap (BLG). De context van de opleidingsschool staat centraal voor het leren in de BLG, het heeft een beroepsvoorbereidend karakter, vakoverstijgende werkwijze en praktijkvraagstukken zijn leidend. Het leren in de BLG vond bij PART2 elke maandag in het eerste semester plaats op een van de partnerscholen. Twee groepen van 20 eerstejaarsstudenten werden begeleid door een team van docenten bestaande uit twee instituutsopleiders en twee schoolopleiders. Deze maandagen waren ontworpen om studenten ondersteuning te bieden op wat zij tegenkomen en tegen willen komen op de leerwerkplek. De studenten leerden hoe het is om eigenaarschap te hebben over hun leerproces doordat zij zelf een actieve rol hadden in het invullen van de activiteiten. Ze hebben nagedacht over hun leervragen, formuleerden leerdoelen, maakten kennis met de verschillende partnerscholen en de rijke contexten die daar geboden worden, werkten aan hun professionele vaardigheden en kregen de kans onderwijsprofessionals en leerlingen te observeren en te bevragen. De modules zijn ontworpen door een ontwikkelteam bestaande uit schoolopleiders van PART2 en instituutsopleiders van Windesheim, uitgaande van bestaande leeruitkomsten en beoordelingskaders, maar met veel ruimte voor vormgeving vanuit de visie van de opleidingsschool.

235. Leesbevorderende professionals opleiden: Hogeschool KPZ en bibliotheek Stadkamer werken samen **146**

Annemarie Regeling, Hogeschool KPZ; Maarten Keppel, Stadkamer Zwolle

Leesbevordering / Interprofessioneel samenwerken

Hogeschool KPZ en De Stadkamer Zwolle werken samen op het gebied van de versterking van de leesbevorderende competenties van (aankomende) professionals én aan het optimaliseren van een doorgaande leeslijn voor Zwolse kinderen van 0 tot 18 jaar. Studenten van de bacheloropleiding pabo en de ad-opleiding pep van Hogeschool KPZ, professionals uit het basisonderwijs en buitenschoolse opvang, bibliotheek Stadkamer Zwolle en docent-onderzoekers van Hogeschool KPZ vormen sinds enige tijd samen een leerteam. In deze interprofessionele teams houden zij zich bezig

met de volgende drie thema's: 1) het uitwisselen van kennis en ervaringen tussen studenten en professionals op het gebied van leesbevordering en leesontwikkeling, 2) het ontwikkelen van een e-learning voor studenten over leesbevordering en de functie van bibliotheken en 3) het faciliteren van contact tussen professionals waarbij de focus ligt op het uitwisselen van kennis en ervaring. Medewerkers van Stadkamer Zwolle en docent-onderzoekers van Hogeschool KPZ sluiten aan om input te geven vanuit recent onderzoek. In deze bijdrage delen we onze eerste ervaringen met deze interprofessionele leerteams en horen we graag de ervaringen van andere hogescholen t.a.v. samenwerking met bibliotheken op het gebied van leesbevordering.

240. De rol en werkzaamheid van digitale technologie op en in onderwijsnetwerken **148**

Liam Bossant, Stijn Coussement, Hogeschool VIVES

Digitalisering / sociotechnische invalshoek

In dit rondetafelgesprek nemen we de positie in dat technologie niet neutraal is (e.g. McLuhan, 1964; Foucault, 1988; Latour, 2005). De manier waarop we handelen binnen professionele netwerken verandert door de werkzaamheid van digitale technologie, en dat heeft implicaties voor de manier waarop we onderwijs opvatten en vormgeven (Decuypere, 2021). Door middel van een sociotechnische invalshoek kaderen we het belang om ons niet alleen te verhouden tot de werking van technologie (wat doet de technologie?), maar ook de werkzaamheid ervan (wat doet de technologie mij doen?). Bijvoorbeeld bij de keuze voor communicatiemiddelen kan er uit praktische overwegingen voor een "snel medium" zoals WhatsApp gekozen worden. Een mogelijk effect daarvan is dat er nooit lang wordt stilgestaan bij de inhoud van berichten terwijl dat net wel belangrijk geacht wordt. We gaan aan de hand van deze stellingname in gesprek om de mogelijke, concrete effecten of implicaties voor de praktijk te achterhalen. Op die manier tonen we hoe er in professionele onderwijsnetwerken betekenisvol met digitale technologie kan omgegaan worden.

246. Terugdringen Tekorten Techniekdocenten denkkracht gevraagd voor toekomstgericht opleiden in de regio **150**

Michel Greven, Thomas Aafjes, Hogeschool Windesheim

Leraar Technisch Beroepsonderwijs / Publiek-Private Partnerschappen (PPP's) / Duurzaam en flexibel opleiden

Terugdringen van het lerarentekort is niet alleen urgent in de onderwijssector techniek. Het project Terugdringen Tekort Techniekdocenten is een unieke landelijke samenwerking van de 5 lerarenopleidingen technische beroepen, die zijn verenigd in het Expertise Centrum Professionalisering Beroepsonderwijs (ECPB). Er wordt gewerkt aan creatieve en ongebruikelijke oplossingen voor het uitvoeren van techniekonderwijs (bijvoorbeeld door gastdocenten, hybride professionals, duo's van technisch vakexperts en bevoegde docenten), het bieden van een passend en flexibel aanbod voor starters en second career docenten en het ontwikkelen van krachtige leeromgevingen voor deze docenten van de toekomst.

Maak kennis met de Nederlandse lerarenopleiders technische beroepen en met hun aanpak voor de terugdringing van het lerarentekort. Denk mee over de vraagstukken over de beeldvorming over techniekdocenten, flexibele (maatwerk) trajecten en doelmatig en slagkrachtige leeromgevingen. Doe inspiratie op voor toekomstgericht opleiden van docenten.

253. Sleutelmomenten en Sleutelfiguren: Samenwerken en samen leren in heterogene onderzoeksgroepen **152**

Carolien Duijzer, Kitty Leuverink, André Nusselder, Marnix Academie

Onderzoeksgroepen / Samen Opleiden

Binnen de onderzoeksgroepen van het Partnerschap Partners in Opleiding en Ontwikkeling (POO) van hogeschool Marnix Academie wordt expliciet de verbinding gezocht met de basisschoolpraktijk.

Als zodanig fungeren POO-onderzoeksgroepen als hybride praktijken op en over de grenzen van de opleidingsinstelling en de onderwijspraktijk. Een POO-onderzoeksgroep bestaat altijd uit minimaal een basisschoolleerkracht, opleidingsdocent, en studenten. De wijze waarop binnen dergelijke (heterogene) onderzoeksgroepen het samenwerken en samen leren georganiseerd en ontwikkeld wordt, is onderwerp van onderzoek. Vanuit activiteitentheorie (Engeström, 2001) zien we een POO-onderzoeksgroep als een activiteitensysteem in wording, met daarin een subject, object en een uitkomst. Door het delen van concrete anekdotes over dergelijke samenwerkingsvormen willen we tijdens deze kampvuursessie een beginnend gedeeld inzicht verkrijgen in de wijze waarop samenwerken en samen leren – uitgedrukt in de leermechanismen identificatie, coördinatie, reflectie, transformatie (Akkerman & Bakker, 2011; Bruining & Akkerman, 2016) – binnen dergelijke groepen plaatsvindt. Meer specifiek willen we tijdens deze kampvuursessie de ruimte nemen om ons te verdiepen in zogenaamde sleutelmomenten en sleutelfiguren. We zien een sleutelmoment als een richtinggevend moment in de ontwikkeling van de centrale activiteit (bijvoorbeeld Onderzoekend Innoveren binnen de context van een basisschool), en een sleutelfiguur als degene die in deze centrale activiteit een cruciale rol inneemt.

261. De overgang van PO naar VO: een voortdurend gesprek met elkaar? 154

Rosalina Boer-Wirken, HZ University of Applied Sciences

overgang PO-VO / arenagesprek / beeldvorming

Op iedere school is er aandacht om een doorlopende lijn in het onderwijsaanbod voor de leerlingen te borgen. Echter is de aanpak en de visie hierin heel divers. Binnen het lectoraat ' Excellence and innovation in education' van de HZ wordt onderzocht welke beelden er rondgaan: hoe kijken de leerkrachten PO naar het VO en vice versa? En in hoeverre is dit van invloed op het wegzetten van de doorlopende leerlijn? Door middel van arenagesprekken worden de deelnemers van het onderzoek uitgedaagd om goed te luisteren naar elkaar. Dit willen we vanuit het lectoraat graag met u delen:

In deze workshop zullen er diverse thema's rondom de overgang PO-VO worden uitgezet binnen een arenagesprek. Wij nodigen u uit om hieraan deel te nemen en te leren van elkaar!

262. Werken met projecten 155

Nanke Dokter, Michel van Ingen, Fontys Hogeschool

Pabo / samenwerking externe partners / ondernemend onderwijs

In de kwaliteitskring geven studenten van Fontys pabo 's-Hertogenbosch aan dat ze behoefte hebben aan meer kader en ruimte voor gepersonaliseerd leren. Daarbij leeft de wens bij studenten en docenten dat het op de pabo meer mag bruisen door successen te delen, samen te vieren en plezier te beleven. In de pilot 'Onderwijs met Impact Ontwerp je Samen' is ervaren dat het werken met projecten aansluit bij deze wensen en behoeften. In de samenwerking met netwerkorganisatie Ondernemend Onderwijs 's-Hertogenbosch hebben we ervaren hoe onderwijs en samenleving meer op elkaar aan kan sluiten. Dit wordt bereikt door mensen vanuit organisaties, bedrijven en onderwijs te verbinden en door maatschappelijke vraagstukken en ontwikkelingen met elkaar te delen en zo ondernemendheid, innovatie en duurzame ontwikkeling te stimuleren. De onderzoeksgroep van pabodocenten die zich boog over "samenwerking met werkveld en externe partners" gebruikte de ervaringen en schreef een theoretisch onderbouwd advies aan het team. Naar aanleiding daarvan is besloten om 'Werken met projecten' als speerpunt van het curriculum te maken. Ondernemend onderwijs is hierbij de spil. De opgedane ervaringen worden ter inspiratie gedeeld op de conferentie.

282. Waarderen van informele betekenisvolle leerervaringen op de leerwerkplek met een Reflectie App 157

Tom Adams, Fontys Hogeschool

Werkpleklernen / Informeel leren / Reflectie

Ongepland en informeel leren op de werkplek kan voor aanstaande leraren betekenisvol zijn.

Vanuit het curriculum van de lerarenopleiding wordt met name ingestoken op formeel aangeboden activiteiten en begeleidersrollen op de werkplek, en daarmee laten we potentieel veel liggen. Een manier om hier meer zicht op te krijgen is door het ontwerp en de implementatie van een App, waarmee aanstaande leraren deze ervaringen, aan de hand van reflecties, concreet kunnen beschrijven. Deze App kan aanstaande leraren bijvoorbeeld een keer in de twee weken een bericht sturen met enkele vragen.

De potentiële opbrengsten hiervan kunnen door de aanstaande leraren gebruikt worden om meer procesmatig zich te krijgen op hun leerproces, en legt tegelijkertijd de portfoliovorming van hun werkpleklers (deels) vast. Daarnaast biedt ook het werken met micro-credentials hier een kans: hiermee worden losse onderdelen van een leeruitkomst in kaart gebracht en gewaardeerd. Het werken hiermee geeft opleiders inzichten over betekenisvolle leerervaringen, de verschillende betrokkenen en de context.

Door middel van een Rondetafelgesprek wordt het onderwerp en de ambitie nader toegelicht en verkennen we samen hoe dit te gebruiken is in de praktijk. Daarbij worden deelnemers uitgenodigd om hier in hun praktijk ook mee aan de slag te gaan.

302. Digitale tool voor het begeleiden van netwerklere op de pabo 159

Emmy Vrieling-Teunter, Open Universiteit; Jolande de Putter, Rina Mentink, Marieke Stienstra, Marnix Academie; Anna Hotze, Hogeschool IPABO

Netwerklere / digitale tool / studentlere

Het recent afgeronde NRO project 'studentenwelzijn door betrokkenheid en netwerklere in het pabocurriculum' richtte zich op het onderzoeken van bevorderende en belemmerende factoren bij het netwerklere van studenten. Het onderzoek vond plaats op vier pabo's, waar netwerken vanuit verschillende sociale configuraties onderdeel uitmaakte van het curriculum. Een belangrijk aspect van het leren van studenten in netwerken is dat zij zich leren voorbereiden op het werken in multidisciplinaire netwerken zoals veelal plaatsvindt in het onderwijs. Op deze wijze oefenen ze gericht met de benodigde netwerkvaardigheden voor het lerarenberoep. Daarnaast draagt het deelnemen aan netwerken eraan bij dat studenten zich meer verbonden blijven voelen met hun opleiding en hun 'peers'. Het project bestond uit drie deelstudies: (1) reviewstudie, (2) motivatiestudie, (3) motivatiestudie tijdens COVID-19. Vanuit de drie deelstudies zijn ontwerpprincipes herleid om het leren van studenten in netwerken te faciliteren en te optimaliseren. Om deze resultaten voor pabo-opleiders toegankelijk te maken, zodat zij de ontwerpprincipes direct kunnen toepassen, ontwikkelen we een digitale tool met onder andere praktijksuggesties. Hiervoor is een concretiseringslag nodig. Tijdens de workshop maken we hierin een eerste stap door de ontwerpprincipes te bespreken met de deelnemers en aansluitend in een workshop behoeften te peilen en verder te concretiseren.

306. Netwerkend met Computational Thinking. Vakoverstijgend opleiden van lerarenopleiders 162

Albert Logtenberg, Sharon Calor, Josefien Sweep, Hogeschool van Amsterdam

Vakoverstijging / Computational Thinking / Vakdidactiek

Digitale geletterdheid, waar Computational Thinking (CT) onderdeel van uitmaakt, is van belang voor de toekomst. CT bestaat uit de vaardigheden waarmee we de wereld kunnen verklaren en interpreteren in termen van informatieprocessen (Denning & Tedre, 2021). Een belangrijke stap hierin is het kunnen formuleren van (vakspecifieke) problemen waar je een computer voor nodig hebt (Barendsen & Bruggink, 2019), wat een rol speelt in alle vakken. Een lerarenopleiding moet docenten hierop voorbereiden.

Daarom hebben een lerarenopleider Nederlands, Geschiedenis en Wiskunde gezamenlijk een vakoverstijgende module ontworpen en geëvalueerd met als doel de kennis, vaardigheden en attitude met betrekking tot CT te vergroten. In deze module werkten 21 ervaren 2e graads-docenten

geschiedenis, wiskunde en talen (NL, ENG, FR) die een masteropleiding volgen in interdisciplinaire leerteams aan beroepsproducten waarin ze een vakoverstijgende aanpak ontwerpen rond het thema CT. Door de studenten mee te nemen in een CT-project waarbij de lerarenopleiders zelf betrokken en lerende zijn kregen de docenten gelegenheid om kennis en ervaring op te doen. Verschillende data (vragenlijsten, learner reports, audio opnames interviews en beroepsproducten) zijn verzameld om de opbrengsten van deze aanpak te evalueren. In de presentatie zullen we ingaan op deze uitkomsten en op wat het ons als opleiders heeft opgeleverd.

310. Interprofessioneel samenwerken in interprofessionele leerteams 164

Trynke Keuning, Shirine Bousaid, Emma Nitert, Lianne Post, Hogeschool KPZ; Carolien van Riswijk, Iselinge Hogeschool; Ingrid Paalman-Dijkenga, Hogeschool Viaa

interprofessionele leerteams / boundary crossing / grenscompetenties

Professionals in de context van kind en educatie werken in een omgeving die sterk gespecialiseerd is. Dit betekent in de praktijk dat de professionals uit de verschillende vakgebieden, zoals leraren, kinderdagverblijfsmedewerkers en zorgmedewerkers, elkaar weinig tegenkomen. Terwijl deze mensen allemaal vanuit een ander oogpunt hetzelfde doel nastreven: kinderen helpen om op alle ontwikkelingsgebieden tot volle bloei te komen. Het is daarom nodig dat professionals uit alle werkgebieden in deze context meer gaan samenwerken en dat opleidingen studenten hierop voorbereiden. Interprofessioneel opleiden kan op verschillende manieren. Eén van die manieren is studenten laten samenwerken in interprofessionele leerteams opgezet op de stageplek. In dit symposium staat interprofessioneel leren samenwerken in interprofessionele leerteams door studenten in zowel mbo- als hbo-opleidingen in het domein kind en educatie centraal. In de drie bijdrages worden de ervaringen met 'interprofessionele leerteams' of 'werkplaatsen' vanuit verschillende perspectieven toegelicht. Bijdrage 1 en 2 geven een illustratie van hoe interprofessionele leerteams functioneren en hoe door deze leerteams op verschillende manieren onderzoek wordt gedaan en wordt gewerkt aan het ontwikkelen van interprofessionele competenties. Bijdrage 3 gaat dieper in op de ontwikkeling van deze competenties, ook wel 'grenscompetenties' die studenten in deze leerteams ontwikkelen.

330. Bildung in beroepsonderwijs: een mixed methods onderzoek naar de voorbeeldfunctie van vmbo-docenten 168

Margot Joris, Wouter Sanderse, Universiteit voor Humanistiek

Bildung / voorbeeldfunctie / vmbo

In de recente onderwijstheorie en -praktijk heeft bildung een opmerkelijke heropleving doorgemaakt. Er is veel geschreven over het belang en de betekenis van bildung, maar er is weinig bekend over hoe docenten concreet aandacht besteden aan bildung in hun les. Bovendien is onderbelicht gebleven wat bildung voor het (voorbereidend) middelbaar beroepsonderwijs betekent. In deze bijdrage presenteren we de resultaten van een multi-method ontwikkel- en onderzoeksproject. Daarin ontwikkelden vmbo-leraren (n=30) in vier professionele leergemeenschappen bildende lesontwerpen en experimenteerden ze hiermee in hun school (n=16). Hierbij lag de focus op hoe leraren een voorbeeldfiguur van bildung (kunnen) zijn voor leerlingen. In de presentatie gaan we dieper in op de resultaten van ons onderzoek. Deze werpen licht op de vraag wat er gebeurt met de idealen over bildung van vmbo-docenten die deelnamen aan de professionele leergemeenschap. Via een curriculumstudie brachten we hun idealen in kaart (vragenlijst), hoe ze daar aandacht aan willen besteden (geschreven lesontwerpen), hoe ze die lessen geven (observaties), daarop terugkijken (interviews) en hoe dit door leerlingen wordt ervaren (focusgroepen). We gaan in op de vraag hoe leraren beter voorbereid kunnen worden op de obstakels die ze tegenkomen als ze willen dat hun bildungsidealen ten goede komen aan leerlingen.

334. Vormgeven van contextrijk leren voor aanstaande leraren 170

Bob Koster, Fontys Hogeschool

Werkplekleren / Contextrijk leren

Leren op de werkplek wordt een steeds belangrijker onderdeel van het programma dat de aanstaande leraar doorloopt richting volwaardig docentschap (Onstenk, 2018). Op de werkplek is sprake van een rijke context die de aanstaande leraar kan gebruiken voor zijn/haar professionele ontwikkeling (Leeferink, 2016).

Met context wordt de leeromgeving van de student bedoeld op de werkplek (Koster & Stappers, 2019). Scholen verschillen steeds meer van elkaar: er is sprake van mbo scholen, scholen voor voortgezet onderwijs, verschillende afdelingen, eigentijds leren scholen, gymnasia, sportscholen of montessori scholen. Verschillen in eigenheid waarvan aanstaande leraren gebruik kunnen maken (Hammerness & Craig, 2016).

Vragen daarbij zijn: hoe kan de specifieke context van de werkplek in kaart gebracht worden en wat kunnen de aanstaande leraren daar dan specifiek leren?

In de workshop worden de inzichten gedeeld vanuit het onderzoek naar contextrijk leren bij partnerschappen. De deelnemers bespreken een casus waarmee 'de rijke context in kaart gebracht kan worden'. Daarna worden een aantal handreikingen gepresenteerd hoe aanstaande leraren in hun leren ondersteund kunnen worden bij het gebruik maken van de rijke context van de werkplek. Ten slotte worden de deelnemers uitgenodigd een verbinding te leggen met hun eigen begeleidings- en opleidingspraktijk.

339. Onderwijs en Technologie als een netwerk van docent-onderzoekers 172

Michiel Veldhuis, Hogeschool IPABO & Marnix Academie; Anouk Wezendonk-Brouwer, Marnix Academie; Daphne Rijborz, Hogeschool IPABO; Frank Coenders, Hogeschool de Kempel

Technologie / onderzoek / onderwijs

De inzet van - vaak digitale - technologie in het onderwijs is niet meer weg te denken. Onderzoek naar deze thematiek vindt op veel verschillende plekken in het land plaats, in verschillende contexten en op verschillende wijzen. Het netwerk wat we hier presenteren raakt aan drie hogescholen (de Kempel in Helmond, de Marnix Academie in Utrecht en Hogeschool IPABO in Amsterdam/Alkmaar) en tekent daarmee een mooie diagonaal door Nederland. Binnen dit netwerk worden onderzoeken gedaan waarin de vraag steeds centraal staat hoe de inzet van technologie meerwaarde kan hebben voor het leren en onderwijzen. Drie onderzoekers zijn al ruim twee jaar bezig met om dit in hun eigen praktijk van de lerarenopleiding en in het basisonderwijs binnen specifieke vakgebieden uit te zoeken. Van het gebruik van adaptieve leertsystemen voor het maken van didactische beslissingen bij rekenen-wiskunde, via kenmerken van digitale verhalen vertellen op de basisschool en de lerarenopleiding, tot het inzetten van Storymaps als aanjager van de ontwikkeling van omgevingsbewustzijn en een onderzoekende houding. In dit rondetafelgesprek delen we graag bevindingen over hoe de inzet van technologie meerwaarde kan hebben voor het leren en onderwijzen en gaan graag in gesprek met lerarenopleiders en onderzoekers die met deze thematiek bezig zijn.

341. Onderzoekend vermogen van de lerarenopleider 173

Anna van der Want, Hogeschool Leiden

Onderzoekend vermogen / Lerarenopleider

Onderzoekend vermogen kreeg in de curricula van hbo-bachelor- en masteropleidingen de afgelopen jaren een steeds grotere plek. Wanneer onderwijsprofessionals, inclusief lerarenopleiders, zelf onderzoek doen, krijgen zij inzicht in de opbrengsten van hun praktijken, en dit zal bijdragen aan de kwaliteit van hun beroepsuitoefening (Boei, 2014).

In welke omgeving een leraar-in-opleiding ook werkt, er zullen zich altijd onderwijssituaties voordoen waar het niet direct duidelijk is hoe je het beste kunt handelen om het gewenste resultaat te bereiken. Hiervoor heeft een leraar-in-opleiding onderzoekend vermogen nodig. Onderzoekend vermogen helpt om vraagstukken binnen het werk op adequate wijze te analyseren en de kennis te

creëren die nodig is om zo'n vraagstuk (deels) op te lossen.

Wat is nodig om leraren-in-opleiding goed te kunnen begeleiden bij de ontwikkeling van onderzoekend vermogen? Welke expertise hebben lerarenopleiders nodig en hoe kunnen zij hun onderzoekend vermogen verder ontwikkelen? Deze vragen staan centraal in de ontmoetingssessie waarbij we als lerarenopleiders met elkaar in gesprek gaan over ons eigen onderzoekend vermogen en het onderzoekend vermogen van onze collega lerarenopleiders.

349. Floreraar?! Verken je veerkracht 175

Michelle Gemmink, Hogeschool KPZ; Irene Poort, Marjon Fokkens-Bruinsma, Saskia Tuenter, Rijksuniversiteit Groningen

Veerkracht / Samen opleiden / Welbevinden

Veerkracht is een belangrijke factor die leraren helpt om te gaan met de uitdagingen die ze tegenkomen in het beroep. Maar hoe kunnen we al tijdens de lerarenopleiding aandacht besteden aan het thema veerkracht, en het versterken daarvan? Wij ontwikkelden een educatief bordspel 'FLOREERAAR?!' dat erop gericht is (toekomstige) leraren meer bewust te maken van hun eigen veerkracht en hoe ze hun veerkracht kunnen ontwikkelen. Het bordspel behandelt vijf verschillende thema's: het begrijpen van veerkracht, het versterken van je sociale netwerk, het belang van welzijn en zelfzorg, initiatief nemen in je eigen professionele ontwikkeling en emotieregulatie voor, tijdens en na het lesgeven. Tijdens onze workshop willen we het bordspel introduceren, met als doel om 1) te ervaren hoe het is om het bordspel te spelen en 2) te ontdekken hoe je als lerarenopleider dit bordspel zou kunnen gebruiken in je eigen programma. Dit doen we door het bordspel in groepen te spelen, en vervolgens met elkaar in gesprek te gaan over hoe je het spel kan inzetten in de eigen praktijk.

352. Samen opleiden: gelijktijdig leren door school- en instituutopleiders, ook bij flexibilisering 177

Wilma Weekenstroom, WFWijz; Miranda Timmermans, Marnix Academie; Pascale Lucassen, Platform Samen Opleiden en Professionaliseren; Lieke Kievits, Alkwin Kollege, ROSA Opleidingsschool; Martine Derks, Velon, programma coördinator BRLO; Femke Gerritsen, Bonhoeffer College AOS Oost Nederland; Dirkje Zwama, ROC Rijnijssel Opleidingsschool A&A MBO; Carry Quint, Haarlemmermeerlyceum & Universiteit Utrecht; Erwin de Vos, Hogeschool Leiden; Régie Driessen, Opleidingsschool Midden-Brabant; Mariëlle Theunissen, Hogeschool Rotterdam

Samen opleiden / Gelijktijdig leren / Flexibilisering

De Themagroep Samen Opleiden in de school houdt zich al een tijd bezig met het samen leren door school- en instituutopleiders bij het samen opleiden van aanstaande leraren. Dit leren gebeurt in een 'leerruimte' waarin iedereen leert: samen opleiden, onderzoeken en professionaliseren om samen te werken aan de kwaliteit van het beroep en het onderwijs van de toekomst. We zien soms dat samenwerkingspartners bij nieuwe ontwikkelingen, zoals inductie en flexibilisering, starten vanuit zichzelf, in plaats van uit samen. Daardoor blijft de vraag hoe we tot gelijktijdig leren komen bij deze urgente vraagstukken, actueel. In deze workshop gaan we ontwerpcriteria creëren, waarmee we ons verlangen naar bestendiging van de opgebouwde samenwerking binnen Samen Opleiden, in onze eigen context kunnen vormgeven. Na een korte inleiding met daarin een schets van het theoretische kader en de opbrengst tot nu toe, gaan we in kleine groepen met de deelnemers aan de slag om ontwerpcriteria te formuleren voor gelijktijdig leren in de gezamenlijke leerruimte rondom actuele thema's zoals inductie en flexibilisering, zodat de deelnemers een concreet beeld ontwikkelen van wat nodig is in hun eigen praktijk. We laten ons daarbij inspireren door de Toolbox 'samen vernieuwen in de praktijk'.

359. Samen leren en onderzoeken in de onderwijsonderzoekswerkplaatsen van POINT: Hoe dan?! 179

Anouke Bakx, Fontys Hogeschool; Kim Smeets, Stichting Boom

Onderwijsonderzoekswerkplaats / Drie O's: onderzoek, onderwijs, opleiding / POINT: Passend Onderwijs Ieder Nieuw Talent

De afgelopen jaren heeft de kloof tussen theorie en praktijk steeds meer aandacht gekregen. Zowel de wetenschap als de praktijk vinden dat er meer samenwerking nodig is.

Onderwijsonderzoekswerkplaatsen zijn een manier om wetenschap en praktijk samen te brengen.

POINT is een onderwijsonderzoekswerkplaats waarin lerarenopleiders, wetenschappers en leraren samenwerken om het onderwijs voor alle leerlingen, in het bijzonder de (hoog)begaafde leerlingen, te verbeteren. Dit doen we door samen wetenschappelijk en praktijkgericht onderzoek te doen. De werkplaatsen dragen bij aan een sterkere onderzoekende houding en sterker onderzoekend vermogen van de leraren en een meer praktijksensitieve houding van de wetenschappers. De lerarenopleiders doen inzichten op die zij mee kunnen nemen in hun praktijk.

De eerste POINT werkplaats startte in 2016 in Tilburg, ondertussen zijn er drie POINT-werkplaatsen in Brabant en zijn we nog niet klaar met groeien. In onze presentatie gaan we in op wat de POINT-werkplaatsen succesvolle professionaliseringsnetwerken maakt. We vertellen hoe we te werk gaan, wat onze sterke punten zijn en waar nog punten van aandacht zijn. Vervolgens wisselen we ook graag met jou uit waar jij sterke punten en punten van aandacht ziet bij POINT en onderwijsonderzoekswerkplaatsen in het algemeen.

Inhoudsopgave parallelsessies 3

3. Coachend opleiden met de NOA-Mindfolio, reflecteren op professionele identiteitsontwikkeling 182

Petra van Beveren, Hogeschool Utrecht & Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam (NOA); Ranko Steusel, Lotte Peters, Axel Heikens, Rebecca Jansen, Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam (NOA)

Reflectie / Verbinding theorie-praktijk-persoon / Conceptmapping

De Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam (NOA) heeft twee instrumenten ontwikkeld waarmee het reflectiegesprek op diverse lagen en vanuit verschillende invalshoeken vormgegeven wordt. Deze instrumenten zijn geïntegreerd in het opleidingscurriculum en beogen de verbinding tussen theorie, praktijk en persoon te faciliteren. Een van deze reflectie-instrumenten is de NOA-Mindfolio, een digitaal portfolio in de vorm van een mindmap met vier dimensies (theorie, praktijk, persoon en de integratie van theorie-praktijk-persoon) waarin de student of lerarenopleider zijn onderwijskundige leervragen en dilemma's uitwerkt. De biografie van de student/lerarenopleider en de overtuigingen van waaruit hij handelt, de bronnen die hem inspireren en de context van zijn school komen in de Mindfolio samen.

In deze workshop willen we de deelnemers kennis laten maken met de opleidingsdidactiek Coachend Opleiden van NOA. Aan de hand van onze twee instrumenten de NOA-Coachkaart en de NOA-Mindfolio laten we hen ervaren hoe we handen en voeten geven aan de begeleidings- en reflectiegesprekken en aan het ontwikkelen van de professionele identiteit van (aanstaande en zittende) leraren(opleiders). Aan het einde van onze workshop kunnen deelnemers de diverse dimensies van hun onderwijs verbinden met hun eigen ontwikkelvragen. Daarnaast hebben ze een mindfolio gemaakt die zij kunnen inzetten bij begeleidingsgesprekken of in schoolgroepbijeenkomsten.

6. Bruggenbouwers & Grensverleggers 185

Anton Boonen, Mirjam van der Ven, Hogeschool Utrecht

Professionele leernetwerken / Interprofessioneel samenwerken / School, Wijk & Gezin

Om complexe maatschappelijke vraagstukken het hoofd te kunnen bieden is domeinoverstijgend samenwerken tussen professionals werkzaam in school, de wijk en in én rond het gezin een voorwaarde. Om toekomstige professionals beter uit te rusten om interprofessioneel samen te werken in het sociaalpedagogisch en educatieve domein is innovatie nodig van de huidige opleidings- en professionaliseringsinfrastructuur waarbinnen leraren, pedagogen en welzijnswerkers die actief zijn in de school, het gezin en de wijk (vanaf de start van de opleiding) interprofessioneel worden opgeleid en geprofessionaliseerd. Binnen het project 'Bruggenbouwers & Grensverleggers' willen we deze innovatieve opleidings- en professionaliseringsinfrastructuur creëren door het vormgeven van professionele leernetwerken waar opleiden, professionaliseren en praktijkgericht onderzoek samenkomen. Door het vormgeven van een netwerkcafé willen we met deelnemers:

- Inzichtelijk maken op welke manier kennis en vaardigheden rondom interprofessioneel samenwerken ontwikkeld kunnen worden in de context van opleiden en professionaliseren
- Overzicht krijgen in tools en materialen die beschikbaar zijn of ontwikkeld kunnen worden om interprofessioneel samen te werken.
- Bewustwording creëren aangaande het belang van interprofessioneel samenwerken en domeinoverstijgend werken voor het oplossen van complexe maatschappelijke vraagstukken
- In kaart brengen op welke manier een domeinoverstijgend professioneel leernetwerk vormgegeven kan worden en welke innovatie daarvoor nodig is.

11. Het potentieel van vakgroepen secundair onderwijs als professionele leergemeenschappen 187

Vakgroepen / professionele leergemeenschappen / professionele ontwikkeling

Deze bijdrage bespreekt professionele ontwikkeling van leraren in Vlaamse secundaire scholen door deelname aan vakgroepen als professionele leergemeenschappen (PLG's). De bijdrage begint met een beknopt overzicht van relevante literatuur omtrent professionele ontwikkeling van leraren. Vervolgens worden vakgroepen als PLG's onder de loep genomen. Op basis van deze literatuur wordt een recent doctoraatsonderzoek voorgesteld. Concreet richtte dit doctoraatsonderzoek zich op de percepties van leraren in Vlaamse secundaire scholen over verschillende PLG-kenmerken in hun vakgroep als PLG, hoe deze vakgroepen als PLG's ontwikkeld en/of verbeterd kunnen worden; en de relatie met professionele ontwikkeling van leraren. De resultaten toonden aan dat vakgroepen als PLG's met een hoge aanwezigheid van gezamenlijke verantwoordelijkheid en reflectieve dialoog professionele ontwikkeling van leraren kunnen realiseren en/of ondersteunen. Bovendien toonde dit doctoraatsonderzoek aan dat leiderschap een belangrijke rol speelt voor vakgroepen als PLG's, vooral transformationeel schoolleiderschap, maar zeker ook vakgroepleiderschap.

69. Werken en leren verbinden bij de zij-instromer in een breed netwerk 189

Hans Rader, Emilie Holthuis, Hogeschool Inholland

Lerende professional / Verbinding / Zij-instromer

Het leren van een zij-instromer gebeurt in zijn netwerk van opleiding en school. Werken is leren en leren is werken. In die praktijk moet wat veranderen, daar moeten vraagstukken worden opgelost. Door het verbinden van leren en werken te versterken wordt de opleiding betekenisvol en wordt transfer bevorderd, oftewel de mate waarin lerenden de verworven bekwaamheden tijdens een leertraject ook daadwerkelijk kan toepassen in de eigen praktijk. Hier past geen inhoudsgeoriënteerd curriculum, maar een vraaggestuurd curriculum. Dat vraagt anders denken en anders doen, van de opleiding, het werkveld en de zij-instromer.

Bij Inholland willen we deze 'studenten' benaderen als startende professional om samen met hen, in het driehoeknetwerk student-werk-opleiding, op zoek te gaan oplossingen voor hun vraagstukken en waar mogelijk ook aan te sluiten bij de vraagstukken van de eigen school. Maar hoe we dit in het netwerk kunnen vormgeven, gebruikmakend van elkaars sterke kanten, is een zoektocht. In dit rondetafelgesprek presenteren we eerst kort hoe wij aankijken, na literatuuronderzoek, tegen het leren van een professional en welke mogelijke consequenties dit heeft voor een leerpad. Daarna wisselen we uit en gaan in discussie over mogelijke oplossingen, didactieken en hoe deze worden georganiseerd.

70. Regionale kennisnetwerken: een routekaart naar nieuwe vragen 190

Bregje de Vries, Vrije Universiteit Amsterdam

Review / netwerkvormen en netwerkvorming / kenmerken van netwerken

In het onderwijs zijn kennisnetwerken een belangrijke route voor continue schoolontwikkeling en professionalisering. Er zijn veel verschijningsvormen waarin drie oervormen te herkennen zijn: community of practice (CoP), professionele leergemeenschap (PLG) en lerarenontwerpteam (LOT). Op basis van literatuuronderzoek en gesprekken met experts schetsen we in deze presentatie hoe kennisnetwerken via processen van kennisuitwisseling en kennisconstructie deze doelen bereiken en geven overzicht van randvoorwaarden en verklarende mechanismen. Vervolgens beschrijven we hoe door formalisering en schaalvergroting regionale (meta-)netwerken zijn ontstaan. Dit werpt nieuwe vragen op. We zoomen in op detailvragen over deelnemers, artefacten en hybride netwerken en zoomen uit naar (meta-)netwerken als dynamische complexe systemen. In de ontwikkeling van binnenschoolse leergemeenschappen naar regionale (meta-)netwerken doet zich een interessante omkering voor: waar kennisnetwerken ooit begonnen als een krachtige manier voor continue en praktijknabije professionalisering van leraren(-opleiders), behoort participeren in netwerken vandaag de dag tot een vast ingrediënt van professionaliteit. Leraarschap en opleiderschap is ten dele een netwerkfunctie geworden en onderwijsorganisaties kunnen worden gezien als

organisatienetwerken die complexe vraagstukken aangaan vanuit een collectieve en gedeelde verantwoordelijkheid.

79. De veranderende rol van de docent. Wat betekent dat eigenlijk voor jouw praktijk? 192

Barbara Roosken, Fontys Hogeschool

Gepersonaliseerd leren / Veranderende rollen / Wendbaar zijn

Als lerarenopleider en als leraar sta je met hart en ziel voor de klas. De rollen en taken van leraren in toekomstgericht onderwijs zien er anders uit, denk aan didactisch coachen, ontwerpen en teamspeler zijn. In deze workshop bespreken we wat dit betekent voor jouw professionele identiteit. Welke condities moeten wij als lerarenopleiders creëren waarbinnen studenten de regie kunnen nemen over hun eigen leertraject? Hoe leren je studenten in de beroepspraktijk in samenspraak met de werkplek begeleiders en de lerarenopleiding? We vertrekken vanuit het kennis lab de veranderende rollen van docenten van Sprong Voorwaarts en gaan dan via de methodiek think pair share kennis en ervaringen uitwisselen met elkaar.

De focus zal zijn op de volgende vragen: Wat hebben leraren(opleiders) nodig om veranderende rollen in de praktijk te brengen? Wat is een passende didactiek voor eigentijds opleiden waarin leerlingen en studenten in hun autonomie worden ondersteund? Voor veranderingen dien je ook draagvlak te creëren binnen je opleiding. Hoe doe je dat? Als je studenten meer verantwoordelijkheden geeft waar loop je dan tegen aan?

In deze workshop gaan we onderzoeken met elkaar welke opleidingsdidactische ontwerpprincipes het eigentijds leren kunnen ondersteunen.

Kom jouw ideeën en praktijkervaringen delen met ons!

96. Opleidings- en arbeidsmarktperspectief als samenhangend geheel 195

Edmée Suasso de Lima de Prado, Anneloes Muller- van de Molen, Saxion; Hester Langkamp-Waanders, OPO-Hof van Twente; Janine Gerrits, Onderwijsbureau Twente (ObT)

SO&P / RAP / Kennisinfrastructuur

In Kennisnetwerk Lerende Leraren (KnLL) komen de initiatieven vanuit Samen Opleiden & Professionaliseren en Regionale Aanpak Personeelstekort (RAP) samen. KnLL is een netwerk van onderwijsorganisaties in de regio Twente - Oost Nederland. Het netwerk bestaat uit 15 schoolbesturen, Lerarenopleiding Saxion, ROC van Twente en mobiliteitscentrum Twente (ObT). In het netwerk organiseren we het samen leren en onderzoeken van onderwijsprofessionals en onderzoekers. Het delen van kennis en de verbinding van theoretische inzichten en praktijkkennis draagt bij aan levenlang leren en ontwikkelen van alle betrokkenen.

iermee realiseren we een kennisinfrastructuur gericht op actueel houden van essentiële kennis in, van en voor de beroepsgroep op basis van ontwikkelingen en strategisch beleid binnen de onderwijssector. Deze samenwerking maakt dat grote vraagstukken als het huidige personeelstekort (RAP) in gezamenlijkheid benaderd worden. Het opleidingsperspectief en het arbeidsmarktperspectief vormen een natuurlijk geheel. De regionale aanpak van het personeelstekort zien we als een dynamisch proces waarbij afstemming, duurzame plannen en het borgen van deze plannen de kern vormen.

Tijdens een rondetafelgesprek willen we met de gespreksdeelnemers verkennen hoe in andere regio's het opleidingsperspectief en het arbeidsmarktperspectief zich tot elkaar verhouden en tot welke inzichten, vraagstukken en acties dit leidt.

100. Ontmoeten in gedeelde grenspraktijken: Wat werkt? 196

Carolien Duijzer, Marjolijn Peltenburg, Marnix Academie

Grenspraktijken / Lerarenopleiding / Partnerschap

In een gedeelde grenspraktijk is ruimte voor dialoog en uitwisseling tussen opleiders van bijvoorbeeld de opleidingsinstelling en opleiders uit de onderwijspraktijk. De gedeelde grenspraktijk die we in deze ontmoeting centraal stellen is VONC. VONC is een platform voor opleiders van de hogeschool Marnix Academie en opleiders uit de praktijk (basisschool) om met elkaar uit te wisselen over het Samen Opleiden van studenten, bijvoorbeeld rondom de methodiek Lesson Study. Ervaringen met Lesson Study voor het ontwerpen van onderwijs kunnen tijdens VONC ingebracht worden om zo ook andere opleiders te inspireren hiermee aan de slag te gaan. Tegelijkertijd is Lesson Study ook aanleiding voor opleiders om de betekenis en reikwijdte van het Samen Opleiden van studenten verder te verkennen. Tijdens deze ontmoeting op het Velon-congres willen we meer grip krijgen op kenmerkende eigenschappen van dergelijke gedeelde grenspraktijken die het leren-in-verbinding tussen opleiding en praktijk ondersteunen. De centrale vraag binnen deze Ontmoeting is: *Welke complexe vragen komen we tegen in het vormgeven en benutten van deze gedeelde grenspraktijken?* Door uitwisseling willen we tot een zekere consensus komen ten aanzien van centrale thematieken die kenmerkend zijn voor gedeelde grenspraktijken. Afsluitend zullen we deze kenmerkende eigenschappen borgen en delen met de deelnemers.

110. De vakgroep als netwerk: een inspiratiegids voor een intensief traject met vakgroepen op school 198

Johan Ardui, Tobias Frenssen, Laura Tamassia, UC Leuven-Limburg

Vakgroep / liefde-voor-het-vak / Inspiratiegids

Een vakgroep wordt in Vlaanderen opgevat als een groep van (vak)leerkrachten op een secundaire school. Haar diverse samenstelling en het wisselende takenpakket doen de activiteiten van de vakgroep vaak aanvoelen als een werking naast de kerntaak van een vakleraar. Maar hoeft dit altijd zo te zijn? Wij denken van niet! Wat als de vakgroep zichzelf definieert als een professioneel netwerk: een netwerk van vakleerkrachten die van elkaar kunnen leren en samen de liefde voor hun vak delen?

Binnen de lerarenopleiding van de Vlaamse Hogeschool UCLL liep een tweejarig onderzoeksproject waarbij lerarenopleiders met vakleerkrachten een vakgroep vormden en als professioneel netwerk een vakdidactisch traject doorliepen.

De presentatie stelt het traject en de resultaten van het onderzoeksproject voor. Insteek is de manier waarop de vakgroep een netwerk vormde en de liefde voor het vak als uitgangspunt nam. Wat maakte dat deze werking als uiterst vruchtbaar werd ervaren? Wat zijn voorwaarden om het traject op andere scholen te doen slagen? Op welke manier werd de vakgroep als een netwerk ervaren?

Centraal staat de inspiratiegids die naar aanleiding van het onderzoeksproject werd gepubliceerd. Deze inspiratiegids wordt ter beschikking gesteld van alle deelnemers. Lerarenopleiders en vakleerkrachten kunnen met deze inspiratiegids aan de slag met vakgroepen.

121. Grip op leren in lerende netwerken 200

Loes van Wessum, Hogeschool Windesheim; Warner Immink, Changekitchen; Frank Groot, Samantha Bouwhuis, Prisma

Professionele groei / reflectie / leeropbrengsten

Veel van het leren in lerende netwerken is informeel. Op welke wijze kun je datgene wat in lerende netwerken geleerd wordt zichtbaar maken? Hoe stimuleer je reflectie op het eigen leerproces van de netwerkleden zonder hen lastig te vallen met allerlei reflectievormen waar al gauw de klad in komt? In een vierjarig lerend netwerk van schoolleiders hebben we verschillende reflectie vormen uitgetoetst. Deelnemers en de procesbegeleider, tevens onderzoeker van het netwerk delen hun ervaringen. We presenteren wat we verstaan onder reflectie en bespreken welke reflectievormen geschikt zijn voor leraren (in opleiding) en lerarenopleiders.

181. Wat is de betekenis van een responsief curriculum voor lerarenopleiders?

Rieke van Bommel, Instituut Archimedes, Hogeschool Utrecht

Flexibilisering / curriculum / ontwerpen

Flexibel opleiden van leraren staat volop in de belangstelling bij beleidsmakers en onderwijsprofessionals. In het hoger onderwijs wordt flexibilisering gezien als middel om onderwijs toegankelijker en aantrekkelijker te maken voor volwassenen en hun deelname aan het hoger onderwijs te vergroten. Voor het flexibel opleiden van toekomstige leraren is een wendbaar curriculum nodig. In onderzoeksliteratuur wordt die wendbaarheid ook wel responsiviteit genoemd. Een responsief curriculum kan gezien worden als een curriculum dat meebeweegt met en anticipeert op veranderingen in de samenleving, verschillende schoolcontexten en diversiteit van studenten.

Bij lerarenopleidingen worden curricula, of delen daarvan, veelal ontworpen in teams waarin docenten van de opleiding participeren. Om inzicht te krijgen in de ontwerpkeuzes die teams en teamleden maken ten aanzien van de drie componenten van een responsief curriculum, is een spel ontwikkeld: *Flexplore!* In de workshop spelen we het spel, waarmee deelnemers meer inzicht krijgen in hun motieven en keuzes ten aanzien van flexibilisering. Tevens helpt het spel bij het ontwikkelen van gemeenschappelijke taal en krijgen deelnemers zicht op hoe zij responsiviteit in het onderwijsontwerp kunnen vormgeven.

187. Ontwikkelingsgerichte Peer Review – netwerken in het kwadraat! 205

Miranda Timmermans, Marnix Academie; Gea Spaans, Mirella Verspiek, Platform Samen Opleiden en Professionaliseren

Ontwikkelingsgerichte Peer Review / Landelijke kwaliteitsontwikkeling / Samen Opleiden & Inductie

Om de kwaliteit van Partnerschappen SO&P te kunnen borgen, verantwoorden en versterken, gebruiken we het kwaliteitskader Samen Opleiden & Inductie en de werkwijze peer review. Zo werken we aan de ontwikkeling van het eigen partnerschap en verhogen we landelijk het niveau Samen Opleiden & Professionaliseren.

De ontwikkelingsgerichte peer review is te kenmerken als netwerken in het kwadraat. Een partnerschap is al een netwerk van zichzelf. Dit netwerk stelt zich open om te leren en zich verder te ontwikkelen door het gesprek met andere partnerschappen (netwerken) en de partnerschappen gezamenlijk zijn weer een netwerk voor kwaliteitsontwikkeling en kwaliteitsborging op landelijk niveau.

Bij de ontwikkelingsgerichte peer review bespreken het ontvangend partnerschap en het bezoekend panel in een open dialoog aan de hand van de waarborgen en een of meerdere ontwikkelvragen. Voor een optimaal resultaat is een gedegen voorbereiding van het ontvangend partnerschap én het bezoekend panel vereist. Een duidelijk beeld waar een ontvangend partnerschap zich verder op zou willen ontwikkelen is van groot belang voor het lerend effect.

Hoe we dit kunnen realiseren met elkaar was onderwerp van een aantal pilots met meerdere partnerschappen afgelopen jaar. Met de resultaten van deze pilots gaan we tijdens de workshop actief aan de slag.

203. Een conversational framework als handvat voor curriculum alignment 207

Marco Snoek, Ina Cijvat, Hogeschool van Amsterdam; Peter van Olst, Driestar Educatief; Jael de Jong, Hogeschool Windesheim; Nynke Verdoner, Hogeschool Leiden; Aziza Mayo, NIVOZ Rotterdam

Curriculum alignment / Agency / Dialoog

In deze workshop gaan opleiders in kleine groepen aan de slag met een conversational framework dat 'conversational communities' van opleiders ondersteunt bij het ontwerpen van een curriculum waarin sprake is van alignment tussen intentie, ontwerp en handelingspraktijk. Het conversational framework is ontwikkeld binnen het project Whole Teacher Development for Whole Child Development waarin NIVOZ, de HvA, Hogeschool Leiden, Driestar Educatief en Windesheim

samenwerken (zie www.wholechilddevelopment.nl). Centraal staat een lemniscaat waarin intentie, ontwerp en handelingspraktijk met elkaar verbonden zijn. Daarbij wordt het ontwerpen van nieuw onderwijs gezien als een interactief leerproces waarbij ervaringen in de praktijk van het handelen leiden tot nieuwe inzichten t.a.v. beoogde intenties en gemaakte ontwerpkeuzes.

Daarmee wordt onderwijsontwikkeling een dialogisch proces, in lijn is het uitgangspunt dat onderwijs zelf ook een dialogisch proces is tussen leraar en leerling.

In de workshop wordt het conversational framework toegelicht en geïllustreerd a.d.h.v. een concreet voorbeeld. Vervolgens gaan de deelnemers zelf aan de slag met het framework. Centrale vraag daarbij is hoe opleiders de intenties t.a.v. 'agency van studenten' vertaald hebben naar het ontwerp van hun onderwijs, hoe dat vervolgens vorm krijgt in de handelingspraktijk en hoe ervaringen in die praktijk weer voeding geven aan de beoogde intenties en ontwerpkeuzes.

205. Discrepanties in perspectief. Het voeren van een constructieve dialoog in een lerend netwerk. 209

Arda Oosterhoff, Petra van der Hauw, Migchiel van Diggelen, NHL Stenden Hogeschool

Professionele Identiteit / Constructieve dialoog / Pedagogisch-didactische discrepanties

Pabo-studenten ervaren regelmatig pedagogisch-didactische discrepanties tussen wat ze op de opleiding leren en wat het werkveld van hen vraagt. Dit leidt tot frustraties en is een potentiële reden voor uitval. Ook zittende leraren ervaren discrepanties tussen hun pedagogisch-didactische visie en hoe ze (moeten) werken. In een lopend Comenius-project op NHLStenden Hogeschool bezien we ervaren discrepanties als potentieel leerzame ervaringen voor studenten. Het idee is om deze studenten zo op te leiden dat zij de pedagogisch-didactische discrepanties die zij tegenkomen zichtbaar, bespreekbaar en bruikbaar leren maken voor de ontwikkeling van hun professionele identiteit (PI).

Tussen het ervaren van discrepanties en de ontwikkeling van de PI bestaan nauwe relaties. Enerzijds helpt een sterke PI om met discrepanties in de beroepspraktijk om te gaan. Anderzijds draagt het ervaren van discrepanties bij aan de ontwikkeling van een PI. Omgaan met discrepanties vraagt een gezamenlijke reflectieve en constructieve dialoog door student, opleider en werkveld, in een lerend netwerk. Zo'n dialoog ontwikkelt zich niet vanzelf. Vaak ontstaat er spanning tussen 'oude' overtuigingen en 'nieuwe' ideeën. In die spanning liggen kansen voor leren. Een belangrijke vraag is: Hoe kan je die kansen herkennen, creëren en benutten. In de inspiratiesessie delen we onze (voorlopige) antwoorden op deze vraag.

265. De werkplaats: praktisch gereedschap voor docentprofessionalisering 211

Karin Messelink, Landstede Groep; Jenny Terpstra-Tromp, Hogeschool Windesheim

Professionalisering / professionele leergemeenschap

Sinds 2019 worden er binnen de Landstede Groep in Zwolle werkplaatsen georganiseerd. Een werkplaats is een plek voor mbo-docenten waar opleiden en professionaliseren samenkomen. Het is een eigentijdse vorm van een professionele leergemeenschap, gekenmerkt door vraaggericht werken, waar ruimte is voor reflectieve dialoog en kennisdeling. Binnen een werkplaats gaat een groep docenten in een of meerdere bijeenkomsten in dialoog over een onderwerp waar zij gezamenlijk een vraag over hebben en zich in willen verdiepen.

Er is veel onderzoek gedaan naar kenmerken van effectieve docentprofessionalisering en specifiek naar kenmerken van professionele leergemeenschappen (Van den Boom e.a. 2021). Deze zijn meegenomen bij de vormgeving en uitvoering van de werkplaatsen.

Vier bouwstenen voor de werkplaats zijn leidend geweest voor de vormgeving en uitvoering in de praktijk. De leervraag staat centraal (1), de dialoog neemt een centrale positie in (2), Samen Opleiden speelt een belangrijke rol (3) en de inhoudelijke focus van de activiteiten binnen de werkplaats wordt geborgd door het benutten van een expert (4).

De eerste ervaringen laten zien dat het een passende vorm is voor docentprofessionalisering binnen de school. De bouwstenen zijn hierbij consequent leidend geweest in de vormgeving en uitvoering van de werkplaats.

275. Het bestaansrecht van zwaarwegende beslissingen in de lerarenopleiding ter discussie gesteld 213

Linda Jakobs, HAN University of Applied Sciences; Jan Bransen, Radboud Universiteit

Toetsing / high-stake beslissingen / ontwikkelingsgericht

Toetsen is een doodgewoon werkwoord dat wijst op een alledaags aspect van ons gedrag. Mensen zijn reflectieve wezens. Wij verhouden ons tot ons eigen en elkaars gedrag, vinden daar iets van, anticiperen erop, reageren erop en corrigeren onszelf en elkaar. De *feedback loop* is een integraal onderdeel van iedere menselijke interactie. In het onderwijs is dat niet anders. Het geven van een les lukt niet zonder de voortdurende feedback van de ontvangende partij, net zo min als het krijgen van de les lukt zonder de voortdurende feedback van de onderwijzende partij.

Maar die vanzelfsprekende reflectieve omgang met ons eigen en elkaars gedrag heeft in het onderwijs een bijzonder, vervormd karakter gekregen. Dat wij die vervorming nauwelijks zo ervaren is het gevolg van de institutionalisering die zich in het onderwijs voltrokken heeft. De verzelfstandiging van het toetsen is bij uitstek een uitwas van deze institutionalisering die, als je er serieus over nadenkt, eigenlijk te gek voor woorden is.

Helaas zijn we het 'toetsen' in het onderwijs gaan isoleren en eenzijdig gaan toeschrijven aan de leraar die daardoor een examinerator wordt. Het gevolg: leraren krijgen last van macht – en niet eens hun eigen macht.

276. Kiezen voor kansen: daar kun je morgen mee beginnen! 215

Cilia Born, Jos de Mulder, Bureau Born

Kansengelijkheid / perspectief / reflectie

In een café staat de ontmoeting met anderen centraal. Dat is ook zo in het Wereldcafé. Een gezellige ruimte met statafels, stroopwafels en nootjes nodigt je uit om ontspannen het gesprek aan te gaan met de andere bezoekers.

In drie rondes praat je met elkaar over een vraag. Elke ronde is er een nieuwe vraag, die je uitnodigt iets dieper op het onderwerp in te gaan. Elke ronde sta je aan een andere tafel, met nieuwe gesprekspartners.

De vragen maken we er ronde bekend, maar het kan niet anders dan dat kansengelijkheid en de manier waarop je daar als lerarenopleider en als mens mee omgaat aan de orde komen. Dan kan het gaan om jouw wereldbeeld, of over jouw perspectief op je studenten of je collega's. Maar ook vooroordelen, aannames en reflectie.

Kansengelijkheid gaat ons allemaal aan. Wat is het fijn om hier te leren van de wijsheid van de groep, want na de drie rondes zoeken we samen naar de kern van de gesprekken.

281. Teacher Tapp: hulpmiddel voor professionele ontwikkeling van leraren 217

Amber Walraven, Radboud Universiteit

Professionaliseren / Reflectie / Tool

Leraren in opleiding krijgen niet zelden 'slechts' de context mee van de school waar ze stagelopen. Als opleider probeer je ook inzicht te geven in andere contexten en te laten zien wat vaak en minder vaak voorkomt binnen het leraarschap. Je stelt vast regelmatig studenten gerust door te zeggen dat ze niet de enige zijn die hier tegenaan lopen of je laat zien dat het op andere scholen ook zo (of juist anders!) kan gaan. Hoe mooi zou het zijn als je bij elke vraag of concern van een leraar in opleiding aan 1000 leraren zou kunnen vragen hoe zij daar over denken, of zij hetzelfde hebben meegemaakt of wat zij in die situatie zouden doen? Nou dat panel IS er, en JIJ kunt er gebruik van maken!

In de workshop vertellen we je alles over de app Teacher Tapp, grasduinen we samen in de reeds gestelde vragen en opgeleverde resultaten en bespreken we hoe je deze kunt inzetten in de opleiding. Maar: we werken ook samen aan nieuwe vragen die we via Teacher Tapp zouden kunnen stellen. Wat te denken van een wekelijkse of maandelijkse 'de leraar-in-opleiding- wil-weten 'serie? Tapp je ook mee?

301. Ontwikkelen van nieuw werkplekcurriculum in samenwerking tussen hogeschool en werkveld 220

Erik Buchner, Hogeschool Viaa

Curriculum ontwikkeling

Hogeschool Viaa leidt al haar studenten op in een werkplekcurriculum. Dit doet zij in gezamenlijke verantwoordelijkheid met 20 schoolverenigingen. Hogeschool en schoolbesturen zijn een samenwerking aangegaan wat geresulteerd heeft tot een samenwerkingsverband genaamd SCOPE(zie www.scopesamenopleiden.nl)

SCOPE richt zich niet alleen op het opleiden van de aankomende leerkracht. De samenwerking richt zich op het leren van de student, de startende leerkracht en de ervaren leerkracht. Ze heeft als doel om in wederzijds verantwoordelijkheid de kwaliteit van hogeschool en opleidings scholen te realiseren. Op alle niveaus van de organisatie vindt deze samenwerking plaats. In deze workshop willen we laten zien hoe strategische doelen en bestuurlijke doelen doorwerken op het samenwerken op macro -en microniveau van het samen opleiden. Dit spitsen we toe op het onderwerp 'curriculumvernieuwing'. We willen laten zien hoe op verschillende niveaus in gezamenlijkheid gewerkt wordt aan het ontwikkelen van een nieuw curriculum. Dit doen we m.b.v. een carroussel vorm waarin voorbeelden van netwerken en samenwerken worden gepresenteerd.

304. (Van) RAP naar een educatieve regio 221

Jorien van Heerde, Ingrid Lammerse, Hogeschool KPZ

Aanpak lerarentekort / Educatieve regio / Samen Opleiden en Professionaliseren

In 2019 ontstond in de regio Zwolle e.o. een samenwerking rondom de aanpak van het lerarentekort (RAL). In 2020 ging de RAL over in de RAP en eind 2023 zullen de activiteiten/middelen van de RAP naar verwachting overgaan in een educatieve regio. Een regio waarin samenwerking plaatsvindt op de domeinen onderwijsarbeidsmarkt, opleiden en onderzoek/kennisdeling en waarbij gewerkt wordt aan het versterken van de aantrekkelijkheid van het onderwijs.

Op dit moment werkt landelijk kwartiermaker Lodewijk Asscher aan een advies voor de wijze waarop regionale samenwerking kan worden versterkt. Daarbij pleiten de sectorraden voor een verbreding van de opgave van de partnerschappen Samen Opleiden en Professionaliseren met onderzoek/kennisdeling en arbeidsmarktvragestukken.

Vanuit de eerste gesprekken met schoolbesturen in de regio Zwolle e.o., die in opdracht van de RAP Zwolle e.o. en de Regionale alliantie Oost Werkt gezamenlijk met de partnerschappen worden gevoerd, lijken de schoolbesturen hier positief tegenover te staan. Over wat het betekent voor werkgevers, opleiders en RAP activiteiten wanneer partnerschappen niet enkel verantwoordelijk zijn voor het opleiden van (aspirant) leraren, maar ook een rol krijgen in het beïnvloeden van de onderwijsarbeidsmarkt gaan we gezamenlijk in gesprek. Dit levert ideeën, inspiratie en kennis op die relevant is voor de eigen regio/context.

309. Ontwikkelgesprekken voor een integrale begeleidings- en beoordelingspraktijk 223

Martine van Rijswijk, Graduate School of Teaching, Universiteit Utrecht; Richard van den Berg, Academie Tien; Theo van den Bogaart, Instituut Archimedes, Hogeschool Utrecht

leraren-in-opleiding / lerende gemeenschap / partnerschap

Het Opleidingshuis is een leergemeenschap op de werkplek waar betrokkenen vanuit lerarenopleidingen en school actief zijn. In het Opleidingshuis is bewust gekozen voor een integrale aanpak van begeleiden en beoordelen van leraren-in-opleiding. In het artikel *Ontwikkelgesprekken voor een integrale begeleidings- en beoordelingspraktijk van leraren-in-opleiding* wordt zichtbaar gemaakt onder welke voorwaarden deze integrale benadering vorm krijgt in ontwikkelgesprekken. We vonden verschillende mediërende factoren. Opleiders toonden bekwaamheden als ‘boundary crossers’ en wogen opleidingseisen in relatie tot verschillende andere referentiekaders. Gelijkwaardigheid van de betrokkenen in de ontwikkelgesprekken bleek van groot belang en gerelateerd aan de school als lerende gemeenschap.

In deze workshop geven we deelnemers de kans om aan de hand van een praktijkcasus te verkennen hoe zij zelf zouden willen en kunnen navigeren rond verschillende referentiekaders in ontwikkelgesprekken, gezien hun eigen context.

311. TalentKrachtig Netwerkleren: Van en met elkaar leren in de onderwijszorg(opleidings)praktijk. 225

Carla Geveke, Mariska de Peuter, Marjan van Dijk, Hanzehogeschool Groningen

Netwerkleren / Interprofessioneel samenwerken / Talentontwikkeling

Binnen de leeropdracht Diversiteit in Leren en Gedrag van het lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving (Hanzehogeschool Groningen) is het model Netwerkleren dat oorspronkelijk is ontwikkeld door de Open Universiteit doorontwikkeld tot TalentKrachtig Netwerkleren, een vorm om van en met elkaar te leren over leerlingen met een autismespectrumstoornis. De werkwijze, waarbij deelnemers rondom leervragen kennis en ervaringen delen, is verder door ontwikkeld, zodat leerkrachten en jeugdhulpverleners samen hun handelen en interprofessionele samenwerkingsvaardigheden kunnen versterken, zodat zij samen een talentkrachtig integraal aanbod op maat kunnen vormgeven. Tegelijkertijd wordt het Talentkrachtig Netwerkleren in de Pabo van de Hanzehogeschool toegepast in de Minor Gedrag en Leren zodat studenten op een inspirerende wijze elkaars netwerk leren gebruiken om te leren rondom allerlei problematieken gelieerd aan leren en gedrag. Dit programma is samen met NHL Stenden opgezet. Deze workshop heeft tot doel inzichtelijk te maken hoe TalentKrachtig Netwerkleren werkt en hoe het toegepast kan worden als middel om van en met elkaar te leren en hiermee (inter)professionele vaardigheden te ontwikkelen in de opleiding of onderwijs(zorg)praktijk.

356. Werken met leeruitkomsten en landelijke leeruitkomstgebieden 227

Régie Driessen, Opleidingsschool Midden-Brabant; Eize Stamhuis, Hogeschool Viaa; Veronique Senne, Hogeschool Leiden; Mariska Krijgsman, Thomasmore Hogeschool; Bernadette Laudy, NHL Stenden Hogeschool

Leeruitkomsten / Flexibilisering / Samen opleiden

In het kader van het ‘Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen’ zijn verschillende werkgroepen opgestart. Eén werkgroep richt zich op het werken met leeruitkomsten.

In deze workshop worden twee producten van de werkgroep gepresenteerd en toegelicht. De eerste is de ‘Handreiking werken met leeruitkomsten’ met daarin opgenomen het op de website ‘leraren voor morgen’ gepubliceerde begrippenkader met toelichting en het harmonisatie-instrument. Het tweede product is een concept van de ‘landelijke leeruitkomstgebieden’ als startdocument voor discussie.

De interactieve sessie is ook bedoeld om feedback op te halen op de bruikbaarheid van dit concept.

Inhoudsopgave parallelsessies 4

33. Samen leren in het onderwijscafé 230

Heleen Vellekoop, Joris van Hamersveld, Hogeschool Windesheim; Ellen van Opzeeland, Opleidingsschool Noordermarke

Onderwijscafé / leergemeenschap / informeel leren

We laten je ervaren hoe we binnen Noordermarke leren in onderwijscafés waar opleiders, docenten en studenten in een informele, speelse setting onder strakke regie samen duurzaam wijzer worden rond relevante thema's. Het thema van het onderwijscafé op de Velon Conferentie is, hoe kan het ook anders: Het Onderwijscafé!

55. ELWleR: Onderzoeksnetwerk opleiders rekenen-wiskunde 232

Ronald Keijzer, Hogeschool IPABO; Hanneke van Doornik, Fontys Hogeschool; Marjolein Kool, Hogeschool Utrecht; Michiel Veldhuis, Hogeschool IPABO & Marnix Academie

Praktijkonderzoek / rekenen-wiskunde / pabo

Het vak rekenen-wiskunde op de lerarenopleiding basisonderwijs is nogal eens onderwerp van discussie. Opleiders in de ELWleR onderzoeksgroep ontwikkelden de afgelopen 15 jaar een constructieve werkwijze om door middel van onderzoek bij te dragen aan deze discussie en om daarnaast een bijdrage te leveren aan het opleidingsonderwijs rekenen-wiskunde. Voor betrokken opleiders vormt de groep mede een professionaliseringsinstrument. Het onderzoek van de ELWleR onderzoeksgroep heeft zich onder meer gericht op professionele gecijferdheid van studenten, wiskundige attitude van studenten, en het ontwikkelen domeinspecifieke kwaliteitscriteria voor het opleidingsonderwijs rekenen-wiskunde.

De domeinspecifieke focus levert een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van de kwaliteit van het opleidingsonderwijs rekenen-wiskunde. In de ELWleR-onderzoeksgroep wisselen lerarenopleider van verschillende instituten onderzoeks-ideeën en -ervaringen uit en dragen resultaten uit naar opleiders die (nog) niet bij de groep betrokken zijn. De centrale vraag in het gesprek zal gaan over de rol van (praktijk)onderzoek in de pabo's ten behoeve van de kwaliteit van het basis- en het opleidingsonderwijs. Wat zou ELWleR nog meer moeten onderzoeken? Hoe kan ELWleR haar draagvlak en impact vergroten? Gezamenlijk gaan we in gesprek over de kwaliteit van het opleidingsonderwijs en de ontwikkeling van opleiders en zoeken naar de rol die onderzoeksgroepen als ELWleR daarbij kunnen spelen.

72. Responsiviteit in de lerarenopleiding: professionalisering gericht op begeleiding van studenten 234

Anke Creutzburg, Marjolijn Peltenburg, Marnix Academie

Responsiviteit / Co-creatie / Storend leerlinggedrag

Het onderwerp van dit rondetafelgesprek is responsiviteit in de lerarenopleiding. Responsief leerkrachtgedrag is de manier van reageren op of het bijsturen van leerlinggedrag waarbij tegemoet gekomen wordt aan emotionele behoeften van veiligheid en goed contact met leerlingen. Juist in situaties waarin leerlingen storend gedrag vertonen kan het lastig zijn voor leraren-in-opleiding om responsief te blijven. Dit vraagstuk beschouwen we in de context van het Samen Opleiden. We onderzoeken hoe een gedeeld professionaliseringstraject voor schoolopleiders en instituutopleiders van de Marnix Academie (Pabo) met betrekking tot responsief leerkrachtgedrag kan bijdragen aan leren in co-creatie. In dit ronde tafelgesprek gaan we op basis van een casus in gesprek over hoe een gedeeld professionaliseringstraject voor schoolopleiders en instituutopleiders kan bijdragen aan meer continuïteit in ervaren begeleiding van leraren-in-opleiding. De opbrengsten worden vastgelegd en gedeeld met de deelnemers van het rondetafelgesprek.

97. Zorg dragen in team: studenten, leerkrachten en lerarenopleiders leren van en met elkaar 236

Eva Faes, Annelies Aerts, AP Hogeschool Antwerpen

Studenten en leerlingen stromen in vanuit diverse socio-economische achtergronden waarbij aan leerkrachten gevraagd wordt om iedereen gelijke leeransen te bieden binnen de brede basiszorg. De brede basiszorg vindt plaats op klasniveau. Hierdoor wordt veel gevraagd van de professionele competenties van leraren (Beijaard, 2019). Uit onderzoek werd aangetoond dat professionele leergemeenschappen de beste plaats zijn om deze kennis en vaardigheden collectief op te bouwen (Vanhoof, 2020). We vinden het dan ook vanzelfsprekend dat onze studenten dit soort netwerklernen meekrijgen vanuit de lerarenopleiding.

In dit inspiratiemoment stellen we het onderzoeksproject Zorg Dragen in Team voor. Daarin onderzoeken we hoe effectief een online leergemeenschap is waarin studenten, leraren en lerarenopleiders samen input krijgen rond bepaalde thema's die te maken hebben met collective teacher efficacy (Donohoo, 2017) en/of brede en verhoogde zorg.

104. Together Everyone Achieves More: Samen op zoek naar de werkende principes van inductie 238

Gerrie Amperse, Opleidingschool Utrecht-Amersfoort; Tamar Tas, Ginny Vlieks, Instituut Theo Thijssen (pabo)

Startersbegeleiding / Basisbekwaam / Werkplezier

Samenwerken. Alle mensen hebben behoefte aan verbinding, dus ook startende leraren. Welke ingrediënten zitten er in de "inductie pan" zodat er een voedend, opbouwend én inspirerend gerecht uitkomt? Hoe komen we in de hectiek van alledag binnen een school tot gedeelde ervaringen, begeleiden, reflecteren en een gedeelde taal tussen collega's? Hoe kunnen we er onder andere voor zorgen dat starters in het onderwijs blijven werken en genieten van hun vak?

Tijdens deze workshop vertellen we over ons project 'Doorgaande begeleiding voor startende leraren', waarin we zoek gaan naar de werkende principes? Ook gaan we samen aan de slag om een pad te creëren met stapstenen zodat we met behulp van een lerend netwerk ons doel voor starters behalen: Blijve, basisbekwame collega's met kwalitatief goed onderwijs als resultaat! We beginnen met het waarom. en gebruiken wie, wat, waar en hoe als sleutelwoorden.

106. Ervaringen, kansen en uitdagingen van Interprofessioneel Samen Opleiden onder de loep 240

Anika Embrechts, Liesbeth Kuipers, ROC van Twente; Anneloes Muller-van de Molen, Marieke Krakkers, Juliette Stuart, Saxion Hogeschool; Natasja Corver, FutureNL

Interprofessioneel Samen Opleiden / Netwerklernen / Leven Lang Ontwikkelen

In de Twentse partnerschappen Samen Opleiden zijn we gestart met een pilot Interprofessioneel Samen Opleiden. Met deze pilot willen we meer inzicht verwerven in het samenwerken en opleiden van onderwijzend personeel en de eventuele effecten op de curricula van de verschillende opleidingen. Binnen de zes deelnemende pilotscholen wordt gewerkt in leerteams van aspirant leerkrachten en aspirant onderwijsassistenten met schoolopleiders en instituutopleiders van beide opleidingen. Zo ontstaan er kleine leerteamnetwerken op scholen. Binnen de scholen met deze ISO leerteams ontstaan zo extra kansen om van én met elkaar te leren (LLO). Tijdens dit Rondetafelgesprek delen we graag onze ervaringen en zijn we vooral ook nieuwsgierig naar inzichten en ervaringen van anderen. Wat leren we hiervan als opleiders en opleidingen in de partnerschappen Samen Opleiden?

122. Leven lang ontwikkelen: via de APP direct zicht op de professionele ontwikkeling als leerkracht 242

Mieke Roos, Robert van Mulligen, Bert Bredeweg, Hogeschool van Amsterdam

Bekwaamheden / professionele ontwikkeling / eigenaarschap

Wat moet je als student op een lerarenopleiding allemaal kunnen en kennen om een goede leerkracht te worden? Wat zijn je kwaliteiten en ontwikkelpunten? De APP: Amsterdamse Leer-Kracht-Lijn is een middel om het netwerk tussen de student, opleiding en werkveld te versterken waarbij de student inzicht krijgt in de professionele ontwikkeling als leerkracht.

In het netwerk Samen Opleiden in Amsterdam zijn de bekwaamheidseisen van de overheid vertaald naar een leerlijn voor onze opleidingscontext; de digitale applicatie Amsterdamse Leer-Kracht-Lijn (ALKL). Dit is een gespreks-en reflectie instrument en verbindt het geleerde op de opleiding en de praktijk met elkaar. Elk semester selecteren studenten hun niveau op de verschillende bekwaamheden. In de vorm van een spinnenweb krijgen de studenten, begeleiders in het werkveld en docenten op de opleiding direct inzicht in de ontwikkeling op de verschillende bekwaamheden. De studenten worden eigenaar van hun proces om een leven lang te leren en ontwikkelen waarbij de opleiding en het werkveld fungeren als een netwerk om de professionele ontwikkeling van studenten te begeleiden. Op het VELON congres krijg jij de gelegenheid om zelf de applicatie uit te proberen en nemen we je mee hoe we als student, opleiding en werkveld werken in een netwerk.

130. Leren in netwerken - Professionele leergemeenschap binnen het zij instroomtraject **244**

Lisa Maas, Bartjan Vollmuller, Hogeschool IPABO; Marijke Bos, Stichting Kopwerk

PLG / Zij instroom / Samenwerken

De begeleiding van de professionele ontwikkeling van een zij-instroom collega vraagt om een goede afstemming tussen de betrokkenen op de opleiding en de werkplek, in nauw overleg met de zij-instromer zelf. Dat kan goed in een professionele leefgemeenschap (PLG).

In de PLG leren de cursisten doelbewust op basis van hun leervragen in door henzelf gevoede feedbackloops. Het accent ligt op het formuleren van leervragen en daar leerconsequenties aan verbinden (leervragen analyseren, acties organiseren, feedback organiseren). De ontwikkeling van de cursist staat daarbij centraal.

De begeleidende tandem (lerarenopleider werkveld en lerarenopleider opleiding) is de gids die ervoor zorgt dat de cursisten de ruimte krijgen voor eigen ontdekkingen en learning on the job. Doel is dat de cursist de opleiding en werkplek ervaart als twee belangrijke kanten van dezelfde medaille. De wisselwerking tussen het opleidingsprogramma en het werken op de werkplek brengt de cursist verder in zijn professionele ontwikkeling.

138. Brede Leergemeenschap: piketpaaltjes nodig of grenzen open? **246**

Gert van der Horst, Ellen Kloet, Machiel Stolk, Hogeschool Windesheim

Brede leergemeenschap / Samen Opleiden

Studenten van de tweedegraads lerarenopleidingen van Hogeschool Windesheim zijn vanaf de start van hun opleiding lid van een heterogeen netwerk: de brede leergemeenschap. Deze heterogene leergemeenschap bestaat uit studenten van alle lerarenopleidingen. De leergemeenschap is verbonden aan een Opleidingsschool. We gaan uit van verschillen, is een belangrijk richtinggevend principe voor ons. Dat leidt in de praktijk tot behoorlijke verschillen tussen de leergemeenschappen, zowel wat werkwijze als wat inhouden betreft, voortkomend uit de verschillen tussen Opleidingsscholen. Bij de visitatie was er veel lof voor deze manier van werken, maar waren er ook vragen bij de gehanteerde bandbreedte. Graag gaan we in gesprek over onze manier van werken en deze bandbreedte, met als doel onze netwerken van Brede Leergemeenschappen verder te versterken en uit te bouwen.

150. Vakleraar 'in between': netwerk voor de leraar bij de veranderende rol van de onderwijsprofessional **248**

Laura Tamassia, Johan Ardui, Tobias Frenssen, UC Leuven-Limburg

Lerarentekort / secundair onderwijs / onderwijsinnovatie

In het kader van de complexe problematiek van het lerarentekort en het uitval van jonge leerkrachten waarmee Vlaanderen vandaag geconfronteerd wordt, hebben we een professioneel lerend netwerk gevormd met leerkrachten secundair onderwijs en lerarenopleiders.

In dit netwerk worden spanningen die leerkrachten vandaag ervaren in hun beroep, benoemd. Concrete, herkenbare casussen waar deze spanningen ontstaan, worden binnen het lerend netwerk besproken, samen met manieren om te midden van deze spanningen als vakleerkracht staande te blijven.

De eerste ervaringen binnen het netwerk zijn positief. Het benoemen van de spanningen en het herkennen van situaties waarin deze voorkomen, wordt als positief ervaren door leraren.

Dit lerend netwerk kadert binnen een praktijkgericht wetenschappelijk onderzoeksproject waar lerarenopleiders-onderzoekers binnen het lerend netwerk, de spanningen in het lerarenberoep inventariseren en analyseren. Dit gebeurt aan de hand van semigestructureerde interviews, observaties in de praktijk, documentenstudie en intervisiemomenten.

Het einddoel van het project is om een praktijkgericht instrument te ontwikkelen dat leerkrachten kan helpen om duurzaam in het lerarenberoep te blijven staan. Dit instrument kan ook ingezet worden in de lerarenopleiding.

In de presentatie zullen de ervaringen binnen het netwerk worden gedeeld, alsook de tussentijdse projectresultaten voortgekomen uit de geïnventariseerde spanningen.

168. Nascholing in de eigen klas. Samenwerking leerkrachten en expert-docenten voor beter rekenonderwijs.

251

Peter Langerak, Vrije Universiteit Amsterdam

Nascholing / rekenonderwijs / samenwerking

Veel basisscholen zijn ontevreden over hun rekenresultaten en zijn naast het gebruik van hun reguliere schoolmethode voor rekenen op zoek naar een alternatieve rekenmethode. Een aantal basisscholen werkt daarbij samen met het Nederlands Mathematisch Instituut (NMI).

In de samenwerkingsprojecten wordt de aanpak die het NMI heeft ontwikkeld toegepast. Die aanpak richt zich op het overdragen van het programma Foutloos Rekenen aan de leerkrachten. Een expert-docent Foutloos Rekenen van het NMI werkt daarbij samen met de leerkrachten van de school.

Het programma Foutloos Rekenen heeft andere kenmerken dan de reguliere schoolmethodes. De twee hoofdkernmerken van Foutloos Rekenen zijn:

- lesinhoud: eenduidige, altijd werkende rekenprocedures en systematische volgorde rekenprocedures
- didactiek: mastery learning met instructieles en oefenlessen; pas doorgaan als de leerlingen de stof voldoende beheersen

Doormiddel van vragenlijsten is onderzocht welke nieuwe inzichten leerkrachten opdoen in de samenwerkingsprojecten. Ook hebben leerkrachten en expert-docenten aangegeven of de leerkrachten in staat zijn om zelfstandig verder te gaan. Leerkrachten hebben ook verbeterpunten aangegeven voor de expert-docent en het programma Foutloos Rekenen zodat het beter toe te passen is op basisscholen.

178. Co-creatie-wiel: Tool voor het bepalen van de kwaliteit cocreatieve samenwerking in jouw netwerk

253

Emely Meijerink, Scholengroep Carmel Hengelo; Corry Ehlen, Cocreatata Sittard

co-creatie / tool / praktijk

Ben je nieuwsgierig naar hoe een netwerk samenwerkt? En hoe je dat inzichtelijk maakt? Dan biedt deze workshop jou inzicht in de 'co-creatie' binnen jouw netwerk.

We presenteren hiervoor het co-creatie-wiel. Dit is ontwikkeld door professionals tijdens twee grootschalige innovatieprojecten tussen onderwijs en bedrijfssectoren in multidisciplinaire teams. Het wiel is een resultaat van vier studies van dr. Corry Ehlen naar 'innovatie', 'sociaal kapitaal', 'kennisproductiviteit' en 'co-creatie'. Sociaal kapitaal blijkt de motor van complexe, collectieve innovatie. Co-creatie blijkt een creatief proces, met een steeds veranderende dynamiek, afhankelijk van de context en van de waardescheppende relaties tussen professionals. Deze professionals verdienen ruimte, respect, en vooral vertrouwen in hun creativiteit.

208. Persoonlijke visieontwikkeling binnen het netwerk SCOPE 255

Tonnis Bolks, Erik Buchner, Els Mulckhuysse, Adriëtte Reijniers, Jan Jaap Zijlstra, Hogeschool Viaa
persoonlijk meesterschap / visieontwikkeling

Binnen het netwerk van het lectoraat Goede Onderwijspraktijken van Hogeschool Viaa, de opleiding en de opleidingsscholen (samenwerkingsverband Scope) staat de persoon van de leerkracht en zijn/haar professionele handelen in de praktijk centraal. Persoonlijk meesterschap is daarbij de kern; wat heeft de leraar als persoon al in huis aan ervaringen, talenten en persoonlijke kernkwaliteiten en hoe kan hij/zij dat inzetten en ontwikkelen? Die ontwikkeling moet leiden tot een professional die vanuit een sterke identiteit het leraarschap vormgeeft.

Binnen persoonlijk meesterschap is één van de aspecten het ontwikkelen van een visie.

Het onderzoek naar de persoonlijke visieontwikkeling van de studenten heeft de volgende doelen: 1. zicht krijgen op de manier waarop studenten van de pabo hun persoonlijke visie op goed onderwijs ontwikkelen en 2. ontwerpen van interventies/tools waarmee studenten worden ondersteund bij het ontwikkelen van een persoonlijke visie.

De onderzoeksvragen zijn: Hoe ontwikkelt de persoonlijke visie van studenten zich en welke bronnen hanteren ze daarbij? Welke stimulerende factoren spelen een rol? Hoe dragen interventies/tools bij aan de bewustwording en de ontwikkeling van de persoonlijke visie?

De onderzoeksvragen worden beantwoord door literatuuronderzoek, vragenlijsten, focusgroepinterviews en analyses van visiebeschrijvingen van studenten en logboeken van docenten.

De eerste resultaten zijn inmiddels bekend.

209. Praktijkgericht onderzoek: focus op eigen leraarschap in plaats van onderzoek 257

Anneke Smits, Janneke te Marvelde, Hogeschool Windesheim

Praktijkgericht onderzoek / Onderzoekende houding / Leerkrachthandelen

In plaats van het reguliere eindonderzoek en verslag is de PABO (lerarenopleiding basisonderwijs) van Hogeschool Windesheim een alternatief project gestart om de onderzoekende houding van studenten te bevorderen. Aanleiding was onze grondige evaluatie van de uitkomsten van de onderzoeksprojecten in de eindfase van de opleiding en onze bijbehorende aanbevelingen.

Het doel van het alternatieve afstudeerproject was om studenten op te leiden tot reflectieve professionals en hen te stimuleren om vanuit hun onderzoekende houding hun eigen onderwijspraktijk kritisch te onderzoeken en te optimaliseren. Onder leiding van de afstudeercoördinator en met ondersteuning van een onderzoeker begonnen 16 docenten met het begeleiden van zo'n 60 studenten. Gedurende 6 maanden namen studenten deel aan één van de 7 (vak)thematische projecten. Tijdens regelmatige intervisiemomenten en thematische subgroepen redeneerden docenten over hun eigen formatief handelen, de inhoud van de afstudeerprojecten en het leerproces van de studenten. In juni 2022 wordt het project gevalideerd en geëvalueerd. Een voorlopige conclusie is dat docenten worstelen met het loslaten van overtuigingen en vocabulaire rond "onderzoek doen", maar dat de nadruk op inhoud en begrip leidt tot betrokkenheid,

enthousiasme, leren en een onderzoekende houding bij de deelnemende leerlingen.

210. Netwerken van schoolleiders zijn nuttig

259

Roel Schoonveld, Schoonveld Adviezen

Schoolleidersnetwerken

Aan de functie van schoolleider zijn een paar boeiende percentages verbonden: uit onderzoek blijkt dat 70% van de leraren ooit wel schoolleider wil worden, een bijzonder signaal. Een wat minder vrolijk feit is dat de gemiddelde schoolleider het maar 3 jaren volhoudt en dan meestal niet vrijwillig vertrekt. "Hij is toe aan een nieuwe uitdaging." lees je dan.

Ik meen dat hier op veel manieren verbetering is aan te brengen. En dat is hard nodig, want ieder onvrijwillig vertrek is schadelijk voor de betrokkene en voor de school, hoe warm de mantel der liefde bij het vertrek ook is.

Netwerken van schoolleiders kunnen hier verbetering in brengen. En dan bij voorkeur bestaande uit scholen die niet elkaars concurrenten zijn, om zoveel mogelijk openheid te krijgen, want die openheid is hard nodig. Daarvoor is een organisatie nodig die vergelijkbaar is met een dating-organisatie.

Ik heb wel ideeën over wat voor onderwerpen zich goed lenen voor deze netwerken.

216. Inclusive Language workshop: Bewust aan de slag met inclusiviteit

260

Saskia Stollman, Lesley de Putter-Smits, Technische Universiteit Eindhoven

Inclusie / Diversiteit

In de workshop Inclusive Language gaan de deelnemers actief aan de slag met het thema diversiteit en het creëren van een inclusief klimaat. De deelnemers worden uitgenodigd, na een introductie op het onderwerp, scenario's op te schrijven die zij mogelijk zelf hebben meegemaakt, geobserveerd of die zij van anderen vernomen hebben rondom diversiteit in het onderwijs. Vervolgens nemen zij interviews bij elkaar af rondom een aantal van de door henzelf en anderen opgestelde scenario's. Er wordt specifiek aandacht geboden aan verschillende aspecten van diversiteit die in de klas kunnen bestaan en aan tips om hiermee om te gaan.

230. Leesvaardig van peuter tot adolescent: werkplaats onderwijsonderzoek in de regio

261

Hilde Kooiker, HZ University of Applied Sciences

onderwijskolom-overstijgend / regionale samenwerking / leesvaardigheid

Het lectoraat Excellence and Innovation in Education van HZ University of Applied Sciences is in oktober 2022 gestart met een werkplaats onderwijsonderzoek rondom het thema leesvaardigheid. In deze werkplaats werken leraren en andere onderwijsprofessionals vanuit basisonderwijs, voortgezet onderwijs, mbo en hbo samen met onderzoekers aan het versterken van het leesonderwijs. Deelnemers doen dit door het in gang zetten van een interventie binnen de eigen onderwijspraktijk, tegelijkertijd biedt de samenwerking over onderwijskolommen heen kansen voor het nadenken over een doorgaande lijn en om gebruik te maken van elkaars expertise. Waar veel onderzoekswerkplaatsen georganiseerd worden binnen één type onderwijs, is deze regionale aanpak over onderwijskolommen heen vernieuwend. We zien veel kansen, maar er zijn uiteraard ook uitdagingen. Tijdens deze sessie brengen we vanuit deze onderzoekswerkplaats een rijke casus in van een uitdaging die we in dit eerste jaar zijn tegengekomen. In deze casus zal in elk geval het samenwerken op regionaal niveau en over onderwijskolommen heen een rol spelen. We gebruiken hierbij een intervisiewerkvorm en nodigen deelnemers uit ons te bevragen over deze casus en vanuit hun eigen ervaringen en expertise mee te denken over mogelijke aanpakken.

238. Een levensvatbare formatieve evaluatietool om video-rijke reflectie van leraren te verbeteren

263

Sara van der Linden, Pantelis Papadopoulos, Susan McKenney, Universiteit Twente; Nienke Vieveen, Technische Universiteit Eindhoven

Formatieve evaluatie / Docent-reflectie / Video-coaching

Video-coaching lijkt een veelbelovende aanpak voor de professionele ontwikkeling van docenten, maar is niet automatisch productief. Momenteel zijn er geen instrumenten om de kwaliteit van reflectie tijdens video-coaching formatief te evalueren. Dit soort tools zijn nodig om coaches te helpen het potentieel van video-coachingsgesprekken te realiseren. De belangrijkste kenmerken van een prototype werden onderzocht door middel van een proof-of-concept-onderzoek, met nadruk op percepties van toegevoegde waarde, compatibiliteit, duidelijkheid en tolerantie. In totaal hebben 17 deelnemers met inzicht in de reflectieve praktijken van leraren deelgenomen aan het online onderzoek. De bevindingen toonden bescheiden, maar concreet bewijs dat de tool levensvatbaar zou zijn en de moeite waard is om verder te ontwikkelen. De studie leverde ook kwaliteitscriteria op voor verdere ontwikkeling en evaluatie van vergelijkbare tools, en de bevindingen leveren een bijdrage aan de huidige theorie over samenwerkend leren en reflecteren van (pre- en in-service) lerarenopleiders. Tezamen illustreert deze studie hoe digitale technologie de operationalisering van processen zoals reflectie kan vergemakkelijken, en benadrukt het belang van vroegtijdige aandacht voor de implementatie.

248. De oriëntatiekaart als basis voor leernetwerk van studenten op de school in beide contexten 265

Elles van den Anker, Joyce Hagen, Marnix Academie

Samen Opleiden / Oriëntatiefase / Samen leren

In het partnerschap van de Marnix Academie vinden we het belangrijk dat studenten een beeld krijgen van hun toekomstig beroep én dat ze samen leren met en van andere studenten. Daarvoor zijn oriëntatiekaarten ontwikkeld.

Het gericht inzetten van de oriëntatiekaarten vraagt iets van de rol van de schoolopleider en van de instituutopleider. De oriëntatiekaarten zijn daarmee een 'boundary object'. Echter, uit een verkennend onderzoek bleek dat de oriëntatiekaarten nog lang niet overal (effectief) gebruikt worden.

Vanuit het lectoraat Samen Opleiden & Professionaliseren hebben we met schoolopleiders gekeken waarom ze de kaarten wel of niet gebruiken en waar ze wel gebruikt worden, hebben we bekeken hoe dan. Op basis van deze input hebben we alle schoolopleiders middels een flyer geïnformeerd en geënthousiasmeerd over het gebruik van de oriëntatiekaarten.

In deze workshop presenteren we de oriëntatiekaarten en delen we hoe en op welke wijze deze na onze interventie kunnen worden ingezet. Daarna brainstormen we met jullie in groepen over hoe je met studenten die de oriëntatiekaarten gebruiken het leren met en van elkaar kunt stimuleren: wat vraagt dit van de verschillende opleiders binnen het samen opleiden? Zo werken we aan het leernetwerk van de student.

257. Change agents voor gelijke kansen: een evaluatie van een module voor PO-leraren 267

Marijke van Vijfeijken, Tamara van Schilt-mol, HAN University of Applied Sciences; Linda van den Bergh, Fontys Hogeschool; Eddie Denessen, Radboud Universiteit

Gelijke kansen / Change agents / Sociale rechtvaardigheid

Leraren spelen een cruciale rol in het bieden van gelijke onderwijskansen. Onbewust kunnen leraren bijdragen aan ongelijke onderwijskansen. Wij hebben een module ontwikkeld en uitgevoerd voor vijftien PO-leraren die deelnamen aan een masteropleiding. Het doel was: gaan acteren als 'change agents' voor gelijke kansen. Met behulp van een model van agency voor sociale rechtvaardigheid zijn vier inhoudsdomeinen geformuleerd: (1) doel/toewijding; (2) competentie; (3) autonomie; (4)

reflectievermogen. In deze sessie presenteren wij de resultaten van het evaluatieonderzoek naar deze module. Onze onderzoeksvragen waren: Zijn de beoogde doelen van de module bereikt en hoe is dat zichtbaar in de dagelijkse praktijk? Hoe hebben bepaalde inhoud en leeractiviteiten bijgedragen aan het behalen van doelen? Om de onderzoeksvragen te beantwoorden hebben leraren bij aanvang van de module een startopdracht gemaakt, en enkele maanden na afronding een eindopdracht. De leraren hebben individuele reflecties ingevuld en er zijn drie focusgroepinterviews afgenomen. De resultaten laten zien dat leraren zich meer bewust zijn geworden van hun eigen rol in het bevorderen van gelijke kansen. Ook voelen zij zich meer toegewijd om het probleem van ongelijke kansen samen met hun collega's aan te pakken. Het hebben van meer wetenschappelijke kennis over kansengelijkheid geeft hen meer vertrouwen in deze rol.

260. Co-teaching met de pedagoog, het bundelen van krachten in de groep! 269

Rosalina Boer-Wirken, HZ University of Applied Sciences

co-teaching / pedagoog / onderwijsvernieuwing

De leerkracht komt met regelmaat handen tekort om zowel pedagogisch als didactisch de leerlingen verder te helpen en daarin tegemoet te komen aan het groepsproces naast de individuele ontwikkelingsbehoeften van de leerlingen. Vanuit het lectoraat 'Excellence and innovation in education' is dit studiejaar een praktijkgericht onderzoek gestart naar de meerwaarde van de pedagoog in de groep, naast de leerkracht. Het onderzoek wordt vormgegeven i.s.m. een onderwijskoepel in Zeeuws-Vlaanderen en een student van de opleiding pedagogiek aan de Hogeschool Zeeland. Kunnen de leerkracht en de pedagoog elkaar aanvullen en versterken? Wij delen graag de onderzoeksuitkomsten met u!

266. Student als assessor in programmatisch toetsen 271

Alwin Truin, Marike Klomp, Marlies ter Beek, Hogeschool Windesheim

Assessment / feedback / peers

In de innovatieve leerweg het Teachers College Windesheim is de inbreng van studenten ten behoeve van het eigen leerproces groot (Ter Beek, 2015). Studenten hebben een prominente rol in het programmatisch toetsen door peer feedback te geven en als assessor onderdeel te zijn van de beoordelingscommissie. Het is uniek dat studenten op deze wijze zeggenschap krijgen in het leerproces van peers. In een authentieke leersituatie worden leraren in opleiding voorbereid op cruciale aspecten van het leraarschap en zorgt zodoende voor een duurzaam effect.

288. Jouw rol in de regio 273

Allianties / lerarenopleidingen / regio

Om het samen opleiden niet alleen tussen opleidingen en scholen te organiseren, maar ook als lerarenopleidingen onderling, zijn er in 2021 en 2022 regionale allianties van lerarenopleidingen gevormd. Ook in het Noorden en Oosten van het land: in 2021 startte in het Noorden de Noordelijke Educatieve Alliantie, in 2022 Oost Werkt.

In deze sessie verkennen de Noordelijke Educatieve Alliantie en Oost Werkt samen met de deelnemers wat het werken in regionale allianties kan betekenen voor de dagelijkse opleidings-, professionaliserings- en onderzoekspraktijk. Dat doen we op twee manieren:

Uitwisselen van huidige vormen van samenwerking: we hoeven het wiel niet uit te vinden.

Elke deelnemer visualiseert de eigen toekomstige werkzaamheden en de rol van regionale samenwerking daarin.

Aan het eind van de sessie hopen we samen een concreter beeld te hebben geschetst wat het samenwerken in en met regionale allianties betekent voor lerarenopleiders en andere onderwijsprofessionals. En dat de deelnemers geïnspireerd zijn om na het VELON Congres een volgende stap te zetten richting regionale samenwerking.

319. Buiten de lijntjes kleuren: een opleidingsoverstijgende creatieve benadering van kritisch denken

275

Monique Pijls, Claartje van Tongeren, Tom van Eijck, Hogeschool van Amsterdam

Creativiteit / vakoverstijgend leren / kritisch denken

Aanstaande leraren doen in hun opleiding nauwelijks ervaring op in met vakoverstijgend werken en leren. Daarnaast geven studenten aan dat zij in de opleiding veel ervaring opdoen met schriftelijke opdrachten, maar dat zij met open opdrachten waarin 'leren door te doen' centraal staat nauwelijks ervaring hebben. Ook lerarenopleiders werken weinig samen met lerarenopleiders van andere disciplines. Bij de minor Maker Education ontwikkelden we met lerarenopleiders van verschillende disciplines opleidingen een aanpak om creativiteit en kritisch denken van studenten te bevorderen.

Kernelementen in deze aanpak zijn

- aandacht voor het associatieve denken
- durven fouten maken
- toeval toelaten

Onze stelling is dat deze elementen in de huidige curricula van lerarenopleidingen nauwelijks aanbod komen, terwijl zowel opleiders als studenten er veel van kunnen leren. In deze bijdrage maken ons publiek deelgenoot van de door ons ontwikkelde aanpak en gaan we in op de verrassende opbrengsten.

353. Nederland en Vlaanderen ontmoeten elkaar met Lesson Study

277

Siebrich de Vries, Rijksuniversiteit Groningen; Sui Lin Goei, Hogeschool Windesheim; Iris Willems, AP Hogeschool Antwerpen & Universiteit Antwerpen

Lesson study / Kennisdeling / Kennisontwikkeling

Lesson Study is in Nederland en Vlaanderen een snelgroeende professionaliseringsaanpak die in verschillende onderwijssectoren wordt toegepast en uitgezet. Het thema is relevant voor lerarenopleiders omdat (aanstaande) leraren hiermee in aanraking komen via hun (stage)school, maar ook omdat bij verschillende lerarenopleidingen in Nederland en Vlaanderen Lesson Study in het curriculum is ingebed of dat Lesson Study een keuzevak is. De themagroep en leergemeenschap van respectievelijk de Velon en van de VELOV willen hierin samen optrekken en samenwerken.

354. EVC- en vrijstellingenbeleid in netwerken

278

Liesbeth Zijlstra, Hogeschool van Amsterdam; Gerrit Beunk, 10voordeleraar

Flexibilisering / Handreiking / Intaker

Het doel van EVC- en vrijstellingenbeleid is dat studenten altijd kunnen rekenen op dezelfde kwaliteit en uitwisselbaarheid van eerder verworven competenties (EVC) en/of vrijstellingen. Om dit te bereiken stemmen we af met de hogescholen om onnodige verschillen te verkleinen, zodat het geadviseerde opleidingstraject bij elke instelling grotendeels hetzelfde kan zijn, rekening houdend met de eigenheid van de instellingen.

Inhoudsopgave parallelsessies 5

12. Duaal Leren in de educatieve masteropleidingen: Vakgroepen als professionele leergemeenschappen **281**

Jasja Valckx, Anneleen Jachowicz, Eline Verstuijff, Ruben Vanderlinde, Universiteit Gent

Werkplekleren / Educatieve masteropleidingen

Het is voor academisch geschoolden niet altijd gemakkelijk om de stap naar de praktijk op de werkvloer te maken. Ook lerarenopleidingen wereldwijd slagen er nog onvoldoende in om studenten lerarenopleiding voor te bereiden op complexe leraarcompetenties (vb. de leraar als innovator/onderzoeker) (EVALO, 2012). Daar komt bij dat Vlaanderen meer dan ooit nood heeft aan voldoende en competent opgeleide professionals. Deze uitdagingen vormen de motivatie om een nieuw opleidingstraject rond de principes van werkplekleren uit te werken binnen de verkorte educatieve masteropleidingen (EDUMA) van de Universiteit Gent (UGent). In het traject Duaal Leren ontwikkelen studenten lerarenopleiding alle nodige pedagogische en didactische vaardigheden om les te geven via een onderdompeling in een vakgroep secundair onderwijs. Duaal Leren zorgt ervoor dat ze alle facetten van het lerarenberoep leren kennen en vormt een alternatief voor wie graag leert met beide voeten in de praktijk. Studenten lerarenopleiding groeien gradueel van begeleid naar zelfstandig lesgeven en functioneren in een school: eerst gaan ze leraren observeren, daarna doen ze een eerste leservaring op via teamteaching, vervolgens doen ze een reguliere stage aanwezigheid van een vakmentor en hun traject eindigt met het zelfstandig voor de klas staan.

60. Regionaal netwerk voor het opleiden van leraren in het gespecialiseerd onderwijs **283**

Marc Karremans, Avans Hogeschool; Léanne Hartman, Koraal Groep; Sebastiaan den Breems, LPS; Mart van Poppel, Inos; Joyce Buter, Delta Onderwijs; Sanne van Oorschot, KPO; Mayke Verhagen, Pabo Avans

Gespecialiseerd Onderwijs / Samen opleiden / TOPClass

Vanaf 2010 biedt de Pabo het TOPClass-traject aan. Het traject is gericht op goede en zeer gemotiveerde studenten die zich willen specialiseren in de begeleiding van leerlingen met ernstige gedragsproblemen. Deze leerlingen bevinden zich met name binnen de clusters 3 en 4 van het speciaal onderwijs (kinderen met motorische, cognitieve en lichamelijke beperkingen en kinderen met gedragsproblemen) en in het Speciaal Basisonderwijs (SBO).

Het TOPClass-traject heeft als doel dat de deelnemende studenten in staat zijn als startende beroepskracht effectief leerkrachtgedrag te vertonen als het gaat om begeleiding van leerlingen met ernstige gedragsproblemen. Pabo Breda en betrokken besturen gaan ervan uit dat met het TOPClass traject (aankomende) studenten een kans wordt geboden zich kwalitatief te onderscheiden. Betrokken schoolbesturen creëren zo mogelijkheden het docentenbestand op peil te kunnen houden door aankomende leerkrachten via het TOPClass traject aan zich te binden (goede stagefaciliteiten, samen kennis delen en kennis ontwikkelen, vervolgopleidingen faciliteren, etc.). De afgelopen jaren hebben inmiddels vele TOPClassers hun weg gevonden binnen de aangesloten besturen. Alle partijen investeren op deze wijze in de duurzame relatie.

We gaan graag het gesprek aan met collega's om hen te inspireren in deze wijze van samenwerking met aandacht voor het gespecialiseerd onderwijs.

81. Ontwikkeling online practicum voor a.s. leraren in een netwerk: match tussen inhoud en didactiek.. **285**

Paul Hennissen, Ankie van de Broek, Marcel Graus, De Nieuwste Pabo

Online / practicum / match

Dit Erasmus+ project wil naast de fysieke mogelijkheden een online practicum voor a.s. leraren ontwikkelen, zodat de mogelijkheden om te leren van ervaringen optimaal zijn. Dit bestaat uit drie ontwikkelde instrumenten:

- 1) een tool die bijdraagt aan een optimale online match tussen a.s. leraar en begeleider op de werkplek;
- 2) een online practicum met video, AR/VR, 360graden video;
- 3) (didactische) indicatoren (vereisten) voor lerarenopleiders.

85. Welke principes kunnen lerarenopleiders toepassen om agency bij leraren in opleiding te vergroten? 287

Kyle van den Langenberg, Elvira Folmer, Katrijn Opstoel, HAN University of Applied Sciences

Professionalisering / agency / autonomie

Veel leraren voelen weinig ruimte om hun onderwijs echt aan te laten sluiten bij hun leerlingen. Ze willen bijvoorbeeld extra aandacht besteden aan projectwerk, maar de ‘afgesproken’ toets moet doorgaan. Of ze willen graag leren van collega’s, maar de ruimte ontbreekt om in andere klassen mee te kijken (Oolbekkink-Marchand et al., 2017). Met meer agency kunnen ze hun doelen tóch bereiken – ondanks de inrichting van het schoolsysteem, de regels en de afspraken. Agency betekent dat je als leraar gericht en doelbewust onderwijspraktijken weet te veranderen om de ontwikkeling en het leren van leerlingen te bevorderen (Biesta & Tedder, 2007; Edwards & D’Arcy, 2004; Eteläpelto et al., 2013; Priestley et al., 2015). Leraren hebben agency nodig om persoonlijk en gezamenlijk impact te hebben op de vormgeving van hun onderwijs (Vähäsantanen, 2015). Dat maakt agency een cruciaal onderdeel van de professionaliteit van (toekomstige) leraren: zij moeten een plek aan het roer (leren) innemen om onderwijs beter vorm te geven. Maar hoe kan je als lerarenopleider de agency van (toekomstige) leraren bevorderen? Een eerste literatuurstudie heeft geleid tot een voorlopige set didactische principes. Tijdens deze discussietafel gaan we hier graag over met jullie in gesprek.

88. Gezamenlijk op het goede spoor! 289

José Smeets, Hogeschool IPABO; Petra ten Hagen, Stichting OPSPOOR

Ontwerponderzoek / afstuderen / spelend leren

Samenwerking Stichting OPSPOOR en lectoraat Jonge Kind Hogeschool IPABO

Het lectoraat Jonge kind doet onderzoek in nauwe samenwerking met het werkveld en voornamelijk via ontwerponderzoek in professionele leergemeenschappen. Hierdoor draagt het lectoraat bij aan de realisatie van de gezamenlijke kwaliteitsagenda primair onderwijs Noord-Holland van Hogeschool IPABO en partnerschoolbesturen (Bhoelan, Bredée, Gaemers, Groot, Herrings, Konst & Wiechers, 2016). De samenwerking tussen Hogeschool IPABO (Amsterdam/Alkmaar) en Stichting OPSPOOR (Purmerend e.o.) is hier een duidelijk voorbeeld van.

In het schooljaar 2020/2021 en 2021/2022 hebben OPSPOOR en Hogeschool IPABO deze samenwerking vormgegeven door onder andere de mentoren van de vierdejaars studenten jonge kind die stagelopen bij OPSPOOR meer te willen gaan betrekken bij het proces van het doen van onderzoek. Dit sluit direct aan bij de, uit de overkoepelende onderzoeksvraag voortvloeiende, vraag: Hoe kunnen opleiders de aankomend leerkracht ondersteunen in hun professionalisering op het gebied van spelgeoriënteerd onderwijs aan het jonge kind? (Boland, 2018).

Wij willen graag de successen en de valkuilen van dit gezamenlijke onderzoek presenteren. Zijn we op het juiste spoor of niet?

90. Begeleiding van de studie en loopbaanontwikkeling als rode draad van het onderwijs 290

Douwe van der Hucht, Karina Baarda, Expertisepunt LOB

studie en loopbaanontwikkeling / begeleiding

Arbeidsmarkt en samenleving veranderen snel en vragen van de toekomstige werknemer meer zelfsturing en wendbaarheid. Alle redenen om ook als leraar in opleiding, opleider, decaan, LOB-coördinator, mentor of (vak)docent kennis te hebben van en over vaardigheden te beschikken met betrekking tot LOB aspecten. Hoe mooi en waardevol zou het zijn, wanneer binnen het opleiden van docenten LOB activiteiten plaatsvinden.

Als docenten ook als LOB-er worden opgeleid en zelf LOB lessen ondergaan, dan kunnen zij over de verschillende vakken heen begeleiden. Want LOB is in principe de rode draad van het onderwijs. Daarnaast kunnen docenten de vaardigheden van LOB gebruiken tijdens de reguliere lessen, vanuit de docent-competentie reflectie en ontwikkeling.

129. Onderwijskansen in de lerarenopleiding: met hoge verwachtingen in het spotlicht 291

Ton Klein, Suzanne Gerritsen, Oberon; Heleen Versteegen, Sardes; Linda Sontag, NRO; Linda van den Bergh, Fontys Hogeschool

Onderwijsachterstanden

Verminderen van ongelijkheid in onderwijskansen vereist een specifieke aanpak. De nieuwe generatie leerkrachten kan hier een belangrijke rol in spelen. Tijdens de opleiding zijn er veel mogelijkheden om de studenten op te leiden tot leerkrachten die evidence informed aan onderwijskansen werken. Waarbij werken vanuit hoge verwachtingen een krachtig middel is.

Het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) voert in samenwerking met het ministerie van OCW en de PO-raad het Research & Development programma effectieve onderwijsachterstandenbestrijding uit. Doel van dit programma is om in het primair onderwijs meer evidence informed aan onderwijsachterstanden te werken. Om wetenschappelijke kennis voor het onderwijsveld te ontsluiten is de website www.onderwijskansen.eu in het leven geroepen. Door middel van o.a. themapagina's, webinars en podcasts wordt wetenschappelijke kennis toegankelijk gemaakt. Een bijzondere rol hierbinnen vormen de leidraden, waarvan 'Onderwijs vanuit hoge verwachtingen' er een is.

We hebben de mate waarin onderwijskansen aan bod komen in onze lerarenopleidingen onderzocht aan de hand van interviews. In deze workshop gaan we met de aanwezigen nader in gesprek over hoe je in je opleiding aandacht kan besteden aan onderwijskansen en maken dat concreet aan de hand van het thema Hoge verwachtingen in het onderwijs.

153. Netwerk van bacheloropleidingen bereidt zich voor op Vlaams gemoderniseerd secundair onderwijs 293

Ruth Wouters, Leen Alaerts, Anne Decelle, Tinne van Camp, UC Leuven-Limburg

Modernisering / veranderingsbekwame leraren / lerarenopleiding

Recent startte in Vlaanderen de modernisering van het secundair onderwijs. Deze onderwijsvernieuwing stuurde aan op meer maatschappelijk relevant onderwijs, flexibele leeromgevingen, sterkere vakkenintegratie en meer interessegerichte oriëntering. Scholen kregen een relatief grote autonomie in de manier waarop ze deze doelen van de modernisering inbedden in hun schoolorganisatie.

Dergelijke onderwijsinnovatie heeft impact op de lerarenopleiding. In een tweejarige praktijkwetenschappelijk onderzoek ligt daarom de vraag voor hoe lerarenopleidingen studenten kunnen opleiden tot veranderingsbekwame onderwijsprofessionals die startklaar zijn voor dergelijk gemoderniseerd secundair onderwijs. Acht (Verkorte) Educatieve Bachelors secundair onderwijs van Vlaamse hogescholen vormen een netwerk voor dit project.

Een kerngroep van projectmedewerkers stuurt aan op vier fases van design thinking (double diamand model). In een eerste fase (discover) komen de projectmedewerkers via enquêtes en

focusgesprekken tot een nodenanalyse en stavaza. Van daaruit ontwerpen acht designteams scenario's, een contextgebonden actieplan en interventies (define). Parallel ontwerpt het projectteam materialen voor studenten die verspreid over Vlaanderen worden geïmplementeerd en geëvalueerd in opleidingen (develop). Tot slot fungeert een expertencommissie als professioneel netwerk, waar beleidsaanbevelingen op meso- en macroniveau geformuleerd worden (deliver).

De discover-fase voeren we ook graag met collega's van Nederlandse hogescholen om zo de deelnemende lerarenopleidingen te stimuleren hun opleidingen kritisch onder de loep te nemen.

180. Naar een beter welzijn van aankomende leraren en hun leerlingen. 295

Fieke Koolen, Fontys Hogeschool; Joris Bal, The Lab of Life

Welzijnstraining / studententraining / leerlingbegeleiding

Vanuit een netwerkcontact rondom welzijn van studenten, is er een samenwerking ontstaan tussen the Lab of Life en Fontys lerarenopleiding PABO/ALO, met als doel studenten opleiden, zodat zij behalve inzicht in het eigen welzijn zich ook bewust worden van het welzijn van leerlingen en hen handvatten te geven om hen hierbij te begeleiden. In de generieke leeruitkomsten staat namelijk expliciet vermeld dat studenten in staat moeten zijn om lerenden te begeleiden bij het ontdekken van hun identiteit en ook zorg te hebben voor hun welzijn. Deze pilot, wordt financieel ondersteund vanuit het RIVM en betreft een training aan postpropedeuse studenten van de PABO/ALO, waarbij in zes bijeenkomsten gewerkt wordt aan het vergroten van het eigen welzijn, volgens bewezen wetenschappelijke methodieken, om vervolgens te komen naar het toe kunnen passen bij de leerlingen op de eigen stageschool. Deze pilot wordt op een onderzoekmatige wijze gemonitord in hoeverre de student het eigen welzijn ervaart, alsook hoe hij zichzelf in staat vindt om het welzijn van leerlingen te bevorderen, dit zowel bij de start alsook aan het einde van de pilot. Tijdens deze workshop zal een uitleg gegeven worden over de pilot, met een kleine interactieve demonstratie en zullen de resultaten gedeeld worden.

182. Creëer goed klimaat voor samenwerken aan verandering: Innovatief, creatief samenwerkingsklimaat 297

Ellen Nillezen, Willemijn Schless, Marnix Academie

Samenwerkingsklimaat / Veranderkracht / creativiteit

Om te blijven anticiperen op wat zich voordoet, om dromen te verwezenlijken en om te blijven werken vanuit visie hebben onderwijsprofessionals elkaars expertise en creatieve denkkraft nodig.

Binnen lectoraat Leren & Innoveren (Radiant, Marnix Academie) richten wij ons op de vraag hoe een goed samenwerkingsklimaat te creëren voor verandering en groei. Theoretisch onderzoek bracht ons onder andere bij tien dimensies voor ontwikkeling van innovatief, creatief werkklimaat (o.a. Ekvall, 1996). Uit interviews met onderwijsprofessionals blijken vertrouwen, ruimte geven en steun belangrijke voorwaarden om met elkaar goed onderwijs te maken op basis van visie van de school. Een goed innovatief, creatief samenwerkingsklimaat lijkt daarmee hand in hand te gaan met goed onderwijs.

Tijdens de workshop introduceren we een instrument dat wij momenteel ontwikkelen en inzetten om het samenwerkingsklimaat in professionele leergemeenschappen (PLG's) in kaart te brengen en versterken. In deze PLG's zijn zowel studenten van Marnix Academie Utrecht als onderwijsveld betrokken. Studenten leren op deze wijze wat nodig is om krachtig samen te werken in het lerarenteam en de opleiding. Ook delen deelnemers tijdens de workshop good practices uit eigen praktijk en verkennen zij waar het veranderklimaat krachtiger kan worden, plus welke concrete stappen daarvoor ondernomen kunnen worden.

185. Een doorbraak in professionalisering van leraren? Een nieuwe aanvraag voor het Nationaal Groeifonds 299

Marco Snoek, Hogeschool van Amsterdam; Fred Janssen, Universiteit Leiden; Helma Oolbekkink-

Marchand, HAN University of Applied Sciences; Anje Ros, Fontys Hogeschool Kind en Educatie; Jan van Tartwijk, Universiteit van Utrecht

Voortgezette ontwikkeling van leraren / Nationaal Groeifonds / Opleiding en nascholing

In de afgelopen maanden is door een brede groep van landelijke vertegenwoordigers vanuit de lerarenopleidingen (VH/ADEF/LOBO en UvNL/ICL), het werkveld (de sectorraden PO, VO, MBO), lerarenorganisaties (AOB en Lerarencollectief) en het Ministerie van OCW een aanvraag voorbereid voor het Nationaal Groeifonds. Deze aanvraag heeft betrekking op het meer systematisch vormgeven van voortgezette professionalisering en ontwikkeling van leraren na afloop van de initiële opleiding en inductiefase.

Voortgezette professionalisering van leraren vindt nog onvoldoende systematisch plaats en de kwaliteit ervan is wisselend. Oorzaken van dit probleem zijn het ontbreken van 1) prikkels voor leraren om zich te blijven ontwikkelen, 2) een door alle partners gedeeld loopbaanperspectief, 3) een arbeidsorganisatie binnen scholen die ontwikkeling van expertise benut, 4) een wettelijke opdracht van lerarenopleidingen om hier aan bij te dragen en 5) een solide financiële basis voor lerarenopleidingen om hier structureel werk van te maken.

Het creëren van een beroep waarin verdere ontwikkeling na inductie een vanzelfsprekendheid is, vraagt ingrijpende aanpassingen op al deze terreinen. Gegeven de (financiële) omvang van de aanvraag en de unieke verzameling van betrokken partners, zien we deze aanvraag als een unieke kans om forse stappen te zetten naar een beroep waarin leren en ontwikkeling centraal staat.

189. Lesson Study voor gedragsvraagstukken **301**

Monique Nelen, Sui Lin Goei, Martijn Willemse, Joke Kamstra, Hogeschool Windesheim; Anita Blonk, Gagelhoeve

Lesson Study / Gedragsvraagstukken

Leerlingen die niet luisteren, hun opdrachten niet maken, een grote mond hebben of in de door henzelf gecreëerde chaos hun spullen niet kunnen vinden. Iedere leraar kent het. Maar hoe ga je daar nu op een professionele manier mee om? In ons onderzoeksproject vormden we op zeven basisscholen professionele leergemeenschappen van leraren die gedragsinterventies met elkaar ontwierpen waarbij gebruik gemaakt werd van Lesson Study (LS). Deelnemende basisscholen werkten met Schoolwide Positive Behavior Support (SWPBS).

Er bestaan verschillende varianten van LS maar allemaal worden ze gekenmerkt door: 1) onderzoek naar eigen onderwijs; 2) het verbinden van praktijk met externe kennis door bijvoorbeeld inbreng van relevante literatuur; 3) een focus op het leren van de leerling; 4) samenwerking; en 5) een cyclisch proces van onderzoeken, ontwerpen, uitvoeren en opnieuw onderzoeken (Goei et al., 2021). In dit onderzoeksproject werd LS uitgeprobeerd voor gedragsvraagstukken (LS-G) waar leraren in hun klas mee geconfronteerd worden. Na afloop werden leraren en directeuren geïnterviewd en de gesprekken tijdens de LS-G bijeenkomsten geanalyseerd (Teacher Talk). Voorlopige resultaten geven aan dat leraren worstelen met overgangen tussen de lesactiviteiten. Het samen bestuderen van video-opnames van de ontworpen gedragsinterventies vergroot het bewustzijn van leraren van hun eigen handelen.

204. Klassenmanagement op de werkplek: hoe kun je aanstaande leraren daarbij ondersteunen? **303**

Tom Adams, Fontys Hogeschool

Klassenmanagement / Werkplekleren

Grip krijgen op klassenmanagement is voor aanstaande leraren een belangrijk aspect van hun stage in de lerarenopleiding. Er is echter nog weinig bekend over hoe klassenmanagement tijdens het werkplekleren wordt ontwikkeld. Deze studie bestudeerde de ontwikkeling van klassenmanagement van 24 vierdejaars aanstaande leraren binnen de context van het VO tijdens het werkplekleren, waarbij gekeken werd naar hun leerdoelen en leerprocessen. Deze studie werd uitgevoerd in de

context van een partnerschap van VO-opleidingsscholen gedurende een heel studiejaar.

De resultaten laten zien dat aanstaande leraren een grote variatie van foci in hun leerdoelen hebben voor diverse aspecten van het klassenmanagement. We vonden vier patronen in het leren van klassenmanagement bij leraren-in-opleiding: 'Kennisericht', 'Feedbackgericht', 'Inspiratiegericht' en 'Praktijkgericht'. Het verschil in deze patronen werd bepaald door de wijze waarop aanstaande leraren gebruik maakten van theorie, de wijze waarop ze anderen zoals opleiders en collega's nodig hadden en hoe zij zelfregulerend konden werken.

Wat betekent dit voor de coaching en begeleiding van lerarenopleiders? En wat betekent dit voor het programma: op welke plek wordt er wat aangeboden, en hoe zorgt men ervoor dat hier een logische verbinding tussen zit zodat dit effectief is voor het leren van het klassenmanagement van de aanstaande leraar?

211. Betekenisvol praktijkgericht onderzoek in onderwijs door vormgeving en afstemming met de praktijk **306**

Theresa Kleefman, Henriëtte Pauwels, Elsje Effting, Hanzehogeschool Groningen

Praktijkgericht onderzoek / Betekenisvol / pabo

Het ontwikkelen van onderzoekend vermogen door studenten is zeer relevant voor het onderwijs dat continue in ontwikkeling is.

In de film wordt getoond hoe pabo studenten van de Hanzehogeschool in Groningen hun onderzoekbekwaamheid aantonen in de Lio-fase. Ze worden gestimuleerd om een onderzoek te doen binnen de groep waar zij lesgeven, en kiezen in overleg met de school een onderwerp dat betekenisvol is. In de film legt een student het proces uit en wat voor haar de waarde is van dit onderzoek. Tot voor kort werd op de deze pabo het onderzoek afgesloten met het schrijven van een verslag. Sinds twee jaar hebben we ervaring opgedaan met een andere vorm: studenten schrijven een onderzoeksplan, en kiezen vervolgens een eigen vorm van rapportage voor de resultaten, conclusies en aanbevelingen. De winst is dat de resultaten makkelijker deelbaar zijn binnen en buiten de school en dat studenten meer gemotiveerd zijn om hieraan te werken door de ervaren autonomie. In de film komt ook de school aan het woord waar de student het onderzoek heeft gedaan.

De film van 10-12 minuten is startpunt voor het gesprek dat we willen voeren met deelnemers over betekenisvol onderzoek voor zowel de student als de opdrachtgevende school.

213. Krijg de wind in de zeilen van je professionele ontwikkeling tot leerkracht **309**

Hans Drost, Bart-Jan Wolters, Hogeschool Windesheim; Roy Heiner, Team Heiner

Studentbegeleiding / Professionele ontwikkeling student / Ook buiten de campus

Het lijkt erop dat de professionele ontwikkeling van leerkrachten in vele opzichten een betrekkelijk problematische aangelegenheid blijft (van Dellen, 2018).

Pabo Windesheim wil als integraal onderdeel van de studentbegeleiding studenten kansen geven zicht te krijgen op hun vermogen om doelbewust te handelen, daarbij hun professionele groei te sturen, oplossingen te vinden voor uitdagingen waarmee ze worden geconfronteerd en hun praktijk te verbeteren.

Samen met Team Heiner^[1] wordt hiervoor het programma "Durf" samengesteld waar 2e jaars studenten van de pabo aan deelnemen. De leeromgeving waar gebruik van wordt gemaakt in dit traject is, naast de campus, vooral de zeilboot, omdat hier elke student in een leeromgeving komt waar hij nog geen expert is. De sessies worden gezamenlijk begeleid door de studentbegeleider vanuit de pabo en een coach namens Team Heiner.

Tijdens deze ontmoeting sessie laten we zien wat dit project inhoud en vertellen we wat onze ervaringen zijn tot op dit moment.

Tweede jaars studenten hebben in schooljaar 2021-2022 al in een pilot setting in dit project geparticipeerd. Er is bij hun een vragenlijst afgenomen na beëindiging van het traject. Een analyse van de respons op deze vragenlijst zal ook worden gepresenteerd.

244. Educatief-regionale samenwerking: door de bomen het bos... **311**

Joke Kiewiet-Kester, HAN University of Applied Sciences

Organisatienetwerk / ecosystem / regio

Regionale allianties, educatieve regio's, ecosystemen, organisatienetwerken, infrastructuren...

In lijn met landelijke beleidsinitiatieven als Samen Opleiden & Professionaliseren (SO&P) en de Regionale Aanpak Personeelstekorten (RAP) treffen scholen en lerarenopleidingsinstituten elkaar in verschillende, elkaar (deels) overlappende educatief-regionale samenwerkingen. Met het aantal samenwerkingen groeit ook het aantal diffuus gebruikte termen. We zien door de bomen het bos niet meer.

In deze bestuurlijke wirwar zouden we bijna vergeten waar we het allemaal voor doen: goed onderwijs voor iedereen. En daarvoor hebben we genoeg blijvende, blijvend goede leraren en andere onderwijsprofessionals nodig. Dat is een dusdanig complex vraagstuk dat we het als individuele school, schoolbestuur of lerarenopleiding niet duurzaam tot stand kunnen brengen. Daarom werken we samen. En daarom is het van belang om kennis van en zicht op samenwerkingen te hebben, actualiteiten te volgen.

In deze workshop wordt beleid, theorie, actualiteit en beroepspraktijk rond educatief-regionale samenwerking in kaart gebracht en onderling verbonden. Met die informatie creëren aanwezigen een overzicht van de samenwerkingsrelaties in de eigen beroepspraktijk en gaan daarover met elkaar in gesprek. Je verlaat de zaal met kennis, inzicht, overzicht en gesprekspunten voor de eigen praktijk.

Opdat we met elkaar het goede doen!

252. Creëren: Workshop Van prachtmens naar prachtdocent **313**

Jeanine Drost, Hogeschool KPZ & Regionale Aanpak Personeelstekort Zwolle e.o. (RAP); Diana Dekker, Hogeschool Windesheim & Regionale Aanpak Personeelstekort Zwolle e.o. (RAP); Hendrik Leppink, Hogeschool Viaa & Regionale Aanpak Personeelstekort Zwolle e.o. (RAP)

Inductieperiode / Professionele identiteit / Starterscoach

Werken in het onderwijs is gaaf en veelomvattend. Bewust onderwijs je wat je weet, maar onbewust onderwijs je wie je bent. Binnen de Regionale Aanpak Personeelstekort regio Zwolle en omstreken (RAP) is een scholing voor starterscoaches ontwikkeld. Deze RAP is een samenwerking tussen vier hogescholen, drie mbo's en ruim 60 schoolbesturen. Het model 'van prachtmens tot prachtdocent' is in deze scholing voor starterscoaches een belangrijke tool. In het primaire proces van de starter zijn er voortdurend beroepssituaties die uitdagen en raken. Aan de hand van coaching met het model ontstaat er grip en dieper inzicht welke bouwen aan persoonlijk meesterschap.

De starter brengt professionele dilemma's naar voren. Deze dilemma's worden door middel van coaching in een groter perspectief geplaatst waardoor de professionele identiteit van de startende onderwijsprofessional zichtbaar wordt gemaakt. Het zicht krijgen op wie je bent als persoon en factoren waardoor jij geworden bent zoals je bent, versterken de eigen kleur als leraar. De kernkwaliteiten kennen en in kunnen zetten maakt dat de leraar tot zijn recht komt. Het model kan daarmee een hulpmiddel zijn om de starter te begeleiden tot krachtig en flexibel mens én leraar die van uitdagingen in het dagelijkse werk schittermomenten weet te maken.

255. Een leraren opleiding als learning community voor studenten en lerarenopleiders **314**

Alwin Truin, Marike Klomp, Marlies ter Beek, Hogeschool Windesheim

Binnen het Teachers College hebben wij een leerlijnen opbouw van een curriculum losgelaten. Ons curriculum is wendbaar en gericht op diep leren rondom de Generieke Kennisbasis en het ontwikkelen van innovatiekracht bij studenten. (Fullan, Quinn, & McEachen, 2018) (Beek ter, 2015) (Alexandrowicz & Rogers, 2022) (De Jong Weissman & Kolpa, 2019) (Quinn, McEachen, Fullan, Gardner, & Drummy, 2020) (rijksoverheid, 2022) Binnen onze Teachers College community leren wij met en van studenten, net als zij met en van ons leren. Als professionele leerpartners van onze studenten ontstaat een rijke wederkerigheid die onze ontwikkeling als lerarenopleiders voedt. Via co- en teamteaching leren wij van elkaars verschillende achtergronden, waardoor dwarsverbanden tussen vakinhouden zichtbaar worden en vanuit dubbellingen synergie ontstaat. (De Jong Weissman & Kolpa, 2019) Door de inhoud leren centraal te stellen en onszelf foutenruimte te geven en studenten te betrekken is een verschuiving in onze tijdbesteding ontstaan. Het voorbereiden van powerpoints, klaarzetten van materialen is verschoven naar zelf nieuwe kennis opdoen en deze verdiepen met studenten. (Alexandrowicz & Rogers, 2022) (Beek ter, 2015) (Bloem, 2016) (Fullan, 1993) (Quaglia & Corso, 2014) (Quinn, McEachen, Fullan, Gardner, & Drummy, 2020) (quaglia, Corso, Fox, & Dykes, 2017)

259. Perspectieven op de kwaliteit van lerarenopleiders 317

Helma Oolbakkink-Marchand, HAN University of Applied Sciences; Els Tanghe, Antwerp School of Education - Universiteit Antwerpen; Bob Koster, Fontys Hogeschool

Professionalisering / lerarenopleiders / beroepsregistratie

Een kwalitatief hoogwaardige beroepsuitoefening van lerarenopleiders is belangrijk om tegemoet te komen aan de vraag van het onderwijs én de samenleving om leraren op te leiden die kwaliteitsvol onderwijs organiseren. Daartoe is een duurzame professionaliseringslijn opportuun, die lerarenopleiders in staat stelt aan te blijven sluiten bij maatschappelijke behoeften en tendensen. Zowel in Nederland als Vlaanderen zijn er initiatieven ontplooid: 1) de beroepsregistratie voor lerarenopleiders (Nederland) en 2) een opleidingstraject voor lerarenopleiders (Vlaanderen).

De vraag is in welke mate deze initiatieven aansluiten bij de kwaliteitseisen die aan lerarenopleiders moeten worden gesteld? Hoe komen zij tegemoet aan de noden van de beroepsgroep? Wat zijn randvoorwaarden om lerarenopleiders te laten participeren?

De gespreksessie start met een korte schets van het thema aan de hand van internationale onderzoeksliteratuur, bestaande praktijken in Vlaanderen en Nederland, ervaringen van deelnemers én dilemma's waar we tegenaan lopen. Hierna volgt een gesprek aan de hand stellingen waarbij deelnemers samen de verschillende spanningsvelden verkennen rondom de kwaliteit van lerarenopleiders. Tot slot volgt een wrap-up met de belangrijkste opbrengsten, die ook als input dient voor verdere acties op het vlak van het versterken van de kwaliteit van de beroepsuitoefening van én het verduurzamen van een professionaliseringsaanbod voor lerarenopleiders.

284. Methodologisch netwerken: het dominante verhaal doorbreken via storytelling 319

Monique Leygraaf, Nina Hosseini, Zena Bani, Lianne Plutschouw, Hogeschool IPABO

Counternarratives / Kritische auto-etnografie / Kenniskring

“Gedurende de studie had ik meerdere slechte periodes. De combinatie van studie en stage werd me dan te veel en het lukte me dan niet altijd om de deadlines te halen. Het hing dan sterk van de docent af hoe daarmee werd omgegaan. (...) Ook heb ik meerdere keren ‘straf’-opdrachten moeten maken vanwege mijn afwezigheid, want ja, ik koos er blijkbaar voor om ziek te zijn.”

Aan het woord is een bevoegde leraar basisonderwijs die sinds haar 11e ernstig ziek is, op haar 18e volledig is afgekeurd en door het onderwijs en de samenleving volledig buiten spel gezet wordt. Haar verhaal is een illustratie van het dominante verhaal van de samenleving dat groepen mensen marginaliseert (en andere groepen bevoordeelt) op basis van bijvoorbeeld lichamelijke beperking of

ziekte, sociaaleconomische positie, ras, kleur, cultureel kapitaal, religie, nationaliteit, seksualiteit, en/of gender. Met ons lectoraatsonderzoek willen we als kenniskring Kansengelijkheid dit dominante verhaal doorbreken zodat ook mensen uit gemarginaliseerde groepen in ons (opleidings)onderwijs tot hun recht komen. We ontdekken daarbij dat we ook methodologisch een dominant verhaal te doorbreken hebben, en dat geven we vorm door te leren van kritisch auto-etnografisch onderzoek. In de vorm van storytelling delen we graag onze eerste ervaringen.

298. Compact organiseren geeft ruimte voor focus op inhoud. 321

Anneke van der Linde, Hogeschool van Amsterdam; Bart Joosse, ASKO Amsterdam; Michiel Notten, STAJ Amsterdam

Netwerk / kwaliteitsontwikkeling / peerreview

Pabo HvA en UPvA werken binnen Samen Opleiden in Amsterdam samen in twaalf Opleidingsscholen in de grootstedelijke context van Amsterdam. We werken als netwerk met een compacte overlegstructuur. Spil hierin zijn 'Overleggen Samen Opleiden in Amsterdam' waarin beleidsvoorbereidende en praktisch uitvoerende zaken aan de orde komen en waarin alle Opleidingsscholen zijn vertegenwoordigd. De compacte overlegstructuur geeft ons de ruimte om 'de inhoud' centraal te stellen.

Als middel om kwaliteit te borgen hebben we het model Samen Opleiden in Amsterdam ontwikkeld. Het model biedt een gemeenschappelijke taal en geeft het kader om de kwaliteit van het Samen Opleiden in ons partnerschap te borgen en te verantwoorden. Concrete voorbeelden van dialoog over kwaliteitsontwikkeling zijn onze interne peerreviews, op basis van dit model. In de afgelopen jaren hebben we hiervan de systematiek ontwikkeld en er zeven uitgevoerd. Deze peerreviews blijken een goede opmaat voor de landelijke peerreviews (Kwaliteitskader, 2021).

We gaan met de deelnemers in gesprek over kwaliteitsontwikkeling in hun eigen partnerschappen. Aan het begin van de ontmoeting lichten we kort onze compacte overlegstructuur toe die ons de gelegenheid biedt te focussen op de inhoud van kwaliteitsontwikkeling. Als concreet voorbeeld zoomen we vervolgens in op de opzet en uitvoering van onze interne peerreviews.

303. KPZ raakt! Hoe toets je Persoonlijke Professionele Ontwikkeling in een doorgaande lijn? 323

David Pereboom, Daphne Duijvestijn, Hogeschool KPZ

Toetsing / professionele / identiteitsontwikkeling

Op de opleiding tot leraar basisonderwijs van Hogeschool KPZ begeleiden we studenten tot veerkrachtige leraren met een stevige narratieve persoonlijke professionele identiteit en een 'eigen kleur'. Dit doen we binnen de programmalijn Persoonlijke Professionele Ontwikkeling (PPO-lijn), altijd in verbinding met vak en praktijk.

Binnen de PPO-lijn werken we aan de beroepsrol reflectieve professional: ken je jezelf in wie je bent en wilt zijn als leraar? De student is/wordt zich bewust van eigen normen, waarden en van zijn mens- en wereldbeeld. Op basis van betekenisvolle momenten wordt vanuit een open houding de (reflectieve) dialoog aangegaan waardoor de student het perspectief van zichzelf en de ander leert kennen. Hiermee wordt veerkracht ontwikkeld waardoor ze kunnen werken in een steeds veranderende context. Ze werken interprofessioneel samen met hun collega's en met alle betrokkenen rondom de school.

In een rondetafelgesprek leggen we de deelnemers graag de vraag voor hoe persoonlijke professionele ontwikkeling door lerarenopleiders getoetst kan worden. In hoeverre is persoonlijke professionele ontwikkeling eigenlijk te toetsen? Hoe beoordeel je de kwaliteit van reflectie? Welke kwaliteitscriteria formuleren we? Hoe kunnen we professionele identiteitsontwikkeling formatief en ontwikkelingsgericht toetsen? Wat vraagt flexibilisering hierin van ons als opleiders? Wat zijn de mogelijkheden voor werken met een ontwikkelportfolio?

308. Het ontwikkelen en versterken van differentiatievaardigheden bij leraren (in opleiding) 325

Trynke Keuning, Hogeschool KPZ; Marjoleine Dobbelaer, HAN University of Applied Sciences; Marieke van Geel, Universiteit Twente & Hogeschool KPZ

Differentiëren / basisonderwijs / ADAPT

Omgaan met verschillen is een complexe leraarvaardigheid. We weten dat niet alle starters hier al bekwaam in zijn, en ook dat meer ervaren leraren zich op dit vlak vaak nog kunnen, willen of zouden moeten ontwikkelen. Hoe kunnen we (startende) leraren ondersteunen in het zo effectief mogelijk inspelen op individuele verschillen in de klas? In deze workshop laten we zien hoe het ADAPT instrument (Assessing Differentiation in All Phases of Teaching; een wetenschappelijk onderbouwd interview- en observatieinstrument) op verschillende manieren kan worden ingezet om zicht te krijgen op differentiatievaardigheden en hoe dit aanknopingspunten biedt om deze vaardigheden te verbeteren. In deze workshop presenteren we het onderliggende wetenschappelijke onderzoek, krijgen deelnemers zicht op de ontwikkeling van de verschillende indicatoren en bespreken we, aan de hand van een aantal praktijkvoorbeelden, hoe het instrument gebruikt kan worden binnen de lerarenopleiding. Daarnaast lichten we toe hoe het instrument kan worden ingezet in professionele leergemeenschappen van startbekwame, basisbekwaam en vakbekwame leraren.

324. Een exclusief Ansterdams netwerk 327

Anton Okkels, Altra Onderwijs en Jeugdzorg; Karen Slot, Hogeschool van Amsterdam

Netwerk / Studenten- lerarenopleiding- VSO / Meer inclusief onderwijs

In 2017 is een Ansterdams netwerk gestart met als partners Hogeschool van Amsterdam (tweedegraads opleidingen), Altra Onderwijs en Jeugdzorg en regulier voortgezet onderwijs.

Het gezamenlijk doel is studenten opleiden om meer inclusief onderwijs te realiseren. De netwerksamenwerking heeft geleid tot bijdragen aan het onderwijs aan studenten en tot landelijke kennisdeling over onderwijs aan leerlingen met een specifieke ondersteuningsvraag.

Tijdens een ontmoeting op het Veloncongres krijgen de deelnemers een beeld van dit exclusieve netwerk en de concrete activiteiten. Ze gaan in gesprek met lerarenopleiders, (indien mogelijk) studenten en een collega van Altra.

Tevens worden eerste inzichten gedeeld van het onderzoek 'Studenten opleiden voor de realisatie van meer inclusief onderwijs', een onderzoek naar meningen van studenten van een aantal tweedegraadsopleidingen.

327. Ready, set, go! Samen opleiden ontwikkelen vanaf de start 329

Wilke van der Molen, Scope Samen Opleiden, Hogeschool Viaa; Ingrid Paalman-Dijkenga, Hogeschool Viaa; Linda de Haan, Chris Dam, Stichting De Akker

ontwikkelen opleidingsschool / visie op werkplekieren / samen opleiden en professionaliseren

In 2021 trad stichting de Akker toe tot het partnerschap Scope. Scope Samen Opleiden is het samenwerkingsverband van 20 PO-besturen en de Educatieve Academie van Hogeschool Viaa.

Vanaf de start is de ontwikkeling van Samen Opleiden binnen De Akker breed en gezamenlijk opgepakt. Bestuurder, instituutopleider en schoolopleider stemmen structureel af wat Samen Opleiden betekent voor alle betrokkenen, van bestuurder tot werkplekcoach, van schoolleider tot student.

In dit kader ontwikkelden we een spel dat we gebruiken om met de teams van opleidingsscholen in gesprek te gaan over hun visie op werkplekieren. Dit spel helpt teams om zich bewust te worden van de ontwikkeling van 'stageschool' naar 'opleidingsschool' en geeft input om visie op werkplekieren op papier te zetten en te vertalen naar beleid.

Het lectoraat Goede Onderwijspraktijken is bij dit proces betrokken door de 'leermomenten' te

vangen door middel van het doen van kwalitatief, design based onderzoek.

Graag willen we in deze workshop delen wat onze bevindingen zijn tot nu toe. We willen inspireren en in gesprek gaan over de stappen die we nemen om systeemgericht Samen Opleiden vorm te geven en welke rollen van belang zijn. Daarnaast delen en spelen we het spel wat we in dit kader ontwikkelden.

329. Meerstemmigheid en waardengedrevenheid bij frictie tussen ouders en leraren **331**

Pieter Boshuizen, Hester Ijsseling, Thomas More Hogeschool; Ingrid Paalman-Dijkenga, Hogeschool Viaa; Jan van Doleweerd, Driestar Educatief; Jonne Schaap, KC de Rakt; Laura de Ridder, Globetrotter Katendrecht; Lydia Mons, Basisschool de Hoeksteen; Marieke Bruijn, CBS Tamarinde; Marieke Pillen, Hogeschool KPZ; Monique Leygraaf, Hogeschool IPABO; Niels de Jong, Mantum, Benthuizen; Renske Tijhof, Julianaschool; Sophie Verhoeven, Hogeschool De Kempel

Samenwerking met ouders / Consortiumonderzoek / Waardengedrevenheid

Tijdens de inspiratiesessie bespreken wij de eerste inzichten die wij hebben opgedaan in ons fenomenologisch onderzoek naar momenten van frictie tussen ouders en leraren. Meerstemmigheid en waardengedrevenheid spelen daarbij een centrale rol. Dat is om te beginnen te zien in de interviews met de leraren. Juist bij momenten van frictie komen botsende waarden en onbewuste opvattingen aan het licht (Pushor & Amendt, 2018). Ouders, het kind en de school proberen een stem te geven aan datgene wat zij belangrijk vinden.

Niet alleen de interviews, ook onze onderlinge samenwerking als onderzoeksconsortium, kenmerkt zich door meerstemmigheid en waardengedrevenheid. Als leraren en docentonderzoekers hebben wij ieder een eigen invalshoek en andere verwachtingen van dit onderzoek. We interpreteren de interviews over frictie met ouders niet neutraal, maar nemen allemaal ons eigen referentiekader mee.

In de bijeenkomst delen wij fragmenten uit de interviews, inclusief de verschillende perspectieven die wij daar als onderzoekers op hebben. We zijn benieuwd wat de deelnemers van de sessie zelf opvalt in de interviews en willen de hen uitnodigen ons mee te denken hoe wij als consortium een betekenisvolle bijdrage kunnen leveren aan waardengedreven handelen bij momenten van frictie tussen ouders en leraren.

336. Integraal aanbod: Handelen in de klas en interprofessioneel samenwerken rondom kinderen met ASS **333**

Carla Geveke, Marjan van Dijk, Henderien Steenbeek, Hanzehogeschool Groningen

Interprofessioneel samenwerken / Handelen in de klas / Onderwijs en zorg

Leerlingen met een complexe zorgvraag kunnen extra ondersteuning in de klas krijgen van een zorgprofessional, zo ook kinderen met een autismespectrumstoornis (ASS). Echter het bieden van een integraal aanbod op maat door de leerkracht én de zorgprofessional blijkt niet eenvoudig te zijn. Het vraagt om krachtig handelen en goede interprofessionele samenwerking. Deze vaardigheden blijken in de praktijk nog niet voldoende ontwikkeld om passende zorg en passend onderwijs te bieden. Het lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving voert een onderzoek uit waarbij de volgende vraag centraal staat: Welke knelpunten en succesfactoren wijzen onderwijszorgprofessionals aan als het gaat om handelen in de klas en interprofessioneel samenwerken rondom kinderen met ASS?

63 onderwijszorgprofessionals hebben een digitale vragenlijst ingevuld en 9 professionals zijn geïnterviewd. Gemiddeld genomen zijn onderwijszorgprofessionals positief over hun handelen, met name het bieden van structuur en over een aantal domeinen rondom het interprofessioneel samenwerken (o.a. onderlinge afhankelijkheid en flexibiliteit). Tegelijkertijd worden knelpunten zichtbaar zoals gebrek aan specifieke ASS-kennis, interprofessionele vaardigheden (zoals gebrek aan wederzijds begrip) en voorwaarden daarin (zoals tijd). In de discussie wordt ingegaan op de tranferereerbaarheid van de resultaten en verkennen we wat deze resultaten betekenen voor het

professionaliseren en opleiden van (toekomstige) onderwijs(zorg)professionals.

340. Diversiteit en de identiteit van Vrijeschoolonderwijs: Een avontuur in balans

336

Anna van der Want, Hogeschool Leiden

Diversiteit / Identiteit / Bijzonder Onderwijs

De samenstelling van de studentenpopulatie op de lerarenopleidingen is homogener dan gewenst is (Geerdink, 2019). In een samenleving waarin diversiteit en inclusie steeds meer als een vanzelfsprekendheid wordt gezien en wordt gewaardeerd, is dit een actueel thema in onderwijsland. Ook vanuit het Vrijeschoolonderwijs leeft de wens om de diversiteit onder lerarenopleiders, leraren-in-opleiding en leerlingen te vergroten.

Het vergroten van de diversiteit kan worden ervaren als een spannend proces: Op welke manier kan je de diversiteit vergroten, en, welk effect kan het vergroten van de diversiteit hebben op de identiteit van het Vrijeschoolonderwijs? (vgl. Bakker & Rigg 2004; Hubeek 2022).

Uitgaande vanuit de gedachte dat identiteit (van organisaties, lerarenopleiders, leraren etc) niet statisch is maar verandert in de tijd (Beijaard & Meijer 2017), roept dit ook de vraag op naar de (al dan niet bestaande) 'kern' van de identiteit van een onderwijsorganisatie en de positie in de maatschappij.

De vraag naar de balans tussen diversiteit en identiteit lijkt relevant voor alle soorten en vormen van onderwijs. Samen met deelnemers willen we hierover met elkaar in gesprek. Welke best practices kennen we, hoe zorgen we voor een juiste balans tussen identiteit en diversiteit of is dat helemaal niet wenselijk?

348. Regionale samenwerking in muziekonderwijs voor studenten en het werkveld

338

Gertrude Pieters, Hogeschool KPZ; Johan Sterken, NHL Stenden Hogeschool

Muziekonderwijs / Interregionale samenwerking

Sinds 2018 werken 4 pabo's (VIAA, NHL Stenden Hogeschool, Hogeschool Windesheim en Hogeschool KPZ) samen met het ArtEZ Conservatorium te Zwolle, in het kader van de subsidieregeling "Professionalisering Muziekonderwijs Pabo's" van het Fonds voor Cultuurparticipatie. In deze periode zijn verschillende trajecten in gang gezet waarvan het Symposium 'Sámen méér muziek' van 10 juni jongstleden het hoogtepunt en tevens een startpunt was. Er werd die dag namelijk een nieuwe stap gezet in de verduurzaming van onze samenwerking. Dit zal tot uiting komen in de realisatie van een gezamenlijke minor muziek en een Post-HBO opleiding Vakspecialist Muziek, waarbij we de bestaande samenwerking gaan uitbreiden met de Pabo en het Prins Claus Conservatorium van de Hanzehogeschool in Groningen.

Nu de plannen voor het gezamenlijk aanbieden van een minor en Post-HBO opleiding meer gestalte moeten gaan krijgen, wordt het goed samenwerken nog belangrijker. Hoe we dat met zoveel partners voor elkaar gaan krijgen wordt hopelijk zichtbaar in een korte film waarin we laten zien wat er vanaf het startpunt gebeurde, tot het moment van het congres. De film heeft in maart 2023 waarschijnlijk nog een open einde, maar daarnaast genoeg in zich om uiteindelijk tot een Happy End te leiden!

357. Handreikingen voor professionaliseren van lerarenopleiders tav flexibilisering

340

Mariëlle Theunissen, Hogeschool Rotterdam; Petra van Beveren, Hogeschool Utrecht & Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam (NOA); Quincy Elvira, Universiteit van Amsterdam; San van Eersel, Hogeschool Windesheim; Dian van Limpt, Bob Koster, Fontys Hogeschool

Flexibilisering / Professionaliseren / Ontwerphandreiking

De werkgroep Professionalisering lerarenopleiders heeft in het kader van het Bestuursakkoord over flexibilisering van de lerarenopleidingen een inventarisatie-onderzoek en behoeftepeiling gedaan in 2021/2022 naar de inhoud en vorm van de professionalisering van lerarenopleiders om te kunnen werken met flexibele leerroutes.

Op basis van de bevindingen is de werkgroep in studiejaar 2022/2023 gestart met drie daaruit voortvloeiende vervolgoedragen:

In aanvulling op de inventarisatie die reeds is gedaan is een extra uitvraag gedaan binnen de partnerschappen.

Er is een (concept) 'digitale vindplaats' gerealiseerd gericht op kennisdeling van wat er landelijk al is aan instrumenten/ good practices en expertise met betrekking tot de professionaliseringsthema's die uit de inventarisatie naar voren zijn gekomen.

Er is een handreiking ontwikkeld voor het creëren van professionaliseringsmogelijkheden met betrekking tot flexibel opleiden.

In deze sessie delen we zowel de inhoud als de vorm van de professionaliseringswensen en peilen we waar de deelnemers zich in herkennen en wat ze nog missen. Daarna gaan de deelnemers in de vorm van een Open Space met elkaar in gesprek over één van de drie opdrachten die we ons voor dit jaar hebben gesteld:

Uitvraag partnerschappen

Realiseren digitale vindplaats

Handreiking voor het realiseren van professionaliseringswensen.

358. Harmonisatie van routes naar het leraarschap

342

Marcel Lemmen, Hogeschool de Kempel; Frank Sengers, Hogeschool van Amsterdam

Flexibilisering / opleidingsroutes / harmoniseren

Onderzoek van de onderwijsinspectie laat zien dat er in het studiejaar 2018-2019 384 routes bestaan die leiden tot een bevoegdheid van leraar. Waarom zijn er zoveel routes en welke voor- en nadelen brengen deze met zich mee? Kan een (aanstaande) student een weloverwogen keuze maken uit al deze routes? Zouden we ook één route kunnen aanbieden die per individu op maat doorlopen wordt?

De werkgroep Harmonisatie alternatieve routes heeft in het studiejaar 2021-2022 een schematisch overzicht gemaakt van routes met typering/definiëring van (hoofd-en sub-)trajecten die leiden tot de bevoegdheid leraar primair onderwijs. Dit overzicht is gebaseerd op de huidige situatie. Kunnen we vanuit de gedachte van één onderwijsruimte de lerarenopleiding zodanig vormgeven dat onderscheid in routes of trajecten niet meer nodig is? Aan de hand van een visuele metafoer gaan we met de aanwezigen in gesprek over een onderwijsruimte.

Voor de bevoegdheden in het tweedegraadsgebied blijkt een ordening zoals die voor de bevoegdheid tot leraar primair onderwijs is gemaakt niet goed mogelijk. Daarom heeft de werkgroep ervoor gekozen om vier aanbevelingen te formuleren die harmonisatie tot een kleiner aantal hoofdroutes in het tweedegraadsgebied mogelijk maakt. Deze aanbevelingen willen we de aanwezigen graag voorleggen en daarover met elkaar in gesprek gaan.

Inhoudsopgave parallelsessies 6

47. Lerarenopleiders en hun rol in opleiden tot onderwijsprofessionals met onderzoekend vermogen 345

Rianne Bosland-Meerding, Mascha Enthoven, Colleen Clinton, Hogeschool Inholland

Reflectieve onderwijsprofessional / onderzoekend vermogen / rol lerarenopleider

De samenwerking tussen lectoraat De Pedagogische Opdracht (DPO) en de Noord-Hollandse Samenschooling (NHS), een partnerschap tussen Pabo Inholland Alkmaar en diverse regionale po- besturen, beoogt aankomend leraren op te leiden tot reflectieve, contextbewuste professional met onderzoekend vermogen. In leerteams, met studenten en betrokkenen uit werkveld en opleiding, worden hiertoe ervaringen van studenten in het primair proces collectief geduid en verdiept. Daarbij worden drie aspecten als uitgangspunt genomen: de pedagogische opdracht die de (aankomend) leraar zich stelt, het instrumentarium dat hij inzet en het beroep dat de leerling op hem doet. Studenten benutten bij analyse van hun ervaringen bronnen en kennis van lerarenopleiders. Op deze wijze ontstaat een pendulebeweging tussen drie functies van onderzoekend vermogen:

- individuele ervaring
- verdiepen in collectief
- benutten van kennisbronnen

Deze beweging versterkt de reflectiviteit en het contextbewustzijn waardoor continu verbetering van het pedagogisch-didactisch handelen plaatsvindt. In actieonderzoek is samen met lerarenopleiders het benutten en stimuleren van het onderzoekend vermogen van studenten in de leerteams geduid. Tijdens deze inspiratiesessie delen we belangrijke inzichten uit dit actieonderzoek over de veranderende rol van de lerarenopleider. We gaan in gesprek over het opleiden van de onderwijsprofessional van de toekomst en de voortdurende professionalisering die dit vraagt.

62. Bijdrage van vakdidactische netwerken aan de kennisontwikkeling van docenten in opleiding 347

Hanneke Tuithof, Universiteit Utrecht & Hogeschool Utrecht; Wouter Smets, Karel de Grote Hogeschool

curriculumbekwaamheid / vakdidactische netwerken / vakdidactische kennis

Landelijke curriculaire doelen omzetten in concrete lessen blijkt voor docenten in opleiding best lastig te zijn. Ze zijn nog volop hun vakdidactische kennis aan het ontwikkelen en het curriculum is voor hen vaak een ver-van-mijn-bed-show. Nadat wij dat in onze praktijk als vakdidacticus/lerarenopleider dit bemerkten, besloten we nader te gaan onderzoeken hoe docenten in opleiding curriculaire doelen omzetten in lessen. In dit onderzoek werd de vakdidactische kennis van 11 docenten-in-opleiding geanalyseerd. Er werd onderzocht hoe deze studenten het curriculum in de praktijk proberen om te zetten wanneer ze lessen geschiedenis voorbereiden. Studenten met beperkte vakdidactische kennis slagen er nog niet in om bij het ontwerpen van lessen het curriculum te vertalen in doelgerichte lessen. Zij zijn nog voornamelijk gefocust op het beheersen van de leerinhoud, of op het maken van afwegingen tussen wat zijzelf of leerlingen waardevol en interessant vinden. In deze sessie vertellen we over de voorlopige onderzoeksresultaten. We willen aan de hand van citaten van docenten in opleiding met elkaar in gesprek over curriculumbekwaamheid ontwikkelen, het verloop van vakdidactische kennisontwikkeling en de rol die vakdidactische netwerken hierbij kunnen hebben.

66. Teach what you preach; onderwijsontwikkeling middels complete co-creatie 348

Hannah de Boer, Tamara de Vos, Hogeschool Rotterdam

Inleiding

Bij de Lerarenopleiding Gezondheidszorg en Welzijn (LGW) van de Hogeschool Rotterdam was onvrede over het afstudeerprogramma. Studenten konden moeilijk inhoudelijke verbanden leggen tussen en relevantie zien van de afstudeeropdracht en hun (toekomstige) beroep.

Methode

Binnen een Comenius project hebben wij in een complete co-creatie (studenten, docenten en werkveld) het afstudeerprogramma van de LGW geanalyseerd en aangepast. Eén van de uitgangspunten van complete co-creatie is gelijkwaardigheid. Door het inzetten van het diagnostisch instrument van Andriessen hebben wij gekeken naar de vorm en inhoud van het afstuderen.

Resultaten

Inhoudelijk is het afstudeerprogramma in zijn geheel aangepast en in september 2022 is een pilot gestart. Nadien zullen wij, met behulp van hetzelfde netwerk, grondig evalueren en door ontwikkelen. Door het inzetten van een complete co-creatie, waarvan gelijkwaardigheid één van de principes is, is een betekenisvol netwerk opgezet.

Conclusie

Door de onderwijsontwikkeling middels complete co-creatie toe te passen en ons onderzoekend vermogen zelf in te zetten tijdens het project, doorlopen wij een onderzoekscyclus zoals we dat ook van onze studenten verlangen. Het gelijkwaardig waarden van ieders input, wat één van de uitgangspunten van co-creatie is, is tijdens dit project gelukt. Deze manier van werken is zonder subsidie niet uit te voeren.

67. Innovaties in het onderwijs duurzaam implementeren: De rol van gespreid leiderschap 350

Marieke Thurlings, Eindhoven School of Education; Christa Krijgsman, Fontys Sporthogeschool/Eindhoven School of Education; Marco Snoek, Hogeschool van Amsterdam

Verduurzamen / onderwijsvernieuwing / leiderschap

Deze systematische literatuurreview onderzocht hoe gespreid leiderschap, in wisselwerking met contextuele, relationele en individuele condities op micro-, meso- en macroniveau, duurzaamheid van onderwijsinnovaties binnen het primaire proces in het basis- en voortgezet onderwijs beïnvloedt. Een systematisch zoek- en selectieproces leidde tot 43 wetenschappelijke en 31 beleids- en vakpublicaties, en op een systematische manier samengevat. De samenvattingen werden gesynthetiseerd met hulp van een theoretisch model. Resultaten toonden een breed palet van condities die samen met gespreid leiderschap de duurzaamheid van onderwijsinnovaties beïnvloeden, zoals leiders die rondom de innovatie invloed uitoefenen op de organisatie, ondersteunend leiderschap vertonen en samenwerkend leren stimuleren. We concluderen dat een systeemperspectief bij verduurzamen van onderwijsinnovaties belangrijk blijkt. Vanuit een systeemperspectief is het realiseren van duurzame onderwijsinnovaties niet een kwestie van losse gefragmenteerde condities: het gaat om onderwijsprofessionals die zich verhouden tot de elementen buiten henzelf. Het werk van onderwijsprofessionals wordt beïnvloed door ontwikkelingen in het grotere systeem. Tegelijkertijd kunnen onderwijsprofessionals ook zelf bijdragen aan de ontwikkelingen in het grotere systeem. Afstemming tussen deze verschillende lagen draagt bij aan verduurzamen van onderwijsinnovaties. In de sessie gaan we graag in gesprek met lerarenopleiders over de betekenis en relevantie van de resultaten, aanbevelingen en conclusie.

80. Hybride professionele leergemeenschappen voor het leren lesgeven tijdens stages 352

Alexander Schüler-Meyer, Shintia Revina, Technische Universiteit Eindhoven

Hybride Professionele Leergemeenschappen (PLG) / Practice-based teacher education

Dit artikel presenteert de resultaten van een project over de ervaringen van beginnende wiskunde leraren binnen hybride Professionele Leergemeenschappen (PLGs). De hybride PLGs geven aan lerarenopleiders de kans om de universitaire leerstof voor het plannen en reflecteren van wiskundelessen te integreren met het leren lesgeven tijdens de stage.

In hybride PLGs worden lessen gezamenlijk geobserveerd door de lessen te streamen met MS-teams. Op deze manier kunnen beginnende leraren samen lessen plannen, uitvoeren, observeren en erop reflecteren, ongeacht op welke school ze geplaatst zijn. Ze worden daarbij ondersteund door een didactisch expert en, indien mogelijk, de ervaren stagebegeleider van de school. Het is gebleken dat deze mix van expertise cruciaal is voor een kritische reflectie.

Door het vak heen werkten de toekomstige leraren in kleine groepjes. Voorlopige resultaten tonen aan dat de samenwerking in PLGs mogelijkheid biedt aan de beginnende leraren om met verschillende perspectieven te komen, deze aan elkaar uit te leggen en feedback te geven aan elkaars voorstellen. Door hun gezamenlijke lesvoorbereiding zijn de beginnende leraren ook in staat kritieke momenten in de geobserveerde les te herkennen en te reflecteren op hun handelen in deze momenten.

83. Het Kompas voor Verbindend Gezag

354

Marjon de Boer-Bruggink, Iselinge Hogeschool

Pedagogisch handelen / Verbindend Gezag / Basisonderwijs

Op Iselinge Hogeschool wordt binnen de Academische Werkplaats (samen) ontwerpgericht onderzoek (McKenney & Reeves, 2009) gedaan door derdejaars pabostudenten, werkveldleden en docent-onderzoekers. Eén van de onderzoeksthema's is Verbindend Gezag (Bom & Wiebenga, 2017). Verbindend Gezag kent twee basisattitudes: je gaat de strijd niet aan met een kind om 'te winnen' én vanuit de overtuiging dat je een ander niet kunt controleren, ben je gericht op je eigen gedrag. Hiermee ligt de nadruk op het pedagogisch handelen van de onderwijsprofessional, waarbij vijf pijlers worden onderscheiden: 1) aanwezigheid, 2) de-escalatie, 3) (herstel van) relatie, 4) steun en 5) verzet.

Recent onderzoek heeft het Kompas voor Verbindend Gezag opgeleverd (www.iselinge.nl/hetkompas) dat alledaags, concreet gedrag van professionals beschrijft. Het Kompas is geen recept of een trukendoos. Het Kompas is wél een hulpmiddel om (samen) op koers te blijven en kan gebruikt worden als reflectietool voor leraren basisonderwijs (in opleiding) en als onderzoeksinstrument voor pabostudenten én docent-onderzoekers.

Deze bijdrage gaat in op een grootschalige, kwantitatieve studie binnen het partnerschap 'Opleiden in school Oost Gelderland'. Het doel was om te onderzoeken of de vijf pijlers van Verbindend Gezag empirisch te onderscheiden zijn én hoe professionals hierop scoren.

117. Co-creatie als tool om tot een gemeenschappelijke taal op vlak van inclusie en diversiteit te komen

357

Elke Emmers, Liesbet Saenen, Iris Decabooter, Uhasselt; Reinhilde Pulinx UCLL Leuven

Inclusief onderwijs / arts based methods

Het streven naar kwaliteitsvol inclusief hoger onderwijs in een steeds meer diverse samenleving staat hoog op de agenda: het realiseren van diverse in-, door- en uitstroom; afstemming tussen de leeromgeving en de onderwijsbehoeften van alle studenten, en het kritisch evalueren van het curriculum. Docenten spelen hierin een cruciale rol, in de klas en in samenwerking met andere professionals zoals studentenbegeleiders, onthaal- en beleidsmedewerkers. Hoewel iedereen overtuigd is van het belang van kwaliteitsvol inclusief HO, beschikken we niet over een gemeenschappelijk taal om over inclusie te spreken: wat bedoelen we met inclusie en hoe verhoudt dit zich tot diversiteit? Wat is diversiteit in de enge en in de brede zin? In deze workshop zetten we eerste stappen richting een gedeeld kader. We gebruiken arts-based methodieken om concepten over inclusie en diversiteit scherp te stellen. Dit kan transformerende denkwijzen genereren en

zinnvolle veranderingen of conceptualisering van taal of informatie bevorderen. In de context van inclusief HO houdt dit in dat nieuwe concepten ter tafel worden gebracht via de methode 'Predict Future Headlines'.

118. Leraren opleiden in Blended STEM

359

Katrien Vyvey, Renaat Frans, UC Leuven-Limburg; Iris Stiers, Jo Tondeur, Liesbeth Noppen, Vrije Universiteit Brussel; Ronny Merken, Zino Boisdenghien, STEM-steunpunt-Brussel; Ilse Ooghe, Brightlab

STEM / blended / praktijkonderzoek

Interdisciplinair STEM-onderwijs is projectmatig onderwijs waarbij wetenschappen, techniek en wiskunde met elkaar verbonden worden en onderzoeken en ontwerpen centraal staan. In Nederland zetten een aantal scholen in op bèta-technisch projectonderwijs (bv. Technasia). In Vlaanderen krijgen alle leerlingen in mindere of meerdere mate STEM-onderwijs.

We brengen verslag uit van het project 'Blended STEM-didactiek onderzocht'. Daarin werken een Vlaamse hogeschool en een universitaire lerarenopleiding samen met scholen om een kwaliteitsvolle blended STEM-didactiek te realiseren en te laten indalen in de lerarenopleiding.

In deze sessie gaan we in op de volgende onderzoeksvragen:

Hoe kan men een vakdidactiek STEM concreet gestalte geven in de lerarenopleiding?

Hoe kan men blended learning inzetten in een goede vakdidactiek STEM?

Hoe kan men ontwikkelende en onderzoekende Teacher Design Teams inzetten om (student)leraren op te leiden en na te scholen in blended STEM?

Hoe kan een leraar zijn/haar eigen blended STEM-praktijk in de klas onderzoeken?

We vertrekken van het Vak3dactisch model dat een uitbreiding is van het PCK-model van Shulman en het SQD-model dat effectieve leerstrategieën in de lerarenopleiding beschrijft om deze vragen te beantwoorden. Deze algemene modellen uit de literatuur resulteren in het LOB-STEM-model voor blended STEM dat een praktische tool wil zijn voor lerarenopleiders.

125. Leren stimuleren van professionele groei van leraren (in opleiding) door 2e orde leraren

361

Loes van Wessum, Hogeschool Windesheim; Elly Loman, Hyperion Lyceum & Voortgezet Onderwijs van Amsterdam; Karin Kwant, Prisma

Professionele groei / boundary crossing / 2e orde leraar

Lerarenopleiders en schoolleiders zijn beiden tweede orde leraar. Ze zijn leraar van leraren en kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het stimuleren van de professionele groei van leraren (in opleiding). Schoolleiders zijn (mede-) verantwoordelijk voor de initiële en doorgaande ontwikkeling van leraren. In een lerend netwerk kunnen schoolleiders en lerarenopleiders ervaringen uitwisselen over de wijze waarop zij bijdragen aan de professionele ontwikkeling van leraren (in opleiding) en samen professionaliseringsmogelijkheden voor hen ontwikkelen. Door te reflecteren ervaren tweede orde leraren welke professionaliseringsmogelijkheden binnen het lerend netwerk bijdragen aan hun eigen ontwikkeling als tweede orde leraar. Zij kunnen deze ervaringen ook benutten voor het ontwikkelen van professionaliseringsmogelijkheden voor leraren (in opleiding) en kunnen voorbeeldgedrag laten zien.

Deelnemende schoolleiders aan twee verschillende netwerken presenteren over hun ervaringen. De procesbegeleider en onderzoeker van de netwerken geeft een korte theoretische toelichting over het stimuleren van professionele groei van leraren (in opleiding). We gaan in gesprek met de deelnemers en verkennen de belangstelling voor het starten van lerende netwerken waarin schoolleiders en lerarenopleiders samenwerken aan en samen onderzoek doen naar het stimuleren van professionele groei van leraren (in opleiding).

134. Interprofessioneel samenwerken als motor voor kwaliteitsvol en inclusief onderwijs. 363

Izabel Janssens, Sofie van Eynde, Hannah Boonen, Hogeschool UC Leuven-Limburg

Interprofessioneel samenwerken / Inclusief onderwijs

Vandaag inclusief aan de slag gaan in onderwijs vereist een verbindende en interprofessionele samenwerking tussen alle betrokken partners in en rondom de school. Dit interprofessioneel samenwerken is niet alleen een noodzaak wanneer het gaat om ondersteuningspraktijken op school. Ook wanneer we als lerarenopleiding studenten willen opleiden tot leraren, sterk in het creëren van een inclusieve leeromgeving, vraagt dat om samen opleiden in netwerken.

We zien het aantal samenwerkingsverbanden in de Vlaamse onderwijspraktijk groeien, maar stellen ook vast dat er nog maar beperkt een samenwerkingscultuur aanwezig is. Er is veel aandacht voor (interprofessionele) netwerken als organisatievorm en voor het proces om tot succesvolle samenwerkingsverbanden te komen. Vandaag ontstaat er ook een 'sense of urgency' rond het vermogen om succesvol op een professionele en duurzame manier samenwerkingsrelaties aan te gaan en te onderhouden.

Binnen het expertisecentrum Inclusive Society van Hogeschool UCLL voerden we kwalitatief wetenschappelijk onderzoek uit waarbij inclusief onderwijs en interprofessioneel samenwerken centraal staan. Deze projecten, die steeds vertrekken vanuit de praktijk, geven unieke inzicht in wat het werken in interprofessionele netwerken kan betekenen voor (inclusief) onderwijs.

Met deze bijdrage willen we dan ook partners binnen interprofessionele netwerken in onderwijs meer bewust grip geven op de ontwikkeling naar een samenwerkingsvaardig netwerk.

149. Het personeelstekort neemt toe, de werkdruk wordt groter. Hoe kunnen wij docenten boeien én binden? 365

Marlies van Gendt, ROC Midden Nederland

Professionaliseren / Beeldcoaching / Inductie

Hoe zorg je dat (startende) docenten zelfverzekerd en met plezier voor de klas blijven staan? Dat de (startende) docent energie krijgt van het kritisch reflecteren op het eigen handelen en zich wil blijven professionaliseren?

Binnen het ROCMN is er voor gekozen om (startende) docenten en PDGers, in het inductieprogramma, een beeldcoachtraject aan te bieden.

Het persoonlijke gesprek voorafgaande aan een opname in de klas en vervolgens het nagesprek, maakt dat de docent zich gezien en erkent voelt. De docent wordt bewust gemaakt van het effectieve gedrag dat deze reeds inzet en is daardoor verrassend positief. Het enthousiasme en zelfvertrouwen van docent groeit en dit heeft direct effect heeft op de studenten en het samenwerken met collega's.

Beeld liegt niet, is soms confronterend, en nodigt vooral uit om te blijven doen wat goed gaat en te onderzoeken wat óók zou kunnen.

Resultaat: de docent voelt zich gezien. In de gesprekken met de beeldcoach staat de docent stil bij eigen motieven, normen, waarden en visie. De docent is bewust bekwaam en is trots.

159. Regionale samenwerkingen inzetten binnen het leergebied Mens, Natuur & Technologie in de Pabo 367

Age Wesselius, Jolien van Heerde, Petra van der Hauw, NHL Stenden Hogeschool

real live vragen / netwerken / design based education

In het DBE-curriculum van NHL Stenden vormen de actuele en complexe vragen uit de praktijk en de leervragen van de student het vertrekpunt voor leren en samenwerken. De leergebieden in de

hoofdphase dienen integraliteit te stimuleren en te bevorderen: van kleine vakken met losse vakdocenten naar een gezamenlijke kracht.

In het leergebied Mens, Natuur & Technologie van Pabo NHL Stenden Groningen is in studiejaar 2022-2023 geëxperimenteerd met een vernieuwde opzet van onderwijs in het DBE concept. Er is gekozen voor de opzet van een 'leergebied op 1 dag'. Centraal op deze dag staat het ontmoeten, met en van elkaar leren en samenwerken aan complexe vraagstukken uit de praktijk. Elke dag heeft een thema, passend bij de inhoud van 'Mens, Natuur & Technologie'. Tijdens deze dag werken studenten in Community of Learners, volgen verschillende, wisselende inspiratiesessies en werken samen in het atelier. Door deze opzet wordt het mogelijk om het netwerk om de opleiding heen in te zetten om expertise aan te bieden in inspiratiesessies of tijdens begeleiding of expertise-uitwisseling bij het werken in ateliers. Alle complexe vraagstukken zijn aangedragen door scholen of instanties in de omgeving met een contactpersoon als opdrachtgever.

170. EMPO opleidingsschool

368

Tjitske Bergsma, EMPO opleidingsschool

Opleiden academische leraren PO

De opleidingsschool heeft een visie op leren die berust op de principes van een Community of Practice. Deze gemeenschap vormt de sleutel om diversiteit daadwerkelijk te benutten en concreet vorm te geven aan het leren van en met elkaar. Een CoP is een praktijk-leergemeenschap die zich kenmerkt door een gedeeld kennisdomein, een gedeelde praktijk en een interactieve community. Deelnemers bouwen relaties op, helpen elkaar, wisselen ervaringen uit en delen informatie, waardoor ze van en met elkaarDe opleidingsschool versterkt het samen opleiden van academische leraren door aan de bestaande samenwerking tussen scholen en universiteiten een expliciete verbindingzone toe te voegen. De verbindingzone geeft invulling aan de principes van de CoP. Vanuit de verbindingzone zijn verbinders actief die zich zowel binnen de scholen als binnen de universiteiten bewegen. Zij dragen bij aan innovatie door het faciliteren van onderwijsverbetering, kennisdeling en professionalisering. Verbinders dragen bij door het initiëren, coördineren, begeleiden, evalueren en verbeteren van gezamenlijke initiatieven in de opleidingsschool. We onderscheiden initiatieven die bijdragen aan:

De leeromgeving van het samen opleiden (bijvoorbeeld de begeleidingen beoordeling en de congressen en studiedagen);

De organisatie van het samen opleiden (bijvoorbeeld beleidsontwikkeling en structurele afstemming);

De kwaliteitscultuur van de opleidingsschool (bijvoorbeeld het kwaliteitszorgsysteem en het systematisch doorvoeren van gewenste aanpassingen).

EMPO opleidingsschool bestaat uit EMPO Rotterdam (EUR/NIVOZ) en EMPO Amsterdam (VU/UVA/Leiden)

195. Kritische geletterdheid: elkaar ontmoeten via young adult literatuur 370

Inouk Boerma, Monique Leygraaf, Hogeschool IPABO

kritische geletterdheid / (jeugd)literatuur / lerarenopleiding

Kritische geletterdheid is een benadering in de (jeugd)literatuur, waarbij expliciet wordt gekeken naar macht en machtsrelaties in verhalen. Verhalen zijn namelijk nooit neutraal. Lezers met een kritisch geletterde houding stellen vragen met betrekking tot macht, taal en identiteit bij het lezen van verhalen (Rogers & Wetzels, 2014). Met andere woorden, zij lezen niet alleen het woord, maar ook de wereld in teksten (reading the word and the world (Janks, 2013)).

Op Hogeschool IPABO willen we studenten, aankomend basisschoolleerkrachten, graag helpen bij het ontwikkelen van een kritisch geletterde houding. Dit gebeurt bijvoorbeeld aan de hand van boekenclubs (Boerma & Leijgraaf, in voorbereiding) en door met studenten (les)activiteiten te ontwikkelen bij boeken om de kritische geletterdheid van de kinderen in hun klas te stimuleren (zie

bijvoorbeeld Boerma & Boland, 2022).

In deze bijdrage gaan we graag met opleiders in gesprek om ook hun kritische geletterdheid te stimuleren. We doen dit aan de hand van fragmenten uit young adult literatuur. Op deze manier hopen wij opleiders aan het denken te zetten over de manier waarop zij een kritisch geletterde houding kunnen aannemen in hun opleidingsonderwijs en hoe zij hun studenten kunnen aanmoedigen ditzelfde te doen.

206. Ontwikkelen van professioneel leiderschap van de leraar. Een nood-zaak voor de toekomst.

372

Arda Oosterhoff, José Middendorp, Migchiel van Diggelen, NHL Stenden Hogeschool

Professioneel leiderschap / Agency / Professionele identiteit

Professioneel leiderschap is een belangrijke competentie ten gunste van de kwaliteit van onderwijs, maar ook ten gunste van het behoud van professionals op de werkvloer. Dit is van belang in een context waarin steeds meer gevraagd wordt van de onderwijsprofessional én waarin een toenemend tekort aan werknemers is. De Academie Primair Onderwijs van NHL Stendenhogeschool zoekt door middel van handelingsgericht ontwerponderzoek naar een antwoord op de vraag: Hoe kunnen lerarenopleiders de ontwikkeling van professioneel leiderschap van (aankomende) leerkrachten ondersteunen en versterken?

Ter verkenning van deze centrale vraag heeft een theoretische verdieping plaatsgevonden naar kernconcepten die in relatie staan met de ontwikkeling van professioneel leiderschap. Deze theoretische verkenning heeft geleid tot een conceptueel model, waarin de relatie zichtbaar is gemaakt tussen de opleidingsfuncties socialisatie/persoonsvorming/kwalificatie en de concepten professionele identiteit, agency en professioneel leiderschap (zie figuur 1.).

Op het Velon-congres nodigen we lerarenopleiders uit die (één van) de onderdelen van dit model actief als doelstelling voor hun onderwijs vormgeven (of die dit willen gaan doen) voor een netwerkcafé. Het doel is om met elkaar ervaringen en kennis uit te wisselen en om een netwerk rond het thema professioneel leiderschap op te bouwen.

217. Gebruik van Augmented Reality en Virtual Reality in het vormgeven van een hybride lerarenopleiding.

375

Suzanne Pinkster-Schalken, Anne-Margreet Pol, Herma Jonker, Michel Greven, Rick Damhuis, Frank de Kimpe, Hogeschool Windesheim

Hybride leeromgeving / beroepsonderwijs / onderwijsinnovatie

Onderwijs aan toekomstig leraren beroepsonderwijs (vmbo/mbo) moet actueel zijn. Een kansrijk ontwerp hiervoor is een hybride leeromgeving, waarbij de traditionele grenzen tussen school en werk vervangen zijn door een omgeving waarin leren en werken met elkaar zijn verweven. Door in deze hybride leeromgeving van docenten-in-opleiding Virtual Reality en Augmented Reality (VR/AR) didactisch onderbouwd in te zetten wordt er een omgeving gecreëerd waarin docenten-in-opleiding binnen kaders kunnen oefenen met de actuele beroepspraktijk.

Dit leidt tot de volgende onderzoeksvraag: Hoe kunnen we VR/AR inzetten in een hybride leeromgeving, om duurzame leerprocessen te stimuleren in de context van de lerarenopleiding voor technisch beroepsonderwijs?

In een rondetafelgesprek leggen we een door ons ontworpen kijkkader voor dat gebruikt kan worden in lerarenopleidingen beroepsonderwijs. Dit kijkkader geeft de mogelijkheid om gerichte didactische keuzes te maken om de eigen beroepspraktijk op een hybride wijze in te richten. De mogelijkheden tot de inzet van AR en VR worden in dit kijkkader verkend.

219. Podcastserie ‘Minder uren, betere lessen?’: samen leren in PO/VO en de rol van opleiders

377

Ina Cijvat, Marco Snoek, Hogeschool van Amsterdam

gezamenlijke onderwijsontwikkeling / levenlang leren

Tijdens deze ontmoeting kunnen de deelnemers meedenken over wat de opbrengsten van een podcastserie betekenen voor de rol van opleiders. In deze podcastserie stond de vraag centraal of en hoe het reduceren van het aantal lessen in het basis- en voortgezet onderwijs kan bijdragen aan beter onderwijs. Het kan ruimte voor gezamenlijke onderwijsontwikkeling voor leraren creëren en daarmee voor het ontwikkelen van kwalitatief betere lessen. Tegelijk betekent minder lestijd van leraren ook minder contacttijd met leerlingen. Dit roept ook allerlei vragen en ideeën op, bijvoorbeeld rond kansengelijkheid en curriculumdruk.

Nu deze podcastserie bijna ten einde is, kunnen we de opbrengsten goed in kaart brengen. De vraag die nu voorligt, is wat het verminderen van lessen ten faveure van gezamenlijke professionele ontwikkeling in het basis- en voortgezet onderwijs kan opleveren, en wat dit vanuit het oogpunt van samen en levenslang leren zou betekenen voor de opleidingen, en daarmee voor de rol van opleiders.

Tijdens deze workshop delen we de opbrengsten, en willen we graag met de deelnemers hierover in gesprek aan de hand van de vraag: Wat betekent 'samen levenslang leren/ gezamenlijke onderwijsontwikkeling in het basis- en voortgezet onderwijs' voor jouw opleiding, en voor jouw rol?

227. Dialoog over ontwikkelen van vakoverstijgende- versus vakspecifieke didactiek van MenM-vakken. 379

Jefta Bego, Hans Palings, Dorien Doornebos-Klarenbeek, Fontys Hogeschool; Hanneke Tuithof, Universiteit Utrecht & Hogeschool Utrecht; Koen Hoondert, Universiteit Utrecht

Vakdidactiek / Mens- en maatschappijvakken (PO en VO) / Didactiek vakoverstijgend onderwijs

De mens- en maatschappijvakken (PO en VO) omvatten meerdere vakken: aardrijkskunde, (algemene) economie, filosofie, geschiedenis, levensbeschouwing en maatschappijleer. Voor elk M&M-vak is vakspecifieke vakdidactiek ontwikkeld. Inzichten hierover worden door lopend onderzoek verdiept.

Deze vakdidactische inzichten worden gebruikt bij het ontwikkelen, uitvoeren en evalueren van het vakspecifieke onderwijs. De laatste jaren zien we dat docenten, opleiders en studenten deze inzichten gebruiken om vakoverstijgend M&M-onderwijs vorm te geven. Dit roept de vraag op of vakspecifieke inzichten voldoende handvatten bieden voor M&M-onderwijs waarbij in enige mate sprake is van vakoverstijgend (samen)werken.

Uit onderzoek van het lectoraat 'Didactiek van de gammavakken' (Fontys Hogeschool) en 'Curriculumvraagstukken van het Funderend Onderwijs' (Hogeschool Utrecht) blijkt dat docenten en studenten zoeken naar hoe zij vakoverstijgend (samen)werken vorm kunnen geven in de onderwijspraktijk. Ook bij docenten in het Netwerk M&M en de auteursgroep Handboek M&M-didactiek voor het VO bestaat behoefte aan meer vakoverstijgende handvatten.

Als lerarenopleiders hebben we naast het opleiden van studenten ook een taak in de voortgezette professionalisering van docenten. In het rondetafelgesprek gaan we dieper in op de vraag of, en welke verschillen we zien tussen vakspecifieke didactiek en vakoverstijgende didactiek van M&M-vakken. Is er aanvullende didactische ontwikkeling nodig en zo ja, welke dan?

237. Onbegrensd taalleren met tekstloze prentenboeken vanuit educatief partnerschap 381

Wenckje Jongstra, Lotte Mensink, Hogeschool KPZ

educatief partnerschap / interprofessionele samenwerking / taalstimulering

Het associate lectoraat Taalstimulering van Hogeschool KPZ is dit jaar een project gestart in een lerend netwerk in quattro-helix verband, waarbij er sprake is van samenwerking tussen onderzoekers, lokale overheden, professionals van relevante partners en de directe gemeenschap.

Opleiders en onderzoekers van Hogeschool KPZ werken gedurende een jaar samen met professionals van drie basisscholen, een gemeentelijke welzijnsorganisatie, én ouders. In het project ontwikkelt het netwerk vanaf komend schooljaar een aanpak waarbij tekstloze prentenboeken in de school- en thuisomgeving ingezet worden om ouderbetrokkenheid te versterken en bij te dragen aan de taalstimulering op school en in het educatieve thuismilieu.

Taalleren is onbegrensd (Nout, 2022). Het vindt niet alleen op school, maar ook in de thuisomgeving plaats. Het verbinden van de omgevingsferen kan de ontwikkeling van geletterdheid stimuleren. Ouderbetrokkenheid is een aspect van educatief partnerschap, maar educatief partnerschap behelst ook interprofessionele samenwerking met relevante partners met het oog op het creëren van optimale ontwikkelingskansen voor opgroeiende kinderen. Samenwerking met de doelgroep is cruciaal bij sociale innovaties (Bund et al., 2013).

In deze bijdrage willen we graag in gesprek gaan over de rol van ouders bij innovatieprojecten. We richten ons daarbij op het vormgeven van educatief partnerschap ten behoeve van taalontwikkeling.

247. Een warme relatie met ieder kind: leren met elkaar in school en opleiding

383

Annerieke Boland, Hogeschool IPABO; Anke Creutzburg, Marnix Academie; Annemieke Mol Lous, Thomas More Rotterdam; Sophie Verhoeven, José Hillen, Hogeschool De Kempel

leerkracht-leerling relatie / lerende cultuur / jonge kind

Een positieve leerkracht-kindrelatie is cruciaal voor de brede ontwikkeling van kinderen. Playing-2-gether is een evidence-based spelbegeleidingsmethodiek die leerkrachten in de onderbouw ondersteunt een warme relatie op te bouwen met ieder kind in de groep; preventief, maar ook als interventie wanneer er sprake is van een moeizame of zelfs negatieve relatie met een kind.

In de oorspronkelijke opzet wordt Playing-2-gether overgedragen door een externe coach in een een-op-een-traject. In ons onderzoeksproject hebben drie PLG's van professionals uit groep 1 t/m 4 een lerende cultuur binnen hun team ontwikkeld rond versterking van leerkracht-kind relaties. Er zijn instrumenten bij Playing-2-gether ontworpen om onderlinge reflectie en video-intervisie te ondersteunen (peer-learning), zodat teams zich blijvend kunnen professionaliseren zonder externe hulp.

De basisprincipes en ontwikkelde instrumenten zijn vervolgens meegenomen in een pabo-module Playing-2-gether waarin studenten met hulp van de docent elkaar ondersteunen bij de reflectie op relaties, overtuigingen, interpretaties van kindgedrag en eigen reactiepatronen.

De workshop start met een korte presentatie van de belangrijkste bevindingen van dit onderzoek. Daarna richt de workshop zich op uitwisseling over de eigen opleidingspraktijken rond versterking van leerkracht-kindrelaties. Samen verkennen we hoe leren van en met elkaar daarin versterkt kan worden, eventueel ook binnen leergemeenschappen van studenten en leerkrachten samen.

268. Hoe vmbo-leraren en hbo-lerarenopleiders samenwerken aan Bildung in professionele leergemeenschappen

386

Hanke Drop, Hogeschool Utrecht

PLG's / Bildung / vmbo

De deelnemers in deze workshop worden uitgenodigd om, bij wijze van kortstondige gelegenheids-PLG, samen met ons (= docent-onderzoekers van de lerarenopleidingen van Fontys, Hogeschool Utrecht, Hogeschool Arnhem-Nijmegen en Windesheim) te creëren en in gesprek te gaan, waarbij we iets laten ervaren en oplichten van onze wijze van aanpak van het inmiddels bijna afgeronde project "Voorbeeldige Bildung in het vmbo". In vier provincies werden namelijk professionele leergemeenschappen (PLG's) opgezet, waarbinnen vmbo-leraren ervaringen en kennis over bildend onderwijs konden uitwisselen en hun rolmodelschap voor Bildungsonderwijs verder konden ontwikkelen. Dit gebeurde in zes bijeenkomsten via een onderzoeksmatig ontwerptraject. Het

project leidde tot meer op bildung geïnspireerde (persoonsvormende) lessen/lesonderdelen voor vmbo-leerlingen. Ook werd via een traject voor schoolleiders van betrokken schoolleiders toegewerkt naar een schoolbrede doorwerking van Bildung. Tegelijkertijd voerde de Universiteit voor Humanistiek (projectleider van “Voorbeeldige bildung in het vmbo”) een praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek uit om te achterhalen in welke mate en hoe vmbo-leraren Bildung laten zien in hun voorbeeldgedrag, en hoe dit wordt waargenomen door hun leerlingen.

292. Sámen meer Muziek - ... hoe kunnen generalisten en specialisten optimaal met elkaar samenwerken? 388

Johan Sterken, NHL Stenden Hogeschool

Samenwerking verschillende pabo's / Samenwerking verschillende hbo opleidingen / Verbinding werkveld

Op 10 juni 2022 organiseerden het ArtEZ conservatorium Zwolle samen met de pabo's van Hogeschool Windesheim, VIAA, KPZ en NHL Stenden Hogeschool het symposium ‘Sámen meer Muziek’. Het was tegelijkertijd de viering van een onze samenwerking in de periode 2018-nu en in een rondetafelgesprek zijn plannen geformuleerd voor de (nabije) toekomst. Dit sluit naadloos aan bij het MuziekOpleidersAkkoord, waaraan alle conservatoria en pabo's zich gecommitteerd hebben en afspraken hebben geformuleerd tot 2032.

Het muziekonderwijs op de basisscholen staat al geruime tijd in de belangstelling (zie: Méér Muziek in de Klas) en er zijn vele partijen betrokken bij de uitvoering ervan. Door de regeling “Professionalisering Muziekonderwijs Pabo's” (waaraan alle pabo's meegedaan hebben) is een duurzame samenwerking gerealiseerd tussen de bovengenoemde partners. Met als zeer aansprekend voorbeeld een online intervisietraject waarbij 16 tweedejaars conservatoriumstudenten (Opleiding Docent Muziek) samenwerken met circa 70 pabostudenten.

In dit rondetafelgesprek willen we ingaan op de aard van de samenwerking (de moeilijkheden en mogelijkheden) en verkennen we hoe betrokkenen hier nóg meer van zouden kunnen profiteren.

314. Pedagogische kring 390

Mariëlle Theunissen, Janneke Hoekman, Hogeschool Rotterdam

Pedagogische waarden / Pedagogische professionaliteit / Bezinning op handelen

In de pedagogische kring maken we tijd voor reflectie, intervisie en bezinning op het eigen handelen als pedagogische professional door samen te vertragen rondom pedagogische thema's.

In ons werk als lerarenopleider is sprake van gelaagdheid van opleiders via studenten naar leerlingen. Om deze gelaagdheid te kunnen realiseren, is het belangrijk om ons ertoe te verhouden: wat zijn onze eigen pedagogische waarden en idealen? En wat betekenen onze pedagogische waarden en idealen voor ons dagelijkse handelen?

Tijdens het pedagogisch bezinningsgesprek op het congres schetsen we een situatie rondom een uitdagende klas van het Instituut voor Lerarenopleiding van Hogeschool Rotterdam. Na de situatieschets nodigen we de deelnemers uit om interventies te bedenken die zouden kunnen werken om in deze klas de werksfeer te verbeteren. Na deze inventarisatie brengen we het gesprek op de diepere laag van de pedagogische waarden die onder de gekozen interventies liggen. Tenslotte benoemen we de interventies die we zelf hebben bedacht en uitgetoetst. Op deze manier ontwikkelen de deelnemers een beeld van onze werkwijze en kunnen deze meenemen naar hun eigen praktijk.

315. TELL: Teacher Educator Living Library 392

Petra van Beveren, Hogeschool Utrecht & Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam (NOA); John Mynott, University of Aberdeen; Bernadette Wrynn, Hogeschool Utrecht & NOA; Paula Batista, Gerry Czerniawski

connectivity, ontmoeten, opleiders / sharing and collecting stories of TE's / teacher educator

narratives / Living Library

Collecting and analysing the unique stories of Teacher Educators enables a deeper understanding of the nuances of being a teacher educator. Borrowing from the idea of Menneskebibliothek [The Human Library project] (Human Library, 2021) we aim to start the construction of a teacher educator living library. The notion of the library builds a collective knowledge base which strengthens our identity, as teacher educators, and has the potential to develop the voice of teacher educators. This teacher educator library also aims to break down barriers and enable learning from each other's experiences.

The main purpose of this research is the construction of a teacher educator living library, to build a collective knowledge base which strengthens the identity of teacher educators and has the potential to develop teacher education as a profession.

322. Samen en met autonomie leren door docenten met de professionele leraarontwikkel tool (PLOT) 394

Tamara Platteel, ICLON - Universiteit Leiden

Autonomie / professionalisering / Beroepsbeeld

De ambitie om het beroep van leraren aantrekkelijk te maken en te houden om op die manier zittende leraren te behouden, de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren en leraren kansen tot persoonlijke ontwikkeling te geven binnen hun beroep is de basis van deze workshop. Voor dit doel is er een tool ontwikkeld waarbij uit is gegaan van het Beroepsbeeld van de leraar. De tool bestaat uit verschillende stappen die een docent zelf of met hulp van anderen kan doorlopen. Allereerst plot hij of zij zichzelf in het beroepsbeeld aan de hand van de vraag: Waar sta ik nu? Vervolgens biedt de tool verschillende mogelijke instrumenten voor een 360% feedback. Dan gebruikt de docent het beroepsbeeld opnieuw om aan te geven waar hij of zij naar toe wil groeien. De tool toont dan professionaliseringsaanbod van verschillende partijen. Alle stappen van het proces worden door de docent in korte verhalen gevat. Door tags toe te voegen (zoals themas of onderwerpen) worden de verhalen vindbaar en ontstaat er een community waar docenten elkaar kunnen inspireren. De docent zelf houdt hierin de regie. In onze workshop wordt de tool getoont en krijgen deelnemers de kans om er zelf ervaring mee op te doen.

Parallelsessies 1

19. Studentveerkracht: Samen met studenten tools ontwikkelen om te gebruiken binnen Samen Opleiden

Gerbert Sipman, Marnix Innovatie Centrum: Lectoraat Samen Opleiden & Professionaliseren; Luc Harthoorn, Thom Kooiman, Matthijs Sangers, Isis van Scheppingen, Roeland van der Ploeg, Marnix Academie

Studentveerkracht / Samen Opleiden / Student als partner

Bondige beschrijving

Vanuit NPO-gelden is het Lectoraat Samen Opleiden & Professionaliseren van de Marnix Academie een onderzoek gestart waarin door, voor en met studenten tools zijn ontwikkeld die ingezet kunnen worden op momenten dat je veerkracht nodig hebt bij het leren op de opleiding en/of in de praktijk. Veerkracht van (aanstaande) leraren kan burn-outs/stress verminderen en ook uitval voorkomen (Arnup & Bowles, 2016). In een oriëntatiefase is verkend met welke situaties op de opleiding en/of in de stage studenten te maken krijgen die om veerkracht vragen, en welke tools al worden ingezet binnen Samen Opleiden. Naast studenten zijn ook collega's van de Marnix Academie en het aanverwante werkveld bevestigd. In studiejaar 2022-2023 zijn vervolgens op onderzoeksmatige wijze met een klein groepje studenten kansrijke tools gekozen, ontwikkeld, uitgetoetst en vormgegeven. De ervaringen van de studenten zijn gevolgd met een reflectie aan de hand van richtvragen per uitgetoetste tool en een interview aan het einde van het traject; ook zijn de begeleiders van de studenten bevestigd middels een korte vragenlijst. In de workshop delen we het ontwikkelproces, maar gaan we ook aan de slag met de tools.

Abstract

Op de Marnix Academie zijn door, voor en met studenten tools ontwikkeld die zij zelfstandig in kunnen zetten (eventueel na instructie en/of begeleidde inoefening) om veerkrachtig te reageren op situaties op de opleiding en/of in de praktijk. De uitdagingen waar leraren voor staan in het onderwijs nemen toe en worden steeds complexer (Flores, 2017). Veel startende leraren vallen uit in de eerste vijf jaar van hun carrière (Dekker et al., 2021), beginnende leraren hebben behoefte aan handvatten om met de stress van het beroep om te gaan (Rieg et al., 2007). Hogere veerkracht van leraren kan gevoelens van burn-out en/of stress verminderen en ook uitval voorkomen (Arnup & Bowles, 2016). Het opleiden van leraren die duurzaam bij kunnen dragen aan het onderwijs, vraagt dus om het stimuleren van hun veerkracht; het succesvol omgaan met lastige/moeilijke situaties, wat zich uit in uithoudingsvermogen, vastberadenheid, zelfbewustzijn en zelfvertrouwen. Veerkracht kan daarmee de vitaliteit, flexibiliteit en professionaliteit van leraren ondersteunen.

In de oriëntatiefase (februari-september 2022) van dit ontwerpgerichte onderzoek zijn perspectieven van de studenten, de opleiding en het werkveld verkend in relatie tot de vragen: 1. in welke situaties binnen Samen Opleiden studenten veerkracht nodig kunnen hebben, en 2. op welke manier (met welke tools) de veerkracht van studenten momenteel wordt ondersteund. De vier vormen van veerkracht van leraren van Mansfield et al. (2016) waren hierbij uitgangspunt. Waar de professionele veerkracht gaat over het overwinnen van tegenslagen in de schoolomgevingen, gaat emotionele veerkracht over het omgaan met emoties naar aanleiding van dagelijkse ondervindingen. Het doorzettingsvermogen om het onderwijs te verbeteren en te blijven leren noemt men motivationele veerkracht, de vaardigheden die de ontwikkeling van (ondersteunings-)netwerken vergemakkelijken vallen onder de noemer sociale veerkracht. Door de tools binnen Samen Opleiden plek te geven, hopen we het opbouwen van (ondersteunings-)netwerken te vergemakkelijken en de sociale veerkracht te versterken.

De inzichten uit de oriëntatiefase waren startpunt voor een ontwikkeltraject gedurende studiejaar 2022-2023. Vijf studenten van de driejarige Pabo namen deel als onderdeel van hun curriculum.

Middels onderzoek zijn vanuit de verschillende perspectieven op de vraag in welke situaties binnen Samen Opleiden studenten veerkracht nodig hebben de belangrijkste thema's per vorm van veerkracht bepaald. Vervolgens zijn mogelijke tools vanuit de antwoorden op de tweede oriënterende vraag verkend. De hulp van experts binnen en buiten de Marnix Academie is gezocht om tot een breed scala aan mogelijke tools te komen. Met de studenten uit de onderzoeksgroep zijn kansrijke tools gekozen, die zij vervolgens hebben uitgetoetst. De ervaringen zijn vastgelegd middels een korte vragenlijst per uitgetoetste tool en een interview aan het einde van de uittoetsperiode. Ook is naar het perspectief van begeleiders (bv. studiecoach, schoolopleider) gevraagd.

In deze workshop delen we eerst hoe we onderzoeksmatig vanuit de oriëntatiefase met studenten tools hebben gekozen, ontwikkeld en uitgetoetst. Vervolgens laten we zien welke tools er zijn ontwikkeld, waarna er ruimte is om ze in tweetallen uit te proberen. Tot slot worden de eerste conclusies naar aanleiding van de verzamelde data in relatie tot de ervaringen van gebruikers gepresenteerd.

Referenties

- Arnup, J., & Bowles, T. (2016). Should I stay or should I go? Resilience as a protective factor for teachers' intention to leave the teaching profession. *Australian Journal of Education*, 60(3), 229–244.
- Dekker, M., Gaikhorst, L., & Schreurs, B. (2021). De uitval van beginnende leraren in het primair onderwijs. *Pedagogische studiën*, 98, 153-157.
- Flores, M. (2017). Teaching and developing as a teacher in contradictory times. *Teachers and Teaching*, 23(2), 123–126.
- Mansfield, C., Beltman, F., Broadley, T., & Weatherby-Fell, N. (2016). Building resilience in teacher education: An evidence informed framework. *Teaching and Teacher Education*, 54, 77-87.
- Rieg, S., Paquette, K., & Chen, Y. (2007). Coping with stress: An investigation of novice teachers' stressors in the elementary classroom. *Education*, 128(2), 1-17.

54. Verdiepingscursus voor (beginnende) opleiders rekenen-wiskunde

Ronald Keijzer, Sonja Stuber, Hogeschool IPABO; Michiel Veldhuis, Hogeschool IPABO & Marnix Academie; Marjolein Kool, Hogeschool Utrecht; Jus Roelofs, Marnix Academie

professionalisering / rekenen-wiskunde / pabo

Bondige beschrijving

Voor het beroep van lerarenopleider rekenen-wiskunde bestaat geen specifieke vooropleiding. Een wiskundedocent heeft genoeg wiskundekennis, maar ontbeert vaak ervaring in, en reken-wiskundige didactische kennis van, het basisonderwijs. Een leraar basisonderwijs kan als ervaringsdeskundige de vakdidactische theorie met de onderwijspraktijk verbinden, maar ontbeert vaak wiskundige kennis of een academische onderzoekende houding. Zo zijn er nog meer verschillen tussen de professionals die beginnen als lerarenopleider rekenen-wiskunde. Alle verschillende achtergronden zijn maar gedeeltelijk toereikend voor het beroep van lerarenopleider rekenen-wiskunde. Dat betekent dat lerarenopleiders zich in hun eerste werkzame jaren op de pabo verder willen ontwikkelen. Daarin voorziet sinds drie jaar de tweejarige 'verdiepingscursus rekenen-wiskunde voor (beginnende) lerarenopleiders', geïnitieerd door drie hogescholen. In deze verdiepingscursus gebruiken we de verschillende achtergronden van de cursisten om het reken-wiskundeonderwijs op de opleiding en in het basisonderwijs te verkennen. Praktijkverkenningen in de lerarenopleiding leiden tot een praktijkonderzoek, waar kleine teams een vraagstuk uit de praktijk van de lerarenopleiding aanpakken.

Tijdens de ronde-tafel-ontmoeting delen we onze overwegingen bij de vormgeving van de cursus en opgedane ervaringen. Deelnemers worden uitgenodigd hun ervaringen en ideeën in te brengen. Daarbij gaat het om de eigen ontwikkeling als opleider en om het delen van ervaringen in het coachen van startende collega's.

Abstract

Onderwerp

Lerarenopleiders rekenen-wiskunde op de lerarenopleiding basisonderwijs hebben verschillende achtergronden, die vaak maar voor een deel toereikend zijn voor het beroep van lerarenopleider rekenen-wiskunde. Dat betekent dat zij zich in de eerste jaren in het beroep gericht verder moeten ontwikkelen. Daarin voorziet sinds drie jaar de zgn. 'verdiepingscursus rekenen-wiskunde voor (beginnende) lerarenopleiders'. Deelnemers aan de cursus zijn een of twee jaar voor deelname begonnen als opleider rekenen-wiskunde. Zij waren daarvoor leraar basisonderwijs, leraar in het voortgezet onderwijs of onderwijsonderzoeker. Tijdens de tweejarige cursus gebruiken we verschillen binnen de groep om gezamenlijk kenmerkende aspecten van het reken-wiskundeonderwijs op de opleiding en in het basisonderwijs te verkennen. Praktijkverkenningen in de lerarenopleiding leiden uiteindelijk tot een praktijkonderzoek, waar kleine teams, in het algemeen van verschillende hogescholen, een vraagstuk uit de lerarenopleiding aanpakken.

Gespreksvorm

In deze ontmoeting kiezen we voor een rondetafelgesprek, omdat dat maakt dat ieders bijdrage gelijkwaardig is en leren met en van elkaar helder naar voren komt.

In deze ontmoeting kiezen we voor een rondetafelgesprek, omdat dat kansen biedt op een gelijkwaardige bijdrage door alle deelnemers en tevens het leren-van-en-met-elkaar faciliteert.

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

Tijdens de ontmoeting delen docenten en cursisten van de 'verdiepingscursus rekenen-wiskunde' overwegingen bij de vormgeving van de cursus en ervaringen die zijn opgedaan tijdens de cursus. Deelnemers aan de rondetafel worden uitgenodigd hun ervaringen in te brengen. Daarbij gaat het

om hun persoonlijke ontwikkeling als lerarenopleider en om het delen van hun ervaringen in het coachen van startende collega-docenten. Doel van de ontmoeting is om te leren van ervaringen met de 'verdiepingscursus rekenen-wiskunde' en anderszins om deze verdiepingscursus te verrijken met inbreng van buiten.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Er zijn legio mogelijkheden voor lerarenopleiders om zich te professionaliseren. Deze professionaliseringsactiviteiten zijn echter zelden domeinspecifiek en niet altijd geschikt voor beginnende opleiders. Juist voor het vak rekenen-wiskunde bestaat een grote behoefte aan professionalisering. Het is waardevol en belangrijk om te onderzoeken hoe een dergelijke domeinspecifieke professionaliseringsactiviteit voor beginnende opleiders nog beter kan worden vormgegeven.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Deelnemers die aan de ontmoeting hebben deelgenomen hebben een indruk van de inhoud en opzet van een cursus die voorziet in het domeinspecifiek professionaliseren van beginnende opleiders. Tevens hebben de deelnemers met elkaar beelden uitgewisseld over de coaching en ontwikkeling van startende docenten aan de lerarenopleiding.

Referenties

- Arnup, J., & Bowles, T. (2016). Should I stay or should I go? Resilience as a protective factor for teachers' intention to leave the teaching profession. *Australian Journal of Education*, 60(3), 229–244.
- Dekker, M., Gaikhorst, L., & Schreurs, B. (2021). De uitval van beginnende leraren in het primair onderwijs. *Pedagogische studiën*, 98, 153-157.
- Flores, M. (2017). Teaching and developing as a teacher in contradictory times. *Teachers and Teaching*, 23(2), 123–126.
- Mansfield, C., Beltman, F., Broadley, T., & Weatherby-Fell, N. (2016). Building resilience in teacher education: An evidence informed framework. *Teaching and Teacher Education*, 54, 77-87.
- Rieg, S., Paquette, K., & Chen, Y. (2007). Coping with stress: An investigation of novice teachers' stressors in the elementary classroom. *Education*, 128(2), 1-17.

74. Regie over eigen leren via videobeelden. Studenten leren samen van videobeelden uit hun praktijk

Meike Broecheler, Monique Velthuyse, Marnix Academie

zelfsturing / videobeelden / leercultuur

Bondige beschrijving

Leren in de praktijk is een essentiële component in lerarenopleidingen. Studenten doen ervaringen op in de praktijk en leren door betekenis te geven aan hun praktijkervaring. Helaas ervaren studenten vaak een scheiding tussen het leren in de opleidingspraktijk en het leren op de opleiding. Hoe kunnen we dit voorkomen? En daarbij, hoe kun je in de opleiding in korte tijd tegemoetkomen aan zoveel verschillende praktijkervaringen van individuele studenten? En, hoe zorg je dat studenten ook na de opleiding van hun praktijkervaringen samen blijven leren?

De Marnix Academie te Utrecht heeft in antwoord op deze vragen de werkwijze Focus ontwikkeld. Met deze werkwijze leren alle bachelor-studenten aan de Marnix Academie tijdens de opleiding om samen met medestudenten - en later: collega's - te reflecteren op videobeelden uit hun praktijk. De werkwijze wordt ingezet in verschillende fasen van de opleiding, en ook tijdens het praktijkleren. De werkwijze bestaat uit een 7-stappenplan en verschillende kijkwijzers en wordt ondersteund door de openbare website Marnixfocus.nl, die goed toegankelijk is op je mobiele telefoon.

In deze workshop ervaar je de werkwijze en gaan we met elkaar in gesprek over de wijze waarop jij hem kan inzetten in jouw opleidingspraktijk.

Abstract

Inhoud

Leren in de praktijk is een essentiële component in lerarenopleidingen. Studenten doen ervaringen op in de praktijk en leren door betekenis te geven aan hun praktijkervaring. Helaas ervaren studenten vaak een scheiding tussen het leren in de opleidingspraktijk en het leren op de opleiding. Hoe kunnen we dit voorkomen? En daarbij, hoe kun je in de opleiding in korte tijd tegemoetkomen aan zoveel verschillende praktijkervaringen van individuele studenten? En, hoe zorg je dat studenten ook na de opleiding van hun praktijkervaringen samen blijven leren?

De Marnix Academie te Utrecht heeft in antwoord op deze vragen de werkwijze Focus ontwikkeld. Met deze werkwijze leren alle bachelor-studenten aan de Marnix Academie tijdens de opleiding om zelfstandig, samen met medestudenten - en later: collega's -, te leren van videobeelden uit hun praktijk. Door gezamenlijke analyse en reflectie, kom je tot betekenisvolle leerervaringen. De werkwijze wordt ingezet in verschillende fasen van de opleiding, en ook tijdens het praktijkleren.

De werkwijze wordt ondersteund door de website Marnixfocus.nl, die toegankelijk is op ieder device. Je vindt er onder meer een 7-stappenplan en verschillende kijkwijzers. Het stappenplan is een eenvoudig en praktisch model voor reflectieve gespreksvoering over eigen praktijkbeelden. De kijkwijzer biedt een kader om gericht te kijken naar concreet handelen in de praktijk en het effect daarvan; het zorgt op die manier voor een gemeenschappelijke taal in de dialoog bij het praktijkbeeld.

In deze workshop ervaar je de werkwijze en gaan we met elkaar in gesprek over de vraag hoe jij de werkwijze Focus kunt inzetten in jouw opleidingspraktijk.

Opbouw workshop

De workshop bestaat uit de volgende onderdelen:

Presentatie van de achtergrond en de opzet van de werkwijze Focus en introductie van de ondersteunende website Marnixfocus.nl.

Deelnemers ervaren de werkwijze Focus: gezamenlijk doorlopen van het stappenplan en maken van een microanalyse van videobeelden met behulp van kijkwijzer Interactie.

Deelnemers gaan met elkaar in gesprek over mogelijkheden van de werkwijze Focus in de eigen opleidingspraktijk.

Plenair afrondend gesprek over de vragen en opbrengsten van deelnemers.

Hoe wil je de sessie organiseren?

Deze sessie vindt plaats in een zaal met beamer en goed geluid, met de fysieke mogelijkheid om in groepjes van 4 à 5 personen ervaringen uit te wisselen.

Wat levert de workshop de deelnemers op?

Aan het eind van de workshop hebben de deelnemers zicht op de werkwijze Focus, doordat ze actief hebben kennis gemaakt met de materialen en het gebruik hiervan zelf ervaren hebben. Ook hebben ze met andere deelnemers kunnen sparren over de toepassing van de werkwijze in hun eigen opleidingspraktijk. De werkwijze is toegankelijk op een openbare website Marnixfocus.nl, waar ook een achtergrondartikel is geplaatst.

Wat wordt er verwacht van de deelnemers?

Van deelnemers wordt actieve deelname verwacht tijdens het plenair analyseren van videobeelden en het daarna in groepjes bespreken van de toepassingsmogelijkheden van de werkwijze in hun eigen opleidingspraktijk. Deelnemers kunnen de materialen gebruiken via hun device (laptop, telefoon, ipad).

ALGEMEEN STAPPENPLAN

1 WAT GA IK FILMEN?

De student maakt een beeldopname van een situatie waar hij nieuwsgierig naar is.

Selecteer een fragment (twee minuten, noteer begin- en eindtijd) waarin jouw handelen en het effect daarvan op de kinderen zichtbaar is.

Zorg dat je beeld en geluid goed werkt wanneer je het gaat laten zien.

2 WAT WIL IK WETEN?

De student bepaalt welke kijkwijzer hij wil gaan inzetten bij stap 4.

Waar ben je nieuwsgierig naar? Wat wil je bekijken en bespreken?

Kies een bestaande kijkwijzer om te gebruiken bij stap 4.

3 HOE WERKEN WE SAMEN?

De student zorgt, samen met medestudenten, voor een veilige, prettige werksfeer.

Besprek met elkaar hoe je prettig werkt, welke afspraken de veiligheid en een stimulerende sfeer bevorderen.

Wie neemt de leiding en bewaakt het proces?

4 WAT ZIEN WE?

De student maakt, samen met medestudenten, een analyse van zijn beeldopname.

De inbrenger leidt het beeld kort in, schetst de context. Bekijk eerst het hele fragment en noteer voor jezelf je eerste indruk en een paar krachten / tops. Benoem indien gewenst de tops aan de inbrenger.

Klein en krachtgericht kijken: bekijk het fragment nog een keer in kleine stukjes en benoem met elkaar met behulp van de gekozen kijkwijzer welk concreet leerkrachtgedrag je in het fragment ziet en (voor zover zichtbaar) het effect ervan.

Bekijk stukjes van het fragment meermalen om tot goed zicht te komen. Benoem met elkaar de kern van het leerkrachtgedrag (welk patroon herkennen jullie?).

5 WAT VIND IK ERVAN?

De student komt, samen met medestudenten, tot interpretatie en waardering van zijn handelen.

Bekijk en benoem eventueel kleine stukjes van het fragment opnieuw.

Vragen die de inbrenger kan beantwoorden: wat was je bedoeling? Wat wilde je (beoogd effect)? .. en zag je dat ook als resultaat?

Wat voelde je en dacht je in dit fragment? Wat denk je dat de anderen wilden /voelden/dachten (vb. de kinderen)? Wat vind /voel /denk je nu hierover?

6 WAT KAN IK ERMEE?

De student komt, samen met medestudenten, tot een leeropbrengst: veranderd handelen of verantwoord handelen.

Vragen die de inbrenger kan beantwoorden: welk inzicht krijg je nu? Wat zegt dit over jou als leerkracht? Wat wil je vasthouden? Wat wil je meer inzetten? Wat neem je hieruit mee, bijvoorbeeld naar een nieuwe situatie? Wat is je volgende stap? Wat heb je nodig?

Hoe sluit deze leeropbrengst aan op wat je wilde weten (stap 2)?

Als de inbrenger dit wil: wat wil je nog meer bespreken naar aanleiding van dit beeld? Eventueel tips/adviezen en vergelijkbare praktijkervaringen bespreken. Kijk uit voor de

7 LEER- OPBRENGST

Terugblik op het samenwerken met de kijkwijzer en het Focus stappenplan en de leeropbrengst voor de inbrenger en medestudenten.

Besprek de opbrengst van het werken met de kijkwijzer en het Focus stappenplan.

Wat is de meerwaarde?

Wat is de inhoudelijke opbrengst voor ieder van jullie?

KIJKWIJZER Focus algemeen Interactieanalyse	Waarneembaar leerkrachtgedrag ACTIE	(Beoogd) Effect op de kinderen REACTIE
		
Oogcontact	De leraar maakt oogcontact met leerlingen.	
Stemgebruik	De leraar communiceert met: stemvolume, articulatie-activiteit, variatie in toonhoogte, klemtonen, spreektempo, ...	
Mimiek en lichaamstaal	De leraar communiceert met: houding, gebaren, mimiek ...	
Eenduidige communicatie	De leraar gebruikt mimiek (o.a. wenkbrauwen, ogen, lippen, mond), houding, materialen ter ondersteuning van de inhoud en/of emotie.	
Luisterhouding	De leraar laat met zijn vragen, lichaamshouding, hoofdhouding, mimiek zien dat hij luistert.	
Ruimte bieden	De leraar laat stiltes vallen.	
Start of grote signalen	De leraar richt de aandacht van de groep op zichzelf: stemverheffing, in handen klappen, intonatie, openingswoord, ...	
Non-verbale en verbale alertheid-signalen	De leraar betreft de leerling op de activiteit: naam van de leerling noemen, oogcontact maken, knippen met de vingers, de leerling even aanraken,	
Positie	De leraar stemt de positie af op de situatie, bijvoorbeeld instructie. De leraar stemt zijn positie af op de leerlingen. De leraar kan de kinderen zien, de kinderen kunnen de leraar zien,	
Ontvangst- bevestiging	De leraar bevestigt initiatief van leerlingen door verbaal of non-verbaal te reageren: knikken, instemmen, ja-zeggen, bedanken, feedback geven, samenvatten, complimenteren,	
Instemmend benoemen	De leraar benoemt wat hij doet. De leerkracht benoemt wat de leerlingen doen.	
Gewenst gedrag benoemen	De leraar waardeert gewenst gedrag (verbaal of non-verbaal). De leraar roept op tot gewenst gedrag (verbaal of non-verbaal). .	
Beurtopening	De leraar geeft verbaal of non-verbaal toestemming om de beurt te nemen.	
Beurtverdeling en -verbreding	De leraar verdeelt beurten: leerlingen aankijken, namen noemen,	
Beurtafsluiting	De leraar rondt de beurt af: samenvatting geven, bedanken, knikken,	
Inhoudsgerichte taalgebruik	De leraar biedt relevante inhoud. De leerkracht stelt inhoudelijk gerichte vragen.	
Relatiegerichte uitingen	De leraar werkt aan de relatie middels verbale en non-verbale uitingen.	
Humor	De leraar gebruikt humor en reageert op humor van kinderen: een grapje maken, een knipoog geven, lachen, ...	

FOCUS

HOME
FOCUS STAPPENPLAN ▾
KEUWIJZER ▾
INFORMATIE ▾
BRONNEN

Regie over eigen leren door met **FOCUS** te kijken naar beeldopnames

Focus stappenplannen: Door video opnames regie over eigen leren.

m

Focus algemeen stappenplan

Bekijk hier het algemeen stappenplan.

m

Taal en uitdagend onderwijs (TUO) stappenplan

Bekijk hier het Taal en uitdagend onderwijs (TUO) stappenplan.

m

Pedagogisch (ZOOM) stappenplan

Bekijk hier het pedagogisch (ZOOM) stappenplan.

m

Bekwaamheidseisen stappenplan

In ontwikkeling...

m

Docent stappenplan

Bekijk hier het algemeen stappenplan met toelichting en tips voor docenten.

Informatie

- Informatie voor docenten
- Informatie voor praktijkbegeleiders
- Informatie voor studenten

Meer weten over Focus?
 Neem contact op met Meike Broecheler of Monique Velthuyse, marnifocus@hsmarnix.nl
 Lees artikel *Regie over eigen leren via video-beelden*. NB. Najaar 2022 verschijnt een herziene versie van dit artikel.

Parallelsessies 1

Terug naar inhoudsopgave

76

75. Van onderzoeker naar beginnende lerarenopleider: professionele ontwikkeling en verschillende actoren

Martine van Rijswijk, Graduate School of Teaching, Universiteit Utrecht; Loes de Jong, Universiteit van Amsterdam; Kevin Zweers, Iclon

beginnende lerarenopleiders / professionele ontwikkeling / leren in interactie

Bondige beschrijving

In deze ontmoeting stellen we de invloed van de interactie met mensen in de werkomgeving op de ontwikkeling van beginnende lerarenopleiders centraal. Concreet gaan we daarvoor in een bijeenkomst in gesprek over reflecties van twee beginnende lerarenopleiders die vanuit de wereld van het onderzoek actief zijn geworden als lerarenopleider. We zien deze reflecties als een weerslag van de ontwikkeling als lerarenopleider, die als idiosyncratisch (persoonlijke percepties en verwachtingen zijn uniek), dynamisch (nieuwe ervaringen roepen nieuwe inzichten op) en beladen (nieuwe inzichten kunnen confronterend zijn) getypeerd kan worden. In deze ontmoeting bespreken we de eerste conclusies uit onze analyse van wekelijkse geschreven reflecties van twee beginnende lerarenopleiders. We rapporteren daarbij over ervaringen van (dis)continuïteit en de rol van interactie met actoren en de professionele omgeving bij die ervaringen. We willen hiermee 1) reflecties van deelnemers op deze thematiek stimuleren en 2) een tentatief kader voor het begrijpen van de interacties bij de ontwikkeling van beginnende lerarenopleiders voorleggen.

Abstract

Onderwerp

In deze ontmoeting stellen we de invloed van de interactie met mensen in de werkomgeving op de ontwikkeling van beginnende lerarenopleiders centraal. Concreet gaan we daarvoor in een bijeenkomst in gesprek over reflecties van twee beginnende lerarenopleiders die vanuit de wereld van het onderzoek actief zijn geworden als lerarenopleider. We zien deze reflecties als een weerslag van de ontwikkeling als lerarenopleider, die als idiosyncratisch (persoonlijke percepties en verwachtingen zijn uniek), dynamisch (nieuwe ervaringen roepen nieuwe inzichten op) en beladen (nieuwe inzichten kunnen confronterend zijn) getypeerd kan worden (van Rijswijk, 2020). Reflecties op de ontwikkeling als lerarenopleider kunnen uitmonden in ervaringen van continuïteit en/of discontinuïteit; gevoelens van consistentie of inconsistentie met betrekking tot huidige, of te ontwikkelen, eigenschappen die als relevant voor het beroep lerarenopleider worden ervaren. Ervaringen van discontinuïteit worden vaak negatief opgevat omdat ze kunnen leiden tot afnemen van zelfvertrouwen en frustratie. Ervaringen van discontinuïteit kunnen echter ook het leren aanwakkeren en zijn mede daarom relevant voor lerarenopleiders in ontwikkeling. Ervaringen van discontinuïteit spelen hoe dan ook vrijwel zeker een rol in periodes van transitie, zoals het geval is bij beginnende lerarenopleiders.

In deze ontmoeting bespreken we de eerste conclusies uit onze analyse van wekelijkse geschreven reflecties van twee beginnende lerarenopleiders. We rapporteren daarbij over ervaringen van (dis)continuïteit en de rol van interactie met actoren en de professionele omgeving bij die ervaringen. We willen hiermee 1) reflecties van deelnemers op deze thematiek stimuleren en 2) een tentatief kader voor het begrijpen van de interacties bij de ontwikkeling van beginnende lerarenopleiders voorleggen.

Gespreksvorm

De ronde tafel ontmoeting heeft de vorm van een gestructureerd groepsgesprek. Na een korte inleiding bespreken we eerst concrete resultaten die uit de analyse van de wekelijkse geschreven reflecties gekomen zijn. Vervolgens verkennen we met de deelnemers hoe deze resultaten begrepen kunnen worden door in te gaan op thema's of mechanismen.

Participatie deelnemers

Van de deelnemers vragen we zichzelf te spiegelen aan de reflecties van beginnende lerarenopleiders en mee te denken over de duiding van die reflecties vanuit praktisch en theoretisch perspectief.

Inbedding van onderwerp in praktijk of onderzoek

Deze ronde tafel initieert een gesprek over de praktijk van beginnende lerarenopleiders. We denken dat dit gesprek zal leiden tot het verder invullen van een kader dat gebruikt kan worden om de interacties in het netwerk van beginnende lerarenopleiders te onderzoeken.

Beoogde opbrengst van ontmoeting

Deelnemers aan deze ontmoeting krijgen de gelegenheid om te reflecteren op de ervaringen van beginnende lerarenopleiders en de rol van de interactie in hun professionele netwerk bij hun ontwikkeling. Dit zal vermoedelijk leiden tot (h)erkenning en mogelijk aanwijzingen geven voor de ondersteuning van beginnende lerarenopleiders bij het ingroeien in het beroep.

Van onderzoeker naar beginnende lerarenopleider: professionele ontwikkeling en de rol van verschillende actoren

Referenties

Rijswijk, M. M. V. (2020). Experiences of continuity and discontinuity in student teachers' development (Doctoral dissertation, Utrecht University)

76. Opleidersnetwerk posthbo-opleiding rekenoördinator

Ronald Keijzer, Hogeschool IPABO; Belinda Terlouw, Hogeschool KPZ; Martine van Schaik, Carla Rietberg, Marnix Academie;

Professionalisering / rekenen-wiskunde / pabo

Bondige beschrijving

Met het oog op de kwaliteit van het reken-wiskundeonderwijs, wijst de overheid met enige regelmaat op het belang van een rekenoördinator op iedere basisschool. De opleiding tot rekenoördinator dient daarom van voldoende kwaliteit te zijn, maar ook voortdurend actueel gehouden te worden.

Bij de herziening van de posthbo-opleiding rekenoördinator van 2022 is in deze voortdurende actualisatie voorzien door de materialen via een digitale omgeving beschikbaar te stellen, waarbij deze digitale omgeving voor opleiders gelijk mogelijkheden biedt om materialen, opmerkingen en ideeën met elkaar te delen. Het gaat hierbij om het elkaar via een chat-functie wijzen op nieuwe ideeën of publicaties, het delen van zelfgemaakte uitwerkingen van materialen van de opleiding en het communiceren met de ontwerpers van de opleiding.

Tijdens het rondetafelgesprek bieden we kort zicht op de inhoud van de opleiding en gaan we met elkaar het gesprek aan over de manier waarop een netwerk van opleiders is gecreëerd. We delen voorbeelden van de dialoog binnen het netwerk en gaan in gesprek over hoe dit delen tussen opleiders verder geoptimaliseerd kan worden.

Abstract

Onderwerp

Met het oog op de kwaliteit van het reken-wiskundeonderwijs, wijst de overheid met enige regelmaat op het belang van een rekenoördinator op iedere basisschool. De opleiding tot rekenoördinator dient daarom van voldoende kwaliteit te zijn, maar ook voortdurend actueel gehouden te worden. De gezamenlijke hogescholen kunnen dit waarborgen. Veel cursussen, aangeboden door kleine commerciële instellingen voorzien hier niet in. Bij de herziening van de posthbo-opleiding rekenoördinator van 2022 was de eis dat bij de vormgeving optimaal gebruik zou worden gemaakt van digitale hulpmiddelen. Daar is in voorzien door de materialen via een digitale omgeving beschikbaar te stellen. Deze digitale omgeving voor opleiders biedt gelijk mogelijkheden om met elkaar van gedachten te wisselen over de opleiding. Het gaat hierbij om het elkaar via een chat-functie wijzen op nieuwe ideeën of publicaties, het delen van zelfgemaakte uitwerkingen van materialen van de opleiding en het communiceren met de ontwerpers van de opleiding. Op die manier voorziet de ontwikkelde omgeving in een netwerk voor opleiders en voortdurende actualisering van het materiaal van de posthbo-opleiding en biedt het opleiders verder mogelijkheden om de opleiding in verschillende contexten uit te voeren.

Gespreksvorm

Tijdens het rondetafelgesprek gaan met elkaar het gesprek aan over de manier waarop hier een netwerk van opleiders is gecreëerd. We delen voorbeelden van de dialoog binnen het netwerk en gaan in gesprek over hoe dit delen tussen opleiders verder geoptimaliseerd kan worden. De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden. Tijdens het rondetafelgesprek wordt de online omgeving voor opleiders getoond. Deelnemers worden actief betrokken door hen te laten meedenken bij de overwegingen voor de gekozen inrichting van de online omgeving. We gaan met deelnemers in gesprek over eigen ervaringen met een omgeving als de omgeving ontwikkeld voor opleiders van de posthbo-opleiding rekenoördinator.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Er zijn enkele netwerken van opleiders op de lerarenopleiding basisonderwijs die zich specifiek met één vak bezig houden. Een dergelijk netwerk bestaat bijvoorbeeld voor het vak rekenen-wiskunde. Nascholing is daarin echter niet de focus. Omdat uitwisseling tussen opleiders die de posthbo-opleiding rekencoördinator verzorgen wel in een behoefte voorziet, is voor hen een specifiek netwerk opgezet.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Het getoonde netwerk is redelijk uniek in zijn soort en daarom voor opleiders/nascholers die daar (nog) niet bij betrokken zijn een inspiratiebron om zelf een vergelijkbaar netwerk te realiseren via het delen van materiaal en ervaringen, en direct contact met de ontwerpers van het door hen gebruikte materiaal.

94. Didactisch redeneren in het perspectief van Duurzaam Leren en Onderwijzen

Bruno Oldeboom, Anneke Smits, Erik Meij, Heleen Vellekoop, Hogeschool Windesheim

Samen opleiden / Leren van aanstaande leraren / Opleidingsdidactiek

Bondige beschrijving

In deze workshop komen twee samenhangende vragen aan de orde. In de eerste plaats is er aandacht voor de vraag wat lerarenopleiders kunnen doen om het vermogen tot didactisch redeneren van aanstaande leraren te vergroten. Ten tweede is er aandacht voor de vraag wat lerarenopleiders kunnen doen om het leerproces van studenten zo te beïnvloeden dat het kan leiden tot duurzame docentcompetentie.

Deze vragen komen voort uit ervaringen van school- en instituutopleiders. Studenten blijken moeite te hebben om in te spelen op het leerproces dat leerlingen doormaken. Een mogelijke oorzaak is dat studenten niet goed didactisch redeneren. Opleiders geven aan dat studenten het lastig vinden om betekenisvolle ervaringen op de werkplek te verbinden met meer abstracte theorie die zij op het instituut aangeboden krijgen. Daardoor raakt het leerproces van aanstaande leraren gefragmenteerd en is het leerproces niet duurzaam.

Om studenten te stimuleren meer didactisch te redeneren wordt er binnen een opleidingsschool in onderlinge samenwerking tussen schoolopleiders en instituutopleiders een tool ontwikkeld. Dat is een kaartspel waarmee studenten elkaar verdiepende vragen stellen en zo worden uitgenodigd om didactische overwegingen met elkaar te delen. In de workshop zullen we ervaringen opdoen met het kaartspel en er samen over in gesprek gaan.

Abstract

“Waar wilde je dat jouw leerlingen over nadachten tijdens de les” of “Hoe weet jij wat leerlingen hebben geleerd van je uitleg?”. Dit zijn twee voorbeeldvragen uit de nieuwe tool die ontwikkeld is om met studenten te praten over hun didactische overwegingen en beslissingen tijdens de les. Deze tool is een kaartspel dat in onderlinge samenwerking tussen instituutopleiders, schoolopleiders, werkplekbegeleiders en studenten op de opleidingsschool wordt ontwikkeld.

In deze workshop komen twee samenhangende vragen aan de orde. In de eerste plaats is er aandacht voor de vraag wat lerarenopleiders kunnen doen om het vermogen tot didactisch redeneren van aanstaande leraren te vergroten (Loughran, 2019). Het is belangrijk didactische redeneringen van aanstaande leraren nader te onderzoeken, aangezien die zicht geeft op de didactische en vakinhoudelijke kennis van de studenten (Shulman, 1986). Didactisch redeneren vormt de kern van het leraarschap. Didactisch redeneren ligt ten grondslag aan de intenties, besluitvorming en de handelingen van leraren. Het risico bestaat dat een praktijkgerichte lerarenopleiding zich te veel concentreert op het nabootsen van onderwijsgedrag en te weinig op pedagogisch redeneren (Kavanagh et al., 2020). Terwijl praktijkgerichte leerervaringen van aanstaande leraren bij uitstek gericht kunnen zijn op het ontwikkelen van pedagogisch redeneren (Kennedy, 2016; Koster & Stappers, 2019).

Ten tweede is er aandacht voor de vraag wat lerarenopleiders kunnen doen om het leerproces van studenten zo te beïnvloeden dat het kan leiden tot duurzame docentcompetentie. Duurzaam leren en onderwijzen (DLO) is een opkomende benadering ten aanzien van leren en onderwijzen die gebaseerd is op beginselen van duurzaamheid (Heys & Reinders, 2020). DLO is dus niet

noodzakelijkerwijs onderwijs voor duurzaamheid, maar kan daar wel op gericht zijn. De bedoeling van DLO is duurzame leerplannen en leer- en onderwijsmethoden te ontwikkelen. Deze onderwijsplannen en methodes zijn bedoeld om leerlingen (studenten, leraren en lerarenopleiders) kennis, de vaardigheden en de houding bij te brengen om zich in complexe, uitdagende en steeds veranderende omstandigheden staande te houden en bij te dragen aan een duurzame, rechtvaardige en vrije wereld.

Deze twee vragen ontstonden naar aanleiding van ervaringen van school- en instituutopleiders. Studenten bleken moeite te hebben om in te spelen op het leerproces dat leerlingen doormaken. Een mogelijke oorzaak daarvoor is dat de lerarenopleiding er onvoldoende in slaagt om studenten te leren didactisch te redeneren. Opleiders gaven aan dat studenten het lastig vinden om betekenisvolle ervaringen op de werkplek te verbinden met meer abstracte theorie die zij op het instituut aangeboden kregen. Studenten waren nauwelijks in staat tot: "putting practice into words" (Sjølie, 2014, p.744). Daardoor raakte het leerproces van aanstaande leraren gefragmenteerd en was het leerproces niet duurzaam.

Tijdens de workshop zullen we de tool presenteren en samen uitproberen. De tool is een kaartspel waarmee studenten elkaar verdiepende vragen stellen en zo worden uitgenodigd om didactische overwegingen met elkaar te delen. Het kaartspel is (natuurlijk) ook geschikt om met leraren en lerarenopleiders te spelen.

Referenties

- Ben-Eliyahu, A. (2021). Sustainable Learning in Education. *Sustainability*, 13, 4250. <https://doi.org/10.3390/su13084250>.
- Dicke, T., Elling, J., Schmeck, A., & Leutner, D. (2015). Reducing reality shock: The effects of classroom management skills training on beginning teachers. *Teaching and Teacher Education*, 48, 1-12.
- Hays, J., & Reinders, H. (2020). Sustainable learning and education: A curriculum for the future. *International Review of Education*, 66(1), 29-52.
- Kavanagh, S.S., Conrad J., Dagogo-Jack, S. (2020). From rote to reasoned: Examining the role of pedagogical reasoning in practice-based teacher education. *Teacher and Teaching Education*. 89:102991. doi: 10.1016/j.tate.2019.102991.
- Koster, B., & Stappers, J. (2019). Het transformatorhuisje. Inzichten en methodieken voor het opleiden van aanstaande leraren op de werkplek. Platform Samen Opleiden & Professionaliseren.
- Loughran, J. (2019). Pedagogical reasoning: the foundation of the professional knowledge of teaching. *Teachers and Teaching*, 25(5), 523-535.
- Kennedy, M. (2016). Parsing the practice of teaching. *Journal of teacher education*, 67(1), 6-17.
- Sjølie, E. (2014). The role of theory in teacher education: Reconsidered from a student teacher perspective. *Journal of Curriculum Studies*, 46(6), 729-750.
- Shulman, L. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard educational review*, 57(1), 1-23.

142. Samenwerken, samen leren = motiveren

Marika ter Maat, Chantal Scholten, Universiteit Twente

Samenwerkend leren / Professionalisering

Bondige beschrijving

Voor de Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO) van de Universiteit Twente hebben wij voor docenten met veel onderwijservaring een Fast Track ontwikkelt. Normaal duurt het BKO-traject 2 tot 3 jaar, maar in onze variant kunnen (ervaren) docenten dit in 3-4 maanden afronden. In deze variant tonen de docenten van het wetenschappelijk onderwijs hun didactische bekwaamheid aan door een PowerPoint voor te bereiden per competentie (met daarin antwoord op de vragen 'wat, hoe en waarom'), waarna ze deze presenteren aan peers tijdens presentatiesessies. Vervolgens discussiëren zij met elkaar om ervaringen en ideeën uit te wisselen mbt hun onderwijs. Dit proces wordt tijdens een online sessie begeleid door een onderwijskundige (de BKO-begeleider) die oog heeft voor de inhoudelijke kwaliteit en de groep aanspoort op een hoger en abstracter niveau te kijken naar de ontwikkeling van de docent en zichzelf. Tijdens onze presentatie tijdens het VELON congres zullen wij de deelnemers laten ervaren wat de meerwaarde is van het voorbereiden en uitvoeren van een taak, om daarna met elkaar de diepte in te duiken tijdens de discussie met peers, onder begeleiding van een onderwijskundige. Tevens zullen wij onze Fast Track toelichten en de opgedane praktische ervaringen van dit traject delen met de deelnemers.

Abstract

Onderwerp

Ervaren docenten motiveren bij het aantonen van hun onderwijsbekwaamheid

Probleemstelling

:Universiteitsdocenten moeten in Nederland aantonen dat ze didactisch bekwaam zijn door het maken van een dossier voor hun Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO). De focus van de meeste docenten ligt niet op het noteren van hun ervaringen met het onderwijs, maar meer op onderzoek, de BKO is bijzaak. De BKO is verplicht en als het traject niet binnen 3 jaar afgerond wordt heeft dat consequenties voor de docent. Vooral ervaren docenten zien de meerwaarde van het schrijven van een dossier niet in zien het helemaal niet als een nuttige en leerzame ervaring. Hoe kunnen we dit veranderen?

Inbedding in de literatuur

Docenten motiveren voor hun taak vraagt om de drie basisbehoeften als fundering van het traject: Het BKO-dossier vullen ze in de vorm die ze willen, wel hebben wij het tijdsplan bepaald (autonomie).

Ze werken in een kleine groep waarbij ze positief wederzijds afhankelijk zijn van elkaar (relatie, samenwerkend leren).

Doordat de docenten zelf een presentatie voorbereiden en daarna kritisch zijn op de presentaties van anderen werken zij ook aan hun vertrouwen dat zij onderwijsbekwaam zijn (competent). Feedback is een krachtig middel dat leren stimuleert, dat op verschillende momenten in het traject en vanuit verschillende perspectieven gegeven wordt. De docenten hebben vaak een beperkt beeld van wat ze kunnen in het onderwijs. Door het ontvangen en geven van feedback en daar regelmatig op te reflecteren zien zij meer mogelijkheden. Doordat ze feedback ontvangen die niet uit hun 'kringetje' komt worden ze uitgedaagd uit hun comfortzone te komen, te experimenteren met hun onderwijs (in de breedste zin van het woord) en ze leren echt van elkaar.

Onderzoeksvragen

Op welke wijze kunnen wij ervaren docenten van de Universiteit Twente motiveren en inspireren om wel hun BKO-dossier af te ronden en op die manier aan laten tonen dat ze bewust en bekwaam zijn op didactisch vlak?

Onderzoeksresultaten

Voor de deelnemers blijkt dat zij...

- het waardevol, nuttig en leerzaam vinden om samen te discussiëren over onderwijs;
- deze vorm als efficiënt en effectief ervaren;
- de ontwikkelde vragenlijst en checklist behulpzaam vinden;
- minder tevreden zijn over de structuur van de Teams-pagina;
- het haalbaar achten om het BKO-dossier in het tijdsbestek af te ronden, mits voldoende voorbereiding heeft plaatsgevonden.
- Voor de beoordelaars blijkt dat zij...het bekijken van de opgenomen presentaties en discussies als prettig ervaren;
- een beter beeld van de docent krijgen doordat ze de inhoud beter kunnen interpreteren;
- de discussies waardevol zijn, omdat deze verduidelijkend of aanvullend zijn;
- het prettig vinden dat alle onderwerpen volledig aan bod komen waardoor er tijdens het assessment dieper ingegaan kan worden op de reflectie.

(Eerste) resultaten en conclusies 40

Het Fast Track traject helpt ervaren docenten bij het snel afronden van hun BKO-dossier op een leerzame manier. Inmiddels is de Fast Track, na 2 pilots, opgenomen in de reguliere BKO-ondersteuning en vragen docenten zelf al of ze mogen deelnemen.

Interactieve wijze van discussiëren

20 Docenten leren van en met elkaar tijdens de startbijeenkomst, maar vooral tijdens de discussies die ze voeren tijdens de presentatiesessies.

147. Ontmoet de Opleidingsschool Oostelijk Flevoland (OSOF)

Petra van Zijtveld, Brenda Bier, Opleidingsschool Oostelijk Flevoland (OSOF)

Netwerken / Delen

Bondige beschrijving

Ontmoet de Opleidingsschool Oostelijk Flevoland (OSOF)

Wij zijn een jonge brede opleidingsschool bestaande uit vo, pro, vso, mbo en hbo en zoals de naam al aangeeft bevinden onze scholen zich in het oosten van Flevoland.

Ons opleidingsteam bestaat uit schoolopleiders van de diverse scholen, de programmaleider en de instituutopleiders en werkt nauw samen op diverse vlakken. Zo is er een stagegids ontworpen, een handleiding voor het begeleiden van stages door werkplekbegeleiders, een doorlopende leerlijn intervisie, we brengen een nieuwsbrief uit en we zijn bezig met stageopdrachten waarbij we aansluiten bij de onderzoekende houding en bij de brede leergemeenschap op het instituut. Uiteraard wordt al het materiaal continue up-to-date gehouden.

In onze bijdrage stellen we onze partners in ons netwerk voor en laten we zien op welke manier wij de verbinding in ons netwerk hebben geborgd. Ook willen we met jullie delen tot welke resultaten/opbrengsten dit tot nu toe heeft geleid.

We willen in gesprek aan de hand van onderstaande vragen:

- Wat zijn de verschillende expertises binnen het eigen netwerk?
- Wat is het gezamenlijk doel/belang?
- Hoe komt verbinding tot stand?
- Hoe ontstaan concrete opbrengsten uit 'losse' ideeën?
- Hoe wordt continuïteit geborgd?
- Wat zijn de valkuilen in het proces?

Abstract

Onderwerp

Elkaar ontmoeten waarbij we materialen en ideeën delen en uitwisselen. Door ontmoeten en delen ontstaan nieuwe netwerken.

Gespreksvorm

Gespreksvorm en de manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

Aan de hand van stellingen zoeken de deelnemers gesprekspartners waarbij de dialoog op gang komt. We houden daarbij een open dialoog aan de hand van gesprekskaarten en vragen en zorgen dat iedereen een eigen inbreng kan hebben. Door het gesprek aan te gaan worden nieuwe inzichten en/of bevestiging gevonden en/of nieuwe netwerken gevormd.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Het is belangrijk om de theorie met de praktijk te verbinden. Het verbinden doe je niet alleen maar vooral samen met andere opleidingsscholen bijvoorbeeld bij de peer-review. Naast de peer-review is verbinden, delen en overleggen belangrijk bij het ontwikkelen van materialen in de eigen opleidingsschool. Hierover in gesprek gaan en uitwisselen is noodzakelijk om deze verbinding te borgen.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Het vormen van (nieuwe) netwerken het delen van ervaringen en uitwisselen van materialen.

158. Videocoaching als intervisiemiddel over kwaliteitsvolle interacties in een student-leerkrachtnetwerk

Justine Pillaert, Hogeschool VIVES

Videocoaching / Interactievaardigheden / Leerkrachten en studenten basisonderwijs

Bondige beschrijving

VIVES Hogeschool draagt in haar lerarenopleiding kleuteronderwijs en lager onderwijs samen leren met het werkveld hoog in het vaandel. Daarom wordt al jaren op verschillende manieren ingezet op lerende netwerken en samen opleiden. In een recent project 'Taalsterk de klas in!', gelinkt aan Kleine Kinderen Grote Kansen, zetten studenten en leerkrachten van deelnemende partnerscholen in op kwaliteitsvolle interacties als motor voor taalverwerving.

Door samen aan de slag te gaan met interactiekansen in lessen en activiteiten voor kinderen tussen vier en negen jaar bevorderen studenten en leraren hun interactievaardigheden. Zij blikken tijdens intervisiemomenten terug op die vaardigheden aan de hand van de videocoachingsmethodiek. Door, na inhoudelijke training, interactieve momenten te filmen en samen te bekijken, ontstaan diepgaande reflectiemomenten waarbij studenten en leerkrachten van en met elkaar leren. In deze inspiratiesessie stellen we de voorwaarden voor een geslaagde videocoaching met studenten en leerkrachten centraal aan de hand van een concreet en actueel praktijkvoorbeeld dat gelinkt is aan kwaliteitsvolle interacties als motor voor taalverwerving.

Abstract

Onderwerp

Doorgrond samen leren biedt kansen en uitdagingen. Een van die uitdagingen is een intervisiemethodiek die reflectie op het te leren onderwerp toelaat. In deze inspiratiepresentatie stellen we zo'n methodiek voor: videocoaching met studenten uit de lerarenopleiding basisonderwijs van VIVES Hogeschool en leerkrachten van partnerscholen. We doen dat aan de hand van een praktijkvoorbeeld uit het project Taalsterk (Kleine Kinderen Grote Kansen) waarbij studenten en leerkrachten kwaliteitsvolle interacties (als motor voor taalverwerving) bevorderen in hun lessen en activiteiten. Die interactieve momenten worden gefilmd en vormen de basis voor diepgaande reflectiemomenten.

Probleemstelling

Studenten voelen zich in een stagecontext vaak enkel maar lerende, terwijl heel wat mentoren-leerkrachten aangeven dat zij graag studenten in hun klas verwelkomen om, onder andere, nieuwe input te krijgen en het klasleven samen met de student tegen het licht te houden. Daarom is de zoektocht naar effectieve intervisiemethodieken waarbij student en leerkracht evenwaardig deelnemer zijn een interessant onderwerp dat om verdieping en praktijkgerichte interventies vraagt.

Inbedding in de literatuur

Onder andere Ainscow en Miles (2008) pleiten gericht voor een reflectiecultuur en gemeenschappelijke taal, ook in het onderwijs. Scholen en lerarenopleidingen zijn zoekende naar methodieken om die reflectiecultuur te stimuleren, zeker binnen het 'samen opleiden'-principe. Videocoaching is daar een optie die voor gerichte professionalisering kan zorgen. Aan die methodiek zijn echter wat voorwaarden verbonden (Verschaeve & Demets, 2020). In het project Taalsterk de klas in! worden die voorwaarden verkend in een context waarbij studenten uit de lerarenopleiding en leerkrachten samen leren en reflecteren over kwaliteitsvolle interacties als motor voor taalverwerving (Jaspaert & Frijns, 2017; Van den Branden, 2017; Peleman, Vandebroeck, Van Avermaet, 2019). De inhoudelijke ondersteuning voor die interactievaardigheden is gebaseerd op het project Taalsterk! (Debuysere & Pillaert, 2021) dat op basis van recente literatuur een didactisch

model uitwerkte om interacties - al dan niet met anderstalige kinderen- in een vrijetijdscontext en een klascontext te stimuleren.

Onderzoeksvragen

- Kan video coaching op een duurzame manier ingezet worden als methodiek om over kwaliteitsvolle interacties in de klas te reflecteren?
- Wat zijn de voorwaarden om van video coaching met studenten en leerkrachten als gelijkwaardige actoren een succesverhaal te maken?

Onderzoeksresultaten

De methodiek video coaching werd al gebruikt in een context met vrijwilligers die activiteiten voor anderstaligen begeleiden. Ook daar zijn kwaliteitsvolle interacties cruciaal waardoor de context vergelijkbaar is. Uit die onderzoekopstelling bleek dat een open houding en genoeg inhoudelijke kennis een (uitdagende) voorwaarde was. Op beleidsniveau is de gedragenheid voor deze methodiek door de instelling en het team een belangrijke factor met impact op de kans op slagen en de duurzaamheid van de methodiek.

(Eerste) resultaten en conclusies

In eerste instantie zien we in een schoolcontext een gelijkaardige trend wat betreft gedragen beleid, openheid en inhoudelijke achtergrondkennis (waaronder een gemeenschappelijke taal).

Het onderwerp - kwaliteitsvolle interacties - leent zich verder enorm om deze methodiek toe te passen omdat deze vaardigheid multidimensionaal en subtiel is.

Interactieve wijze van discussiëren

- Discussie over de voorwaarden voor geslaagde video coaching
- Brainstorm over mogelijke onderwerpen voor intervisie via video coaching
- Videovoorbeelden en oefening op reflecteren op interactievaardigheden

Referenties

- Ainscow, M., & Miles, S. (2008). Making education for all inclusive: Where next? *Prospects*, 38(1), 15-34. <https://doi.org/10.1007/s11125-008-9055-0>
- Debuysere, D. & Pillaert, J. (2021). Didactisch model Taalsterk. Geraadpleegd via <https://vivesweb.be/taalsterk/didactischmodel/>
- Jaspaert, K., & Frijns, C. (2017). *Taal leren. Van kleuters tot volwassenen*. Leuven: Lannoo Campus.
- Kleine Kinderen, Grote Kansen (2022). *Projecten hogescholen 2223*. Geraadpleegd via *Projecten hogescholen 2022-2023 | Kleine Kinderen Grote Kansen*
- Peleman, B., Vandenbroeck, M., & Van Avermaet, P. (2019). *De overgang naar de kleuterschool voor kinderen uit gezinnen in armoede*. Gent: Universiteit Gent. Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek. Steunpunt Diversiteit en Leren.
- Van den Branden, K. (2017). *Productieve interacties in de kleuterklas*. Geraadpleegd via <https://duurzaamonderwijs.com/2017/11/13/productieve-interacties-in-de-kleuterklas/>
- Verschaeve, S., De Mets, J. (2020). *Van wazig naar scherp. Videocoaching als motor voor kwaliteitsvolle interacties, maximale groeikansen en meer inclusie*. Gent: Arteveldehogeschool en Steunpunt Diversiteit en Leren, UGent. Output van het Erasmus+-project TRACKS.

162. Betekenisvol onderzoek voor en door leraren: denken, dialoog en doen

Femke Bijker, Hogeschool Windesheim

Betekenisvol onderzoek / Value-based education / Subject-subject

Bondige beschrijving

Betekenisvol praktijkgericht onderzoek door leraren in opleiding is niet vanzelfsprekend. In de thematische onderzoeksgroep: 'De leraar als subject: hoe beïnvloed ik het leren van lerenden' staat het eigen handelen centraal. Het spreekt leraren in opleiding aan om hun eigen invloed in de praktijk te onderzoeken. Zij ontdekken welke waarden in hun professioneel handelen belangrijk zijn en gaan in dialoog over een onderwijsprobleem met collega's én lerenden. Dit vormt het vertrekpunt om het handelen te verbeteren. Er worden theoretische bronnen en experts gebruikt om het nieuwe handelen vorm te geven. Vervolgens wordt onderzocht, wederom met collega's en lerenden, in hoeverre dit daadwerkelijk bijdraagt aan 'beter handelen'. Op het moment dat leraren in opleiding écht luisteren naar de perspectieven van anderen, ontstaat een proces van eigenaarschap. Het is een parallel proces met hoe wij als lerarenopleiders begeleiden: we gaan uit van eigen kennis en kunde, waarbij we de verdere ontwikkeling van onderzoekend vermogen faciliteren. Het gezamenlijke doel van ons als onderwijsprofessionals (leraren in opleiding en lerarenopleiders) is: bijdragen aan goed onderwijs. Dat doen we door middel van: onszelf en de lerende als subject zien, de stem van de lerende is belangrijk. Middels storytelling worden jullie meegenomen in onze ervaringen.

Abstract

Praktijk

Het (verder) ontwikkelen van onderzoekend vermogen is belangrijk voor leraren in opleiding. Echter, betekenisvol praktijkgericht onderzoek is niet vanzelfsprekend. In 2021 is de thematische onderzoeksgroep 'De leraar als subject: hoe beïnvloed ik het leren van lerenden' opgezet. Leraren in opleiding onderzoeken hun eigen waarden en handelen. Alumni ervaren eigenaarschap over hun denken en doen, met behulp van oprechte dialogen die zij voeren (naar Delfos, 2009). Zij zijn enthousiast en gemotiveerd om het onderzoeksproces dat zij doorlopen hebben te delen. Ook wij als lerarenopleiders zijn enthousiast over onze invloed. Gezamenlijk is ons doel: bijdragen aan goed onderwijs.

Procesonderwerp

Onderwijseenheid onderzoekend vermogen

In deze onderzoeksgroep staat een onderwijsprobleem centraal dat de leraren in opleiding ervaren in hun praktijk. Leraren in opleiding onderzoeken de relatie tussen het onderwijsprobleem en hun eigen waarden. Het handelen vanuit waarden is geïnspireerd door het concept Living Educational Theory (Whitehead, 1989). We maken ook gebruik van de vragen die McNiff (2014) stelt: Over wiens belang gaat dit onderzoek, wiens theorie en visie gebruik je en wiens stem hoor je in onderzoek? In de onderzoeksgroep ligt er nadruk op het horen van de stem van de lerende. Nadat leraren in opleiding hun eigen invloed onderzocht hebben, gaan zij met behulp van (theoretische) bronnen en experts aan de slag om hun handelen te verbeteren. Daarna onderzoeken zij of hun (herziene) handelen een bijdrage heeft geleverd aan de oplossing van het ervaren onderwijsprobleem.

Parallel proces: De leraar en lerende als subjecten

De wijze waarop wij als lerarenopleiders het handelen en leren faciliteren doet ertoe. Naast de dialogen die in de onderzoeksgroep gevoerd worden, zijn we bezig met de vraag hoe ons handelen exemplarisch kan zijn voor anderen. We zien dat alumni graag betrokken blijven bij de onderzoeksgroep. Met behulp van storytelling delen we op dit congres op welke wijze alumni geïnspireerd zijn voor het doen van onderzoek naar hun eigen handelen.

Context van ontstaan van de onderzoeksgroep

Door mijn (Femke Bijker) ervaringen als praktijkprofessional in zorg en onderwijs en als onderzoeker, ben ik ervan overtuigd dat 'beter handelen' in de praktijk vooral ontstaat wanneer het proces van 'denken, dialoog én doen' gefaciliteerd wordt. In het artikel *Intention and Reflection, Doing and Dialogue* is mijn eigen Living Educational Theory uitgewerkt (Bijker, 2022).

Inzicht in vragen of vermoedens

De evaluaties met alumni laten onder andere zien dat zij eigenaarschap hebben ervaren, blijvend gemotiveerd zijn voor het doen van onderzoek in hun eigen praktijk en geïnspireerd zijn om zichzelf en de ander als subject te zien met behulp van oprechte dialogen (Delfos, 2009). Het VELON-congres biedt de gelegenheid om met behulp van storytelling de ervaringen vast te leggen, draagt bij aan de mogelijkheid om anderen te inspireren en met elkaar verbonden te blijven als onderwijsprofessionals (alumni en lerarenopleiders).

167. Kairos in de klas, pedagogiek met hart, hoofd en handen en voeten

Monique van den Heuvel, Hogeschool Rotterdam; Mieke de Wit, Zzp

pedagogiek / leraren / lerarenopleiders

Bondige beschrijving

Kairos in de klas

Afgelopen schooljaar jaar hebben we in het traject Verdiepende Pedagogiek en bij de lerarenopleiding gezondheidszorg en welzijn op Hogeschool Rotterdam onderzocht hoe we de pedagogische literatuur en de onderwijspraktijk aan elkaar kunnen verbinden.

Tijdens het lezen van de vaak prachtige pedagogische literatuur, denk ik vaak: “Mooi, maar wat nu?” En dat was precies het startpunt van ons onderzoek en boek. We schreven een inspiratieboek met reflectieve vragen en speelse opdrachten om leraren (in opleiding) te laten nadenken en met elkaar in gesprek laten gaan. Wat betekent dit voor mijn onderwijspraktijk? Hoe zou ik wat ik lees in die literatuur ook echt kunnen inzetten?

We werken vanuit een paar thema's: Ik de leraar, Ik en mijn leerlingen, Ik en de ouders, Ik en mijn collega's, Ik en de school/stad/wereld en dan weer terug naar Ik de leraar. Vanuit de gedachte dat het onderwijs soms voorbij gaat aan de persoon van de leraar, willen we juist hier bij die persoon beginnen. Hoe ben jij als leraar? Van daaruit in verbinding met de ander en weer terug naar jezelf. Zowel bij Verdiepende Pedagogiek als in onze lerarenopleiding hebben we goede ervaringen met het werken met deze thema's.

Abstract

Kairos in de klas

Afgelopen schooljaar jaar is er het traject Verdiepende Pedagogiek (VP) en bij de lerarenopleiding Gezondheidszorg en Welzijn (LGW) op Hogeschool Rotterdam onderzocht hoe we de pedagogische literatuur en de onderwijspraktijk aan elkaar kunnen verbinden.

We werkten vanuit een paar thema's: Ik de leraar, Ik en mijn leerlingen, Ik en de ouders, Ik en mijn collega's, Ik en de school/stad/wereld en dan weer terug naar Ik de leraar. Vanuit de gedachte dat het onderwijs soms voorbij gaat aan de persoon van de leraar, willen we juist hier bij die persoon beginnen. Hoe ben jij als leraar? Van daaruit in verbinding met de ander en weer terug naar jezelf. Zowel bij Verdiepende Pedagogiek als in onze lerarenopleiding hebben we goede ervaringen met het werken met deze thema's. Gedurende het schrijfproces hebben we met de docenten van VP en de studenten van LGW met verschillende (theatrale) werkvormen geëxperimenteerd.

Kairos verschijnt als een les op rolletjes loopt, als jouw ritme met dat van je leerlingen samenvalt, als je jezelf verbaast over de treffende voorbeelden die je opeens uit je mouw weet te schudden, als de les had mogen duren en duren en leerlingen blijven hangen, omdat ze niet weg willen uit die sfeer. Kairos verschijnt als een verzuchting: 'Hiervoor ben ik het onderwijs ingegaan.'

Kairos kan toevallig langskomen fladderen. Maar je kunt het toeval ook een handje helpen. Wij zien het als onze opdracht om de rijke pedagogische literatuur praktisch bruikbaar en inzetbaar te maken voor leraren (in opleiding), zodat jij beter toegerust in de klas staat. De literatuur die we daarvoor in dit boek gebruiken is slechts een eerste greep en kun je beschouwen als onze persoonlijke selectie, onze bronnen van inspiratie. Door de literatuur handen en voeten te geven, kunnen leraren spelen met de pedagogiek en na deze eerste oefening het zelf toepassen op allerhande (pedagogische) literatuur.

We moedigen met handen & voetenpassages aan om vooral je eigen weg te vinden, je eigen vragen te stellen, je eigen fantasie te gebruiken en je eigen manier te vinden om in contact te blijven met dat wat jou aan het hart gaat. We vragen je een meer tastende en zoekende houding aan te nemen, de tijd te nemen, je even niet te laten opjagen door Chronos om zo letterlijk stil te staan, te vertragen en je wat vaker te laten onderbreken. Op die wijze krijgen inzichten en vergezichten kans om zich aan te dienen en nodigen we Kairos uit in onze klas.

Meer over Verdiepende Pedagogiek en de totstandkoming van dit boek kun je hier lezen en ook horen (<https://nivoz.nl/nl/monique-en-mieke-in-guerrilla-achtige-leergang-we-gaan-met-elkaar-op-zoek-naar-de-pedagogiek-in-de-stad>)

We schreven een inspiratieboek met reflectieve vragen en speelse opdrachten om leraren (in opleiding) te laten nadenken en met elkaar in gesprek laten gaan. Wat betekent dit voor mijn onderwijspraktijk? Hoe zou ik wat ik lees in die literatuur ook echt kunnen inzetten?

Het is echt een praktijkboek dat leraren aanzet, maar natuurlijk ook studenten, met de theorie te werken. Dat vind ik heel sterk (en daar ben ik heel enthousiast over). Jullie inzet is de houding van de leraar. Niet voor niets is tact een kernbegrip bij jullie. Waar het in jullie boek om gaat is om de manier waarop je - met heel je wezen - in de praktijk staat, inderdaad niet alleen hoofd, maar ook hart en handen. Jullie maken een geheel nieuw pedagogiekboek, een boek dat het engagement van de leraar centraal stelt. Dat doen Stevens en van Manen ook, maar jullie gaan daarin veel verder. Jullie spreken daar niet over, maar brengen het in praktijk. Prachtig!

Het boek zet steeds aan tot nadenken, reflecteren, positie bepalen en over het eigen handelen, doelen, en waarden nadenken. Duidelijk wordt dat het niet gaat om het vinden van een oplossing/manier van handelen, maar om het bewust zijn en open staan voor de wereld en het zelf en de realisatie dat je kunt, en misschien wel moet kiezen wat je (gaat doen) doet in een gegeven situatie. Daarom is het ook mooi dat hoofdstuk 6 weer terug komt naar 'ik de leraar'. We zijn ons eigen instrument waarmee we verkennen, reflecteren en handelen.

Wat een rijkdom aan praktische kennis, theoretische kennis en volgens mij de kracht van dit boek: de verbinding tussen die twee. Dat komt ook vaak terug in opdrachten waardoor je literatuur gaat leven en toegankelijk wordt.

Een handboek voor doeners die niet van lezen houden maar het hierdoor wel worden.

169. Veerkrachtige leraren: begeleiden van de narratieve professionele identiteit van aanstaande leraren

Marieke Pillen, Shirine Bousaid, Lotte Mensink, Hogeschool KPZ

professionele identiteitsontwikkeling / aanstaande leraren basisonderwijs / curriculumontwikkeling

Bondige beschrijving

Het beroep van leraar is complex. Om de uitdagingen die het beroep van leraar met zich meebrengt het hoofd te kunnen bieden is het belangrijk dat leraren veerkrachtig zijn en stevig in hun schoenen staan. De opleiding tot leraar basisonderwijs van hogeschool KPZ leidt studenten daarom op tot veerkrachtige leraren met een stevige narratieve professionele identiteit. Dat doen we in de persoonlijke professionele ontwikkelingslijn (ppo-lijn) waarin studenten in verschillende netwerken reflecteren op hun eigen handelen en in dialoog gaan, om meer zicht krijgen op wie zij zijn en willen worden als leraar. Interne en externe ontwikkelingen hebben geleid tot een herziening van de ppo-lijn. Om inhoudelijk die beslissingen te maken die bijdragen aan de veerkracht en professionele identiteit van aanstaande leraren doet hogeschool KPZ onderzoek naar de behoeften van (oud)-studenten, hogeschooldocenten en het werkveld op dit gebied door hen te vragen naar hun ervaringen met de ppo-lijn.

Abstract

Onderwerp

Onderzoek naar de ervaringen van (oud)studenten, hogeschooldocenten en het werkveld met de begeleiding van de professionele identiteitsontwikkeling van studenten met als doel een ppo-lijn te ontwerpen die bijdraagt aan veerkrachtige leraren met een stevige narratieve professionele identiteit.

Probleemstelling/literatuur

Leraren staan onder druk. Het grote lerarentekort, de nasleep van de corona crisis en maatschappelijke ontwikkelingen, denk aan Oekraïense vluchtelingkinderen in de klas, kunnen zorgen voor veel druk op leraren (Fokkens-Bruinsma et al., 2021). Ervaren spanningen en stress zorgen vaak voor een lage beroepstevredenheid onder leraren (Admiraal, 2021) die er zelfs toe kan leiden dat leraren het beroep verlaten. Het is daarom belangrijk dat leraren veerkrachtig zijn en stevig in hun schoenen staan om de uitdagingen die het complexe beroep van leraar met zich meebrengt het hoofd te kunnen bieden (vgl. Olsen, 2011; Ruijters, 2018).

Op hogeschool KPZ zetten we in op het opleiden en begeleiden van aanstaande leraren tot veerkrachtige leraren met een stevige narratieve professionele identiteit. (Aanstaande) leraren die een goed beeld hebben van hun professionele identiteit begrijpen beter waar hun handelen en opvattingen als leraar op gebaseerd zijn (Alsup, 2006; Olsen, 2010). Zij zijn zelfsturend, kunnen zich verplaatsen in het perspectief van de ander, hun oordeel uitstellen en hun eigen professionele ontwikkeling sturen (Ruijters, 2015).

Binnen de persoonlijke ppo-lijn werken we aan de narratieve professionele identiteitsontwikkeling van studenten in hun rol als reflectieve professional. Dat doen we o.a. door studenten te begeleiden in de reflectie op hun eigen verhaal (narratief) (vgl. Pauw & Pillen, 2019). Aanstaande leraren leren zo steeds beter wie zij zelf zijn en willen zijn als leraar (Beijaard et al., 2004) en krijgen zicht op hun eigen opvattingen, kennis, gedragingen en vaardigheden die hen herkenbaar maken als leraar (Pauw et al., 2017). Professionele identiteitsontwikkeling kan alleen plaatsvinden in relatie tot de ander (Rodgers & Scott, 2008). Daarom maken studenten deel uit van verschillende netwerken.

Interne en externe ontwikkelingen hebben geleid tot de beslissing om de ppo-lijn te herzien. Om inhoudelijk die beslissingen te kunnen maken die bijdragen aan de veerkracht en professionele identiteit van aanstaande leraren, doet de lerarenopleiding van hogeschool KPZ onderzoek naar de behoeften van (oud)-studenten, hogeschooldocenten en het werkveld door de vragen naar hun ervaringen met de ppo-lijn.

Onderzoeksvragen

De centrale onderzoeksvraag luidt: Hoe kunnen we een ppo-lijn vormgeven die voldoet aan de behoeften van (oud)-studenten, hogeschooldocenten en het werkveld en die bijdraagt aan veerkrachtige leraren met een narratieve professionele identiteit?

Op basis van recente literatuur en eerder onderzoek binnen de studentpopulatie van hogeschool KPZ naar de fasering van hun professionele identiteit (Dekker et al., 2021) vragen we (oud)studenten, hogeschooldocenten en het werkveld naar hun ervaringen met de ppo-lijn. Op basis van de resultaten nodigen we van elke groep een aantal respondenten uit voor een diepte-interview. Tijdens de presentatie op het VELON congres presenteren we de resultaten van ons onderzoek.

Interactieve wijze van discussiëren

We gaan via stellingen met publiek in gesprek over hun suggesties voor de invulling van de ppo-lijn op basis van de gepresenteerde resultaten.

Referenties

- Admiraal, W. (2021). Beroepseisen, energiebronnen en beroepstevredenheid van leraren: Secundaire analyses van TALIS 2018 data van Nederland en Vlaanderen. *Pedagogische Studiën* (98), 350-368.
- Alsup, J. (2006). *Teacher identity discourses: Negotiating personal and professional spaces*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Beijaard, D., Meijer, P.C., & Verloop, N. (2004). Reconsidering research on teachers' professional identity. *Teaching and Teacher Education*, 20(2), 107-128.
- Dekker, C., Pillen, M., & Pauw, I. (2021). De ontwikkeling tot een leraar als geen ander. In I. Pauw & W. Jongstra (Eds.), *Een leraar met een eigen kleur: Ontwikkeling van professionele identiteit* (pp. 65-76). Gompel & Svacina.
- Fokkens-Bruinsma, M., Gemmink, M.M. & Van Rooij, E.C.M. (2020). Staying BRiTE in the Dutch Teacher Education Context. In: Mansfield, C.F. (editor). *Cultivating teacher resilience. International approaches, applications and impact*. Springer.
- Olsen, B. (2010). *Teaching for success. Developing your teacher identity in today's classroom*. Boulder/London: Paradigm Publishers.
- Olsen, B. (2011). "I am large, I contain multitudes": Teacher identity as a useful frame for research, practice and diversity in teacher education. In A. F. Ball & C. A. Tyson (Eds.), *Studying diversity in teacher education* (pp.257-273). Lanham, MA: Rowman & Littlefield.
- Pauw, I. & Pillen, M. (2019). Reflecteren en de ontwikkeling van de professionele identiteit op de lerarenopleiding: Opvattingen en methodes. In G. Geerdink en I. Pauw (red.). *Kennisbasis lerarenopleiders, Katern 7: Opleidingsdidactiek: Hoe leiden we leraren op?* (pp. 95-112). Breda: VELON.
- Pauw, I., Van Lint, P., Gemmink, M., Jongstra, W., & Pillen, M. (2017). *Een leraar als geen ander: ontwikkeling van professionele identiteit van leraren door verhalen*. Antwerpen: Garant.
- Ruijters, M.C.P. (Red.) (2015). *Je binnenste buiten. Over professionele identiteit in organisaties*. Deventer: Vakmedianet.
- Ruijters, M.C.P. (2018). *Queeste naar goed werk. Over krachtige professionals in een lerende organisatie*. Deventer: Vakmedianet.

171. Kwaliteit leven lang ontwikkelen in netwerken met het Zelfevaluatiekader Samen Opleiden

Jeanette Geldens, Herman Popeijus, Hogeschool de Kempel & Opleidingsnetwerk Samen Opleiden; Peter Ruit, Driestar Educatief; Dionne Donlou, Opleidingsnetwerk Samen Opleiden; William Meuleman, Samen in Ontwikkeling (SAM)

Kwaliteit / Zelfevaluatiekader / Samen Opleiden

Bondige beschrijving

In deze workshop bespreken we beknopt de ontwikkelingen van het Zelfevaluatiekader Samen Opleiden (ZEK) tegen het licht van het Landelijk Kwaliteitskader Samen Opleiden en Inductie en werkwijze peerreview (hier afgekort als LKK, Ontwikkelteam Kwaliteitskader, 2021) en gaan daarbij in op enkele werkwijzen.

Allereerst delen we vanuit verschillende perspectieven (die van ontwikkelaars, projectleiders van partnerschappen, schoolopleiders, directie en team) de opgedane ervaringen.

Daarna bespreken en verkennen we met elkaar in groepen de onderzoeksbevindingen en gereviseerde instrumenten van het in 2020-2021 uitgevoerde evaluatieproject, het vervolgproject van 2021-2022 (Geldens, Ruit & Popeijus, 2020; 2021) en de opbrengsten tot nu toe.

Dit doen we op basis van een infographic waarop de algehele onderzoeksbevindingen zijn samengevat: een ZEK-LKK-vergelijking en vragenlijst- en groepsinterviewresultaten over de wijze waarop het ZEK wordt gebruikt en welke behoeften de gebruikers hebben.

Vervolgens verkennen we met elkaar de diverse werkwijzen waarop de gereviseerde instrumenten (ZEK-posters en ZEK-toelichting) zijn in te zetten en welke rol het nieuwe ZEK-online daarin kan spelen.

Ten slotte gaan we plenair met elkaar in dialoog over de opgedane inzichten vanuit de diverse groepen en geven we de deelnemers de gelegenheid om de opbrengsten te verzilveren.

Abstract

Binnen Samen Opleiden is de kwaliteit van de werkplekleeromgeving van groot belang om krachtig partnerschap vorm te geven.

Om die kwaliteit leven lang te ontwikkelen, maar ook te monitoren en te borgen, gebruiken netwerken ofwel partnerschappen Samen Opleiden inmiddels al zo'n 15 jaar het Zelfevaluatiekader Samen Opleiden (ZEK). Dit kader, dat is ontwikkeld op basis van een promotieonderzoek (Geldens, 2007), is regelmatig aangepast op basis van gebruikerservaringen en steeds afgestemd op de ontwikkelingen binnen Samen Opleiden.

Zo is in 2018 (Geldens, Popeijus, Ruit, & Petegem) samen met de opleidingsscholen een katern uitgewerkt waarin is ingegaan op de kenmerken en bruikbaarheid van het ZEK voor de onderwijspraktijk. In dit katern staan citaten van 16 collega's van netwerken Samen Opleiden in Nederland en Vlaanderen over hun ervaringen met het ZEK. Uit alle ervaringen blijkt het ZEK geschikt te zijn om de kwaliteit van het Samen Opleiden in beeld te brengen, te ontwikkelen, te monitoren en te borgen. Maar ook blijkt het ZEK geen tover- of trukendoos. Het resultaat van het ZEK valt of staat namelijk met de wijze waarop netwerken Samen Opleiden de diverse ontwikkelde ZEK-instrumenten inzetten en deze werkwijze kan heel divers zijn.

De meest recente ontwikkeling omvat het uitwerken van een online versie van het ZEK. Deze is gelijk volledig toegesneden op het recente Landelijk Kwaliteitskader Samen Opleiden en Inductie en werkwijze peerreview (hier afgekort als LKK, Ontwikkelteam Kwaliteitskader, 2021). In deze workshop bespreken we beknopt de ontwikkelingen van het ZEK tegen het licht van het LKK en gaan daarbij in op enkele werkwijzen.

Allereerst delen we vanuit verschillende perspectieven (die van ontwikkelaars, projectleiders van partnerschappen, schoolopleiders, directie en team) de opgedane ervaringen. Daarna bespreken en verkennen we met elkaar in groepen de onderzoeksbevindingen en gereviseerde instrumenten van het in 2020-2021 uitgevoerde evaluatieproject, het vervolgproject van 2021-2022 (Geldens, Ruit & Popeijus, 2020; 2021) en de opbrengsten tot nu toe. Dit doen we op basis van een infographic waarop de algehele onderzoeksbevindingen zijn samengevat: een ZEK-LKK-vergelijking en vragenlijst- en groepsinterviewresultaten over de wijze waarop het ZEK wordt gebruikt en welke behoeften de gebruikers hebben.

Vervolgens verkennen we met elkaar de diverse werkwijzen waarop de gereviseerde instrumenten (ZEK-posters en ZEK-toelichting) zijn in te zetten en welke rol het nieuwe ZEK-online daarin kan spelen.

Ten slotte gaan we plenair met elkaar in dialoog over de opgedane inzichten vanuit de diverse groepen en geven we de deelnemers de gelegenheid om de opbrengsten te verzilveren.

Met deze workshop creëren deelnemers kennis en inzichten over de diverse wijzen waarop zij de betreffende ZEK-instrumenten voortdurend kunnen blijven inzetten om krachtig partnerschap vorm te geven. Deelnemers verzilveren de opbrengsten in deze workshop en kunnen deze meenemen naar het eigen partnerschap.

Deze workshop is interessant voor collega's van netwerken Samen Opleiden die al dan niet ervaring hebben met het ZEK-gebruik. We verwachten een actieve inbreng in de vorm van actief meedenken, kritisch bevragen en delen van ervaringen.

Referenties

- Geldens, J. (2007). Leren onderwijzen in een werkplekleeromgeving. Een meervoudige casestudy naar kenmerken van krachtige werkplekleeromgevingen voor aanstaande leraren basisonderwijs (Proefschrift Radbouduniversiteit Nijmegen). Kempellectoraat, Hogeschool de Kempel.
- Geldens, J., Ruit, P., Popeijus, H. L. & Petegem, P., v. (2018). Zelfevaluatiekader samen (academisch) opleiden. Kwaliteitsreeks Opleidingsscholen. Praktijk In-Zicht katern. PO-raad / VO-raad. Platform Samen Opleiden & Professionaliseren.
- Geldens, J., Ruit, P. & Popeijus, H.L. (2020). Gebruik van het Zelfevaluatiekader Samen Opleiden (projectplan). Opleidingsnetwerk Samen Opleiden van Peel tot Maas en Dommel tot Aa & Opleidingsschool Samen in ontwikkeling (SAM).
- Geldens, J., Ruit, P. & Popeijus, H.L. (2021). In co-creatie ontwikkelen van een online Zelfevaluatiekader samen opleiden (projectplan). Opleidingsnetwerk Samen Opleiden van Peel tot Maas en Dommel tot Aa & Opleidingsschool Samen in ontwikkeling (SAM).
- Ontwikkelteam Kwaliteitskader (2021). Kwaliteitskader Samen Opleiden & Inductie en werkwijze peer review. Platform Samen Opleiden & Professionaliseren.

193. Werk maken van gelijke kansen: De inbedding in het curriculum van de lerarenopleiding

Edwin Buijs, Marijke van Vijfeijken, Esther Keun, Fabian van Aarle, HAN University of Applied Sciences

Kansengelijkheid / kennislab / lerarenopleiding

Bondige beschrijving

In het Sprong Voorwaarts kennislab 'Bevorderen kansengelijkheid' hebben onderzoekers, leraren en lerarenopleiders gezamenlijk vier masterclasses ontwikkeld waarmee zowel in lerarenopleidingen als in de onderwijspraktijk (po/vo) de kennis kan worden verrijkt over kansengelijkheid en over hoe deze kan worden bevorderd. De thema's van de vier masterclasses zijn 'Wat zijn gelijke onderwijskansen?', 'Hoge verwachtingen', 'Differentiatie voor gelijke kansen', en 'Rechtvaardig beoordelen en beslissen'. In deze workshop worden het kennislab en de opbrengsten ervan geïntroduceerd. We delen ook onze ervaringen met de uitvoering van de masterclasses in de lerarenopleiding en op de werkplek. Vervolgens gaan we samen dieper in op de vragen hoe de thema's en producten van het kennislab een plek kunnen worden gegeven in lerarenopleidingen en welke stappen er kunnen worden gezet om deze thema's meer structureel en diepgaand in te bedden in het curriculum van de lerarenopleiding.

Abstract

Het thema kansengelijkheid leeft sterk, maar wat houdt het begrip 'gelijke kansen' eigenlijk in, hoe kunnen (toekomstige) leraren in de onderwijspraktijk (po/vo) werken aan het verbeteren van kansengelijkheid. Wat betekent dit voor het curriculum van de lerarenopleidingen? Met deze vraagstukken zijn onderzoekers, leraren en lerarenopleiders in het Sprong Voorwaarts kennislab 'Bevorderen kansengelijkheid' aan de slag gegaan. De hoofdobbrengsten van het kennislab zijn vier masterclasses geschikt voor lerarenopleidingen of studiemiddagen voor schoolteams. Het doel van de masterclasses is dat (toekomstige) leraren zich willen inzetten voor gelijke kansen. Een van onze ontwerpcriteria was het model voor teacher agency voor sociale rechtvaardigheid van Pantic (2017). Een ander belangrijke ontwerp criterium was het VESit-model van Korthagen dat het belang onderschrijft om studenten/leraren voortdurend uit te dagen vanuit de theorie naar praktijk en andersom. De thema's van de vier masterclasses zijn 'Wat zijn gelijke onderwijskansen?', 'Hoge verwachtingen', 'Differentiatie voor gelijke kansen', en 'Rechtvaardig beoordelen en beslissen'. Bij de ontwikkeling van de inhoud en materialen voor de masterclasses is gebruikgemaakt van inzichten uit recent onderzoek rond kansengelijkheid en aanverwante thema's (e.g. Bosker et al., 2021; Sleenhof, 2021; Van den Bergh et al. 2021; Van Vijfeijken, 2021, 2022a; 2022b). In deze workshop worden het kennislab en de opbrengsten ervan geïntroduceerd. We delen ook onze ervaringen met de uitvoering van de masterclasses in de lerarenopleiding en op de werkplek. Vervolgens gaan we samen dieper in op de vragen hoe de thema's en producten van het kennislab een plek kunnen verwerven in de lerarenopleidingen en welke stappen er kunnen worden gezet om deze thema's meer structureel en diepgaand in te kunnen bedden in het curriculum van de lerarenopleiding.

Referenties

- Bosker, R., Durgut, F., Edzes, H., Jol, M., van Tuijl, C., & Van der Vegt, A. L. (2021). Leidraad Differentiatie als sleutel voor gelijke kansen: NRO rapport Effectieve interventies tegen onderwijsachterstanden in het primair onderwijs. Weten wat werkt en waarom.
- Korthagen, F., Melief, K., & Tigchelaar, A. (2002). De didactiek van praktijkrelevant opleiden. *EPS(11)*
- Pantić, N. (2017). An exploratory study of teacher agency for social justice. *Teaching and teacher education*, 66, 219-230.
- Sleenhof, J.P.W., Thurlings, M.C.G., Koopman, M., & Beijaard, D. (2021). The role of structure and interaction in teachers' decision making during allocation meetings. *Teaching Education*.
- Van den Bergh, L., van Amerongen, M., Gunsch, R., Timmermans, M., & Timmermans, A. (2021). Leidraad: onderwijs vanuit hoge verwachtingen.
- Van Vijfeijken, M. (red.) (2022a). Wat is eerlijk? Werken aan kansengelijkheid in het onderwijs. Uitgeverij Pica.
- Van Vijfeijken, M., Denessen, E. & Van Schilt-Mol, T. (2022b). Zo bied je eerlijke kansen. *JSW*, 106(10), 6-9.
- Van Vijfeijken, M., Denessen, E., Van Schilt-Mol, T. & Scholte, R. (2021). Equity, Equality, and Need: a Qualitative Study into Teachers' Professional Trade-offs in Justifying their Differentiation Practice. *Open Journal of Social Sciences*, 9, 236-257. doi: 10.4236/jss.2021.98017.

197. De meerwaarde van 'Samen': hoe drie verschillende partnerschappen elkaar aanvullen en versterken

Froukje Bos, Erwin Haandrikman, Hogeschool Windesheim

Samenwerking / co-creatie / peerfeedback

Bondige beschrijving

Soms heb je een ander nodig om het beste in jezelf naar boven te halen. Dat realiseerden drie verschillende partnerschappen in de regio Zwolle zich in hun individuele zoektochten naar de meest optimale vorm van Samen Opleiden. Hierin hebben we elkaar gevonden. Wat klein begon in 2019 is inmiddels uitgegroeid tot een duurzaam en krachtig samenwerkingsverband waarin we elkaar aanvullen en versterken. We leiden samen ruim 500 studenten per jaar op en geven een substantieel deel van het curriculum van de tweedegraads lerarenopleidingen van hogeschool Windesheim in co-creatie vorm.

Onze samenwerking is inspirerend voor alle partijen. Docenten-in-opleiding zijn gedurende hun hele studie verbonden aan ons samenwerkingsverband en krijgen een compleet beeld van het gehele tweedegraads vakgebied. Onze samenwerking zorgt ook voor schaalvergroting, ruimere professionaliseringsmogelijkheden en kennisdeling.

Tijdens het congres laten onze studenten, schoolopleiders, werkplekbegeleiders en instituutopleiders jullie in carouselvorm graag zien hoe we het aanpakken en wat deze samenwerking ons in de praktijk oplevert. We delen onze materialen en werkvormen graag met jullie. Er is ook alle ruimte voor het stellen van vragen. We nodigen jullie daarnaast van harte uit om met ons mee te denken over hoe we onze positie in de regio nog verder kunnen versterken.

Abstract

De meerwaarde van 'Samen'

Hoe drie verschillende partnerschappen elkaar aanvullen en versterken

Soms heb je een ander nodig om het beste in jezelf naar boven te halen. Dat realiseerden drie verschillende partnerschappen in de regio Zwolle zich in hun individuele zoektochten naar de meest optimale vorm van Samen Opleiden. Hierin hebben we elkaar gevonden. Wat klein begon in 2019 is inmiddels uitgegroeid tot een duurzaam en krachtig samenwerkingsverband 'Regionale Opleidingsscholen Zwolle' (ROZ) waarin we elkaar aanvullen en versterken. We leiden samen ruim 500 studenten per jaar op en geven een substantieel deel van het curriculum van de tweedegraads lerarenopleidingen van hogeschool Windesheim in co-creatie vorm. Onze samenwerking is inspirerend voor alle partijen, maar is vooral waardevol voor onze docenten-in-opleiding. We laten jullie graag zien waarom.

Studenten krijgen binnen ROZ de mogelijkheid om zich een compleet beeld van het hele tweedegraadsgebied te vormen bij mbo-instellingen en vo-instellingen met een rijke variatie aan onderwijsvisies en onderwijsconcepten. Zij krijgen bovendien een onderwijsprogramma waarin ze gedurende hun hele studie verbonden zijn aan ons samenwerkingsverband, waarin het werkplekleren, onderwijskundige en vakdidactische verdieping en het ontwikkelen van een onderzoekende houding geïntegreerd een plek heeft gekregen.

De samenwerking in ROZ zorgt voor schaalvergroting waardoor er ruimere mogelijkheden ontstaan voor een grotere kwalitatieve en kwantitatieve inzet van personen en middelen. Voor schoolopleiders, werkplekbegeleiders en instituutopleider en overige lerarenopleiders is ons samenwerkingsverband daarmee ook van meerwaarde. Gezamenlijke professionaliseringsactiviteiten, zoals werkplekbegeleiderstrainingen en de jaarlijkse werkplekbegeleidersconferentie, bieden kansen om van elkaar te leren en samen te ontwikkelen.

Onze samenwerking draagt daarnaast bij aan kwaliteitsontwikkeling. We ondernemen samen structureel activiteiten gericht op kennisuitwisseling en kennisontwikkeling. Ook organiseren we onderling peerreviews ter voorbereiding op accreditaties en ontwikkelingsgerichte peerreviews.

Tijdens het congres laten onze studenten, schoolopleiders, werkplekbegeleiders en instituutopleiders jullie in carrouselvorm graag zien hoe we het aanpakken en wat deze samenwerking ons in de praktijk oplevert. We delen onze materialen en werkvormen graag met jullie. Er is ook alle ruimte voor het stellen van vragen. We nodigen jullie daarnaast van harte uit om met ons mee te denken over hoe we onze positie in de regio nog verder kunnen versterken.

199. Op naar toekomstbestendig HR beleid: Wat kunnen we van elkaar leren?

Piety Runhaar, Wageningen University & Research; Roel Swetselaar, Christelijke Hogeschool Ede

Doorgaande professionele ontwikkeling van leraren / Human resource beleid / Samen opleiden en professionaliseren

Bondige beschrijving

De opdracht voor scholen om te zorgen voor voldoende gekwalificeerde én gemotiveerde leraren en onderwijsondersteunend personeel is nog nooit zo urgent geweest is. In korte tijd zijn scholen dan ook geconfronteerd met diverse beleidsinitiatieven die als doel hebben om meer, gekwalificeerde en gemotiveerde leraren aan te trekken. Denk aan Begeleiding startende leraren; Regionale aanpak personeelstekorten; Samen Opleiden en professionaliseren; Regionale opleidingsallianties; Beroepsbeeld van de leraar. De praktijk leert dat deze initiatieven vaak nog los staan van elkaar en nog niet zijn doorvertaald naar het HR beleid binnen scholen. In de workshop gaan we met elkaar op zoek hoe al deze initiatieven te zien zijn als ingrediënten voor toekomstbestendig HR beleid, dat zich uitstrekt van werving & selectie, professionele ontwikkelmogelijkheden, beoordelen en belonen tot taakbeleid. Om te voorkomen dat scholen allemaal individueel het wiel gaan uitvinden is het verstandig om hierin samen op te trekken en te leren van elkaar. De workshop doet daarvoor een eerste aanzet.

Abstract

Waar gaat het over?

In de workshop staat de vraag centraal hoe we het ‘samen opleiden en professionaliseren’ kunnen inbedden in toekomstbestendig HR beleid binnen scholen.

De opdracht voor scholen om te zorgen voor voldoende gekwalificeerde én gemotiveerde leraren en onderwijsondersteunend personeel is nog nooit zo urgent geweest is. Het voldoen aan deze ingewikkelde opdracht vraagt om de ontwikkeling en implementatie van toekomstbestendig HR beleid. HR beleid omvat alle praktijken die een school kan inzetten om de juiste mensen aan te trekken én te behouden. Strategische personeelsplanning (SPP) – oftewel weten waar de school naar toe wil, hoeveel personeel daarvoor nodig is en aan welke kwalitatieve eisen zij moeten voldoen[i] - is daarbij een belangrijk startpunt. Echter, om er voor te zorgen dat mensen goed kunnen functioneren, gemotiveerd blijven, zichzelf blijven ontwikkelen en in dit alles optrekken met hun collega's is meer nodig: HR beleid strekt zich idealiter dan ook uit van werving & selectie, professionele ontwikkelmogelijkheden, beoordelen en belonen tot taakbeleid[ii].

Vanuit HR perspectief bekeken, maakt SO&P – waarvan het doel is om de kwaliteit van opleiden en professionaliseren van (startende) leraren te bevorderen door de samenwerking tussen de direct betrokken actoren te optimaliseren[iii] - deel uit van het bredere HR beleid van een school. Datzelfde geldt voor andere initiatieven die vanuit de sector of overheid ingezet worden om de kwaliteit en kwantiteit van het lerarenkorps te vergroten zoals: inductie beleid, regionale aanpakken personeelstekorten, beroepsbeeld van leraren. De praktijk wijst echter uit dat deze verschillende initiatieven vaak nog los staan van elkaar en van het HR beleid[iv]. Dat is ook logisch, aangezien al die initiatieven elkaar in relatief korte tijd opvolgen. In de workshop gaan we samen na hoe scholen HR beleid kunnen inzetten om synergie te bereiken tussen alle beleidsinitiatieven gericht op voldoende gekwalificeerde en gemotiveerde leraren.

Hoe ziet de sessie eruit?

Na een korte introductie over het HR beleidsterrein, gaan deelnemers in groepen aan de slag om met behulp van een kijkwijzer 'good practices' uit te wisselen of ter plekke te bedenken.

Wat levert de workshop op?

Deelnemers krijgen een beeld bij wat HR beleid omvat en hoe dit het functioneren, motiveren en professionaliseren van leraren gedurende hun gehele leer-loopbaan kan ondersteunen.

Wat wordt verwacht van deelnemers?

Dat zij elkaar stimuleren om out-of-the box na te denken over HR praktijken die nu nog niet gebruikelijk zijn in het onderwijs, zoals; uitruil van personeel tussen scholen of het anders organiseren van onderwijs.

Referenties

<https://www.voion.nl/onderwijsarbeidsmarkt/arbeidsmarktcijfers/strategische-personeelsplanning/>
Runhaar, P. (2017). How can schools and teachers benefit from human resources management? Conceptualising HRM from content and process perspectives. *Educational Management Administration & Leadership*, 45(4), 639-656.
Timmermans, M., & Kroeze, C. (2019). Een samenhangend curriculum ontwerpen in de driehoek. Opbrengsten van een ontwerpnetwerk. Utrecht: Platform Samen Opleiden & Professionaliseren
Runhaar, P., Gulikers, J., Wesselink, R., & Wallenaar, M. (2019). Start Wijzer! Een brede blik opverbetering van inductie. In: Helms-Lorenz, M., Schellings, G., & Runhaar, P. (Eds.). *Begeleiding Startende leraren. Praktijk en theorie*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant Publishers.

223. Bildung, burgerschap en nu? Onderwijs voor straks!

Hugo Pont, Jan Beukelaar, FC-NHLS Opleidingschool

Onzekerheid / welbevinden / toekomstgericht

Bondige beschrijving

Bildung, burgerschap en nu ... onderwijs voor straks!

Hoe bereid je jezelf en je studenten voor op een toekomstige samenleving? Het vraagt van hem of haar in ieder geval een dubbelslag in denken, die zonder visie en theoretische verdieping de kans op het mislaan van de maatschappelijke plank vergroot.

Wat gebeurt er als je het even niet meer zo precies weet, als je in verwarring bent over jouw rol als leraar, de toekomst minder zekerheden kent en deze toekomst op de jeugd chaotisch overkomt en het gevoel van onzekerheid versterkt? We lijken kwetsbaarder geworden. Erkenning van deze kwetsbaarheid kan ons alleen maar sterker maken in het samen werken aan cohesie en harmonie binnen gemeenschappen en de samenleving in het algemeen. Maar hoe doe je zoiets in de context van het onderwijs?

Hoe dragen in deze zoektocht kennis en inzicht bij aan meningsvorming en visie-ontwikkeling? Hoe ontwikkelen leraren weerbaarheid en wendbaarheid bij zichzelf en hun studenten? En wat geven de toekomstige leraren op hun beurt aan de studenten mee, gegeven dat wij ons niet bevinden in een tijdperk van verandering maar in een verandering van tijdperk, waarin we de chaos zullen moeten omarmen (Rotmans, 2020) en vertalen naar een nieuwe onderwijsorde?

Abstract

De praktijk van de toekomst

Nederland kent een hoog sociaaleconomisch ontwikkelingsniveau en behoort tot de meest welvarende en gelukkigste samenlevingen ter wereld. De energie die mensen aan dit welbevinden ontlene biedt "ruimte" voor ontspanning, lichamelijke inspanning en cultuur. Dat onderwijs ook hierop voorbereidt, naast de persoonlijke ontwikkeling, de sociale vorming en het voorbereiden op vakbekwaamheid en vervolgttrajecten, ligt voor de hand (Sociaal & Cultureel Planbureau, 2017). Als zich daarenboven maatschappelijke ontwikkelingen concreet aandienen en verwoord zijn in missie, visie en koers van onderwijsorganisaties dan is het gesprek tussen het onderwijs, overheidsinstellingen en de ondernemerswereld om toekomstgericht de kansen te pakken een logisch vervolg. Continuïteit van deze dialoog lijkt voorwaardelijk voor behoud en toename van een samenleving breed gevoel van welzijn (Rotmans, 2003).

Alle sociaaleconomische ontwikkelingen laten zich vertalen voor de middellange termijn (Manifest Mbo 2025, 2015). Bekendheid met een aantal van deze ontwikkelingen is echter van belang voor het onderwijs. Zo zal van de tegen die tijd 18 miljoen Nederlanders voor het behoud van een relatief hoge levensstandaard de helft een betaalde baan moeten hebben. En meer nog dan nu het geval is zal de bevolking voldoende moeten zijn opgeleid en minstens een derde van de beroepsbevolking hoog moeten zijn opgeleid om de ambities op het gebied van welvaart, welzijn en democratisch functioneren waar te maken. Om krachtig in deze nieuwe en vernieuwende samenleving te kunnen acteren zal een ondernemende houding onmisbaar zijn. Communicatieve en samenwerkingsvaardigheden, maar ook de vaardigheid om te kunnen onderhandelen zal meer en meer gevraagd worden voor deelname aan het sociaalmaatschappelijke en economische leven (De Kenniscoalitie, Nationale wetenschapsagenda, 2016).

De maatschappelijke dialoog onder auspiciën van “Platform Onderwijs 2032” laat zien dat een krachtige verbinding tussen de “echte” wereld en wat de student moet leren op school sterk motiverend werkt. Daarenboven verschaft de samenhang tussen de verschillende onderdelen van het onderwijsaanbod de student inzicht in het overzicht van zijn eigen persoonlijke, sociale en vakgerichte ontwikkeling. Deze transparantie kan op verschillende manieren worden vormgegeven. Veel scholen kiezen voor de concrete integratie van meerdere deelgebieden van hun opleidingen. Zo kan de verbinding met coaching van persoonlijke en sociale vorming het proces van leren, ontwikkelen en reflectie verder versterken.

Een dergelijke aanpak stelt de student in staat om verbanden te leggen, relevante, kritische vragen te stellen en een aanpak te ontwikkelen om antwoorden op vragen te vinden. Deze verbrede horizon biedt daarnaast voor alle bij de onderwijsprocessen betrokkenen verschillende perspectieven om naar leren en ontwikkelen te kijken. Hierdoor wordt ook geappelleerd aan het vermogen om inzichten vanuit de verschillende domeinen met elkaar te verbinden. Het moedigt aan om verbeeldingskracht in te zetten en om nieuwe ideeën en producten te bedenken en te ontwerpen (Kernteam RIS3/ NIA 2020, 2014). De veranderende samenleving zal hen blijvend vragen opbouwend om te gaan met onbekende situaties en onverwachte omstandigheden. Het leert hen hoe ze een leven lang kunnen leren en ontwikkelen en weerbaar en wendbaar op ontwikkelingen in te spelen of daar zelfs op te anticiperen.

226. Causale diagrammen: inzicht in patronen die samen leren in netwerken kunnen stimuleren of belemmeren

Ina Cijvat, Marco Snoek, Hogeschool van Amsterdam

duurzame professionele cultuur samen / leren / ontwikkelen

Bondige beschrijving

In deze workshop gaan opleiders in kleine groepen aan de slag met causale diagrammen waarin zichtbaar gemaakt is welke factoren de professionele ontwikkeling van onderwijsprofessionals kunnen ondersteunen of belemmeren. In verschillende diagrammen is inzichtelijk gemaakt welke dynamiek, samenhang en relaties er zijn tussen die verschillende factoren. Doordat deze processen in beeld zijn gebracht, is het mogelijk om gericht het gesprek daarover te gaan voeren, en met elkaar op zoek te gaan naar handelingsperspectief. Samen leren in netwerken kan daarin een belangrijke rol spelen, maar vraagt om een aantal voorwaarden, zowel van de professional als van de organisatie.

Deze causale diagrammen zijn ontwikkeld vanuit de context van leraren en scholen. De vraag is of ze ook in deze vorm bruikbaar zijn voor lerarenopleiders en hogescholen/universiteiten, en of ze als instrument gebruikt kunnen worden om met elkaar in gesprek te gaan over wat opleiders aan ondersteuning en toerusting nodig hebben om hun veranderende rol te kunnen vervullen en aan de daarmee samenhangende verwachtingen te kunnen voldoen.

In de workshop worden de causale diagrammen toegelicht, en gaan de deelnemers met elkaar in gesprek over welke mogelijkheden en handvatten zij zien om deze diagrammen in te zetten in hun eigen praktijk.

Abstract

Inhoud

Onderwijsprofessionals staan voor de uitdaging om hun onderwijs voortdurend te vernieuwen op basis van hun eigen ervaringen, ervaringen van collega's en van vakliteratuur (Koffeman, 2021). Samen leren en professionaliseren met collega's in netwerken kan ervoor zorgen dat onderwijsprofessionals zich competent voelen en competent zijn om hun veranderende rol goed vorm te geven en om te voldoen aan alle verwachtingen.

Uit onderzoek is bekend hoe effectieve professionalisering in het onderwijs vorm zou moeten krijgen (zie bijvoorbeeld Van Veen et al., 2010), maar het realiseren van een duurzame professionele leercultuur wordt in de praktijk belemmerd door allerlei factoren die bijvoorbeeld te maken hebben met de structuur en cultuur van het beroep en de organisatie. Daarbij spelen ook verwachtingen en eisen vanuit de samenleving een grote rol. Dit alles bij elkaar maakt professionalisering en samen leren een complex vraagstuk: er spelen veel aspecten een rol die met elkaar te maken hebben en elkaar beïnvloeden, waardoor het niet zo eenvoudig te doorgronden is. Om zo'n complex vraagstuk te kunnen hanteren, kan het helpen om met een causaal diagram de dynamiek erachter in beeld te brengen, waardoor zichtbaar wordt waar invloed uitoefenen positief kan werken (Vermaak, z.d.).

De causale diagrammen die we tijdens deze workshop willen bespreken, zijn samen met een aantal collega's ontwikkeld om patronen in het beroep van leraar zichtbaar te maken. Ze zijn tijdens denkwurksessies en werkveldsessies met anderen gedeeld. We hebben daarin de ervaring dat ze het goede gesprek over wat de veranderende rol van de professional in het onderwijs vraagt kan faciliteren en ondersteunen. Tijdens deze workshop willen we met de deelnemers nagaan in hoeverre die patronen herkenbaar zijn in het beroep van lerarenopleider, of ze aangepast moeten worden, en wat het hen kan opleveren.

Opzet en organisatie sessie

We lichten eerst de causale diagrammen, de ontwikkeling daarvan en de achtergronden kort toe. Daarna gaan de deelnemers in kleine groepen samen in gesprek aan de hand van een aantal vragen, zoals: Herken je de patronen in je eigen praktijk? Zijn ze passend binnen jouw context of zou je ze willen aanscherpen of aanvullen? Op welke manier zouden deze diagrammen gebruikt kunnen worden binnen jouw eigen context? Wat kan dat opleveren, en wat is daarvoor nodig?

Wat levert het deelnemers op?

De deelnemers maken kennis met een tool die het gesprek binnen hun eigen organisatie rond professionalisering en samen leren kan faciliteren en ondersteunen, en krijgen een aantal handvatten waarmee ze binnen hun eigen opleidingsteam aan de slag kunnen gaan.

Wat wordt er verwacht van deelnemers?

Aan deelnemers wordt gevraagd om vanuit hun eigen organisatie en context te reflecteren op deze diagrammen en met elkaar in gesprek te gaan over de inhoud daarvan en de mogelijke toepassingen in hun organisatie.

Referenties

Koffeman, A. (2021). Sources for Learning. Understanding the Role of Context in Teacher Professional Learning. PhD dissertation. UCL School of Education.

Van Veen, K., Zwart, R., Meirink, J., & Verloop, N. (2010). Professionele ontwikkeling van leraren: Een reviewstudie naar effectieve kenmerken van professionaliseringsinterventies van leraren. Groningen: ICLON/Expertisecentrum Leren van Docenten.

Vermaak, H. (z.d.). Een causaal diagram maken in vijf stappen

231. Samenwerken aan een duurzame professionalisering van leraren

Lore Van Melkebeke, Katrien Kempeneers, KU Leuven

Regionale samenwerkingsverbanden / Professionalisering

Bondige beschrijving

De uitdagingen waarmee het onderwijsveld geconfronteerd wordt zijn groot en onvoorspelbaar: er heerst een groot lerarentekort; leraren moeten omgaan met een snel evoluerende onderwijswereld, waarin nieuwe inzichten ontstaan en nieuwe skills nodig zijn. Om deze uitdagingen aan te pakken, bundelen verschillende lerarenopleidingen uit een aantal hoger onderwijsinstellingen in Vlaanderen de krachten. Het netwerk 'de Associatie KU Leuven' bestaat uit 5 hogescholen en in 1 universiteit verspreid over Vlaanderen en Brussel. De lerarenopleidingen uit de Associatie wensen in het Voorsprongfondsproject 'Duurzaam professionaliseren van leraren' een fundament te bouwen voor een flexibel en geïntegreerd professionaliseringsaanbod voor leraren. Dit fundament omvat: het ontwikkelen van een bevragingsmethodiek om het aanbod af te stemmen op de noden van leraren; de ontwikkeling van een methodiek om een professionaliseringsplan op te maken; het uittekenen van een professionaliseringscontinuüm en het ontwikkelen van een financieel-organisatorisch model. Het project gaat na wie welke rol op zich kan nemen in het professionaliseringsspectrum: Welke partner is aan zet op welk moment? Kunnen we elkaar versterken in het netwerk? In deze sessie wensen we ervaringen te delen over de samenwerking in netwerken rond het thema professionaliseren. Hoe kunnen we de projecten en de gezamenlijke initiatieven duurzaam verankeren naar de toekomst toe?

Abstract

Samenwerken aan een duurzame professionalisering

De uitdagingen waarmee het onderwijsveld geconfronteerd wordt zijn groot en onvoorspelbaar: er heerst een groot lerarentekort; leraren moeten omgaan met een snel evoluerende onderwijswereld, waarin nieuwe inzichten ontstaan en nieuwe skills nodig zijn. Om deze uitdagingen aan te pakken, bundelen verschillende lerarenopleidingen uit een aantal hoger onderwijsinstellingen in Vlaanderen de krachten. Het netwerk, 'de Associatie KU Leuven', bestaat uit 5 hogescholen en in 1 universiteit verspreid over Vlaanderen en Brussel. De lerarenopleidingen uit de Associatie wensen in het Voorsprongfondsproject 'Duurzaam professionaliseren van leraren' een fundament te bouwen voor een flexibel en geïntegreerd professionaliseringsaanbod voor leraren. Dit fundament omvat: het ontwikkelen van een bevragingsmethodiek om het aanbod af te stemmen op de noden van leraren; de ontwikkeling van een methodiek om een professionaliseringsplan op te maken; het uittekenen van een professionaliseringscontinuüm; het ontwikkelen van een financieel-organisatorisch model. Het project gaat na wie welke rol op zich kan nemen in het professionaliseringsspectrum: Welke partner is aan zet op welk moment? Kunnen we elkaar versterken in het netwerk? In deze sessie wensen we ervaringen te delen over de samenwerking in netwerken rond het thema professionaliseren. Hoe kunnen we de projecten en de gezamenlijke initiatieven duurzaam verankeren naar de toekomst toe?

Gespreksvorm

Discussie

De manier waarom gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

Tijdens de sessie delen we onze ervaringen en werpen we een aantal discussiepunten op aan de verschillende deelnemers. Aan de hand van deze discussiepunten wensen we samen in gesprek te gaan en te reflecteren over het opleiden in netwerken.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

In het project 'Duurzaam Professionaliseren van leraren' gaan we op zoek naar de professionaliseringsnoden- en wensen die leven in de praktijk. In de verschillende werkpakketten kijken we telkens naar de relevante literatuur en nemen we de onderzoeksinzichten van de experts binnen de universiteit en hogescholen mee.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Het doel is in gesprek te gaan met elkaar over het opleiden in netwerken en hoe we de netwerken en projectresultaten duurzaam kunnen verankeren.

249. Samen professionaliseren van startende leraren

Maaike Vervoort, Christine Kemmeren, Edmée Suasso de Lima de Prado, Saxion Hogeschool; Hester Langkamp-Waanders, OPO-Hof van Twente

Inductie / Levenlang leren / Boundary crossing

Bondige beschrijving

Begeleiding van startende leraren is een urgent thema met het oog op het behoud van leraren voor het beroep. De aansluiting van afstudeer- en inductiefase staat centraal in een NPO-project dat wordt uitgevoerd in de partnerschappen van Hogeschool Saxion. Hiermee wordt het Samen Professionaliseren inhoudelijk vormgegeven.

De deelnemers zijn lerarenopleiders en starterscoaches uit verschillende partnerschappen. Zij vormen samen een professioneel netwerk en ontwerpen kennisobjecten (boundary objects) voor begeleiding van starters. Deze kennisobjecten betreffen vier thema's: ouderbetrokkenheid, klassenmanagement, onderwijsondersteuningsbehoefte en werkdruk. De bedoeling is dat deze kennisobjecten gebruikt gaan worden door starterscoaches in hun begeleiding van startende leraren.

Dit project volgen we onderzoeksmatig waarbij we focussen op netwerkleren. In de beginfase van het project richten we ons op het leren van de deelnemers aan de ontwerpteams: in hoeverre leidt het werken in een ontwerpteam tot uitbreiding van hun professionele netwerk? Ook kijken we naar de dynamiek binnen het ontwerpteam en hoe de informatie-uitwisseling plaatsvindt voor het ontwerpen van kennisobjecten. In een latere projectfase gaan we na welke impact deze kennisobjecten hebben op de bestaande praktijk van startersbegeleiding.

In dit rondetafelgesprek delen we onze ervaringen en zijn we benieuwd naar ideeën om de kwaliteit van netwerkleren in kaart te brengen.

Abstract

Onderwerp

Deze bijdrage betreft het samen professionaliseren van startende leraren. Begeleiding van startende leraren is een urgent thema met het oog op het behoud van leraren voor het beroep. De aansluiting van afstudeer- en inductiefase staat centraal in dit NPO-project dat wordt uitgevoerd in de partnerschappen van hogeschool Saxion. Hiermee wordt het Samen Professionaliseren inhoudelijk vormgegeven.

Inbedding in praktijk

De deelnemers zijn lerarenopleiders en starterscoaches uit verschillende partnerschappen. Zij vormen samen een professioneel netwerk en ontwerpen kennisobjecten (boundary objects) voor begeleiding van starters. Deze kennisobjecten betreffen vier thema's: ouderbetrokkenheid, klassenmanagement, onderwijsondersteuningsbehoefte en werkdruk. De bedoeling is dat deze kennisobjecten gebruikt gaan worden door starterscoaches in hun begeleiding van startende leraren.

Inbedding in onderzoek

Dit project volgen we onderzoeksmatig waarbij we focussen op netwerkleren. In de beginfase van het project richten we ons op het leren van de deelnemers aan de ontwerpteams: in hoeverre leidt het werken in een ontwerpteam tot uitbreiding van hun professionele netwerk? Hoe kunnen we dat in kaart brengen? Ook kijken we naar de dynamiek binnen het ontwerpteam en hoe de informatie-uitwisseling plaatsvindt voor het ontwerpen van kennisobjecten. In een latere projectfase gaan we na welke impact deze kennisobjecten hebben op de bestaande praktijk van startersbegeleiding.

Gespreksvorm

In dit rondetafelgesprek bespreken we hoe de professionele ontwikkeling voor de inductiefase wordt vormgegeven. De mogelijkheden die we zien in de ontwikkeling en inzet van kennisobjecten worden verhelderd. Eerst geven we een korte toelichting op de inhoud van het project, namelijk het gezamenlijk ontwerpen van kennisobjecten ten behoeve van de doorlopende begeleiding van startende leraren. Aansluitend bespreken we met behulp van kaartjes en/of post-its hoe we de kwaliteit van netwerklernen in kaart kunnen brengen: Hoe bepalen we de impact van het gezamenlijk ontwerpen op het leren van lerarenopleiders en starterscoaches? Hoe bepalen we de impact van kennisobjecten op de begeleiding van startende leraren?

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

De deelnemers kunnen inspiratie opdoen voor de begeleiding van starters én voor het vormgeven van het leren in netwerken. Met de opbrengsten van deze ontmoeting geven we verder vorm aan het onderzoek naar het leren in netwerken van lerarenopleiders en starterscoaches. We zijn vooral benieuwd naar ideeën om de kwaliteit van netwerklernen in kaart te brengen.

Referenties

Akkerman, S.F., & Bakker, A. (2011). Boundary crossing and boundary objects. *Review of Educational Research*, 81(2), 132- 169.

Berg, E., van den, (2020). Connective Teacher. Leren in netwerken voor een toekomstbestendig beroep. Platform Samen Opleiden & Professionaliseren.

<https://www.platformsamenableiden.nl/wp-content/uploads/2020/06/De-connective-teacher.pdf>

Kemmeren, C.M., & Suasso de Lima de Prado, E. (2021). Kennisnetwerk Lerende Leraren. Samen professionaliseren in netwerken: de Twentse wijze. <https://www.platformsamenableiden.nl/wp-content/uploads/2021/05/Katern-Kennisnetwerk-Lerende-Leraren-De-Twentse-wijze.pdf>

272. Portretten van innovatieve opleidingspraktijken: een eerste schets

Frank Crasborn, Quinta Kools, Fontys Hogeschool; Ingrid Paalman-Dijkenga, Hogeschool Viaa; Marco Snoek, Hogeschool van Amsterdam; Herma Jonker, Hogeschool Windesheim

Samen vernieuwend opleiden / Vernieuwen in netwerken / Responsief opleiden

Bondige beschrijving

In het hele land zoeken scholen naar mogelijkheden om het onderwijs beter aan te passen aan het leren en de belangen van leerlingen. Ze vertalen dat elk op een eigen manier naar een praktische uitwerking. In een groeiend aantal netwerken van opleidingsinstituten en scholen samen op zoek naar opleidingsroutes voor leraren die aansluiten bij die veranderingen in de onderwijspraktijk. Het doel van het onderzoek is om in de context van Samen Opleiden meer zicht te krijgen op de dynamiek en uitdagingen van het ontwerpen en uitvoeren van nieuwe opleidingsroutes en de opbrengsten daarvan in termen van beoogd, uitgevoerd en gerealiseerd curriculum. Om deze vragen te beantwoorden worden drie jaar lang verspreid over het land zes innovatieve opleidingsinitiatieven gevolgd en geportretteerd door middel van documentanalyses, story lines en interviews met betrokkenen van de lerarenopleidingen en scholen en met leraren in opleiding. De dataverzameling vindt plaats in het najaar van 2022, 2023 en 2024. Op basis van de onderzoeksgegevens en individuele 'casusportretten' worden in elke fase casus overstijgende dilemma's, uitdagingen en opbrengsten geïnventariseerd en beschreven. In het symposium worden de eerste portretschetsen en resultaten gepresenteerd en besproken.

Abstract

Context

Scholen zoeken steeds meer naar mogelijkheden om het onderwijssysteem beter aan te passen aan het leren en de belangen van de leerling. Ze vertalen dat elk op een eigen manier naar een praktische uitwerking. Een groeiend aantal netwerken van opleidingsinstituten en scholen zijn op zoek naar nieuwe opleidingsroutes voor leraren die aansluiten bij die veranderingen in het werkveld. Zes innovatieve opleidingsinitiatieven (grenspraktijken) worden drie jaar gevolgd en geportretteerd.

Probleemstelling

Bij de realisatie van responsieve en opleidingstrajecten voor leraren speelt een dubbele frictie in netwerken van scholen en opleidingsinstituten. Een toenemend aantal scholen ervaart in het licht van hun onderwijsambities de vigerende opleidingskaders- en praktijken voor leraren als knellend. Dit maakt de vraag naar de aard, de intensiteit en bandbreedte van de samenwerking tussen scholen en lerarenopleidingen nog urgenter. Dit vraagstuk wordt benaderd vanuit het concept 'boundary leren' (Akkerman & Bruining, 2016). Nieuwe opleidingsinitiatieven zijn te typeren als 'grenspraktijken' of 'third spaces' (Zeichner, 2010) waarin opleidingsinstituten en scholen op en over de grenzen van elkaars formele kaders en praktijken alternatieve opleidingsroutes ontwikkelen. Daarnaast richt het Samen Opleiden zich vooral op de invulling van het werkplekcurriculum. Daarbij knelt soms (het gebrek aan) de verbinding tussen het leren op de werkplek en het leren op het instituut en daarmee de integratie tussen praktijk, theorie en persoon. De concepten 'affordance' (leermogelijkheden) en 'agency' (stuurkracht) (Billet, 2001) vormen bij dit vraagstuk het referentiekader. Affordances en agency in opleidings- en begeleidingstrajecten voor leraren worden zichtbaar in het beoogde, uitgevoerde en gerealiseerde curriculum (Goodlad, 1977).

Doel en vragen

Het doel van het onderzoek dat in dit symposium gepresenteerd wordt, is om meer inzicht te krijgen in de dynamiek en opbrengsten van het ontwerpen en uitvoeren van nieuwe opleidingspraktijken. De deelonderzoeken richten op de aard en het verloop van de samenwerking tussen scholen en lerarenopleidingen bij het ontwikkelen en uitvoeren van alternatieve opleidingspraktijken (1) en kenmerken van de opleidingsprogramma's die uit die samenwerking voortkomen in termen van beoogde, uitgevoerd en gerealiseerd curriculum (2).

Aanpak

Drie jaar lang worden zes innovatieve opleidingsinitiatieven (grenspraktijken) gevolgd en geportretteerd door middel van documentanalyses, story lines en interviews. De dataverzameling vindt plaats in drie rondes: in het najaar van 2022, 2023 en 2024. In het eerste jaar ligt het accent op de totstandkoming en de aard van het beoogde opleidingscurriculum. In het jaar daarna op de praktijk van het uitgevoerde curriculum en in het derde jaar op het gerealiseerde curriculum. Op basis van de individuele 'portretten' worden in elke fase van het onderzoek, in dialoog met vertegenwoordigers van de betrokken cases, overstijgende dilemma's, uitdagingen en opbrengsten beschreven. In dit symposium wordt aan de hand van drie bijdragen de eerste portretschetsen en resultaten gepresenteerd en besproken.

Individuele onderzoekspresentatie 1

Inventarisatie en kenmerken van grenspraktijken

Drie jaar lang worden verspreid over het land, zes innovatieve opleidingsinitiatieven (grenspraktijken) gevolgd en geportretteerd door middel van documentanalyses, story lines en interviews met betrokkenen in een grenspraktijk. In het eerste jaar van het project (2021) lag het accent op inventarisatie en selectie van innovatieve opleidingspraktijken. Via diverse kanalen en netwerken is een oproep gedaan om vernieuwende opleidingsinitiatieven aan te melden. Dat leverde ruim dertig initiatieven op waarvan er uiteindelijk zes werden geselecteerd. Deze bijdrage zoomt in op de aanpak en opbrengsten van dit proces. We gaan vervolgens in op opvallende overeenkomsten en verschillen tussen de initiatieven.

Individuele onderzoekspresentatie 2

Ups en downs in samenwerking

In het najaar van 2022 werd van elke geselecteerde grenspraktijk de totstandkoming en de aard van het beoogde opleidingscurriculum in kaart gebracht. Aan de hand van documentstudies van opgestuurde materialen van de casus, interviews en story-lines werden de ups en downs in het samenwerkings- en ontwerpproces in de initiatieffase van elke grenspraktijk in kaart gebracht. Daarin wordt zichtbaar dat er binnen grenspraktijken meerdere typen 'grenzen' zijn die leiden tot fricties en beweging: de grenzen tussen opleiding en (vernieuwende) school, en de grenzen tussen vernieuwend opleidingsinitiatief en bestaande opleidingscurricula en kwaliteitskaders. Op basis daarvan zijn casus-overstijgende dilemma's, uitdagingen en processen geïdentificeerd. In deze bijdrage bespreken we de bevindingen.

Individuele onderzoekspresentatie 3

Reflectie op eigen grenspraktijken

Om ervoor te zorgen dat elke casus zich na elke ronde herkent in het 'portret' dat op basis van de verzamelde gegevens wordt geschetst, is er na elke interviewronde een terugkoppeling per casus. Op die manier levert het onderzoek niet alleen antwoorden op de onderzoeksvragen op, maar ook gegevens die de opleidingsteams zelf kunnen gebruiken bij de ontwikkeling van hun nieuwe opleidingsroute. In deze bijdrage reflecteert één van grenspraktijken (HAN Leerlab) op de onderzoeksdata van de eigen casus en mogelijke inzichten en aanknopingspunten voor de (door)ontwikkeling van de eigen grenspraktijk.

Referenties

- Akkerman, S., & Bruining, T. (2016). Multilevel Boundary Crossing in a Professional Development School. *Journal of the Learning Sciences*, 25(2), 240-284.
- Billett, S. (2001) Learning through work: Workplace affordances and individual engagement. *Journal of Work Partnership place Learning* 13(5) 209-214.
- Goodlad, J.I.(1979). *Curriculum inquiry. The study of curriculum practice.*New York:McGraw-Hill.
- Zeichner, K. (2010). Rethinking the connections between campus courses and field experiences in college- and university-based teacher education. *Journal of Teacher Education*, 61(1/2), 89–99.

279. Gezamenlijk opleiden in het noorden naar inclusiever onderwijs: GO! Samen anders leren kijken

José Middendorp, NHL Stenden Hogeschool; Anke de Boer, RENN4; Ninja van der Honing, Hanzehogeschool Groningen

inclusiever onderwijs / Community of Learners (CoL) / systemisch denken

Bondige beschrijving

Nederland heeft van oudsher een sterk gesegregeerd onderwijssysteem, wat zich kenmerkt door een multitrack systeem waarbij speciaal- en regulier onderwijs van elkaar gescheiden zijn. Waar kinderen in aparte systemen leren en ontwikkelen, staat de ontwikkeling van een inclusieve samenleving onder druk. Het partnerschap 'GO! Samen anders leren kijken' tussen RENN 4, de lerarenopleidingen van NHL Stenden Hogeschool, de Hanzehogeschool Groningen en de Rijksuniversiteit Groningen nemen een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een ontwikkeling naar inclusiever onderwijs. Dit partnerschap heeft een diversiteit aan onderwijsprofessionals: studenten, leraren- en schoolleiders van de AOLB (Pabo en bachelor pedagogische wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen), de ALO, ALO-Pabo, Pabo-sociaal werk en de opleiding Pabo-pedagogiek. Deze inclusieve setting wordt, vanuit het systemisch denken (Middendorp, 2022; Schaveling, Bryan, Goodman, 2012, Bronfenbrenner & Morris, 2006), benut in verschillende Community of Learners (CoL's). De CoL is een pedagogisch concept vanuit sociaal-constructivistisch- en cultuur-historische benadering (Volman & ten Dam, 2010, Bielaczyc. & Collins, 1999). Het genereert kwaliteit, door deelname van onderwijsprofessionals aan verschillende sociale praktijken, leidt tot een hogere mate van begrip door betrokkenheid vanuit de eigen onderwijspraktijk en versterkt de professionele identiteit. Op het Velon-congres nodigen we lerarenopleiders om door ervaringen en kennis te delen netwerkvorming rondom 'inclusiever onderwijs' te versterken.

Abstract

De ontmoeting in het netwerkcafé staat in het teken van de ontwikkeling van het partnerschap, 'GO! Samen anders leren kijken' tussen RENN 4 (gespecialiseerd onderwijs), de lerarenopleidingen van NHL Stenden Hogeschool, de Hanzehogeschool Groningen en de Rijksuniversiteit Groningen, gericht op inclusiever onderwijs. Het afgelopen decennium is er wereldwijd meer nadruk komen te liggen op het realiseren van inclusief onderwijs (de Boer, Nijs & Struyf, 2022, Hooge, 2020). Hierin zijn de competenties van de inclusieve leraar, differentiatie en samenwerking belangrijke aspecten. Het gaat tevens om een existentieel aspect van pedagogisch handelen (Middendorp, 2015). Het stelt onderwijsprofessionals voor de vraag hoe we onze kinderen in de wereld laten verschijnen. Hoe inclusief is dat? Dat leidt tot verschillende vragen voor onze onderwijsprofessionals: hoe ga ik om met verschillen? Welke taal gebruik ik? Welke overtuigingen hanteer ik? Hoe werk ik in kleine stappen toe naar de inclusie van leerlingen met intensieve en complexe ondersteuningsbehoeften? In onze Pabo's zien we de noodzaak om hiermee aan de slag te gaan. We zijn ons bewust van ervaringen die zicht geven op het weinig inclusieve karakter van ons onderwijs, ondanks het opgestelde inclusieve Europese profiel van leerkrachten (Meijer, 2012). Hiermee wordt tevens zichtbaar dat het netwerk rondom de toekomstige onderwijsprofessional én de Pabo een cruciale rol heeft in de voorbereiding van (toekomstige) leraren op het handelen in een inclusieve onderwijssetting (Van Mieghem, Verschueren & Struyf, 2022). Dit wordt bevestigd door een onderzoek naar speciale onderwijszorg en passend en inclusiever onderwijs in de (post-)initiële opleidingen van pabo's (Van Veen & van der Steenhoven, 2022): één derde van de 26 pabo's vindt dat hun aandacht voor dit thema in het basisprogramma nog onvoldoende is. Die uitdaging wordt ook zichtbaar in de vierdejaars Minor Gedrag en Leren, gezamenlijk ontwikkeld door de Pabo's van NHL Stenden en de Hanze Hogeschool. Studenten ervaren handelingsverlegenheid (Middendorp, 2022). Juist de verschillen in het partnerschap worden, vanuit het systemisch denken (Middendorp, 2022; Schaveling, Bryan, Goodman, 2012; Bronfenbrenner & Morris, 2006), als een kracht benut in

het leren en ontwikkelen van de onderwijsprofessionals. De Community of Learners (CoL) fungeert hierin als een pedagogisch concept vanuit sociaal-constructivistisch- en cultuur-historische benadering (Volman & ten Dam, 2010, Bielaczyc. & Collins, 1999). Leren is hier niet alleen kennisoverdracht, maar genereert kwaliteit door betekenisvolle samenwerking in verschillende sociale praktijken, draagt bij aan een hogere mate van begrip en versterkt professionele identiteit. Op het Velon-congres nodigen we lerarenopleiders uit in een netwerkcafé. We geven eerst een toelichting op het partnerschap (5 minuten). Vervolgens gaan de deelnemers in CoL's uiteen (20 minuten) om aan de hand van een aantal concrete vragen ervaringen uit te wisselen en kennis te delen. We sluiten plenair af (5 minuten). Beoogde opbrengsten van deze ontmoeting zijn: het delen van ervaring en kennis en het zoeken van actieve samenwerking met andere opleiders, die met partnerschappen en vergelijkbare thema's als inclusiever onderwijs, systemisch denken en Community of Learners (CoL) bezig zijn.

Referenties

- Bielaczyc, K, Collins, A. (1999). Learning communities in classrooms : A reconceptualization of educational practice. *Instructional-design theories and models : A new paradigm of instructional theory*, 269–292. <https://ci.nii.ac.jp/naid/10030082394>
- Boer, A. de, Nijs, S., Struyf, E. (2022). *Samen inclusief onderwijs realiseren Een handboek voor professionals binnen en buiten het onderwijs* Leuven: Acco
- Bronfenbrenner, U., Morris, P. (2006) *The-Bioecological-Model-of-Human-Development* (artikel) opgehaald op 31 oktober 2022 <https://www.childhelp.org/wp-content/uploads/2015/07/Bronfenbrenner-U.-and-P.-Morris-2006-The-Bioecological-Model-of-Human-Development.pdf>
- Hooge, E. (2020). *Steeds inclusiever Onderwijsraad*. Geraadpleegd op 5 oktober 2022, van file:///C:/Users/e2616/Downloads/Steeds+inclusiever.pdf
- Meijer, C. (2012). *Lerarenopleiding en inclusie PROFIEL VAN INCLUSIEVE LERAREN*. https://www.european-agency.org/sites/default/files/profile_of_inclusive_teachers_nl.pdf Opgehaald op 9 oktober 2022
- Middendorp, J.W.H. (2015). *Relatie voor leer-kracht Onderzoek naar het pedagogisch tactvol handelen van leerkrachten*. Baarn: de Weijer
- Middendorp, J. (2022, juni). *Waar een minor preventief pedagogisch handelen bevordert Zorgprimair vakblad voor het primair en speciaal onderwijs (2022-2) 7-11*.
- Rijksoverheid (2019, 2 december) *Strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek Houdbaar voor de toekomst*. opgehaald op 10 oktober 2022, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/12/02/strategische-agenda-hoger-onderwijs-en-onderzoek>
- Schaveling, Bryan, Goodman (2012). *Systeemdenken Van goed bedoeld naar goed gedaan*. Amsterdam: Boom Uitgeverij
- Van Mieghem, A., Verschuere, K. van, Struyf, E. (2022). *Samen bouwen aan meer inclusief onderwijs: relevante inzichten voor de lerarenopleiding Tijdschrift voor Lerarenopleiders 43 (1) 54-65*.
- Van Veen, D. & Steenhoven, P. van der (2022). *Speciale onderwijszorg en passend en inclusiever onderwijs in de (post-)initiële opleidingen van pabo's*. Amsterdam: NCOJ.
- Winter, de. M. (2017). *Pedagogiek Over Hoop Het onmiskenbare belang van optimisme in opvoeding en onderwijs (Afscheidsrede)*.
- Volman, M. & ten Dam, G. (2010). *Communities of learners: waarom het concept een plek verdient in de praktijk van het (hoger) onderwijs*. In *Verder met onderwijs: de onderwijsvisie VU in theorie en praktijk* (pp. 21–36). Amsterdam: Vrije Universiteit.

305. Interprofessioneel samenwerken in kindcentra

Emma Nitert, Shirine Bousaid, Trynke Keuning, Hogeschool KPZ; Mara Heijdelberger, Minke Eilander, Ruben Fukkink, Hogeschool van Amsterdam; Ineke Haakma, Annelies Kassenberg, Hanzehogeschool Groningen

interprofessioneel samenwerken / kindcentra / ontwikkeling van kinderen

Bondige beschrijving

In Nederland is een brede beweging ingezet van integrale kindcentra (IKC's) voor inclusief onderwijs. Belangrijke doelen van deze kindcentra zijn het creëren van een doorlopende leerlijn, inclusie van alle kinderen ter bevordering van gelijke kansen en het creëren van een innovatief curriculum dat gericht is op de brede ontwikkeling van kinderen. Om deze doelen te bereiken is samenwerking tussen professionals uit onderwijs, opvang en jeugdzorg essentieel, maar deze interprofessionele samenwerking blijkt allesbehalve vanzelfsprekend.

In een vierjarig project werken verschillende basisscholen en kindcentra samen met de opleidingsinstellingen Hogeschool van Amsterdam, Hogeschool KPZ en Hanzehogeschool Groningen en diverse internationale partners aan de volgende onderzoeksvragen:

Hoe geven professionals uit kinderopvang, basisonderwijs en externe professionals (jeugdzorg, welzijn, wijk) binnen het IKC vorm aan hun interprofessionele samenwerking en hoe ervaren ze het werken op hun locatie?

Hoe ontwikkelen kinderen zich in IKC's op het gebied van persoonsvorming en sociaal-emotionele ontwikkeling?

De dataverzameling in ruim 30 kinderopvangorganisaties en basisscholen, waarvan een groot deel samenwerken in kindcentra, zal in het voorjaar van 2023 van start gaan. In een rondetafelgesprek bespreken we de onderzoeksopzet van dit vierjarige onderzoek en verkennen we in het bijzonder de meetinstrumenten die ingezet (zouden kunnen) worden om de onderzoeksvragen te beantwoorden.

Abstract

Onderwerp

Interprofessioneel samenwerken in kindcentra

Gespreksvorm

Rondetafelgesprek

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan
Tijdens deze rondetafelsessie presenteren we de onderzoeksopzet van het vierjarig project. De sessie start met een korte presentatie waarin de aanleiding en opzet (onderzoeksvragen, het sample en de meetinstrumenten) van het onderzoek worden gedeeld. Vervolgens gaan we in gesprek met de deelnemers over de opzet en bespreken we met elkaar hoe we het leernetwerk met de betrokken organisaties kunnen vormgeven. We maken gebruik van 'padlet' om alle betrokkenen te activeren.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

In Nederland is een brede beweging ingezet van integrale kindcentra (IKC's) voor inclusief onderwijs (Oberon, 2019; SER, 2016; Taskforce Samenwerking Kinderopvang-Onderwijs, 2017) die aansluit op recente wet- en regelgeving (zoals de Jeugdwet, 2015; Wet Passend Onderwijs, 2014; Wet harmonisatie kinderopvang peuterspeelzaalwerk, 2017). Dit voor professionals nieuwe terrein is nog 'in search of evidence' (Morrison & Glenny, 2012). Tegelijkertijd zien we in de Nederlandse praktijk een groeiende groep van kindcentra die – met innovatieve aanpakken – (samen)werken aan een

integraal aanbod voor leerlingen. Belangrijke vragen die hieruit voortvloeien zijn, in hoeverre IKC's slagen in effectieve samenwerking tussen diverse partners. En een andere belangrijke, nog nauwelijks onderzochte vraag is: wat is de meerwaarde van IKC's voor de ontwikkeling van kinderen?

In dit onderzoeksproject staan daarom de volgende onderzoeksvragen centraal

Hoe geven professionals uit kinderopvang, basisonderwijs en externe professionals (jeugdzorg, welzijn, wijk) binnen het integrale kindcentrum vorm aan hun interprofessionele samenwerking en hoe ervaren ze het werken op hun locatie?

Hoe ontwikkelen kinderen zich in integrale kindcentra op het gebied van persoonsvorming en sociaal-emotionele ontwikkeling?

Vanuit een 'structuur-proces-uitkomst'-paradigma onderzoeken we binnen een brede groep van IKC's (structuur) of er sprake is van interprofessionele samenwerking tussen staf uit kinderopvang, basisonderwijs, jeugdzorg en andere partners (proces) die bijdraagt aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen van de voorschool tot en met de transitie naar de basisschool en de onderbouw (groep 4) van de basisschool. Met een kwalitatieve en een kwantitatieve aanpak brengen we de samenwerking gedetailleerd in kaart. Een mixed method-aanpak hanteren we ook bij de effectevaluatie.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Het doel van dit rondetafelgesprek is tweeledig. Enerzijds gaat het om het informeren van deelnemers over dit nieuwe grootschalige onderzoek, dat voor lerarenopleiders relevante inzichten kan opleveren voor het opleiden van studenten op het gebied van interprofessionele samenwerking. Anderzijds is het onderzoek nog in een opstartende fase en willen we professionals vragen mee te denken over de onderzoeksopzet en in te zetten meetinstrumenten.

Referenties

Morrison, M., & Glenny, G. (2012). Collaborative inter-professional policy and practice: In search of evidence. *Journal of Educational Policy*, 27(3), 367-386.

Oberon (2019) - Van der Grinten, M., Kieft, M., Kooij, D., Bomhof, M. & van den Berg, E. (2019). Samenwerking in beeld 2. Basisscholen, kinderopvang en kindcentra: de stand van het land 2019. Oberon.

SER (2016). Advies Gelijk goed van start. Den Haag: SER.

Taskforce samenwerking onderwijs en kinderopvang (2017). Tijd om door te pakken in de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang. Den Haag: Rijksoverheid.

328. Vroege werving van studenten in de RAP; van vo scholier naar lerarenopleiding.

Laura Staman, Regionale Aanpak Personeelstekort Zwolle e.o. (RAP)

vroege werving / tutoring / regionale samenwerking

Bondige beschrijving

De afgelopen jaren is in de Regionale Aanpak Personeelstekorten (RAP) gewerkt aan het terugdringen van het lerarentekort. De RAP regio Zwolle is een samenwerking tussen vier hogescholen, drie mbo's en ruim 60 schoolbesturen vanuit het po en vo. Vanuit de programmalijs 'Samen Werven in de regio' wordt onder andere bewust ingezet op de werving van leerlingen uit het voorgezet onderwijs voor het beroep van leraar of docent. Hiervoor worden verschillende initiatieven ingezet rondom tutoring; hierbij treedt een leerling op als tutor van leerlingen in het primair- of voortgezet onderwijs. Het doel is om deze leerlingen te interesseren voor werken in het onderwijs door hen ervaring op te laten doen met lesgeven en hierdoor een goed beeld van het leraarschap te kunnen vormen. Daarnaast kunnen zijn masterclasses volgen op de hogescholen in de regio. Het doel van deze masterclasses is een goede beeldvorming van de lerarenopleidingen. Door het werken als tutor en het volgen van de masterclasses worden leerlingen geholpen een weloverwogen studie- en beroepskeuze te maken die idealiter ook tot minder uitval in de lerarenopleiding leidt. Deze tutores zorgen daarnaast voor goede gemotiveerde extra handen in de klas om leerkrachten te ondersteunen.

Abstract

De inhoud van de workshop

- Kennismaking en doel van de tutoringsprojecten binnen de RAP Zwolle e.o. (Regionale Aanpak Personeelstekort).
- Opdracht: Vroege werving binnen jouw netwerk
- 'Creëer of verbeter een aanpak voor vroege werving binnen jouw eigen organisatie gebruikmakend van de netwerken waarin je participeert'
- Vul de vragen in de padlet in.
- Ga aan de hand hiervan met een collega in gesprek
- Wat kan dit advies betekenen voor jou/ je organisatie?

Hoe wil je de workshop organiseren?

De workshop start met een presentatie van de verschillende tutoringsaanpakken uit de regio en de theoretische achtergrond over studiekeuzeprocessen van leerlingen. Vervolgens vullen deelnemers een padlet in voor hun eigen organisatie en gaan hier vervolgens in tweetallen over in gesprek.

Wat levert de workshop op?

De deelnemer heeft een eerste aanzet gemaakt over hoe tutoring duurzaam in het eigen netwerk ingezet kan worden. De deelnemer heeft ervaren wat een tutoringproject kan betekenen in het vergroten van de instroom op de lerarenopleiding.

Wat wordt er verwacht van de deelnemers?

De workshop vergt geen voorbereiding van deelnemers. In de workshop zelf gaan zij nadenken over tutoring en de dialoog hierover voeren.

333. Vitale Teach: een video-annotatietool die duurzame feedbackpraktijken faciliteert

Karolien Keppens, Lisa Herman, Ruben Vanderlinde, Universiteit Gent

Feedback / Video / Lesgeefgedrag

Bondige beschrijving

VITAL TEACH is een online video-annotatietool die ontworpen is om Leraren-in-opleiding te ondersteunen bij hun professionele ontwikkeling als leraar. Via de video-annotatietool krijgen zij feedback op hun lesgeefgedrag met als doel inzicht te verwerven in de eigen manier van lesgeven en de klaspraktijk te optimaliseren.

De VITALE TEACH tool speelt in op de nood om zinvolle feedbackpraktijken voor LIO-studenten te ontwerpen waarbij feedback uit verschillende bronnen (mentoren, stagebegeleiders en medestudenten) in dialoog wordt verwerkt. Hierbij wil het niet enkel de dialoog tussen deze verschillende actoren versterken maar ook de pedagogisch-didactische vaardigheden van LIO's in de klas bevorderen. Rekening houdende met de specifieke opleidingsdidactische noden van dit diverser wordende studentenpubliek en in het kielzog van de Covid19 pandemie vormt dit een echte uitdaging. Digitale video-annotatie tools en asynchrone videofeedback bieden hiertoe tal van mogelijkheden en voordelen. In de video-annotatietool worden LIO's, stagebegeleiders en mentoren ondersteund om waardevolle feedback te geven a.d.h.v. een uitgewerkte didactische werkvorm en feedbackmethodiek gebaseerd op het ICALT observatie instrument. De resultaten en output van dit project zijn daarenboven niet alleen relevant voor LIO-studenten maar kunnen ook in vele andere contexten (bv. begeleiding reguliere student-leraren, beginnende leraren,...) en thema's (bv. diversiteit) geadapteerd en toegepast worden.

Abstract

Onderwerp

met VITALE-TEACH (Video Tool for Analyzing Effective Teaching) worden asynchrone videofeedbackpraktijken voor LIO-studenten ontworpen en geïmplementeerd binnen een video-annotatietool.

Probleemstelling

Lerarenopleidingen trekken meer dan ooit studenten aan in flexibele trajecten, zoals het traject voor Leraren-In-Opleiding. LIO-studenten staan reeds volwaardig voor de klas maar hebben nog geen diploma van leraar op zak. Aangezien de leeromgeving van LIO's voornamelijk in de school plaatsvindt, is deze in tijd en ruimte gescheiden van reguliere studenten. Hierdoor beschouwen LIO-studenten de opleiding als een relatief individuele ervaring. Daarnaast heeft de coronacrisis grote veranderingen teweeg gebracht in de manier waarop we leren en onderwijzen. Zo komen nieuwe (digitale) werkvormen plots sterk op de voorgrond. Vanuit deze optiek, wil dit project de begeleiding van LIO's optimaliseren door videofeedbackpraktijken te ontwerpen en implementeren a.d.h.v. een video-annotatietool.

Inbedding in de literatuur

Binnen de tool is een feedbackmethodiek uitgewerkt volgens het ICALT-observatiemodel (Maulana et.al., 2015). ICALT (International Comparative Analysis of Learning and Teaching) is een wetenschappelijk onderbouwd instrument waarmee inzicht kan verkregen worden in de pedagogische en didactische vaardigheden van leraren. Het instrument bespreekt 6 verschillende dimensies van effectief leraargedrag met bijhorende gedragingen. Deze werden opgenomen in de VITALE TEACH tool (zie afbeelding 1).

Onderzoeksvragen

In dit project wordt gebruik gemaakt van Educational Design Research (McKenney & Reeves, 2019) als onderzoeksaanpak bij de ontwikkeling van de tool. Hierbij staan volgende onderzoeksdoelen centraal die verwijzen naar de eerste fasen van EDR:

Fase 1: Analysis and Explortation: analyseren welke noden Vlaamse LIO-studenten ervaren; en exploreren hoe video-annotatietools hierop kunnen inwerken.

Fase 2: Design and Construction: ontwerpen van designprincipes voor een video-annotatietool; en een video-annotatietool ontwikkelen voor LIO-studenten.

Onderzoeksresultaten

Wat betreft onderzoeksvraag 1, werd op basis van een literatuuronderzoek en bevraging bij LIO-studenten bevonden dat zij nood hebben aan digitale tools die asynchrone feedbackpraktijken mogelijk maken. Hierdoor hoeft de stagebegeleider niet “live” aanwezig te zijn in de klas, en biedt het meer mogelijkheden om persoonlijke en gedetailleerde feedback te geven op het eigenlijke gedrag. Het biedt LIO-studenten meer tijd om te reflecteren op de feedback wat een gedetailleerde analyse van het eigen gedrag mogelijk maakt (Kleinknecht & Gröschner, 2016). Daarbovenop laten video-annotatie tools het toe om opmerkingen te plaatsen en te reageren op elkaars opmerkingen, waardoor er een dialoog kan ontstaan. Deze dialoog achten LIO's uiterst belangrijk om samen tot betekenisvol leren te komen en uiteindelijk de lespraktijk te optimaliseren. Wat betreft onderzoeksvraag 2, werden designprincipes ontwikkeld die uitgewerkt werden in volgend stappenplan (zie afbeelding 2).

In stap 4 van het stappenplan reflecteren LIO's over de eigen praktijk op basis van 6 vaste criteria uit het ICALT-model. Hieronder wordt afgebeeld hoe annotaties toegevoegd kunnen worden via de ICALT-feedbackmethodiek (zie afbeelding 3).

(Eerste) resultaten en conclusies

Op basis van de resultaten uit fase 1 en fase 2 werd de VITALE TEACH video-annotatietool ontwikkeld met bijhorende website.

Interactieve wijze van discussiëren

Tijdens de presentatie willen we de functionaliteiten van de VITALE TEACH video-annotatietool bediscussieren met bijhorende designprincipes en de ICALT feedbackmethodiek.

Referenties

- Kleinknecht, M., & Gröschner, A. (2016). Fostering preservice teachers' noticing with structured video feedback: Results of an online-and video-based intervention study. *Teaching and Teacher Education, 59*, 45-56.
- Maulana, R., Helms-Lorenz, M., & van de Grift, W. (2015). Development and evaluation of a questionnaire measuring pre-service teachers' teaching behaviour: A Rasch modelling approach. *School Effectiveness and School Improvement, 26*(2), 169-194.
- McKenney, S., & Reeves, T. C. (2018). *Conducting educational design research*. London: Routledge.

Dimensie 1 - Veilig en stimulerend leerklimaat

Ontdek hier meer over de dimensie 'veilig en stimulerend leerklimaat' en de bijhorende concrete gedragingen.

[Meer info](#)

Dimensie 2 - Efficiënt klasmanagement

Ontdek hier meer over de dimensie 'efficiënt klasmanagement' en de bijhorende concrete gedragingen.

[Meer info](#)

Dimensie 3 - Duidelijke en gestructureerde instructie

Ontdek hier meer over de dimensie 'duidelijke en gestructureerde' en de bijhorende concrete gedragingen.

[Meer info](#)

Dimensie 4 - Intensieve en activerende les

Ontdek hier meer over de dimensie 'intensieve en activerende les' en de bijhorende concrete gedragingen.

[Meer info](#)

Dimensie 5 - Afstemmen op verschillen

Ontdek hier meer over de dimensie 'afstemmen op verschillen' en de bijhorende concrete gedragingen.

[Meer info](#)

Dimensie 6 - Leerstrategieën aanleren

Ontdek hier meer over de dimensie 'leerstrategieën aanleren' en de bijhorende concrete gedragingen.

[Meer info](#)

1 Welke stappen doorloop ik binnen Vitale Teach?

Zo ga je snel aan de slag

- In Vitale Teach reflecteer je over je lesgeefpraktijk op basis van vaste criteria. Bekijk vooraf alvast welke zaken belangrijk zijn in het ICALT model dat 6 dimensies en 32 gedragingen van effectief lesgeven bespreekt. Bekijk de [ICALT](#) pagina voor meer informatie.
- Film je les en selecteer enkele interessante korte fragmenten waarover je wil reflecteren. Bekijk de pagina [video's opnemen en selecteren](#) voor meer informatie.
- Maak een les aan in Vitale Teach, en laad je videofragmenten hierin op. Bekijk de [Vitale Teach handleiding](#) voor meer informatie.
- Voeg annotaties toe aan elke video via de ingebouwde feedbackmethodiek. Je geeft hierbij aan hoe tevreden je bent over je eigen lesgeven, welke ICALT dimensie en gedraging hier aan bod komt en geeft bijkomende toelichting bij dit moment in de video. Bekijk de pagina [feedback en annoteren](#) voor meer informatie.
- Deel de video eventueel met een begeleider, mentor, collega of medestudent om feedback te ontvangen. Of geef zelf feedback op een video die een medestudent of collega met jou deelt.
- Lees alle feedback na, voeg deze samen met je zelfreflectie en denk na over concrete stappen om je lespraktijk in de toekomst te optimaliseren. Ga eventueel in gesprek met je begeleider of mentor. Bekijk ook de [tips en tricks voor praktijkoptimalisatie](#).

Nieuwe annotatie

0:05 / 0:12

LEGENDE

- Annotatie video-eigenaar
- Reactie begeleider op annotatie video-eigenaar
- Annotatie begeleider
- Annotatie medestudent

Meer annotaties

Annotatie toevoegen/bewerken

ANNULEREN OPSLAAN

START TIJD: 00:06

HOE TEVREDEN BEN JE OVER DIT MOMENT? 1 2 3 4

ICALT DIMENSIE: Duidelijke en gestructureerde instructie

ICALT GEDRAGING:

- De leraar geeft duidelijke uitleg van de leerstof
- De leraar geeft feedback aan de leerlingen
- De leraar betreft alle leerlingen bij de les
- De leraar gaat tijdens de instructie na of de leerlingen de leerstof hebben begrepen
- De leraar bevordert dat leerlingen hun best doen
- De leraar geeft goed gestructureerd les
- De leraar geeft duidelijke uitleg van het gebruik van didactische hulpmiddelen en opdrachten

ANNOTATIE:

Maximaal 1500 tekens

ANNULEREN OPSLAAN

350. Beroepsbeelden en ontwikkelbehoeften van leraren PO, VO en MBO

Marjanna Hagedoorn, Beau Huijsse, Landstede Groep; Lara Engelsman, Sui Lin Goei, Hogeschool Windesheim; Linda Fix, Hogeschool Viaa; Shirine Bousaid, Wenckje Jongstra, Hogeschool KPZ

Regionale Aanpak Personeelstekort / Beroepsbeelden / Ontwikkelbehoeften

Bondige beschrijving

In het kader van de Regionale Aanpak Personeelstekort in Zwolle hebben de lectoraten van drie HBO's (Hogeschool Windesheim, Hogeschool KPZ en Hogeschool VIAA) en een practoraat uit het mbo (Landstede Groep) gezamenlijk onderzoek gedaan naar beroepsbeelden en ontwikkelbehoeften van leraren in het po, vo en mbo. Met dit onderzoek beogen we de 61 deelnemende onderwijsorganisaties inzicht te geven in beelden en behoeften van hun onderwijspersoneel en hen te ondersteunen bij het maken van keuzes om leraren op te leiden, te binden en te blijven boeien.

De resultaten van het onderzoek geven voeding aan een dialoog over 1) inzichten uit rapport wat betreft verschillen tussen sectoren po, vo en mbo, 2) hoe opleiders daar rekening mee kunnen houden in opleiden en (doorgaande) professionalisering en 3) wat dat vraagt van samenwerking in het (regionale) netwerk.

Aan de hand van stellingen verkennen we met elkaar vanuit de drie sectoren potentiële verbindingen, onze grenzen en uitdagingen.

Abstract

Het onderwijs in Nederland staat onder druk. Er is sprake van een structureel lerarentekort (Staat van het onderwijs, 2022) en een hoge uitval van beginnende leraren (Den Brok e.a., 2017).

In het kader van de Regionale Aanpak Personeelstekort in Zwolle hebben de lectoraten van drie HBO's (Hogeschool Windesheim, Hogeschool KPZ en Hogeschool VIAA) en een practoraat uit het mbo (Landstede Groep) gezamenlijk onderzoek gedaan naar beroepsbeelden en ontwikkelbehoeften van leraren in het po, vo en mbo. Middels interviews (N=19) met HR-medewerkers, schoolleiders, beginnende en ervaren leraren uit het po, vo en mbo, en middels een survey (N=1609) onder leraren po, vo en mbo zijn inzichten verkregen in opvattingen van leraren over hun taken, rollen, professionalisering en ontwikkelbehoeften. Met dit onderzoek beogen we de 61 deelnemende onderwijsorganisaties inzicht te geven in beelden en behoeften van hun onderwijspersoneel en hen te ondersteunen bij het maken van keuzes om leraren op te leiden, te binden en te blijven boeien.

De resultaten van het onderzoek geven voeding aan een dialoog over 1) inzichten uit rapport wat betreft verschillen tussen sectoren po, vo en mbo, 2) hoe opleiders daar rekening mee kunnen houden in opleiden en (doorgaande) professionalisering en 3) wat dat vraagt van samenwerking in het (regionale) netwerk.

Aan de hand van stellingen verkennen we met elkaar vanuit de drie sectoren potentiële verbindingen, onze grenzen en uitdagingen. Door samen en sector-overstijgend betekenis te geven aan de resultaten hopen we dat de opbrengsten bijdragen aan het benutten door onderwijsorganisaties en de lerarenopleiding.

Referenties

Den Brok, P., Wubbels, T., & Van Tartwijk, J. (2017). Exploring beginning teachers' attrition in the Netherlands. *Teachers and teaching*, 23(8), 881-895.
Ministerie van OCW. (2022). Staat van het onderwijs.

351. Hoe zorg je ervoor dat je studenten in balans blijven tijdens de opleiding/loopbaan als docent!

William Buys, Fontys Hogeschool

Zelfsturing / In balans blijven / Loopbaanleren van docenten

Bondige beschrijving

In hoeverre ervaar je op je school dat docenten in opleiding, beginnende docenten en/of collega-docenten last hebben van stress? Wat zou je hier in op willen pakken binnen het netwerk in je school. Schuif aan bij het rondetafelgesprek en ga met mij en met elkaar in gesprek aan de hand van beelden. Centraal staat het in balans blijven middels empowerment, zelfsturing en het maken van keuzes. Deze sessie kan je als lerarenopleider inspireren om zelf binnen je netwerk van docenten die zijn verbonden aan de stage/Opleidingsschool of een netwerk van collega-schoolopleiders c.q. werkplekbegeleiders aan de rondetafel het gesprek met elkaar aan te gaan.

Abstract

Op het moment dat je als student een docentenopleiding gaat volgen of als docent aan de slag gaat op een school krijg je te maken met ontelbare interacties met medestudenten, collega-docenten, leidinggevenden, leerlingen en ouders. Je komt in een netwerk te werken waarin je je verder gaat ontwikkelen, positieve interacties/negatieve interacties; een leerproces dat gepaard gaat met vallen en opstaan. Hoe zorg je goed voor jezelf, hoe blijf je in dit netwerk in balans? Hoe zorg je goed voor de docenten in opleiding en je collega-docenten?

In de vorm van een rondetafelgesprek ga ik als gespreksleider aan het werk met de bezoekers van de workshop vanuit beelden. Het zijn beelden van spreekwoorden van waaruit de deelnemers de opdracht krijgen om vanuit het gekozen beeld een concrete situatie te kiezen uit hun loopbaan waarin keuzes maken, collegialiteit, zelfsturing, in balans blijven centraal staan. Deze sessie kan je als lerarenopleider inspireren om zelf binnen een netwerk van studenten die zijn verbonden aan de stage/Opleidingsschool of een netwerk van collega-schoolopleiders c.q. werkplekbegeleiders aan de slag te gaan met deze werkvorm.

Ik heb deze sessie al een aantal malen gedraaid en het leverde naast enthousiaste reacties ook zeer waardevolle output op door de diversiteit van inbreng onder de aanwezigen. Groeps grootte: bij voorkeur niet meer dan 10-12 deelnemers aan de rondetafel.

Onderwerp

Stress bij docenten in opleiding, bij docenten tijdens hun loopbaan.

Context

In de lerarenopleiding en stagebegeleiding op de school wordt veel aandacht besteed aan de vakinhoud, de vakdidactiek en pedagogische-didactische zaken, maar hoe als docent in balans te blijven tijdens de loopbaan daar zou wat meer aandacht voor mogen zijn!

Centrale uitdaging/probleem en verloop van de practice

Hoe zorg je goed voor docenten in opleiding, jezelf en voor je collega-docenten!

Belangrijkst opbrengst

Inspiratie en een tool om hier zelf op de eigen school mee aan de slag te gaan.

Discussiepunt

Loopbaanleren voor docenten vast onderdeel in het curriculum?

360. Flexibel Opleiden

Velon themagroep

Petra van Beveren, Hogeschool Utrecht & Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam (NOA); Peter Lorist, Hogeschool Utrecht; Ines Hukic, Hogeschool Windesheim; Brigitte Klein Bog, Klein Bog Educatie

flexibel opleiden / loopbaan-denken / biografie

Bondige beschrijving

Als Velon-themagroep (gestart in november 2021) blijven we graag in gesprek met collega lerarenopleiders uit scholen en instituten over ervaringen en expertise. We leren van en met elkaar door onze concrete ervaringen en visie te delen. De inzet is om als beroepsgroep vanuit onze eigen professionaliteit verantwoordelijkheid te nemen voor het flexibel opleiden en professionaliseren van leraren tijdens hun gehele loopbaan. Ons eigen professioneel leren ligt natuurlijk aan de basis hiervan. zie de Velon website voor meer informatie.

Tijdens de workshop bieden we het Velon bestuur ons Manifest Flexibel Opleiden aan, gaan er met hen en alle aanwezigen over in gesprek en leggen de basis voor een community van *flexibele opleiders*.

Abstract

Themagroep Flexibel Opleiden

Als Velon-themagroep (gestart in november 2021) organiseren we het gesprek tussen collega lerarenopleiders uit scholen en instituten over hun ervaringen en expertise op het gebied van flexibel opleiden. We definiëren flexibel opleiden als een proces waarin de lerarenopleider vanuit de aanstaande leraar denkt. Deze vorm van opleiden betekent loopbaan-denken vanaf de start van het opleiden van aanstaande leraren, waarvan HR-beleid, biografisch coachen, trainen op ondernemerschap, creativiteit, maatschappelijke betrokkenheid en zelfregulering deel uitmaken.

Flexibel opleiden en professionaliseren kan ervoor zorgen dat de opleiding toegankelijker en aantrekkelijker wordt en beter is afgestemd op de kenmerken en behoeften van (aanstaande) leraren. Dit vraagt om een visie op het professioneel leren van lerarenopleiders ten aanzien van flexibel opleiden. Als beroepsgroep leiden we een zeer diverse groep (aanstaande) leraren op voor een beroep met een gevarieerde 'LOOPbaan', een veranderend beroepsbeeld én een focus op adaptief vermogen. Loopbaan-denken betekent dat we een student niet voor een baan maar voor een loopbaan opleiden waarin persoonlijk leiderschap, ontwikkelen van vitaliteit en talentmanagement een plek krijgen. Dit gebeurt coachend en startend op basis van de 'biografie' van de lerende.

Aan verschillen in generatie, werk- en levenservaring wordt recht gedaan in opleidingsvarianten (voltijd, deeltijd, zij-instroom, PDG, ...) – uitiem kent elke student een eigen leerroute, in leergemeenschappen samen met andere (aanstaande) leraren. Flexibel opleiden krijgt vorm binnen partnerschappen Samen Opleiden & Professionaliseren (SO&P), waar we proactief, onderzoekend en toekomstbestendig (aanstaande) leraren opleiden. Ook raakt het SO&P een belangrijke dimensie van flexibel opleiden, namelijk flexibiliteit in 'locatie' waar geleerd wordt; SO&P is belangrijk om aan deze dimensie van flexibiliteit invulling te geven.

We willen van en met elkaar leren door concrete ervaringen en visie zowel binnen de themagroep te delen als binnen de beroepsgroep van lerarenopleiders met als doel dat we als beroepsgroep vanuit onze eigen professionaliteit zeggenschap nemen voor het flexibel opleiden en professionaliseren van leraren tijdens hun loopbaan. Professionalisering van onszelf als lerarenopleiders bij het flexibel opleiden en de didactiek van het onderwijs aan volwassen legt daarvoor de basis. Zo nemen we als lerarenopleiders zelf regie en kunnen een sparringpartner worden voor bestuur en beleid. We hebben dit verwoord in ons manifest dat tijdens dit congres wordt gepresenteerd.

Referenties

Ministerie van Onderwijs Cultuur Wetenschap, Vereniging Hogescholen, & VSNU (2020).

Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen. Vindplaats:

www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs?cultuur-en-wetenschap/documenten/kamerstukken/2020/10/12/bestuursakkoord-flexibilisering?lerarenopleidingen.

Onstenk, Jeroen (1997). *Lerend leren werken. Brede vakbekwaamheid en de integratie van leren, werken en innoveren*. Proefschrift, uitgegeven bij Eburon.

Platform Samen Opleiden & Professionaliseren (z.d.). *Flexibilisering en specifieke afstudeerrichtingen – hoe leeruitkomsten verandering kunnen aanjagen*. Vindplaats:

www.platformsamenoopleiden.nl/knowledge?item/artikel-flexibilisering-en-specifieke-afstudeerrichtingen/ResearchNed (2021).

Evaluatie experimenten leeruitkomsten deeltijd en duaal hoger onderwijs. Nijmegen: ResearchNed in opdracht van het Ministerie van OCW. Vindplaats:

www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/documenten/rapporten/2021/04/15/researchned-rapport-evaluatie-experimenten?leeruitkomsten-deeltijd-en-duaal-hoger-onderwijs.

Velon Themagroep Flexibel opleiden (2022). *Opbrengst kampvuursessie tijdens Velov/Velon congres 2022, online sessie in september 2022 en workshop tijdens Velon studiedag november 2022*.

Manifest-in-wording. Vindplaats: www.velon.nl/themagroep-flexibilisering-van-het-opleiden-van-leraren/.

Vereniging Hogescholen, & Universiteiten van Nederland (2022). *Professionalisering van lerarenopleiders met het oog op flexibilisering: huidige en gewenste situatie*. Vindplaats:

<https://www.lerarenvoormorgen.nl/nieuws?overzicht/wat-is-er-nodig-om-als-lerarenopleider-te-kunnen-werken-met-flexibele-leerroutes>

Parallelsessies 2

73. Begeleiden en beoordelen van ontwerpgericht onderzoek in studio's

Marieke Thurlings, Eindhoven School of Education; Elise Quant, Dury Bayram-Jacobs, Annemieke Vennix, Nienke Nieveen, Technische Universiteit Eindhoven; Eindhoven School of Education; Alexander Schüler-Meyer, Technische Universiteit Eindhoven; Saskia Heunks, Stedelijk College Eindhoven

educational design research / formatief evalueren

Bondige beschrijving

In het vernieuwde vak “Educational Design Research (EDR)” van de universitaire lerarenopleiding, Master Educatie in de Bètawetenschappen werken studenten samen volgens de cyclus van EDR (McKeeney & Reeves, 2019) rondom thema's die leven in scholen uit ons netwerk. Uit een verkennende fase, waarin praktijk en literatuur centraal staan, volgen eerste ontwerpprincipes. Het ontwerp wordt ontwikkeld en verantwoord. Ten behoeve van de implementatie en evaluatie wordt een plan gemaakt. Uit de implementatie en evaluatie volgt een eindverslag. Deze groepsproducten leiden tot een groepscijfer. Daarnaast hebben we in ons ontwerp van EDR een werkwijze ontwikkeld rondom de persoonlijke ontwikkeling van de studenten, die uiteindelijk meeweegt in de bepaling van het individuele cijfer. In deze Ontmoeting werken we aan de hand van het wereldcafé aan het bespreken van deze werkwijze; de manier waarop studiobegeleiders zowel begeleider als beoordelaar zijn; en de rol van studenten en scholen in dit geheel. Ieder onderwerp van discussie wordt aan de hand van drie opeenvolgende vragen besproken: knelpunten, oplossingen, randvoorwaarden. De opbrengst gaat in op het (door)ontwikkelen van dit proces. Daarnaast willen we andere lerarenopleidingen ondersteunen die met vergelijkbare processen werken en leren van/met deze ervaringen.

Abstract

Onderwerp

Dit voorstel gaat over het vernieuwde vak “Educational Design Research (EDR)” in de universitaire lerarenopleiding, Master Educatie in de Bètawetenschappen.

De leerdoelen van EDR zijn het (door)ontwikkelen van een academische, onderzoekende houding en in staat zijn om weloverwogen keuzes te maken in het ontwerpen en evalueren van lesmateriaal. In EDR werken de studenten samen in een studio aan thema's die bij de scholen spelen, bijvoorbeeld formatief evalueren. Iedere studio wordt begeleid door twee docenten/onderzoekers uit de lerarenopleiding en wordt zoveel mogelijk ingebed in de scholen. De studenten doorlopen de cyclus van EDR (McKeeney & Reeves, 2019), gedurende een academisch jaar. De werkwijze is samengevat in Figuur 1.

De groepsproducten – probleemanalyse, ontwerp, verantwoording daarvan, het implementatie- en evaluatieplan, en eindverslag – worden gedurende het jaar voorzien van formatieve feedback door medestudenten en door de studiobegeleiders. Aan de hand van een rubric volgt aan het eind van het jaar een groepscijfer. De beoordeling wordt gedaan door de studiobegeleiders, een onafhankelijke lerarenopleider, en deels door de betrokken scholen.

Parrallel aan dit groepsleerproces werken studenten aan individuele leerdoelen: een onderzoekende, academische houding; communiceren en presenteren; zelfstandig functioneren en plannen; samenwerken en creatieve inbreng. De leerdoelen zijn concreet vertaald in een aantal indicatoren op een rubric,. In de verkennende fase reflecteren studenten op hun startniveau ten opzichte van deze leerdoelen, eventueel met feedback van medestudenten uit hun studio. Ze stellen leerdoelen en actiepunten op; toevoegen van eigen leerdoelen is mogelijk. Halverwege het jaar reflecteren studenten op hun ontwikkeling, en ontvangen ze feedback van medestudenten uit hun studio en begeleiders. Leerdoelen en actiepunten worden aangevuld en aangescherpt. Aan het eind

van jaar volgt een vergelijkbare procedure, waarin teruggekeken wordt op het hele jaar.

De persoonlijke ontwikkeling wordt gebruikt om het groeps cijfer tot een individueel cijfer te bepalen. Studenten die zich normaal hebben ontwikkeld, krijgen hetzelfde cijfer als de groep. Studenten met een uitzonderlijk positieve ontwikkeling/inbreng krijgen een hoger cijfer. Studenten die op een enkel onderdeel onvoldoende groei hebben laten zien, krijgen een lager cijfer.

Gespreksvorm

Wereldcafé. Na een korte introductie nodigen we de deelnemers uit in het wereldcafé. Hierin zijn drie tafels rondom inhoudelijke vragen (zie Figuur 2 en 3).

Inbedding onderwerp in onderzoek

Het vak EDR is gebaseerd op de cyclus van EDR (McKeeney & Reeves, 2019). Deze vorm van onderzoek verweven met ontwerpen ligt dicht aan tegen de dagelijkse praktijk van leraren: iets uitproberen en systematisch te evalueren/reflecteren.

De ontwikkelende beoordelingsprocedure komt voort uit ons eigen ontwerpproces, feedback uit de examencommissie, en past bij Challenge-Based Education (van den Beemt et al., 2022) wat binnen onze universiteit gezien wordt als overkoepelend onderwijsconcept. De inhoud/focus van de Ontmoeting raakt aan formatief handelen en formatieve feedback (Gulikers & Baartman, 2018).

Beoogde opbrengst

In het ontwerpen van EDR hebben we een aantal keuzes gemaakt rondom het begeleiden en beoordelen van groeps- en individuele producten en processen. De opbrengst gaat in op het (door)ontwikkelen van dit proces. Daarnaast willen we andere lerarenopleidingen ondersteunen die met vergelijkbare processen werken en leren van/met deze ervaringen.

Figuur 1. Werkwijze in EDR

Figuur 2. Vragen

Figuur 3. Werkwijze

Referenties

Gulikers, J., Baartman, L. (2018). Doelgericht professionaliseren: formatieve toetspraktijken met effect! Wat DOET de docent in de klas? NRO. Web: https://www.nro.nl/wp-content/uploads/2015/09/Inhoudelijke-eindrapport_NRO-PPO-405-15-722_DEF.pdf

McKenney, S. E., & Reeves, T. C. (2019). Conducting Educational Design Research (2de edition). Routledge.

van den Beemt, A., & van de Watering, G., & Bots, M. (2022). Conceptualising variety in challenge-based

learning in higher education: the CBL-compass. European Journal of Engineering Education, doi: 10.1080/03043797.2022.2078181

78. Hub onderwijs ontmoet onderwijs in het netwerk van leren

Tamme Spoelstra, Ingrid Paalman-Dijkenga, Hogeschool Viaa

Hubs / Bedrijfsleven / Netwerk leren

Bondige beschrijving

Met HUB-onderwijs ontmoet bedrijfsleven willen we de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel in het onderwijs vergroten en het interprofessioneel werken in het onderwijs verstevigen, door de verbinding tussen het onderwijs en het bedrijfsleven te versterken. Deze versterkte verbinding moet ook zorgen voor meer gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid vanuit het onderwijs en bedrijfsleven voor kinderen.

Professionals doen kennis op van de regionale arbeidsmarkt, wat in de toekomst kan leiden tot behoud van personeel in de regionale arbeidsmarkt.

Deze versterkte verbinding moet ook zorgen voor meer gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid vanuit het onderwijs en bedrijfsleven voor kinderen, vanuit de gedachte van 'it takes a village to raise a child'.

Het bedrijfsleven staat nu vaak nog relatief ver van het onderwijs. Dat is een gemis, omdat relevante kennis en vaardigheden uit het bedrijfsleven daardoor onvoldoende doorstromen naar het onderwijs. Samenwerking tussen professionals uit het onderwijs en het bedrijfsleven kan zorgen voor een verrijking van de kennis van beiden en kan ervoor zorgen dat mensen uit het bedrijfsleven geënthousiasmeerd worden voor een overstap naar het onderwijs. Ook kan de samenwerking zorgen voor een versterkte gedeelde verantwoordelijkheid voor het opvoeden van kinderen. Opvoeden is de verantwoordelijkheid van ouders/opvoeders, onderwijs en diverse andere instanties als sportclubs.

Abstract

In het onderzoek 'Hub ontmoet bedrijfsleven in het netwerk van leren', willen we de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel in het onderwijs vergroten en het interprofessioneel werken in het onderwijs verstevigen, door de verbinding tussen het onderwijs en het bedrijfsleven te versterken.

Het oprichten van de hubs moet de verbinding tussen professionals in het onderwijs en het bedrijfsleven versterken en daarmee bijdragen aan:

- Het vergroten van de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel voor het onderwijs, doordat professionals uit het bedrijfsleven worden geënthousiasmeerd voor het onderwijs en hiermee het vergroten van de kwaliteit van het onderwijs, doordat kennis en vaardigheden uit het bedrijfsleven beter doorstromen naar het onderwijs.
- Het verlagen van de werkdruk in het onderwijs, omdat professionals uit het bedrijfsleven projecten in het onderwijs kunnen dragen / onderwijstaken kunnen overnemen en doordat de werkdruk verlaagd wordt, blijven mensen beschikbaar in het onderwijs. (Landelijke grote uitstroom onderwijs door te hoge werkdruk). Het vergroten van de wendbaarheid, doordat professionals uit het onderwijs kennis en vaardigheden uit het bedrijfsleven opdoen en vice versa.
- Het vergroten van de inclusiviteit, doordat het bedrijfsleven in aanraking komt met verschillende typen leerlingen en hun talenten.
- Het vergroten van de gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid vanuit het onderwijs en bedrijfsleven voor kinderen, vanuit de gedachte 'it takes a village to raise a child'.
- Maar ook de professional van de toekomst behouden in de regionale arbeidsmarkt door hier al vroeg kennis van te laten nemen.
- Het vroegtijdig vergroten van de kennis van leerlingen over het bedrijfsleven en daardoor bijdragen aan meer geïnformeerde loopbaankeuzes.

We gaan onderzoeken door onderstaande stappen te volgen: Het doen van een relevante literatuuronderzoek:

- Het inrichten van fysiek hubs waarin professionals uit het bedrijfsleven hun kennis en vaardigheden delen in innovatieve onderwijssettingen.
- Inventariseren en selecteren welke bedrijven hieraan een bijdrage willen en kunnen geven vanuit een win-win situatie.
- Het gezamenlijk ontwerpen van drie innovatie educatieve ontwerpen in het netwerk van leren.
- Het professionaliseren van de deelnemers om het werken in de hubs mogelijk te maken
- Het ontwikkelen van een overdraagbare methode.

82. Team school: hoe leergemeenschappen bijdragen aan professionalisering

Els Tanghe, Wouter Schelfhout, Antwerp School of Education - Universiteit Antwerpen

professionele leergemeenschappen / teacher teams / schoolontwikkeling

Bondige beschrijving

Leraren(opleiders), schoolleiders, ondersteuners, ... maken (schooloverschrijdend) deel uit van structureel georganiseerde vakwerkgroepen, themawerkgroepen, interdisciplinaire netwerken. Er wordt hard gewerkt in deze teams. Toch zijn er onder andere verzuchtingen dat het te veel een 'praatbarak' is, de inhoudelijk output beperkt blijft of de bijdrage van deelnemers onevenwichtig is. 'Team School' biedt een kader om (bestaande) professionele leergemeenschappen zodanig te organiseren dat ze maximaal kwaliteitsvolle schoolontwikkeling kunnen nastreven én bijdragen aan een sterke beroepsprofessionalisering. Aan de hand van in kaart gebrachte sterktes en uitdagingen komen we tot belangrijke randvoorwaarden omtrent de organisatie en uitrol van professionele leergemeenschappen. Vervolgens schetsen we een kader waarbij professionele leergemeenschappen geïntegreerd zijn in het brede schoolbeleid en deze ook gefaciliteerd worden. We gaan dieper in op succesfactoren van leergemeenschappen waarin werkelijk gezamenlijke schoolontwikkeling gebeurt. Deze inzichten zijn gebaseerd op onderzoek en vele praktijkervaringen die ondertussen ook werden gebundeld in het boek: Schelfhout, W. et al. (2019). Team School. Leergemeenschappen creëren in onderwijs. Lannoo Campus: Leuven.

Abstract

Schoolontwikkeling hangt sterk samen met de professionele ontwikkeling van leraren. Succesvolle professionalisering voldoet aan een aantal voorwaarden[i]. Het is voor leraren niet evident om het cyclische proces van kennisontwikkeling en professionalisering alleen vorm te geven. Gericht schoolbeleid is nodig.

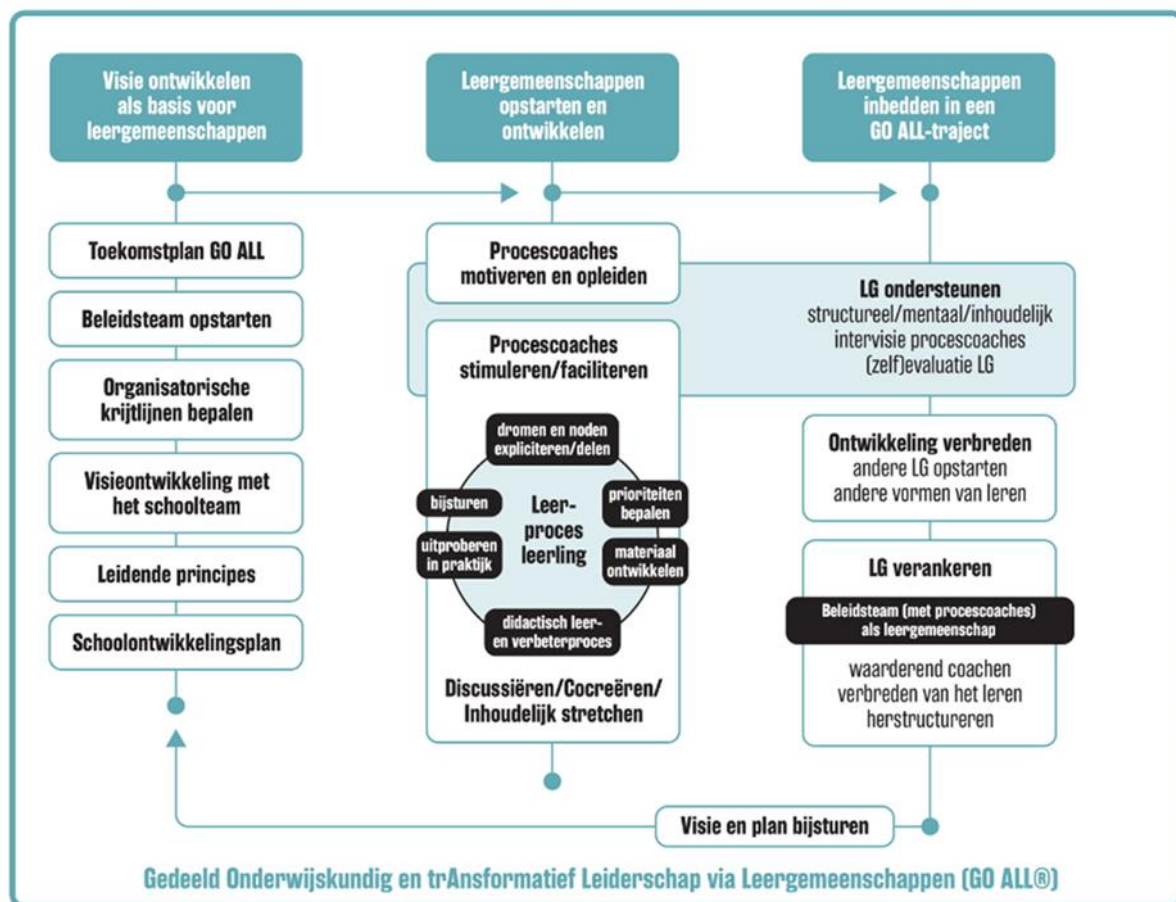
Een uitgangspunt van 'Team School' is daarom het zo vormgeven van leergemeenschappen dat leraren deze als ondersteunend ervaren en niet als een bijkomende belasting. Dit betekent dat leergemeenschappen kansen creëren om uit vrije wil en zelfgestuurd bij te leren. Dit kan bv. door middel van een zelfgekozen innovatie, een door het team relevant aangevoelde invulling van (extern) opgelegde innovaties binnen een breder, gedragen schoolbeleid. Om tot diepgaande professionalisering te komen is het noodzakelijk dat het team de basiscondities voor een succesvolle leergemeenschap internaliseert, met voldoende doelgerichtheid en aansluiting bij het schoolbeleid. Binnen leergemeenschappen moet een evenwicht bestaan tussen stimuleren van zelfregulatie en stimuleren van het constructief omgaan met sturing [ii].

Onderzoeksvragen zijn:

- Wat zijn basiscondities voor de goede werking van leergemeenschappen?
- Wat is hierbij de rol van procescoaching en van het delen van leiderschap?
- Hoe worden leergemeenschappen het best ingebed in een breder schoolbeleid om schoolontwikkeling te ondersteunen?

De verschillende aspecten bij het inzetten van leergemeenschappen voor schoolontwikkeling die tijdens ons onderzoek[iii] [iv] [v] en praktijkervaringen [vi] bleken samengevat in het 'Team School'-model. Het is nodig om in te zetten op gekende teamvormen. Ook werd duidelijk dat er nood is aan andere, minder voorkomende teams van leraren en bovendien, dat al bestaande teams het best werken volgens de principes van een leergemeenschap. Verder bleek dat er bepaalde wisselwerkingen tussen de verschillende leergemeenschappen kunnen ontstaan die schoolontwikkeling ondersteunen, en dat deze het best gericht worden gestimuleerd binnen een breder schoolbeleid. Team School is daarom een cyclisch model voor schoolontwikkeling via verschillende vormen van leergemeenschappen, met volgende essentiële onderdelen (figuur

1):visieontwikkeling als basis voor het opstarten van leergemeenschappen;opstarten en ontwikkelen van verschillende vormen van leergemeenschappen om participatief ontwikkelde visies in de praktijk om te zetten;inbedden van leergemeenschappen in een breder schoolbeleid dat gericht inzet op en werkt aan gedeeld onderwijskundig en transformatieel leiderschap.

Referenties

- Timperley, H., Wilson, A., Barrar, H., & Fung, I. (2007). Teacher professional learning and development: Best evi-dence synthesis iteration. Ministry of Education, New Zealand, Auckland.
- Schelfhout, W. (2017). Towards data for development: a model on learning communities as a platform for growing data use. In: Data Analytics Applications in Education (Eds. Jan Vanthienen and Kristof De Witte). Taylor and Fran-cis.
- Schelfhout, W., Bruggeman, K., Bruyninckx, M. (2015). Vakdidactische leergemeenschappen, een antwoord op professionaliseringsbehoeften bij leraren voortgezet onderwijs? Tijdschrift voor lerarenopleiders, 36(4) 2015, Thema-nummer PLG.
- Compen, B., & Schelfhout, W. (2020). The Role of External and Internal Team Coaches in Teacher Design Teams. A Mixed Methods Study. Education Sciences, 10(10), 263-287.
- Compen, B., & Schelfhout, W. (2021). Collaborative Curriculum Design in the Context of Financial Literacy Educa-tion. Journal of Risk and Financial Management, 14(6), 234.
- Schelfhout, W., Sprangers, P., Lochten, L., Vanthournout, G. & Buckinx, A. (2019). Team school. Leergemeen-schappen creëren in onderwijs. Lannoo Campus, Leuven.

105. Collectief leren binnen opleidingsschool IJmond; leren van studenten, basisschoolteams en instituut

Lisa Kramer, Opleidingsschool IJmond

Collectief leren / Collegiale consultatie / Leerteams

Bondige Beschrijving

Een professionele leraar word je niet in vier jaar, daar werk je een leven lang aan. Opleidingsschool IJmond leidt op tot adaptieve professionals die collectief leren. Leren is een actief proces, waarin de lerende zich kennis toe-eigent en kennis construeert, deze toetst aan de praktijk en deelt met anderen.

Leraren binnen Opleidingsschool IJmond benutten drie bronnen voor hun leren op de werkplek: ervaring, collega-leraren (zowel studerende, beginnende als ervaren) en theorie. Lerende leraren werken actief aan de uitbreiding van hun expertise: zij gaan met een onderzoekende houding op zoek naar wat volgens de theorie werkt en toetsen dit in de praktijk. Via een systeem van gezamenlijke voorbereiding, feedforward en feedback leren (aanstaande) leraren hoe zij de ontwikkeling van hun leerlingen zo goed mogelijk kunnen stimuleren. Zo breiden zij hun didactisch en pedagogisch handelingsrepertoire uit.

Binnen opleidingsschool IJmond wordt in heterogene teams geleerd. Niet alleen studenten leren, maar ook basisschoolleerkrachten en pabodocenten. In deze bijeenkomst geven we voorbeelden en zullen we met elkaar op zoek gaan naar nog meer mogelijkheden.

Abstract

Een professionele leraar word je niet in vier jaar, daar werk je een leven lang aan. Opleidingsschool IJmond leidt op tot adaptieve professionals die collectief leren. Leren is een actief proces, waarin de lerende zich kennis toe-eigent en kennis construeert, deze toetst aan de praktijk en deelt met anderen. Leraren werken voortdurend aan hun ontwikkeling door samen te leren, samen te werken en samen te onderzoeken. Binnen Opleidingsschool IJmond staan wij voor collectief leren: jong en oud, ervaren en onervaren leren van elkaar en dragen zo bij aan de ontwikkeling van de leerlingen en van de school. In die zin vormt het werken als opleidingsschool een parallel primair proces: terwijl de focus ligt op het optimaliseren van het leren van de leerlingen creëren we een tweede laag waarin studenten, leraren en scholen samen met opleidingsinstituten leren van elkaar.

Leraren binnen Opleidingsschool IJmond benutten drie bronnen voor hun leren op de werkplek: ervaring, collega-leraren (zowel studerende, beginnende als ervaren) en theorie. Lerende leraren werken actief aan de uitbreiding van hun expertise: zij gaan met een onderzoekende houding op zoek naar wat volgens de theorie werkt en toetsen dit in de praktijk. Via een systeem van gezamenlijke voorbereiding, feedforward en feedback leren (aanstaande) leraren hoe zij de ontwikkeling van hun leerlingen zo goed mogelijk kunnen stimuleren. Zo breiden zij hun didactisch en pedagogisch handelingsrepertoire uit. In de Opleidingsschool IJmond zijn wij allen mede-opleider en partner in leren. Onderwijsprofessionals leren samen met en van elkaar door te werken in ondernemende samenwerkingen waar de student onderzoekt, ontwikkelt en durft uit te proberen. Als partnerschap faciliteren we het zoekproces van de student naar grenservaringen en nieuwe uitdagingen en contexten waarin hij zijn pedagogisch en didactisch vakmanschap kan oefenen en vergroten.

Binnen opleidingsschool IJmond wordt in heterogene teams geleerd. Studenten uit verschillende fasen van de opleiding komen samen in een leerteam. Dit leerteam wordt begeleid door een schoolopleider en een instituutopleider. Niet alleen studenten leren, maar ook basisschoolleerkrachten en pabodocenten. In deze bijeenkomst geven we voorbeelden en zullen we met elkaar op zoek gaan naar nog meer mogelijkheden.

opleidingsschool ijmond

120. Ontwikkelen van taalprofessionaliteit in stedelijke lerende netwerken

Loes van Wessum, Sui Lin Goei, Mariska Venema, Conny Boendermaker, Hogeschool Windesheim

Taalprofessionaliteit / professionele ontwikkeling

Bondige beschrijving

In Almere zijn grote zorgen om de taalvaardigheden en -ontwikkeling van kinderen en jongeren. De gemeente Almere is daarom in 2022 gestart met het meerjarige programma Taal in Almere. Dit programma heeft als doel een breed Almeers taalaanbod voor 0-23-jarigen te ontwikkelen, de zogenaamde Stedelijke Taal Aanpak Almere (STAA). Hogeschool Windesheim Flevoland gaat dit programma vormgeven door samen met professionals (leidsters, leraren en leidinggevenden kinderopvang en funderend onderwijs) uit de hele stad in lerende netwerken aan de slag te gaan teneinde gezamenlijk het taalniveau te verhogen. Ieder lerend netwerk kiest in overleg met lokale schoolbesturen een taalonderwerp. Daarna formuleert het lerend netwerk merkbare streefdoelen, gebaseerd op aanbevelingen uit eerder inventarisatie onderzoek (Van Keulen & Venema, 2020), ontwikkelt een aanpak, evalueert deze, en ontsluit de opgedane kennis voor verdere verspreiding en implementatie. De netwerken worden begeleid door (door UU) getrainde procesbegeleiders uit Almere en experts van Windesheim. Naast de begeleiding van de lerende netwerken voeren twee educatielectoren van Windesheim flankerend praktijkgericht onderzoek uit naar de professionele ontwikkeling van de deelnemers in de lerende netwerken ten aanzien van hun taalprofessionaliteit. In dit rondetafelgesprek lichten toe wat we onder taalprofessionaliteit verstaan, hoe we deze onderzoeken en rapporteren over onze eerste resultaten.

Abstract

Onderwerp

Ontwikkelen van taalprofessionaliteit van leidsters en leraren funderend onderwijs in stedelijke lerende netwerken

Gespreksvorm

Rondetafel gesprek. De gespreksleider laat eerst de onderzoeker een korte presentatie geven over wat wij verstaan onder taalprofessionaliteit en de wijze waarop we de ontwikkeling hiervan in kaart brengen. Een aantal professionals die deelnemen aan de stedelijke lerende netwerken presenteren over hun eerste ervaringen binnen het netwerk. Vervolgens opent de gespreksleider het gesprek met de deelnemers.

In gesprek, wijze van betrekken deelnemers

Na een korte presentatie van onderzoeker en educatieve professionals gaan we in gesprek met de deelnemers.

Inbedding van onderwerp in praktijk/onderzoek

Binnen de stedelijke taalaanpak ontwikkelen educatieve professionals (leidsters in de kinderopvang en leraren in het funderend onderwijs) hun taalprofessionaliteit.

Taalprofessionaliteit betreft professional content knowledge (Shulman, 1987) en gaat ervan uit dat onderwijzen alleen succesvol kan zijn als professionals weten hoe leerlingen specifieke inhouden leren (Van Driel & Berry, 2010). Het betreft de attitudes, kennis en vaardigheden die professionals beredeneerd inzetten om de ontwikkeling op verschillende taaldomeinen bij verschillende leeftijdsgroepen (in ons project 0-23 jarigen) te stimuleren. Taalprofessionaliteit vraagt om taalbewustzijn als noodzakelijke -maar niet voldoende- voorwaarde. Taalbewuste educatieve professionals houden rekening met het taalniveau van de kinderen en jong volwassenen, zowel in hun eigen taalgebruik als in de materialen die ze gebruiken (De Graaf, 2014). In hun aanbod denken ze na over talige moeilijkheden en uitdagingen en hoe ze hun aanbod daarop kunnen aanpassen.

Taalprofessionaliteit is voor alle educatieve professionals van belang omdat het leren van vakinhoudelijke kennis hand in hand gaat met taalontwikkeling (Snow, Lawrence, & White, 2009). Kinderen en jongvolwassenen hebben taalontwikkeling nodig om te kunnen communiceren, leer- en denkprocessen te faciliteren en om begrip te krijgen voor culturen (De Graaff, 2013). Samenwerking tussen ketenpartners in de lerende netwerken kan bijdragen aan het ontwikkelen van een doorlopende taalontwikkelingslijn. Het kan bijdragen aan uitlijning van het curriculum en versterkt de taalontwikkeling van kinderen (McCormick et al 2020).

We brengen de professionele ontwikkeling van taalprofessionaliteit van educatieve professionals in kaart door herhaalde metingen te doen, gebruikmakend van een vragenlijst over self efficacy, learner reports, interviews, storylines en teacher talk. We presenteren kort over onze ervaringen met het werken met storylines (Beijaard, Van Driel & Verloop, 1999). Met de storyline methode is het mogelijk om educatieve professionals zelf relevante ervaringen en gebeurtenissen te laten evalueren- in ons geval met betrekking tot hun taalprofessionaliteit.

Beoogde opbrengst ontmoeting

Deelnemers krijgen een beeld van het concept taalprofessionaliteit en het belang om deze te ontwikkelen bij educatieve professionals. Deelnemers kunnen inspiratie op doen over de wijze waarop lerende netwerken kunnen bijdragen aan professionele ontwikkeling van taalprofessionaliteit. Deelnemers kunnen inspiratie opdoen over het werken met storylines.

De presentatoren kunnen de lerende netwerkaanpak aanscherpen op basis van datgene wat in het ronde tafelgesprek naar voren is gekomen.

Referenties

- Beijaard, D., van Driel, J., & Verloop, N. (1999). Evaluation of story-line methodology in research on teachers' practical knowledge. *Studies in Educational Evaluation*, 25(1), 47-62.
[https://doi.org/10.1016/S0191-491X\(99\)00009-7](https://doi.org/10.1016/S0191-491X(99)00009-7)
- Graaff, R. de (2013). *Taal om te leren: Didactiek en opbrengsten van tweetalig onderwijs*. Oratie. Utrecht: Universiteit Utrecht
- De Graaff, R. (2014). *TalenTalent* [Lectorale rede].
- McCormick, M. P., Weiland, C., Hsueh, J., Maier, M., Hagos, R., Snow, C. & Schick, L. (2020). Promoting content-enriched alignment across the early grades: A study of policies & practices in the Boston Public Schools. *Early Childhood Research Quarterly*, 52, 57-73.
- Shulman, L. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review*, 57 (1), 1-22.
- Snow, C.E., Lawrence, J.F. & White, C. (2009) Generating Knowledge of Academic Language Among Urban Middle School Students, *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 2:4, 325-344, DOI: 10.1080/19345740903167042
- Van Driel, J. H. & Berry, A. (2010). The Teacher Education Knowledge Base: Pedagogical Content Knowledge. In B. McGraw, P. L. Peterson, & E. Baker (Eds.), *International Encyclopedia of Education* (3rd ed.), Vol. 7 (pp. 656–661). Oxford: Elsevier.
- Van Keulen, H., & Venema, M. (2020). *Inventarisatiestudie Taal in Almere*. Lectoraat Leiderschap in Onderwijs en Opvoeding, Windesheim Flevoland.

157. Doornroosje: het belang van ‘waking up to the future’ voor opleiders

Bregje de Vries, Vrije Universiteit Amsterdam; Amber Walraven, Radboud Universiteit

Toekomstverkennen / toekomstbewustzijn / adaptief vermogen

Bondige beschrijving

Onderwijs is steeds in verandering en zo ook het opleiden van leraren. Maar waar verandert het eigenlijk naartoe? Welke toekomst ligt in het verschiet? Toekomstverkennen – ook wel futurologie – is een serieuze bezigheid. Het is wat anders dan “de toekomst voorspellen”. Het gaat niet over kijken in een glazen bol en de toekomst zien, maar over betekenisgeven aan situaties en veranderingen in het heden en deze vertalen naar de toekomst. In deze workshop verkennen we de toekomst van leraren opleiden. Na een korte introductie op theorie en praktijk van het toekomstverkennen, maken we samen Doornroosje wakker... en stellen de vraag: hoe ziet het opleiden van leraren er over 100 jaar uit? Aan de hand van creatieve instrumenten halen we toekomstbeelden op en gaan daarover in gesprek. In een afsluitende discussie benoemen we samen het belang van toekomstverkennen (hoe helpt het ons in het nu) en verkennen we de plek die het zou kunnen krijgen in leraren opleiden en professionaliseren (welk belang dient het).

Abstract

Inhoud

Onderwijs is steeds in verandering en zo ook het opleiden van leraren. Maar waar verandert het eigenlijk naartoe? Welke toekomst ligt in het verschiet? Niemand kent de toekomst of kan deze voorspellen, maar we kunnen de toekomst wel verkennen. In de workshop starten we met een korte introductie op theorie en praktijk van de futurologie – de wetenschap die zich bezighoudt met het verkennen van de toekomst (bijv. Van Duijne & Van der Wel, 2019). We laten zien hoe het van belang kan zijn in het steeds veranderende onderwijsveld en laten de relatie zien die het heeft met gezamenlijk navigeren in die veranderingen. Voortkomend uit inzichten die zijn opgedaan in het onderzoeksproject Expeditie Lerarenagenda. Daarna laten we de deelnemers kennismaken met creatieve manieren van toekomstverkennen om zo het gesprek met elkaar te starten over de waarde van toekomstverkennen voor lerarenopleiders.

Aanpak

De workshop bestaat uit drie delen. Een introductie op theorie en praktijk van toekomstverkennen vormt de plenaire inleiding (15 min) op het centrale deel van de workshop dat bestaat uit het maken van toekomstbeelden over leraren opleiden in groepen (30 min). Voor het maken van deze toekomstbeelden brengen we creatieve instrumenten in, die zijn ontwikkeld in het deelproject Doornroosje van de Expeditie Lerarenagenda (www.expeditielerarenagenda.nl). In dit deelproject nodigen we onderwijsprofessionals uit in woorden, beelden, stellingen en verhalen verkiesbare toekomst te ontdekken (vgl. Van Leemput, 2020). In de workshop richten we ons met deze instrumenten specifiek op het verkennen van toekomstbeelden over leraren opleiden. In het afsluitende deel gaan we aan de hand van een plenaire uitwisseling (15 min) van ervaringen en gedachten met elkaar na wat de functie van toekomstverkennen in opleiden en professionaliseren van leraren kan zijn, wat het belang is van toekomstbewustzijn voor leraren(-opleiders), en (hoe) het ons als beroepsgroep kan helpen navigeren in het heden.

Verwachtingen en opbrengsten

We verwachten van deelnemers een open blik naar de toekomst en een actieve bereidheid deel te nemen aan creatieve werkvormen. In de workshop maken deelnemers kennis met belangrijke begrippen rond toekomstverkennen en krijgen zij voor zichzelf én voor de beroepsgroep meer zicht op de vraag of en hoe leraren(-opleiders) zich kunnen voorbereiden op veranderingen in de toekomst. We stuiten daarbij op vragen als welke ontwikkelingen in het heden achten we dusdanig van belang dat zij mee moeten naar de toekomst (en wat is de relatie met onze beroepsidentiteit in het heden!), in welke mate zijn lerarenopleiders flexibel in bewegen naar de toekomst, en hoe ongewis is de toekomst van leraren opleiden eigenlijk? In het stellen van de vragen worden we 'gezamenlijk wakker naar de toekomst'. We delen inzichten uit de Expeditie Lerarenagenda tijdens dit gesprek met de deelnemers.

Referenties

Van Duijne, F., & Van der Wel, P. (2019). Toekomst verkennen: het ultieme denken in organisaties. Scriptum.

Van Leemput, M. (2020). Waking up to the future. TedxVilvoorde, October 2020. Retrieved from www.ted.com at March 16, 2022.

174. Werken met praktijkgemeenschappen - Thomas More Hogeschool, Iselinge Hogeschool, De Kempel

Hester IJsseling, Jannette Prins, Thomas More Hogeschool; Haitske de Visser, RVKO, Rotterdam; Marjon de Boer-Bruggink, Iselinge Hogeschool; Sophie Verhoeven, Hogeschool De Kempel

Samenwerking / dialoog / ervaring

Bondige beschrijving

Leraren, lerarenopleiders, pabostudenten en lectoren van Thomas More Hogeschool werken samen in praktijkgemeenschappen. Dit zijn gezelschappen waarin deelnemers met elkaar op onderzoekende wijze in gesprek gaan over praktijkervaringen om vervolgens met hun bevindingen weer de onderwijspraktijk in te gaan. De praktijkgemeenschappen zijn onderling verbonden in lerende netwerken waarbij ook andere hogescholen, basisscholen en andere organisaties betrokken zijn. De workshop biedt in de vorm van een pop-up praktijkgemeenschap de gelegenheid om zelf te ervaren hoe mensen uit verschillende contexten (basisschool, pabo, lectoraat) met elkaar in gesprek kunnen gaan over ervaringen met samen onderzoeken en leren in netwerken, en wat dat teweeg kan brengen.

Abstract

Inhoud

Leraren, lerarenopleiders, pabostudenten en lectoren van Thomas More Hogeschool, Iselinge Hogeschool en De Kempel werken samen in praktijkgemeenschappen. Dit zijn gezelschappen waarin deelnemers met elkaar op onderzoekende wijze in gesprek gaan over praktijkervaringen om vervolgens met hun bevindingen weer de onderwijspraktijk in te gaan. De praktijkgemeenschappen zijn onderling verbonden in lerende netwerken waarbij ook andere hogescholen, basisscholen en andere organisaties betrokken zijn. De workshop biedt in de vorm van een pop-up praktijkgemeenschap de gelegenheid om zelf te ervaren hoe mensen uit verschillende contexten (basisschool, pabo, lectoraat) met elkaar in gesprek kunnen gaan over ervaringen met samen onderzoeken en leren in netwerken, en wat dat teweeg kan brengen.

Organisatie

De workshopleiders (leraar po, postdoc-docentonderzoeker, lector) presenteren kort (10 min) het werken met praktijkgemeenschappen. Daarna is er gelegenheid om in een aantal doorkijkjes te lezen hoe de werkwijze er concreet uitziet (5 min). Er is daarbij keuze uit focus op samenwerking met leraren, focus op samenwerking met pabostudenten en focus op samenwerking met lerarenopleiders. Daarna is er ruim tijd voor dialoog.

Oogst

De deelnemers en workshopleiders creëren met elkaar nieuwe inzichten in manieren van samenwerken met mensen uit diverse contexten.

Verwachting

van de deelnemers wordt een open en geïnteresseerde deelname aan de dialoog verwacht en bereidheid tot meedenken.

Referenties

Cochran-Smith, M, Lyttle, S.L. (2009). *Inquiry as stance: Practitioner research for the next generation*. New York: Teachers College Press

Kemmis, S., McTaggart, R. & Nixon, R. (2014). *The action research planner. Doing critical participatory action research*. New York: Springer.

Abma, T. en Widdershoven, G. (2006). *Responsieve methodologie. Interactief onderzoek in de praktijk*. Amsterdam: Boom Lemma.

Ponte, P. (2012). *Onderwijs en onderzoek van eigen makelij*. Amsterdam: Boom Lemma

201. Kunstdocent in het PO: een kwaliteitsimpuls én oplossing?

Elsje Huij, Pedagogische Academie Hanzehogeschool; Inger van Til, Cultuurkracht, Hanzehogeschool

Kunstvakdocent / leertraject / basisonderwijs

Bondige beschrijving

Vanuit de RAP worden er in Nederland allerlei initiatieven ontplooid om de werkdruk binnen scholen te verlagen en het personeelstekort tegen te gaan.

In een gloednieuw HBO-leertraject, uitgevoerd door de Pedagogische Academie van de Hanzehogeschool in samenwerking met kunstencentrum VRIJDAG en Stichting Kunst en Cultuur, duikt een groep van 12 bevoegde kunstvakdocenten in de wereld van het basisonderwijs: de organisatie, de inhoud van vakgebieden, doelen, pedagogiek en didactiek. Tijdens het traject worden ze uitgedaagd om vanuit hun eigen kunstvak de brug te slaan naar deze wereld en verwerken ze kennis en ervaringen in hun eigen aanpak. Het doel is om van grotere betekenis te zijn in de basisschool en een duurzame bijdrage te leveren aan de kwaliteit van onderwijs (kunst speelt een rol in andere vakken zoals rekenen en taal) en de werkdruk onder leerkrachten.

Er is sprake van een netwerk om de kunstdocent heen (het kunstencentrum, de school, de begeleiders vanuit het leertraject), in de totstandkoming van de opleiding is sprake van een stevig regionaal netwerk: alle provinciale kunstvakopleidingen zijn aangesloten en ontwikkelen mee. De vragen van de deelnemers staan centraal in het traject dat de vorm kent van een Community of learners. Het programma wordt gaandeweg gezamenlijk ingevuld.

Abstract

Onderwerp

Een nieuw leertraject voor de kunstdocent in het PO waarin een optimale samenwerking wordt gezocht met het netwerk in het werkveld. De eerste lichting van dit leertraject gaan we volgen in een monitoringsonderzoek.

Probleemstelling

Wat is er nodig om een kunstvakdocent zodanig toe te rusten dat hij een duurzame bijdrage kan leveren aan het basisonderwijs?

Inbedding in de literatuur

Assen, H. (2018). From a teacher-oriented to a learner-oriented approach to teaching. Tilburg: Tilburg University. Hagens, P. (2020). Hoe doorbreken we de onmacht van cultuuronderwijs? Vijf aanbevelingen. Cultureel Kapitaal LKCA. Rotterdam: Erasmus, Rotterdam. Ten Dam, G., Volma, M. (z.d). Community of learners. Amsterdam: Vrije Universiteit. Van der Schee, J., Van Rens, L., & Beishuizen, J. (2006). Onderzoekend leren in een community of learners van leerlingen, docenten en onderzoekers. Onderwijs Research Dagen (pp. 225-226). Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam. Veenker, H. S. (2017). Talentgerichte Ontwikkeling op de basisschool. Bussum: Coutinho.

Onderzoeksvragen

Kunstdocenten

- Wat zijn de belangrijkste motieven en behoeften van de kunstdocenten die nu meedoen?
- Zijn er verschillende profielen te onderscheiden vanuit de achtergrond en toekomstvisie en hoe wordt daar mee omgegaan in de opleiding?
- Hoe beleven de cursisten de inhoud van de opleiding, de lessen en de COL's, en de tijd die ze doorbrengen op de werkplek? Welke rol nemen zij?
- Hoe is de verhouding tussen de inhoud en de praktijk?
- Hoe ervaren ze de begeleiding vanuit de opleiding en de school?
- Welke aandachtspunten zijn aan te wijzen?

Werkplekscholen

- Wat zijn de belangrijkste motieven en behoeften van de werkplekscholen?
- Welke verwachting was er vooraf en is die verwachting uitgekomen?
- Welke vormen van inzet van de kunstdocent zien we zoal in de praktijk?
- Welke factoren zijn hierop van invloed?
- In hoeverre is er sprake van werkdrukverlichting door de inzet van de kunstdocent?
- In welke mate is er begeleiding geboden vanuit de school en hoe zag die begeleiding eruit?
- Zijn scholen bereid om samen op te leiden?
- Wat is daarvoor nodig?
- Welke aandachtspunten zijn aan te wijzen?

Leertraject

- Welke keuzes zijn er gedurende de looptijd van het traject gemaakt t.a.v. de inhoud (de COL, de lessen, de werkvormen, de locaties) en waarom?
- Hoe verliep de plaatsing van de kunstdocenten op de werkplek? Wat was hierop van invloed?
- In welke mate is er begeleiding geboden en hoe zag die begeleiding eruit?
- In hoeverre was er sprake van samenwerking tussen de kunstvakopleidingen, de pabo, VRIJDAG en K&C? Was dit een meerwaarde voor het traject?
- Welke aandachtspunten zijn aan te wijzen?

Onderzoekresultaten

In maart weten we meer!

(Eerste) resultaten en conclusies

In de aanloop naar de start van het traject konden we rekenen op veel belangstelling van kunstvakdocenten. De eerste drie collegedagen zijn achter de rug. We zien nu al dat het leren in community of learners is voor sommige, zeker voor de oudere deelnemers nieuw en wennen is.

Interactieve wijze van discussiëren

Aan de hand van stellingen willen we graag in gesprek met het publiek over de wijze van opleiden die we hier hebben gekozen waarin netwerken een grote rol speelt.

214. Niets doen is geen optie! Aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling in de opleiding

René van Vianen, Tim Tiemissen, HAN University of Applied Sciences; Lisette van der Poel, Cees Hoefnagels, Katinka Lunneman, Hogeschool Utrecht

huiselijk geweld & kindermishandeling / opleidingen / raamwerk

Bondige beschrijving

Aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling in de sociale en educatieve opleidingen is essentieel voor het signaleren en melden van onveilige situaties. De vraag is in hoeverre dit thema aandacht krijgt binnen de opleidingen en welke bodemeisen we zouden kunnen stellen. En welke goede voorbeelden zijn er? Hiervoor wordt een raamwerk ontwikkeld. De bedoeling is dat de hogescholen en de verschillende opleidingen (pabo, pedagogiek, social work, verpleegkunde) samenwerken en goede voorbeelden uitwisselen met elkaar. Een eerste onderzoek onder de opleiders wijst uit dat er behoefte is aan interprofessioneel samenwerken op dit thema. In de presentatie gaan we in op het ontwikkelde raamwerk dat enerzijds als een zelfscan voor de opleidingen gebruikt kan worden en anderzijds dient om te inspireren (goede voorbeelden).

Abstract

In Nederland hebben bijna 120.000 kinderen te maken met kindermishandeling (Alink, Prevoo, Van Berkel, Liniting, Klein-Velderman & Pannebakker, 2019). Ook deze kinderen gaan elke dag naar school. Leerkrachten signaleren en melden in Nederland echter maar weinig het vermoeden van kindermishandeling (Elings, 2019;). Zij geven aan 'handelingsverlegen' te zijn : het ontbreekt hen aan kennis, vaardigheden en houding om kindermishandeling bespreekbaar te maken (Haans, 2018). Hoewel veiligheid van kinderen een belangrijke voorwaarde is voor kinderen om tot leren te komen , wordt op lerarenopleidingen niet of nauwelijks aandacht besteed aan het signaleren van en omgaan met onveiligheid van kinderen (Roest & Dekker, 2020).

Om in deze lacune te voorzien voeren Hogeschool Utrecht en Hogeschool Arnhem Nijmegen in opdracht van ZonMw een project uit om alle sociale opleiding van een impuls te voorzien als het gaat om aandacht binnen de opleidingen voor huiselijk geweld en kindermishandeling. In het verlengde van een eerdere inventarisatie (Roest & Dekker, 2020) hebben de twee hogescholen een enquête uitgezet onder de opleiders van pedagogiek, social work, de pabo's en verpleegkunde. Doel was goede voorbeelden te verzamelen en inzicht te krijgen welke elementen volgens de opleiders minimaal aan bod moeten komen. Uit de enquête bleek dat de opleiders de behoefte hebben om met elkaar meer uit te wisselen.

Het vervolg was het organiseren van verschillende leerbijeenkomsten waarin de opleiders met elkaar goede voorbeelden uitwisselden. In de leerbijeenkomsten is gesproken over een raamwerk, een raamwerk waarin opleidingen zichzelf kunnen beoordelen, doen wij het goede? En een raamwerk waarin tussen alle opleidingen goede voorbeelden uitgewisseld kunnen worden. In de presentatie gaan we in op het doordacht in elkaar zetten van dit raamwerk en op welke wijze wij dit denken door te ontwikkelen zodat het raamwerk voor alle opleidingen van alle hogescholen van nut en waarde is.

Referenties

Alink, L., Prevoo, M., Berkel, S. van, Liniting, M., Klein Velderman, M., Pannebakker, F. (2019). NPM-2017: Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen. Den Haag: WODC.Elings, M. (2019, 20 november). Kindermishandeling weinig gemeld door leerkrachten, ondanks strengere meldcode. Geraadpleegd op 23 februari 2020, van <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2311300-kindermishandeling-weinig-gemeld-door-leraren-ondanks-strengere-meldcode.html>Kroesen, O. (2008). Leven in organisaties. Ethiek, communicatie, inspiratie. Vught: Skandalon.Roest, J.J. & Dekker, A.L. (2020). Aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling in het hbo Inventarisatie van inbedding thema's kindermishandeling en huiselijk geweld in curricula van

220. Brede Leergemeenschap: van instituut naar opleidingsschool

Marjolein Koster-Leppink, Doreen Hamer, PART2 & Hogeschool Windesheim; Sabine Poelarends, PART2 & ROC van Twente

Werkplekleren / opleidingsschool / leergemeenschap

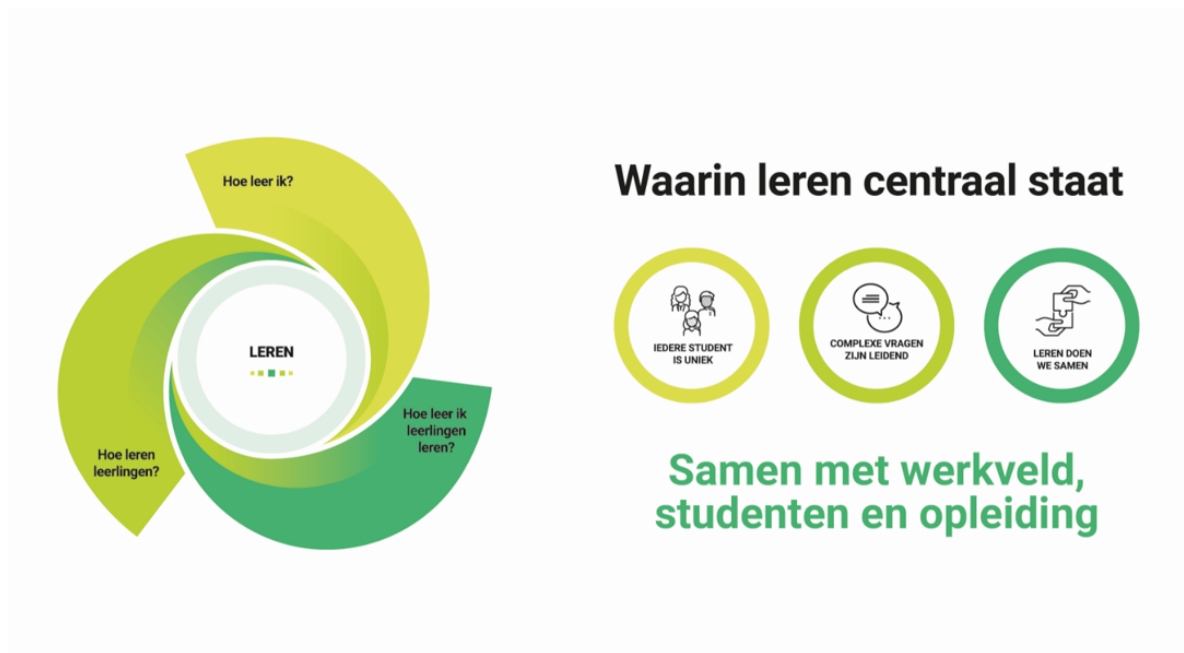
Bondige beschrijving

Dagopleidingsstudenten van de tweedegraads lerarenopleidingen van Windesheim kennen twee leergemeenschappen: een vakspecifieke leergemeenschap en een brede leergemeenschap (BLG). De context van de opleidingsschool staat centraal voor het leren in de BLG, het heeft een beroepsvoorbereidend karakter, vakoverstijgende werkwijze en praktijkvraagstukken zijn leidend. Het leren in de BLG vond bij PART2 elke maandag in het eerste semester plaats op een van de partnerscholen. Twee groepen van 20 eerstejaarsstudenten werden begeleid door een team van docenten bestaande uit twee instituutopleiders en twee schoolopleiders. Deze maandagen waren ontworpen om studenten ondersteuning te bieden op wat zij tegenkomen en tegen willen komen op de leerwerkplek. De studenten leerden hoe het is om eigenaarschap te hebben over hun leerproces doordat zij zelf een actieve rol hadden in het invullen van de activiteiten. Ze hebben nagedacht over hun leervragen, formuleerden leerdoelen, maakten kennis met de verschillende partnerscholen en de rijke contexten die daar geboden worden, werkten aan hun professionele vaardigheden en kregen de kans onderwijsprofessionals en leerlingen te observeren en te bevragen. De modules zijn ontworpen door een ontwikkelteam bestaande uit schoolopleiders van PART2 en instituutopleiders van Windesheim, uitgaande van bestaande leeruitkomsten en beoordelingskaders, maar met veel ruimte voor vormgeving vanuit de visie van de opleidingsschool.

Abstract

Ten grondslag aan de curriculumvernieuwingen van de tweedegraads-lerarenopleidingen van Windesheim lag de wens om meer integratief onderwijsactiviteiten vorm te geven, onder andere door in activiteiten verbinding te leggen tussen de generieke kennisbasis en de vakspecifieke kennisbasis, maar ook tussen theorie en praktijk en tussen kennisbases van verschillende opleidingen. Voor de integratie van theorie en praktijk werkt Windesheim nauw samen met haar partnerscholen. Zo ook met opleidingsschool PART2: een samenwerkingsverband tussen Windesheim, Universiteit Twente, ROC van Twente, Canisius, Carmel Hengelo, Etty Hillesum Lyceum locatie Het Stormink, Pius X College, Marianum en het Noordik. Dit doen we op basis van gelijkwaardigheid; we zien en waarderen elkaars deskundigheid. Samen proberen we te zoeken naar manieren om optimale leeromgevingen te creëren. De rijke leerwerkomgeving van de opleidingsschool wordt zo benut voor onze leergemeenschappen. Leergemeenschappen onderzoeken praktijkvraagstukken en verkennen de bijbehorende theoretische concepten. In de leergemeenschappen werken lerenden die verschillende rollen kunnen innemen, afhankelijk van waar iemand in zijn leerproces is. Dagopleidingsstudenten kennen twee leergemeenschappen, een vakspecifieke leergemeenschap en een brede leergemeenschap (BLG). De BLG kenmerkt zich door het beroepsvoorbereidende karakter en de vakoverstijgende wijze van werken en doordat er vertrokken wordt vanuit belangstelling voor praktijkvraagstukken. De PART2 BLG-groepen bestaan uit studenten van verschillende opleidingen. De context van de opleidingsschool staat centraal voor het leren. Dit leren vond in het eerste semester van dit schooljaar elke maandag plaats op een van de partnerscholen. Twee groepen van 20 eerstejaars studenten werden begeleid door een team van docenten bestaande uit twee instituutopleiders van Windesheim en twee schoolopleiders van PART2. Deze maandagen waren bedoeld om studenten ondersteuning te bieden op wat de studenten tegenkomen en tegen willen komen op hun leerwerkplek. De studenten leerden hoe het is om eigenaarschap te hebben over hun leerproces doordat zij zelf een actieve rol hadden in het invullen van de activiteiten. Ze leerden na te denken over hun leervragen en leerdoelen te formuleren, maakten kennis met de verschillende partnerscholen en de rijke contexten die daar geboden worden, werkten aan hun professionele vaardigheden (o.a. samenwerken, reflecteren en

onderzoeken) en kregen de kans onderwijsprofessionals en leerlingen te observeren en te bevragen. De modules die op deze wijze werden afgerond heten Werkplekleren 1 (WPL1) en Brede Professionele Basis 1 (BPB1). De modules zijn ontworpen door een ontwikkelteam bestaande uit schoolopleiders van PART2 en instituutopleiders van Windesheim, uitgaande van de bestaande leeruitkomsten en beoordelingskaders, maar met veel ruimte voor vormgeving vanuit de visie en waarden van de opleidingsschool. Graag presenteren wij aan u wat wij in het eerste semester van 2022-2023 met onze studenten hebben gedaan en geven wij u vervolgens uitvoerig de kans om betrokken ontwikkelaars, docenten en studenten hierover vragen te stellen.

235. Leesbevorderende professionals opleiden: Hogeschool KPZ en bibliotheek Stadkamer werken samen

Annemarie Regeling, Hogeschool KPZ; Maarten Keppel, Stadkamer Zwolle

Leesbevordering / Interprofessioneel samenwerken

Bondige beschrijving

Hogeschool KPZ en De Stadkamer Zwolle werken samen op het gebied van de versterking van de leesbevorderende competenties van (aankomende) professionals én aan het optimaliseren van een doorgaande leeslijn voor Zwolse kinderen van 0 tot 18 jaar. Studenten van de bacheloropleiding pabo en de ad-opleiding pep van Hogeschool KPZ, professionals uit het basisonderwijs en buitenschoolse opvang, bibliotheek Stadkamer Zwolle en docent-onderzoekers van Hogeschool KPZ vormen sinds enige tijd samen een leerteam. In deze interprofessionele teams houden zij zich bezig met de volgende drie thema's: 1) het uitwisselen van kennis en ervaringen tussen studenten en professionals op het gebied van leesbevordering en leesontwikkeling, 2) het ontwikkelen van een e-learning voor studenten over leesbevordering en de functie van bibliotheken en 3) het faciliteren van contact tussen professionals waarbij de focus ligt op het uitwisselen van kennis en ervaring. Medewerkers van Stadkamer Zwolle en docent-onderzoekers van Hogeschool KPZ sluiten aan om input te geven vanuit recent onderzoek. In deze bijdrage delen we onze eerste ervaringen met deze interprofessionele leerteams en horen we graag de ervaringen van andere hogescholen t.a.v. samenwerking met bibliotheken op het gebied van leesbevordering.

Abstract

Onderwerp

In interprofessionele leerteams werken aan een doorgaande leeslijn; studenten, professionals, bibliotheek en opleiders werken samen.

Gespreksvorm

Rondetafelgesprek

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden. Gesprekspartners worden uitgenodigd om in kleine groepjes ervaringen uit te wisselen en mee te denken over het inzetten van interprofessionele leerteams ten aanzien van het thema leesbevordering. Het gaat hier om het delen van good practices en brainstormen over uitdagingen en mogelijke nieuwe invullingen van dit soort leerteams. Het gaat dan om vragen als: uitgaande van een doorgaande leeslijn van 0 tot 18 jaar, met welke partijen zou moeten worden samengewerkt? Hoe stimuleer je studenten en professionals om deel te nemen aan een leerteam? Wat zijn de ervaringen met het samenwerken met de bibliotheek? Welke vraagstukken zijn geschikt voor het leerteam?

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Het kennis- en innovatiecentrum van Hogeschool KPZ kent verschillende programmalijnen, waarvan het programma Taalstimulering er een is. Het doel van dit programma is om de taalstimulerende competenties van (aankomende) professionals te bevorderen en de talige context waarin professionals werken te verbeteren. Zo krijgen opgroeiende kinderen optimale kansen om hun taalcompetenties te ontwikkelen.

Stadkamer Zwolle maakt deel uit van het programma Alle Zwolse kinderen lezen; een samenwerking tussen Stadkamer Zwolle, de gemeente Zwolle en kinderopvang- en onderwijsinstellingen. Het doel van dit programma is het vergroten van leesplezier bij kinderen van 0 tot 18 jaar.

Hogeschool KPZ en Stadkamer Zwolle werken samen om onderwijsprofessionals op het gebied van leesbevordering nog beter toe te rusten. In verschillende leerteams werken studenten, professionals, de bibliotheek en docent-onderzoekers samen om dat te bereiken. Ervaringen en uitkomsten van deze leerteams geven inzicht in leesbevorderende competenties van studenten en professionals, kunnen van invloed zijn op verbetering van het curriculum en zijn input voor het versterken van het Zwolse netwerk t.a.v. lezen.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Ervaringen en inzichten die worden ingebracht tijdens deze ontmoeting worden gebruikt om de werkwijze van de huidige leerteams onder de loep te nemen en te verbeteren. Hopelijk worden de deelnemers geïnspireerd om op de eigen werkplek meer te doen met netwerklere rond het thema leesbevordering en de samenwerking met de bibliotheek op te zetten of te versterken.

240. De rol en werkzaamheid van digitale technologie op en in onderwijsnetwerken

Liam Bossant, Stijn Coussement, Hogeschool VIVES

Digitalisering / sociotechnische invalshoek

Bondige beschrijving

In dit rondetafelgesprek nemen we de positie in dat technologie niet neutraal is (e.g. McLuhan, 1964; Foucault, 1988; Latour, 2005). De manier waarop we handelen binnen professionele netwerken verandert door de werkzaamheid van digitale technologie, en dat heeft implicaties voor de manier waarop we onderwijs opvatten en vormgeven (Decuyper, 2021). Door middel van een sociotechnische invalshoek kaderen we het belang om ons niet alleen te verhouden tot de werking van technologie (wat doet de technologie?), maar ook de werkzaamheid ervan (wat doet de technologie mij doen?). Bijvoorbeeld bij de keuze voor communicatiemiddelen kan er uit praktische overwegingen voor een “snel medium” zoals WhatsApp gekozen worden. Een mogelijk effect daarvan is dat er nooit lang wordt stilgestaan bij de inhoud van berichten terwijl dat net wel belangrijk geacht wordt. We gaan aan de hand van deze stellingname in gesprek om de mogelijke, concrete effecten of implicaties voor de praktijk te achterhalen. Op die manier tonen we hoe er in professionele onderwijsnetwerken betekenisvol met digitale technologie kan omgegaan worden.

Abstract

We nemen aan de hand van enkele theoretische kaders positie in: technologie is niet neutraal (e.g. McLuhan, 1964; Foucault, 1988; Latour, 2005). De manier waarop we handelen binnen professionele netwerken verandert door de werkzaamheid van digitale technologie, en dat heeft implicaties voor de manier waarop we onderwijs opvatten en vormgeven. We gaan aan de hand van deze stellingname in gesprek met de deelnemers om te achterhalen wat de mogelijke, concrete implicaties hiervan zijn in de praktijk. Hiervoor reiken we concrete voorbeelden aan om te bespreken met de deelnemers en voorzien we ook ruimte voor deelnemers om zelf voorbeelden aan te brengen.

We richten ons in deze ontmoeting op de digitalisering van professionele netwerken in onderwijs. We beargumenteren hierbij dat digitale technologie niet neutraal is. Het gebruik van digitale technologie maakt zaken mogelijk (of onmogelijk), en heeft implicaties voor de dynamieken binnen een professioneel netwerk. Deze implicaties kunnen we met Decuyper (2021) benoemen als de werkzaamheid van technologie. Het idee van werkzaamheid geeft aan dat technologie niet alleen iets doet in praktische zin, maar ons ook dingen doet doen. Bijvoorbeeld bij de keuze voor communicatiemiddelen kan er uit praktische overwegingen voor een “snel medium” zoals WhatsApp gekozen worden. Een mogelijk effect daarvan is dat er nooit lang wordt stilgestaan bij de inhoud van berichten terwijl dat net wel belangrijk geacht wordt.

Vaak vertrekken we onterecht vanuit een “imitation bias” (Hollan & Stornetta, 1992), waarbij we ervan uitgaan dat we precies hetzelfde doen (maar misschien efficiënter of effectiever) met of zonder een bepaalde technologie. Een technologie heeft immers niet enkel effect op betekenisloze acties of procedures, maar ook op handelingen die waardegebonden zijn. Om dit goed te kunnen inschatten, stellen we voor om digitale technologie te erkennen als werkzame actor in een relationeel netwerk (e.g. Latour, 2005). Deze sociotechnische invalshoek heeft een meerwaarde omdat het ons niet alleen in staat stelt om ons te verhouden tot de werking van technologie (wat doet de technologie?), maar ook de werkzaamheid ervan (wat doet de technologie mij doen?). Vanuit deze invalshoek wordt het normatieve karakter van digitale technologie blootgelegd waardoor er een ander soort vragen gesteld kan worden.

Dit verbreedt de discussies rond digitale technologie: praktische vragen rond efficiëntie en effectiviteit mogen uiteraard niet genegeerd worden, maar er staan ook ethische en pedagogische vragen op het spel. Wij proberen via een rondetafelgesprek deze ethische en pedagogische vragen naar de voorgrond te brengen.

Door de sociotechnische benadering kunnen we ons dus kritischer verhouden tot digitale technologie in professionele onderwijsnetwerken, zodat die netwerken betekenisvol en waardevol worden en blijven.

Na deze ontmoeting hopen we om tot een verrijkt inzicht te komen over de rol van digitale technologie in professionele netwerken, zodat we ons nog beter kunnen verhouden tot de bedoelde of onbedoelde effecten ervan. Wij hopen dit te bereiken door extra concrete voorbeelden te verzamelen en de 'validiteit' af te toetsen van deze inzichten bij andere onderwijscollega's.

Referenties

Decuypere, M. (2021, 25 februari). Wie geeft, wie neemt en wie heeft de bevoegdheid om vorm en richting te geven aan afstandsonderwijs? [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 26 oktober 2022, van <https://www.youtube.com/watch?v=GNLDt1HDZg>

Foucault, M. (1988). "Technologies of the Self." In L. Martin, H. Gutman, & P. Hutton (Eds.). *Technologies of the Self: A seminar with Michel Foucault* (pp. 16-49). London: Tavistock publications.

Hollan, J., & Stornetta, S. (1992, June). Beyond being there. In *Proceedings of the SIGCHI conference on Human factors in computing systems* (pp. 119-125).

Latour, B. (2005). *Reassembling the Social: An introduction to Actor-Network Theory*. Oxford: Oxford University Press.

McLuhan, M. (1964). *Understanding Media: The Extensions of Man*. New York: McGraw-Hill.

246. Terugdringen Tekorten Techniekdocenten denkkracht gevraagd voor toekomstgericht opleiden in de regio

Michel Greven, Thomas Aafjes, Hogeschool Windesheim

Leraar Technisch Beroepsonderwijs / Publiek-Private Partnerschappen (PPP's) / Duurzaam en flexibel opleiden

Bondige beschrijving

Terugdringen van het lerarentekort is niet alleen urgent in de onderwijssector techniek. Het project Terugdringen Tekort Techniekdocenten is een unieke landelijke samenwerking van de 5 lerarenopleidingen technische beroepen, die zijn verenigd in het Expertise Centrum Professionalisering Beroepsonderwijs (ECPB). Er wordt gewerkt aan creatieve en ongebruikelijke oplossingen voor het uitvoeren van techniekonderwijs (bijvoorbeeld door gastdocenten, hybride professionals, duo's van technisch vakexperts en bevoegde docenten), het bieden van een passend en flexibel aanbod voor starters en second career docenten en het ontwikkelen van krachtige leeromgevingen voor deze docenten van de toekomst.

Maak kennis met de Nederlandse lerarenopleiders technische beroepen en met hun aanpak voor de terugdringing van het lerarentekort. Denk mee over de vraagstukken over de beeldvorming over techniekdocenten, flexibele (maatwerk) trajecten en doelmatig en slagkrachtige leeromgevingen. Doe inspiratie op voor toekomstgericht opleiden van docenten.

Abstract

Onderwerp

In vrijwel alle sectoren zien we tekorten op de arbeidsmarkt. Voor de sector techniek is dat vraagstuk al jaren urgent. In het verlengde ervan is sprake van een ernstig tekort aan docenten voor technische beroepen. Het Expertise Centrum Professionalisering Beroepsonderwijs (ECPB) is een duurzaam netwerk van de Nederlandse lerarenopleidingen voor technisch beroepsgericht beroepsonderwijs. Gezamenlijk zetten ze hun schouders onder het terugdringen van het tekort aan techniekdocenten in het project Terugdringen Tekorten Techniekdocenten (TTT). TTT duikt in een complex probleem waarvoor geen eenvoudige oplossingen voorhanden zijn. Creativiteit en innovatief handelen is daarvoor geboden. Denk daarbij aan de inzet van onderwijsinstructeurs en onderwijsondersteuners, gastdocenten of technisch vakexperts naast de tweedegraads bevoegde docent. Of aan hybride professionals die hun baan in het onderwijs combineren met hun baan in een technisch bedrijf. Wat is een passende opleiding en opleidingstraject voor al deze verschillende type opleiders? Hoe kunnen we zorgen voor een soepele doorstroom van verschillende opleidingstrajecten? Hoe kunnen lerarenopleidingen, scholen en technische bedrijven elkaar daarin ondersteunen?

In het ECPB-netwerk wordt door de lerarenopleidingen nauw samen met elkaar samengewerkt. Tegelijkertijd heeft elke lerarenopleiding behoefte aan professionele ruimte om een passende aanpak te creëren voor de eigen regio om zo het tekort aan techniekdocenten terug te dringen in het vmbo en mbo.

Gespreksvorm

In een Wereldcafé setting verbreden we ons netwerk met collega-lerarenopleiders. We verwachten dat hun (andere) perspectief op techniek en techniekonderwijs een verfrissend licht op de TTT-opdracht zal laten schijnen. Omgekeerd doen collega-lerarenopleiders inspiratie op over onderlinge samenwerking en mogelijkheden om het lerarentekort terug te dringen.

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden.

Het (wereld)café heeft 3 stamtafels, waar deelnemers met elkaar in gesprek gaan over de TTT-thema's:

- Beeldvorming van de docent technische beroepen
- Flexibele opleidingstrajecten op maat, die opleiden naar docentschap in het technisch beroepsonderwijs
- Doelmatigheid en slagkracht van leeromgevingen
- Op elke tafel liggen gespreksstarters (bv. stellingen), die gebaseerd zijn op de opbrengsten van het project tot nu toe en op verlegenheidsvragen van de projectgroep.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Het TTT-project is nadrukkelijk gericht op de praktijk van de lerarenopleidingen en van het techniekonderwijs in het vmbo en mbo. Door onze inzichten te delen en verschillende perspectieven mee te nemen, kunnen we onze plannen en acties aanscherpen.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Een multi-hogeschool project als TTT is complex en vraagt een scherpe focus. Door onze ervaringen en inzichten te delen en vanuit verschillende perspectieven nieuwe inzichten mee te nemen, kunnen we onze focus aanscherpen.

253. Sleutelmomenten en Sleutelfiguren: Samenwerken en samen leren in heterogene onderzoeksgroepen

Carolien Duijzer, Kitty Leuverink, André Nusselder, Marnix Academie

Onderzoeksgroepen / Samen Opleiden

Bondige beschrijving

Binnen de onderzoeksgroepen van het Partnerschap Partners in Opleiding en Ontwikkeling (POO) van hogeschool Marnix Academie wordt expliciet de verbinding gezocht met de basisschoolpraktijk. Als zodanig fungeren POO-onderzoeksgroepen als hybride praktijken op en over de grenzen van de opleidingsinstelling en de onderwijspraktijk. Een POO-onderzoeksgroep bestaat altijd uit minimaal een basisschoolleerkracht, opleidingsdocent, en studenten. De wijze waarop binnen dergelijke (heterogene) onderzoeksgroepen het samenwerken en samen leren georganiseerd en ontwikkeld wordt, is onderwerp van onderzoek. Vanuit activiteitentheorie (Engeström, 2001) zien we een POO-onderzoeksgroep als een activiteitensysteem in wording, met daarin een subject, object en een uitkomst. Door het delen van concrete anekdotes over dergelijke samenwerkingsvormen willen we tijdens deze kampvuursessie een beginnend gedeeld inzicht verkrijgen in de wijze waarop samenwerken en samen leren – uitgedrukt in de leermechanismen identificatie, coördinatie, reflectie, transformatie (Akkerman & Bakker, 2011; Bruining & Akkerman, 2016) – binnen dergelijke groepen plaatsvindt. Meer specifiek willen we tijdens deze kampvuursessie de ruimte nemen om ons te verdiepen in zogenaamde sleutelmomenten en sleutelfiguren. We zien een sleutelmoment als een richtinggevend moment in de ontwikkeling van de centrale activiteit (bijvoorbeeld Onderzoekend Innoveren binnen de context van een basisschool), en een sleutelfiguur als degene die in deze centrale activiteit een cruciale rol inneemt.

Abstract

In deze kampvuursessie zullen anekdotes worden gedeeld en opgehaald gericht op het samenwerken en samen leren in heterogene groepen.

Een POO-onderzoeksgroep gericht op 10-12 onderwijs is voor de eerste keer op bezoek op de basisschool. Drie studenten, de leerkracht onderzoeker van de basisschool en de docentonderzoeker van de hogeschool zijn aanwezig. Het was vroeg toen ze aankwamen, kinderen werden gebracht, ouders werden uitgezwaaid. Nu is het moment om met elkaar het doel van deze ochtend te bespreken. Een van de studenten – derdejaars – stelt een gerichte vraag: “Vorig jaar nam ik ook deel aan een onderzoeksgroep. Dit voelt al anders. Als we hier zo met elkaar zitten, wat is dan onze rol... wat is van ons, wat is van jou...” ze wijst naar de docentonderzoeker aan de overzijde van de tafel “Wat doe jij bijvoorbeeld?” De docent onderzoeker lacht: “Zoals ik het zie zijn we gelijkwaardig. We doen dit echt samen, met elkaar. Als partners. Misschien neem ik dan af en toe initiatief om iets aan te zwengelen, maar er is net zoveel ruimte voor jullie om initiatief te nemen.”

Deze beknopte anekdote illustreert de start van samenwerken en samen leren in een POO-onderzoeksgroep. Een POO-onderzoeksgroep bestaat altijd ten minste uit een leerkracht van de basisschool, een opleidingsdocent, en studenten. De opmerking van de student laat zien hoe zij vanuit haar rol meer zicht wil krijgen op de wijze waarop rollen en taken verdeeld zijn. Vanuit kennis gericht op het leren op en over grenzen (zie Akkerman & Bakker, 2011; Bruining & Akkerman, 2016) categoriseren we het leren van deze student als een proces van identificatie, gericht op het vaststellen van de reikwijdte van de gezamenlijke activiteit en de rolverdeling daarbinnen (Gulikers & Oonk, 2019). De reactie van de docentonderzoeker “we doen dit samen” is verbonden met de context waarbinnen dit leren plaatsvindt (zie ook Engeström, 1999). Door het delen van concrete anekdotes over dergelijke samenwerkingsvormen willen we tijdens deze kampvuursessie een beginnend gedeeld inzicht verkrijgen in de wijze waarop het samenwerken en samen leren –

uitgedrukt in de leermechanismen identificatie, coördinatie, reflectie, transformatie – binnen dergelijke groepen plaatsvindt.

Uniek aan de POO-onderzoeksgroepen is het werken vanuit Onderzoekend Innoveren als centrale activiteit, met een focus op het ontwikkelen van het onderzoekend vermogen van alle deelnemers. Hiermee beogen de POO-onderzoeksgroepen het opleiden van studenten te verbinden aan de professionele ontwikkeling van opleiders, passend bij de ambitie van het Partnerschap en Samen Opleiden en Professionaliseren. Vanuit activiteitentheorie (Engeström, 2001) beschouwen we een POO-onderzoeksgroep als een activiteitensysteem in wording, waarbinnen het samenwerken en samen leren georganiseerd en ontwikkeld wordt middels interactie en dialoog (Engeström, 1999; Little, 2002; Vangrieken et al., 2015). Meer specifiek willen we tijdens deze kampvuursessie de ruimte nemen om ons te verdiepen in zogenaamde sleutelmomenten en sleutelfiguren. We zien een sleutelmoment als een richtinggevend moment in de ontwikkeling van de centrale activiteit (bijvoorbeeld Onderzoekend Innoveren binnen de context van een basisschool), en een sleutelfiguur als degene die in deze centrale activiteit een cruciale rol inneemt (zie ook Helders, 2017).

Referenties

- Akkerman, S. F., & Bakker, A. (2011). Boundary crossing and boundary objects. *Review of Educational Research*, 81(2), 132–169. <https://doi.org/10.3102/0034654311404435>
- Bruining, T., & Akkerman, S.F. (2016). Multilevel boundary crossing in a professional development school partnership. *Journal of the Learning Sciences*, 25(2), 240–284. <https://doi.org/10.1080/10508406.2016.1147448>
- Castelijns, J., & Vermeulen, M., & Kools, Q. (2013). Collective learning in primary schools and teacher education institutes. *Journal of Educational Change*, 14(3), 373-402. <https://doi.org/10.1007/s10833-013-9209-6>
- Doğan, S., & Adams, A. (2018). Effect of professional learning communities on teachers and students: reporting updated results and raising questions about research design. *School effectiveness and school improvement*, 29(4), 634-659. <https://doi.org/10.1080/09243453.2018.1500921>
- Engeström, Y. (1999). Communication, discourse and activity. *The Communication Review*, 3(1-2), 165-185. <https://doi.org/10.1080/10714429909368577>
- Engeström, Y. (2001). Expansive learning at work: Toward an activity theoretical reconceptualization. *Journal of Education and Work*, 14(1), 133–156. <https://doi.org/10.1080/13639080020028747>
- Gulikers, J., & Oonk, C. (2019). Towards a rubric for stimulating and evaluating sustainable learning. *Sustainability*, 11(4), 969. <https://doi.org/10.3390/su11040969>
- Helders, H. (2017). Teacher educator collaboration: Activities, networks and dynamics (Doctoral dissertation). Eindhoven University of Technology.
- Little, J. W. (2002). Locating learning in teachers' communities of practice: Opening up problems of analysis in records of everyday work. *Teaching and Teacher Education*, 18, 917–946. [https://doi.org/10.1016/S0742-051X\(02\)00052-5](https://doi.org/10.1016/S0742-051X(02)00052-5)
- Vangrieken, K., Dochy, F., Raes, E., & Kyndt, E. (2015). Teacher collaboration: A systematic review. *Educational Research Review*, 15, 17–40. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2015.04.002>

261. De overgang van PO naar VO: een voortdurend gesprek met elkaar?

Rosalina Boer-Wirken, HZ University of Applied Sciences

overgang PO-VO / arenagesprek / beeldvorming

Bondige beschrijving

Op iedere school is er aandacht om een doorlopende lijn in het onderwijsaanbod voor de leerlingen te borgen. Echter is de aanpak en de visie hierin heel divers. Binnen het lectoraat ' Excellence and innovation in education' van de HZ wordt onderzocht welke beelden er rondgaan: hoe kijken de leerkrachten PO naar het VO en vice versa? En in hoeverre is dit van invloed op het wegzetten van de doorlopende leerlijn? Door middel van arenagesprekken worden de deelnemers van het onderzoek uitgedaagd om goed te luisteren naar elkaar. Dit willen we vanuit het lectoraat graag met u delen: In deze workshop zullen er diverse thema's rondom de overgang PO-VO worden uitgezet binnen een arenagesprek. Wij nodigen u uit om hieraan deel te nemen en te leren van elkaar!

Abstract

Docenten uit het voortgezet onderwijs hebben een bepaald beeld over de manier waarop er invulling wordt gegeven aan het onderwijs dat wordt aangeboden aan de leerlingen in het basisonderwijs. Ook bij de leerkrachten uit het basisonderwijs bestaan er beelden. Beiden groepen vullen het onderwijs aan hun leerlingen op eigen manier in, passende bij de school, het type onderwijs en de leeftijd van de doelgroep. Het is voor de leerlingen belangrijk dat deze twee onderwijsvormen op elkaar aansluiten, dat de docenten weten waar de leerling vandaan komt en ook waar de leerling naar toe zal gaan. Het doel van dit onderzoek is gericht op de beeldvorming van de leerkrachten PO en docenten VO. Daarin wordt de stem van de leerling meegenomen. Dit resulteert in de volgende onderzoeksvraag:

Welk effect heeft de beeldvorming van de leerkrachten PO over het VO en docenten VO over het PO op het bewerkstelligen van een doorlopende leerlijn bij de overgang PO-VO?

Het inzetten van een arenagesprek biedt mogelijkheden om de dialoog met elkaar op te zoeken. In het onderzoek wordt daarom ook gekeken naar de meerwaarde van het arenagesprek om de overgang te bevorderen. Na de eerste gespreksrondes binnen het onderzoek kwam er vooral positieve feedback op de vorm, waardoor dit ook op andere plaatsen in Zeeland zal worden ingezet.

In deze workshop bij Velon zal zowel de inhoud, overgang po-vo, als de gespreksvorm ingebracht worden.

262. Werken met projecten

Nanke Dokter, Michel van Ingen, Fontys Hogeschool

Pabo / samenwerking externe partners / ondernemend onderwijs

Bondige beschrijving

In de kwaliteitskring geven studenten van Fontys pabo 's-Hertogenbosch aan dat ze behoefte hebben aan meer kader en ruimte voor gepersonaliseerd leren. Daarbij leeft de wens bij studenten en docenten dat het op de pabo meer mag bruisen door successen te delen, samen te vieren en plezier te beleven. In de pilot 'Onderwijs met Impact Ontwerp je Samen' is ervaren dat het werken met projecten aansluit bij deze wensen en behoeften. In de samenwerking met netwerkorganisatie Ondernemend Onderwijs 's-Hertogenbosch hebben we ervaren hoe onderwijs en samenleving meer op elkaar aan kan sluiten. Dit wordt bereikt door mensen vanuit organisaties, bedrijven en onderwijs te verbinden en door maatschappelijke vraagstukken en ontwikkelingen met elkaar te delen en zo ondernemendheid, innovatie en duurzame ontwikkeling te stimuleren. De onderzoeksgroep van pabodocenten die zich boog over "samenwerking met werkveld en externe partners" gebruikte de ervaringen en schreef een theoretisch onderbouwd advies aan het team. Naar aanleiding daarvan is besloten om 'Werken met projecten' als speerpunt van het curriculum te maken. Ondernemend onderwijs is hierbij de spil. De opgedane ervaringen worden ter inspiratie gedeeld op de conferentie.

Abstract

Onderwerp

De netwerkorganisatie als structureel onderdeel van het curriculum

Context

Bij Fontys Hogeschool Kind en Educatie leiden we studenten op tot onderwijsprofessionals die zicht hebben op hun eigen identiteit als professional, een leven lang leren en daardoor in hun onderwijs kunnen inspelen op de snel veranderende maatschappij. In het kaderstuk 'leren voor morgen' (Ros, 2018) wordt de opleidingsvisie geconcretiseerd.

Doel

We vinden het belangrijk om samen op te leiden met partners uit het werkveld en daarbuiten, door flexibel en gepersonaliseerd onderwijs te verzorgen dat aansluit bij de behoefte van de studenten. Bij gepersonaliseerd onderwijs wordt de student uitgedaagd de leerdoelen voor zichzelf betekenisvol te maken. De student toont initiatief, werkt onderzoeksmatig vanuit een positieve grondhouding aan het verbeteren van het onderwijs en haalt zo de leerdoelen op een niveau van diep leren. In het 'werken met projecten' zagen zowel studenten als docenten de kans om ons gepersonaliseerd onderwijs passend bij de principes van High Impact Learning that Lasts (HILL) (Dochy & Seegers, 2019) te verbeteren.

Centrale uitdaging/probleem en verloop van de practice

In de kwaliteitskring gaven studenten van Fontys pabo 's-Hertogenbosch aan dat ze behoefte hebben aan meer kader en ruimte voor gepersonaliseerd leren. Daarbij leefde de wens bij studenten en docenten dat het op de pabo meer mocht bruisen door successen te delen, samen te vieren en plezier te beleven. In de pilot 'Onderwijs met Impact Ontwerp je Samen' is ervaren dat het werken met projecten aansloot bij deze wensen en behoeften. In de samenwerking met netwerkorganisatie Ondernemend Onderwijs 's-Hertogenbosch hebben we ervaren hoe onderwijs en samenleving meer op elkaar aan kan sluiten. Dit wordt bereikt door mensen vanuit organisaties, bedrijven en onderwijs te verbinden en door maatschappelijke vraagstukken en ontwikkelingen met elkaar te delen en zo ondernemendheid, innovatie en duurzame ontwikkeling te stimuleren.

Belangrijkste opbrengst

De onderzoeksgroep van pabodocenten die zich boog over “samenwerking met werkveld en externe partners” gebruikte de ervaringen en schreef een theoretisch onderbouwd advies aan het team. Naar aanleiding daarvan is besloten om ‘Werken met projecten’ als speerpunt van het curriculum te maken. De netwerkorganisatie ‘Ondernemend onderwijs’ heeft hierbij een spilfunctie.

Om het werken met projecten goed te laten verlopen is een website opgezet, <https://ondernemend-onderwijs.com>, waar projecten door externe partners kunnen worden aangemeld. Projectaanvragen worden gescreend, vertaald naar de onderwijscontext van de studenten en ieder kwartaal krijgen studenten de gelegenheid zich aan te melden voor een project. Het kwartaal start met een kick-off waarin de projecten van het kwartaal worden gepitcht. Het kwartaal eindigt met het vieren van de opgedane leerwinsten door kennis te delen tijdens de kenniskermis. De opgedane ervaringen worden ter inspiratie gedeeld op de conferentie.

Discussiepunt

Door de keuzemogelijkheid voor de projecten verschillen de studenten in waar ze aan werken. Hoe kan het onderwijs in lijn blijven (m.b.t. activiteiten, doelen en toetsing), terwijl de inbreng van het werkveld en andere externe partners wordt vergroot?

282. Waarderen van informele betekenisvolle leerervaringen op de leerwerkplek met een Reflectie App

Tom Adams, Fontys Hogeschool

Werkplekieren / Informeel leren / Reflectie

Bondige beschrijving

Ongepland en informeel leren op de werkplek kan voor aanstaande leraren betekenisvol zijn. Vanuit het curriculum van de lerarenopleiding wordt met name ingestoken op formeel aangeboden activiteiten en begeleidersrollen op de werkplek, en daarmee laten we potentieel veel liggen. Een manier om hier meer zicht op te krijgen is door het ontwerp en de implementatie van een App, waarmee aanstaande leraren deze ervaringen, aan de hand van reflecties, concreet kunnen beschrijven. Deze App kan aanstaande leraren bijvoorbeeld een keer in de twee weken een bericht sturen met enkele vragen.

De potentiële opbrengsten hiervan kunnen door de aanstaande leraren gebruikt worden om meer procesmatig zich te krijgen op hun leerproces, en legt tegelijkertijd de portfoliovorming van hun werkplekieren (deels) vast. Daarnaast biedt ook het werken met micro-credentials hier een kans: hiermee worden losse onderdelen van een leeruitkomst in kaart gebracht en gewaardeerd. Het werken hiermee geeft opleiders inzichten over betekenisvolle leerervaringen, de verschillende betrokkenen en de context.

Door middel van een Rondetafelgesprek wordt het onderwerp en de ambitie nader toegelicht en verkennen we samen hoe dit te gebruiken is in de praktijk. Daarbij worden deelnemers uitgenodigd om hier in hun praktijk ook mee aan de slag te gaan.

Abstract

Onderwerp en inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Ongepland en informeel leren op de werkplek kan voor aanstaande leraren betekenisvol zijn. Vanuit het curriculum van de lerarenopleiding wordt met name ingestoken op formeel aangeboden activiteiten en begeleidersrollen op de werkplek, en daarmee laten we potentieel veel liggen. Te meer omdat dit ook betekent dat collega's op de werkplek een informele rol als expert, coach of rolmodel kunnen hebben, die betekenisvol kan zijn voor het leren van de aanstaande leraar. Deze processen worden in het curriculum en in het werkplekieren nog weinig gewaardeerd. De centrale vraag in deze sessie is hoe we als lerarenopleiders ongeplande en/of informele, maar betekenisvolle leerervaringen voldoende benutten. En ook: kan het meer zicht krijgen op deze ervaringen bijdragen aan het optimaal benutten van de competentieontwikkeling in een complex werkveld? Leidt dat wellicht tot een snellere route van professionele ontwikkeling?

Een manier om hier meer zicht op te krijgen is door het ontwerp en de implementatie van een App, waarmee aanstaande leraren deze ervaringen, aan de hand van reflecties, concreet kunnen beschrijven. Deze App kan aanstaande leraren bijvoorbeeld een keer in de twee weken een bericht sturen met enkele vragen. Aanstaande leraren worstelen nog al eens met tijdige en voldoende diepgaande reflectie, en een App kan helpend zijn om dit laagdrempelig te doen.

De potentiële opbrengsten hiervan kunnen door de aanstaande leraren gebruikt worden om meer procesmatig zich te krijgen op hun leerproces, en legt tegelijkertijd de portfoliovorming van hun werkplekieren (deels) vast. Daarnaast biedt ook het werken met micro-credentials hier een kans: hiermee worden losse onderdelen van een leeruitkomst in kaart gebracht en gewaardeerd. Het werken hiermee geeft opleiders inzichten over betekenisvolle leerervaringen, de verschillende betrokkenen en de context.

De App is voor het huidige studiejaar nog een experiment en heeft als doel een eerste verkenning te maken van de waardevolle leerprocessen voor de aanstaande leraar op de werkplek, het zoeken naar de juiste bevraging en het gebruik hiervan. In een volgende fase kan deze App breder worden ingezet en kunnen we op die manier meer zicht krijgen op de ongeplande en informele leeractiviteiten en opleidersrollen, en de wijze waarop dat efficiënt bijdraagt aan de ontwikkeling van de aanstaande leraar. Hiermee kunnen we aanstaande leraren en lerarenopleiders meer bewust maken van de betekenis en waarde hiervan en de implicaties die dit kan hebben voor het curriculum en het werkplekleren en de vastlegging en daarmee waardering van de professionalisering. Bovendien brengt de App bepaalde expertise of thematieken in kaart die binnen een bepaalde context aanwezig zijn. Dit kan vervolgens helpend zijn in de latere matching van aanstaande leraren op een bepaalde werkplek, of het verbinden van expertises en thema's die op verschillende plaatsen aanwezig zijn.

Gespreksvorm en beoogde opbrengst van de ontmoeting

Door middel van een Rondetafelgesprek wordt het onderwerp en de ambitie nader toegelicht en verkennen we samen hoe dit te gebruiken is in de praktijk. Daarbij worden deelnemers uitgenodigd om hier in hun praktijk ook mee aan de slag te gaan.

Referenties

- Korthagen, F. A. J. (2014). Promoting core reflection in teacher education: Deepening professional growth. In: L. Orland-Barak & C. J. Craig (Eds), *International Teacher Education: Promising pedagogies (Part A)* (pp. 73-89). Bingley, UK: Emerald.
- Lecat, A., Raemdonck, I., Beusaert, S., & März, V. (2019). The what and why of primary and secondary school teachers' informal learning activities. *International Journal of Educational Research*, 96, 100-110. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2019.06.003>
- Ministerie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2019). *Strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek. Houdbaar voor de toekomst. Geraadpleegd op 28 september 2022, van https://open.overheid.nl/repository/ronl-24dfc024-bfd8-4a4b-b3b1-77f94abc16d9/1/pdf/Strategische%20agenda%20hoger%20onderwijs%20en%20onderzoek%20_Houdbaar%20voor%20de%20toekomst_.pdf*
- NVAO. (2015). *Protocol beoordeling experimenten flexibilisering*. Den Haag: NVAO.

302. Digitale tool voor het begeleiden van netwerklere op de pabo

Emmy Vrieling-Teunter, Open Universiteit; Jolande de Putter, Rina Mentink, Marieke Stienstra, Marnix Academie; Anna Hotze, Hogeschool IPABO

Netwerklere / digitale tool / studentlere

Bondige beschrijving

Het recent afgeronde NRO project 'studentenwelzijn door betrokkenheid en netwerklere in het pabocurriculum' richtte zich op het onderzoeken van bevorderende en belemmerende factoren bij het netwerklere van studenten. Het onderzoek vond plaats op vier pabo's, waar netwerken vanuit verschillende sociale configuraties onderdeel uitmaakte van het curriculum. Een belangrijk aspect van het leren van studenten in netwerken is dat zij zich leren voorbereiden op het werken in multidisciplinaire netwerken zoals veelal plaatsvindt in het onderwijs. Op deze wijze oefenen ze gericht met de benodigde netwerkvaardigheden voor het lerarenberoep. Daarnaast draagt het deelnemen aan netwerken eraan bij dat studenten zich meer verbonden blijven voelen met hun opleiding en hun 'peers'. Het project bestond uit drie deelstudies: (1) reviewstudie, (2) motivatiestudie, (3) motivatiestudie tijdens COVID-19. Vanuit de drie deelstudies zijn ontwerpprincipes herleid om het leren van studenten in netwerken te faciliteren en te optimaliseren. Om deze resultaten voor pabo-opleiders toegankelijk te maken, zodat zij de ontwerpprincipes direct kunnen toepassen, ontwikkelen we een digitale tool met onder andere praktijksuggesties. Hiervoor is een concretiseringslag nodig. Tijdens de workshop maken we hierin een eerste stap door de ontwerpprincipes te bespreken met de deelnemers en aansluitend in een workshop behoeften te peilen en verder te concretiseren.

Abstract

Inhoud

In het project is eerst een reviewstudie uitgevoerd waarbij is gekeken naar karakteristieken, voorwaarden en opbrengsten van het leren van studenten in netwerken. Op grond van de resultaten in de literatuur zijn ontwerpprincipes (zie Figuur 1, kolom 2) gedefinieerd om het leren van studenten in netwerken te faciliteren (Vrieling-Teunter et al., 2021).

In deelstudie 2 is een motivatiestudie uitgevoerd waarbij is gezocht naar relaties tussen sociale configuraties van de netwerken in de vier pabo's en de motivatie (competentie, relatie en autonomie) van studenten. Vanuit deze studie zijn zeven ontwerpprincipes herleid die studenten in netwerken motiveren (Vrieling-Teunter et al., 2022):

- Bied mogelijkheden om autonome inhoudelijke keuzes te maken;
- Zorg voor mogelijkheden om nieuwe kennis op te doen;
- Ondersteun ontwikkeling van sociale vaardigheden;
- Bied mogelijkheden om aan persoonlijke doelen te werken;
- Bied autonome keuzes op het gebied van samenwerking;
- Bouw het aanleren van netwerkvaardigheden stap voor stap op ('scaffolding');
- Creëer gelijkwaardigheid in een informele sfeer.

In deelstudie 3 is opnieuw gezocht naar relaties tussen sociale configuraties van de netwerken in de vier pabo's en de motivatie van studenten, maar nu tijdens COVID-19 (De Vocht et al., 2022).

Wanneer fysiek samenkomen in netwerken niet meer (of in ieder geval aangepast) mogelijk is, moet rekening worden gehouden met relevante succesfactoren zoals:

- Stem doelen en praktijkopdrachten af op de gevolgen van de afwisseling tussen contact- en afstandsonderwijs;
- Organiseer discussies over praktijkervaringen (die immers nieuwe ervaringen opleveren voor studenten door het afstandsonderwijs);
- Bied emotionele steun;
- Organiseer online netwerkbijeenkomsten met de hele groep en bevorder hierin uitwisseling en verbinding.

Om deze resultaten voor pabo-opleiders toegankelijk te maken, ontwikkelen we een digitale tool, waarbij de ontwerpprincipes geconcretiseerd zijn en handvatten worden gegeven voor het gebruik van de ontwerpprincipes bij het ondersteunen van netwerken. Hiervoor is een bewerkingslag nodig waarmee we in de workshop aan de slag gaan.

Hoe wil je de sessie organiseren

Werkvorm: Ideeënmuur

Materialen: post its – grote vellen – tape – prints ontwerpprincipes – stiften

Start

We lichten de ontwerpprincipes uit de drie studies kort toe; studenten geven een voorbeeld vanuit hun praktijk.

In groepen

De groep kiest een van de ontwerpprincipes en plakt deze bovenaan het grote vel;

De groepsleden noteren individueel behoeften en ideeën op post-its (1 idee per post-it) voor de concretisering van het gekozen ontwerpprincipe en plakken dit op het grote vel;

De groep analyseert en clustert de antwoorden en noteert per cluster op het grote vel wat de implicaties zijn voor de concretisering;

De groep kiest een nieuw ontwerpprincipe en herhaalt bovenstaande stappen.

Afronding

We bespreken de ideeën per ontwerpprincipe.

Wat wordt er verwacht van de deelnemers

Zie hierboven.

Wat levert de workshop de deelnemers op

De workshop leidt tot inzicht in factoren die belangrijk zijn bij het bevorderen en versterken van netwerklere;

We inventariseren wie interesse heeft om deel te nemen aan de testgroep bij het ontwikkelen van de digitale tool;

Na bijstellingen zal deze tool via de projectwebsite

(<https://www.radiantlerarenopleidingen.nl/Onderzoek>) toegankelijk zijn.

Karakteristieken	Voorwaarden (Ontwerpprincipes)
Gezamenlijke visie en doelen	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bepaal gezamenlijke doelen (waaronder studentdoelen) die aansluiten bij de onderwijspraktijk ➤ Maak de gezamenlijke doelen zichtbaar
Ontwerpgerichte aanpak	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Integreer netwerklere in het curriculum van de lerarenopleiding ➤ Bepaal realistische doelen (waaronder studentdoelen) ➤ Monitor deze doelen, het bijbehorende leerproces en de leeropbrengst ➤ Zorg ervoor dat studenten hun werkplannen voor de start van het netwerk klaar hebben
Gezamenlijke verantwoordelijkheid en eigenaarschap	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zorg bij alle deelnemers voor bereidheid tot het actief delen van expertise ➤ Geef studenten mogelijkheden om hun werk te presenteren inclusief (peer)feedback ➤ Maak studenten ervan bewust dat netwerklere een belangrijke competentie is (product en proces) binnen het portfolio
Diversiteit en gelijkwaardigheid	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zorg ervoor dat alle deelnemers zichzelf als lerende zien ➤ Bouw aan onderling vertrouwen ➤ Zorg voor een objectieve beoordelingsmethode van studenten
Onderliggende structuren, bronnen en rollen	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stimuleer de dialoog, autonomie en beslissingsruimte ➤ Modelleer vaardigheden voor samenwerking en communicatie ➤ Geef studenten de rol van <i>boundary crosser</i> tussen theorie en praktijk

Referenties

Vrieling-Teunter, E., Hebing, R., & Vermeulen, M. (2021). Design principles to support student learning in teacher learning groups. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*.

<https://doi.org/10.1080/13540602.2021.1920909>

Vrieling-Teunter, E., De Vries, N., Sins, P., & Vermeulen, M. (2022). Student motivation in teacher learning groups. *European Journal of Teacher Education*.

<https://doi.org/10.1080/02619768.2022.2086119>

De Vocht, A., Vrieling-Teunter, E., Hebing, R., Sins, P., & Vermeulen, M. (2022, May, 16-18). Students' basic psychological needs in blended teacher learning groups during COVID-19 [Paper presentation]. NLC conference, Sundsvall, Sweden.

306. Netwerkend met Computational Thinking. Vakoverstijgend opleiden van lerarenopleiders

Albert Logtenberg, Sharon Calor, Josefiën Sweep, Hogeschool van Amsterdam

Vakoverstijging / Computational Thinking / Vakdidactiek

Bondige beschrijving

Digitale geletterdheid, waar Computational Thinking (CT) onderdeel van uitmaakt, is van belang voor de toekomst. CT bestaat uit de vaardigheden waarmee we de wereld kunnen verklaren en interpreteren in termen van informatieprocessen (Denning & Tedre, 2021). Een belangrijke stap hierin is het kunnen formuleren van (vakspecifieke) problemen waar je een computer voor nodig hebt (Barendsen & Bruggink, 2019), wat een rol speelt in alle vakken. Een lerarenopleiding moet docenten hierop voorbereiden.

Daarom hebben een lerarenopleider Nederlands, Geschiedenis en Wiskunde gezamenlijk een vakoverstijgende module ontworpen en geëvalueerd met als doel de kennis, vaardigheden en attitude met betrekking tot CT te vergroten. In deze module werkten 21 ervaren 2e graads-docenten geschiedenis, wiskunde en talen (NL, ENG, FR) die een masteropleiding volgen in interdisciplinaire leerteams aan beroepsproducten waarin ze een vakoverstijgende aanpak ontwerpen rond het thema CT. Door de studenten mee te nemen in een CT-project waarbij de lerarenopleiders zelf betrokken en lerende zijn kregen de docenten gelegenheid om kennis en ervaring op te doen. Verschillende data (vragenlijsten, learner reports, audio opnames interviews en beroepsproducten) zijn verzameld om de opbrengsten van deze aanpak te evalueren. In de presentatie zullen we ingaan op deze uitkomsten en op wat het ons als opleiders heeft opgeleverd.

Abstract

Onderwerp

Vakoverstijgend werken aan Computational Thinking

Probleemstelling

Maatschappelijk gezien wordt er waarde gehecht aan het voorbereiden van leerlingen op de digitale wereld. Digitale geletterdheid, bestaande uit Mediawijsheid, ICT-basisvaardigheden, Informatievaardigheden en Computational Thinking (CT), zullen daarom aangeboden moeten worden in alle schoolvakken, wat heel goed vakoverstijgend plaats kan vinden. Een lerarenopleiding moet docenten hierop voorbereiden. In eerstegraadsopleidingen is aandacht voor CT en vakoverstijgend werken niet altijd een vanzelfsprekendheid. Daarbij is het een uitdaging om CT te integreren in schoolvakken die minder affiniteit hebben met computers (bijvoorbeeld geschiedenis en talen).

Inbedding in de literatuur

Wing (2006) definieert CT als een manier om problemen op te lossen, systemen te ontwerpen en gedrag te verklaren door concepten uit de computerwetenschap te gebruiken. Barendsen en Bruggink (2019) beschrijven fases die bij CT binnen een vak doorlopen worden. In de eerste fase wordt een vakprobleem omgezet in data of processen zodat een computer het kan oplossen. Vervolgens wordt een computationele oplossing bedacht met behulp van een bestand of ontwikkeld programma. Tot slot wordt die oplossing weer gezien vanuit het vak. Instructies over het toepassen van CT kan leraren in opleiding helpen om een beter begrip te krijgen over hoe CT in de klas kan worden toegepast (Yadav et al., 2017). We bouwen daarom voort op een project waarin een chatbot wordt ingezet om leerlingen een dialoog met een tienjarig meisje uit het verleden te laten voeren. Leerlingen bedenken vragen en antwoorden voor de chatbot en de chatbot.

Onze docenten in opleiding worden uitgedaagd om in vakoverstijgende teams een vergelijkbaar project uit te denken. Doel is dat studenten nadenken over wat vakoverstijgend werken betekent en hoe ze dit kunnen toepassen in hun eigen praktijk. Door de dialoog aan te gaan ontstaat er inzicht in elkaars (vak) perspectieven en een betere kijk op computationele mogelijkheden.

Onderzoeksvragen

- Wat zijn werkzame factoren van een vakoverstijgend collegereeks in een lerarenopleiding?
- In hoeverre draagt een vakoverstijgende aanpak aan de hand van CT bij aan de gedeelde kennisontwikkeling van docenten geschiedenis, wiskunde en talen?
- Wat levert onze vakoverstijgende aanpak rond het thema CT op aan kennis en opvattingen van docenten over vakoverstijgend werken/CT?

Onderzoeksresultaten

Op dit moment zijn we halverwege de uitvoering en evaluatie van dit onderwijsontwerp. Een vragenlijst met kennis en opvattingen van docenten (CT-attitude) is afgenomen. Daarnaast zijn de interdisciplinaire gesprekken opgenomen en is er tweemaal een learner report afgenomen. Er volgen nog een nameting om de attitude en kennis achteraf te meten, de analyse van beroepsproducten en interviews met deelnemende docenten.

(Eerste) resultaten en conclusies

Uit de eerste resultaten blijkt dat docenten weinig ervaring hebben met vakoverstijging en onvoldoende tot geen begrip van CT. Het gebruikte voorbeeld met het Chatbot-project heeft docenten wel geholpen om een eigen aanpak te gaan bedenken en roept vragen en inzichten op over vakoverstijging en hoe ze zich verhouden tot innovaties in onderwijs.

Interactieve wijze van discussiëren

Deelnemers discussiëren in groepjes van drie over beroepsproducten en overige opbrengsten van het ontwerp. Vervolgens worden de bevindingen van de groepjes plenair met elkaar gedeeld.

Referenties

- Barendsen, E., & Bruggink, M. (2019). Het volle potentieel van de computer leren benutten: over informatica en computational thinking. *Van Twaalf tot Achttien*, 29(10), 16-19.
<https://onderwijstijdschriftenplein.nl/tplein/van-twaalf-tot-achttien-jrg-29-december-2019-nr-10/>
- Denning, P. J., & Tedre, M. (2021). Computational thinking: A disciplinary perspective. *Informatics in Education*, 20(3), 361-390. <https://doi.org/10.15388/infedu.2021.21>
- Wing, J. M. (2006). Computational thinking. *Communications of the ACM*, 49(3), 33–35
- Yadav, A., Good, J., Voogt, J., & Fisser, P. (2017). Computational thinking as an emerging competence domain. In M. Mulder (Ed.), *Competence-based vocational and professional education* (pp. 1051–1067). Switzerland: Springer International Publishing.
http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-41713-4_49

310. Interprofessioneel samenwerken in interprofessionele leerteams

Trynke Keuning, Shirine Bousaid, Emma Nitert, Lianne Post, Hogeschool KPZ; Carolien van Riswijk, Iselinge Hogeschool; Ingrid Paalman-Dijkenga, Hogeschool Viaa

interprofessionele leerteams / boundary crossing / grenscompetenties

Bondige beschrijving

Professionals in de context van kind en educatie werken in een omgeving die sterk gespecialiseerd is. Dit betekent in de praktijk dat de professionals uit de verschillende vakgebieden, zoals leraren, kinderdagverblijfmedewerkers en zorgmedewerkers, elkaar weinig tegenkomen. Terwijl deze mensen allemaal vanuit een ander oogpunt hetzelfde doel nastreven: kinderen helpen om op alle ontwikkelingsgebieden tot volle bloei te komen. Het is daarom nodig dat professionals uit alle werkgebieden in deze context meer gaan samenwerken en dat opleidingen studenten hierop voorbereiden. Interprofessioneel opleiden kan op verschillende manieren. Eén van die manieren is studenten laten samenwerken in interprofessionele leerteams opgezet op de stageplek. In dit symposium staat interprofessioneel leren samenwerken in interprofessionele leerteams door studenten in zowel mbo- als hbo-opleidingen in het domein kind en educatie centraal. In de drie bijdrages worden de ervaringen met 'interprofessionele leerteams' of 'werkplaatsen' vanuit verschillende perspectieven toegelicht. Bijdrage 1 en 2 geven een illustratie van hoe interprofessionele leerteams functioneren en hoe door deze leerteams op verschillende manieren onderzoek wordt gedaan en wordt gewerkt aan het ontwikkelen van interprofessionele competenties. Bijdrage 3 gaat dieper in op de ontwikkeling van deze competenties, ook wel 'grenscompetenties' die studenten in deze leerteams ontwikkelen.

Abstract

Professionals in de context van kind en educatie werken in een omgeving die sterk gespecialiseerd is (De Ridder. et al., 2020; Van der Grinten et al., 2019). Dit betekent in de praktijk dat de professionals uit de verschillende vakgebieden, zoals leraren, kinderdagverblijfmedewerkers en zorgmedewerkers, elkaar weinig tegenkomen. Terwijl deze mensen allemaal vanuit een ander oogpunt hetzelfde doel nastreven: kinderen helpen om op alle ontwikkelingsgebieden tot volle bloei te komen. Het is daarom nodig dat professionals uit alle werkgebieden in deze context meer gaan samenwerken.

In de praktijk blijkt vaak dat het moeilijk is om samen te werken over de grenzen van werkgebieden heen. Daarom is het nodig dat toekomstige professionals worden opgeleid in het samenwerken over de grenzen van hun eigen werkgebied: interprofessioneel samenwerken. Interprofessioneel opleiden kan op verschillende manieren (Keuning & Nitert, 2021). Eén van die manieren is studenten laten samenwerken in interprofessionele leerteams opgezet op de stageplek (Ridder et al., 2020). In een interprofessioneel leerteam zitten studenten van verschillende opleidingen en opleidingsniveaus, die gezamenlijk aan de slag gaan met een vraagstuk rondom het kind. De diversiteit van het leerteam zorgt ervoor dat studenten in aanraking komen met verschillende professionals met diverse kennis, vaardigheden en opvattingen. Op basis van die verschillende perspectieven komen studenten gezamenlijk tot overeenstemming hoe een beroepstaak wordt uitgevoerd en welke student welke rol heeft in de uitvoering. Een leerteambegeleider heeft een belangrijke rol in het begeleiden van dit proces.

In dit symposium staat interprofessioneel leren samenwerken in interprofessionele leerteams door studenten in zowel mbo- als hbo-opleidingen in het domein kind en educatie centraal. In de drie bijdrages worden de ervaringen met 'interprofessionele leerteams' of 'werkplaatsen' vanuit verschillende perspectieven toegelicht. Bijdrage 1 en 2 geven een illustratie van hoe interprofessionele leerteams functioneren en hoe door deze leerteams op verschillende manieren onderzoek wordt gedaan en wordt gewerkt aan het ontwikkelen van interprofessionele competenties.

Bijdrage 3 gaat dieper in op de ontwikkeling van deze competenties, ook wel ‘grenscompetenties’ die studenten in deze leerteams ontwikkelen. Tevens bespreken we wat werkzame factoren zijn voor het ontwikkelen van interprofessionele vaardigheden.

Interactieve wijze van discussiëren

Na de drie presentaties start de discussiant de discussie door de drie bijdragen in perspectief te plaatsen. Er is daarna ruimte voor interactie met het publiek waarbij een aantal stellingen worden voorgelegd.

Individuele onderzoekspresentatie 1

Interprofessioneel samenwerken voor een inclusief aanbod: ontwerpgericht onderzoek in de academische werkplaats “Het onderwijs kan en moet inclusiever” stelt de Onderwijsraad (2020). Ruimte geven aan verscheidenheid, in gelijkwaardigheid samen ontwikkelen, een aanbod dat tegemoet komt aan ieders behoefte en kansen biedt om talent te ontplooiën. Om dat te realiseren is het noodzakelijk dat expertise gebundeld wordt, dat professionals samenwerken (Onderwijsraad, 2020). In toenemende mate werken scholen en kinderopvangorganisaties samen, vaak ook nog met andere partners zoals buurtwerk, jeugdzorg en sportverenigingen. Soms krijgt die samenwerking de titel IKC (integraal kindcentrum), maar niet altijd. Professionals spannen zich in gezamenlijkheid in voor een doorgaande lijn in de ondersteuning van de ontwikkeling van kinderen van 0 tot 12 jaar, of zelfs 14 of 16 jaar (Ploeger & Fukkink, 2018). Interprofessionele samenwerking in het pedagogische en educatieve werkveld is van groot belang voor de optimale ontwikkeling van kinderen (Van Dongen en Fanchamps, 2021) maar vraagt om specifieke vaardigheden (Van Dongen en Fanchamps, 2021).

Op Iselinge Hogeschool in Doetinchem wordt in academische werkplaatsen door professionals uit het werkveld, studenten en docent-onderzoekers ontwerpgericht onderzoek gedaan naar vraagstukken uit de praktijk. De werkplaatsen hebben een looptijd van twee jaar, waarbij het eerste jaar vooral in het teken staat van analyse en exploratie (McKenney & Reeves, 2019) en het tweede jaar wordt toegewerkt naar een direct toepasbaar ontwerp en disseminatie in het eigen en bredere werkveld. Studenten nemen hieraan deel als onderdeel van hun minor. Binnen de werkplaats Interprofessioneel samenwerken voor een inclusief aanbod wordt onderzocht hoe interprofessionele samenwerking kan bijdragen aan een (meer) inclusief aanbod dat optimaal tegemoetkomt aan de behoefte van elk kind en op welke manier toekomstig professionals hierop kunnen worden voorbereid in hun opleiding. In de presentatie wordt het onderzoeks- en ontwerpproces geschetst en een preview gegeven van (deel-)ontwerpen van studenten, ter bevordering van interprofessioneel samenwerken voor een inclusief aanbod.

Individuele onderzoekspresentatie 2

Op ontdekking in het interprofessionele leerteam naar kenmerken van de professional in een kindcentrum Op kindcentrum Bernhard te Steenwijk (kinderen van 0 tot 13 jaar) lopen studenten stage van allerlei verschillende organisaties, opleidingen en niveaus. Op het kindcentrum wordt uitgegaan van erkende ongelijkheid, wat betekent dat ieder kind kan leren op eigen niveau en tempo. Laatstgenoemde heeft consequenties voor de manier waarop professionals in het kindcentrum vormgeven aan ontwikkel- en leerprocessen. Het kindcentrum kent geen schoollokalen maar ontmoetingsplekken, spelruimtes en ontdekhoeken. Studenten en professionals van genoemde Campus hebben op KC Bernard binnen het samen opleiden onderzoek gedaan naar en doen onderzoek in een gezamenlijk leerteam naar de vraag welke vaardigheden en competenties een professional in een kindcentrum nodig heeft om vanuit een kindgerichte aanpak ontwikkelsituaties te creëren. Dit vraagt van een professional (hieronder vallen beroepen zoals groepsleerkracht, onderwijsassistenten, groepsbegeleiders etc.) diversiteit in handelen. Het leerteam kenmerkt zich door een ontwerpgerichte benadering waarbij betrokkenen ontdekken wat hoort bij dit type professional. Leerteamleden hebben daarbij onderzocht, vanuit diverse aanpakken (te denken valt aan literatuurstudie, going native) welke vaardigheden reeds bekend zijn.

Het team heeft onder andere aspecten genoemd als ‘open staan voor verandering’, actief, creatief, teamplayer, gezonde leefstijl, probleemoplossend vermogen etc. Vervolgens is er, aan de hand van de principes van lesson study, een ontwerp gemaakt dat met elkaar is uitgetoetst in de verschillende units. Ontwerpen, uitvoeren en evalueren worden gebruikt als middel om te groeien in de aspecten van de nieuwe professional. Graag willen we u door middel van deze presentatie laten ‘ontdekken’ wat het leerteam heeft gevonden als belangrijke aspecten en deze met elkaar ‘inkleuren’ op betekenis en waarde voor leren in een netwerk.

Individuele onderzoekspresentatie 3

Grenskompetenties ontwikkelen interprofessionele leerteams Om interprofessioneel te kunnen samen werken is het nodig dat grenzen (zogenaamde ‘boundaries’) worden overgestoken (Akkerman & Bruining, 2016). Akkerman en Bakker (2011) leggen uit dat grenzen in deze context verschillen tussen praktijken zijn die ervoor zorgen dat het werk niet in één keer soepel verloopt. Om toekomstige professionals competent te maken in interprofessioneel samenwerken is het nodig dat ze leren om te gaan met deze grenzen. Wanneer iemand in staat is op een soepele manier deze grenzen op te merken en hiermee om te gaan dan bezit diegene zogenaamde grenskompetenties.

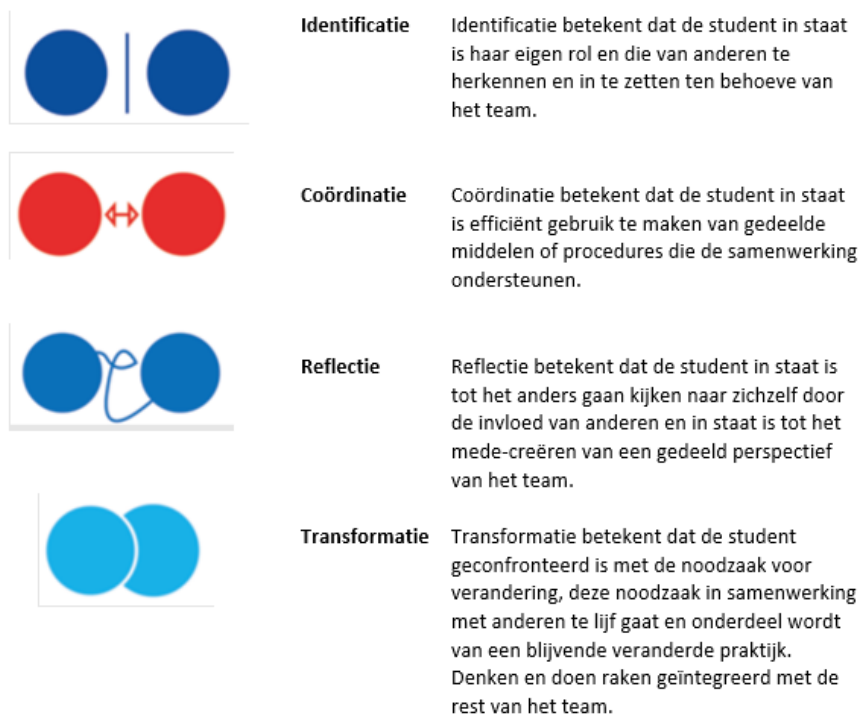
In dit onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

Op welke manier ontwikkelen studenten grenskompetenties tijdens deelname aan interprofessionele leerteams, volgens studenten en begeleiders?

Deze vraag is beantwoord doormiddel van observaties, focusgroepsessies met studenten en interviews met leerteambegeleiders van drie leerteams.

Figuur 1

De vier categorieën van grenskompetenties

Noot: Uitleg van grenskompetenties gebaseerd op het Multilevel Boundary Crossing Framework (Akkerman & Bruining, 2016).

Hoe en in hoeverre studenten in de leerteams grenscompetenties ontwikkelen blijkt per team sterk te verschillen. Ook blijken er verschillen te zijn tussen de mate waarin de verschillende categorieën in het algemeen worden ontwikkeld door studenten. Van meest ontwikkeld naar minst ontwikkeld: identificatie, coördinatie, reflectie en transformatie. Waarbij de competentie identificatie in elk team in meer of mindere mate door studenten ontwikkeld is en de competentie transformatie door geen enkele student.

Daarnaast is aan begeleiders en studenten gevraagd welke factoren er volgens hen zelf voor hebben gezorgd dat ze deze competenties wel of niet hebben ontwikkeld tijdens het deelnemen aan de interprofessionele leerteams. Na analyse bleek dat er zes factoren van invloed waren:

- Kwetsbaarheid van interprofessionele leerteams
- Manieren van communiceren
- Frequentie van leerteammeetings
- Aantal deelnemers en uitval
- Begeleiding
- Houding en motivatie van studenten
- Tijdens deze presentatie wordt dieper ingegaan op deze zes factoren.

Referenties

- Ridder, M., Kormit-van den Berg, C., Nitert, E., Van der Struik-Pullen, D., Keuning, T., Deddens, A. D., & Van der Meulen, A. (2020). *Leren interprofessioneel werken in het domein Kind en Educatie*. De Bondt
- Van der Grinten, M., Kieft, M., Kooij, D., Bomhof, M., & Van den Berg, E. (2019). *Samenwerking in beeld 2. Basisscholen, kinderopvang en kindcentra: de stand van het land 2019*. Oberon.
- McKenney, S., & Reeves, T. (2019). *Conducting Educational Design Research*. (2nd ed.) Routledge
- Onderwijsraad (2020). *Steeds inclusiever*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Ploeger, S., & Fukkink, R. (2018). Interprofessionalisering in kinderopvang en onderwijs: Een vergelijkende studie in vier Europese steden. In De Waal, V., *Interprofessioneel werken en innoveren in teams*, (pp.249-266). Coutinho.
- Van Dongen, J. J. J., & Fanchamps, W. (2021). Interprofessionele samenwerking. *JSW*, 33-35.
- Akkerman, S. F., & Bakker, A. (2011). Boundary crossing and boundary objects. *Review of Educational Research*, 81(2), 132–169.
- Akkerman, S., & Bruining, T. (2016). Multilevel boundary crossing in a professional development school partnership. *Journal of the Learning Sciences*, 25(2), 240–284.

330. Bildung in beroepsonderwijs: een mixed methods onderzoek naar de voorbeeldfunctie van vmbo-docenten

Margot Joris, Wouter Sanderse, Universiteit voor Humanistiek

Bildung / voorbeeldfunctie / vmbo

Bondige beschrijving

In de recente onderwijstheorie en -praktijk heeft bildung een opmerkelijke heropleving doorgemaakt. Er is veel geschreven over het belang en de betekenis van bildung, maar er is weinig bekend over hoe docenten concreet aandacht besteden aan bildung in hun les. Bovendien is onderbelicht gebleven wat bildung voor het (voorbereidend) middelbaar beroepsonderwijs betekent. In deze bijdrage presenteren we de resultaten van een multi-method ontwikkel- en onderzoeksproject. Daarin ontwikkelden vmbo-leraren (n=30) in vier professionele leergemeenschappen bildende lesontwerpen en experimenteerden ze hiermee in hun school (n=16). Hierbij lag de focus op hoe leraren een voorbeeldfiguur van bildung (kunnen) zijn voor leerlingen. In de presentatie gaan we dieper in op de resultaten van ons onderzoek. Deze werpen licht op de vraag wat er gebeurt met de idealen over bildung van vmbo-docenten die deelnamen aan de professionele leergemeenschap. Via een curriculumstudie brachten we hun idealen in kaart (vragenlijst), hoe ze daar aandacht aan willen besteden (geschreven lesontwerpen), hoe ze die lessen geven (observaties), daarop terugkijken (interviews) en hoe dit door leerlingen wordt ervaren (focusgroepen). We gaan in op de vraag hoe leraren beter voorbereid kunnen worden op de obstakels die ze tegenkomen als ze willen dat hun bildungidealten ten goede komen aan leerlingen.

Abstract

Onderwerp

In deze presentatie staan de resultaten centraal van een ontwikkel- en onderzoeksproject naar de manieren waarop vmbo-docenten via hun voorbeeldfunctie bijdragen aan de bildung van hun leerlingen.

Inbedding in de literatuur

Er worden doorgaans drie doeldomeinen van onderwijs onderscheiden, te weten kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming (Biesta, 2010). Mogelijk invullingen van persoonsvorming zijn karaktervorming, subjectificatie en bildung (Sanderse, 2016). In dit onderzoek staat bildung centraal dat we in lijn met de Onderwijsraad (2010) opvatten als 'begeleide zelf-vorming'. Dit betekent dat leerlingen gaandeweg ontdekken wat ze richtinggevend en van waarde vinden in hun leven. Leraren begeleiden deze zelf-vorming door oriëntatie te bieden en leerlingen een brede blik op de wereld te geven. Er zijn allerlei manieren waarop leraren aandacht aan de zelf-vorming van leerlingen kunnen besteden (SLO, 2009). Bildung kan gevolgen hebben voor bijvoorbeeld de visie op onderwijs, de leerdoelen, lesinhoud en toetsing (Van de Akker, 2003). In dit project staat één curriculumonderdeel centraal, de docentrol. Het project zoomt in op de voorbeeldfunctie van leraren. Hoewel leraren meestal erkennen dat het onvermijdelijk en wenselijk is om rolmodel te zijn, begrijpen ze het vooral als op impliciete en non-verbale manier, terwijl ze het niet begrijpen als een lesmethode. Dit is problematisch als leerlingen gemodelleerd gedrag niet automatisch herkennen. Willen leerlingen baat hebben bij voorbeeldgedrag, dan moeten leraren ook uitleggen waarvan ze een model zijn, rechtvaardigen waarom dit belangrijk is, en leerlingen helpen de gemodelleerde eigenschappen en vaardigheden toe te passen in hun eigen leven (Geursen et al., 2012).

Probleemstelling

Er is weinig kennis over hoe leraren hun voorbeeldfunctie feitelijk gebruiken om de vorming van leerlingen in de klas te bevorderen. Bovendien is nog onderbelicht wat bildung voor het (voorbereidend) middelbaar beroepsonderwijs betekent.

Onderzoeksvragen en methodes

Onze hoofdvraag is: in hoeverre en hoe (willen) vmbo-docenten Bildung modelleren in de klas, en hoe ervaringen hun leerlingen dit? Deze vraag beantwoorden we aan de hand van vijf deelvragen, die overeen komen met verschillende curriculumperspectieven (Goodlad, 1979; Van den Akker, 2003)

- In hoeverre/ hoe willen vmbo-docenten Bildung modelleren? (online vragenlijst)
- Hoe willen vmbo-docenten Bildung modelleren? (uitgeschreven lesplan)
- Hoe modelleren vmbo-docenten daadwerkelijk Bildung in de klas? (observaties)
- Hoe ervaren vmbo-docenten dat ze Bildung gemodelleerd hebben in de klas? (interviews)
- Hoe ervaren vmbo-leerlingen de pogingen van hun leraren om Bildung te modelleren? (focusgroepen)
- Er deden 25 vmbo-docenten en 30 vmbo-leerlingen mee aan het onderzoek.

Onderzoeksresultaten

De data van het onderzoek wordt momenteel geanalyseerd en de rapportage wordt eind 2022 afgerond. In maart 2023 kunnen we de definitieve resultaten presenteren.

Interactieve wijze van discussiëren

Voor de presentatie maken we gebruik van de werkvorm DDU (Denken, Delen, Uitwisselen). Aan het begin van de presentatie stellen we de vraag 'Welke bijdrage kunnen lerarenopleidingen leveren aan de bildung van aanstaande leraren?'. We laten de deelnemers daar kort zelf over nadenken (Denken) en met de burens van gedachten wisselen (Delen). Na de presentatie herhalen we de vraag, ditmaal plenair (Uitwisselen). We willen de initiële ideeën van de deelnemers vervolgens toetsen aan de conclusies van het onderzoek.

Referenties

Akker, J. van den (2003). Curriculum perspectives: An introduction. In J. van den Akker, W. Kuiper, & U. Hameyer (Eds.), Curriculum landscapes and trends (pp. 1-10). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Biesta, G. (2010). Onderwijs en de kwaliteit van het meten. Amsterdam: Boom.

Geursen, J., Korthagen, F., Lunenberg, M., Dengerink, J., en Koster, B. (2012). Eindelijk: een opleiding voor lerarenopleiders. Tijdschrift voor lerarenopleiders 33(3), 4-9.

Goodlad, J. (1979). Curriculum inquiry: the study of curriculum. McGraw-Hill

Onderwijsraad (2010). Onderwijs vormt. Den Haag: Onderwijsraad.

Sanderse W. (2016). Wanneer ben je gevormd. Een overzicht van drie actuele benaderingen (hoofdstuk 3). VELON Kennisbasis voor lerarenopleiders (pp. 35-45).

Visser, A. (2009). Persoonsvorming als curriculaire uitdaging. Enschede: SLO.

334. Vormgeven van contextrijk leren voor aanstaande leraren

Bob Koster, Fontys Hogeschool

Werkpleklernen / Contextrijk leren

Bondige beschrijving

Leren op de werkplek wordt een steeds belangrijker onderdeel van het programma dat de aanstaande leraar doorloopt richting volwaardig docentschap (Onstenk, 2018). Op de werkplek is sprake van een rijke context die de aanstaande leraar kan gebruiken voor zijn/haar professionele ontwikkeling (Leeferink, 2016).

Met context wordt de leeromgeving van de student bedoeld op de werkplek (Koster & Stappers, 2019). Scholen verschillen steeds meer van elkaar: er is sprake van mbo scholen, scholen voor voortgezet onderwijs, verschillende afdelingen, eigentijds leren scholen, gymnasia, sportscholen of montessori scholen. Verschillen in eigenheid waarvan aanstaande leraren gebruik kunnen maken (Hammerness & Craig, 2016).

Vragen daarbij zijn: hoe kan de specifieke context van de werkplek in kaart gebracht worden en wat kunnen de aanstaande leraren daar dan specifiek leren?

In de workshop worden de inzichten gedeeld vanuit het onderzoek naar contextrijk leren bij partnerschappen. De deelnemers bespreken een casus waarmee 'de rijke context in kaart gebracht kan worden'. Daarna worden een aantal handreikingen gepresenteerd hoe aanstaande leraren in hun leren ondersteund kunnen worden bij het gebruik maken van de rijke context van de werkplek. Ten slotte worden de deelnemers uitgenodigd een verbinding te leggen met hun eigen begeleidings- en opleidingspraktijk.

Abstract

Inhoud

Leren op de werkplek wordt een steeds belangrijker onderdeel van het programma dat de aanstaande leraar doorloopt richting volwaardig docentschap. Op de werkplek is er de mogelijkheid om de authentieke ervaringen die de aanstaande leraar daar op doet te verbinden met kennis vanuit literatuur en andere bronnen (Onstenk, 2018). Daarnaast is op de werkplek sprake van een rijke context die de aanstaande leraar kan gebruiken voor de verdere professionele ontwikkeling (Leeferink, 2016). Die rijke context betekent niet alleen dat er sprake is van een uitstekend begeleidingssysteem van waaruit die professionele ontwikkeling wordt ondersteund maar ook dat er sprake is van het gebruik maken van de eigenheid van de betreffende context (Hammerness & Craig, 2016). Op dit laatste wordt tijdens de workshop verder ingegaan. Het verkennen van de specifieke kracht en eigenheid van de context waarin het werkpleklernen van de aanstaande leraar plaatsvindt is nog een onontgonnen terrein. Met context bedoelen we de leeromgeving van de student binnen de school waar de student het werkpleklernen uitvoert (Koster & Stappers, 2019). Scholen verschillen steeds meer van elkaar. Aanstaande leraren kunnen binnen het mbo of binnen het vo praktijkervaringen opdoen. Maar ook binnen het mbo zijn weer grote verschillen tussen afdelingen. En in het voortgezet onderwijs is sprake van bijvoorbeeld scholen die zich profileren als eigentijds leren scholen, of gymnasia, of sportscholen of montessori scholen of Vragen daarbij zijn: hoe kan de specifieke context van de werkplek in kaart gebracht worden en wat kunnen de aanstaande leraren daar dan specifiek leren? En hoe zorgen we ervoor dat aanstaande leraren toch breed opgeleid worden?

Organisatie sessie

In de workshop wordt begonnen met het schetsen van een algemeen kader waarbinnen het onderwerp 'Contextrijk leren voor aanstaande leraren' geplaatst kan worden. Ook worden de inzichten gedeeld vanuit het onderzoek naar contextrijk leren bij partnerschappen in het zuiden van het land. Met deze inzichten gaan de deelnemers vervolgens aan het werk: ze bespreken een casus waardoor inzicht ontstaat in het begrip 'contextrijk leren' en 'hoe de rijke context in kaart gebracht kan worden'. Dit wordt plenair kort besproken. Daarna worden een aantal handreikingen gedeeld die kunnen worden gebruikt om het leren van aanstaande leraren te ondersteunen. De workshop wordt afgesloten met een oefening waarbij de deelnemers worden gestimuleerd een verbinding te leggen met hun eigen begeleidings- en opleidingspraktijk.

Wat levert de workshop de deelnemers op?

De deelnemers doen inzichten op: wat is contextleren en hoe kan een rijke context in kaart gebracht worden. Ook krijgen de deelnemers handreikingen mee die ze kunnen gebruiken bij het opleiden van aanstaande en startende leraren.

Wat wordt verwacht van de deelnemers?

Nieuwsgierigheid naar het fenomeen contextrijk leren; een actieve houding tijdens de sessie waaronder in gesprek gaan met mede deelnemers en de bereidheid om de inhoud van de sessie te verbinden met de eigen praktijk.

Referenties

Hammerness, K. & Craig, E. (2015). Context-Specific Teacher Preparation. *Urban Education*, 51(10), p. 1226-1258.

Koster, B. & Stappers, J. (2019). Het transformatorhuisje. Inzichten en methodieken voor het opleiden van aanstaande leraren op de werkplek. Platform Samen Opleiden & Professionaliseren.

Leeferink, H. (2016). Leren van aanstaande leraren op en van de werkplek. Eindhoven: Technische Universiteit, proefschrift.

Onstenk, J. (2018). Het werkplekcurriculum in de school: Leren op de werkplek. Kwaliteitsreeks Steunpunt Opleidingsscholen. Utrecht.

339. Onderwijs en Technologie als een netwerk van docent-onderzoekers

Michiel Veldhuis, Hogeschool IPABO & Marnix Academie; Anouk Wezendonk-Brouwer, Marnix Academie; Daphne Rijborz, Hogeschool IPABO; Frank Coenders, Hogeschool de Kempel

Technologie / onderzoek / onderwijs

Bondige beschrijving

De inzet van - vaak digitale - technologie in het onderwijs is niet meer weg te denken. Onderzoek naar deze thematiek vindt op veel verschillende plekken in het land plaats, in verschillende contexten en op verschillende wijzen. Het netwerk wat we hier presenteren raakt aan drie hogescholen (de Kempel in Helmond, de Marnix Academie in Utrecht en Hogeschool IPABO in Amsterdam/Alkmaar) en tekent daarmee een mooie diagonaal door Nederland. Binnen dit netwerk worden onderzoeken gedaan waarin de vraag steeds centraal staat hoe de inzet van technologie meerwaarde kan hebben voor het leren en onderwijzen. Drie onderzoekers zijn al ruim twee jaar bezig met om dit in hun eigen praktijk van de lerarenopleiding en in het basisonderwijs binnen specifieke vakgebieden uit te zoeken. Van het gebruik van adaptieve leersystemen voor het maken van didactische beslissingen bij rekenen-wiskunde, via kenmerken van digitale verhalen vertellen op de basisschool en de lerarenopleiding, tot het inzetten van Storymaps als aanjager van de ontwikkeling van omgevingsbewustzijn en een onderzoekende houding. In dit rondetafelgesprek delen we graag bevindingen over hoe de inzet van technologie meerwaarde kan hebben voor het leren en onderwijzen en gaan graag in gesprek met lerarenopleiders en onderzoekers die met deze thematiek bezig zijn.

Abstract

De inzet van - vaak digitale - technologie in het onderwijs is niet meer weg te denken. Onderzoek naar deze thematiek vindt op veel verschillende plekken in het land plaats, in verschillende contexten en op verschillende wijzen. Het netwerk wat we hier presenteren raakt aan drie hogescholen (de Kempel in Helmond, de Marnix Academie in Utrecht en Hogeschool IPABO in Amsterdam/Alkmaar) en tekent daarmee een mooie diagonaal door Nederland. Binnen dit netwerk worden praktijkgerichte onderzoeken gedaan waarin de vraag steeds centraal staat hoe de inzet van technologie meerwaarde kan hebben voor het leren en onderwijzen. Dit vindt niet in een vacuüm plaats, ook binnen het Radiantverband (een samenwerking van monosectorale hogescholen) en bijvoorbeeld het Marnix Innovatie Centrum lopen netwerkiniatieven rondom onderzoeken van digitalisering in het onderwijs en blended learning.

Binnen ons netwerk van Onderwijs en Technologie zijn drie onderzoekers al ruim twee jaar bezig om dit in hun eigen praktijk van de lerarenopleiding en in het basisonderwijs binnen specifieke vakgebieden uit te zoeken. Van het gebruik van adaptieve leersystemen voor het maken van didactische beslissingen bij rekenen-wiskunde, via kenmerken van digitale verhalen vertellen op de basisschool en de lerarenopleiding, tot het inzetten van Storymaps als aanjager van de ontwikkeling van omgevingsbewustzijn en een onderzoekende houding. In deze onderzoeken wordt veelal een ontwerpgerichte benadering gebruikt, waarbij het verder ontwikkelen van waardevol onderwijs aan studenten en leerlingen centraal staat. De bevindingen over deze verschillende wijzen van inzetten van technologie worden in de betreffende lerarenopleidingen en de partnerscholen al gedeeld en verder gebruikt. Toch kan dit nog veel meer gebeuren. Hiertoe zou het mooi zijn als we nog meer de verbinding op kunnen zoeken met andere netwerken of initiatieven hieromtrent.

In dit rondetafelgesprek delen we graag bevindingen over hoe de inzet van technologie meerwaarde kan hebben voor het leren en onderwijzen, delen we voorbeelden hiervan en gaan graag in gesprek met lerarenopleiders en onderzoekers die met deze thematiek bezig zijn.

341. Onderzoekend vermogen van de lerarenopleider

Anna van der Want, Hogeschool Leiden

Onderzoekend vermogen / Lerarenopleider

Bondige beschrijving

Onderzoekend vermogen kreeg in de curricula van hbo-bachelor- en masteropleidingen de afgelopen jaren een steeds grotere plek. Wanneer onderwijsprofessionals, inclusief lerarenopleiders, zelf onderzoek doen, krijgen zij inzicht in de opbrengsten van hun praktijken, en dit zal bijdragen aan de kwaliteit van hun beroepsuitoefening (Boei, 2014).

In welke omgeving een leraar-in-opleiding ook werkt, er zullen zich altijd onderwijssituaties voordoen waar het niet direct duidelijk is hoe je het beste kunt handelen om het gewenste resultaat te bereiken. Hiervoor heeft een leraar-in-opleiding onderzoekend vermogen nodig. Onderzoekend vermogen helpt om vraagstukken binnen het werk op adequate wijze te analyseren en de kennis te creëren die nodig is om zo'n vraagstuk (deels) op te lossen.

Wat is nodig om leraren-in-opleiding goed te kunnen begeleiden bij de ontwikkeling van onderzoekend vermogen? Welke expertise hebben lerarenopleiders nodig en hoe kunnen zij hun onderzoekend vermogen verder ontwikkelen? Deze vragen staan centraal in de ontmoetingssessie waarbij we als lerarenopleiders met elkaar in gesprek gaan over ons eigen onderzoekend vermogen en het onderzoekend vermogen van onze collega lerarenopleiders.

Abstract

Onderzoekend vermogen kreeg in de curricula van hbo-bachelor- en masteropleidingen de afgelopen jaren een steeds grotere plek. De belangrijkste drijfveer achter de integratie van onderzoek binnen het hbo is de wens om als hbo-instelling een bijdrage te kunnen leveren aan de innovatie van de beroepspraktijk en professionals op te leiden die in staat zijn om wendbaar en flexibel in te spelen op een veranderende beroepspraktijk (Van Katwijk, 2020). Wanneer onderwijsprofessionals, inclusief lerarenopleiders, zelf onderzoek doen, krijgen zij inzicht in de opbrengsten van hun praktijken, en dit zal bijdragen aan de kwaliteit van hun beroepsuitoefening (Boei, 2014). In welke omgeving een leraar-in-opleiding ook werkt, er zullen zich altijd onderwijssituaties voordoen waar het niet direct duidelijk is hoe je het beste kunt handelen om het gewenste resultaat te bereiken. Hiervoor heeft een leraar-in-opleiding onderzoekend vermogen nodig. Onderzoekend vermogen helpt om vraagstukken binnen het werk op adequate wijze te analyseren en de kennis te creëren die nodig is om zo'n vraagstuk (deels) op te lossen.

Onderzoekend vermogen wordt hier geformuleerd als:

Het vermogen om in (complexe) professionele situaties ontbrekende kennis te kunnen waarnemen, deze ontbrekende kennis met passende grondigheid te kunnen creëren én bruikbaar te maken binnen een specifieke professionele context (Adriessen; 2014; Munneke, Schilder, & Adriessen, 2018).

Wat is nodig om leraren-in-opleiding goed te kunnen begeleiden bij de ontwikkeling van onderzoekend vermogen? Welke expertise hebben lerarenopleiders nodig en hoe kunnen zij hun onderzoekend vermogen verder ontwikkelen? Deze vragen staan centraal in de ontmoetingssessie waarbij we als lerarenopleiders met elkaar in gesprek gaan over ons eigen onderzoekend vermogen en het onderzoekend vermogen van onze collega lerarenopleiders.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting/workshop

Na de workshop hebben de deelnemers (meer) inzicht in hun eigen onderzoekend vermogen doordat zij hebben gewerkt aan hun 'Kookboek van onderzoekend vermogen' en suggesties van collega's om hun onderzoekend vermogen te vergroten en (vaker) in te zetten in hun werk.

Referenties

Andriessen, D. (2014). Praktisch relevant én methodisch grondig? Dimensies van onderzoek in het hbo. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

Boei, F., Willemse, M., Geerdink, G., Kools, Q., & Van Vlokhoven, H. (2014). De onderzoeksrol voor lerarenopleiders in het HBO: een internationaal perspectief. Tijdschrift voor lerarenopleiders, 35(2).

Munneke, L., Schilder, P., & Andriessen, D. (2018). Onderzoekend vermogen in de opleidingen van Hogeschool Utrecht.

Van Katwijk, L. (2020). Empowering pre-service teachers through inquiry. Groningen.

349. Floreraar?! Verken je veerkracht

Michelle Gemmink, Hogeschool KPZ; Irene Poort, Marjon Fokkens-Bruinsma, Saskia Tuenter, Rijksuniversiteit Groningen

Veerkracht / Samen opleiden / Welbevinden

Bondige beschrijving

Veerkracht is een belangrijke factor die leraren helpt om te gaan met de uitdagingen die ze tegenkomen in het beroep. Maar hoe kunnen we al tijdens de lerarenopleiding aandacht besteden aan het thema veerkracht, en het versterken daarvan? Wij ontwikkelden een educatief bordspel 'FLORERAAR?!' dat erop gericht is (toekomstige) leraren meer bewust te maken van hun eigen veerkracht en hoe ze hun veerkracht kunnen ontwikkelen. Het bordspel behandelt vijf verschillende thema's: het begrijpen van veerkracht, het versterken van je sociale netwerk, het belang van welzijn en zelfzorg, initiatief nemen in je eigen professionele ontwikkeling en emotieregulatie voor, tijdens en na het lesgeven. Tijdens onze workshop willen we het bordspel introduceren, met als doel om 1) te ervaren hoe het is om het bordspel te spelen en 2) te ontdekken hoe je als lerarenopleider dit bordspel zou kunnen gebruiken in je eigen programma. Dit doen we door het bordspel in groepen te spelen, en vervolgens met elkaar in gesprek te gaan over hoe je het spel kan inzetten in de eigen praktijk.

Abstract

Hoe kun je als leerkracht omgaan met de uitdagingen die op je pad liggen? In ons onderzoek gaan we ervan uit dat veerkracht een belangrijke rol kan spelen. De aanleiding voor dit onderzoek zijn de diverse uitdagingen en de hoge mate van stress die studenten in het hoger onderwijs ervaren (Baik et al., 2017). Onze veronderstelling is dat de uitdagingen voor studenten aan de lerarenopleiding allicht nog groter zijn vanwege de complexiteit (Day et al., 2011) en de emotionele aard van het beroep (Hochschild, 1983). Daarbij spelen aspecten mee als het leren omgaan met de verwachtingen vanuit de stageplek en de opleiding (Leeferink, 2015; Turner & Braine, 2016), de relatief hoge uitval van leraren en het hoge aantal afgestudeerde leraren dat niet gaat werken als leraar (Den Brok et al., 2017).

Vanuit het theoretisch raamwerk van Mansfield et al. (2016) wordt veerkracht gedefinieerd als het proces of de capaciteit om, na uitdagende of lastige situaties, snel te herstellen en op te bloeien op zowel professioneel als persoonlijk vlak. Hierbij zijn een aantal punten belangrijk:

- veerkracht kun je ontwikkelen en is niet per definitie iets wat aangeboren is
- het ontwikkelen van veerkracht vraagt om een proactieve benadering
- veerkracht is niet alleen aan de individu maar de context speelt ook een rol
- veerkracht is niet alleen over 'terugveren' maar ook over 'vooruit veren' of 'opbloeien'. Bij het ontwikkelen van veerkracht zijn zowel persoonlijke bronnen, contextuele bronnen en strategieën van belang (Mansfield et al., 2016).

Voorbeelden van persoonlijke bronnen zijn vertrouwen in eigen kunnen en optimisme. Bij contextuele bronnen kun je denken aan het ontwikkelen en in stand houden van je sociale netwerk en mogelijkheden om hulp te vragen. Bij strategieën gaat het om probleemoplossingsstrategieën of bijvoorbeeld werk-privé balans.

In het kader van het door NRO gefinancierde onderzoek 'Life is tough but so are you' hebben we een bordspel ontwikkeld om (aanstaande) leraren zich bewuster te laten worden van (hun) eigen veerkracht. Het bordspel gaat in op vier verschillende thema's: relaties, welbevinden, professionele ontwikkeling en emotieregulatie.

Onze workshop heeft twee doelen:

- We geven de deelnemers de gelegenheid om hun eigen veerkracht te verkennen, zodat ze zich bewust worden van het belang van veerkracht en weten welke bronnen en strategieën ze kunnen inzetten om hun veerkracht te vergroten,
- we gaan we in op onze ervaringen met het inzetten van het bordspel met zowel studenten als lerarenopleiders, om zo een nog duidelijker beeld te krijgen van hoe en op welke manier veerkracht versterkt kan worden binnen de lerarenopleiding.

Deelnemers worden ingedeeld in groepen. Na een korte introductie gaan de deelnemers door het spelen van een bordspel op een creatieve en educatieve manier aan de slag met het thema veerkracht. Dit spel zet deelnemers aan het denken over hun eigen veerkracht waarbij ervaringen met elkaar gedeeld worden. Tijdens het tweede deel van de workshop willen we onze ervaringen delen met het bordspel binnen onze eigen opleiding.

Referenties

Baik, C., Larcombe, W., Brooker, A., Wyn, J., Allen, L., Brett, M., Field, R., & James, R. (2017). *Enhancing student wellbeing: A Handbook for Academic Educators*. University of Melbourne. Melbourne.

Day, C., Edwards, C. Griffiths, A., Gu, Q. (2011). *Beyond survival: teachers and resilience*. Available online at: <http://www.nottingham.ac.uk/education>.

Den Brok, P., Wubbels, T. & Van Tartwijk, J. (2017). Exploring beginning teachers' attrition in the Netherlands, *Teachers and Teaching*, 23(8), 881-895, DOI: 10.1080/13540602.2017.1360859

Hochschild, A. R. (1983). *The Managed Heart: Commercialization of Human Feelings*. Berkeley, CA: University of California Press.

Mansfield, C. F., Beltman, S., Broadley, T. & Weatherby-Fell, N. (2016). Building resilience in teacher education: an evidenced informed framework. *Teaching and Teacher Education*, 54, 77-87. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.tate.2015.11.016>

Turner, S. & Braine, M. (2016). 'Embedding Wellbeing Knowledge and Practice into Teacher Education: building emotional resilience', *TEAN Journal*, 8(1), 67-82.

352. Samen opleiden: gelijktijdig leren door school- en instituutsopleiders, ook bij flexibilisering

Velon themagroep

Wilma Weekenstroom, WFWijz; Miranda Timmermans, Marnix Academie; Pascale Lucassen, Platform Samen Opleiden en Professionaliseren; Lieke Kievits, Alkwin Kollege, ROSA Opleidingsschool; Martine Derks, Velon, programma coördinator BRLO; Femke Gerritsen, Bonhoeffer College AOS Oost Nederland; Dirkje Zwama, ROC Rijnijssel Opleidingsschool A&A MBO; Carry Quint, Haarlemmermeerlyceum & Universiteit Utrecht; Erwin de Vos, Hogeschool Leiden; Régie Driessen, Opleidingsschool Midden-Brabant; Mariëlle Theunissen, Hogeschool Rotterdam

Samen opleiden / Gelijktijdig leren / Flexibilisering

Bondige beschrijving

De Themagroep Samen Opleiden in de school houdt zich al een tijd bezig met het samen leren door school- en instituutsopleiders bij het samen opleiden van aanstaande leraren. Dit leren gebeurt in een 'leerruimte' waarin iedereen leert: samen opleiden, onderzoeken en professionaliseren om samen te werken aan de kwaliteit van het beroep en het onderwijs van de toekomst. We zien soms dat samenwerkingspartners bij nieuwe ontwikkelingen, zoals inductie en flexibilisering, starten vanuit zichzelf, in plaats van uit samen. Daardoor blijft de vraag hoe we tot gelijktijdig leren komen bij deze urgente vraagstukken, actueel. In deze workshop gaan we ontwerpcriteria creëren, waarmee we ons verlangen naar bestendiging van de opgebouwde samenwerking binnen Samen Opleiden, in onze eigen context kunnen vormgeven. Na een korte inleiding met daarin een schets van het theoretische kader en de opbrengst tot nu toe, gaan we in kleine groepen met de deelnemers aan de slag om ontwerpeisen te formuleren voor gelijktijdig leren in de gezamenlijke leerruimte rondom actuele thema's zoals inductie en flexibilisering, zodat de deelnemers een concreet beeld ontwikkelen van wat nodig is in hun eigen praktijk. We laten ons daarbij inspireren door de Toolbox 'samen vernieuwen in de praktijk'.

Abstract

Onderwerp

De Themagroep Samen Opleiden in de school houdt zich al een tijd bezig met het samen leren door school- en instituutsopleiders bij het samen opleiden van aanstaande leraren. Dit leren gebeurt in een 'leerruimte' waarin iedereen leert: samen opleiden, onderzoeken en professionaliseren om samen te werken aan de kwaliteit van het beroep en het onderwijs van de toekomst (Timmermans, 2022).

Het theoretisch begrippenkader dat we gebruiken bij onze zoektocht naar het samen leren van leraren en lerarenopleiders bestaat ten eerste uit het begrip 'derde ruimte' (Ikpeze e.a., 2012). In de derde ruimte gaat het om de vraag: wat wil je met elkaar? Waarop wil je samenwerken en hoe? Scholen en lerarenopleidingen zijn daarbij gelijkwaardige partners, elk met hun eigen expertise die elk waardevol is. Het tweede begrip is de 'connective teacher'. Van den Berg (2020) beschrijft deze leraar als iemand die actief en samen met anderen werkt, en die dat doet in een open verbinding met ontwikkelingen in wetenschap en samenleving. Ten derde het begrip professionele kapitaal, waarbinnen met name het kapitaal van de groep (social capital) relevant is (Hargreaves & Fullan, 2012).

We zien soms dat samenwerkingspartners bij nieuwe ontwikkelingen starten vanuit zichzelf, in plaats van uit samen. Bijvoorbeeld de ontwikkeling van inductietrajecten en voortgezette professionalisering van leraren start bij de scholen. En de flexibilisering van de lerarenopleidingen start bij de instituten. Hoe komen we dan toch tot gelijktijdig leren bij deze urgente vraagstukken? Hoe garandeer je de constante gelijkwaardige ontmoeting? Hoe borg je het opgebouwde vertrouwen tussen de samenwerkingspartners? In deze workshop gaan we ontwerpcriteria creëren, waarmee we ons verlangen naar bestending van de opgebouwde samenwerking binnen Samen Opleiden, in onze eigen context kunnen vormgeven.

De inbedding van het onderwerp in praktijk en onderzoek

We hebben over dit thema presentaties verzorgd tijdens het Velon congres in 2021 en 2022 (Velon Themagroep Samen Opleiden in de school 2021, 2022). Dit jaar ronden we deze reeks af met een workshop, waarin we samen met de deelnemers onze zoektocht afsluiten door het formuleren van ontwerpbeelden voor gelijktijdig leren in de gezamenlijke leerruimte. Over onze zoektocht en bijbehorende opbrengst bereiden we een artikel voor het Tijdschrift voor Lerarenopleiders voor.

Gespreksvorm en de manier waarop de gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

Na een korte inleiding met daarin een schets van het theoretische kader en de opbrengst tot nu toe, gaan we in kleine groepen met de deelnemers aan de slag om ontwerpbeelden te formuleren voor gelijktijdig leren in de gezamenlijke leerruimte rondom actuele thema's zoals inductie en flexibilisering. Ontwerpbeelden zijn geformuleerd in de vorm van een gebod en verwoorden waaraan de aanpak moet voldoen om te leiden de beoogde uitkomsten. We laten ons daarbij inspireren door de Toolbox 'samen vernieuwen in de praktijk' (Verdonschot & De Jong, 2022).

De beoogde opbrengst van de ontmoeting voor de deelnemers is dat zij een concreet beeld ontwikkelen van wat nodig is om in hun eigen praktijk gelijktijdig te leren in een gezamenlijke ruimte rondom actuele thema's zoals inductie en flexibilisering.

Referenties

- Hargreaves, A., & Fullan, M. (2012). Professional capital: Transforming teaching in every school. New York: Teachers College Press.
- Ikpeze, C.H., Broikou, K.A., Hildenbrand, S. & Gladstone-Brown, W. (2012) PDS Collaboration as Third Space: An analysis of the quality of learning experiences in a PDS partnership. *Studying Teacher Education*, 8(3), 275-288.
- Timmermans, M. (2022). Samen opleiden op zijn kop. Lectorale rede. Utrecht: Marnix Academie.
- Van den Berg, E. (2020). De connective teacher. Leren in netwerken voor een toekomstbestendig beroep. Platform Samen Opleiden en Professionaliseren.
- VELON Themagroep Samen Opleiden in de School (2021, maart). Perspectieven op de Derde Ruimte; Samen Opleiden en de doorgaande professionalisering van de leraar. Gepresenteerd bij VELON congres, online
- VELON Themagroep Samen Opleiden in de School (2022, maart). Perspectieven op de Derde Ruimte; Samen Opleiden en de doorgaande professionalisering van de leraar. Gepresenteerd bij VELON congres, Brugge
- Verdonschot, S. & De Jong, M. (2022). Samen vernieuwen in de praktijk. Toolbox om werk te maken van innovatie. Kessels & Smit.

359. Samen leren en onderzoeken in de onderwijsonderzoekswerkplaatsen van POINT: Hoe dan?!

Anouke Bakx, Fontys Hogeschool; Kim Smeets, Stichting Boom

Onderwijsonderzoekswerkplaats / Drie O's: onderzoek, onderwijs, opleiding / POINT: Passend Onderwijs Ieder Nieuw Talent

Bondige beschrijving

De afgelopen jaren heeft de kloof tussen theorie en praktijk steeds meer aandacht gekregen. Zowel de wetenschap als de praktijk vinden dat er meer samenwerking nodig is.

Onderwijsonderzoekswerkplaatsen zijn een manier om wetenschap en praktijk samen te brengen. POINT is een onderwijsonderzoekswerkplaats waarin lerarenopleiders, wetenschappers en leraren samenwerken om het onderwijs voor alle leerlingen, in het bijzonder de (hoog)begaafde leerlingen, te verbeteren. Dit doen we door samen wetenschappelijk en praktijkgericht onderzoek te doen. De werkplaatsen dragen bij aan een sterkere onderzoekende houding en sterker onderzoekend vermogen van de leraren en een meer praktijksensitieve houding van de wetenschappers. De lerarenopleiders doen inzichten op die zij mee kunnen nemen in hun praktijk.

De eerste POINT werkplaats startte in 2016 in Tilburg, ondertussen zijn er drie POINT-werkplaatsen in Brabant en zijn we nog niet klaar met groeien. In onze presentatie gaan we in op wat de POINT-werkplaatsen succesvolle professionaliseringsnetwerken maakt. We vertellen hoe we te werk gaan, wat onze sterke punten zijn en waar nog punten van aandacht zijn. Vervolgens wisselen we ook graag met jou uit waar jij sterke punten en punten van aandacht ziet bij POINT en onderwijsonderzoekswerkplaatsen in het algemeen.

Abstract

Onderwerp

Samen leren en onderzoeken in de onderwijsonderzoekswerkplaatsen van POINT.

Probleemstelling

De afgelopen jaren heeft de 'theorie-praktijkkloof' steeds meer aandacht gekregen (Vanderlinde & Braak, 2010). Zowel de wetenschap als de praktijk vinden dat meer samenwerking nodig is (Vanderlinde & Braak, 2010). Onderwijsonderzoekswerkplaatsen vormen een plek waar onderwijs en onderzoek elkaar kunnen vinden. In 2016 is in regio Tilburg de eerste onderwijsonderzoekswerkplaats van POINT gestart. Binnen POINT werken wetenschappers, pabodocenten en leraren samen om het onderwijs voor alle leerlingen, in het bijzonder de (hoog)begaafde leerlingen, te verbeteren. Dit wordt gedaan door samen wetenschappelijk en praktijkonderzoek te doen. De eerste POINT-werkplaats bleek een succes: in 2022 startte de derde cyclus in Tilburg. Daarnaast startten in 2020 en 2021 twee nieuwe werkplaatsen in Brabant. Wat maakt dat de POINT-werkplaatsen zo succesvol zijn? Wat zijn de sterke punten en wat zijn nog punten van aandacht?

Inbedding in de literatuur

Tussen de wetenschap en praktijk is over het algemeen sprake van eenrichtingsverkeer: wetenschappers voeren onderzoek uit en delen de bevindingen, van de praktijk wordt vervolgens verwacht dat zij deze bevindingen interpreteren en toepassen (MacMahon et al., 2022). Het gebrek aan samenwerking zorgt voor onbegrip over elkaars context, prioriteiten, behoeften en kennis (Wandersman, 2003). Onderzoeksbevindingen komen daardoor niet bij de praktijk aan of worden verkeerd geïnterpreteerd of begrepen (Lindell & Kidd, 2011). Om de kloof te dichten is het van belang dat onderzoek niet alleen over de praktijk gaat, maar dat onderzoek met en door de praktijk wordt opgezet en uitgevoerd (Farley-Ripple et al., 2018).

Onderzoeksvragen

Wat zijn de succesfactoren van POINT?

Wat zijn punten van aandacht voor POINT?

Resultaten & conclusies

Er zijn vanuit de literatuur verschillende factoren die de samenwerking tussen wetenschap en praktijk succesvol laten verlopen (zie bijvoorbeeld literatuurstudie Zuiker et al., 2017). Een deel van deze factoren is ook binnen de werkwijze van POINT terug te zien. Zo wordt gedurende langere tijd op regelmatige basis samengewerkt aan een gemeenschappelijk doel. Verder hebben de participerende leerkrachten veel input op het onderzoek binnen de werkplaats; zowel door het meebepalen en meedenken in het wetenschappelijk onderzoek als het opzetten en uitvoeren van een eigen praktijkonderzoek. Ook wordt gestreefd naar gelijkwaardigheid: een ieders input en expertise wordt erkent en gewaardeerd. Zo staat elke bijeenkomst input vanuit zowel praktijk als wetenschap centraal.

Naast de succesfactoren zijn er ook punten van aandacht die in de literatuur en de werkplaats naar voren komen. Zo is het, om binnen de participerende scholen een echte ontwikkeling te kunnen bewerkstelligen, van belang dat het team en met name de schoolleider van de participerende leraren worden betrokken (Schenke et al., 2014). De ervaring leert dat dit lastig is. Verder blijkt uit onderzoek dat de dagelijkse druk die leraren ervaren, het doen van onderzoek belemmerd (Admiraal, 2009). Dit is ook binnen de werkplaats een ervaren belemmering.

Interactieve wijze van discussiëren

Na de presentatie (20 min.) is er ruimte voor vragen vanuit POINT en vanuit de deelnemers (10 min.). Middels de vragen borduren we gezamenlijk voort op de succesfactoren en de punten van aandacht van POINT en onderwijsonderzoekswerkplaatsen in het algemeen.

Referenties

- Admiraal, W. (2009). Academisch docentschap. Praktijkkennis en wetenschappelijk onderzoek: twee voor een? *Onderwijsvernieuwing*, 8, 39-43. <https://hdl.handle.net/11245/1.318670>
- Farley-Ripple, M. H., Karpyn, A., Tilley, K., & McDonough, K. (2018). Rethinking connections between research and practice in education: A conceptual framework. *Educational Researcher*, 47(4), 235–245. <https://doi.org/10.3102/0013189X18761042>
- Lindell, A. K., & Kidd, E. (2011). Why right-brain teaching is half-witted: A critique of the misapplication of neuroscience to education. *Mind, Brain, and Education*, 5 (3), 121–127. <https://doi.org/10.1111/j.1751-228X.2011.01120.x>
- MacMahon, S., Leggett, J., & Carroll, A. (2022). Partnering to learn: A collaborative approach to research translation for educators and researchers. *Mind, Brain, and Education*, 16(2), 79-88. <https://doi.org/10.1111/mbe.12317>
- Schenke, W., Geijssel, F., Volman, M. L. L., & Van Driel, J. (2017). Boundary crossing in r&d projects in schools: learning through cross professional collaboration. *Teachers College Record*, 119 (4), 1–42. <https://doi.org/10.1177/016146811711900402>
- Wandersman, A. (2003). Community science: Bridging the gap between science and practice with community-centred models. *American Journal of Community Psychology*, 31(3/4), 227–242. <https://doi.org/10.1023/A:1023954503247>
- Vanderlinde, R., & van Braak, J. (2010). The gap between educational research and practice: Views of teachers, school leaders, intermediaries and researchers. *British Educational Research Journal*, 36(2), 299–316. <https://doi.org/10.1080/01411920902919257>
- Zuiker, I., Schot, W.D., Oomen, C., De Jong, A., Lockhorst, D., Klein, T. Succesvolle werkplaatsen: Wat is er nodig voor een vruchtbare onderzoekssamenwerking tussen onderwijspraktijk, hogescholen en universiteiten? Universiteit Utrecht / Oberon Onderzoek en advies. <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/359183>

Parallelsessies 3

3. Coachend opleiden met de NOA-Mindfolio, reflecteren op professionele identiteitsontwikkeling

Petra van Beveren, Hogeschool Utrecht & Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam (NOA); Ranko Steusel, Lotte Peters, Axel Heikens, Rebecca Jansen, Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam (NOA)

Reflectie / Verbinding theorie-praktijk-persoon / Conceptmapping

Bondige beschrijving

De Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam (NOA) heeft twee instrumenten ontwikkeld waarmee het reflectiegesprek op diverse lagen en vanuit verschillende invalshoeken vormgegeven wordt. Deze instrumenten zijn geïntegreerd in het opleidingscurriculum en beogen de verbinding tussen theorie, praktijk en persoon te faciliteren. Een van deze reflectie-instrumenten is de NOA-Mindfolio, een digitaal portfolio in de vorm van een mindmap met vier dimensies (theorie, praktijk, persoon en de integratie van theorie-praktijk-persoon) waarin de student of lerarenopleider zijn onderwijskundige leervragen en dilemma's uitwerkt. De biografie van de student/lerarenopleider en de overtuigingen van waaruit hij handelt, de bronnen die hem inspireren en de context van zijn school komen in de Mindfolio samen.

In deze workshop willen we de deelnemers kennis laten maken met de opleidingsdidactiek Coachend Opleiden van NOA. Aan de hand van onze twee instrumenten de NOA-Coachkaart en de NOA-Mindfolio laten we hen ervaren hoe we handen en voeten geven aan de begeleidings- en reflectiegesprekken en aan het ontwikkelen van de professionele identiteit van (aanstaande en zittende) leraren(opleiders). Aan het einde van onze workshop kunnen deelnemers de diverse dimensies van hun onderwijs verbinden met hun eigen ontwikkelvragen. Daarnaast hebben ze een mindfolio gemaakt die zij kunnen inzetten bij begeleidingsgesprekken of in schoolgroepbijeenkomsten.

Abstract

Inhoud

De Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam (NOA) heeft twee instrumenten ontwikkeld waarmee het reflectiegesprek op diverse lagen en vanuit verschillende invalshoeken vormgegeven wordt. Deze instrumenten zijn geïntegreerd in het opleidingscurriculum en beogen de verbinding tussen theorie, praktijk en persoon te faciliteren. Een van deze reflectie-instrumenten is de NOA-Mindfolio, een digitaal portfolio in de vorm van een mindmap met vier dimensies (theorie, praktijk, persoon en de integratie van theorie-praktijk-persoon) waarin de student of lerarenopleider zijn onderwijskundige leervragen en dilemma's uitwerkt. De biografie van de student/lerarenopleider en de overtuigingen van waaruit hij handelt, de bronnen die hem inspireren en de context van zijn school komen in de Mindfolio samen.

De boomstructuur van de mindmap maakt het mogelijk om de complexiteit van het onderwijs, van het docentschap en van het functioneren van de onderwijsprofessional(-in-opleiding) in kaart te brengen: containerbegrippen uit de theorie kunnen 'gevuld' worden met verhelderende (sub)begrippen of voorbeelden, en naar concrete werkvormen of interventies in de klas uitgewerkt worden; ook worden de verbanden tussen de verschillende, elkaar soms overlappende onderwijskundige concepten en begrippen duidelijker en kan de student zich beter een mening vormen over waar hij in het onderwijs aan zijn leerlingen prioriteit aan wil geven of op welk gebied hij zichzelf en zijn onderwijspraktijk wil doorontwikkelen.

Daarnaast heeft het instrument een portfoliofunctie waarin de professionele ontwikkeling van de student/opleider zichtbaar wordt en (plaatsonafhankelijk) met (andere)opleiders en andere studenten gedeeld en besproken kan worden.

Hoe wil je de sessie organiseren

Programma in het kort:

- 5 korte kennismaking
- 15 toelichting Mindfolio + toepassen REISf a.h.v. casuïstiek
- 5 uitleg opdracht Mindfolio (ik als opleider), visie op onderwijs en visie op opleiden
- 10 zelf opstellen eigen Mindfolio
- 15 delen en bijstellen Mindfolio
- 10 afsluiting

Wat levert de workshop de deelnemers op

In deze workshop willen we de deelnemers kennis laten maken met de opleidingsdidactiek Coachend Opleiden van NOA. Aan de hand van onze twee instrumenten de NOA-Coachkaart en de NOA-Mindfolio laten we hen ervaren hoe we handen en voeten geven aan de begeleidings- en reflectiegesprekken en aan het ontwikkelen van de professionele identiteit van (aanstaande en zittende) leraren(opleiders). Aan het einde van onze workshop kunnen deelnemers de diverse dimensies van hun onderwijs verbinden met hun eigen ontwikkelvragen. Daarnaast hebben ze een mindfolio gemaakt die zij kunnen inzetten bij begeleidingsgesprekken of in schoolgroepbijeenkomsten.

Met de mindfolio krijgen onderwijsprofessionals (in partnerschappen binnen hun educatieve regio) inzicht in de complexe verbanden tussen de dimensies persoon, theorie en praktijk om dit te vertalen naar gezamenlijke en concrete ontwikkeldoelen van hun partnerschap of in breed verband binnen hun eigen educatieve regio. De NOA-Mindfolio is een portfolio in de vorm van een digitale mindmap. Deze methodiek om mindmapping met een portfoliofunctie te combineren, is niet alleen voor de student inzetbaar maar voor elke lerende onderwijsprofessional, van starters tot opleiders en schoolleiding.

Wat wordt er verwacht van de deelnemers

Vooraf een eigen mindmap klaarzetten via Mindmeister.

NOA-Mindfolio

(verbinding tussen *theorie-praktijk-persoon*)

Referenties

- Eraut, M. (2004) Transfer of knowledge between education and workplace settings. In: Rainbird, A. (ed.) *Workplace Learning in Context*, pp. 201–221. Routledge, London.
- Hattie, J., & Temperley, H. (2007) The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.
- Kelchtermans, G. (2009). Who I am in how I teach is the message: self-understanding, vulnerability and reflection. *Teachers and Teaching: Theory and practice*, 15, 257-272.
- Korthagen, F., Koster, B., Melief, K., & Tigchelaar, A. (2002). *Docenten leren reflecteren: Systematische reflectie in de opleiding en begeleiding van leraren*. Soest: Nelissen.
- Koster, B. (2013). *Andere perspectieven. Een blik op het opleiden van leraren op de werkplek*. Lectorale rede. Tilburg: Fontys Lerarenopleiding Tilburg.
- Koster, B. (2022). Zes bouwstenen voor het creëren van een rijke leeromgeving. In *Parels van Samen Opleiden*. Geraadpleegd op 30 september 2022 van <https://www.platformsamenoopleiden.nl/wp-content/uploads/2022/04/Parels-uit-de-praktijk-3-digitaal.pdf>.
- Lingsma, M. & Scholten, M. (2001). *Coachen op competentieontwikkeling*. Baarn: H. Nelissen.
- McClelland, D.C. (1987). *Human motivation*. New York: University of Cambridge.
- Ofman, D. (2001). *Core qualities: A gateway to human resources*. Schiedam: Scriptum.
- Swieringa, J. & Wierdsma, A.F.M. (2011). *Lerend organiseren en veranderen*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

6. Bruggenbouwers & Grensverleggers

Anton Boonen, Mirjam van der Ven, Hogeschool Utrecht

Professionele leernetwerken / Interprofessioneel samenwerken / School, Wijk & Gezin

Bondige beschrijving

Om complexe maatschappelijke vraagstukken het hoofd te kunnen bieden is domeinoverstijgend samenwerken tussen professionals werkzaam in school, de wijk en in én rond het gezin een voorwaarde. Om toekomstige professionals beter uit te rusten om interprofessioneel samen te werken in het sociaalpedagogisch en educatieve domein is innovatie nodig van de huidige opleidings- en professionaliseringsinfrastructuur waarbinnen leraren, pedagogen en welzijnswerkers die actief zijn in de school, het gezin en de wijk (vanaf de start van de opleiding) interprofessioneel worden opgeleid en geprofessionaliseerd. Binnen het project 'Bruggenbouwers & Grensverleggers' willen we deze innovatieve opleidings- en professionaliseringsinfrastructuur creëren door het vormgeven van professionele leernetwerken waar opleiden, professionaliseren en praktijkgericht onderzoek samenkomen. Door het vormgeven van een netwerkcafé willen we met deelnemers:

- Inzichtelijk maken op welke manier kennis en vaardigheden rondom interprofessioneel samenwerken ontwikkeld kunnen worden in de context van opleiden en professionaliseren
- Overzicht krijgen in tools en materialen die beschikbaar zijn of ontwikkeld kunnen worden om interprofessioneel samen te werken.
- Bewustwording creëren aangaande het belang van interprofessioneel samenwerken en domeinoverstijgend werken voor het oplossen van complexe maatschappelijke vraagstukken
- In kaart brengen op welke manier een domeinoverstijgend professioneel leernetwerk vormgegeven kan worden en welke innovatie daarvoor nodig is.

Abstract

Onderwerp

Het creëren van een domeinoverstijgend professioneel leernetwerk binnen het educatieve, pedagogische en sociale domein

Gespreksvorm

Netwerkcafé

Op welke manier wordt er met deelnemers in gesprek gegaan?

We willen met deelnemers expertise uitwisselen rondom het vormgeven van professionele leernetwerken op de grenzen meerdere domeinen, leren van elkaars ervaringen en inspiratie opdoen rondom de thema's interprofessioneel samenwerken en het betekenisvol verbinden van onderzoek, opleiden en professionaliseren.

Inbedding van onderwerp in praktijk

"Amir zit in de onderbouw van Academie Tien, een school voor vmbo-tl, havo en vwo in Leidsche Rijn. Amirs coach merkt op dat zijn schools presteren achterblijft: hij ontwikkelt zich minder goed op de vakken wiskunde en Nederlands. Daarnaast vertoont Amir in de klas externaliserend probleemgedrag in de klas.

Amirs ouders zijn gescheiden en hij woont bij zijn moeder in een flatje in de wijk Kanaleneiland. Het gezin van Amir komt moeilijk rond, ondanks dat Amirs moeder dag en nacht werkt. Amir moet veel voor zichzelf zorgen, eet slecht en komt regelmatig zonder ontbijt naar school. Door de enorme werkdruk die moeder ervaart kampt ze met gezondheids- en psychosociale problemen. Amir kan daar niet zo goed tegen en is steeds vaker op straat te vinden. Amir begeeft zich steeds vaker op het criminele pad; hij steelt bij de supermarkt en vernielt moedwillig andermans eigendommen."

De hierboven geschetste casus is zeker niet uniek. Wanneer je het aan docenten vraagt zijn er legio soortgelijke verhalen te vertellen met steeds dezelfde handelingsverlegenheid: “Ik weet niet hoe ik als professional dit deze jongere kan ondersteunen om zijn/haar probleemgedrag te verminderen?”

Om aan dergelijke complexe vraagstukken te kunnen werken is interprofessioneel samenwerken een voorwaarde. Het vraagt om samenwerking tussen professionals die actief zijn in school, in de wijk en rond het gezin.

Ervaringen uit de praktijk laten zien dat professionals nauwelijks zijn uitgerust om de systemen om het kind heen aan elkaar te verbinden, interprofessioneel samen te werken, vanuit één gedragen en integrale blik te acteren en gezamenlijk verantwoordelijk te zijn voor de brede ontwikkeling van het kind wanneer het gaat om opvoeden, opgroeien en leren.

Om toekomstige professionals beter uit te rusten om interprofessioneel samen te werken in het sociaalpedagogisch en educatieve domein is innovatie nodig van de huidige opleidings- en professionaliseringsinfrastructuur waarbinnen leraren, pedagogen en welzijnswerkers die actief zijn in de school, het gezin en de wijk (vanaf de start van de opleiding) interprofessioneel worden opgeleid en geprofessionaliseerd.

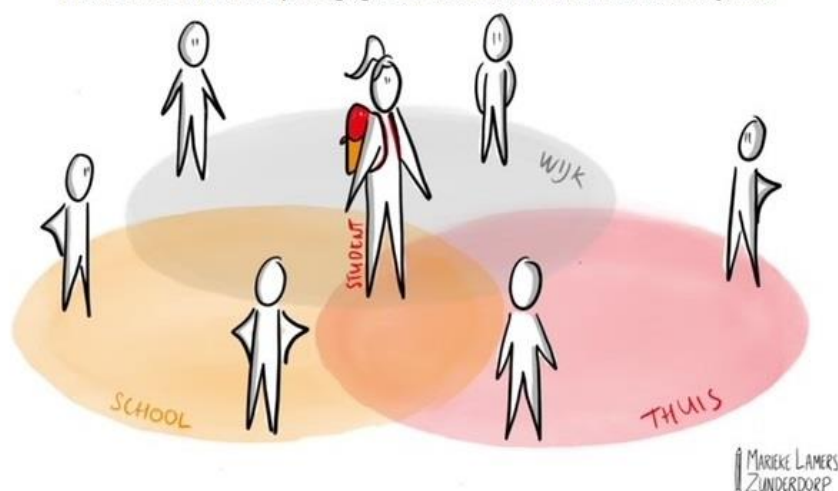
Binnen het project ‘Bruggenbouwers & Grensverleggers’ willen we deze innovatieve opleidings- en professionaliseringsinfrastructuur creëren door het vormgeven van professionele leernetwerken (PLN’s) waar opleiden, professionaliseren en praktijkgericht onderzoek samenkomen.

Beoogde opbrengsten

- Inzicht in de manier waarop kennis en vaardigheden rondom interprofessioneel samenwerken ontwikkeld kunnen worden in de context van opleiden en professionaliseren.
- Overzicht van materialen en tools die beschikbaar zijn of ontwikkeld kunnen worden om interprofessioneel samen te werken.
- Bewustwording met betrekking tot het belang van interprofessioneel samenwerken en domeinoverstijgend werken voor het oplossen van complexe maatschappelijke vraagstukken.
- In kaart brengen op welke manier een domeinoverstijgend professioneel leernetwerk vormgegeven kan worden en welke innovatie daarvoor nodig is.

Bruggenbouwers en Grensverleggers

Interprofessioneel samenwerken door (toekomstige) professionals binnen het educatieve en sociaalpedagogische domein in Utrecht en Amersfoort.

11. Het potentieel van vakgroepen secundair onderwijs als professionele leergemeenschappen

Jasja Valckx, Ruben Vanderlinde, Geert Devos, Universiteit Gent

Vakgroepen / professionele leergemeenschappen / professionele ontwikkeling

Bondige Beschrijving

Deze bijdrage bespreekt professionele ontwikkeling van leraren in Vlaamse secundaire scholen door deelname aan vakgroepen als professionele leergemeenschappen (PLG's). De bijdrage begint met een beknopt overzicht van relevante literatuur omtrent professionele ontwikkeling van leraren. Vervolgens worden vakgroepen als PLG's onder de loep genomen. Op basis van deze literatuur wordt een recent doctoraatsonderzoek voorgesteld. Concreet richtte dit doctoraatsonderzoek zich op de percepties van leraren in Vlaamse secundaire scholen over verschillende PLG-kenmerken in hun vakgroep als PLG, hoe deze vakgroepen als PLG's ontwikkeld en/of verbeterd kunnen worden; en de relatie met professionele ontwikkeling van leraren. De resultaten toonden aan dat vakgroepen als PLG's met een hoge aanwezigheid van gezamenlijke verantwoordelijkheid en reflectieve dialoog professionele ontwikkeling van leraren kunnen realiseren en/of ondersteunen. Bovendien toonde dit doctoraatsonderzoek aan dat leiderschap een belangrijke rol speelt voor vakgroepen als PLG's, vooral transformationeel schoolleiderschap, maar zeker ook vakgroepleiderschap.

Abstract

In onze huidige samenleving wordt steeds meer aandacht gevestigd op het belang van professionele ontwikkeling van leraren en is er een voortdurende oproep om deze te verankeren in scholen (Cochran-Smith, 2016). Professionele leergemeenschappen (PLG's) worden daarbij naar voren geschoven als veelbelovend (Vanblaere, 2016). Een PLG is een groep leraren die op een voortdurende, reflectieve, collaboratieve en inclusieve manier hun onderwijspraktijk delen en kritisch bevragen en waarin professionele groei en een oriëntatie op leren aan bod komt (Stoll et al., 2006). Binnen PLG's staan drie kenmerken centraal:

- leren van en met collega's door middel van reflectieve dialoog,
- het nemen van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het leren van elke leerling in een school en
- praktijkdeprivatisering of de mate waarin leraren openlijk hun lespraktijk delen om deze te verbeteren (Stoll et al., 2006).

In deze bijdrage worden vakgroepen als PLG's in secundaire scholen onderzocht, aangezien secundaire scholen grote organisaties zijn waarin meerdere PLG's actief zijn.

Omtrent vakgroepen als PLG's blijven nog heel wat vragen onbeantwoord, namelijk hoe vakgroepen als PLG's kunnen worden ontwikkeld en wat vakgroepen als PLG's kunnen bijdragen aan professionele ontwikkeling van leraren (Verbiest, 2008; Vescio et al., 2008). Een doctoraatsonderzoek aan de UGent onderzocht deze vragen aan de hand van het empirisch ontrafelen van de relaties tussen diverse contextuele factoren (i.e. leiderschap) en vakgroepen als PLGs enerzijds en het nauwgezet in kaart brengen van de relatie tussen vakgroepen als PLGs en professionele ontwikkeling van leraren anderzijds. Hiertoe werden een kwalitatieve interviewstudie en twee kwantitatieve surveystudies opgezet. Voor de kwalitatieve studie werd interviewdata verzameld bij schoolleiders, vakgroepvoorzitters en leraren uit vier vakgroepen. Concreet werden twee hoge en twee lage PLG-vakgroepen vergeleken op basis van de percepties van leraren over de sterkte van PLG-kenmerken in hun vakgroep. De kwantitatieve surveystudies betreffen respectievelijk vragenlijstonderzoek bij 324 leraren uit 80 vakgroepen en 197 leraren uit 30 vakgroepen.

Betreffende schoolleiderschap toonden de resultaten dat schoolleiders van hoge PLG-vakgroepen

(d.i. vakgroepen die hoog scoren op de PLG-kenmerken) een transformationele leiderschapsstijl hebben en hun leraren meer ondersteuning bieden voor samenwerking en samen leren. Verder zijn schoolleiders van deze vakgroepen positiever, ondersteunen en bevorderen ze professionele ontwikkeling van hun leraren en besteden ze aandacht aan feedback. Met betrekking tot vakgroepvoorzitters van hoge PLG-vakgroepen worden gezien als ondersteuners voor de samenwerking van leraren in hun vakgroep als PLG. Ze moedigen leraren aan om de inhoud en het lesgeven in hun vak te bespreken. Daarnaast bewaken diezelfde vakgroepvoorzitters professionele ontwikkeling van leraren in hun vakgroep als PLG en worden ze beschouwd als inhoudelijk experts.

Betreffende de rol van vakgroepen als PLG's voor professionele ontwikkeling van leraren, tonen de resultaten dat leraren in hoge PLG-vakgroepen meer leren van en met hun collega's. Bovendien vinden ze dialoog en samenwerking in hun vakgroep als PLG waardevoller voor hun eigen professionele ontwikkeling. Tot slot rapporteren de leraren in de hoge PLG-vakgroepen meerdere leerresultaten als gevolg van de samenwerking in hun vakgroep als PLG (vb. nieuwe ideeën), wat leidt tot gezamenlijke veranderingen in hun onderwijspraktijk.

Referenties

Cochran-Smith, M. (2016). Teaching and teacher education: Absence and presence in AERA Presidential addresses. *Educational Researcher*, 45(2), 83-91.

<https://doi.org/10.3102%2F0013189X16639040>.

Vanblaere, B. & Devos, G. (2016). Relating school leadership to perceived professional learning community characteristics: A multilevel analysis. *Teaching and Teacher Education*, 57, 26-38.

<https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.03.003>.

Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallace, M., & Thomas, S. (2006). Professional learning communities: A review of the literature. *Journal of Educational Change*, 7(4), 221-258.

<https://doi.org/10.1007/s10833-006-0001-8>.

Verbiest, E. (2008). Scholen duurzaam ontwikkelen. Bouwen aan professionele leergemeenschappen [Developing schools sustainably. Building professional learning communities]. Garant.

Vescio, V., Ross, D., & Adams, A. (2008). A review of research on the impact of professional learning communities on teaching practice and student learning. *Teaching and Teacher Education*, 24(1), 80-91. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2007.01.004>.

69. Werken en leren verbinden bij de zij-instromer in een breed netwerk

Hans Rader, Emilie Holthuis, Hogeschool Inholland

Lerende professional / Verbinding / Zij-instromer

Bondige beschrijving

Het leren van een zij-instromer gebeurt in zijn netwerk van opleiding en school. Werken is leren en leren is werken. In die praktijk moet wat veranderen, daar moeten vraagstukken worden opgelost. Door het verbinden van leren en werken te versterken wordt de opleiding betekenisvol en wordt transfer bevorderd, oftewel de mate waarin lerenden de verworven bekwaamheden tijdens een leertraject ook daadwerkelijk kan toepassen in de eigen praktijk. Hier past geen inhoudsgeoriënteerd curriculum, maar een vraaggestuurd curriculum. Dat vraagt anders denken en anders doen, van de opleiding, het werkveld en de zij-instromer.

Bij Inholland willen we deze 'studenten' benaderen als startende professional om samen met hen, in het driehoeknetwerk student-werk-opleiding, op zoek te gaan oplossingen voor hun vraagstukken en waar mogelijk ook aan te sluiten bij de vraagstukken van de eigen school. Maar hoe we dit in het netwerk kunnen vormgeven, gebruikmakend van elkaars sterke kanten, is een zoektocht. In dit rondetafelgesprek presenteren we eerst kort hoe wij aankijken, na literatuuronderzoek, tegen het leren van een professional en welke mogelijke consequenties dit heeft voor een leerpad. Daarna wisselen we uit en gaan in discussie over mogelijke oplossingen, didactieken en hoe deze worden georganiseerd.

Abstract

Onderwerp

Werken en leren verbinden. Het leren van een zij-instromer gebeurt in zijn netwerk van opleiding en school. Deze zij-instromer gaat direct aan de slag in de onderwijspraktijk, met de verantwoording voor het leren en welzijn van een groep kinderen en alles wat daar rondom komt kijken. Daar is geen tijd om rustig te wennen en te leren in oplopende complexiteit, van meer naar minder begeleiding, zoals in de meeste opleidingsstructuren. Daar komen de beroepsvraagstukken in alle complexiteitgradaties direct op ze af, daar moeten zij zich toe verhouden, naar handelen en van leren. Hier past een vraaggestuurd curriculum waarin ingegaan wordt op de leerbehoeften van de zij-instromer en het netwerk rondom deze lerende gebruikt wordt ten behoeve van dit leren.

Gespreksvorm

Presentatie en uitwisseling

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

Na een korte presentatie willen vooral het uitwisselen vormgeven. Eerst in groepjes van vier, daarna plenair de opbrengsten inventariseren. De primaire vraag is hierbij: *Hoe stimuleer je het leren van zij-instromers binnen 'samen opleiden', waarbij we aansluiten op de (praktijk)vraagstukken van de zij-instromer en gebruik maken van de kennis en expertise rondom het netwerk van deze lerenden? Denk hierbij aan de directe collega's, aan schoolgebonden externe expertise en het opleidingsinstituut.*

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Het onderwerp is direct relevant voor zij-instroomtrajecten, maar ook voor lerende professionals in het onderwijs.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Door uitwisseling willen we voorbeelden ophalen van mogelijke leerinterventies en didactieken die passend zijn bij deze doelgroep van zij-instromers en, ook interessant, hoe wordt dit leren dan georganiseerd binnen het netwerk?

70. Regionale kennisnetwerken: een routekaart naar nieuwe vragen

Bregje de Vries, Vrije Universiteit Amsterdam

Review / netwerkvormen en netwerkvorming / kenmerken van netwerken

Bondige beschrijving

In het onderwijs zijn kennisnetwerken een belangrijke route voor continue schoolontwikkeling en professionalisering. Er zijn veel verschijningsvormen waarin drie oervormen te herkennen zijn: community of practice (CoP), professionele leergemeenschap (PLG) en lerarenontwerpteam (LOT). Op basis van literatuuronderzoek en gesprekken met experts schetsen we in deze presentatie hoe kennisnetwerken via processen van kennisuitwisseling en kennisconstructie deze doelen bereiken en geven overzicht van randvoorwaarden en verklarende mechanismen. Vervolgens beschrijven we hoe door formalisering en schaalvergroting regionale (meta-)netwerken zijn ontstaan. Dit werpt nieuwe vragen op. We zoomen in op detailvragen over deelnemers, artefacten en hybride netwerken en zoomen uit naar (meta-)netwerken als dynamische complexe systemen. In de ontwikkeling van binnenschoolse leergemeenschappen naar regionale (meta-)netwerken doet zich een interessante omkering voor: waar kennisnetwerken ooit begonnen als een krachtige manier voor continue en praktijknabije professionalisering van leraren(-opleiders), behoort participeren in netwerken vandaag de dag tot een vast ingrediënt van professionaliteit. Leraarschap en opleiderschap is ten dele een netwerkfunctie geworden en onderwijsorganisaties kunnen worden gezien als organisatienetwerken die complexe vraagstukken aangaan vanuit een collectieve en gedeelde verantwoordelijkheid.

Abstract

Onderwerp

In opdracht van NRO is literatuuronderzoek gedaan naar effectieve mechanismen van kennisontwikkeling en kennisdeling in regionale netwerken in het onderwijsdomein¹. Doel van het onderzoek was recente inzichten te kunnen vertalen naar ontwikkelingen en vraagstellingen voor de toekomst van netwerken in het onderwijs.

Probleemstelling / onderzoeksvragen

Er zijn veel kennisnetwerken in het Nederlandse onderwijs. Ze richten zich op een uiteenlopende waaier aan onderwerpen. Er zijn drie oervormen te ontwaren (communities of practice, professionele leergemeenschappen en lerarenontwerpteam). Zij werken aan schoolontwikkeling en professionalisering. Voor hun succes worden als voorwaarden gedeelde visie, wederzijds vertrouwen, voldoende tijd en middelen, en passende sturing genoemd. Om de toekomstige rol van kennisnetwerken te verkennen is vanuit deze stand van zaken antwoord gezocht op twee onderzoeksvragen:

- wat zijn effectieve mechanismen van kennisontwikkeling en kennisdeling, en
- welke vormen van flow dan wel obstructie komen we in de netwerken tegen?

Inbedding in de literatuur

Voor het onderzoek is recente wetenschappelijke literatuur alsmede vakliteratuur en beleidsrapporten geanalyseerd afkomstig van na 2020 die empirisch bewijs levert voor processen en opbrengsten en verklarende factoren van effectieve kennisontwikkeling en -deling in netwerken. Voor een validiteitscheck zijn 6 experts uit Nederland geraadpleegd over de bevindingen. Een complete lijst van gebruikte literatuur is te vinden in het rapport.

Onderzoeksresultaten

In de literatuur zijn twee verklarende mechanismen voor effectiviteit van netwerken gevonden, boundary crossing en gedeeld leiderschap. Daarnaast laat het onderzoek zien dat sprake is van toenemende formalisering naar grote regionale meta-netwerken met een geneste structuur. De

meta-netwerken vormen een dynamisch geheel van grotere en kleinere soms deels overlappende deelnetwerken. Vanuit deze recente situatie komen zes ontwikkelvraagstukken voor de nabije toekomst naar voren die van invloed lijken op de verdere impact die kennisnetwerken op schoolontwikkeling en professionalisering kunnen gaan hebben. Deze ontwikkelvragen betreffen als we inzoomen op details van netwerken (a) de representativiteit van deelnemers, (b) de flexibiliteit van opbrengsten, en (c) de uitdaging hybride activiteiten af te stemmen met fysieke activiteiten, en als we uitzoomen op de schaalvergroting (d) het hanteren van de complexiteit, (e) zicht op de tijd als invloedsfactor en (f) variatie in meetmethoden om werking en effecten van netwerken in beeld te krijgen.

Conclusies

Waar kennisnetwerken ooit begonnen als één manier voor professionalisering van leraren, behoort participeren in netwerken vandaag de dag tot een vast ingrediënt van leraarschap. Leraarschap is ten dele een netwerkfunctie. En onderwijsorganisaties zijn netwerkorganisaties die complexe regionale vraagstukken aangaan. Dit werpt nieuwe vragen op over de professionaliteit van leraren en lerarenopleiders en de plaats die leren samenwerken in netwerken in de lerarenopleiding zou kunnen gaan innemen.

Interactieve wijze van discussiëren

In de afsluitende discussie gaan we voor enkele van de genoemde ontwikkelingen met elkaar na wat ze betekenen voor lerarenopleiders en het curriculum van lerarenopleidingen.

Referenties

De Vries, B. (2022). Regionale kennisnetwerken: een routekaart naar nieuwe vraagstellingen. In opdracht van NRO, Den Haag. Te downloaden van: www.nro.nl/onderzoeksprojecten/thematisch-overzicht-regionale-kennisnetwerken.

79. De veranderende rol van de docent. Wat betekent dat eigenlijk voor jouw praktijk?

Barbara Roosken, Fontys Hogeschool

Gepersonaliseerd leren / Veranderende rollen / Wendbaar zijn

Bondige beschrijving

Als lerarenopleider en als leraar sta je met hart en ziel voor de klas. De rollen en taken van leraren in toekomstgericht onderwijs zien er anders uit, denk aan didactisch coachen, ontwerpen en teamspeler zijn. In deze workshop bespreken we wat dit betekent voor jouw professionele identiteit. Welke condities moeten wij als lerarenopleiders creëren waarbinnen studenten de regie kunnen nemen over hun eigen leertraject? Hoe leren je studenten in de beroepspraktijk in samenspraak met de werkplek begeleiders en de lerarenopleiding? We vertrekken vanuit het kennis lab de veranderende rollen van docenten van Sprong Voorwaarts en gaan dan via de methodiek think pair share kennis en ervaringen uitwisselen met elkaar.

De focus zal zijn op de volgende vragen: Wat hebben leraren(opleiders) nodig om veranderende rollen in de praktijk te brengen? Wat is een passende didactiek voor eigentijds opleiden waarin leerlingen en studenten in hun autonomie worden ondersteund? Voor veranderingen dien je ook draagvlak te creëren binnen je opleiding. Hoe doe je dat? Als je studenten meer verantwoordelijkheden geeft waar loop je dan tegen aan?

In deze workshop gaan we onderzoeken met elkaar welke opleidingsdidactische ontwerpprincipes het eigentijds leren kunnen ondersteunen.

Kom jouw ideeën en praktijkervaringen delen met ons!

Abstract

Inhoud

Lesgeven blijft een vak waarin de leraren(opleiders) zichzelf voortdurend kunnen verbeteren. Op verschillende vo en mbo scholen zijn eerste stappen gezet richting gepersonaliseerd leren. Soms is de instructietijd ingeperkt en mogen leerlingen zelf bepalen op welk moment ze aan welk vak gaan beginnen. Via flipping the classroom sessies en just in time instructiemomenten kunnen leerlingen zelfstandig aan de slag. Leerlingen dienen hun eigen leerproces vorm te geven door vanuit hun zelf geformuleerde leervragen te werken (Hendrixcx, et al., 2022; Kelchtermans, 2018). Ook studenten aan de lerarenopleidingen onderzoeken vaak hun eigentijdse stagecontext binnen de onderwijskundige en vakdidactische onderwijseenheden. Hierbij worden de studenten vaak ingezet als innovatieve beginnende leerkrachten die meedenken en mee ontwikkelen (Grol et al., 2022). In deze workshop gaan we kritisch bespreken wat leraren(opleiders) eigenlijk nodig hebben om hun leerlingen en studenten te coachen bij gepersonaliseerd leren. Hoe begeleid je de ontwikkeling daarvan, welke tools heb je daarvoor nodig, structureel en systematisch?

In het netwerk vanuit Sprong Voorwaarts hebben lectoren, lerarenopleiders en docenten uit het werkveld besproken hoe leerlingen en studenten hun stem kunnen inzetten om invloed uit te oefenen op datgene wat zij willen leren. We hebben daarbij gebruik gemaakt van het model gepresenteerd in het OECD handboek van 2017 waarin netwerken als een belangrijke bron van leren en innoveren wordt gezien. Als leraren(opleiders) proberen we onderzoek, onderwijs en werkveld met elkaar te verbinden. Het proces van doelgericht veranderen van een onderwijspraktijk met de bedoeling het onderwijs en de vorming van betrokken leerlingen of studenten te verbeteren blijft heel complex. De eigentijdse opleidingsvarianten binnen het vo en het mbo werken vaak vanuit de principes dat de leerling en student zelf vormgeeft aan zijn leren. Zij vragen daarmee van hun leraren

vaardigheden zoals kwetsbaar durven zijn, wendbaarheid, flexibiliteit, teamleren en creativiteit. Door in deze workshop over concrete werkplek ervaringen te spreken en vervolgens kritisch te analyseren waarom deelnemers onzeker zijn en wat het doet met hun professionele identiteit hopen we tot een brede en diepe reflectie te komen met elkaar.

Methodologie

Eerst wordt er een korte casus beschrijving van het kennislab vanuit Sprong Voorwaarts gegeven waarin het perspectief van de stakeholders (lectoren, lerarenopleiders en docenten) wordt besproken (20 minuten)

Vervolgens gaan we via het protocol think pair share aan de slag. De deelnemers krijgen eerst een individuele vragenlijst om te beantwoorden (10 minuten) en vervolgens gaan zij in groepen hun antwoorden met elkaar bespreken (15 minuten).

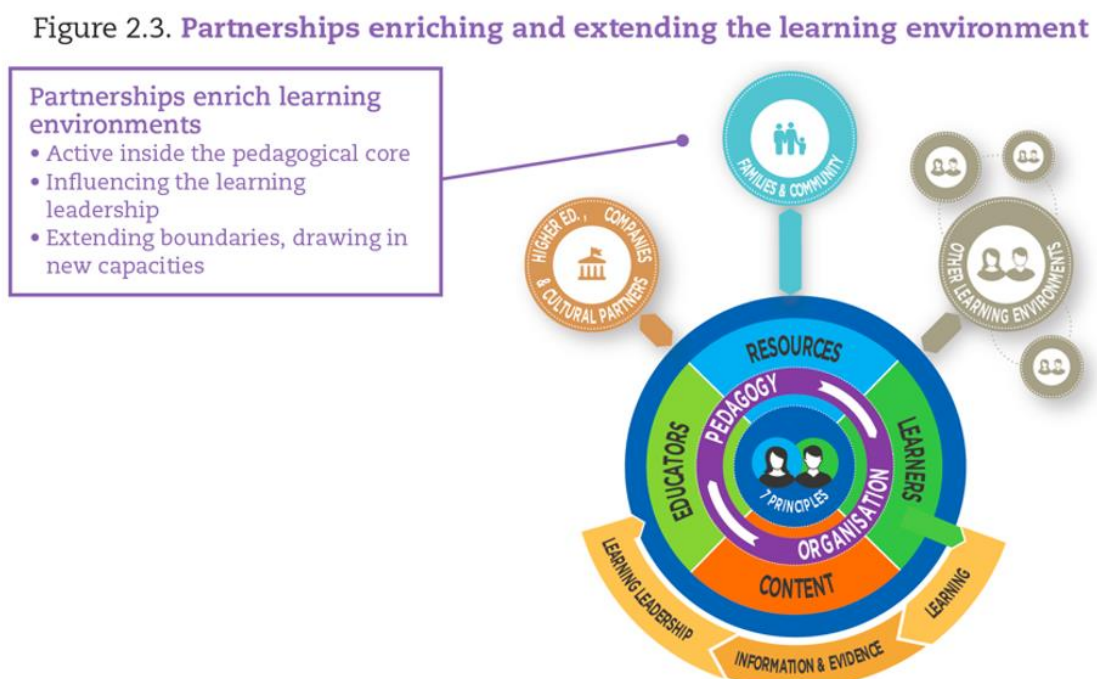
Wrap-up: de verschillende issues die uit de groepen naar voren zijn gekomen worden besproken en praktijkvoorbeelden worden toegelicht. Mogelijke opleidingsdidactische ontwerpprincipes komen aan bod die het eigentijds leren van leraren in opleiding kunnen ondersteunen (15 minuten).

Take-aways van de workshop

De volgende centrale vraag wordt geadresseerd: Hoe kan je het leren omgaan met nieuwe rollen begeleiden? Met als deelvragen: Wat zijn de belangrijkste begrippen en inzichten uit deze workshop? Welke voorbeelden hebben de deelnemers hierbij aangegeven?

Wat wordt er verwacht van de deelnemers

Een actieve en open houding en de bereidheid om vanuit de eigen vernieuwingspraktijk casussen kritisch te bespreken en analyseren.

Source: Adapted from Figure 7.1 in OECD (2013), Innovative Learning Environments, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264203488-en>.

Referenties

Grol, R., Bergmans, A., Buijs, E., en Oolbekkink-Marchand, H., Nieuwe methodiek, Het LeerLab: hoe eigentijds onderwijs het opleiden van leraren inspireert, Tijdschrift voor Lerarenopleiders 43 (1) 2022.

Kelchtermans, G. (2018). Onderwijsvernieuwing is een werkwoord, opleiden voor geëngageerde vernieuwingspraktijken. Tijdschrift voor Lerarenopleiders, 39(4), 7-23. www.velon.nl

Murray, J. & Male, T. (2005). Becoming a teacher educator: Evidence from the field. *Teaching and Teacher Education*. 21(2), 125-42.

OECD (2017), *The OECD Handbook for Innovative Learning Environments*, OECD, Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/9789264277274-en>.

96. Opleidings- en arbeidsmarktperspectief als samenhangend geheel

Edmée Suasso de Lima de Prado, Anneloes Muller- van de Molen, Saxion; Hester Langkamp-Waanders, OPO-Hof van Twente; Janine Gerrits, Onderwijsbureau Twente (ObT)

SO&P / RAP / Kennisinfrastructuur

Abstract

In [Kennisnetwerk Lerende Leraren](#) (KnLL) komen de initiatieven vanuit Samen Opleiden & Professionaliseren en Regionale Aanpak Personeelstekort (RAP) samen. KnLL is een netwerk van onderwijsorganisaties in de regio Twente - Oost Nederland. Het netwerk bestaat uit 15 schoolbesturen, Lerarenopleiding Saxion, ROC van Twente en mobiliteitscentrum Twente (ObT). In het netwerk organiseren we het samen leren en onderzoeken van onderwijsprofessionals en onderzoekers. Het delen van kennis en de verbinding van theoretische inzichten en praktijkkennis draagt bij aan levenlang leren en ontwikkelen van alle betrokkenen. Hiermee realiseren we een kennisinfrastructuur gericht op actueel houden van essentiële kennis in, van en voor de beroepsgroep op basis van ontwikkelingen en strategisch beleid binnen de onderwijssector. Deze samenwerking maakt dat grote vraagstukken als het huidige personeelstekort (RAP) in gezamenlijkheid benaderd worden. Het opleidingsperspectief en het arbeidsmarktperspectief vormen een natuurlijk geheel. De regionale aanpak van het personeelstekort zien we als een dynamisch proces waarbij afstemming, duurzame plannen en het borgen van deze plannen de kern vormen. Tijdens een rondetafelgesprek willen we met de gespreksdeelnemers verkennen hoe in andere regio's het opleidingsperspectief en het arbeidsmarktperspectief zich tot elkaar verhouden en tot welke inzichten, vraagstukken en acties dit leidt.

Referenties

Berg, E., van den, (2020). Connective Teacher. Leren in netwerken voor een toekomstbestendig beroep. Platform Samen Opleiden & Professionaliseren. <https://www.platformsamenoopleiden.nl/wp-content/uploads/2020/06/De-connective-teacher.pdf>
Kemmeren, C.M., & Suasso de Lima de Prado, E. (2021). Kennisnetwerk Lerende Leraren. Samen professionaliseren in netwerken: de Twentse wijze. <https://www.platformsamenoopleiden.nl/wp-content/uploads/2021/05/Katern-Kennisnetwerk-Lerende-Leraren-De-Twentse-wijze.pdf>

100. Ontmoeten in gedeelde grenspraktijken: Wat werkt?

Carolien Duijzer, Marjolijn Peltenburg, Marnix Academie

Grenspraktijken / Lerarenopleiding / Partnerschap

Bondige beschrijving

In een gedeelde grenspraktijk is ruimte voor dialoog en uitwisseling tussen opleiders van bijvoorbeeld de opleidingsinstelling en opleiders uit de onderwijspraktijk. De gedeelde grenspraktijk die we in deze ontmoeting centraal stellen is VONC. VONC is een platform voor opleiders van de hogeschool Marnix Academie en opleiders uit de praktijk (basisschool) om met elkaar uit te wisselen over het Samen Opleiden van studenten, bijvoorbeeld rondom de methodiek Lesson Study. Ervaringen met Lesson Study voor het ontwerpen van onderwijs kunnen tijdens VONC ingebracht worden om zo ook andere opleiders te inspireren hiermee aan de slag te gaan. Tegelijkertijd is Lesson Study ook aanleiding voor opleiders om de betekenis en reikwijdte van het Samen Opleiden van studenten verder te verkennen. Tijdens deze ontmoeting op het Velon-congres willen we meer grip krijgen op kenmerkende eigenschappen van dergelijke gedeelde grenspraktijken die het leren-in-verbinding tussen opleiding en praktijk ondersteunen. De centrale vraag binnen deze Ontmoeting is: *Welke complexe vragen komen we tegen in het vormgeven en benutten van deze gedeelde grenspraktijken?* Door uitwisseling willen we tot een zekere consensus komen ten aanzien van centrale thematieken die kenmerkend zijn voor gedeelde grenspraktijken. Afsluitend zullen we deze kenmerkende eigenschappen borgen en delen met de deelnemers.

Abstract

In onze ontmoeting gaan we met elkaar op zoek naar de eigenschappen van gedeelde grenspraktijken tussen opleidingsinstelling en onderwijspraktijk. Aanstaaende leerkrachten leren op de opleidingsinstelling en in de onderwijspraktijk. Het faciliteren van dit leren tussen opleidingsschool en onderwijsinstelling wordt over het algemeen gezien als een uitdaging (e.g., Van Velzen & Timmermans, 2017). Gedeelde grenspraktijken kunnen hierbij helpen (Akkerman & Bruining, 2016). In een gedeelde grenspraktijk is ruimte voor dialoog en uitwisseling tussen bijvoorbeeld opleiders van de opleidingsinstelling en opleiders uit de onderwijspraktijk. De gedeelde grenspraktijk die we in deze ontmoeting centraal stellen is VONC (Verbinden, Opleiden, Netwerken, Creëren). VONC is sinds het studiejaar 2020-2021 een platform voor opleiders van de hogeschool Marnix Academie en opleiders uit de praktijk (basisschool) om met elkaar uit te wisselen over het Samen Opleiden van studenten. De centrale vraag binnen VONC is hoe we als opleiders nog meer leerrijke verbindingen kunnen creëren tussen opleiding en praktijk mét studenten. Een voorbeeld van de wijze waarop zo'n leerrijke verbinding tussen opleiding en praktijk tot stand kan komen is via de methodiek Lesson Study. Binnen Lesson Study is ruimte voor (aanstaande) leerkrachten om met elkaar lessen voor te bereiden, uit te voeren en na te bespreken. Het Samen Opleiden van studenten krijgt binnen deze methodiek concreet vorm. Ervaringen met Lesson Study als methodiek voor het ontwerpen van onderwijs kunnen tijdens VONC ingebracht worden om zo andere opleiders te inspireren hiermee aan de slag te gaan. Tegelijkertijd is Lesson Study aanleiding voor opleiders om de betekenis en reikwijdte van het Samen Opleiden van studenten verder te verkennen. VONC lijkt hiermee een kansrijk platform te zijn. Zonder een vooraf vastgestelde agenda – vanuit gelijkwaardigheid – is het een plek geworden waarbij uitwisseling en het co-creëren van leerrijke verbindingen tussen opleiding en praktijk centraal staat. We noemen dit: leren-in-verbinding.

Tijdens deze ontmoeting op het Velon-congres willen we meer grip krijgen op eigenschappen van gedeelde grenspraktijken – zoals VONC – die het leren-in-verbinding tussen opleiding en praktijk ondersteunen. In deze bijeenkomst gaan we dit vraagstuk verkennen door vanuit verschillende perspectieven naar deze gedeelde grenspraktijken te kijken. Aansluitend bij boundary crossing theorie willen de ruimte nemen om gedeelde grenspraktijken te beschouwen vanuit de vier leermechanismen identificatie, coördinatie, reflectie en transformatie zoals deze beschreven zijn in

het onderzoek van Akkerman en Bakker (2011). De centrale vraag binnen deze Ontmoeting is: Welke complexe vragen komen we zoal tegen in het vormgeven en benutten van deze gedeelde grenspraktijken? We zullen de vragen van de deelnemers inventariseren en een plaats geven in de ruimte. Deelnemers kunnen zelf kiezen over welke vraag ze – in subgroepen – langer willen doorpraten waarbij we ook de mogelijkheid willen bieden tot rouleren tussen de vragen. Door uitwisseling willen we tot een zekere consensus komen ten aanzien van centrale thematieken die kenmerkend zijn voor gedeelde grenspraktijken. Afsluitend zullen we deze kenmerkende eigenschappen borgen en delen met de deelnemers. We nodigen in het bijzonder ook deelnemers uit die vanuit de eigen context bezig zijn met gedeelde grenspraktijken tussen opleiding en praktijk.

Referenties

Akkerman, S. F., & Bakker, A. (2011). Boundary crossing and boundary objects. *Review of Educational Research*, 81(2), 132–169. <https://doi.org/10.3102/0034654311404435>

Akkerman, S., & Bruining, T. (2016). Multilevel boundary crossing in a professional development school partnership. *Journal of the Learning Sciences*, 25(2), 240–284. <https://doi.org/10.1080/10508406.2016.1147448>

Van Velzen, C., & Volman, M. (2008). School-based teacher educators in the Netherlands and the opportunities of the school as a learning place. In ISCAR 2008.

110. De vakgroep als netwerk: een inspiratiegids voor een intensief traject met vakgroepen op school

Johan Ardui, Tobias Frenssen, Laura Tamassia, UC Leuven-Limburg

Vakgroep / liefde-voor-het-vak / Inspiratiegids

Bondige beschrijving

Een vakgroep wordt in Vlaanderen opgevat als een groep van (vak)leerkrachten op een secundaire school. Haar diverse samenstelling en het wisselende takenpakket doen de activiteiten van de vakgroep vaak aanvoelen als een werking naast de kerntaak van een vakleraar. Maar hoeft dit altijd zo te zijn? Wij denken van niet! Wat als de vakgroep zichzelf definieert als een professioneel netwerk: een netwerk van vakleerkrachten die van elkaar kunnen leren en samen de liefde voor hun vak delen?

Binnen de lerarenopleiding van de Vlaamse Hogeschool UCLL liep een tweejarig onderzoeksproject waarbij lerarenopleiders met vakleerkrachten een vakgroep vormden en als professioneel netwerk een vakdidactisch traject doorliepen.

De presentatie stelt het traject en de resultaten van het onderzoeksproject voor. Insteek is de manier waarop de vakgroep een netwerk vormde en de liefde voor het vak als uitgangspunt nam. Wat maakte dat deze werking als uiterst vruchtbaar werd ervaren? Wat zijn voorwaarden om het traject op andere scholen te doen slagen? Op welke manier werd de vakgroep als een netwerk ervaren?

Centraal staat de inspiratiegids die naar aanleiding van het onderzoeksproject werd gepubliceerd. Deze inspiratiegids wordt ter beschikking gesteld van alle deelnemers. Lerarenopleiders en vakleerkrachten kunnen met deze inspiratiegids aan de slag met vakgroepen.

Abstract

Een vakgroep wordt in Vlaanderen opgevat als een groep van vakleerkrachten op een secundaire school. Een vakgroep wordt echter heel verschillend samengesteld: het betreft bijvoorbeeld leerkrachten die in verschillende jaren hetzelfde vak geven of een groep leerkrachten die een cluster van vakken geven, ... Ook het takenpakket van een vakgroep is divers: administratieve taken, beleidsgerelateerde opdrachten, dringende operationele taken,

Probleemstelling

De diverse samenstelling en het wisselende takenpakket van een vakgroep doen de activiteiten vaak aanvoelen als een werking naast de kerntaak van een vakleraar. Vakleerkrachten zijn daarom vaak niet geneigd om de activiteiten van de vakgroep als een prioriteit te beschouwen en ervaren de werking ervan vaak ten koste van hun liefde voor het vak en het lesgeven zélf.

Onderzoeksvragen

Is de werking van een vakgroep per definitie een concurrent voor de manier waarop de vakleraar zijn of haar passie voor het vak kan beleven op school? Bestaat er een vakgroepwerking die precies het omgekeerde kan realiseren: het aanwakkeren van de liefde voor het vak en het lesgeven zelf? En wat kan de werking van een netwerk hierin betekenen? Wat als de vakgroep zichzelf zou herdenken als een professioneel netwerk: een netwerk van vakleerkrachten die van elkaar kunnen leren en die samen de liefde voor hun vak delen?

Onderzoeksresultaten

In het kader van een tweearig onderzoeksproject binnen het expertisecentrum Art of Teaching (hogeschool UCLL) werd een netwerk samengesteld met een vakgroep in een secundaire school in Vlaanderen en een aantal lerarenopleiders. Een scenario werd opgesteld waarbij de vakgroep functioneerde als een professioneel netwerk: aan de hand van verschillende inhoudelijke sessies werd geleerd van elkaar en intensief vakdidactisch samen gewerkt. Uitgangspunt van deze netwerkwerking was het verbinden van leerkrachten rondom zelfgekozen materiaal en de manier waarop dit hun liefde voor het vak uitdrukt. Het delen hierover en het verbinden van dit materiaal met vakdidactische uitdagingen zorgde voor een vakgroepwerking die als uiterst vruchtbaar werd ervaren.

Conclusies

Het intensieve traject met de vakgroep mondde uit in een inspiratiegids die een innovatieve werking van de vakgroep voorstelt: de vakgroep als een netwerk waarbij vakleerkrachten inhoudelijk leren van elkaar en elkaar kunnen stimuleren in hun liefde voor het vak. De resultaten bleken van groot belang voor de lerarenopleiding omdat het studenten beter kan voorbereiden op de kracht van een vakgroep en de manier waarop die als netwerk stimulerend kan werken.

Interactie en discussie

Centraal in de presentatie staat de inspiratiegids die naar aanleiding van het onderzoeksproject werd gepubliceerd. Het traject en de resultaten worden voorgelegd met ruimte voor vragen en discussie. De inspiratiegids wordt ter beschikking gesteld van alle deelnemers. Lerarenopleiders en vakleerkrachten kunnen nadien op die manier zelf met de inspiratiegids aan de slag met vakgroepen.

Onderzoeksliteratuur

- Ardui, J. & Frenssen, T. (2022). Met de Vakgroep aan de slag. Hoe? Een inspiratiegids voor een intensief traject met vakgroepen op een secundaire school. Art of Teaching, UCLL.
- Tamassia, L. (2022) Vakgroep in transitie - Een studie van publieke online documenten, Impuls, Leiderschap in Onderwijs, jaargang 52 nr. 3 (2022), p. 5-17.

121. Grip op leren in lerende netwerken

Loes van Wessum, Hogeschool Windesheim; Warner Immink, Changekitchen; Frank Groot, Samantha Bouwhuis, Prisma

Professionele groei / reflectie / leeropbrengsten

Bondige beschrijving

Veel van het leren in lerende netwerken is informeel. Op welke wijze kun je datgene wat in lerende netwerken geleerd wordt zichtbaar maken? Hoe stimuleer je reflectie op het eigen leerproces van de netwerkleiden zonder hen lastig te vallen met allerlei reflectievormen waar al gauw de klad in komt? In een vierjarig lerend netwerk van schoolleiders hebben we verschillende reflectie vormen uitgetoetst. Deelnemers en de procesbegeleider, tevens onderzoeker van het netwerk delen hun ervaringen. We presenteren wat we verstaan onder reflectie en bespreken welke reflectievormen geschikt zijn voor leraren (in opleiding) en lerarenopleiders.

Abstract

Onderwerp

Grip op leren in lerende netwerken

Gespreksvorm

Ronde tafel

Een aantal schoolleiders die deelnemen aan het lerende netwerk presenteren hun ervaringen met verschillende reflectievormen. De onderzoeker geeft daarna een korte presentatie over wat zij verstaat onder reflectie en de wijze waarop het bijdraagt aan professionele groei. Welke reflectievormen kunnen gebruikt worden om de professionele groei van leraren (in opleiding) en lerarenopleiders te stimuleren?

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

Na een korte presentatie van schoolleiders en de onderzoeker gaan we in gesprek met de deelnemers.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Een lerend netwerk is een groep mensen die vanuit hun organisaties een gemeenschappelijk belang of passie hun ervaring, informatie en kennis deelt en ontwikkelt, met als doel een gezamenlijke ambitie op systematische wijze te realiseren (Bouzelmad & Runia, 2021). Een kennisnetwerk in het onderwijs dient twee doelen: bijdragen aan continue schoolontwikkeling en professionalisering (De Vries, 2022). In lerende netwerken wordt vooral informeel geleerd. Om het leereffect van het netwerk als professionaliseringsstrategie te vergroten is het van belang het geleerde te expliciteren. Reflecteren op het leerproces kan bijdragen aan het leren. Door te reflecteren expliciteert de lerende wat er impliciet geleerd is (Theunissen, Van Wessum & Troost, 2022).

In ons lerend netwerk hebben we deelnemers de tijd gegund te reflecteren, iets dat senior professionals in de dagelijkse praktijk nauwelijks doen (Kolkhuis Tanke, 2021). Door te reflecteren op het dagelijks handelen werkt de lerende aan de ontwikkeling van bewuste praktijken oftewel deliberate practice (Ericsson, 2006; Hattie & Yates, 2014). Bij reflectie gaat het om actief, zorgvuldig en volhardend afwegen. Reflectie kan bijdragen aan het expliciteren van onderliggende waarden, kennis en opvattingen. Door te reflecteren krijgt de lerende meer grip op het eigen leerproces en kan meer bewust bekwaam worden.

Reflectie kan op drie momenten in het leerproces plaatsvinden- voorafgaand aan de actie, in de actie en na de actie (Pauw, Visscher & McKenney, 2020). Actie kan betrekking hebben op activiteiten die in het lerend netwerk plaatsvinden of naar aanleiding van de lerende netwerkbijeenkomst in de eigen praktijk worden ondernomen.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

- Deelnemers krijgen een beeld van verschillende reflectievormen en de meerwaarde ervan voor de professionele groei van leraren (in opleiding) en lerarenopleiders.
- De presentatoren kunnen reflectievormen binnen de lerende netwerkaanpak aanscherpen of uitbreiden op basis van datgene wat in het ronde tafelgesprek naar voren is gekomen.

Referenties

- Bouzelmad, S., & Runia, J. (2021). Een lerend netwerk starten. Randvoorwaarden, tips en praktijkvoorbeelden. NJI.
- De Vries, B. (2022). Thematisch overzicht regionale kennisnetwerken: Een routekaart naar nieuwe vraagstellingen. NRO dossiernr: 405-00-860-147).
- Ericsson, K.A. (2006). Cambridge handbook of expertise and expert performance. Cambridge University Press.
- Hattie, J., & Yates, G. (2014). Visible learning and the science how we learn. Routledge.
- Kolkhuis Tanke, I. (2021). Ontwikkeling van oudere medewerkers. In Poell, R., Kessels, J. (Red). Handboek Human Resource Development. Organiseren van het leren. pp 507-522. Lannoo Campus.
- Pauw, I., Visscher, A., & McKenney, S. (2020). Leren door reflecteren. Leraar: een professie met perspectief. Deel 1: Een veelzijdig beroepsbeeld. pp 90-99. Ten Brink Uitgevers.
- Theunissen, M., Van Wessum, L. & Troost, H. (2022). Registreren en prolongeren van lerarenopleiders: beoordeling of professionele groei? Tijdschrift voor lerarenopleiders, 2, 5-20.

181. Wat is de betekenis van een responsief curriculum voor lerarenopleiders?

Rieke van Bommel, Instituut Archimedes, Hogeschool Utrecht

Flexibilisering / curriculum / ontwerpen

Bondige beschrijving

Flexibel opleiden van leraren staat volop in de belangstelling bij beleidsmakers en onderwijsprofessionals. In het hoger onderwijs wordt flexibilisering gezien als middel om onderwijs toegankelijker en aantrekkelijker te maken voor volwassenen en hun deelname aan het hoger onderwijs te vergroten. Voor het flexibel opleiden van toekomstige leraren is een wendbaar curriculum nodig. In onderzoeksliteratuur wordt die wendbaarheid ook wel responsiviteit genoemd. Een responsief curriculum kan gezien worden als een curriculum dat meebeweegt met en anticipeert op veranderingen in de samenleving, verschillende schoolcontexten en diversiteit van studenten.

Bij lerarenopleidingen worden curricula, of delen daarvan, veelal ontworpen in teams waarin docenten van de opleiding participeren. Om inzicht te krijgen in de ontwerpkeuzes die teams en teamleden maken ten aanzien van de drie componenten van een responsief curriculum, is een spel ontwikkeld: *Flexplore!* In de workshop spelen we het spel, waarmee deelnemers meer inzicht krijgen in hun motieven en keuzes ten aanzien van flexibilisering. Tevens helpt het spel bij het ontwikkelen van gemeenschappelijke taal en krijgen deelnemers zicht op hoe zij responsiviteit in het onderwijsontwerp kunnen vormgeven.

Abstract

Flexibel opleiden van leraren staat volop in de belangstelling bij beleidsmakers en onderwijsprofessionals (OECD, 2018; Van Casteren et al., 2021). In het hoger onderwijs wordt flexibilisering gezien als middel om onderwijs toegankelijker en aantrekkelijker te maken voor volwassenen en hun deelname aan het hoger onderwijs te vergroten (Van Engelshoven, 2021). In de context van het opleiden van leraren, wordt een flexibel curriculum beschouwd als mogelijke oplossingsrichting voor het lerarentekort (Minister van OCenW, 2020).

Voor het flexibel opleiden van toekomstige leraren is een wendbaar curriculum nodig. Er is nog maar weinig bekend over hoe een wendbaar curriculum ontworpen kan worden (Vreuls et al., 2022). In het beroepsonderwijs wordt voor flexibel de vergelijkbare term 'responsief' gebruikt (De Bruijn, 2006; Onstenk & Westerhuis, 2017; Turkenburg & Vogels, 2017). Lerarenopleidingen bereiden studenten voor op het werken in scholen en een substantieel deel van hun opleiding vindt in de beroepspraktijk/opleidingsschool plaats (Van Velzen & Van Der Klink, 2014). Daarom kunnen lerarenopleidingen worden beschouwd als beroepsopleidingen.

In onderzoeksliteratuur naar responsiviteit in beroepsonderwijs komen drie aspecten van responsieve curricula naar voren. Het eerste aspect van responsiviteit is rekening houden met de diversiteit van studenten. Zowel nationaal als internationaal wordt erkend dat die verschillen verder gaan dan het huidige onderscheid tussen voltijd en deeltijd studenten (Houterman, 2019; Jones & Walters, 2015). Een responsief curriculum biedt ruimte om hierop te anticeren.

Het tweede aspect van responsiviteit in beroepsonderwijs is het meebewegen met bedrijven en organisaties waarvoor studenten worden opgeleid (Hoeve et al., 2019; Nieuwenhuis, 2006). In het geval van lerarenopleidingen gaat het om scholen. Volgens Nieuwenhuis (2006), zijn curricula nu nog vaak gestandaardiseerd en moeilijk te veranderen waardoor er onvoldoende kan worden aangesloten bij verschillende beroepspraktijken.

Het derde aspect van responsiviteit is het meebewegen met het beroep van leraar in de veranderende samenleving als geheel. Van toekomstige leraren wordt verwacht dat zij zich staande houden in een complexe samenleving waar veranderingen elkaar steeds sneller opvolgen. Scholen zijn ingebed in die samenleving, waardoor veranderingen steeds vaker ook de klas binnenkomen (Flores, 2016).

Samenvattend kan een responsief curriculum gezien worden als een curriculum dat meebeweegt met en anticipeert op veranderingen in de samenleving, verschillende schoolcontexten en diversiteit van studenten, zoals afgebeeld in figuur 1.

Figuur 1 Responsief curriculum voor lerarenopleidingen

In het hoger beroepsonderwijs worden curricula of delen daarvan veelal ontworpen in teams waarin docenten van de opleiding participeren (Voogt et al., 2011; Vreuls et al., 2022). Om inzicht te krijgen in de ontwerpkeuzes die teams maken ten aanzien van de drie componenten van een responsief curriculum, is een spel ontwikkeld: Flexplore! In de workshop spelen we het spel, waarmee de deelnemers meer inzicht krijgen in hun motieven en ontwerpkeuzes ten aanzien van flexibilisering. Tevens krijgen zij zicht op hoe zij responsiviteit in het onderwijsontwerp kunnen vormgeven. Van de deelnemers wordt de bereidheid gevraagd om hun visie op flexibilisering te expliciteren en uit te wisselen met anderen.

Referenties

- De Bruijn, E. (2006). *Adaptief beroepsonderwijs. Leren en opleiden in transitie*. Universiteit Utrecht.
- Flores, M. A. (2016). Teacher Education Curriculum. In J. Loughran & M. Hamilton (Eds.), *International Handbook of Teacher Education* (pp. 187–230). Springer Press.
https://doi.org/10.1007/978-981-10-0366-0_5
- Hoeve, A., Kuijer-Siebelink, W., & Nieuwenhuis, L. (2019). Innovative Work-Based Learning for Responsive Vocational Education and Training (VET): Lessons From Dutch Higher VET. In D. Guile & L. Unwin (Eds.), *The Wiley Handbook of Vocational Education and Training* (pp. 415–432). John Wiley & Sons. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/9781119098713.ch21>
- Houterman, J. (2019). Persoonlijk leertraject voor elke professional. *Visie 1.0 op flexibel onderwijs voor werkende professionals*. (Issue april).
- Jones, B., & Walters, S. (2015). Flexible Learning and Teaching: Looking Beyond the Binary of Full-time/Part-time Provision in South African Higher Education. *Critical Studies in Teaching and Learning*, 3(1), 61–84. <https://doi.org/10.14426/cristal.v3i1.29>
- Minister van OCenW, V. H. V. (2020). *Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen*. Ministerie van OCenW.
- Nieuwenhuis, L. F. M. (2006). Vernieuwend vakmanschap. Een drieluik over beroepsonderwijs en innovatie.
- OECD. (2018). *The Future of Education and Skills: Education 2030*.
<https://doi.org/https://www.oecd.org/education/2030-project/contact/>
- Onstenk, J., & Westerhuis, A. (2017). Responsieve onderwijsinstellingen in het mbo: de dubbele uitdaging van de arbeidsmarkt en de studentenstromen. In M. Van der Meer (Ed.), *Naar een lerend bestel in het mbo: Over enkele institutionele voorwaarden van onderwijskwaliteit* (pp. 67–92). Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek.
- Turkenburg, M., & Vogels, R. (2017). *Beroep op het mbo. Betrokkenen over de responsiviteit van het middelbaar beroepsonderwijs*. Centraal Cultureel Planbureau.
- Van Casteren, W., Janssen, B., Brukx, D., & Vroegh, T. (2021). *Evaluatie experimenten leeruitkomsten deeltijd en duaal hoger onderwijs* (Issue april).
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/04/15/researchned-rapport-evaluatie-experimenten-leeruitkomsten-deeltijd-en-duaal-hoger-onderwijs>
- Van Engelshoven, I. (2021). *Voorstel van wet tot wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet studiefinanciering 2000*.
- Van Velzen, C., & Van Der Klink, M. (2014). Developing internships in the Netherlands: New concepts, new roles, new challenges. In J. Calvo de Mora & K. Wood (Eds.), *Practical Knowledge in Teacher Education: Approaches to Teacher Internship Programmes* (pp. 180–194). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315814056>
- Voogt, J., Westbroek, H., Handelzalts, A., Walraven, A., McKenney, S., Pieters, J., & de Vries, B. (2011). Teacher learning in collaborative curriculum design. *Teaching and Teacher Education*, 27(8), 1235–1244. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2011.07.003>
- Vreuls, J., Koeslag-Kreunen, M., Van der Klink, M., Nieuwenhuis, L., & Boshuizen, H. (2022). Responsive curriculum development for professional education: Different teams, different tales. *The Curriculum Journal*, February, 1–24. <https://doi.org/10.1002/curj.155>

187. Ontwikkelingsgerichte Peer Review – netwerken in het kwadraat!

Miranda Timmermans, Marnix Academie; Gea Spaans, Mirella Verspiek, Platform Samen Opleiden en Professionaliseren

Ontwikkelingsgerichte Peer Review / Landelijke kwaliteitsontwikkeling / Samen Opleiden & Inductie

Bondige beschrijving

Om de kwaliteit van Partnerschappen SO&P te kunnen borgen, verantwoorden en versterken, gebruiken we het kwaliteitskader Samen Opleiden & Inductie en de werkwijze peer review. Zo werken we aan de ontwikkeling van het eigen partnerschap en verhogen we landelijk het niveau Samen Opleiden & Professionaliseren.

De ontwikkelingsgerichte peer review is te kenmerken als netwerken in het kwadraat. Een partnerschap is al een netwerk van zichzelf. Dit netwerk stelt zich open om te leren en zich verder te ontwikkelen door het gesprek met andere partnerschappen (netwerken) en de partnerschappen gezamenlijk zijn weer een netwerk voor kwaliteitsontwikkeling en kwaliteitsborging op landelijk niveau.

Bij de ontwikkelingsgerichte peer review bespreken het ontvangend partnerschap en het bezoekend panel in een open dialoog aan de hand van de waarborgen en een of meerdere ontwikkelvragen. Voor een optimaal resultaat is een gedegen voorbereiding van het ontvangend partnerschap én het bezoekend panel vereist. Een duidelijk beeld waar een ontvangend partnerschap zich verder op zou willen ontwikkelen is van groot belang voor het lerend effect.

Hoe we dit kunnen realiseren met elkaar was onderwerp van een aantal pilots met meerdere partnerschappen afgelopen jaar. Met de resultaten van deze pilots gaan we tijdens de workshop actief aan de slag.

Abstract

Inhoud

Om de kwaliteit van Samen Opleiden en Inductie te kunnen borgen, verantwoorden en versterken, gebruiken we sinds januari 2022 het kwaliteitskader Samen Opleiden & Inductie en de werkwijze voor peer review. Peer review komt voort uit het perspectief van gezamenlijke verantwoordelijkheid van schoolbesturen, scholen en opleidingen voor kwaliteitsontwikkeling van de partnerschappen. Peer review aan de hand van het kwaliteitskader is nu de landelijk vastgelegde manier om aan ontwikkeling van het eigen partnerschap te werken en om op landelijk niveau Samen Opleiden & Professionaliseren verder te helpen.

De ontwikkelingsgerichte peer review is te kenmerken als netwerken in het kwadraat. Een partnerschap is al een netwerk van zichzelf. Dit netwerk stelt zich open om te leren en zich verder te ontwikkelen door het gesprek met andere partnerschappen (netwerken) en de partnerschappen gezamenlijk zijn weer een netwerk voor kwaliteitsontwikkeling en kwaliteitsborging op landelijk niveau.

Voor erkende partnerschappen SO&P is de ontwikkelingsgerichte peer review de belangrijkste vorm van peer review. Daarbij ligt het eigenaarschap van inhoud en proces bij het ontvangend partnerschap. De komende drie jaar voeren alle erkende partnerschappen een ontwikkelingsgerichte peer review uit aan de hand van de waarborgen uit het kwaliteitskader en een of meerdere ontwikkelvragen. Deze vormen de basis voor een open dialoog tussen het ontvangend partnerschap en het bezoekend panel. Doel van het gesprek is het ontvangend partnerschap ontwikkelingsgerichte feedback te geven en behoefte van de doorontwikkeling.

Tegelijkertijd stimuleert het gesprek ook wederzijds leren waardoor het bezoekend panel, afkomstig uit twee partnerschappen, ook nieuwe inzichten, tips en informatie meeneemt naar de eigen context.

Een duidelijk beeld waar een ontvangend partnerschap zich verder op zou willen ontwikkelen is van groot belang voor het lerend effect. Dit vraagt om een gedegen voorbereiding van het ontvangend partnerschap en het bezoekend panel. Hoe die voorbereiding eruitziet was onderwerp van een aantal pilots met meerdere partnerschappen afgelopen jaar. De resultaten van deze pilots staan centraal in deze workshop: we delen ze en gaan er actief mee aan de slag.

De workshop start met informatie over de vernieuwde opzet van de ontwikkelingsgerichte peer review en de belangrijkste resultaten en inzichten van de pilots. Hierbij besteden we zowel aandacht aan wat de peer review het ontvangend partnerschap alsook het bezoekend panel op kan leveren.

Daarna verdelen we de deelnemers in groepen en gaat elke groep aan de slag met een casus en een gerichte opdracht. Tijdens deze opdracht staat de dialogische gespreksvoering, het ontwikkelingsgericht feedback geven en het gebruiken van de vier waarborgen centraal.

We ronden de workshop plenair af:

- wat zijn de belangrijkste inzichten?
- wat neem je mee naar je eigen partnerschap?
- Hoe kun je het leren versterken in deze situatie?

De deelnemers krijgen meer zicht op de ontwikkelingsgerichte peer review als ontvanger en bezoeker en ervaren wat nodig is om tot wederzijds leren te komen. Dit kunnen ze meenemen naar het eigen partnerschap en inzetten ten behoeve van de eigen peer review.

Het is handig als de deelnemers het Kwaliteitskader Samen Opleiden & Inductie kennen en met name de waarborgen doorgenomen hebben.

Referenties

<https://www.platformsamenoopleiden.nl/kwaliteitskader-samen-opleiden-inductie/>
Platform Samen Opleiden & Professionaliseren (2020). Kwaliteitskader Samen Opleiden & Inductie: En werkwijze peer review. Utrecht: Platform Samen Opleiden & Professionaliseren.

203. Een conversational framework als handvat voor curriculum alignment

Marco Snoek, Ina Cijvat, Hogeschool van Amsterdam; Peter van Olst, Driestar Educatief; Jael de Jong, Hogeschool Windesheim; Nynke Verdoner, Hogeschool Leiden; Aziza Mayo, NIVOZ Rotterdam

Curriculum alignment / Agency / Dialoog

Bondige beschrijving

In deze workshop gaan opleiders in kleine groepen aan de slag met een conversational framework dat 'conversational communities' van opleiders ondersteunt bij het ontwerpen van een curriculum waarin sprake is van alignment tussen intentie, ontwerp en handelingspraktijk. Het conversational framework is ontwikkeld binnen het project Whole Teacher Development for Whole Child Development waarin NIVOZ, de HvA, Hogeschool Leiden, Driestar Educatief en Windesheim samenwerken (zie www.wholechilddevelopment.nl). Centraal staat een lemniscaat waarin intentie, ontwerp en handelingspraktijk met elkaar verbonden zijn. Daarbij wordt het ontwerpen van nieuw onderwijs gezien als een interactief leerproces waarbij ervaringen in de praktijk van het handelen leiden tot nieuwe inzichten t.a.v. beoogde intenties en gemaakte ontwerpkeuzes.

Daarmee wordt onderwijsontwikkeling een dialogisch proces, in lijn is het uitgangspunt dat onderwijs zelf ook een dialogisch proces is tussen leraar en leerling.

In de workshop wordt het conversational framework toegelicht en geïllustreerd a.d.h.v. een concreet voorbeeld. Vervolgens gaan de deelnemers zelf aan de slag met het framework. Centrale vraag daarbij is hoe opleiders de intenties t.a.v. 'agency van studenten' vertaald hebben naar het ontwerp van hun onderwijs, hoe dat vervolgens vorm krijgt in de handelingspraktijk en hoe ervaringen in die praktijk weer voeding geven aan de beoogde intenties en ontwerpkeuzes.

Abstract

Lerarenopleiders staan voor de uitdaging om hun onderwijs voortdurend te vernieuwen. Als we onderwijs opvatten als een proces dat start vanuit een pedagogische relatie tussen twee of meer mensen, gericht op het ontwikkelen van vertrouwen en vaardigheid 'to be in the world' (Delors, 1996), dan vraagt het proces van curriculumvernieuwing doelbewuste actie van lerarenopleiders om contexten te creëren waarin die relatie tussen opleiders en studenten vorm kan krijgen. In dat proces kunnen lerarenopleiders elkaar inspireren en ondersteunen. 'What teachers need to do is create conversational communities with others to be able to discuss and address experiences [and that] may need to be created purposefully in special designated times and spaces' (Van Manen, 1991, p82). Dergelijke 'conversational communities' kunnen ondersteund worden door een conversational framework.

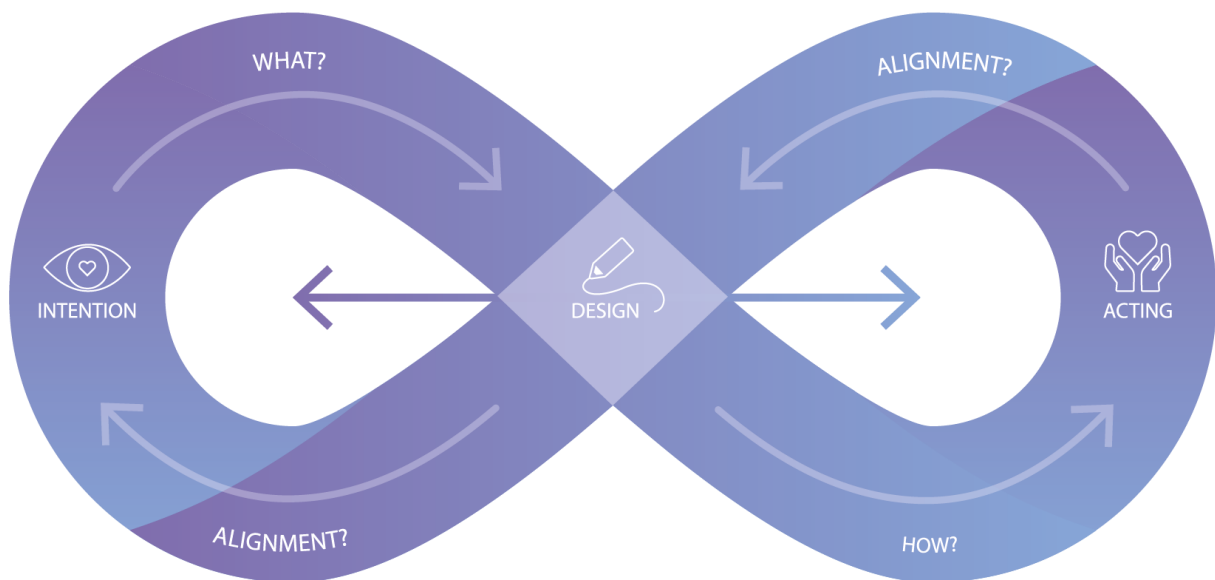
Binnen het project Whole Teacher Development for Whole Child Development waarin NIVOZ, de HvA, Hogeschool Leiden, Driestar Educatief en Windesheim samenwerken (zie www.wholechilddevelopment.nl) wordt gebruik gemaakt van een dergelijk conversational framework in de vorm van een lemniscaat waarin intenties, curriculumontwerp en handelingspraktijk met elkaar verbonden zijn. Daarmee wordt curriculumontwikkeling dus niet gezien als een eenrichtingsproces van intenties naar ontwerp naar praktijk, maar als een tweerichtingsproces waarin ervaringen in de praktijk het ontwerp en de intenties ook weer kunnen voeden.

Dit framework is binnen de opleidingen ondersteunend bij het ontwikkelen van een curriculum dat bijdraagt aan de brede vorming en agency van studenten/leraren in opleiding' en leraren ondersteunt in een WCD-benadering van hun onderwijs. Het lemniscaat versterkt het bewustzijn ten aanzien van intern alignment tussen intentie, ontwerp en handelen en biedt een basis voor het expliciteren en bespreken van ontwerpkeuzes en handelingspraktijken.

Tijdens de sessie lichten we het conversational framework toe en geven we een kort voorbeeld hoe het lemniscaat de interne dialoog tussen opleiders binnen een conversational community ondersteunt.

Vervolgens gaan we in kleine groepen met het lemniscaat aan de slag rond de vraag wat de intentie van opleiders is ten aanzien van het versterken van 'agency van studenten', hoe dit vorm krijgt in het ontwerp en hoe dat zich vertaalt naar de handelingspraktijk van opleiders en studenten. Op basis van hun eigen praktijk vullen deelnemers het lemniscaat individueel in om vervolgens als kritische vrienden met elkaar in gesprek te gaan over de vraag hoe alignment versterkt kan worden. Dit gesprek kan handvatten bieden om intenties verder te expliciteren of om het alignment tussen intenties, ontwerp en handelingspraktijk te versterken.

De deelnemers maken zo kennis met een praktisch handvat dat de dialoog binnen teams van opleiders bij het evalueren of ontwikkelen van onderwijs kan ondersteunen. Daarmee kunnen ze binnen hun eigen opleidingsteam aan de slag gaan.

Referenties

- Cijvat, I.; Snoek, M.; & Mayo, A. (ingediend). Bridging research and practice in teacher education. Creating a conversational community to support curriculum development in teacher education.
- Delors, J. (1996). Learning, the treasure within. UNESCO.
- Van Manen, M. (1991). The tact of teaching. Ontario: The Althouse Press.

205. Discrepanties in perspectief. Het voeren van een constructieve dialoog in een lerend netwerk.

Arda Oosterhoff, Petra van der Hauw, Migchiel van Diggelen, NHL Stenden Hogeschool

Professionele Identiteit / Constructieve dialoog / Pedagogisch-didactische discrepanties

Bondige beschrijving

Pabo-studenten ervaren regelmatig pedagogisch-didactische discrepanties tussen wat ze op de opleiding leren en wat het werkveld van hen vraagt. Dit leidt tot frustraties en is een potentiële reden voor uitval. Ook zittende leraren ervaren discrepanties tussen hun pedagogisch-didactische visie en hoe ze (moeten) werken. In een lopend Comenius-project op NHLStenden Hogeschool bezien we ervaren discrepanties als potentieel leerzame ervaringen voor studenten. Het idee is om deze studenten zo op te leiden dat zij de pedagogisch-didactische discrepanties die zij tegenkomen zichtbaar, bespreekbaar en bruikbaar leren maken voor de ontwikkeling van hun professionele identiteit (PI).

Tussen het ervaren van discrepanties en de ontwikkeling van de PI bestaan nauwe relaties. Enerzijds helpt een sterke PI om met discrepanties in de beroepspraktijk om te gaan. Anderzijds draagt het ervaren van discrepanties bij aan de ontwikkeling van een PI. Omgaan met discrepanties vraagt een gezamenlijke reflectieve en constructieve dialoog door student, opleider en werkveld, in een lerend netwerk. Zo'n dialoog ontwikkelt zich niet vanzelf. Vaak ontstaat er spanning tussen 'oude' overtuigingen en 'nieuwe' ideeën. In die spanning liggen kansen voor leren. Een belangrijke vraag is: Hoe kan je die kansen herkennen, creëren en benutten. In de inspiratiesessie delen we onze (voorlopige) antwoorden op deze vraag.

Abstract

In een inspiratiesessie willen we praktijkervaringen delen die we opdoen binnen een lopend Comenius-project van NHLStenden Hogeschool. In dit project worden pedagogische-didactische discrepanties die studenten in de praktijk tegenkomen benut voor de ontwikkeling van de professionele identiteit (PI). Dit vraagt een gezamenlijke constructieve dialoog tussen student, opleider en werkveld, die een lerend netwerk gaan vormen.

Pabo-studenten ervaren regelmatig discrepanties tussen wat ze op de opleiding leren en wat het werkveld van hen vraagt. Dit leidt tot frustraties en is een potentiële reden voor uitval. Ook zittende leraren ervaren pedagogisch-didactische discrepanties tussen hun visie en hoe ze (moeten) werken (Oosterhoff, 2021). In het Comenius-project bezien we ervaren discrepanties als potentieel leerzame ervaringen.

Tussen het ervaren van discrepanties en de ontwikkeling van de PI bestaan nauwe relaties. Die relaties komen duidelijk naar voren als we inzoomen op wat de literatuur zegt over enerzijds het belang van PI en anderzijds over de manier waarop de PI zich ontwikkelt.

- Een sterke PI helpt om met discrepanties in de beroepspraktijk om te gaan. Professionals werken steeds vaker samen in netwerken en krijgen daardoor te maken met diversiteit in belangen, posities (Ruijters e.a., 2015) en perspectieven (Beijaard e.a., 2004). In die dynamische beroepscontext heeft een professional houvast aan een bewuste PI: 'als professional weten wanneer je het goed doet en het 'goede' doet' (Ruijters e.a., 2015, p.23). Vanuit een stevige PI kun je afwijken waar je belang aan hecht, waar je al dan niet concessies wilt doen en kun je gerichte keuzes maken, zowel individueel als collectief.
- Het ervaren van discrepanties draagt, omgekeerd, ook bij aan de ontwikkeling van de PI. PI vormt zich in de loop van tijd door ervaringen in verschillende contexten. De vorming van de PI is een actief proces, waarin de leraar zich moet gaan verhouden tot verschillende en vaak

onderling concurrerende perspectieven, verwachtingen en rollen die zich opdringen vanuit de omgeving (Bijaard e.a., 2004, p. 115).

Constructief omgaan met discrepanties vraagt een gezamenlijke reflectieve dialoog tussen student, opleider en werkveld, inclusief maatschappelijke en ketenpartners, in een lerend netwerk. Zo'n gezamenlijke constructieve dialoog ontwikkelt zich niet vanzelf. Gesprekken tussen leraren zijn vaak gericht op stabilisatie en versterking van heersende ideeën en overtuigingen in plaats van op het in vraag stellen en veranderen daarvan. Gesprekken kunnen echter van karakter veranderen en het gevoel voor wat mogelijk is uitbreiden (van restrictieve discourses naar expansieve discourses) (Rainio & Hofmann, 2021). Vaak ontstaat er spanning tussen 'oude' overtuigingen en 'nieuwe' ideeën. In die spanning liggen kansen voor leren. Een belangrijke vraag voor Comenius-project is: *Hoe kan je als lerarenopleider die kansen herkennen, creëren en benutten?* In de inspiratiesessie delen we onze (voorlopige) antwoorden op deze vraag.

Discussiepunt

In de literatuur rond netwerklernen worden lerende netwerken vaak benaderd als 'middel' om te veranderen. Echter, ook het bieden van weerstand tegen veranderingen kan nodig zijn (Forgasz, Kelchtermans & Berry, 2021). Is weerstand bieden tegen verandering, ofwel stabilisatie, in tegenspraak met het voeren van een constructieve dialoog, waarin heersende overtuigingen in vraag gesteld worden?

Referenties

Beijaard, D., Meijer, P.C. & Verloop, N. (2004). Reconsidering research on teachers' professional identity. *Teaching and teacher education*, 20(2), 107-128.

Forgasz, R., Kelchtermans, G. & Berry, A. (2021). Resistance as commitment. A reflective case study of teacher professionalism in neoliberal times. *Teaching in Higher Education*. DOI: 10.1080/13562517.2021.1920574.

Oosterhoff, A. (2021). Turning the Kaleidoscope. Multiple enactments of professional autonomy in early childhood education. Dissertation. Netherlands, Groningen: University of Groningen.

Rainio, A.P. & Hofmann, R. Teacher professional dialogues during a school intervention: From stabilization to possibility discourse through reflexive noticing, *Journal of the Learning Sciences*, DOI: 10.1080/10508406.2021.1936532.

Ruijters, M. C. P. (red). (2015). *Je Binnenste Buiten: Over professionele identiteit in organisaties* (M. C. P. Ruijters, Ed.). Vakmedianet.

265. De werkplaats: praktisch gereedschap voor docentprofessionalisering

Karin Messelink, Landstede Groep; Jenny Terpstra-Tromp, Hogeschool Windesheim

Professionalisering / professionele leergemeenschap

Bondige beschrijving

Sinds 2019 worden er binnen de Landstede Groep in Zwolle werkplaatsen georganiseerd. Een werkplaats is een plek voor mbo-docenten waar opleiden en professionaliseren samenkomen. Het is een eigentijdse vorm van een professionele leergemeenschap, gekenmerkt door vraaggericht werken, waar ruimte is voor reflectieve dialoog en kennisdeling. Binnen een werkplaats gaat een groep docenten in een of meerdere bijeenkomsten in dialoog over een onderwerp waar zij gezamenlijk een vraag over hebben en zich in willen verdiepen.

Er is veel onderzoek gedaan naar kenmerken van effectieve docentprofessionalisering en specifiek naar kenmerken van professionele leergemeenschappen (Van den Boom e.a. 2021). Deze zijn meegenomen bij de vormgeving en uitvoering van de werkplaatsen.

Vier bouwstenen voor de werkplaats zijn leidend geweest voor de vormgeving en uitvoering in de praktijk. De leervraag staat centraal (1), de dialoog neemt een centrale positie in (2), Samen Opleiden speelt een belangrijke rol (3) en de inhoudelijke focus van de activiteiten binnen de werkplaats wordt geborgd door het benutten van een expert (4).

De eerste ervaringen laten zien dat het een passende vorm is voor docentprofessionalisering binnen de school. De bouwstenen zijn hierbij consequent leidend geweest in de vormgeving en uitvoering van de werkplaats.

Abstract

Praktijkvoorbeeld

Sinds 2019 worden er binnen de Landstede Groep in Zwolle werkplaatsen georganiseerd. Een werkplaats is een plek voor mbo-docenten waar opleiden en professionaliseren samenkomen. Het is een eigentijdse vorm van een professionele leergemeenschap, gekenmerkt door vraaggericht werken, waar ruimte is voor reflectieve dialoog en kennisdeling. Binnen een werkplaats gaat een groep docenten in een of meerdere bijeenkomsten in dialoog over een onderwerp waar zij gezamenlijk een vraag over hebben en zich in willen verdiepen.

Ons doel met het delen van dit praktijkvoorbeeld is om de leercultuur binnen Samen Opleiden te benutten voor docentprofessionalisering.

Context

Er is veel onderzoek gedaan naar kenmerken van effectieve docentprofessionalisering en specifiek naar kenmerken van professionele leergemeenschappen (Van den Boom e.a. 2021). Kennis uit deze onderzoeken geven een waardevolle duiding van kenmerken. Deze zijn meegenomen bij de vormgeving en uitvoering van de werkplaatsen binnen Landstede.

Vier bouwstenen voor de werkplaats zijn leidend geweest voor de vormgeving en uitvoering in de praktijk. De leervraag staat centraal (1), de dialoog neemt een centrale positie in (2), Samen Opleiden speelt een belangrijke rol (3) en de inhoudelijke focus van de activiteiten binnen de werkplaats wordt geborgd door het benutten van een expert (4).

De eerste ervaringen laten zien dat het een passende vorm is voor docentprofessionalisering binnen de school. De bouwstenen zijn hierbij consequent leidend geweest in de vormgeving en uitvoering van de werkplaats.

Om de werkplaats als leergemeenschap van waarde te laten zijn is het van belang dat leidinggevendenden bewust zijn van de rol die zij hierin spelen. Specifiek is er een sleutelrol voor de teamleiders. Naast dat zij een belangrijke bijdrage leveren in het beluisteren van de leervragen die er leven onder de collega's, zijn zij het die sturing geven aan professionalisering in de praktijk en in belangrijke mate bepalen hoe professionaliseringsbeleid door medewerkers wordt ervaren (Runhaar en van Woerkom, 2018).

Verloop van de practice (in het kort)

- Leervraag inventariseren
- Dialoogleider
- Verbinden van theorie aan persoonlijk handelen
- Schakel een expert in
- Leren in de onderwijspraktijk
- Organiseer de werkplaats

Belangrijkste opbrengst

Deze vorm van evidence-informed professionaliseren willen we graag onder uw aandacht brengen. Tijdens deze workshop krijgt u meer te horen over de bouwstenen van de werkplaats, zoals ze zijn vormgegeven binnen Landstede. We informeren over het praktijkonderzoek dat het practoraat docentprofessionalisering legt onder de werkplaats. We ontmoeten jullie graag om gedachten en expertise uit te wisselen.

Discussiepunt

- Hoe verduurzamen we deze vorm van een professionele leergemeenschap?
- Welke vaardigheden zijn nodig om de dialoog te kunnen leiden?
- Op welke manier kun je werkplaatsen faciliteren en structureel waarderen?

Referenties

Ambassadeurs van de werkplaats: Bert Veuger, Gerrard Vinke en Henri van Werven

275. Het bestaansrecht van zwaarwegende beslissingen in de lerarenopleiding ter discussie gesteld

Linda Jakobs, HAN University of Applied Sciences; Jan Bransen, Radboud Universiteit

Toetsing / high-stake beslissingen / ontwikkelingsgericht

Bondige beschrijving

Toetsen is een doodgewoon werkwoord dat wijst op een alledaags aspect van ons gedrag. Mensen zijn reflectieve wezens. Wij verhouden ons tot ons eigen en elkaars gedrag, vinden daar iets van, anticiperen erop, reageren erop en corrigeren onszelf en elkaar. De *feedback loop* is een integraal onderdeel van iedere menselijke interactie. In het onderwijs is dat niet anders. Het geven van een les lukt niet zonder de voortdurende feedback van de ontvangende partij, net zo min als het krijgen van de les lukt zonder de voortdurende feedback van de onderwijzende partij.

Maar die vanzelfsprekende reflectieve omgang met ons eigen en elkaars gedrag heeft in het onderwijs een bijzonder, vervormd karakter gekregen. Dat wij die vervorming nauwelijks zo ervaren is het gevolg van de institutionalisering die zich in het onderwijs voltrokken heeft. De verzelfstandiging van het toetsen is bij uitstek een uitwas van deze institutionalisering die, als je er serieus over nadenkt, eigenlijk te gek voor woorden is.

Helaas zijn we het 'toetsen' in het onderwijs gaan isoleren en eenzijdig gaan toeschrijven aan de leraar die daardoor een examinerator wordt. Het gevolg: leraren krijgen last van macht – en niet eens hun eigen macht.

Abstract

Mensen zijn reflectieve wezens. Wij verhouden ons tot ons eigen en elkaars gedrag, vinden daar iets van, anticiperen erop, reageren erop en corrigeren onszelf en elkaar. Toetsen is een integraal onderdeel van al het menselijk handelen. De *feedback loop* is een integraal onderdeel van iedere menselijke interactie. In het onderwijs is dat niet anders.

Toetsen is het vellen van een oordeel, een oordeel over de kwaliteit van een handeling, of, eventueel, over de kwaliteit van de onderliggende kennis die zich in een handeling toont. Toetsen is een integraal onderdeel van het verbeteren van de coördinatie en de coöperatie.

Waarom is in de onderwijspraktijk het toetsen zo apart komen te staan? Die vanzelfsprekende reflectieve omgang met ons eigen en elkaars gedrag heeft in het onderwijs een bijzonder, vervormd karakter gekregen. Dat wij die vervorming nauwelijks zo ervaren is het gevolg van de institutionalisering die zich in het onderwijs voltrokken heeft en die zich diep heeft genesteld in wat wij vanzelfsprekend zijn gaan vinden. De verzelfstandiging van het toetsen is bij uitstek een uitwas van deze institutionalisering die, als je er serieus over nadenkt, eigenlijk te gek voor woorden is.

Het woord *examinator* maakt de spanning zichtbaar die in het huidige onderwijs de rol van de leraar zo moeilijk heeft gemaakt. Het summatieve toetsen moet namelijk vooral buiten het leerproces zijn waarde waarmaken. Voor allerlei belangwekkende besluiten *buiten de klas*, in de samenleving. Summatief toetsen doe je niet voor het leerproces, maar voor het civiele effect dat er buiten de school aan verbonden wordt. Ouders reageren immers op die toetsresultaten, net als de schoolleiding en de inspecteur. Daarmee komt allerlei macht de klas in. De leraar lukt het daardoor niet meer om te toetsen op een manier die past bij de leer- en ontwikkelprocessen die zich in de klas afspelen. Leraren zijn uitvoerders geworden, examineratoren, losgezongen van de alledaagse interactie met hun leerlingen, een speelbal van externe machten, vertwijfeld zoekend naar de *flow* van een goede les waarin zij samen met hun leerlingen opgetild worden.

Leraren zijn genoodzaakt zich in tweeën te splitsen. Ze zijn een leraar, iemand die in goede samenwerking met de leerlingen lessen realiseert: menselijke interactie waarin iedereen elkaar voortdurend toetst om de samenwerking te laten slagen, om ontwikkeling en leren op gang te houden, om ieders gedrag te volgen, te evalueren en te verbeteren. Maar daarnaast zijn ze examinerator, iemand die uit het primaire proces is getrokken, die afstand inneemt, die het continue ontwikkelproces stillegt en oordelen velt – oordelen die de macht dienen, die haar vorm geven en in stand houden.

Het is de hoogste tijd dat we het toetsen aan ons alledaagse handelen teruggeven, dat we het een integraal en iteratief onderdeel laten zijn van onze omgang met elkaar. En laten we dan ook het afrekenen uit het onderwijs verwijderen – want dat is wat toetsen wordt als het summatief wordt, als het een kwestie van examineren wordt. Macht heeft in een gezond onderwijsklimaat niets te zoeken.

Referenties

Bransen, J. (2021). Toetsen, het werkwoord. Van twaalf tot achttien, november 2021, 32-33.

276. Kiezen voor kansen: daar kun je morgen mee beginnen!

Cilia Born, Jos de Mulder, Bureau Born

Kansengelijkheid / perspectief / reflectie

Bondige beschrijving

In een café staat de ontmoeting met anderen centraal. Dat is ook zo in het Wereldcafé. Een gezellige ruimte met statafels, stroopwafels en nootjes nodigt je uit om ontspannen het gesprek aan te gaan met de andere bezoekers.

In drie rondes praat je met elkaar over een vraag. Elke ronde is er een nieuwe vraag, die je uitnodigt iets dieper op het onderwerp in te gaan. Elke ronde sta je aan een andere tafel, met nieuwe gesprekspartners.

De vragen maken we er ronde bekend, maar het kan niet anders dan dat kansengelijkheid en de manier waarop je daar als lerarenopleider en als mens mee omgaat aan de orde komen. Dan kan het gaan om jouw wereldbeeld, of over jouw perspectief op je studenten of je collega's. Maar ook vooroordelen, aannames en reflectie.

Kansengelijkheid gaat ons allemaal aan. Wat is het fijn om hier te leren van de wijsheid van de groep, want na de drie rondes zoeken we samen naar de kern van de gesprekken.

Abstract

In het boek 'Kiezen voor kansen' laten wij zien dat bestuurders, schoolleiders en leraren per direct de kwaliteit van hun onderwijs kunnen verbeteren als zij de juiste dingen doen. Daar hoeft je geen ellenlange vergaderingen voor te houden of lijvige rapporten voor te lezen. Het komt aan op actie!

Hoe komt het dat er niets verandert?

We leven in een meritocratische maatschappij. Het adagium is: 'als je maar hard genoeg werkt en presteert, verbeter je je sociaaleconomische positie'. Je maatschappelijke positie is gebaseerd op je verdiensten (merites). Het heeft er alle schijn van dat bestuurders, inspectie en overheid zich wel senang voelen bij die meritocratische ideologie. Zij hebben geen last van de problemen in de klas, dus waarom zouden ze daar verandering in brengen. Rustig doorvergaderen, steeds blijven benadrukken dat het heel erg is en wijzen naar anderen, zodat je zelf buiten schot blijft.

'Kiezen voor kansen' laat zien hoe de verschillende betrokkenen direct hun onderwijs kunnen verbeteren. Bestuurders krijgen tips en voorbeelden hoe ze kunnen sturen op betere resultaten en de schoolleiders kunnen ondersteunen bij het organiseren van professionalisering van de leraren en het werken aan de basisvaardigheden.

Schoolleiders en ib'ers krijgen tips en voorbeelden hoe ze dit in hun school kunnen aanpakken, hoe ze de leraren kunnen ondersteunen in het beter aanleren van de basisvaardigheden. Leraren krijgen tips hoe ze hun didactisch handelen kunnen verbeteren, hoe ze gerichte aandacht kunnen geven aan kinderen met een leerachterstand. Maar ook dat ze zich als individu en als team bewust worden van hun aannames en vooroordelen over leerlingen en zodoende ook hun verwachtingen kunnen upgraden!

Naast de praktische tips en acties pleit 'Kiezen voor kansen' ervoor dat we ons als bevoorrechte burgers bewust worden van de onrechtvaardigheid die wij mede in stand houden. Daar willen we verandering in brengen. In het onderwijs kan dat direct beginnen. Door de aandacht te richten op de ontwikkeling van ieder kind, door hoge verwachtingen te koesteren, naar kinderen te kijken en te luisteren en samen met hen en hun ouders de resultaten te bespreken. Voor kinderen met een leerachterstand betekent dat vaak dat ze méér aandacht, begeleiding en uitleg nodig hebben. Dat vraagt een enorme investering in tijd, geld en mensen. Maar het kan wel.

Daarom sluit 'Kiezen voor kansen' af met achttien doelen voor het onderwijs. De doelen bestrijken zowel de structuur van ons onderwijssysteem als het pedagogisch-didactisch handelen in de klas. Ze gaan over gratis kinderopvang en een brede school, over professionalisering van leraren, schoolleiders en besturen en over de lerarenopleidingen. Over uitstel van de keuze voor het vervolgonderwijs en een leven lang leren. Over scherpere eindtermen voor taal, rekenen en lezen, over versterking van kwaliteitszorg, de rol van de bestuurder en het toezicht, over transparante en publieke verantwoording van resultaten en financiën. En over meer regie vanuit de overheid. Zo kunnen we met kinderen, ouders, leraren, schoolleiders en besturen, en met allerlei andere maatschappelijke organisaties, werken aan onderwijs dat meer gelijke kansen biedt aan iedereen.

Referenties

Mulder, de J. & Born, C. (2022) Kiezen voor kansen. Over een nieuwe ideologie en het onderwijs in de 21ste eeuw. Meppel, Ten Brink Uitgevers.

281. Teacher Tapp: hulpmiddel voor professionele ontwikkeling van leraren

Amber Walraven, Radboud Universiteit

Professionaliseren / Reflectie / Tool

Bondige beschrijving

Leraren in opleiding krijgen niet zelden 'slechts' de context mee van de school waar ze stagelopen. Als opleider probeer je ook inzicht te geven in andere contexten en te laten zien wat vaak en minder vaak voorkomt binnen het leraarschap. Je stelt vast regelmatig studenten gerust door te zeggen dat ze niet de enige zijn die hier tegenaan lopen of je laat zien dat het op andere scholen ook zo (of juist anders!) kan gaan. Hoe mooi zou het zijn als je bij elke vraag of concern van een leraar in opleiding aan 1000 leraren zou kunnen vragen hoe zij daar over denken, of zij hetzelfde hebben meegemaakt of wat zij in die situatie zouden doen? Nou dat panel IS er, en JIJ kunt er gebruik van maken!

In de workshop vertellen we je alles over de app Teacher Tapp, grasduinen we samen in de reeds gestelde vragen en opgeleverde resultaten en bespreken we hoe je deze kunt inzetten in de opleiding. Maar: we werken ook samen aan nieuwe vragen die we via Teacher Tapp zouden kunnen stellen. Wat te denken van een wekelijkse of maandelijkse 'de leraar-in-opleiding- wil-weten ' serie? Tapp je ook mee?

Abstract

De opleiding van leraren bestaat uit een instituuts- en een praktijkdeel. Met name dat praktijkdeel, de stages, geven de studenten een beeld van het beroep in de praktijk en wijdt ze in in het beroep en het werkveld. Een uitdagend en belangrijk deel van de opleiding.

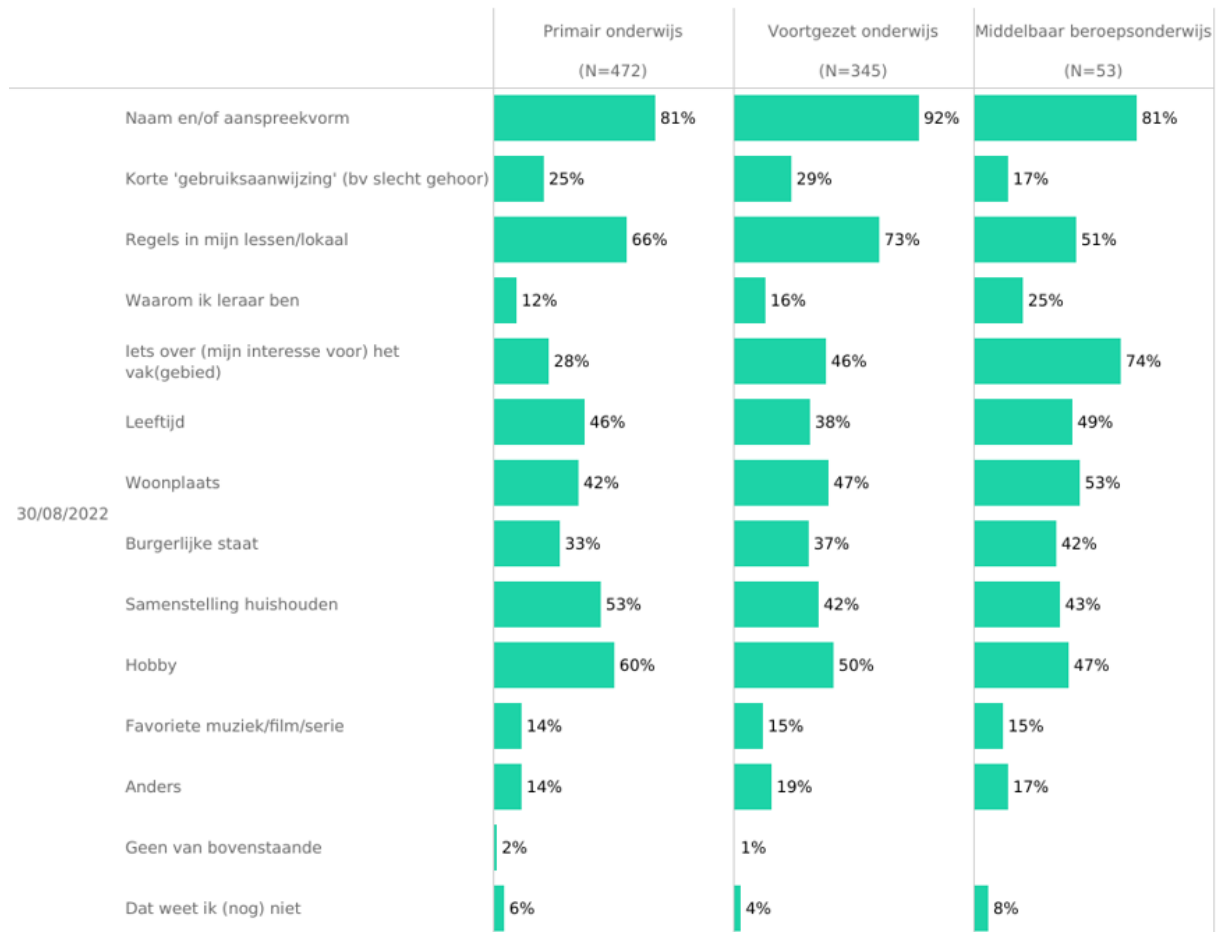
Leraren in opleiding krijgen echter niet zelden 'slechts' de context mee van de school waar ze stagelopen. Als opleider probeer je ook inzicht te geven in andere contexten en te laten zien wat vaak en minder vaak voorkomt binnen het leraarschap. Je stelt vast regelmatig studenten gerust door te zeggen dat ze niet de enige zijn die hier tegenaan lopen of je laat zien dat het op andere scholen ook zo (of juist anders!) kan gaan. Hoe mooi zou het zijn als je bij elke vraag of concern van een leraar in opleiding aan 1000 leraren zou kunnen vragen hoe zij daar over denken, of zij hetzelfde hebben meegemaakt of wat zij in die situatie zouden doen? Nou dat panel IS er, en JIJ kunt er gebruik van maken!

De app Teacher Tapp geeft leraren een stem, biedt handvatten voor hun eigen reflectie en professionalisering, brengt de dagelijkse gang van zaken op de werkvloer in kaart en biedt leraren de kans om zichzelf te vergelijken met 1000 anderen in de beroepsgroep. Middels de dagelijkse drie vragen die gaan over onderwijsgerelateerde thema's en het eigen handelen, peilen we in onze app wat er in de school- en lespraktijk speelt. De ervaringen en meningen van duizend deelnemende leraren die verzameld worden bij de peilingen, geven inzicht over de huidige staat van het onderwijs. Door te leren over de ervaringen en meningen van andere deelnemers, creëren we een groter bewustzijn van de (arbeids)omstandigheden en krijg de leraar inzicht in actuele onderwijskwesties die scholen raken. Zeker voor startende leraren is het heel leerzaam om te zien hoe andere leraren iets aanpakken, welke verschillen er kunnen bestaan tussen scholen, dat met meer jaren ervaring bepaalde gevoelens gewoon blijven, of juist vanzelf over gaan.

De drie vragen zijn snel te beantwoorden en geven direct inzicht in hoe andere leraren denken. De dagelijkse peilingen zijn ook een geweldige trigger voor professionele discussies in de personeelskamer (of de colleges op het instituut!) – een enorme kans om van en met collega's te leren. In een tijd waarin onderwijsprofessionals worden gestimuleerd om zich continu te blijven professionaliseren biedt de app een laagdrempelige, effectieve, verbindende en vooral leuke manier om dit te doen. In de workshop vertellen we je alles over de app, grasduinen we samen in de reeds

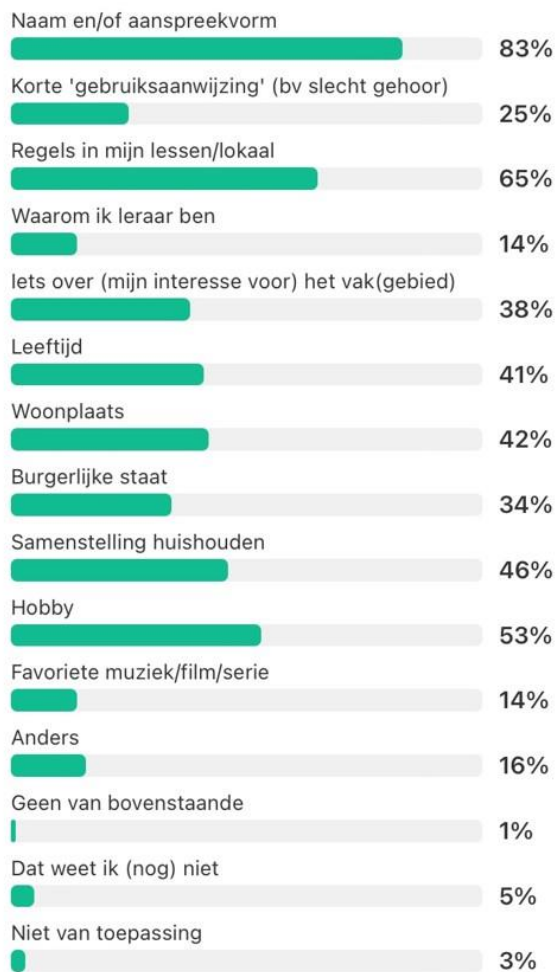
gestelde vragen en opgeleverde resultaten en bespreken we hoe je deze kunt inzetten in de opleiding. Maar: we werken ook samen aan nieuwe vragen die we via Teacher Tapp zouden kunnen stellen. Wat te denken van een wekelijkse of maandelijkse 'de leraar-in-opleiding- wil-weten' serie? Tapp je ook mee?

Wat vertel jij uit jezelf tijdens de eerste les met een nieuwe klas/groep?

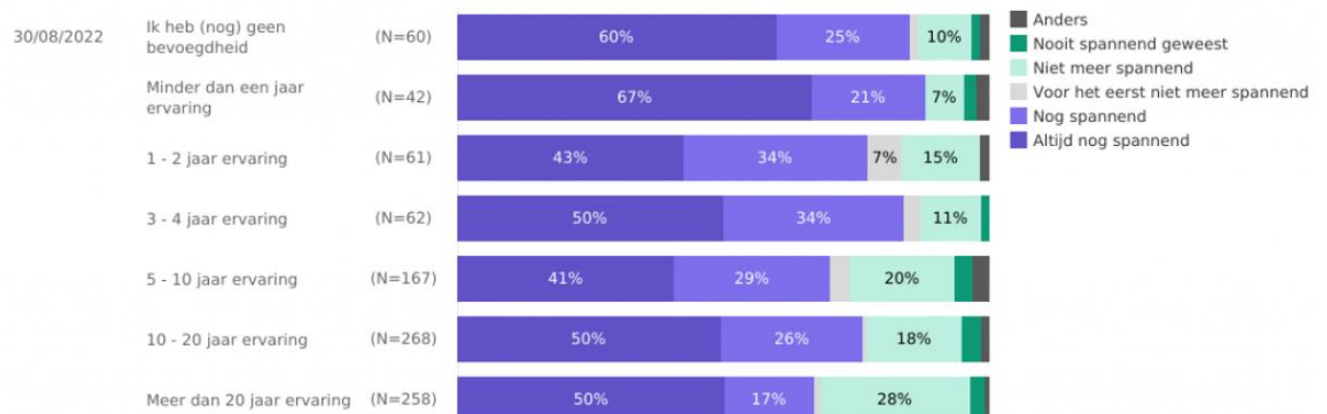
Teacher Tapp NL - vraag beantwoord door 870 leraren op 30/08/2022

Wat vertel jij uit jezelf tijdens de eerste les met een nieuwe klas/groep?

974 responses on 30th August 2022

De eerste les aan een nieuwe klas is ...

Teacher Tapp NL - vraag beantwoord door 918 leraren op 30/08/2022

301. Ontwikkelen van nieuw werkplekcurriculum in samenwerking tussen hogeschool en werkveld

Erik Buchner, Hogeschool Viaa

Curriculum ontwikkeling

Bondige beschrijving

Hogeschool Viaa leidt al haar studenten op in een werkplekcurriculum. Dit doet zij in gezamenlijke verantwoordelijkheid met 20 schoolverenigingen. Hogeschool en schoolbesturen zijn een samenwerking aangegaan wat geresulteerd heeft tot een samenwerkingsverband genaamd SCOPE (zie www.scopesamenopleiden.nl)

SCOPE richt zich niet alleen op het opleiden van de aankomende leerkracht. De samenwerking richt zich op het leren van de student, de startende leerkracht en de ervaren leerkracht. Ze heeft als doel om in wederzijds verantwoordelijkheid de kwaliteit van hogeschool en opleidingsscholen te realiseren. Op alle niveaus van de organisatie vindt deze samenwerking plaats. In deze workshop willen we laten zien hoe strategische doelen en bestuurlijke doelen doorwerken op het samenwerken op macro -en microniveau van het samen opleiden. Dit spitsen we toe op het onderwerp 'curriculumvernieuwing'. We willen laten zien hoe op verschillende niveaus in gezamenlijkheid gewerkt wordt aan het ontwikkelen van een nieuw curriculum. Dit doen we m.b.v. een carroussel vorm waarin voorbeelden van netwerken en samenwerken worden gepresenteerd.

Abstract

In schooljaar 2024-2025 start hogeschool VIAA met een nieuw Pabo-curriculum. Dit curriculum zal ontworpen worden in een co-creatie tussen hogeschool en werkveld. Hiervoor wordt er gewerkt in netwerken op zowel macro, meso en microniveau. In deze workshop laten we zien hoe we werken aan een gezamenlijke ambitie en (strategische) doelen.

In deze bijeenkomst starten we met een korte introductie op het samenwerkingsverband SCOPE. We schenken aandacht aan de strategische doelen en de organisatiestructuur. Hierin laten we met name zien hoe en waar verantwoordelijkheden zijn belegd. Vervolgens laten we concreet zien hoe werkveld en opleiding gezamenlijk curriculum ontwikkeling vormgeven.

We laten zien hoe het opstellen leeruitkomsten, leerroutes, leeractiviteiten gezamenlijk plaatsvindt. Doel van het gezamenlijk ontwerpen is het tegemoet komen aan de eisen die in het werkveld aan de toekomstige professional wordt gesteld en recht te doen aan de eisen van het beroep (bekwaamheden en kennisbases). In dit ontwikkelproces staan we voor organisatorische en inhoudelijke uitdagingen en dilemma's. De bijeenkomst willen we gebruiken om met elkaar te bespreken op welke wijze netwerken kunnen bijdragen aan een goed ontwikkelproces waarin diverse belangen worden afgewogen en waarin weloverwogen keuzes gemaakt worden.

Informereren, discussiëren en inspireren zijn het doel van deze ontmoeting

304. (Van) RAP naar een educatieve regio

Jorien van Heerde, Ingrid Lammerse, Hogeschool KPZ

Aanpak lerarentekort / Educatieve regio / Samen Opleiden en Professionaliseren

Bondige beschrijving

In 2019 ontstond in de regio Zwolle e.o. een samenwerking rondom de aanpak van het lerarentekort (RAL). In 2020 ging de RAL over in de RAP en eind 2023 zullen de activiteiten/middelen van de RAP naar verwachting overgaan in een educatieve regio. Een regio waarin samenwerking plaatsvindt op de domeinen onderwijsarbeidsmarkt, opleiden en onderzoek/kennisdeling en waarbij gewerkt wordt aan het versterken van de aantrekkelijkheid van het onderwijs.

Op dit moment werkt landelijk kwartiermaker Lodewijk Asscher aan een advies voor de wijze waarop regionale samenwerking kan worden versterkt. Daarbij pleiten de sectorraden voor een verbreding van de opgave van de partnerschappen Samen Opleiden en Professionaliseren met onderzoek/kennisdeling en arbeidsmarktvragestukken.

Vanuit de eerste gesprekken met schoolbesturen in de regio Zwolle e.o., die in opdracht van de RAP Zwolle e.o. en de Regionale alliantie Oost Werkt gezamenlijk met de partnerschappen worden gevoerd, lijken de schoolbesturen hier positief tegenover te staan. Over wat het betekent voor werkgevers, opleiders en RAP activiteiten wanneer partnerschappen niet enkel verantwoordelijk zijn voor het opleiden van (aspirant) leraren, maar ook een rol krijgen in het beïnvloeden van de onderwijsarbeidsmarkt gaan we gezamenlijk in gesprek. Dit levert ideeën, inspiratie en kennis op die relevant is voor de eigen regio/context.

Abstract

Onderwerp

In 2019 ontstond in de regio Zwolle e.o. een samenwerking rondom de aanpak van het lerarentekort (RAL). Uniek aan de RAL/RAP regio Zwolle e.o. is dat de regio bestaat uit ruim 60 schoolbesturen primair en voorgezet onderwijs, 3 mbo-instellingen en 4 hogescholen én er sectoroverstijgend wordt samengewerkt aan het maatschappelijke vraagstuk van personeelstekort. In 2020 ging de RAL over in de RAP (verbreding van lerarentekort naar personeelstekort) en voor eind 2023 staat op de agenda dat de activiteiten en middelen van de RAP overgaan in een educatieve regio. Een regio waarin samenwerking plaatsvindt op de domeinen onderwijsarbeidsmarkt, opleiden en onderzoek/kennisdeling en waarbij gewerkt wordt aan het versterken van de aantrekkelijkheid van het onderwijs (Actieplan voor de onderwijsarbeidsmarkt. Duurzaam werken in het onderwijs: een aantrekkelijk perspectief. 2021).

Ten tijde van dit schrijven werkt landelijk kwartiermaker Lodewijk Asscher aan een advies voor de wijze waarop regionale samenwerking kan worden versterkt. Daarbij pleiten de sectorraden voor een verbreding van de opgave van de partnerschappen Samen Opleiden en Professionaliseren met onderzoek/kennisdeling en arbeidsmarktvragestukken (Inbreng sectorraden – versterking regionale samenwerking, 2022).

Vanuit de eerste gesprekken met schoolbesturen in de regio Zwolle e.o., die in opdracht van de RAP Zwolle e.o. en de Regionale alliantie Oost Werkt gezamenlijk met de partnerschappen worden gevoerd, lijken de schoolbesturen hier positief tegenover te staan. Het biedt kansen om de huidige partnerschappen: de geografische dekking, de samenstelling én samenwerking van werkgevers en opleiders en de bredere doelstelling ervan onder de loep te nemen en voort te borduren op de successen die dit al oplevert. Tegelijkertijd ligt het risico van institutionalisering op de loer, daar waar meerdere complexe vraagstukken worden belegd in vaste samenstellingen van netwerken (Edith et al., 2002). Iets wat werkgevers en opleiders in de regio graag willen voorkomen. Ons realiserende dat

deze governance vraag van groot belang is, worden er op de inhoud kansen gezien wanneer partnerschappen niet enkel verantwoordelijk zijn voor het opleiden van (aspirant) leraren, maar ook een rol krijgen in het beïnvloeden van de onderwijsarbeidsmarkt. Een rol in onder meer het bevorderen van instroom, aantrekkelijkheid van het beroep, behoud van personeel, strategische personeelsplanning. Maar wat betekent deze rolverbreiding voor werkgevers? Voor opleiders? En niet in de laatste plaats voor (aspirant) leraren? Hoe borgen we de opbrengsten van de RAP? En wie voert hierbij de regie?

Gespreksvorm

In dit ronde tafelgesprek verkennen we gezamenlijk

- wat er nodig is voor het succesvol integreren van arbeidsmarktfragmenten in de partnerschappen Samen Opleiden en Professionaliseren;
- op welke wijze de opbrengsten van de RAP kunnen worden geborgd;
- wat de verbreding van de opdracht van Samen Opleiden en Professionaliseren betekent voor lerarenopleiders.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderwijs

De vorming van educatieve regio's is actueel en zal grote invloed hebben op de toekomst van Samen Opleiden en Professionaliseren, RAP en regionale allianties.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Door het gezamenlijk bespreken en delen van perspectieven (meer) kansen zien voor de wijze waarop een duurzame onderwijsarbeidsmarkt vorm kan krijgen in de eigen regio en context.

Referenties

VO raad, VSNU, MBO raad, PO raad, Vereniging Hogescholen (2021). Actieplan voor de onderwijsarbeidsmarkt. Duurzaam werken in het onderwijs: een aantrekkelijk perspectief
PO raad, VO raad, MBO raad, Vereniging Hogescholen, Universiteiten van Nederland (7 oktober, 2022). Inbreng sectorraden – versterking regionale samenwerking.

E. Hooge, H. Theisens, H. van der Veen, S. Waslander (juni, 2022). De regio als bestuurlijk schaalniveau.

309. Ontwikkelgesprekken voor een integrale begeleidings- en beoordelingspraktijk

Martine van Rijswijk, Graduate School of Teaching, Universiteit Utrecht; Richard van den Berg, Academie Tien; Theo van den Bogaart, Instituut Archimedes, Hogeschool Utrecht

leraren-in-opleiding / lerende gemeenschap / partnerschap

Bondige beschrijving

Het Opleidingshuis is een leergemeenschap op de werkplek waar betrokkenen vanuit lerarenopleidingen en school actief zijn. In het Opleidingshuis is bewust gekozen voor een integrale aanpak van begeleiden en beoordelen van leraren-in-opleiding. In het artikel *Ontwikkelgesprekken voor een integrale begeleidings- en beoordelingspraktijk van leraren-in-opleiding* wordt zichtbaar gemaakt onder welke voorwaarden deze integrale benadering vorm krijgt in ontwikkelgesprekken. We vonden verschillende mediërende factoren. Opleiders toonden bekwaamheden als ‘boundary crossers’ en wogen opleidingseisen in relatie tot verschillende andere referentiekaders. Gelijkwaardigheid van de betrokkenen in de ontwikkelgesprekken bleek van groot belang en gerelateerd aan de school als lerende gemeenschap.

In deze workshop geven we deelnemers de kans om aan de hand van een praktijkcasus te verkennen hoe zij zelf zouden willen en kunnen navigeren rond verschillende referentiekaders in ontwikkelgesprekken, gezien hun eigen context.

Abstract

Inhoud

Je een leven lang ontwikkelen als professional doe je niet alleen. Op een aantal momenten in die ontwikkeling, bijvoorbeeld tijdens de opleiding, is de betrokkenheid van anderen geformaliseerd. Vanuit het gedachtegoed van samen opleiden trekken deze personen idealiter samen en met een gemeenschappelijk doel op. We hebben dit in ons onderzoek op een opleidingschool (‘het Opleidingshuis’) verwezenlijkt zien worden in zogenaamde ontwikkelgesprekken. Dit zijn halfjaarlijkse gesprekken tussen de lerende en opleiders van school én instituut waarin op integrale wijze wordt begeleid en beoordeeld. We vonden verschillende mediërende factoren om die combinatie van begeleiden en beoordelen in de praktijk vorm te geven. We zagen dat opleiders bekwaamheden als ‘boundary crossers’ hebben en zich nadrukkelijk als gelijkwaardige partners in de ontwikkelgesprekken opstellen. De context van de school als lerende gemeenschap was hierbij voorwaardelijk, vragen rond begeleiden en beoordelen werden open besproken. We zagen dat in het gezamenlijke proces van begeleiden en beoordelen de opleiders redeneerden vanuit vier kaders. De eerste drie zijn beschreven door De Vos, Baartman, Van der Vleuten en De Bruijn (2022) in hun studie van beslisprocessen van werkplekbegeleiders: (1) het educational frame biedt het perspectief van curriculumopbouw en opleidingseisen, (2) in het comparison frame maken opleiders vergelijkingen met andere leraren-in-opleiding die in dezelfde opleidingsfase zijn en (3) in het vocational frame richt men zich op een holistisch en intuïtief beroepsbeeld van de betrokkenen in het gesprek: een idee over leraarskwaliteit dat ontstaan is op basis van ervaring, theorie, discussie en visie. Het vierde kader dat we observeerden, betreft (4) de persoonlijke ervaring van de opleider met de leraar-in-opleiding.

Hoe wil je de sessie organiseren?

Deze workshop bestaat uit drie onderdelen. In het eerste gedeelte van de workshop doen deelnemers mee aan de simulatie van een ontwikkelgesprek om inzicht te krijgen in de manier waarop zij zelf een afweging voor begeleiding en beoordeling kunnen maken op basis van de vier kaders. In het tweede gedeelte van de workshop bestuderen deelnemers de lerende gemeenschap van hun eigen opleidingspraktijk en maken een netwerkanalyse om de kansen voor integraal begeleiden en beoordelen in kaart te brengen. In het derde gedeelte van de workshop reflecteren we op welke professionele bekwaamheden dit van opleiders vraagt, en hoe deze verdiept kunnen worden.

Wat levert de workshop de deelnemers op?

Deelnemers ervaren een concreet voorbeeld van een ontwikkelgesprek waarin gelijkwaardigheid tussen alle betrokkenen uitgangspunt is. Daarnaast krijgen zij inzicht in hoe zij afwegingen tussen referentiekaders kunnen maken. De deelnemers krijgen inzicht in het ontwikkelmogelijkheden voor de eigen school als lerende gemeenschap op basis van een netwerkanalyse. Daarnaast brengen zij in kaart welke ontwikkeling in professionele bekwaamheden dit vraagt.

Wat wordt er verwacht van de deelnemers?

Van deelnemers verwachten wij een actieve bijdrage in de simulatie van het ontwikkelgesprek, en daarnaast een constructieve, ontwikkelingsgerichte blik op de eigen opleidingspraktijk.

311. TalentKrachtig Netwerkleren: Van en met elkaar leren in de onderwijszorg(opleidings)praktijk.

Carla Geveke, Mariska de Peuter, Marjan van Dijk, Hanzehogeschool Groningen

Netwerkleren / Interprofessioneel samenwerken / Talentontwikkeling

Bondige beschrijving

Binnen de leeropdracht Diversiteit in Leren en Gedrag van het lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving (Hanzehogeschool Groningen) is het model Netwerkleren dat oorspronkelijk is ontwikkeld door de Open Universiteit doorontwikkeld tot TalentKrachtig Netwerkleren, een vorm om van en met elkaar te leren over leerlingen met een autismespectrumstoornis. De werkwijze, waarbij deelnemers rondom leervragen kennis en ervaringen delen, is verder door ontwikkeld, zodat leerkrachten en jeugdhulpverleners samen hun handelen en interprofessionele samenwerkingsvaardigheden kunnen versterken, zodat zij samen een talentkrachtig integraal aanbod op maat kunnen vormgeven. Tegelijkertijd wordt het Talentkrachtig Netwerkleren in de Pabo van de Hanzehogeschool toegepast in de Minor Gedrag en Leren zodat studenten op een inspirerende wijze elkaars netwerk leren gebruiken om te leren rondom allerlei problematieken gelieerd aan leren en gedrag. Dit programma is samen met NHL Stenden opgezet. Deze workshop heeft tot doel inzichtelijk te maken hoe TalentKrachtig Netwerkleren werkt en hoe het toegepast kan worden als middel om van en met elkaar te leren en hiermee (inter)professionele vaardigheden te ontwikkelen in de opleiding of onderwijs(zorg)praktijk.

Abstract

Inhoud

Het netwerklectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving (leeropdracht Diversiteit en Gedrag), verbonden aan de Pedagogische Academie van de Hanzehogeschool Groningen gebruikt in meerdere projecten model TalentKrachtig Netwerkleren. Inmiddels wordt dit model ook in de lerarenopleiding gebruikt als manier om studenten in hun kracht te zetten.

TalentKrachtig Netwerkleren werkt vanuit de talentgerichte visie op ontwikkeling. Uitgangspunt is dat iedereen een ontwikkelingspotentieel heeft dat kan worden aangesproken, zodat de persoon kan excelleren ten opzichte van eerder presteren van zichzelf (Haakma et al., 2020; Steenbeek et al., 2011; Veenker et al., 2017). Dit geldt zowel voor de onderwijs(zorg)professional die leert, als ook voor de leerlingen waarmee de professional werkt. Netwerkleren is een vorm die de professional (in spe) in zijn/haar kracht zet. Netwerkleren kan worden beschreven als leren dat door professionals zelf wordt vormgegeven, waardoor maatwerk geleverd wordt (Coenders & Laat, 2010). De actieve verbinding met anderen zorgt voor groei in persoonlijke ontwikkeling, verbreden van praktijkkennis en/of theoretische kennis (Korenhof et al., 2014). Omdat de deelnemers zelf leervragen inbrengen, wordt het eigenaarschap en de toewijding van de deelnemer bevorderd. Kennis vanuit de netwerken rondom de deelnemende professionals wordt hierbij ingezet en een nieuw netwerk wordt gecreëerd. Het leren in netwerken faciliteert het innovatieve vermogen van de leraren (Van den Berg, 2020). Het TalentKrachtig Netwerkleren wordt als zinvol ervaren, omdat het voor iedere deelnemer toepasbaar is voor de eigen specifieke context en van (potentiële) invloed op het leren van de leerlingen (Bartels & Vrieling, 2016; Lieberman & Wood, 2002; Van den Berg, 2020).

Organisatie van de workshop

Na een korte toelichting over het concept TalentKrachtig Netwerkleren gaan deelnemers aan de slag met netwerkleren. Deelnemers formuleren leervragen rondom een thema interprofessioneel werken. De leervragen worden in gezamenlijk overleg gerangschikt op mate van complexiteit. De vragen worden één voor één groepsgewijs besproken in een reflectief gesprek, waarbij we beginnen met de minst complexe vraag. Doordat de deelnemers kennis en ervaringen uit hun eigen netwerk

gebruiken in de uitwisseling, wordt de blik van eenieder verbreed én worden concreet toepasbare acties ten behoeve van talentontwikkeling in de eigen onderwijspraktijk geformuleerd. Door het kijken vanuit het perspectief van een ander, worden deelnemers uit hun comfortzone gehaald en uitgedaagd om vanuit een andere bril naar onderwijs(zorg)situaties te kijken. We sluiten de workshop af met een discussie over hoe werkzaam deze vorm is voor de eigen opleidings- of onderzoekspraktijk, zowel binnen de organisatie als wel organisatie-overstijgend.

Opbrengst workshop

De deelnemers leren hoe het TalentKrachtig Netwerkleren als middel om effectief van en met elkaar te leren kan worden ingezet. Dit model is gebaseerd op onderzoek naar netwerklernen waarbij leraren, jeugdhulpverleners werkzaam in het onderwijs, docenten en studenten van de Pabo, Social Work en Toegepaste Psychologie betrokken zijn. Dit maakt dat er we brede toepassingsmodelijkheden kunnen delen voor diverse praktijken die verbonden zijn aan onderwijs.

Verwachtingen van de deelnemers

Kennis- en ervaringen delen rondom relevante onderwijs(zorg)thema's waarbij talentontwikkeling en (inter)professioneel werken centraal staan.

Referenties

- Bartels, M., & Vrieling, E. (2016). Faciliteren van netwerklernen voor optimale motivatie. In *Delen is versterken: Educatiejaarboek 2016 Iselinge hogeschool* (pp. 81–95). Iselinge Hogeschool.
- Coenders, M., & Laat, M. F. de. (2010). Netwerklernen in het onderwijs: professionalisering in de praktijk. *MESO Focus*, 78, 17–25.
- Haakma, I., Veenker, H., Bisschop Boele, E., Steenbeek, H., & Van Geert, P. L. C. (2020). Curious Minds-Kunsteducatie. *Cultuur + Educatie*, 19(54).
- Korenhof, M., De Kruif, R., & De Laat, M. (2014). Leren van Aruba : professionaliseren van leraren in netwerken. *Onderwijsinnovatie*, juni, 35–38.
- Lieberman, A., & Wood, D. R. (2002). From Network Learning to Classroom Teaching. *Journal of Educational Change*, 3(3), 315–337. <https://doi.org/10.1023/A:1021286014650>
- Steenbeek, H., & Uittenbogaard, W. (2009). Bèta-talenten van jonge kinderen in kaart. *Panama-Post*, 89–100.
- Steenbeek, H. W., Van Geert, P. L. C., & Van Dijk, M. W. G. (2011). The dynamics of children's science and technology talents: A conceptual framework for early science education. *Netherlands Journal of Psychology*, 66(3), 96–109.
- Van den Berg, E. (2020). De connective teacher: Leren in netwerken voor een toekomstbestendig beroep. In *Kwaliteitsreeks / Verdieping. Platform Samen Opleiden & Professionaliseren*.
- Veenker, H., Steenbeek, H., Van Dijk, M., & Van Geert, P. (2017). Talentgerichte ontwikkeling op de basisschool: Een dynamische visie op leren en onderwijzen. Uitgeverij Coutinho.

356. Werken met leeruitkomsten en landelijke leeruitkomstgebieden

Werkgroep Professionalisering Lerarenopleiders

Régie Driessen, Opleidingsschool Midden-Brabant; Eize Stamhuis, Hogeschool Viaa; Veronique Senne, Hogeschool Leiden; Mariska Krijgsman, Thomasmore Hogeschool; Bernadette Laudy, NHL Stenden Hogeschool

Leeruitkomsten / Flexibilisering / Samen opleiden

Bondige beschrijving

In het kader van het 'Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen' zijn verschillende werkgroepen opgestart. Eén werkgroep richt zich op het werken met leeruitkomsten.

In deze workshop worden twee producten van de werkgroep gepresenteerd en toegelicht. De eerste is de 'Handreiking werken met leeruitkomsten' met daarin opgenomen het op de website 'leraren voor morgen' gepubliceerde begrippenkader met toelichting en het harmonisatie-instrument. Het tweede product is een concept van de 'landelijke leeruitkomstgebieden' als startdocument voor discussie.

De interactieve sessie is ook bedoeld om feedback op te halen op de bruikbaarheid van dit concept.

Abstract

Onderwerp

In het kader van het 'Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen' zijn verschillende werkgroepen opgestart.

De werkgroep werken met leeruitkomsten heeft een aantal producten ontwikkeld die helpend zijn voor alle lerarenopleidingen om het curriculum in te richten aan de hand van leeruitkomsten.

In deze workshop worden twee producten van de werkgroep gepresenteerd en toegelicht. De eerste is de 'Handreiking werken met leeruitkomsten' met daarin opgenomen het op de website 'leraren voor morgen' gepubliceerde begrippenkader met toelichting en het harmonisatie-instrument.

Het begrippenkader is bedoeld om de gesprekken ten behoeve van landelijke afstemming zo goed mogelijk en met zo min mogelijk miscommunicatie te kunnen voeren. Daarnaast kan het een hulpmiddel zijn voor opleidingen die bezig zijn of gaan met leeruitkomsten. Het korte begrippenkader heeft als doel de belangrijkste begrippen rondom werken met leeruitkomsten in relatie tot elkaar te ordenen en te duiden. De gehanteerde begrippen worden uitgebreid gedefinieerd, toegelicht en van verwijzingen voorzien in de toelichting op het begrippenkader.

Het tweede product is een concept van de 'landelijke leeruitkomstgebieden' als startdocument voor discussie.

De werkgroep werkt aan een voorstel voor landelijke leeruitkomsten op eindniveau op vijf leeruitkomstgebieden: pedagogisch handelen, (vak)didactisch handelen, (vak)inhoudelijke expertise, onderzoekend handelen en professionele identiteit. Deze leeruitkomstgebieden zijn geënt op de bekwaamheidseisen en zullen zo geschreven worden dat opleidingen hun eigen leeruitkomsten hieronder kunnen ordenen.

Gespreksvorm

Deelnemers aan de *workshop* worden uitgenodigd om actief mee te werken aan een oplossing voor complexe vraagstukken, in dit geval landelijke leeruitkomstgebieden en het begrippenkader.

Bij de plenaire start is aandacht voor het vraagstuk en benoemen de workshopleiders de belangrijkste thema's binnen het vraagstuk. Rond die thema's starten groepsdiscussies.

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden. We delen in deze sessie zowel de inhoud als de vorm van de leeruitkomstgebieden en peilen waar de deelnemers zich in herkennen. Daarna gaan de deelnemers met elkaar in gesprek over:

- Het begrippenkader dat bedoeld is om de gesprekken ten behoeve van landelijke afstemming zo goed mogelijk en met zo min mogelijk miscommunicatie te kunnen voeren.
- Het harmonisatie-instrument dat als doel heeft om de leeruitkomsten die de verschillende opleidingen hanteren, vergelijkbaarder te maken.
- De leeruitkomstgebieden waaronder opleidingen hun eigen leeruitkomsten hieronder kunnen ordenen.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Deze sessie bouwt voort op de opbrengsten van de werkgroep Leeruitkomsten. Hoe kun je de opbrengsten implementeren in je eigen opleiding? En wat is daarvoor nodig voor zowel opleidingen als voor instituuts- en schoolopleiders?

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

De deelnemers ontwikkelen een beeld van wat nodig is om in hun eigen praktijk met leeruitkomst(gebied)en te werken.

Referenties

Werkgroep leeruitkomsten (2022) harmoniseringsinstrument leeruitkomsten.
Werkgroep leeruitkomsten (2022) begrippenkader leeruitkomsten.
Werkgroep leeruitkomsten (2022) toelichting begrippenkader leeruitkomsten.
Werkgroep leeruitkomsten (2022) vijf leeruitkomstgebieden.

Parallelsessies 4

33. Samen leren in het onderwijscafé

Heleen Vellekoop, Joris van Hamersveld, Hogeschool Windesheim; Ellen van Opzeeland, Opleidingsschool Noordermarke

Onderwijscafé / leergemeenschap / informeel leren

Bondige beschrijving

We laten je ervaren hoe we binnen Noordermarke leren in onderwijscafés waar opleiders, docenten en studenten in een informele, speelse setting onder strakke regie samen duurzaam wijzer worden rond relevante thema's. Het thema van het onderwijscafé op de Velon Conferentie is, hoe kan het ook anders: Het Onderwijscafé!

Abstract

In de vorm van een onderwijscafé laten we je ervaren hoe we binnen Noordermarke samen leren in onderwijscafés. Zowel de vorm als de inhoud van die cafés wijken af van "standaard" themabijeenkomsten die plaatsvinden in klaslokalen. We wilden als lerarenopleiders binnen Noordermarke af van het gedwongen en schoolse karakter van dergelijk bijeenkomsten. Praten en leren over onderwijs op een ongedwongen manier aan de hand van ludieke werkvormen die interactie en discussie ontlocken, is ons inziens zinvoller en ook niet onbelangrijk, leuker. We kozen voor thema's die moeten prikkelen: de gelukkige leraar, wervelende werkvormen en school is stom. Het café vindt elke keer plaats op een andere school binnen de opleidingsschool. Door de kroeg/het café te gebruiken als metafoor voor een plek waar op natuurlijke wijze geleerd wordt, waren passende werkvormen voor die context snel bedacht.

De ongedwongen sfeer van een café mag natuurlijk niet ten kosten gaan van de inhoud. Het klinkt heel vrijblijvend, maar dat is paradoxaal alleen mogelijk door een strakke regie. We ontwikkelden per café verschillende rondes (metafoor: een "rondje geven"), waarin de koppeling tussen praktijkervaringen en theoretische, onderwijskundige inzichten op ludieke wijze gemaakt wordt. Zo hebben we voor het onderwijscafé over wervelende werkvormen een "drankspel" (appelsap als whisky) gemaakt met een kaartspel. Op de voorkant van elke kaart staat een vraag m.b.t. (het inzetten van) werkvormen. Degene die de vraag voorleest moet het antwoord op de vraag geven; de rest van de groep moet daarna besluiten om wel of niet mee te gaan met dat antwoord. Op de achterkant van de kaart staat het antwoord met een verwijzing naar een (vak)didactische bron. De spelers die het antwoord fout hebben, moeten een slok van hun "whisky" nemen. De speler die na de laatste kaart nog het meeste drank in zijn/haar glas heeft zitten heeft gewonnen. Het interessante is dat het antwoord vaak niet voor lief wordt genomen en dat er een gesprek ontstaat n.a.v. de vraag, het antwoord en de verwijzing naar de bron. Het effect van die werkvorm sluit dus aan bij onze visie waarin we studenten proberen uit te dagen kritisch te kijken naar clichés en dogma's. De groepjes worden zo heterogeen mogelijk samengesteld, d.w.z. bestaande uit zowel studenten, werkplekbegeleiders, schoolopleiders als instituutopleiders (De Ruijter & Nouta, 2021). Als gastheer en -vrouw van het onderwijscafé lichten we op metaniveau ons handelen toe: we laten expliciet zien hoe we de aandacht trekken (geïmproviseerd cabaretstukje aan de "stamtafel"), hoe we de rondes hebben opgebouwd en welke didactische en pedagogische keuzes we daarin gemaakt hebben, constant met een knipoog naar achterliggende didactische en pedagogische principes (De Ruijter & Nouta, 2021, Lachmansingh & Van der Meulen, 2021). Door transparant te zijn over ons didactische en pedagogisch handelen modellen we didactische principes.

In onze ontmoeting op het Velon-congres ervaar je hoe zo'n onderwijscafé werkt.

Referenties

Aan de Stegge, C. (2021). Leer studenten om hun zintuigen te oefenen. Stimuleer hen om een eetgroep te starten. In J. van der Stel, M. de Ruijter & A. Ribbert (Reds.), *De Leidse canon. Hoe leren studenten in het hoger beroepsonderwijs?* (pp. 68-73). Hogeschool Leiden.

De Ruijter, M & Nouta, J. (2015). Hoe maken studenten effectief gebruik van docenten bij het verwerven van kennis? In J. van der Stel, M. de Ruijter & A. Ribbert (Reds.), *De Leidse canon. Hoe leren studenten in het hoger beroepsonderwijs?* (pp. 60-67). Hogeschool Leiden.

Lachmansingh, S. & Van der Meulen, Y. (2015). Voorbeeld doet volgen. Geef het juiste (of onjuiste) voorbeeld om leren te bevorderen. In J. van der Stel, M. de Ruijter & A. Ribbert (Reds.), *De Leidse canon. Hoe leren studenten in het hoger beroepsonderwijs?* (pp. 186-191). Hogeschool Leiden.

55. ELWleR: Onderzoeksnetwerk opleiders rekenen-wiskunde

Ronald Keijzer, Hogeschool IPABO; Hanneke van Doornik, Fontys Hogeschool; Marjolein Kool, Hogeschool Utrecht; Michiel Veldhuis, Hogeschool IPABO & Marnix Academie

Praktijkonderzoek / rekenen-wiskunde / pabo

Bondige beschrijving

Het vak rekenen-wiskunde op de lerarenopleiding basisonderwijs is nogal eens onderwerp van discussie. Opleiders in de ELWleR onderzoeksgroep ontwikkelden de afgelopen 15 jaar een constructieve werkwijze om door middel van onderzoek bij te dragen aan deze discussie en om daarnaast een bijdrage te leveren aan het opleidingsonderwijs rekenen-wiskunde. Voor betrokken opleiders vormt de groep mede een professionaliseringsinstrument. Het onderzoek van de ELWleR onderzoeksgroep heeft zich onder meer gericht op professionele gecijferdheid van studenten, wiskundige attitude van studenten, en het ontwikkelen domeinspecifieke kwaliteitscriteria voor het opleidingsonderwijs rekenen-wiskunde.

De domeinspecifieke focus levert een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van de kwaliteit van het opleidingsonderwijs rekenen-wiskunde. In de ELWleR-onderzoeksgroep wisselen lerarenopleider van verschillende instituten onderzoeks-ideeën en -ervaringen uit en dragen resultaten uit naar opleiders die (nog) niet bij de groep betrokken zijn. De centrale vraag in het gesprek zal gaan over de rol van (praktijk)onderzoek in de pabo's ten behoeve van de kwaliteit van het basis- en het opleidingsonderwijs. Wat zou ELWleR nog meer moeten onderzoeken? Hoe kan ELWleR haar draagvlak en impact vergroten? Gezamenlijk gaan we in gesprek over de kwaliteit van het opleidingsonderwijs en de ontwikkeling van opleiders en zoeken naar de rol die onderzoeksgroepen als ELWleR daarbij kunnen spelen.

Abstract

Onderwerp

Het vak rekenen-wiskunde op de lerarenopleiding basisonderwijs is nogal eens onderwerp van discussie. Opleiders in de ELWleR onderzoeksgroep ontwikkelden de afgelopen 15 jaar een constructieve werkwijze om door middel van onderzoek gefundeerd bij te dragen aan deze discussie en daarmee tevens de kwaliteit van het opleidingsonderwijs rekenen-wiskunde te verhogen. Voor betrokken opleiders fungeert de groep tevens als professionaliseringsinstrument. Het onderzoek van de ELWleR onderzoeksgroep heeft zich onder meer gericht op professionele gecijferdheid van studenten, wiskundige attitude van studenten, en het ontwikkelen domeinspecifieke kwaliteitscriteria voor het opleidingsonderwijs rekenen-wiskunde. De domeinspecifieke focus draagt krachtig bij aan de doorontwikkeling van het opleidingsonderwijs rekenen-wiskunde. Maar deze focus vraagt ook om actief betrekken van ideeën vanuit het werkveld en andere vakken binnen de lerarenopleiding.

Gespreksvorm

In deze ontmoeting kiezen we voor een rondetafelgesprek, zodat ieder de gelegenheid krijgt een gelijkwaardige bijdrage te leveren.

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

Enkele leden van de ELWleR onderzoeksgroep geven aan de hand van een of meer concrete voorbeelden een beeld van de samenwerking en interactie van de groep. Vervolgens wordt op deze werkwijze gereflecteerd, waarvoor ook deelnemers uitgenodigd worden. Zij worden verder uitgenodigd de eigen ideeën en beelden in te brengen over hoe een groep als de ELWleR onderzoeksgroep bijdraagt aan professionalisering van opleiders en bijdraagt aan de verbetering van het opleidingsonderwijs.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

De ELWleR onderzoeksgroep is voortdurend op zoek naar nieuwe perspectieven op en ontwikkeling van het opleidingsonderwijs. Deelnemers aan de rondetafel worden uitgedaagd hun beelden hieraan toe te voegen.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

De dialoog voorbij de eigen horizon biedt nieuwe perspectieven. Aldus wordt de ELWleR onderzoeksgroep gevoed door ideeën die in het rondetafelgesprek naar voren komen. Zo ontstaan mogelijk nieuwe onderzoeken die door de onderzoeksgroep opgepakt worden of er ontstaan onverwachte verbindingen tussen onderzoekers, die willen werken aan de kwaliteit van hun opleidingsonderwijs.

Referenties

Keijzer, R & Kools, Q. (2019) Mathematics teacher educators' professional development as by-product of practice based research: the elwier research group. In EAPRIL 2018 Conference Proceedings (pp.21-36). EAPRIL: Portorož, Slovenia.

72. Responsiviteit in de lerarenopleiding: professionalisering gericht op begeleiding van studenten

Anke Creutzburg, Marjolijn Peltenburg, Marnix Academie

Responsiviteit / Co-creatie / Storend leerlinggedrag

Bondige beschrijving

Het onderwerp van dit rondetafelgesprek is responsiviteit in de lerarenopleiding. Responsief leerkrachtgedrag is de manier van reageren op of het bijsturen van leerlinggedrag waarbij tegemoet gekomen wordt aan emotionele behoeften van veiligheid en goed contact met leerlingen. Juist in situaties waarin leerlingen storend gedrag vertonen kan het lastig zijn voor leraren-in-opleiding om responsief te blijven. Dit vraagstuk beschouwen we in de context van het Samen Opleiden. We onderzoeken hoe een gedeeld professionaliseringstraject voor schoolopleiders en instituutopleiders van de Marnix Academie (Pabo) met betrekking tot responsief leerkrachtgedrag kan bijdragen aan leren in co-creatie. In dit ronde tafelgesprek gaan we op basis van een casus in gesprek over hoe een gedeeld professionaliseringstraject voor schoolopleiders en instituutopleiders kan bijdragen aan meer continuïteit in ervaren begeleiding van leraren-in-opleiding. De opbrengsten worden vastgelegd en gedeeld met de deelnemers van het rondetafelgesprek.

Abstract

Onderwerp

Het onderwerp van dit ronde tafelgesprek is responsiviteit in de lerarenopleiding. We hebben aanwijzingen dat leraren-in-opleiding regelmatig verschillen ervaren tussen begeleiding op de onderwijsinstelling en de praktijkscholen: niet alleen de pedagogische handelingsadviezen maar ook het voorbeeldgedrag (de gedragsstrategieën) van de mentoren in de praktijk, verschillen nogal eens van de pedagogische handelingsadviezen van docenten op de onderwijsinstelling (Nghia & Tai, 2017; Struyven et al., 2011; Tindowen et al., 2019). Leraren-in-opleiding worden onzeker vanwege de verschillende manier van reageren op m.n. storend leerlinggedrag.

Gespreksvorm

Ronde tafelgesprek

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

In dit ronde tafelgesprek nodigen we de deelnemers uit om mee te praten over het thema responsiviteit op de grens tussen opleiding en praktijk. Responsief leerkrachtgedrag is de manier van reageren op of het bijsturen van leerlinggedrag waarbij tegemoet gekomen wordt aan emotionele behoeften van veiligheid en goed contact met leerlingen (Rimm-Kaufman & Sawyer, 2004). Juist in situaties waarin leerlingen storend gedrag vertonen kan het een lastig vraagstuk zijn voor leraren-in-opleiding om responsief te blijven. Met storend gedrag bedoelen we het leerlinggedrag dat door de leerkracht als storend wordt ervaren (de Ruiters et al., 2019; Mainhard et al., 2018; Aldrup et al., 2018). Het vraagstuk van hoe omgaan met storend leerlinggedrag beschouwen we in de context van het Samen Opleiden. Aan de hand van een casus vragen we de deelnemers om de continuïteiten en discontinuïteiten in kaart te brengen die een leraar-in-opleiding ervaart in de begeleiding die hij/zij krijgt vanuit de opleiding (instituutopleiders) en vanuit de praktijk (schoolopleiders) op het gebied van responsiviteit. De casus is (met toestemming) ontleend aan een vierdejaars student op de Pabo. We wisselen uit over de dilemma's die deze leraar-in-opleiding ervaart en de conclusies die zij verbindt aan de ontvangen begeleiding vanuit de opleiding en de praktijk. Vervolgens organiseren we een brainstorm over hoe een gedeeld professionaliseringstraject van schoolopleiders en instituutopleiders kan bijdragen aan meer continuïteit in begeleiding vanuit de opleiding en de praktijk op het gebied van omgaan met storend leerlinggedrag door leraren-in-opleiding.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Het gesprek over hoe een gedeeld professionaliseringstraject voor schoolopleiders en instituutopleiders kan bijdragen aan meer continuïteit in ervaren begeleiding van leraren-in-opleiding voeren we aan de hand van de post it methode. Voordelen van deze werkwijze zijn de gezamenlijkheid en de navolgbaarheid in het komen tot een set principes voor het ontwerp van een gedeeld professionaliseringstraject. Deze set principes wordt bij afronding van het ronde tafelgesprek digitaal gedeeld met de deelnemers die deze principes – naar eigen inzicht en behoefte – kunnen benutten in de eigen werkcontext. De gespreksleiders zullen met de principes hun voordeel doen in een onderzoek naar co-creatie op het gebied van responsiviteit onder opleiders.

Referenties

- Struyven, K., Vrancken, S., Vanvuchelen, H., Leven, J., D'hertefeld, M., Balcaen, M., & Romont, R. (2011). Mentorschap: van toevallige passagier naar co-piloot? Begeleiding en beoordeling van toekomstige leerkrachten door mentoren. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 32(2), 20-26.
- Le Huu Nghia, T., & Ngoc Tai, H. (2017). Preservice Teachers' Identity Development during the Teaching Internship. *Australian Journal of Teacher Education*, 42(8). <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2017v42n8.1>
- Tindowen, D., Bangi, J., Parallag Jr, C. (2019). Pre-service teachers' evaluation on their student internship program. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research* Vol. 18, No. 10, pp. 279-291, October 2019 <https://doi.org/10.26803/ijlter.18.10.18>
- De Rooter, J., Poorthuis, A., Koomen, H. (2019). Relevant classroom events for teachers: A study of student characteristics, student behaviors, and associated teacher emotions. *Teacher and teaching education* 86, 1-12. Doi: 10.1016/j.tate.2019.102899
- Mainhard, M.T., Oudman, S., Hornstra, L., Bosker, R.J., Goetz, T. (2018) Student emotions in class: The relative importance of teachers and their interpersonal relations with students. *Learning and instruction*, 53, 109-119. Doi: 10.1016/j.learninstruc.2017.07.011
- Aldrup, K., Klusmann, U., Lüdkte, O., Göllner, R., & Trautwein, U. (2018) Student misbehavior and teacher well-being: testing the mediating role of the teacher-student relationship. *Learning and instruction*, 58, 126-136 doi.org/10.1016/j.learninstruc.2018.05.006.
- Rimm-kaufman, S., Sawyer, B. (2004) Primary-grade teachers' self efficacy beliefs, Attitudes towards teaching and discipline and teaching practice priorities in relation tot the responsive classroom approach. *The elementary school journal*. Vol. 104 (4) 321-341.

97. Zorg dragen in team: studenten, leerkrachten en lerarenopleiders leren van en met elkaar

Eva Faes, Annelies Aerts, AP Hogeschool Antwerpen

Collective Teacher Efficacy / Brede basiszorg

Bondige beschrijving

Studenten en leerlingen stromen in vanuit diverse socio-economische achtergronden waarbij aan leerkrachten gevraagd wordt om iedereen gelijke leeransen te bieden binnen de brede basiszorg. De brede basiszorg vindt plaats op klasniveau. Hierdoor wordt veel gevraagd van de professionele competenties van leraren (Beijaard, 2019). Uit onderzoek werd aangetoond dat professionele leergemeenschappen de beste plaats zijn om deze kennis en vaardigheden collectief op te bouwen (Vanhoof, 2020). We vinden het dan ook vanzelfsprekend dat onze studenten dit soort netwerklernen meekrijgen vanuit de lerarenopleiding.

In dit inspiratiemoment stellen we het onderzoeksproject Zorg Dragen in Team voor. Daarin onderzoeken we hoe effectief een online leergemeenschap is waarin studenten, leraren en lerarenopleiders samen input krijgen rond bepaalde thema's die te maken hebben met collective teacher efficacy (Donohoo, 2017) en/of brede en verhoogde zorg.

Abstract

Onderwerp

In dit inspiratiemoment stellen we het onderzoeksproject Zorg Dragen in Team voor. Daarin onderzoeken we hoe effectief een online leergemeenschap is waarin studenten, leraren en lerarenopleiders samen input krijgen rond bepaalde thema's die te maken hebben met collective teacher efficacy (Donohoo, 2017) en/of brede en verhoogde zorg.

Probleemstelling

Studenten en leerlingen stromen in vanuit diverse socio-economische achtergronden waarbij aan leerkrachten gevraagd wordt om iedereen gelijke leeransen te bieden binnen de brede basiszorg. De brede basiszorg vindt plaats op klasniveau. Hierdoor wordt veel gevraagd van de professionele competenties van leraren (Beijaard, 2019). Uit onderzoek werd aangetoond dat professionele leergemeenschappen de beste plaats zijn om deze kennis en vaardigheden collectief op te bouwen (Vanhoof, 2020). We vinden het dan ook vanzelfsprekend dat onze studenten dit soort netwerklernen meekrijgen vanuit de lerarenopleiding.

Inbedding in de literatuur

Binnen zo'n professionele leergemeenschap (PLG) is de Collective Teacher Efficacy (CTE) van een school een belangrijke waarde. In onderzoek van Tschannen-Moran en Barr (2004) wordt CTE omschreven als: 'de collectieve perceptie dat de inspanningen die leerkrachten doen binnen het leerproces van hun studenten een positief effect hebben op het leerresultaat van hun studenten ongeacht hun socio-economische achtergrond'. Leerkrachten in een team met een hoge CTE leggen de lat hoog, bieden sterke instructies aan en zetten door wanneer het moeilijk gaat. Deze leerkrachten geloven dat hun leerlingen goede leerresultaten zullen behalen en nemen de verantwoordelijkheid voor deze resultaten. Uit onderzoek komt een positief verband naar boven tussen de CTE van leraren en de leerresultaten van hun leerlingen, ongeacht hun socio-economische achtergrond (Tschannen-Moran & Barr, 2004).

Onderzoeksvragen

- Aan welke kenmerken moet het netwerk voldoen om effectief te zijn?
- Welke waarde op individueel en collectief niveau wordt er gecreëerd door een netwerk. waarin studenten, leerkrachten en lerarenopleiders van en met elkaar leren?

(Eerste) resultaten en conclusies

Algemeen: Bij het opstellen van de PLG, was er te weinig aandacht voor de beginsituatie van de deelnemers. Daardoor werden kennis en vaardigheden verwacht waaraan de deelnemers nog niet konden voldoen. Daarnaast merkten we dat het onevenwicht tussen de aanwezigheid van studenten en leraren-in-de-praktijk een negatief effect heeft op het diep leren van de deelnemers.

Antwoord op OV 1: Er moet gewerkt worden aan gemeenschappelijke visie en waarden. Je moet je collectief verantwoordelijk voelen. Mogelijkheid tot effectieve dialoog. Focus op samenwerking. Bevordering van leren.

Antwoord op OV 2: Deze vraag wordt in '22-'23 beantwoord.

Interactieve wijze van discussiëren

- Placematgesprek rond 3 vragen:
- Wat zijn de sterktes van dit soort PLG?
- Wat zijn de valkuilen van dit soort PLG?
- Welke obstakels zie je nog bij het beantwoorden van OV2?

104. Together Everyone Achieves More: Samen op zoek naar de werkende principes van inductie

Gerrie Amperse, Opleidingsschool Utrecht-Amersfoort; Tamar Tas, Ginny Vlieks, Instituut Theo Thijssen (pabo)

Startersbegeleiding / Basisbekwaam / Werkplezier

Bondige beschrijving

Samenwerken. Alle mensen hebben behoefte aan verbinding, dus ook startende leraren. Welke ingrediënten zitten er in de “ inductie pan” zodat er een voedend, opbouwend én inspirerend gerecht uitkomt? Hoe komen we in de hectiek van alledag binnen een school tot gedeelde ervaringen, begeleiden, reflecteren en een gedeelde taal tussen collega’s? Hoe kunnen we er onder andere voor zorgen dat starters in het onderwijs blijven werken en genieten van hun vak?

Tijdens deze workshop vertellen we over ons project ‘Doorgaande begeleiding voor startende leraren’, waarin we zoek gaan naar de werkende principes? Ook gaan we samen aan de slag om een pad te creëren met stapstenen zodat we met behulp van een lerend netwerk ons doel voor starters behalen: Blijve, basisbekwame collega’s met kwalitatief goed onderwijs als resultaat! We beginnen met het waarom. en gebruiken wie, wat, waar en hoe als sleutelwoorden.

Abstract

Inhoud

Na een korte introductie van inductie en het projectplan waar we met de Opleidingsschool Utrecht-Amersfoort en het Lectoraat Werken in Onderwijs mee bezig zijn, gaan we in groepen aan de slag om de ingrediënten van inductie te verzamelen.

In ons lopende projectplan onderzoeken we in drie jaar de volgende begeleidingslijnen:

Lijn 1: Individuele begeleiding

Lijn 2 Regulier aanbod vanuit (huis) Academie

Lijn 3: Intervisie met andere starters onder begeleiding van schoolopleider en instituutopleider (inclusief ICALT-observatie)

Lijn 4: Community of Practice op basis van gemeenschappelijke interesse vanuit een ontwerpgerichte aanpak met andere starters, een collega, een instituutopleider en een onderzoeker

Lijn 5: Flankerend onderzoek bij de gehele doorgaande leerlijn in drie loops voor de kwaliteitsbewaking

In het eerste onderzoeksjaar(21/22) zijn data verkregen door aan hand van vragenlijsten in gesprek te gaan met schoolopleiders (n=5) en startende leraren (n=12; stem van de starter). Kansen voor zowel de PABO als de scholen zijn geformuleerd. Te denken aan: meer aandacht voor het werken met groepsplannen, meer stage, belang van intervisie, gepersonaliseerd aanbod. Eveneens zijn er lesobservaties uitgevoerd m.b.v. het ICALT-instrument. De verkregen scores laten zien dat de complexe leerkrachtvaardigheden Onderwijs (instructie en verwerking) aandacht verdienen.

Het onderzoek is ingebed in het project ‘Doorgaande begeleiding startende leraren’.

Tijdens de workshop kijken we met elkaar welke netwerken met elkaar verbonden worden door inductie. Als leren bestaat uit een combinatie van werkplek leren, sociaal leren en formeel leren, in de juiste verhoudingen (70-20-10), heeft dit de grootste invloed op de prestaties. Dan begeef je je dus ook in verschillende netwerken.

Hoe en waar vergroot je dan als starter je zelfvertrouwen, je zelfsturing en je zelfbewustzijn?

We creëren in deze workshop door samenwerken een pad met mogelijkheden en zijweggetjes. Stapstenen waarmee we, met behulp van een lerend netwerk, ons doel behalen: energieke, basisbekwame leraren met kwalitatief hoogstaand onderwijs als resultaat!

Hoe wil je de sessie organiseren

Variatie in werkvormen tijdens de workshop, waarin de dialoog centraal staat.

Wat levert de workshop de deelnemers op

Het waarom van inductie wordt praktisch en creatief samen aangevuld met het wie, wat, waar en hoe van de begeleiding van startende leraren. Daarnaast wordt inzicht verkregen wie er allemaal betrokken zijn bij inductie en welk netwerk je waar kunt inzetten.

Wat wordt er verwacht van de deelnemers

Het hebben van ervaring in de begeleiding van startende leraren is een voordeel maar geen voorwaarde. Natuurlijk verwachten we wel interesse in inductie. Aangezien we samen verantwoordelijk zijn voor Samen Opleiden kan iedereen hier actief aan bijdragen. We verwachten een open mind.

106. Ervaringen, kansen en uitdagingen van Interprofessioneel Samen Opleiden onder de loep

Anika Embrechts, Liesbeth Kuipers, ROC van Twente; Anneloes Muller-van de Molen, Marieke Krakkers, Juliette Stuart, Saxion Hogeschool; Natasja Corver, FutureNL

Interprofessioneel Samen Opleiden / Netwerklere / Leven Lang Ontwikkelen

Bondige beschrijving

In de Twentse partnerschappen Samen Opleiden zijn we gestart met een pilot Interprofessioneel Samen Opleiden. Met deze pilot willen we meer inzicht verwerven in het samenwerken en opleiden van onderwijzend personeel en de eventuele effecten op de curricula van de verschillende opleidingen. Binnen de zes deelnemende pilotscholen wordt gewerkt in leerteams van aspirant leerkrachten en aspirant onderwijsassistenten met schoolopleiders en instituutopleiders van beide opleidingen. Zo ontstaan er kleine leerteamnetwerken op scholen. Binnen de scholen met deze ISO leerteams ontstaan zo extra kansen om van én met elkaar te leren (LLO). Tijdens dit Rondetafelgesprek delen we graag onze ervaringen en zijn we vooral ook nieuwsgierig naar inzichten en ervaringen van anderen. Wat leren we hiervan als opleiders en opleidingen in de partnerschappen Samen Opleiden?

Abstract

Flexibilisering in het onderwijs en het lerarentekort zorgen er voor dat scholen en besturen steeds breder kijken naar schoolorganisatie. Zo ontstaan mogelijkheden voor onderwijsassistenten, leerkrachtondersteuners en teacher leaders om een betekenisvolle bijdrage te leveren aan schoolontwikkeling. Deze ontwikkelingen gaven aanleiding tot de pilot "Interprofessioneel Samen Opleiden" (ISO) waarin we de samenwerking in de onderwijsketen van de school verkennen o.a. in hun betekenis voor de betrokken curricula.

In de Twentse partnerschappen Samen Opleiden, verenigd in Kennisnetwerk Lerende leraren (KnLL) hebben alle pabostudenten een opleidingsplek op opleidingsscholen. Op deze opleidingsscholen bevinden zich ook (aspirant) onderwijsassistenten, leerkrachtondersteuners en teacher leaders. Terwijl in het werkveld taak- en rolverdelingen aan het ontstaan zijn, wordt in de curricula van de opleiding tot leerkracht basisonderwijs en onderwijsassistent nog weinig expliciet aandacht besteed aan deze taak- en rolverdeling. Met deze pilot willen we meer inzicht verwerven in het samenwerken en opleiden van onderwijzend personeel en de eventuele effecten op de curricula van de verschillende opleidingen. Binnen de zes deelnemende pilotscholen wordt gewerkt in leerteams van aspirant leerkrachten en aspirant onderwijsassistenten met schoolopleiders en instituutopleiders van beide opleidingen. Zo ontstaan er kleine leerteamnetwerken op scholen. Binnen de scholen met deze ISO leerteams ontstaan zo extra kansen om van én met elkaar te leren (LLO). Deze pilot brengt zowel kansen als uitdagingen met zich mee. Tijdens dit Rondetafelgesprek delen we graag onze ervaringen en zijn we vooral ook nieuwsgierig naar inzichten en ervaringen van anderen. Wat leren we hiervan als opleiders en opleidingen in de partnerschappen Samen Opleiden?

Referenties

- Akkerman, S.F., & Bakker, A. (2011). Boundary crossing and boundary objects. *Review of Educational Research*, 81(2), 132- 169.
- Berg, E., van den, (2020). Connective Teacher. *Leren in netwerken voor een toekomstbestendig beroep*. Platform Samen Opleiden & Professionaliseren.
<https://www.platformsamenoopleiden.nl/wp-content/uploads/2020/06/De-connective-teacher.pdf>
- Kemmeren, C.M., & Suasso de Lima de Prado, E. (2021). Kennisnetwerk Lerende Leraren. *Samen professionaliseren in netwerken: de Twentse wijze*. <https://www.platformsamenoopleiden.nl/wp-content/uploads/2021/05/Katern-Kennisnetwerk-Lerende-Leraren-De-Twentse-wijze.pdf>
- Kemmeren, C.M. (2015). *Met verstand van zaken. Conceptuele kennis en professioneel handelen in de lerarenopleiding*. (Academisch poefschrift). Enschede: Universiteit Twente.
- Poortman, C.L., Brown, C. & Schildkamp, K. (2021). Professional learning networks: a conceptual model and research opportunities. *Educational Research*, 64, 95- 112.

122. Leven lang ontwikkelen: via de APP direct zicht op de professionele ontwikkeling als leerkracht

Mieke Roos, Robert van Mulligen, Bert Bredeweg, Hogeschool van Amsterdam

Bekwaamheden / professionele ontwikkeling / eigenaarschap

Bondige beschrijving

Wat moet je als student op een lerarenopleiding allemaal kunnen en kennen om een goede leerkracht te worden? Wat zijn je kwaliteiten en ontwikkelpunten? De APP: Amsterdamse Leer-Kracht-Lijn is een middel om het netwerk tussen de student, opleiding en werkveld te versterken waarbij de student inzicht krijgt in de professionele ontwikkeling als leerkracht.

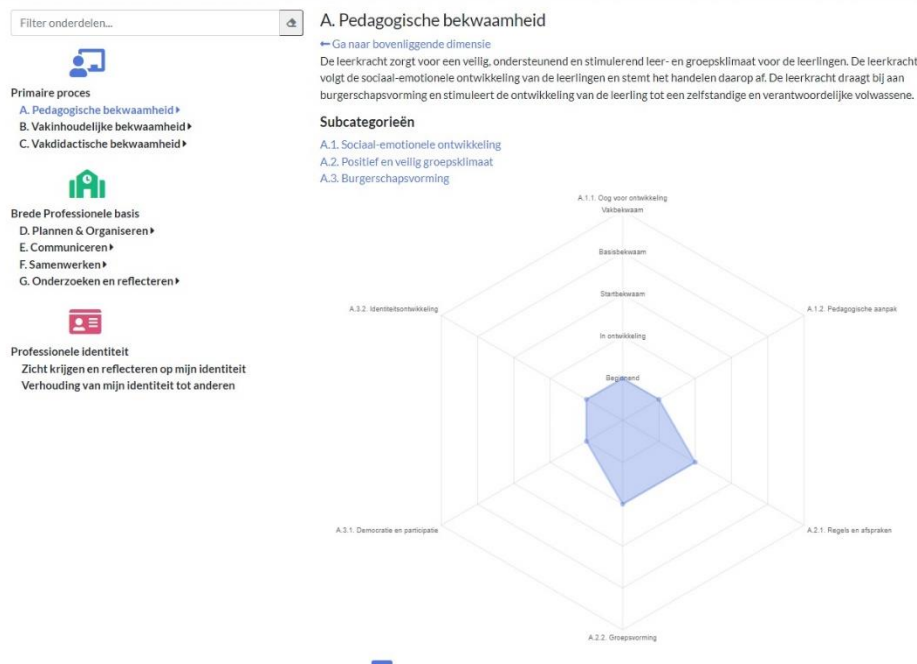
In het netwerk Samen Opleiden in Amsterdam zijn de bekwaamheidseisen van de overheid vertaald naar een leerlijn voor onze opleidingscontext; de digitale applicatie Amsterdamse Leer-Kracht-Lijn (ALKL). Dit is een gespreks- en reflectie instrument en verbindt het geleerde op de opleiding en de praktijk met elkaar. Elk semester selecteren studenten hun niveau op de verschillende bekwaamheden. In de vorm van een spinnenweb krijgen de studenten, begeleiders in het werkveld en docenten op de opleiding direct inzicht in de ontwikkeling op de verschillende bekwaamheden. De studenten worden eigenaar van hun proces om een leven lang te leren en ontwikkelen waarbij de opleiding en het werkveld fungeren als een netwerk om de professionele ontwikkeling van studenten te begeleiden. Op het VELON congres krijg jij de gelegenheid om zelf de applicatie uit te proberen en nemen we je mee hoe we als student, opleiding en werkveld werken in een netwerk.

Abstract

Wat moet je als student op een lerarenopleiding allemaal kunnen en kennen om een goede leerkracht te worden? Wat zijn je kwaliteiten en ontwikkelpunten? De APP: Amsterdamse Leer-Kracht-Lijn is een middel om het netwerk tussen de student, opleiding en werkveld te versterken waarbij de student inzicht krijgt in de professionele ontwikkeling als leerkracht.

Het Samen Opleiden in Amsterdam is een voorbeeld van een krachtig netwerk om leraren op te leiden. In dit netwerk hebben we de bekwaamheidseisen van de overheid vertaald naar een leerlijn voor onze opleidingscontext; de digitale applicatie Amsterdamse Leer-Kracht-Lijn (ALKL). Dit gespreks- en reflectie-instrument is het vertrekpunt voor de ontwikkeling van aankomende leerkrachten binnen het Samen Opleiden in Amsterdam. De app wordt door studenten in de opleiding gebruikt om hun eigen ontwikkeling tot leerkracht in professionele termen te duiden en monitoren. In de ALKL is op basis van de bekwaamheidseisen (OC&W, 2017) omschreven wat een leerkracht moet kunnen in de verschillende fasen van de opleiding. Elk semester selecteren studenten in de ALKL hun eigen niveau op de verschillende bekwaamheden. In de vorm van een spinnenweb krijgen de studenten, begeleiders in het werkveld en docenten op de opleiding direct overzicht over de ontwikkeling op de verschillende bekwaamheden. Daarnaast is voor zowel begeleiders in het werkveld als voor studenten in de app te zien welke theorie de opleiding gebruikt bij de verschillende bekwaamheden, om zo de kloof tussen theorie en praktijk te verkleinen (van den Berg, 2016). Zo verbindt de Amsterdamse Leer-Kracht-Lijn het geleerde op de opleiding en de praktijk met elkaar. De applicatie helpt studenten bij het reflecteren en om zelf sturing geven aan het leren (Bandura, 2008; Cirak Kurt & Yildirim, 2021). De studenten worden eigenaar van hun proces om een leven lang te leren en ontwikkelen waarbij de opleiding en het werkveld fungeren als een netwerk om de professionele ontwikkeling van studenten te begeleiden.

Op het VELON congres krijg jij de gelegenheid om zelf de applicatie uit te proberen om te ervaren hoe het is om als student of als schoolopleider de ontwikkeling te monitoren, te reflecteren op de bekwaamheden en om richting te geven aan het leren op een lerarenopleiding. We leggen uit hoe we door middel van de applicatie een netwerk vormen tussen student, opleiding en werkveld. Daarnaast zullen we toelichten hoe wij samen met ons netwerk Samen Opleiden de applicatie hebben ontwikkeld. Je gaat met inspiratie en ideeën weg hoe je deze applicatie eventueel kunt gebruiken om studenten te begeleiden in een leven lang leren in een netwerk tussen student, opleiding en werkveld.

Referenties

- Bandura, A. (2008). Toward an agentic theory of the self. In H. W. Marsh, R. G. Craven, & D. M. Mcinerney (Eds.), *Selfprocesses, learning, and enabling human potential: Dynamic new approaches* (pp. 15–49). Information Age Publishing.
- Cirak Kurt, S., & Yildirim, I. (2021). The effects of blogging on pre-service teachers' reflective thinking and self-efficacy. *Reflective Practice*, 22(2), 233–249.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2017). Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel. *Staatsblad* 2017, 148.
- Ruit, P. (2016). Leerwensen formuleren en reflectie. Een manier om persoonlijke professionele ontwikkeling te stimuleren. *Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 37(2) 2016.
- van den Berg, E. (2016). Lessen voor lerarenopleiding en onderwijspraktijk: hoe krijg je studenten en docenten zo ver dat ze blijven leren van hun praktijkervaring. Hogeschool van Amsterdam.

130. Leren in netwerken - Professionele leergemeenschap binnen het zij instroomtraject

Lisa Maas, Bartjan Vollmuller, Hogeschool IPABO; Marijke Bos, Stichting Kopwerk

PLG / Zij instroom / Samenwerken

Bondige beschrijving

De begeleiding van de professionele ontwikkeling van een zij-instroom collega vraagt om een goede afstemming tussen de betrokkenen op de opleiding en de werkplek, in nauw overleg met de zij-instromer zelf. Dat kan goed in een professionele leefgemeenschap (PLG).

In de PLG leren de cursisten doelbewust op basis van hun leervragen in door henzelf gevoede feedbackloops. Het accent ligt op het formuleren van leervragen en daar leerconsequenties aan verbinden (leervragen analyseren, acties organiseren, feedback organiseren). De ontwikkeling van de cursist staat daarbij centraal.

De begeleidende tandem (lerarenopleider werkveld en lerarenopleider opleiding) is de gids die ervoor zorgt dat de cursisten de ruimte krijgen voor eigen ontdekkingen en learning on the job. Doel is dat de cursist de opleiding en werkplek ervaart als twee belangrijke kanten van dezelfde medaille. De wisselwerking tussen het opleidingsprogramma en het werken op de werkplek brengt de cursist verder in zijn professionele ontwikkeling.

Abstract

Om te voorkomen dat een cursist in de 'overlevingsstand' raakt en daardoor niet meer tot leren komt is het belangrijk hem niet gelijk in het diepe te gooien. De PLG-lijn voor de zij instroom is ontwikkeld om het beste uit de cursist te halen. De aansturing van de PLG is in handen van twee begeleiders: een schoolopleider vanuit het werkveld en een instituutopleider vanuit de opleiding. Je kunt dit zien als een tandem. Een PLG komt eens in de drie weken bij elkaar via Microsoft Teams.

De PLG is erop gericht te leren van elkaar en te reflecteren op de eigen professionele ontwikkeling. De eigen ervaringen op de werkplek, zowel positief en negatief, zijn uitgangspunt.

We onderscheiden grofweg twee manieren waarop een PLG inhoud kan krijgen:

- Door een ingebrachte casus van een cursist te bespreken (coaching). Bijvoorbeeld rondom de leervraag Hoe motiveer je kinderen?
- Bespreken van een vaardigheid. Bijvoorbeeld het formuleren van leerdoelen of het invullen van een lesbeschrijvingsformulier (LBF).
- Doel is altijd om van elkaar te leren.

Zodoende:

- werkt de cursist doelgericht aan zijn of haar ontwikkeling op basis van de (beoordelings)kaders;
- heeft de cursist zicht op eigen professionele ontwikkeling;
- wordt de cursist gestimuleerd bewust bekwaam te handelen en te reflecteren op basis van zelfsturend vermogen;
- leert de cursist theorie aan praktijk te verbinden;
- scherpt de cursist, in dialoog, de eigen rolopvattingen, overtuigingen en visie aan;
- leert de cursist begeleiders-onafhankelijke peerfeedback aan andere cursisten te geven.

In de PLG leren de cursisten doelbewust op basis van hun leervragen in door henzelf gevoede feedbackloops (Hoogendoorn, HKU 2017, A. Ericsons 2017). Het accent ligt op het formuleren van leervragen en daar leerconsequenties aan verbinden (leervragen analyseren, acties organiseren, feedback organiseren). De ontwikkeling van de cursist staat daarbij centraal. De begeleidende tandem is de gids die ervoor zorgt dat de cursisten de ruimte krijgen voor eigen ontdekkingen en learning on the job. Het Freudenthal instituut noemt dat Guided Reinvention; helpen bij het zélf ontdekken wat eerder door anderen is ontdekt, zowel in de praktijk als in de literatuur. Zorgen voor maximale leeropbrengst binnen de PLG is de gedeelde verantwoordelijkheid van álle deelnemers en vraagt van iedereen een actieve houding.

138. Brede Leergemeenschap: piketpaaltjes nodig of grenzen open?

Gert van der Horst, Ellen Kloet, Machiel Stolk, Hogeschool Windesheim

Brede leergemeenschap / Samen Opleiden

Bondige beschrijving

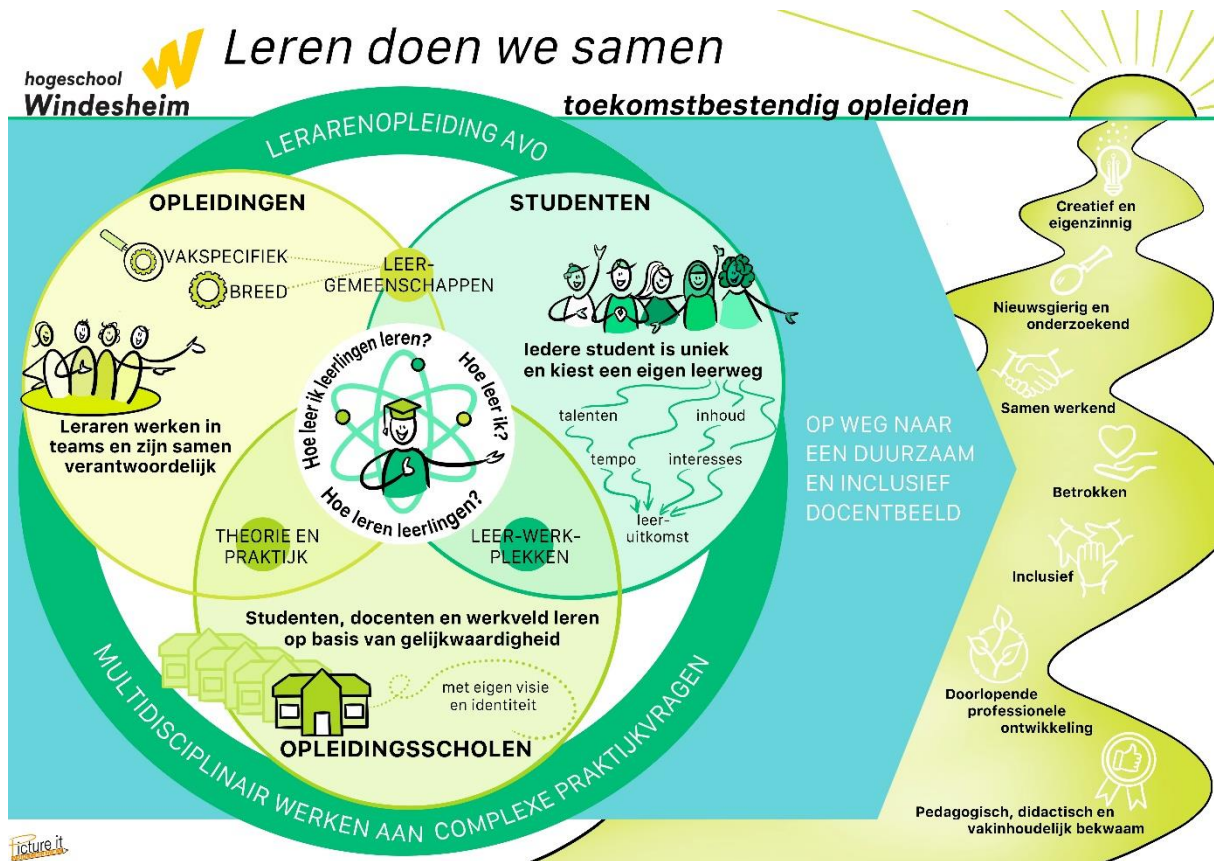
Studenten van de tweedegraads lerarenopleidingen van Hogeschool Windesheim zijn vanaf de start van hun opleiding lid van een heterogeen netwerk: de brede leergemeenschap. Deze heterogene leergemeenschap bestaat uit studenten van alle lerarenopleidingen. De leergemeenschap is verbonden aan een Opleidingsschool. We gaan uit van verschillen, is een belangrijk richtinggevend principe voor ons. Dat leidt in de praktijk tot behoorlijke verschillen tussen de leergemeenschappen, zowel wat werkwijze als wat inhoud betreft, voortkomend uit de verschillen tussen Opleidingsscholen. Bij de visitatie was er veel lof voor deze manier van werken, maar waren er ook vragen bij de gehanteerde bandbreedte. Graag gaan we in gesprek over onze manier van werken en deze bandbreedte, met als doel onze netwerken van Brede Leergemeenschappen verder te versterken en uit te bouwen.

Abstract

Samen Opleiden maakt de laatste jaren een stormachtige ontwikkeling door. Begonnen als het gezamenlijk studenten begeleiden in de stage, wordt de beweging naar gezamenlijk ontwikkelen en uitvoeren van onderdelen van het curriculum van de lerarenopleidingen steeds zichtbaarder. Hiermee wordt de samenwerking tussen scholen, instituten en studenten verdiept en meer betekenisvol (Korthagen et al., 2006).

Een aantal jaar geleden zijn de tweedegraads lerarenopleidingen van Hogeschool Windesheim met haar partners gestart met de Brede Leergemeenschap (BLG). Een BLG is verbonden aan een Opleidingsschool, en bestaat uit studenten van verschillende opleidingen, instituutsopleiders, schoolopleiders en leerwerkplekbegeleiders. Studenten zijn gedurende hun hele opleiding lid van een BLG. In een BLG worden gezamenlijk vakken (stage, onderwijskunde, professionele vaardigheden, onderzoek) vormgegeven. Deze manier van werken leidt tot meer eigenaarschap bij de betrokkenen voor het gezamenlijk deel van het curriculum. Omdat Opleidingsscholen verschillende visies hebben, en verschillend georganiseerd zijn, ontstaat er een bandbreedte, zowel qua werkwijze als inhoud, in het programma van de BLG in verschillende Opleidingsscholen. Deze bandbreedte varieert van het gezamenlijk vormgeven en begeleiden van de stage tot het geïntegreerd en vraaggestuurd op locatie aanbieden van alle bovengenoemde vakken (Schoemaker, 2016).

Bij de meest recente visitatie was er veel lof voor deze manier van werken, maar waren er ook vragen bij de gehanteerde bandbreedte. Graag gaan we in gesprek over onze manier van werken en deze bandbreedte met als doel onze Brede Leergemeenschappen verder te versterken en uit te bouwen.

Referenties

- Korthagen, F., Loughran, J., Russel, T. (2006). Developing fundamental principles for teacher education programs and practices. *Teaching and Teacher Education*, 22, 1020–1041.
- Schoenmaker, K. (2016). WASO werkt! In: *Parels uit de praktijk* (pp. 24-25). Steunpunt Samen Opleiden.

150. Vakleraar 'in between': netwerk voor de leraar bij de veranderende rol van de onderwijsprofessional

Laura Tamassia, Johan Ardui, Tobias Frenssen, UC Leuven-Limburg

Lerarentekort / secundair onderwijs / onderwijsinnovatie

Bondige beschrijving

In het kader van de complexe problematiek van het lerarentekort en het uitval van jonge leerkrachten waarmee Vlaanderen vandaag geconfronteerd wordt, hebben we een professioneel lerend netwerk gevormd met leerkrachten secundair onderwijs en lerarenopleiders.

In dit netwerk worden spanningen die leerkrachten vandaag ervaren in hun beroep, benoemd. Concrete, herkenbare casussen waar deze spanningen ontstaan, worden binnen het lerend netwerk besproken, samen met manieren om te midden van deze spanningen als vakleerkracht staande te blijven.

De eerste ervaringen binnen het netwerk zijn positief. Het benoemen van de spanningen en het herkennen van situaties waarin deze voorkomen, wordt als positief ervaren door leraren.

Dit lerend netwerk kadert binnen een praktijkgericht wetenschappelijk onderzoeksproject waar lerarenopleiders-onderzoekers binnen het lerend netwerk, de spanningen in het lerarenberoep inventariseren en analyseren. Dit gebeurt aan de hand van semigestructureerde interviews, observaties in de praktijk, documentenstudie en intervisiemomenten.

Het einddoel van het project is om een praktijkgericht instrument te ontwikkelen dat leerkrachten kan helpen om duurzaam in het lerarenberoep te blijven staan. Dit instrument kan ook ingezet worden in de lerarenopleiding.

In de presentatie zullen de ervaringen binnen het netwerk worden gedeeld, alsook de tussentijdse projectresultaten voortgekomen uit de geïnventariseerde spanningen.

Abstract

Onderwerp

In het kader van een Vlaams praktijkgericht wetenschappelijk onderzoeksproject, hebben we een professioneel lerend netwerk opgezet waar lerarenopleiders en leerkrachten secundair onderwijs samen stilstaan bij de spanningen in het lerarenberoep.

In het netwerk worden spanningen die leerkrachten ervaren in hun dagelijkse praktijk, benoemd. Concrete, herkenbare casussen waarin deze spanningen ontstaan, worden binnen het netwerk besproken, samen met manieren om, te midden van deze spanningen, als vakleerkracht overeind te blijven.

Het einddoel van het project is om een praktijkgericht instrument te ontwikkelen dat leerkrachten kan versterken om in het lerarenberoep te blijven staan, en dat ook ingezet kan worden in de lerarenopleiding.

Probleemstelling

Vlaanderen wordt vandaag geconfronteerd met een steeds nijpender lerarentekort, dat voor een groot deel ontstaat vanuit het uitval van jonge leerkrachten. Tegelijk werd het Vlaamse secundair onderwijs de laatste jaren grondig hervormd in het licht van hedendaagse maatschappelijke verwachtingen. Deze modernisering verandert ook de rol van de onderwijsprofessional: de leerkracht secundair onderwijs, maar ook de lerarenopleider. Daarvan wordt verwacht studentenleraren voor te bereiden op het functioneren in het hervormde secundair onderwijs.

De onderzoekshypothese van het project is dat het beroep van de leraar maar duurzaam kan zijn wanneer de leraar in staat is om op een constructieve wijze om te gaan met deze spanningen.

Daarom brengt het project lerarenopleiders en leerkrachten samen in een professioneel lerend netwerk, waar ze samen zoeken naar de spanningen in het lerarenberoep en een constructieve manier om zich hiermee te verhouden.

Inbedding in de literatuur

In Vlaanderen zijn de maatschappelijke verwachtingen t.o.v. de leraar van de 21ste eeuw, en in welke mate Vlaamse leraren bereid zijn om te voldoen aan deze verwachtingen, eerder onderzocht (2019), zie bv.: <https://steunpuntsono.be/portfolio/de-leraar-van-de-21ste-eeuw/>

Ons werk met Vlaamse leraren en lerarenopleiders gebeurt in het kader van een lerend netwerk en houdt rekening met de impact van de onderwijshervorming gestart in september 2019.

Onderzoeksvragen

- Welke spanningen ondervinden leerkrachten secundair onderwijs vandaag in hun beroep?
- Op basis van welke categorieën kunnen we deze spanningen organiseren?
- In welke concrete, herkenbare contexten komen deze spanningen voor?
- Hoe kunnen we, op basis van deze gegevens, een praktijkgericht instrument ontwikkelen om de leraar te ondersteunen en te versterken in het lerarenberoep?

Onderzoeksresultaten

Via semigestructureerde interviews, praktijkobservaties, documentenstudie en intervisiemomenten zijn er tot nu toe een 20-tal spanningen geïnventariseerd en geanalyseerd op basis van verschillende categorieën. Vanuit deze gegevens wordt o.a. duidelijk hoe verschillende aspecten van de hervorming van het secundair onderwijs spanningen doen ontstaan bij leerkrachten. Bv. de economische druk op scholen kan een oorzaak zijn van concrete spanningen in het dagelijkse vakdidactische praktijk van leerkrachten.

(Eerste) resultaten en conclusies

Deelnemende leerkrachten ervaren de werking van het lerend netwerk als positief. Het benoemen, het beschrijven en het herkennen van deze spanningen, werkt ondersteunend voor leerkrachten. In een volgende projectfase zullen we deze spanningen concreet beschrijven en voorzien van contexten en voorbeelden.

Interactieve wijze van discussiëren

We zullen concrete spanningen in context voorleggen om een discussie op te wekken. Ook zullen we deelnemers uitnodigen om de situatie van Vlaanderen en Nederland met elkaar te vergelijken.

Referenties

European Commission (2020). News. Commission supports Belgium (Flanders) in tackling drop-out of beginning teachers.

https://ec.europa.eu/info/news/commission-supports-belgium-flanders-tackling-drop-out-beginning-teachers-2020-sep-28_en

Ooghe, S. (2022). Getuigenissen Lerarentekort. 'Een zesdejaars zei lachend dat hij wilde bijspringen. We hebben hem gewoon voor de klas gezet'.

25 oktober 2022 in De Morgen.

<https://www.demorgen.be/nieuws/een-zesdejaars-zei-lachend-dat-hij-wilde-bijspringen-we-hebben-hem-gewoon-voor-de-klas-gezet~bca56a70/>

SONO – Steunpunt onderwijsonderzoek (2019). De leraar van de 21ste eeuw: drie onderzoeksrapporten.

<https://steunpuntsono.be/portfolio/de-leraar-van-de-21ste-eeuw/>

Vlaams ministerie van onderwijs en vorming (2022). Krachtlijnen van modernisering secundair onderwijs.

<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/directies-en-administraties/onderwijsinhoud-en-leerlingenbegeleiding/secundair-onderwijs/modernisering-secundair-onderwijs/krachtlijnen-van-modernisering-secundair-onderwijs>

168. Nascholing in de eigen klas. Samenwerking leerkrachten en expert-docenten voor beter rekenonderwijs.

Peter Langerak, Vrije Universiteit Amsterdam

Nascholing / rekenonderwijs / samenwerking

Bondige beschrijving

Veel basisscholen zijn ontevreden over hun rekenresultaten en zijn naast het gebruik van hun reguliere schoolmethode voor rekenen op zoek naar een alternatieve rekenmethode. Een aantal basisscholen werkt daarbij samen met het Nederlands Mathematisch Instituut (NMI).

In de samenwerkingsprojecten wordt de aanpak die het NMI heeft ontwikkeld toegepast. Die aanpak richt zich op het overdragen van het programma Foutloos Rekenen aan de leerkrachten. Een expert-docent Foutloos Rekenen van het NMI werkt daarbij samen met de leerkrachten van de school.

Het programma Foutloos Rekenen heeft andere kenmerken dan de reguliere schoolmethodes. De twee hoofdkenmerken van Foutloos Rekenen zijn:

- lesinhoud: eenduidige, altijd werkende rekenprocedures en systematische volgorde rekenprocedures
- didactiek: mastery learning met instructieles en oefenlessen; pas doorgaan als de leerlingen de stof voldoende beheersen

Doormiddel van vragenlijsten is onderzocht welke nieuwe inzichten leerkrachten opdoen in de samenwerkingsprojecten. Ook hebben leerkrachten en expert-docenten aangegeven of de leerkrachten in staat zijn om zelfstandig verder te gaan. Leerkrachten hebben ook verbeterpunten aangegeven voor de expert-docent en het programma Foutloos Rekenen zodat het beter toe te passen is op basisscholen.

Abstract

Nascholing in de eigen klas. Samenwerking leerkrachten en expert-docenten voor beter rekenonderwijs.

Veel basisscholen zijn ontevreden over hun rekenresultaten. Het streefniveau voor rekenen wordt op veel basisscholen niet behaald. Uit onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs blijkt dat slechts 33% van de leerlingen dit 1S-streefniveau haalt, terwijl de ambitie is dat minimaal 65% van de basisschoolleerlingen dit niveau haalt (Inspectie van het Onderwijs, 2022). Scholen zijn, naast het gebruik van hun reguliere schoolmethode voor rekenen, op zoek naar een alternatieve aanpak of rekenmethode. Een aantal basisscholen werkt daarbij samen met het Nederlands Mathematisch Instituut (NMI).

Samenwerkingsprojecten voor professionalisering leerkrachten

In de samenwerkingsprojecten wordt de aanpak die het NMI heeft ontwikkeld toegepast. Die aanpak richt zich op het overdragen van het programma Foutloos Rekenen aan de leerkrachten. Een expert-docent Foutloos Rekenen van het NMI werkt daarbij samen met de leerkrachten van de school. Een project is primair bedoeld als professionalisering van de leerkrachten en de school.

In het project worden twee typen lessen onderscheiden: de instructieles en de oefenlessen. De instructieles wordt één keer per week door de expert-docent gegeven samen met de leerkracht in groep 6, 7 of 8. Op de andere dagen begeleidt de leerkracht de leerlingen tijdens de oefenlessen. Voordat het project start vindt er een workshop plaats waarin de inhoud, opbouw en werkwijze van Foutloos Rekenen worden toegelicht aan de betrokken leerkrachten en andere leerkrachten van de school.

Lesinhoud en didactiek met andere kenmerken

Het programma Foutloos Rekenen heeft andere kenmerken dan de reguliere schoolmethodes. De twee hoofdkenmerken van Foutloos Rekenen zijn:

- lesinhoud: eenduidige, altijd werkende rekenprocedures en systematische volgorde rekenprocedures
- didactiek: mastery learning met instructieles en oefenlessen; pas doorgaan als de leerlingen de stof voldoende beheersen

Voor leerkrachten betekent dat zowel lesinhoud als didactiek vaak anders zijn en dit direct in de praktijk van de eigen klas wordt toegepast in samenwerking met een expert-docent. Kortom, een rigoureuus en intensief project waar leerkrachten en school bewust voor kiezen.

Inzicht in perspectieven van leerkrachten en expert-docenten

De perspectieven van de leerkrachten en expert-docenten zijn onderzocht. Hier zijn vragenlijsten voor gebruikt die afgenomen zijn bij leerkrachten en expert-docenten. Alleen de data van de vragenlijsten die zowel door de leerkracht als de expert-docent over hetzelfde project zijn ingevuld, zijn meegenomen in de analyse. Dat zijn 44 samenwerkingsprojecten met 44 leerkrachten op 30 scholen met 9 expert-docenten.

Doormiddel van vragenlijsten is een aantal zaken onderzocht. Primair gaat het om een inschatting van de mate waarin de leerkracht zelfstandig in staat is om verder te gaan met het programma met de desbetreffende klas en met nieuwe klassen. De verschillende nieuwe inzichten die leerkrachten hebben op gedaan op het gebied van lesinhoud, didactiek en andere gebieden. De pluspunten die leerkrachten zien. Analyse van de verschillen tussen de perspectieven van leerkrachten en expert-docenten op het gebied van onderwijstijd voor rekenen en de mate van oefenen. Leerkrachten hebben ook verbeterpunten aangegeven voor de expert-docent en het programma Foutloos Rekenen zodat het beter toe te passen is op basisscholen.

178. Co-creatie-wiel: Tool voor het bepalen van de kwaliteit cocreatieve samenwerking in jouw netwerk

Emely Meijerink, Scholengroep Carmel Hengelo; Corry Ehlen, Cocreatata Sittard

co-creatie / tool / praktijk

Bondige beschrijving

Ben je nieuwsgierig naar hoe een netwerk samenwerkt? En hoe je dat inzichtelijk maakt? Dan biedt deze workshop jou inzicht in de 'co-creatie' binnen jouw netwerk.

We presenteren hiervoor het co-creatie-wiel. Dit is ontwikkeld door professionals tijdens twee grootschalige innovatieprojecten tussen onderwijs en bedrijfssectoren in multidisciplinaire teams. Het wiel is een resultaat van vier studies van dr. Corry Ehlen naar 'innovatie', 'sociaal kapitaal', 'kennisproductiviteit' en 'co-creatie'. Sociaal kapitaal blijkt de motor van complexe, collectieve innovatie. Co-creatie blijkt een creatief proces, met een steeds veranderende dynamiek, afhankelijk van de context en van de waardescheppende relaties tussen professionals. Deze professionals verdienen ruimte, respect, en vooral vertrouwen in hun creativiteit.

Abstract

Deze workshop past goed binnen het thema omdat het professionals handvaten biedt voor het reflecteren op hun eigen rol in een netwerk. Daarnaast biedt het inzicht in de succesfactoren van sociale innovaties van deelnemers. De workshop weet de kennis van de professional te verbinden met kennis en ervaring van anderen waardoor er een gezamenlijk referentiekader ontstaat over co-creatie in netwerken. Het expliciteren van kennis en een gezamenlijk referentiekader vervullen een sleutelrol bij leren en innoveren in de beroepscontext^{1.1}: De Jong, T., Verdonschot, S., & Kessels, J. (2012). Shop assistants as instigators of innovation: analysis of 26 innovation initiatives in 17 Dutch supermarkets. *International Journal of Strategic Change Management*, 4(1), 32-51.

<https://www.cocreatata.nl/wp-content/uploads/2019/07/Cocreatiewiel-NL.pdf>

Aanvullende informatie t.b.v. de workshop.

Inhoud

De workshop omvat een korte introductie van het co-creatiewiel vanuit een praktijkvoorbeeld: Het Avila College, een traditionele mavo ontwikkelt in co-creatie een praktijkgericht programma. Samen met het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en een MBO school wordt er een curriculum opgezet en geëxperimenteerd. Het co-creatiewiel is gebruikt om de kwaliteit van het netwerk te meten. De deelnemers worden meegenomen in de resultaten en ontwikkelingen van dit netwerk. Deelnemers gaan vervolgens zelf aan het werk met het Wiel. Door een scan in te vullen ontstaat er een eigen co-creatiewiel van hun netwerk en co-creatie. Zo vormen ze een eerste indruk van hoe zij in hun netwerk functioneren. Dan wordt zichtbaar welke succesfactoren ruim aanwezig zijn en welke factoren ontwikkeling behoeven in hun netwerk. Uiteraard sluiten wij af met het delen van de opbrengst uit de workshop met elkaar. Dit doen we door een 'check in duo's'.

Organisatie

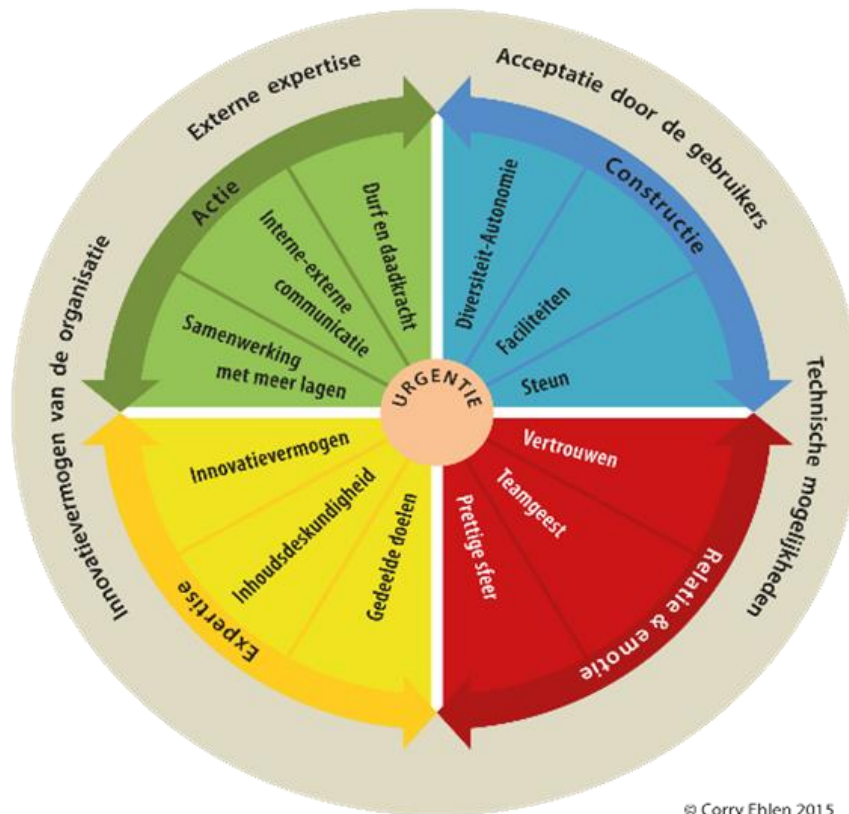
De workshop start met een presentatie in 'LessonUp'. Deelnemers worden op interactieve wijze meegenomen in het proces van co-creatie en kennis over het co-creatiewiel. Daarna gaan deelnemers zelf aan de slag met een scan en ontvangen ze hun eigen co-creatiewiel. Dit wordt vervolgens in 'check in duo's' besproken met andere deelnemers.

Wat levert het op

De workshop geeft de deelnemer inzicht in de kwaliteit van het eigen netwerk waarin hij/zij in co-creatie is. De deelnemer doet ervaring op met het co-creatiewiel en ontvangt ervaringen van andere professionals.

Wat wordt er verwacht

Een actieve onderzoekende houding naar de kwaliteit van jouw eigen netwerk.

Referenties

Corry Ehlen - dr. en eigenaar van het co-creatie wiel corry.ehlen@gmail.com

Suzanne Verdonschot - dr. en mijn co-onderzoeker - sverdonschot@kessels-smit.com

Leezan van Wijk - drs. en algemeen directeur Marnix Gymnasium, collega in onderzoek beroepsstandaard schoolleiders SRVO - leezanvan_wijk@hotmail.com

208. Persoonlijke visieontwikkeling binnen het netwerk SCOPE

Tonnis Bolks, Erik Buchner, Els Mulckhuyse, Adriëtte Reijniers, Jan Jaap Zijlstra, Hogeschool Viaa

persoonlijk meesterschap / visieontwikkeling

Bondige beschrijving

Binnen het netwerk van het lectoraat Goede Onderwijspraktijken van Hogeschool Viaa, de opleiding en de opleidingsscholen (samenwerkingsverband Scope) staat de persoon van de leerkracht en zijn/haar professionele handelen in de praktijk centraal. Persoonlijk meesterschap is daarbij de kern; wat heeft de leraar als persoon al in huis aan ervaringen, talenten en persoonlijke kernkwaliteiten en hoe kan hij/zij dat inzetten en ontwikkelen? Die ontwikkeling moet leiden tot een professional die vanuit een sterke identiteit het leraarschap vormgeeft.

Binnen persoonlijk meesterschap is één van de aspecten het ontwikkelen van een visie.

Het onderzoek naar de persoonlijke visieontwikkeling van de studenten heeft de volgende doelen: 1. zicht krijgen op de manier waarop studenten van de pabo hun persoonlijke visie op goed onderwijs ontwikkelen en 2. ontwerpen van interventies/tools waarmee studenten worden ondersteund bij het ontwikkelen van een persoonlijke visie.

De onderzoeksvragen zijn: Hoe ontwikkelt de persoonlijke visie van studenten zich en welke bronnen hanteren ze daarbij? Welke stimulerende factoren spelen een rol? Hoe dragen interventies/tools bij aan de bewustwording en de ontwikkeling van de persoonlijke visie?

De onderzoeksvragen worden beantwoord door literatuuronderzoek, vragenlijsten, focusgroepinterviews en analyses van visiebeschrijvingen van studenten en logboeken van docenten.

De eerste resultaten zijn inmiddels bekend.

Abstract

Onderwerp

Visieontwikkeling (van pabo-studenten) als aspect van persoonlijk meesterschap

Probleemstelling

Pabo-studenten ontwikkelen een visie op goed onderwijs en ze krijgen de opdracht deze visie te beschrijven. Wat verstaan de studenten eigenlijk onder visie? Hoe pakken de studenten het schrijven van hun visie aan? Hoe kunnen docenten de studenten hun eigen visie laten ontwikkelen?

Inbedding in de literatuur

Literatuur over persoonlijk meesterschap* en het ontwikkelen van een persoonlijke visie** is in dit onderzoek meegenomen. In de theorie is gezocht naar stimulerende factoren bij het ontwikkelen van een visie. Op basis van de theorie is de volgende definitie geformuleerd:

Een persoonlijke visie is het bewustzijn van wat echt belangrijk voor je is, vertaald in concrete (ideaal)beelden van wat je wilt bereiken in jouw onderwijspraktijk. Het gaat naast het hoe en het wat vooral over de vraag waarom je dat zou willen bereiken. Een persoonlijke visie komt van binnenuit; het gaat over jouw waarden en kernkwaliteiten en daarvoor wil je je met hart en ziel inzetten.

De theorie is 'vertaald' naar interventies die zijn toegepast in het onderzoek.

De volgende onderzoeksvragen zijn gesteld:

- Hoe ontwikkelt de persoonlijke visie van studenten zich en welke bronnen hanteren ze daarbij?
- Welke stimulerende factoren spelen een rol in het ontwikkelen van een persoonlijke visie van studenten?
- Hoe dragen de gebruikte interventies/tools bij aan de bewustwording en de ontwikkeling van de persoonlijke visie?

(Eerste) resultaten en conclusies

Het onderzoek is nog niet afgerond. De eerste resultaten leveren de volgende voorlopige conclusies op:

Rond de helft van de studenten geeft aan dat de visie je eigen kijk op 'dingen' is; een kwart beschouwt visie als een beschrijving van waar je voor staat of belangrijk vindt. Gesprekken over de visie met medestudenten helpen het meest bij het ontwikkelen van een persoonlijke visie. De experimentele groep geeft aan dat de (geleide) reflectie en het werken met waarden (als interventies) hebben geholpen. De stage speelt een grote rol in het ontwikkelen van een persoonlijke onderwijsvisie. Binnen de opleiding spelen colleges, gesprekken met medestudenten en het maken van dossiers voor ongeveer tien procent van de studenten een rol. Ervaringen en gesprekken met collega's op de werkplek helpen een kwart van de studenten.. Een kwart van de studenten geeft aan dat de eigen onderwijsvisie meer zichtbaar is geworden in de lessen die ze hebben gegeven op de werkplek. Studenten uit de controlegroep geven vaker aan dat ze hun handelen hebben aangepast aan wat ze willen. Studenten van de experimentele groep zijn meer gaan nadenken over hun visie dan studenten uit de controlegroep.

De docenten geven aan dat studenten zich sterker bewust zijn van hun persoonlijke visie door de gebruikte interventies en de onderlinge gesprekken daarover. De bewustwording zet de studenten op scherp bij wat ze willen laten zien in hun assessment. Waar ze voorheen vooral het assessment voorbereiden n.a.v. wat ze dachten dat de opleider van hun verwachtte, lukt het de studenten nu om het assessment voor te bereiden n.a.v. hun persoonlijke visie.

209. Praktijkgericht onderzoek: focus op eigen leraarschap in plaats van onderzoek

Anneke Smits, Janneke te Marvelde, Hogeschool Windesheim

Praktijkgericht onderzoek / Onderzoekende houding / Leerkrachthandelen

Bondige beschrijving

In plaats van het reguliere eindonderzoek en verslag is de PABO (lerarenopleiding basisonderwijs) van Hogeschool Windesheim een alternatief project gestart om de onderzoekende houding van studenten te bevorderen. Aanleiding was onze grondige evaluatie van de uitkomsten van de onderzoeksprojecten in de eindfase van de opleiding en onze bijbehorende aanbevelingen.

Het doel van het alternatieve afstudeerproject was om studenten op te leiden tot reflectieve professionals en hen te stimuleren om vanuit hun onderzoekende houding hun eigen onderwijspraktijk kritisch te onderzoeken en te optimaliseren. Onder leiding van de afstudeercoördinator en met ondersteuning van een onderzoeker begonnen 16 docenten met het begeleiden van zo'n 60 studenten. Gedurende 6 maanden namen studenten deel aan één van de 7 (vak)thematische projecten. Tijdens regelmatige intervisiemomenten en thematische subgroepen redeneerden docenten over hun eigen formatief handelen, de inhoud van de afstudeerprojecten en het leerproces van de studenten. In juni 2022 wordt het project gevalideerd en geëvalueerd. Een voorlopige conclusie is dat docenten worstelen met het loslaten van overtuigingen en vocabulaire rond "onderzoek doen", maar dat de nadruk op inhoud en begrip leidt tot betrokkenheid, enthousiasme, leren en een onderzoekende houding bij de deelnemende leerlingen.

Abstract

Onderzoekende houding

Ronde tafel, een gesprek naar aanleiding van een korte good practice.

We zien in de praktijk van onze lerarenopleiding (Pabo Windesheim) dat afstudeeronderzoeken gebaseerd zijn op een wetenschappelijke benadering van praktijkonderzoek. In uitgebreide onderzoeksrapporten ligt de focus vaak sterk op het gebruik van onderzoeksvaardigheden in plaats van inhoudelijke kennis over het onderwerp. Het onderzoek glijdt vaak af naar een 'technische' exercitie die ook op een 'technische manier' wordt begeleid en beoordeeld. Dergelijke onderzoeken worden al snel te groot en daardoor moeilijk af te ronden en moeilijk te begeleiden. Bovendien vragen docenten zich af of zij met het traditionele praktijkonderzoek de onderzoekende houding van de studenten wel stimuleren.

Onze opleiding heeft de keuze gemaakt om de onderzoekende houding te bevorderen en de eis van het formele praktijkonderzoek (inclusief het formele onderzoeksverslag) te laten vallen. De nieuwe afstudeerprojecten zijn direct gekoppeld aan het toekomstige beroep en richten zich op het eigen handelen van de leraar in de klas. Dit proces leidt tot een beroepsproduct waarin de student op observerende, onderbouwde en beredeneerde wijze het eigen leerkrachthandelen in een specifiek vakgebied ontwikkelt. Dit betekent dat het leren en ontwikkelen van studenten centraal staat en dat de uitwerking van het afstudeerproject aansluit bij de basisprincipes en concepten van het betreffende vakgebied (bijvoorbeeld taal, rekenen, WO, kunst). Met de focus op het eigen handelen van de leerkracht wordt de nadruk gelegd op observaties en gesprekken met kinderen over hun ervaringen. Observatie in de klas (tijdens het lesgeven) vervangt het gebruik van onderzoeksinstrumenten. Pedagogisch didactisch redeneren speelt een belangrijke rol. In thematische projectgroepen denken studenten regelmatig samen na over het onderwerp en zijn ze voortdurend in interactie met elkaar en met de begeleider. In deze groep is er ruimte om te

redeneren over observaties, kennis en inzicht, de problemen en mogelijke oplossingen. In een eindgesprek beoordelen de lerarenopleiders in hoeverre de student de eigen onderwijspraktijk heeft onderzocht, begrepen en geoptimaliseerd. Vanuit de gedachte dat een dieper begrip bijdraagt aan de transfer van het geleerde naar het eigen pedagogisch handelen van de student, vragen we ook naar de ontwikkeling van het begrip.

Het project wordt in juni 2022 afgerond. Tijdens de implementatie is al duidelijk dat het loslaten van oude gewoonten en overtuigingen door zowel docenten als studenten een uitdaging is. We zijn gewend aan gesprekken in onderzoekstaal en begeleiding op schrijfkwaliteit dat de mogelijkheid tot inhoudelijke gesprekken wat onwennig en onzeker voelt. Docenten en studenten vragen zich regelmatig af of de eindprojecten kwaliteit hebben en hoe we dat meten en waarborgen. Toch valt ook op dat samen lezen over een onderwerp leidt tot dieper begrip bij studenten. Het leidt tot inhoudelijke gesprekken met medestudenten, collega's en deskundigen. Het draagt bij aan een houding waarin studenten in detail willen zien en begrijpen wat hun studenten doen en leren. Wat vooral opvalt in de verhalen van docenten en studenten is de enorme betrokkenheid en het enthousiasme voor het eigen vak. We praten hier graag over het ontwerp en onze ervaring en krijgen graag feedback van jullie.

Referenties

Van Katwijk, L., Jansen, E., & Van Veen, K. (2019). Ontwikkeling van kritische en nieuwsgierige leraren. Onderzoekend vermogen in leerlijnen onderzoek van lerarenopleidingen basisonderwijs. *Pedagogische Studien*, 96, 330-348.

210. Netwerken van schoolleiders zijn nuttig

Roel Schoonveld, Schoonveld Adviezen

Schoolleidersnetwerken

Bondige beschrijving

Aan de functie van schoolleider zijn een paar boeiende percentages verbonden: uit onderzoek blijkt dat 70% van de leraren ooit wel schoolleider wil worden, een bijzonder signaal. Een wat minder vrolijk feit is dat de gemiddelde schoolleider het maar 3 jaren volhoudt en dan meestal niet vrijwillig vertrekt. "Hij is toe aan een nieuwe uitdaging." lees je dan.

Ik meen dat hier op veel manieren verbetering is aan te brengen. En dat is hard nodig, want ieder onvrijwillig vertrek is schadelijk voor de betrokkene en voor de school, hoe warm de mantel der liefde bij het vertrek ook is.

Netwerken van schoolleiders kunnen hier verbetering in brengen. En dan bij voorkeur bestaande uit scholen die niet elkaars concurrenten zijn, om zoveel mogelijk openheid te krijgen, want die openheid is hard nodig. Daarvoor is een organisatie nodig die vergelijkbaar is met een dating-organisatie.

Ik heb wel ideeën over wat voor onderwerpen zich goed lenen voor deze netwerken.

Abstract

Het beroep van schoolleider is aan de ene kant zeer veelzijdig en daardoor afwisselend, maar het is ook zwaar, mede door die veelzijdigheid.

Het leiding geven aan een instelling van tientallen of zelfs honderdtallen eigenwijze intellectuelen vereist een bepaalde houding en een bepaalde techniek. Dat komt in meerdere sectoren voor, maar vooral bij scholen spelen vele factoren een rol, die een bijzondere aanpak vereisen. Leraren, vooral de goede, zijn vaak enorme individualisten die voor een groot aantal onderdelen van hun werk hun eigen gang willen gaan. Hieraan leiding geven kan heel veel werkplezier geven, maar kan ook grote conflictsituaties geven, waarin de schoolleider vaak de kop van jut is, omdat hij of zij een boegbeeldfunctie heeft, verantwoordelijk is voor de gang van zaken, verantwoordelijk is voor de kwaliteit etc. etc.

Als zo'n conflict uit de hand loopt komt het meestal neer op het vertrek van die schoolleider.

Netwerken van schoolleiders kunnen hierin verbetering brengen. Dat geldt niet alleen voor beginnende schoolleiders, maar ook voor de meer ervaren schoolleiders. In zo'n netwerk, dat bijvoorbeeld vier keer per jaar bijeen kan komen, moet je vrijuit kunnen spreken over de problemen die je tegenkomt. Daarom mogen er in datzelfde netwerk geen concurrerende scholen vertegenwoordigd zijn.

Vaak ontstaan die netwerken al door toevallige contacten, maar heel vaak gebeurt dat niet of te weinig. Ik pleit er dus voor dat meer landelijk een systeem moet ontstaan, waarbij netwerken gevormd kunnen worden.

In zo'n netwerkbijeenkomst kunnen voorbeelden van conflictsituaties worden besproken. Van elkaars ervaringen kan je veel leren. Mijn ervaring van schoolleiders die ik heb zien komen, maar vooral gaan, is dat de meeste conflictsituaties zich voordoen met leraren, niet zozeer met OOP-ers of met bestuur, ouders of Raad van Toezicht.

Mijn doel is hierin verbetering te brengen. Gewoon omdat dat goed is voor de schoolleiders, voor de scholen, voor de leerlingen en dus ook voor de wereld.

216. Inclusive Language workshop: Bewust aan de slag met inclusiviteit

Saskia Stollman, Lesley de Putter-Smits, Technische Universiteit Eindhoven

Inclusie / Diversiteit

Bondige beschrijving

In de workshop Inclusive Language gaan de deelnemers actief aan de slag met het thema diversiteit en het creëren van een inclusief klimaat. De deelnemers worden uitgenodigd, na een introductie op het onderwerp, scenario's op te schrijven die zij mogelijk zelf hebben meegemaakt, geobserveerd of die zij van anderen vernomen hebben rondom diversiteit in het onderwijs. Vervolgens nemen zij interviews bij elkaar af rondom een aantal van de door hen zelf en anderen opgestelde scenario's. Er wordt specifiek aandacht geboden aan verschillende aspecten van diversiteit die in de klas kunnen bestaan en aan tips om hiermee om te gaan.

Abstract

De literatuur laat zien dat het van belang is dat docenten hun leerlingen in de klas een gevoel van verbondenheid geven, dat zij zich sociaal goed kunnen ontwikkelen en dat zij zich veilig kunnen focussen op hun krachten (Allen, 2020; Kubacka & D'Addio, 2020; Oostdam et al., 2015). Helaas weten docenten vaak niet goed hoe om te gaan met de diversiteit in de klas - ervan uitgaand dat de docent al op de hoogte is van de achtergrond die de leerling mee de klas in neemt (Kubacka & D'Addio, 2020). Het is daarom van belang dat docenten zich bewust zijn van het feit dat er verschillen in hun klas zullen zijn. Zodra dit bewustzijn er is, is het mogelijk om na te denken over het creëren van een inclusief klimaat in de klas en school. Tijdens de voorgestelde workshop, kunnen docenten door intervisie, in een sessie waarin zij met elkaar samen werken en nadenken, bewust stilstaan bij de diversiteit in hun klas(sen) en hoe zij een stap kunnen zetten in de richting van een inclusief klimaat.

Referenties

- Kubacka, K., & D'Addio, A. C. (2020). Targeting Teacher Education and Professional Development for Inclusion. *Journal of international cooperation in education*, 22(2), 89-106.
- Allen, L. (2020). Heterosexual students' accounts of teachers as perpetrators and recipients of homophobia. *Journal of LGBT Youth*, 17(3), 260-279.
- Oostdam, R. J., Koerhuis, M. J. C., Fukkink, R. G., & Studiën, P. (2016). Het verband tussen ongewenst gedrag en de leerpsychologische behoeften van leerlingen in het voortgezet onderwijs. *Pedagogische Studiën*, 93(2), 97-116.

230. Leesvaardig van peuter tot adolescent: werkplaats onderwijsonderzoek in de regio

Hilde Kooiker, HZ University of Applied Sciences

onderwijskolom-overstijgend / regionale samenwerking / leesvaardigheid

Bondige beschrijving

Het lectoraat Excellence and Innovation in Education van HZ University of Applied Sciences is in oktober 2022 gestart met een werkplaats onderwijsonderzoek rondom het thema leesvaardigheid. In deze werkplaats werken leraren en andere onderwijsprofessionals vanuit basisonderwijs, voortgezet onderwijs, mbo en hbo samen met onderzoekers aan het versterken van het leesonderwijs. Deelnemers doen dit door het in gang zetten van een interventie binnen de eigen onderwijspraktijk, tegelijkertijd biedt de samenwerking over onderwijskolommen heen kansen voor het nadenken over een doorgaande lijn en om gebruik te maken van elkaars expertise. Waar veel onderzoekswerkplaatsen georganiseerd worden binnen één type onderwijs, is deze regionale aanpak over onderwijskolommen heen vernieuwend. We zien veel kansen, maar er zijn uiteraard ook uitdagingen. Tijdens deze sessie brengen we vanuit deze onderzoekswerkplaats een rijke casus in van een uitdaging die we in dit eerste jaar zijn tegengekomen. In deze casus zal in elk geval het samenwerken op regionaal niveau en over onderwijskolommen heen een rol spelen. We gebruiken hierbij een intervisiewerkvorm en nodigen deelnemers uit ons te bevragen over deze casus en vanuit hun eigen ervaringen en expertise mee te denken over mogelijke aanpakken.

Abstract

Leesvaardig van peuter tot adolescent: werkplaats onderwijsonderzoek in de regio

Onderwerp

Het lectoraat Excellence and Innovation in Education van HZ University of Applied Sciences is in oktober 2022 gestart met een werkplaats onderwijsonderzoek rondom het thema leesvaardigheid. In deze werkplaats werken leraren en andere onderwijsprofessionals vanuit basisonderwijs, voortgezet onderwijs, mbo en hbo samen met onderzoekers aan het versterken van het leesonderwijs. Deelnemers doen dit door het in gang zetten van een interventie binnen de eigen onderwijspraktijk, tegelijkertijd biedt de samenwerking over onderwijskolommen heen kansen voor het nadenken over een doorgaande lijn en om gebruik te maken van elkaars expertise. Waar veel onderzoekswerkplaatsen georganiseerd worden binnen één type onderwijs, is deze regionale aanpak over onderwijskolommen heen vernieuwend. We zien veel kansen, maar er zijn uiteraard ook uitdagingen.

Gespreksvorm

In de sessie zullen we kort de werkplaats en de wijze waarop deze is georganiseerd introduceren. Vervolgens willen we een intervisiewerkvorm gebruiken waarbij we een rijke casus inbrengen van een uitdaging die we in dit eerste jaar zijn tegengekomen. In deze casus zal in elk geval het samenwerken op regionaal niveau en tussen onderwijskolommen een rol spelen. Deze casus wordt besproken door middel van interview. We volgen daarbij de volgende stappen (zie voor de volledige beschrijving van deze werkvorm [deze link](#))

Inbrengen casus

- De inbrenger kies twee of drie interviewers. Zij stellen vragen om de casus volledig helder te krijgen.
- De interviewers vragen feedback aan de deelnemers: welke vragen zijn nog niet gesteld?
- De interviewers vervolgen het interview tot alle vragen gesteld zijn
- De inbrenger bepaalt samen met de deelnemers bij wie de regie ligt in de casus en wat het doel is.
- De deelnemers en de inbrenger noteren zoveel mogelijk oplossingen, deze worden plenair geïnventariseerd.
- De inbrenger kiest een oplossing
- De inbrenger maakt samen met de groep een plan
- De deelnemers kijken terug op de bespreking

Inbedding in praktijk en onderzoek

Ondanks het feit dat wetenschappelijk onderzoek de afgelopen decennia veel kennis over leesvaardigheid heeft opgeleverd zien we nog altijd een dalende trend in leesprestaties bij leerlingen in verschillende typen van onderwijs. Hier is sprake van een kloof tussen wetenschap en praktijk (Broekkamp et al., 2007; Seidenberg et al., 2020). Werkplaatsen onderwijsonderzoek zijn uitermate geschikt om resultaten uit onderzoek te vertalen naar de praktijk van de klas. Aangezien de dalende trend in leesvaardigheid in alle typen onderwijs speelt en ook de adviezen uit wetenschappelijk onderzoek toepasbaar zijn voor verschillende fasen in de ontwikkeling van leerlingen ligt samenwerking over onderwijskolommen heen, voor de hand. Dit vraagt echter om veel aandacht voor community vorming en de bereidheid tot 'boundary crossing' (Zuiker et al., 2017).

Beoogde opbrengst

Doordat we een rijke casus inbrengen die voortkomt uit het samenwerken op regionaal niveau en over onderwijskolommen heen, biedt deze sessie de deelnemers zowel nieuwe inzichten als de mogelijkheid om hun eigen ervaring en expertise te delen. De gekozen werkvorm past bij de beginfase waar de werkplaats zich momenteel nog in bevindt.

Referenties

Broekkamp, H., & van Hout-Wolters, B (2007). The gap between educational research and practice: A literature review, symposium, and questionnaire. *Educational Research and Evaluation*, 13(3), 203-220

Seidenberg, M. S., Cooper Borkenhagen, M., & Kearns, D. M. (2020). Lost in translation? Challenges in connecting reading science and educational practice. *Reading Research Quarterly*, 55, 119-130.

Zuiker, I., de Jong, W. A., Oomen, C. C. E., Schot, W. D., Klein, T., & Lockhorst, D. (2017). Succesvolle werkplaatsen: Vruchtbare samenwerking tussen onderwijsinstellingen, hogescholen en universiteiten.

238. Een levensvatbare formatieve evaluatietool om video-rijke reflectie van leraren te verbeteren

Sara van der Linden, Pantelis Papadopoulos, Susan McKenney, Universiteit Twente; Nienke Vieveen, Technische Universiteit Eindhoven

Formatieve evaluatie / Docent-reflectie / Video-coaching

Bondige beschrijving

Video-coaching lijkt een veelbelovende aanpak voor de professionele ontwikkeling van docenten, maar is niet automatisch productief. Momenteel zijn er geen instrumenten om de kwaliteit van reflectie tijdens video-coaching formatief te evalueren. Dit soort tools zijn nodig om coaches te helpen het potentieel van video-coachingsgesprekken te realiseren. De belangrijkste kenmerken van een prototype werden onderzocht door middel van een proof-of-concept-onderzoek, met nadruk op percepties van toegevoegde waarde, compatibiliteit, duidelijkheid en tolerantie. In totaal hebben 17 deelnemers met inzicht in de reflectieve praktijken van leraren deelgenomen aan het online onderzoek. De bevindingen toonden bescheiden, maar concreet bewijs dat de tool levensvatbaar zou zijn en de moeite waard is om verder te ontwikkelen. De studie leverde ook kwaliteitscriteria op voor verdere ontwikkeling en evaluatie van vergelijkbare tools, en de bevindingen leveren een bijdrage aan de huidige theorie over samenwerkend leren en reflecteren van (pre- en in-service) lerarenopleiders. Tezamen illustreert deze studie hoe digitale technologie de operationalisering van processen zoals reflectie kan vergemakkelijken, en benadrukt het belang van vroegtijdige aandacht voor de implementatie.

Abstract

Onderwerp

De levensvatbaarheid van een formatieve evaluatietool om reflectie van leraren tijdens video-coaching te verbeteren.

Probleemstelling

Video-coaching is een veelbelovende aanpak voor de professionalisering van leraren (van der Linden et al., 2021), maar leren met video is niet automatisch productief en reflectie moet goed begeleid worden (Gaudin & Chaliès, 2015). Praktische tools die coaches en lerarenopleiders helpen om de kwaliteit van video-rijke reflectiegesprekken in kaart te brengen zijn nodig om het potentieel van video-coaching te realiseren.

Inbedding in de literatuur

Eerder onderzoek heeft belangrijke aspecten van video-rijke reflectie in kaart gebracht. Reflectie kan worden benaderd vanuit een doelbewust perspectief, waarbij collectieve kennis van lesgeven wordt gebruikt als referentiekader om praktijken te onderzoeken, of een bewustzijns perspectief, waar kennis wordt ontwikkeld in de praktijk door reflectie, uitvoering, of planning en in interacties met anderen. Het verenigen van deze perspectieven kan het begrip vergroten van wat werkt, wanneer en waarom. Technologie kan de formatieve evaluatie van de video-coachingsgesprekken goed ondersteunen.

Bij de ontwikkeling van nieuwe tools is het van belang om vroeg aandacht te besteden aan implementatie, want zelfs effectieve interventies schalen moeilijk op (cf. Penuel et al., 2011). Vier factoren kunnen de levensvatbaarheid van tools beïnvloeden, namelijk de toegevoegde waarde, compatibiliteit, duidelijkheid en tolerantie.

Onderzoeksvragen

Welke factoren beïnvloeden de levensvatbaarheid van een formatieve evaluatietool om video-rijke reflectiegesprekken te verbeteren op het gebied van toegevoegde waarde (1), aansluiting (2), helderheid (3), en tolerantie (4)?

Onderzoeksresultaten

Een totaal van 17 deelnemers met inzicht in contexten waar reflectie plaatsvindt, namen deel aan een exploratieve online proof-of-concept-studie waar de ReflAct-tool werd onderzocht. Ten eerste gaven gebruikers aan dat de ReflAct-tool waarde kan toevoegen in termen van ontwikkeling van video-coachingspraktijken en kalibratie (ook met collega lerarenopleiders) dat opweegt tegen de bijbehorende kosten. Ten tweede sloot de tool aan bij bestaande of opkomende behoeften om reflectieve gesprekken te verbeteren, maar deelnemers gaven ook aan dat er aandacht moet zijn voor verschillen tussen gebruikers en het versterken van de kennismakingsmogelijkheden. Ten derde werden zeven sub-factoren geïdentificeerd die verder uitgelegd moeten worden om de duidelijkheid van de tool te vergroten. Ten vierde bleek de tool tolerant te zijn voor verschillende gebruiksmodaliteiten (individueel, teams, studenten) maar moet het redeneerprocessen met betrekking tot de kwaliteiten van de reflectieve gesprekken goed ondersteunen.

Conclusies

De bevindingen toonden bescheiden, maar concreet bewijs dat de tool levensvatbaar zou zijn en de moeite waard is om verder te ontwikkelen. De studie leverde zowel eerste theoretische inzichten in de kenmerken op die de levensvatbaarheid van formatieve evaluatietools voor video-rijke reflectie beïnvloeden, als praktische kwaliteitscriteria op die kunnen worden gebruikt voor de ontwikkeling en evaluatie van vergelijkbare tools.

Interactieve wijze van discussiëren

In de discussie zullen we verder ingaan hoe een tool als ReflAct zou kunnen bijdragen aan het gezamenlijk leren van lerarenopleiders door kalibratie met kaders voor productieve reflectie en de ontwikkeling van een gezamenlijke taal.

Referenties

- Gaudin, C., & Chaliès, S. (2015). Video viewing in teacher education and professional development: A literature review. *Educational Research Review*, 16, 41-67. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2015.06.001>
- McKenney, S., & Reeves, T. C. (2019). *Conducting educational design research*. Routledge.
- Penuel, W. R., Fishman, B. J., Haugan Cheng, B., & Sabelli, N. (2011). Organizing research and development at the intersection of learning, implementation, and design. *Educational Researcher*, 40(7), 331–337. <https://doi.org/10.3102/0013189X11421826>
- van der Linden, S., Anantharajan, M., Nieveen, N., & McKenney, S. (under review) *Assessing Teachers' Video-Based Reflective Conversations: Expert Views and an Initial Instrument*.
- van der Linden, S., & McKenney, S. (2020). Uniting epistemological perspectives to support contextualized knowledge development. *Educational Technology Research and Development*, 68(2), 703–727. <https://doi.org/10.1007/s11423-020-09772-7>
- van der Linden, S., van der Meij, J., & McKenney, S. (2022). *Teacher Video Coaching, From Design Features to Student Impacts: A Systematic Literature Review*. *Review of Educational Research*. 92(1), 114-165. <https://doi.org/10.3102/00346543211046984>
- Witherspoon, E. B., Ferrer, N. B., Correnti, R. R., Stein, M. K., & Schunn, C. D. (2021). Coaching that supports teachers' learning to enact ambitious instruction. *Instructional Science*, 1–22. <https://doi.org/10.1007/s11251-021-09536-7>

248. De oriëntatiekaart als basis voor leernetwerk van studenten op de school in beide contexten

Elles van den Anker, Joyce Hagen, Marnix Academie

Samen Opleiden / Oriëntatiefase / Samen leren

Bondige beschrijving

In het partnerschap van de Marnix Academie vinden we het belangrijk dat studenten een beeld krijgen van hun toekomstig beroep én dat ze samen leren met en van andere studenten. Daarvoor zijn oriëntatiekaarten ontwikkeld.

Het gericht inzetten van de oriëntatiekaarten vraagt iets van de rol van de schoolopleider en van de instituutopleider. De oriëntatiekaarten zijn daarmee een 'boundary object'. Echter, uit een verkennend onderzoek bleek dat de oriëntatiekaarten nog lang niet overal (effectief) gebruikt worden.

Vanuit het lectoraat Samen Opleiden & Professionaliseren hebben we met schoolopleiders gekeken waarom ze de kaarten wel of niet gebruiken en waar ze wel gebruikt worden, hebben we bekeken hoe dan. Op basis van deze input hebben we alle schoolopleiders middels een flyer geïnformeerd en geënthousiasmeerd over het gebruik van de oriëntatiekaarten.

In deze workshop presenteren we de oriëntatiekaarten en delen we hoe en op welke wijze deze na onze interventie kunnen worden ingezet. Daarna brainstormen we met jullie in groepen over hoe je met studenten die de oriëntatiekaarten gebruiken het leren met en van elkaar kunt stimuleren: wat vraagt dit van de verschillende opleiders binnen het samen opleiden? Zo werken we aan het leernetwerk van de student.

Abstract

In het partnerschap Samen Opleiden van de Marnix Academie vinden we het belangrijk dat studenten een breed beeld krijgen van hun toekomstig beroep én dat ze samen leren met en van andere studenten. Samen met opleiders uit de praktijk zijn daartoe oriëntatiekaarten ontwikkeld, die studenten uitnodigen om zich breder te oriënteren in de school en dus ook te leren buiten de eigen klas. De oriëntatiekaarten worden momenteel met name ingezet in de eerste weken dat de eerstejaars studenten kennismaken met de eigen groep én school, maar we zien mogelijkheden om ze in te gaan zetten gedurende de gehele opleiding.

Het gericht inzetten van de oriëntatiekaarten vraagt iets van de rol van de schoolopleider, maar natuurlijk ook van de instituutopleider. De oriëntatiekaarten zijn daarmee een 'boundary object', objecten die binnen een partnerschap ingezet kunnen worden om de beide contexten waarin wordt geleerd met elkaar verbinden (Bakker & Akkerman, 2014). De oriëntatiekaarten geven de studenten handreikingen om de kwaliteiten en eigenheid van hun opleidingsschool te leren kennen. Door deze inzichten op de opleiding terug te laten komen, ontstaat er een breed beeld van het beroep. Echter, uit een verkennend onderzoek bleek dat de oriëntatiekaarten nog lang niet overal (op een effectieve manier) gebruikt worden.

Vanuit het lectoraat Samen Opleiden & Professionaliseren zijn wij als schoolopleider een kleinschalig onderzoek gestart. In eerste instantie is middels (groeps-)interviews en vragenlijsten onderzocht waarom schoolopleiders de kaarten wel of niet gebruiken en - waar ze wel gebruikt worden - hebben we bekeken hoe ze ingezet worden. Op basis van deze input zijn alle schoolopleiders middels een flyer met achtergrondinformatie en praktische handreikingen geïnformeerd om ze te enthousiasmeren over het gebruik van de oriëntatiekaarten.

Na de eerste leerwerkplekperiode (oriëntatiefase) van de studenten hebben we de schoolopleiders (N = 350) bevestigd op hun ervaringen. Het bleek dat de oriëntatiekaarten op verschillende manieren kunnen worden ingezet, bijvoorbeeld in intervisie en/of tijdens collegiale consultaties. De student kan in afstemming met de schoolopleider keuzes maken al naar gelang de fase van de studie en/of eigen interesse, bijvoorbeeld:

Schoolopleider Nina maakt met al haar studenten een roulatieschema, waarbij studenten bij haar collega's en in de school middels de oriëntatiekaarten kunnen rondkijken, waarna de studenten samen in dialoog gaan.

Bij schoolopleider Charona hebben derde- en vierdejaarsstudenten een kaart gekozen, die aansluit bij hun leervragen. Na afloop heeft ze met alle studenten besproken wat het hen heeft opgeleverd.

In deze workshop presenteren we eerst de oriëntatiekaarten (doel, thema, functie) en delen we hoe en op welke wijze na onze interventie (flyer) de kaarten zijn ingezet. Daarna maken we graag met deelnemers aan de workshop een vervolgstap door in kleinere groepen te brainstormen over hoe je met studenten die de oriëntatiekaarten gebruiken het leren met en van elkaar kunt stimuleren (leernetwerk): Wat vraagt dit van de verschillende opleiders binnen het samen opleiden? De deelnemers krijgen hierdoor inzicht in de rol die de oriëntatiekaarten kunnen hebben in het verbinden van de opleiding en de praktijk, maar ook zicht op de rol die verschillende opleiders hierin hebben.

Referenties

<https://www.marnixpartnerschap.nl/leren-in-de-praktijk/zo-gaat-het-leren-in-de-praktijk/>
A. Bakker en S.F. Akkerman (2014) Leren door boundary crossing tussen school en werk

257. Change agents voor gelijke kansen: een evaluatie van een module voor PO-leraren

Marijke van Vijfeijken, Tamara van Schilt-mol, HAN University of Applied Sciences; Linda van den Bergh, Fontys Hogeschool; Eddie Denessen, Radboud Universiteit

Gelijke kansen / Change agents / Sociale rechtvaardigheid

Bondige beschrijving

Leraren spelen een cruciale rol in het bieden van gelijke onderwijskansen. Onbewust kunnen leraren bijdragen aan ongelijke onderwijskansen. Wij hebben een module ontwikkeld en uitgevoerd voor vijftien PO-leraren die deelnamen aan een masteropleiding. Het doel was: gaan acteren als 'change agents' voor gelijke kansen. Met behulp van een model van agency voor sociale rechtvaardigheid zijn vier inhoudsdomeinen geformuleerd: (1) doel/toewijding; (2) competentie; (3) autonomie; (4) reflectievermogen. In deze sessie presenteren wij de resultaten van het evaluatieonderzoek naar deze module. Onze onderzoeksvragen waren: Zijn de beoogde doelen van de module bereikt en hoe is dat zichtbaar in de dagelijkse praktijk? Hoe hebben bepaalde inhouden en leeractiviteiten bijgedragen aan het behalen van doelen? Om de onderzoeksvragen te beantwoorden hebben leraren bij aanvang van de module een startopdracht gemaakt, en enkele maanden na afronding een eindopdracht. De leraren hebben individuele reflecties ingevuld en er zijn drie focusgroepinterviews afgenomen. De resultaten laten zien dat leraren zich meer bewust zijn geworden van hun eigen rol in het bevorderen van gelijke kansen. Ook voelen zij zich meer toegewijd om het probleem van ongelijke kansen samen met hun collega's aan te pakken. Het hebben van meer wetenschappelijke kennis over kansengelijkheid geeft hen meer vertrouwen in deze rol.

Abstract

Probleemstelling/theoretische inbedding

Leraren spelen een cruciale rol in het bieden van gelijke onderwijskansen aan alle leerlingen (SER, 2021). Zij maken dagelijks keuzes in bijvoorbeeld de wijze waarop zij hun tijd verdelen over leerlingen, hoe zij groepjes vormen voor instructie en welke leerdoelen ze aanbieden (Van Vijfeijken et al., 2021). Onbewust kunnen keuzes leiden tot ongelijke kansen door bijvoorbeeld te lage verwachtingen (Rubie-Davies, 2015). In het onderwijs bestaat de neiging om expliciete discussies over sociale rechtvaardigheid en gelijke kansen te ontwijken (Brighthouse et al., 2018). Deze discussies zijn belangrijk voor schoolteams om te komen tot een gezamenlijke visie op en aanpak van gelijke onderwijskansen (e.g., (Geijssel, 2015; Kools, 2020; Van Vijfeijken et al., 2022). Wij hebben een module ontwikkeld en uitgevoerd voor vijftien PO-leraren als onderdeel van een masteropleiding. Het doel van deze module was dat leraren gingen acteren als 'change agents voor gelijke kansen' in hun school. De voorbereiding van leraren om op te treden als 'change agents voor gelijke kansen' vereist dat zij in dialoog gaan met collega's om een gedeelde visie te bereiken (Pantić, 2015). Met behulp van het model van agency voor sociale rechtvaardigheid van Pantic and Florian (2019) zijn vier inhoudsdomeinen/doelen geformuleerd: (1) doel/toewijding; (2) competentie; (3) autonomie; (4) reflectievermogen. Gehanteerde ontwerpcriteria waren zeven kenmerken van effectieve professionalisering: focus op de inhoud; actief en onderzoekend leren; duur en continuïteit; samenwerking; wetenschappelijke kwaliteit, theory of improvement en inbedding in schoolcontext en beleid (e.g., (Darling-Hammond et al., 2017; Garet et al., 2001; van Veen et al., 2010)

Onderzoeksvragen

- Zijn de beoogde doelen van de module bereikt en hoe is dat zichtbaar in de dagelijkse praktijk?
- Hoe hebben bepaalde inhouden en leeractiviteiten bijgedragen aan het behalen van de doelen?

Onderzoeksmethodiek

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden hebben we de leraren bij aanvang van de module een startopdracht laten maken, en enkele maanden na afronding een eindopdracht. De leraren hebben individuele reflecties ingevuld en er zijn drie focusgroep interviews afgenomen bij de deelnemende leraren. De data zijn geanalyseerd met behulp van thematische analyse gebruikmakend van de vier inhoudsdomeneinen.

Onderzoeksresultaten

De resultaten laten zien dat leraren zich meer bewust zijn geworden van hun eigen rol in het bevorderen van gelijke kansen. Ook voelen zij zich meer toegewijd om het probleem van ongelijke kansen samen met hun collega's aan te pakken. Het hebben van meer wetenschappelijke kennis over kansengelijkheid geeft hen meer vertrouwen in deze rol. Daarnaast zijn de groepsdiscussies in de opleiding en op de werkplek van grote meerwaarde geweest. Als verbeterpunt werd genoemd dat meer tijd nodig is om de theorie over sociale rechtvaardigheid en meritocratisch onderwijs te doorgronden. Daarnaast misten ze goede praktijkvoorbeelden van scholen.

Interactive wijze van discussiëren

Na de presentatie willen we met de deelnemers, met behulp van prikkelende stellingen, in gesprek gaan over wat de resultaten uit dit evaluatieonderzoek betekenen voor de lerarenopleiding. Centraal staat de vraag: Hoe kunnen we (toekomstige) leraren voorbereiden in hun taak om gelijke kansen te bevorderen voor alle leerlingen?

Referenties

- Brighthouse, H., Ladd, H. F., Loeb, S., & Swift, A. (2018). *Educational goods: Values, evidence, and decision-making*. University of Chicago Press.
- Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., Gardner, M., & Learning Policy, I. (2017). *Effective Teacher Professional Development* https://learningpolicyinstitute.org/sites/default/files/product-files/Effective_Teacher_Professional_Development_REPORT.pdfhttps://web.archive.org/web/20210318041852/https://learningpolicyinstitute.org/sites/default/files/product-files/Effective_Teacher_Professional_Development_REPORT.pdf
- Garet, M. S., Porter, A. C., Desimone, L., Birman, B. F., & Yoon, K. S. (2001). What makes professional development effective? Results from a national sample of teachers. *American Educational Research Journal*, 38(4), 915-945.
- Geijsel, F. (2015). *Praktijken en praktijkwijsheden van onderwijsleiders*. [Practices and practical wisdom of education leaders.] (inaugural lecture). University of Amsterdam.
- Kools, M. T. J. (2020). *Schools as Learning Organisations: the concept, its measurement and HR outcomes* [Doctoral dissertation, Erasmus University Rotterdam]. <http://repub.eur.nl/pub/125976>
- Pantić, N., Taiwo, M., & Martindale, A. (2019). Roles, practices and contexts for acting as agents of social justice—student teachers' perspectives. *Teachers and Teaching*, 25(2), 220-239.
- Pantić, N. a. (2015). A model for study of teacher agency for social justice. *Teachers and Teaching*, 21(6), 759-778. <https://doi.org/10.1080/13540602.2015.1044332>
- Rubie-Davies, C. M. (2015). *Becoming a high expectation teacher: raising the bar*. Routledge.
- SER. (2021). *Gelijke kansen in het onderwijs: structureel investeren in kansengelijkheid voor iedereen*.
- van Veen, K., Zwart, R. C., Meirink, J. A., & Verloop, N. (2010). *Professionele ontwikkeling van leraren: een reviewstudie naar effectieve kenmerken van professionaliseringsinterventies van leraren*. ICLON/Expertisecentrum Leren van Docenten.
- Van Vijfeijken, M., Denessen, E., Van Schilt-Mol, T., & Scholte, R. H. (2021). Equity, Equality, and Need: A Qualitative Study into Teachers' Professional Trade-Offs in Justifying Their Differentiation Practice. *Open Journal of Social Sciences*, 9(8), 236-257.
- Van Vijfeijken, M., Tamara van Schilt-Mol, T., Van den Bergh, L., Scholte, R. H. J., & Denessen, E. (2022). How teachers handle differentiation dilemmas in the context of a school's vision: A case study. Submitted.

260. Co-teaching met de pedagoog, het bundelen van krachten in de groep!

Rosalina Boer-Wirken, HZ University of Applied Sciences

co-teaching / pedagoog / onderwijsvernieuwing

Bondige beschrijving

De leerkracht komt met regelmaat handen tekort om zowel pedagogisch als didactisch de leerlingen verder te helpen en daarin tegemoet te komen aan het groepsproces naast de individuele ontwikkelingsbehoeften van de leerlingen. Vanuit het lectoraat 'Excellence and innovation in education' is dit studiejaar een praktijkgericht onderzoek gestart naar de meerwaarde van de pedagoog in de groep, naast de leerkracht. Het onderzoek wordt vormgegeven i.s.m. een onderwijskoepel in Zeeuws-Vlaanderen en een student van de opleiding pedagogiek aan de Hogeschool Zeeland. Kunnen de leerkracht en de pedagoog elkaar aanvullen en versterken? Wij delen graag de onderzoeksuitkomsten met u!

Abstract

De belangrijkste taak van professionals die met jeugdigen samenwerken, is wellicht het bieden van goede begeleiding en waar nodig ondersteuning aan de ontwikkelingsbehoeften van deze jeugdigen. De primaire taak van leraren in het basisonderwijs is het verzorgen van onderwijs aan hun leerlingen. Ten gevolge van Passend Onderwijs zijn leraren echter voor een grotere uitdaging komen te staan. Er zit nu immers een groep leerlingen in de klas met een grotere diversiteit in hun ontwikkelingsbehoeften. Tegelijkertijd zijn er steeds minder ondersteunende (zorg)medewerkers op scholen werkzaam; er zijn minder schoolmaatschappelijk werkers, logopedisten, remedial teachers en gedragswetenschappers. Daarnaast blijkt uit de Evaluatie Passend Onderwijs deel III (een door NRO gefaciliteerd onderzoek dat is uitgevoerd door onder meer Van der Grinten en Bomhof, 2020) dat leraren zich niet altijd voldoende toegerust voelen om leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften te begeleiden, dat er te weinig interdisciplinariteit in teams is om leerlingen hulp te kunnen bieden die ze nodig hebben en preventief te kunnen handelen, en dat leraren te weinig tijd ervaren om vorm te geven aan de samenwerking met jeugdhulpverleners.

Om tot een verbeterde samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp te komen kunnen pedagogen bijvoorbeeld worden geïntroduceerd in het team van professionals op basisscholen (Van der Grinten & Bomhof, 2020). Een goede samenwerking tussen leraren en pedagogen ontstaat vanuit een gezamenlijk doel, namelijk het beste uit de leerlingen halen door tegemoet te komen aan hun ontwikkelingsbehoeften. Voor leraren ontstaat er ruimte om zich kunnen focussen op de onderwijsbehoeften en cognitieve ontwikkeling van leerlingen, wanneer pedagogen hen ondersteunen door zich te richten op de gedragsmatige en sociaal-emotionele ontwikkelingsbehoeften leerlingen en het pedagogisch klimaat in de klas en op school. De samenwerking tussen leraren en pedagogen die op deze manier ontstaat, zorgt ervoor dat onderwijs en zorg voor jeugdigen dichter bij elkaar komen te liggen. Uiteindelijk kunnen pedagogen de spil vormen tussen onderwijs, gezinnen, kinderopvang en (jeugd)zorg, waardoor de verbinding tussen opvoeders en alle bij de kinderen betrokkenen professionals wordt versterkt. Pedagogen hebben immers een andere expertise dan leraren, waardoor beide professies elkaar kunnen aanvullen en versterken.

Door middel van verder onderzoek wordt getracht te ontdekken op welke manier weer meer tegemoet kan worden gekomen aan de diverse ontwikkelingsbehoeften van leerlingen door het onderwijs op een nieuwe manier te organiseren. Dit leidt tot de volgende vraagstelling:
Op welke manier kunnen pedagogen duurzaam onderdeel worden van het team professionals in basisscholen dat constructief het welzijn en de ontwikkeling van leerlingen bevordert?

Ter beantwoording van deze onderzoeksvraag zullen de volgende deelvragen worden onderzocht:

- Op welke manier kunnen leraren en pedagogen in basisschoolteams en in de groepen interdisciplinair samenwerken en verantwoordelijkheden verdelen?
- Op welke manier kunnen leraren hun didactische onderwijstaken kwalitatief goed blijven uitvoeren als er sprake is van grotere onderwijseenheden?
- Op welke manier wordt de meerwaarde van pedagogen in de basisscholen zichtbaar?
- Op welke manier kunnen pedagogen een brug slaan tussen onderwijs, gezinnen, kinderopvang en (jeugd)zorg?

266. Student als assessor in programmatisch toetsen

Alwin Truin, Marike Klomp, Marlies ter Beek, Hogeschool Windesheim

Assessment / feedback / peers

Bondige beschrijving

In de innovatieve leerweg het Teachers College Windesheim is de inbreng van studenten ten behoeve van het eigen leerproces groot (Ter Beek, 2015). Studenten hebben een prominente rol in het programmatisch toetsen door peer feedback te geven en als assessor onderdeel te zijn van de beoordelingscommissie. Het is uniek dat studenten op deze wijze zeggenschap krijgen in het leerproces van peers. In een authentieke leersituatie worden leraren in opleiding voorbereid op cruciale aspecten van het leraarschap en zorgt zodoende voor een duurzaam effect.

Abstract

Onderwerp

Binnen Teachers College Windesheim beogen wij een Learning Community te zijn waarin studenten doorlopend elkaars sparringspartners zijn. Dit uit zich in onderlinge coaching en het verzorgen van feedback, feed forward en feed up naar peers. Tevens hebben studenten een formele rol bij de beoordeling van andere peers.

Op deze manier hebben de studenten een 'echte' plek en positie binnen de toetscyclus. Het vertrekpunt voor onze toetscyclus is programmatisch toetsen en bestaat uit formatieve en summatieve toetsmomenten.

Ter voorbereiding op de rol als assessor in het summatieve assessment als assessor leren studenten over doelen, beoordelingscriteria, verwachte prestatie en heldere en volledige formulering (Gibbs & Simpson, 2004; Nicol & Macfarlane-Dick, 2006). Om te achterhalen wat het effect is van de gegeven feedback is ook aandacht voor het kunnen ontvangen van feedback noodzakelijk, oftewel feedbackgeletterdheid (feedback literacy) (Sutton, 2012). Studenten worden hierin ondersteund.

Het geven van echte feedback en het beoordelen waar een medestudent staat in zijn ontwikkeling, leidt tot (zo geven studenten aan) een scherpere reflectie op hun eigen ontwikkeling, inlevingsvermogen en genuanceerde communicatie in feedback geven en ruimte om deze ervaringen te vertalen naar wat beoordelen en feedback kunnen doen in de ontwikkeling van leerlingen.

Het is uniek dat studenten op deze wijze zeggenschap krijgen in het leerproces van peers. Ze ontwikkelen zich tot adequate feedbackgevers -en verwerkers en assessor, wat door de authentieke leersituaties zorgt voor een duurzame ontwikkeling bij leraren in opleiding.

Voor ons is het een voorbeeld van co-creatie en samen leren. De basis hiervoor is gelijkwaardigheid en leidt tot zogenoemde partnerschappen tussen docenten en studenten (Carless, 2015). Dit sluit aan bij één van de specifieke ontwerpprincipes van Teachers College, namelijk student voice (Quaglia, Corso, Fox, & Dykes, 2017; Quinn, McEachen, Fullan, Gardner, & Drummy, 2020)

en maakt het een learning community. Wij merken dat deze werkwijze leidt tot een versnelde ontwikkeling bij ons als lerarenopleiders. Wij zien meer van studenten, krijgen meer inzicht in wat er gebeurt in de ontwikkeling van studenten, studenten stellen meer vragen en delen vaker kennis met ons.

Gespreksvorm

Ronde tafel

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

Door de inzet van een rondetafelgesprek biedt het de gespreksleider om direct input te leveren aan de gehele groep en om input van de deelnemers direct tot zich te nemen. Middels onderlinge dialoog draagt het bij aan gezamenlijk beeld van de deelnemers.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

De inrichting van deze wijze van toetsing maakt sinds twee jaar onderdeel uit van het toetsbeleid. De eerste ervaringen van studenten zijn bevraagd. Voor studenten is het standaard om ingezet te worden bij assessments. Een vervolgstap zou zijn om het proces onderzoeksmatig te volgen.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Programmatisch toetsen, assessment, peer feedback zijn in het hoger onderwijs actuele thema's. Graag ontvangen wij feedback en feed forward op welke mogelijkheden er worden gezien voor doorontwikkeling. Tevens zijn wij bereid tot het verkennen naar samenwerking in onderzoek.

Referenties

- Beek ter, M. (2015). Creërend ontwerpen. Een onderzoek naar het ontwerpproces van het Teachers College. Zwolle: Lectoraat Didactiek en Inhoud van de Kunstvakken Windesheim.
- Carless, D. (2015). Excellence in University Assessment. Abingdon, UK: Routledge.
- Gibbs, G & Simpson, C. (2004) Conditions under which assessment supports students' learning? Learning and Teaching in Higher Education, 1, 3–31.
- Nicol, D., & D. Macfarlane-Dick. (2006). Formative Assessment and Self-Regulated Learning: A Model and Seven Principles of Good Feedback Practice. Studies in Higher Education, 31(2),102–22.
- Sutton, P. (2012). Conceptualizing Feedback Literacy: Knowing, Being, and Acting. Innovations in Education and Teaching International, 49(1), 31–40.
- Quaglia, R.J., Corso, M., Fox, K., & Dykes, G. (2017). Aspire high: Imagining tomorrow's school today. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Quinn, J., McEachen, J., Fullan, M., Gardner, M., & Drummy, M. (2020). Dive into Deep Learning: Tools for Engagement. Thousand Oaks California: Corwin.

288. Jouw rol in de regio

Ricus Dullaert, Rijksuniversiteit Groningen; Mark Boiten, Hogeschool Windesheim

Allianties / lerarenopleidingen / regio

Bondige beschrijving

Om het samen opleiden niet alleen tussen opleidingen en scholen te organiseren, maar ook als lerarenopleidingen onderling, zijn er in 2021 en 2022 regionale allianties van lerarenopleidingen gevormd. Ook in het Noorden en Oosten van het land: in 2021 startte in het Noorden de Noordelijke Educatieve Alliantie, in 2022 Oost Werkt.

In deze sessie verkennen de Noordelijke Educatieve Alliantie en Oost Werkt samen met de deelnemers wat het werken in regionale allianties kan betekenen voor de dagelijkse opleidings-, professionaliserings- en onderzoekspraktijk. Dat doen we op twee manieren:

Uitwisselen van huidige vormen van samenwerking: we hoeven het wiel niet uit te vinden.

Elke deelnemer visualiseert de eigen toekomstige werkzaamheden en de rol van regionale samenwerking daarin.

Aan het eind van de sessie hopen we samen een concreter beeld te hebben geschetst wat het samenwerken in en met regionale allianties betekent voor lerarenopleiders en andere onderwijsprofessionals. Én dat de deelnemers geïnspireerd zijn om na het VELON Congres een volgende stap te zetten richting regionale samenwerking.

Abstract

Inhoud

Het opleiden in netwerken is niet meer weg te denken uit de lerarenopleidingen. Om het samen opleiden niet alleen tussen opleidingen en scholen te organiseren, maar ook als lerarenopleidingen onderling zijn er in 2021 en 2022 regionale allianties van lerarenopleidingen gevormd.[1] Ook in het Noorden van het land: in 2021 startte in het Noorden de Noordelijke Educatieve Alliantie, in 2022 Oost Werkt.

De allianties hebben een grote opdracht: niet alleen moeten ze als lerarenopleidingen onderling samenwerken, maar ook met het scholenveld (zoals al gebeurt in partnerschappen SO&P en de Regionale Aanpak Personeelstekorten), overheden en bedrijfsleven. Daarmee is het risico dat de allianties, zeker in het begin, voor lerarenopleiders en andere onderwijsprofessionals nog niet zo zichtbaar zijn in hun dagelijkse bezigheden.

In deze sessie verkennen de Noordelijke Educatieve Alliantie en Oost Werkt samen met de deelnemers wat het werken in regionale allianties kan betekenen voor de dagelijkse opleidings-, professionaliserings- en onderzoekspraktijk. Dat doen we op twee manieren:

- Uitwisselen van huidige vormen van samenwerking: we hoeven het wiel niet uit te vinden.
- Elke deelnemer visualiseert de eigen toekomstige werkzaamheden en de rol van regionale samenwerking daarin.

Dit doen de deelnemers op basis van eigen ideeën over regionale samenwerking, maar ook geïnspireerd door de activiteiten en plannen van de Noordelijke Educatieve Alliantie en Oost Werkt.

Organisatie

De sessie start plenair; de Noordelijke Educatieve Alliantie en Oost Werkt introduceren kort de opzet, (geplande) activiteiten en toekomstvisie van hun allianties. Daarnaast schetsen ze het krachtenveld waarin de allianties van lerarenopleidingen opereren.

Vervolgens gaan de deelnemers aan de slag. In subgroepen (gegroepeerd op aard van hun functie) wisselen deelnemers uit wat ze op dit moment al doen in de regionale samenwerking. Vervolgens werken ze aan een toekomstige profielschets van hun eigen functie, waarin ze aangeven welke rol zij zullen hebben in de regionale samenwerking en wat dat concreet betekent voor hun werkzaamheden in de toekomst.

De sessie eindigt met de vraag welke persoon of organisatie de deelnemers gaan benaderen om de samenwerking zoals opgesteld in de toekomstige profielschets een stap dichterbij te brengen.

Wat levert het op?

Deelnemers hebben een concreter beeld van de wijze waarop het samenwerken in regionale allianties hun dagelijkse werkzaamheden gaat beïnvloeden en hoe ze hier zelf een proactieve rol in kunnen nemen. Deelnemers kunnen op basis van het verhaal van de beide allianties en hun eigen opgestelde profielschets bepalen welke verbinding ze kunnen leggen om samenwerking in een regionale alliantie een stap dichterbij te brengen.

Verwacht van deelnemers

Van deelnemers wordt verwacht dat ze voorafgaand aan de workshop in kaart hebben gebracht op welke wijze zij op dit moment al samenwerken met partijen in de regio en wat daarin hun eigen specifieke rol is.[1] Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen (Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur, Vereniging Hogescholen en Universiteiten van Nederland 2020)

319. Buiten de lijntjes kleuren: een opleidingsoverstijgende creatieve benadering van kritisch denken

Monique Pijls, Claartje van Tongeren, Tom van Eijck, Hogeschool van Amsterdam

Creativiteit / vakoverstijgend leren / kritisch denken

Bondige beschrijving

Aanstaande leraren doen in hun opleiding nauwelijks ervaring op in met vakoverstijgend werken en leren. Daarnaast geven studenten aan dat zij in de opleiding veel ervaring opdoen met schriftelijke opdrachten, maar dat zij met open opdrachten waarin 'leren door te doen' centraal staat nauwelijks ervaring hebben. Ook lerarenopleiders werken weinig samen met lerarenopleiders van andere disciplines. Bij de minor Maker Education ontwikkelden we met lerarenopleiders van verschillende disciplines opleidingen een aanpak om creativiteit en kritisch denken van studenten te bevorderen.

Kernelementen in deze aanpak zijn

- aandacht voor het associatieve denken
- durven fouten maken
- toeval toelaten

Onze stelling is dat deze elementen in de huidige curricula van lerarenopleidingen nauwelijks aanbod komen, terwijl zowel opleiders als studenten er veel van kunnen leren. In deze bijdrage maken ons publiek deelgenoot van de door ons ontwikkelde aanpak en gaan we in op de verrassende opbrengsten.

Abstract

Praktijk(en) van waaruit ingediend

Lerarenopleidingen Pabo en tweedegraads ontwikkelden gezamenlijk de minor Maker Education, voor aanstaande leraren en andere professionals in het educatieve speelveld. In deze minor staan centraal de ontwikkeling van creativiteit en digitale geletterdheid. Word een maker en help kinderen en jongeren maker te worden is de slogan. Doel is om studenten te leren hoe zij maken (= tastbare producten ontwerpen en produceren) in hun onderwijs kunnen integreren. Daarbij staat het ontwikkelen van creativiteit bij leerlingen centraal en is de vraag hoe studenten hierop kunnen worden voorbereid.

Procesonderwerp

Het proces dat we als opleiders hebben doorlopen is dat we buiten de kaders van ons eigen vak of onze eigen opleiding een maakdidactiek hebben ontwikkeld. Hierin werkten we samen met lerarenopleidingen van verschillende onderwijstypen en met (aanstaande) kunstdocenten. Dit leidde tot een uitwisseling van didactiek. Wat we bij studenten zagen is dat zij leerden om 'buiten de lijntjes te kleuren' en hun creativiteit en kritisch denken ontwikkelen door tijdens het maakproces bewust hun keuzes te beschrijven.

Context(en) van ontstaan

Aanstaande leraren doen in hun opleiding nauwelijks ervaring op in met vakoverstijgend werken en leren. Daarnaast geven studenten aan dat zij in de opleiding veel ervaring opdoen met schriftelijke opdrachten, maar dat zij met open opdrachten waarin 'leren door te doen' centraal staat nauwelijks ervaring hebben. Ook lerarenopleiders werken relatief weinig samen met lerarenopleiders van andere disciplines.

Inzicht in vragen of vermoedens

Kernelementen van de maakdidactiek zijn:

- aandacht voor het associatieve denken
- durven fouten maken
- toeval toelaten.

Onze stelling is dat deze elementen in de huidige curricula van lerarenopleidingen nauwelijks aanbod komen, terwijl zowel opleiders als studenten er veel van kunnen leren. Een dergelijke aanpak stimuleert creativiteit en kritisch denken en is dus onmisbaar in een toekomstgerichte lerarenopleiding. Samenwerken tussen opleidingen is nodig om deze maakdidactiek te ontwikkelen. Vraag voor het vervolg is wat de waarde van de ontwikkelde didactiek in de lerarenopleiding. Hoe kan de inzet creativiteit en technologie het leren van studenten versterken?

353. Nederland en Vlaanderen ontmoeten elkaar met Lesson Study

Velon themagroep

Siebrich de Vries, Rijksuniversiteit Groningen; Sui Lin Goei, Hogeschool Windesheim; Iris Willems, AP Hogeschool Antwerpen & Universiteit Antwerpen

Lesson study / Kennisdeling / Kennisontwikkeling

Bondige beschrijving

Lesson Study is in Nederland en Vlaanderen een snelgroeende professionaliseringsaanpak die in verschillende onderwijssectoren wordt toegepast en uitgezet. Het thema is relevant voor lerarenopleiders omdat (aanstaande) leraren hiermee in aanraking komen via hun (stage)school, maar ook omdat bij verschillende lerarenopleidingen in Nederland en Vlaanderen Lesson Study in het curriculum is ingebed of dat Lesson Study een keuzevak is. De themagroep en leergemeenschap van respectievelijk de Velon en van de VELOV willen hierin samen optrekken en samenwerken.

Abstract

Lesson Study Velon-themagroep en VELOV- leergemeenschap

Lesson Study is in Nederland en Vlaanderen een snelgroeende professionaliseringsaanpak die in verschillende onderwijssectoren wordt toegepast en uitgezet. Het thema is relevant voor lerarenopleiders omdat (aanstaande) leraren hiermee in aanraking komen via hun (stage)school, maar ook omdat bij verschillende lerarenopleidingen in Nederland en Vlaanderen Lesson Study in het curriculum is ingebed of dat Lesson Study een keuzevak is. De themagroep en leergemeenschap van respectievelijk de Velon en van de VELOV willen hierin samen optrekken en samenwerken.

Het doel is het delen van kennis op het gebied van Lesson Study in de lerarenopleiding en samen opleiden. Ook kunnen via deze themagroep/leergemeenschap samenwerkingen gezocht worden voor nieuwe onderzoeks-, implementatie- en valorisatieprojecten.

Ter voorbereiding op de themasessie van deze eerste samenwerkende Lesson Study Velon-themagroep en VELOV- leergemeenschap hebben we via dit formulier (invullen kan nog steeds!) uw interesse voor deze themagroep en/of leergemeenschap in kaart gebracht.

Tijdens de sessie zullen we:

- De uitkomsten van de vragenlijst aan de aanwezigen terugkoppelen
- Enkele deelnemers presenteren good practices
- Gezamenlijk bespreken met welke ontwikkelthema's de themagroep aan de slag gaat.
- Wellicht wilt u zich ook actief inzetten en uw kennis/ervaringen delen: u bent van harte welkom!

354. EVC- en vrijstellingenbeleid in netwerken

Werkgroep Professionalisering Lerarenopleiders

Liesbeth Zijlstra, Hogeschool van Amsterdam; Gerrit Beunk, 10voordeleraar

Flexibilisering / Handreiking / Intaker

Bondige beschrijving

Het doel van EVC- en vrijstellingenbeleid is dat studenten altijd kunnen rekenen op dezelfde kwaliteit en uitwisselbaarheid van eerder verworven competenties (EVC) en/of vrijstellingen. Om dit te bereiken stemmen we af met de hogescholen om onnodige verschillen te verkleinen, zodat het geadviseerde opleidingstraject bij elke instelling grotendeels hetzelfde kan zijn, rekening houdend met de eigenheid van de instellingen.

Abstract

EVC- en vrijstellingenbeleid

Het doel van de werkgroep EVC- en vrijstellingenbeleid is dat studenten altijd kunnen rekenen op dezelfde kwaliteit en uitwisselbaarheid van eerder verworven competenties (EVC) en/of vrijstellingen. Om dit te bereiken stemt de werkgroep met de hogescholen het beleid af om onnodige verschillen te verkleinen, zodat het geadviseerde opleidingstraject bij elke instelling grotendeels hetzelfde kan zijn, rekening houdend met de eigenheid van de instellingen.

De intaker verkent met de kandidaat op basis van de eerder verworven kwaliteiten en competenties wat het meest passende opleidingstraject is.

Resultaten tot nog toe zijn de Handreiking EVC-assessments en de geharmoniseerde generieke vrijstellingen vanuit LOEx

De werkgroep werkt aan doorontwikkeling van de landelijke EVC-procedure en het vrijstellingenbeleid. In de handreiking is het profiel van intaker en EVC-assessor opgenomen. De werkgroep is gestart met de professionalisering van intaker en EVC-assessoren.

Vervolgens is de verbinding gelegd tussen de zijinstroom en het EVC-beleid.

Inmiddels zijn een grote groep pabo's en lero's met dit traject gestart en hebben we na een jaar ontwikkelen met de opgedane ervaringen een vervolgstap in het proces gezet.

De Handreiking is daarbij de leidraad geweest. Hoe dit proces verder gerealiseerd wordt en welke uitdagingen we daarbij aangaan willen we graag delen, maar ook zoeken we met deelnemers van de workshop naar verdere invulling van het professionaliseringstraject.

Gespreksvorm

Deelnemers aan de Open Space worden uitgenodigd om actief mee te denken aan een doorgaande professionalisering van intakers en assessoren.

Bij de plenaire start is aandacht voor de Handreiking en benoemen de workshopleiders de belangrijkste thema's binnen het EVC- en vrijstellingen beleid.

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden: We delen in deze sessie zowel de inhoud als de vorm van de professionaliseringswensen en peilen waar de deelnemers zich in herkennen en wat ze nog missen. Daarna gaan de deelnemers in de vorm van een Open Space met elkaar in gesprek over: de handreiking voor het EVC-trajectharmonisering van vrijstellende intakerde EVC-assessor

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Deze sessie bouwt voort op de opbrengsten van de EVC-pilots en het meehelpen vormgeven van de scholing in de instellingen

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

De deelnemers ontwikkelen een beeld van wat nodig is om in hun eigen praktijk het EVC- en vrijstellingenbeleid bij flexibilisering te realiseren.

Referenties

Werkgroep EVC- en vrijstellingenbeleid (2022). Handreiking EVC-beleid.

LOEx (2020) Adviesrapport LOEx Flexibilisering, harmonisering vrijstellingenbeleid.

Parallelsessies 5

12. Duaal Leren in de educatieve masteropleidingen: Vakgroepen als professionele leergemeenschappen

Jasja Valckx, Anneleen Jachowicz, Eline Verstuijf, Ruben Vanderlinde, Universiteit Gent

Werkplekieren / Educatieve masteropleidingen

Bondige beschrijving

Het is voor academisch geschoolden niet altijd gemakkelijk om de stap naar de praktijk op de werkvloer te maken. Ook lerarenopleidingen wereldwijd slagen er nog onvoldoende in om studenten lerarenopleiding voor te bereiden op complexe leraarcompetenties (vb. de leraar als innovator/onderzoeker) (EVALO, 2012). Daar komt bij dat Vlaanderen meer dan ooit nood heeft aan voldoende en competent opgeleide professionals. Deze uitdagingen vormen de motivatie om een nieuw opleidingstraject rond de principes van werkplekieren uit te werken binnen de verkorte educatieve masteropleidingen (EDUMA) van de Universiteit Gent (UGent). In het traject Duaal Leren ontwikkelen studenten lerarenopleiding alle nodige pedagogische en didactische vaardigheden om les te geven via een onderdompeling in een vakgroep secundair onderwijs. Duaal Leren zorgt ervoor dat ze alle facetten van het lerarenberoep leren kennen en vormt een alternatief voor wie graag leert met beide voeten in de praktijk. Studenten lerarenopleiding groeien gradueel van begeleid naar zelfstandig lesgeven en functioneren in een school: eerst gaan ze leraren observeren, daarna doen ze een eerste leservaring op via teamteaching, vervolgens doen ze een reguliere stage aanwezigheid van een vakmentor en hun traject eindigt met het zelfstandig voor de klas staan.

Abstract

In het proeftuinproject Duaal Leren in de educatieve masteropleidingen (EDUMA) hebben we een traject Duaal Leren ontwikkeld. Voor onze studenten lerarenopleiding is het traject Duaal Leren een nieuw opleidingstraject opgebouwd rond de principes van werkplekieren. Daarbij worden studenten lerarenopleiding gedurende een volledig academiejaar ondergedompeld in het lerarenberoep via werkplekieren. Dit gebeurt in een veilige setting met begeleiding in een vakgroep secundair onderwijs. Studenten lerarenopleiding verwerven als dusdanig heel wat competenties rechtstreeks op de werkvloer. Ze doen meer uren stage en worden hierin gradueel begeleid: observeren, teamteaching, reguliere stage met aanwezigheid van een vakmentor en zelfstandig voor de klas staan. Ze verwerken het grootste deel van de vakken uit de theoretische vorming van de opleiding op zelfstandig wijze via portfolio opdrachten op de werkplek én begeleidingssessies (zowel in groep als individueel) binnen de opleiding. Via het portfolio worden de werkplekervaringen beter benut en moeten studenten lerarenopleiding aantonen dat ze de basiscompetenties beheersen die door de betrokken vakken uit de theoretische vorming worden ondersteund. Daarnaast voeren de studenten lerarenopleiding, via een verkorte educatieve masterproef, (vak)didactisch onderzoek uit in samenspraak en samenwerking met de vakgroep secundair onderwijs (i.e. de onderwerpen zijn vraaggestuurd vanuit de vakgroep). Studenten lerarenopleiding verwerven met andere woorden hun leraarcompetenties via een combinatie van leren op de werkplek en leren binnen de opleiding. In het proeftuinproject Duaal Leren in de EDUMA is er dus een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de vakgroep secundair onderwijs als werkplek en de EDUMA als opleiding.

Het traject Duaal Leren werd in het academiejaar 2021-2022 geïmplementeerd in de verkorte EDUMA aan de Universiteit Gent (UGent). De verkorte EDUMA is een traject van 60 studiepunten voor studenten die reeds over een masterdiploma beschikken. Het doel is de studenten lerarenopleiding te laten groeien tot geïntegreerde professionals binnen een vakgroep secundair onderwijs.

In het eerste semester ontwikkelen de studenten een academische onderbouw van hun studie in combinatie met eerste didactische vaardigheden. Hierbij maakt de opleiding ook ruimte voor een eerste introductie in het traject Duaal Leren. De Duaal Leren-studenten verrichten een oriëntatiestage in de deelnemende vakgroep secundair onderwijs. Deze oriëntatiestage is sterk gericht op de eerste kennismaking met de vakgroep en vormt zo een aanloop naar het eigenlijke werkplekleren in het tweede semester.

Het tweede semester vormt het zwaartepunt van het werkplekleren. De studenten functioneren als volwaardige leden van de deelnemende vakgroep secundair onderwijs. Op die manier kunnen ze de leraarcompetenties uit de opleiding op de reële werkplek een aan de context aangepaste invulling geven. Concreet zijn de studenten gedurende een aantal dagen per week aanwezig in hun vakgroep secundair onderwijs, participeren ze actief in de vakgroepwerking en het schoolgebeuren en verdiepen ze zo stapsgewijs de beoogde leraarcompetenties.

Het traject Duaal Leren heeft voor onze lerarenopleiding veel potentieel voor zij-instromers. Dit zijn studenten die reeds verschillende jaren ervaring buiten onderwijs hebben en zich willen omscholen tot leraar. Voor deze zij-instromers kunnen we als EDUMA nog onvoldoende inspelen op de specifieke opleidingsbehoeften. Dit is noodzakelijk omdat het aandeel zij-instromers - gegeven het lerarentekort - steeds groter wordt in de opleiding.

Referenties

EVALO (2012). Als het krijtstof neerdaalt... Een bijdrage aan de beleidsevaluatie van de lerarenopleidingen in Vlaanderen. Brussel, Gent.

60. Regionaal netwerk voor het opleiden van leraren in het gespecialiseerd onderwijs

Marc Karremans, Avans Hogeschool; Léanne Hartman, Koraal Groep; Sebastiaan den Breems, LPS; Mart van Poppel, Inos; Joyce Buter, Delta Onderwijs; Sanne van Oorschot, KPO; Mayke Verhagen, Pabo Avans

Gespecialiseerd Onderwijs / Samen opleiden / TOPClass

Bondige beschrijving

Vanaf 2010 biedt de Pabo het TOPClass-traject aan. Het traject is gericht op goede en zeer gemotiveerde studenten die zich willen specialiseren in de begeleiding van leerlingen met ernstige gedragsproblemen. Deze leerlingen bevinden zich met name binnen de clusters 3 en 4 van het speciaal onderwijs (kinderen met motorische, cognitieve en lichamelijke beperkingen en kinderen met gedragsproblemen) en in het Speciaal Basisonderwijs (SBO).

Het TOPClass-traject heeft als doel dat de deelnemende studenten in staat zijn als startende beroepskracht effectief leerkrachtgedrag te vertonen als het gaat om begeleiding van leerlingen met ernstige gedragsproblemen. Pabo Breda en betrokken besturen gaan ervan uit dat met het TOPClass traject (aankomende) studenten een kans wordt geboden zich kwalitatief te onderscheiden. Betrokken schoolbesturen creëren zo mogelijkheden het docentenbestand op peil te kunnen houden door aankomende leerkrachten via het TOPClass traject aan zich te binden (goede stagefaciliteiten, samen kennis delen en kennis ontwikkelen, vervolgopleidingen faciliteren, etc.). De afgelopen jaren hebben inmiddels vele TOPClassers hun weg gevonden binnen de aangesloten besturen. Alle partijen investeren op deze wijze in de duurzame relatie.

We gaan graag het gesprek aan met collega's om hen te inspireren in deze wijze van samenwerking met aandacht voor het gespecialiseerd onderwijs.

Abstract

Sinds 2010 biedt de Avans Pabo Breda, in samenwerking met de besturen van INOS Breda, KPO Roosendaal, LPS Bergen op Zoom, Delta Oosterhout en Stichting Het Driespan / Koraalgroep, het traject TOPClass gedragspecialist aan.

Het traject is gericht op goede en zeer gemotiveerde studenten die zich willen specialiseren in de begeleiding van leerlingen met ernstige gedragsproblemen. Deze leerlingen bevinden zich met name binnen de clusters 3 en 4 van het speciaal onderwijs (kinderen met motorische, cognitieve en lichamelijke beperkingen en kinderen met gedragsproblemen) en in het Speciaal Basisonderwijs (SBO). Het TOPClass-traject heeft als doel dat de deelnemende studenten in staat zijn als startende beroepskracht effectief leerkrachtgedrag te vertonen als het gaat om begeleiding van leerlingen met ernstige gedragsproblemen. Pabo Breda en betrokken besturen gaan ervan uit dat met het TOPClass traject (aankomende) studenten een kans wordt geboden zich kwalitatief te onderscheiden. Betrokken schoolbesturen creëren zo mogelijkheden het docentenbestand op peil te kunnen houden door aankomende leerkrachten via het TOPClass traject aan zich te binden (goede stagefaciliteiten, samen kennis delen en kennis ontwikkelen, vervolgopleidingen faciliteren, etc.). De afgelopen jaren hebben inmiddels vele TOPClassers hun weg gevonden binnen de aangesloten besturen. Alle partijen investeren op deze wijze in de duurzame relatie.

In de afgelopen 10 jaar hebben we een netwerk opgebouwd, waarbinnen geïnvesteerd is in het samen opleiden van onze studenten. Dit gebeurt niet alleen op de werkplek, maar ook binnen de opleiding. Hier is extra aanbod in cocreatie met experts uit het werkveld. Dit gebeurt door middel van gastcolleges over specifieke onderwerpen, maar ook een training over executieve functies door

een Pabodocent en een gedragsspecialist uit één van de besturen. Deze cocreatie én begeleiding van de studenten gebeurt door de projectgroep, waarbinnen ieder bestuur (waaronder de opleiding) is vertegenwoordigd. Deze project is dus niet alleen verantwoordelijk voor het aansturen van het traject, maar ook voor de uitvoering.

Binnen onze regio is deze samenwerking al bijna vanzelfsprekend, maar we merken tegelijkertijd dat er ook landelijk behoefte is aan meer aandacht voor het werken in het gespecialiseerd onderwijs. We gaan graag het gesprek aan met collega's om hen te inspireren in deze wijze van samenwerking, waarbij we ook graag ingaan op de kansen voor zowel opleiding als het werkveld binnen een mooie en soms onderbelichte doelgroep.

81. Ontwikkeling online practicum voor a.s. leraren in een netwerk: match tussen inhoud en didactiek..

Paul Hennissen, Ankie van de Broek, Marcel Graus, De Nieuwste Pabo

Online / practicum / match

Bondige beschrijving

Dit Erasmus+ project wil naast de fysieke mogelijkheden een online practicum voor a.s. leraren ontwikkelen, zodat de mogelijkheden om te leren van ervaringen optimaal zijn. Dit bestaat uit drie ontwikkelde instrumenten:

- 1) een tool die bijdraagt aan een optimale online match tussen a.s. leraar en begeleider op de werkplek;
- 2) een online practicum met video, AR/VR, 360graden video;
- 3) (didactische) indicatoren (vereisten) voor lerarenopleiders.

Abstract

Het leren op de werkplek wordt wereldwijd gezien als een essentieel onderdeel van de opleiding tot leraar. In toenemende mate maken a.s. leraren gebruik van digitale hulpmiddelen bij het ontwikkelen van hun bekwaamheden (Hammond et al., 2011). Digitale hulpmiddelen zorgen voor een aanvulling op de beperkte mogelijkheden van fysiek onderwijs, met name bij deeltijdonderwijs. Veelal worden de voordelen van plaats- en tijdonafhankelijkheid genoemd (Houlden & Veletsianos, 2019; Lervik et al., 2018; Wu et al., 2008). De Corona-golf heeft het proces om meer digitale hulpmiddelen in de opleiding te gebruiken versterkt (Mielgo-Code et al., 2021; Theelen & van Breukelen, 2022). Op basis van die gedachten is het online practicum opgezet.

Allereerst is een instrument (PPtool) ontwikkeld waarmee het mogelijk is om a.s. leraren te koppelen aan een werkplekbegeleider om daarmee de beste match te realiseren. Het instrument, gebaseerd op een vragenlijst, maakt het mogelijk voor een a.s. leraar om zelf de beste begeleider te vinden. De vragenlijst kan aangepast worden op basis van onderzoek naar factoren die volgens de betrokkenen relevant zijn voor het maken van de beste match. Tijdens de bijeenkomst zullen de resultaten daarover gedeeld worden.

Op de tweede plaats is er gewerkt aan de ontwikkeling van een online practicum met verschillende middelen zoals Remote Classroom, gebruik van 360 graden video (VR/AR) en video-bibliotheek met kritische situaties. De verschillende middelen maken het mogelijk voor a.s. leraren om te reflecteren op een variatie van leraar activiteiten en dragen zo bij tot verschillende resultaten bij de a.s. leraren. Tijdens de bijeenkomst zal inzicht gegeven worden in de mogelijkheden en voorbeelden getoond worden.

Tenslotte is de vraag aan welke indicatoren online practica dienen te voldoen. Tijdens de bijeenkomst zal vooral ingegaan worden op didactische indicatoren voor lerarenopleiders als ze werken met een online practicum.

De workshop bestaat uit de volgende onderdelen:

- Introductie (5 minuten)
- Roulerend practicum in drie subgroepen gekoppeld aan de drie onderdelen (PPTool, online middelen, indicatoren) (45 minuten)
- Plenaire afsluiting en discussie over (on)mogelijkheden van het werken in internationale netwerken op het gebied van lerarenopleiden.

Het levert deelnemers zicht op wat de bijdrage kan zijn van een online practicum zowel t.a.v. het gebruik van middelen om een match te maken tussen a.s. leraar en werkplekbegeleider, middelen voor het online practicum en indicatoren die gebruikt kunnen worden voor het opzetten.

Het levert deelnemers bovendien zicht op op voor- en nadelen van het werken in netwerken met lerarenopleiders in internationaal verband (woordgebruik, cultuur, opzet opleidingen). De deelnemers leren elkaars contexten goed kennen en kunnen gebruikmaken van de contexten van andere landen. Het tot een bepaalde mate elkaars taal leren spreken, is een voorwaarde voor het goed functioneren van het netwerk en het bereiken van resultaten. Binnen het project is er veel sprake van disseminatie op allerlei manieren en op die manier sprake van een inktvlekfunctie naar de eigen omgeving.

Van de deelnemers wordt verwacht dat ze meedenken in mogelijkheden en hun eigen ideeën koppelen aan hetgeen wordt gepresenteerd. Op die manier is de kans het grootste dat er leren plaatsvindt.

Referenties

Hammond, M., Reynolds, L.J., & Ingram, J. (2011). How and why do student teachers use ICT? *Journal of Computer Assisted Learning*, 27(3). 191-203.

Houlden, S. & Veletsianos, G. (2019). A posthumanist critique of flexible online learning and its “anytime anyplace” claims. *Journal of Computer Assisted Learning*, 35(10). 1005–1018. <https://doi.org/10.1111/bjet.12779>

Lervik, M.J. Vold, T. & Holen, S. (2018). Conditions for Cooperating and Dialogue through the Utilization of Technology in Online Education. *Universal Journal of Educational Research*, 6 , 2352 - 2363. doi: 10.13189/ujer.2018.061034

Mielgo-Conde, I., Seijas-Santos, S. & Grande-de-Prado, M. (2021). Review about Online Educational Guidance during the COVID-19 Pandemic. *Education Sciences*, 11, 411. <https://doi.org/10.3390/educsci11080411>

Theelen, H. & Van Breukelen, D. (2022). The didactic and pedagogical design of e-learning in higher education: A systematic literature review. *Journal of Computer Assisted Learning*, 1-18. DOI: 10.1111/jcal.12705.

Wu, D., Bieber, M., & Hiltz, S. (2008). Engaging students with constructivist participatory examinations in asynchronous learning networks. *The Journal of information and systems in education*, 19(3), 321-330.

85. Welke principes kunnen lerarenopleiders toepassen om agency bij leraren in opleiding te vergroten?

Kyle van den Langenberg, Elvira Folmer, Katrijn Opstoel, HAN University of Applied Sciences

Professionalisering / agency / autonomie

Bondige beschrijving

Veel leraren voelen weinig ruimte om hun onderwijs echt aan te laten sluiten bij hun leerlingen. Ze willen bijvoorbeeld extra aandacht besteden aan projectwerk, maar de ‘afgesproken’ toets moet doorgaan. Of ze willen graag leren van collega’s, maar de ruimte ontbreekt om in andere klassen mee te kijken (Oolbekkink-Marchand et al., 2017). Met meer agency kunnen ze hun doelen tóch bereiken – ondanks de inrichting van het schoolsysteem, de regels en de afspraken. Agency betekent dat je als leraar gericht en doelbewust onderwijspraktijken weet te veranderen om de ontwikkeling en het leren van leerlingen te bevorderen (Biesta & Tedder, 2007; Edwards & D’Arcy, 2004; Eteläpelto et al., 2013; Priestley et al., 2015). Leraren hebben agency nodig om persoonlijk en gezamenlijk impact te hebben op de vormgeving van hun onderwijs (Vähäsantanen, 2015). Dat maakt agency een cruciaal onderdeel van de professionaliteit van (toekomstige) leraren: zij moeten een plek aan het roer (leren) innemen om onderwijs beter vorm te geven. Maar hoe kan je als lerarenopleider de agency van (toekomstige) leraren bevorderen? Een eerste literatuurstudie heeft geleid tot een voorlopige set didactische principes. Tijdens deze discussietafel gaan we hier graag over met jullie in gesprek.

Abstract

Agency betekent dat je als leraar gericht onderwijspraktijken weet te veranderen om de ontwikkeling en het leren van leerlingen te bevorderen (Biesta & Tedder, 2007; Edwards & D’Arcy, 2004; Eteläpelto et al., 2013; Priestley et al., 2015). Leraren hebben agency nodig om persoonlijk en gezamenlijk impact te hebben op het onderwijs (Vähäsantanen, 2015). Dat maakt agency een cruciaal onderdeel van de professionaliteit van (toekomstige) leraren: zij moeten een plek aan het roer (leren) innemen om onderwijs beter vorm te geven. Het is vanuit de de lerarenopleidingen een uitdaging om aan startende leraren te onderwijzen hoe zij hun agency kunnen vergroten.

Tijdens een verkennende literatuurstudie naar didactische principes om deze agency bij startende leraren te kunnen vergroten stonden de volgende onderzoeksvragen centraal:

‘Welke didactische principes kunnen worden ingezet door lerarenopleiders om de agency bij (toekomstige) leraren te vergroten? Op welke manier dragen deze principes bij aan ontwikkeling van agency?’

Methodologie

Er is op een exploratieve manier gezocht naar literatuur over agency. De literatuur liet een samenhang zien tussen agency en andere concepten zoals professionele identiteit. Deze samenhangende concepten werden als zoektermen in de tweede fase van de literatuurstudie gebruikt. Met behulp van de literatuur is omschreven op welke manier het gevonden concept bij kan dragen aan ontwikkeling van agency en is daarnaast, op basis van literatuur en gesprekken met lerarenopleiders, een aantal voorbeelden (van werkvormen) per concept toegevoegd waarmee men praktisch met dit concept aan de slag kan.

Resultaten

Op basis van de literatuur is gekomen tot een indeling in een viertal thema's waarbinnen principes zijn geformuleerd:

- ontwikkelen van professionele identiteit,
- stimuleren van onderzoekend vermogen,
- betrekken van omgeving en vergroten van verbondenheid
- autonomie ondersteunend lesgeven

Elk van deze thema's kan op een eigen manier bijdragen aan de ontwikkeling van agency van (toekomstige) leraren. Zo is de omgeving van de leraar voor zijn of haar functioneren essentieel, evenals dat de individuele leraren essentieel zijn voor het vormen van hun onderwijsomgeving. Een schoolomgeving geeft een leraar continue kansen om zijn/haar handelen te evalueren en eventueel aan te passen. Tegelijkertijd beïnvloedt een leraar met zijn onderwijskeuzes constant de omgeving om hem heen en de onderwijskeuzes die daarin worden gemaakt (Imants & van der Wal, 2020).

Aan deze thema's en daarvan afgeleide didactische principes kan a.d.h.v. verschillende werkvormen door lerarenopleiders worden gewerkt in hun lessen. Maar hoe kan je als lerarenopleider de agency van (toekomstige) leraren bevorderen? Een eerste literatuurstudie aangevuld met een focusgroep met lerarenopleiders heeft geleid tot een voorlopige set didactische principes en praktische vormen om hier in het onderwijs vorm aan te geven. Tijdens deze sessie gaan we hier graag over met jullie in gesprek aan de hand van de volgende vragen:

- Welke vragen roepen de principes, en hoe ze ingedeeld zijn, bij je op?
- Welke andere thema's verdienen de aandacht om te verkennen om agency bij (toekomstige) leraren te vergroten?
- Wat hebben lerarenopleiders nodig om deze principes tot uitvoer te brengen?
- Zijn er aanvullingen of opmerkingen op de praktische vormen die we tot nu toe gevonden/opgehaald hebben?

Referenties

- Biesta, G., & Tedder, M. (2007). Agency and learning in the lifecourse: Towards an ecological perspective. *Studies in the Education of Adults*, 39(2), 132-149.
- Edwards, A., & D'arcy, C. (2004). Relational agency and disposition in sociocultural accounts of learning to teach. *Educational review*, 56(2), 147-155.
- Eteläpelto, A., Vähäsantanen, K., Hökkä, P., & Paloniemi, S. (2013). What is agency? Conceptualizing professional agency at work. *Educational research review*, 10, 45-65.
- Imants, J., & Van der Wal, M. M. (2020). A model of teacher agency in professional development and school reform. *Journal of Curriculum Studies*, 52(1), 1-14.
- Oolbekkink-Marchand, H. (z.d.). Stuurkracht ontwikkelen en versterken door verhalen te vertellen. HAN University of Applied Sciences. Geraadpleegd op 16 december 2021, van [https://www.han.nl/artikelen/2020/12/geef-nieuwe-leraren-de-ruimte/Stuurkracht-door-verhalen-vertellen-\(1\).pdf](https://www.han.nl/artikelen/2020/12/geef-nieuwe-leraren-de-ruimte/Stuurkracht-door-verhalen-vertellen-(1).pdf)
- Priestley, M., Biesta, G., & Robinson, S. (2015). Teacher agency: what is it and why does it matter?. In *Flip the system* (pp. 134-148). Routledge.
- Vähäsantanen, K. (2015). Professional agency in the stream of change: Understanding educational change and teachers' professional identities. *Teaching and teacher education*

88. Gezamenlijk op het goede spoor!

José Smeets, Hogeschool IPABO; Petra ten Hagen, Stichting OPSPOOR

Ontwerponderzoek / afstuderen / spelend leren

Bondige beschrijving

Samenwerking Stichting OPSPOOR en lectoraat Jonge Kind Hogeschool IPABO

Het lectoraat Jonge kind doet onderzoek in nauwe samenwerking met het werkveld en voornamelijk via ontwerponderzoek in professionele leergemeenschappen. Hierdoor draagt het lectoraat bij aan de realisatie van de gezamenlijke kwaliteitsagenda primair onderwijs Noord-Holland van Hogeschool IPABO en partnerschoolbesturen (Bhoelan, Bredée, Gaemers, Groot, Herrings, Konst & Wiechers, 2016). De samenwerking tussen Hogeschool IPABO (Amsterdam/Alkmaar) en Stichting OPSPOOR (Purmerend e.o.) is hier een duidelijk voorbeeld van.

In het schooljaar 2020/2021 en 2021/2022 hebben OPSPOOR en Hogeschool IPABO deze samenwerking vormgegeven door onder andere de mentoren van de vierdejaars studenten jonge kind die stagelopen bij OPSPOOR meer te willen gaan betrekken bij het proces van het doen van onderzoek. Dit sluit direct aan bij de, uit de overkoepelende onderzoeksvraag voortvloeiende, vraag: Hoe kunnen opleiders de aankomend leerkracht ondersteunen in hun professionalisering op het gebied van spelgeoriënteerd onderwijs aan het jonge kind? (Boland, 2018).

Wij willen graag de successen en de valkuilen van dit gezamenlijke onderzoek presenteren. Zijn we op het juiste spoor of niet?

Abstract

Onderwerp

Gezamenlijk (ontwerp)onderzoek doen

Probleemstelling

Hoe kunnen opleiders de aankomende leerkrachten ondersteunen in hun professionalisering op het gebied van spelgeoriënteerd onderwijs aan het jonge kind?

Onderzoeksvragen

- Hoe kunnen opleiders de aankomende leerkrachten ondersteunen in hun professionalisering op het gebied van spelgeoriënteerd onderwijs aan het jonge kind?
- Welke succesfactoren zijn er bij de gekozen werkwijze?
- Welke belemmerende factoren zijn er bij de gekozen werkwijze?
- Wat brengen de verschillende perspectieven in bij de gekozen werkwijze?
- Wat is er een jaar later nog merkbaar van de onderzoeksresultaten in de school?

Voorlopige resultaten

Studenten starten eerder met het doen van onderzoek. Al bij LIO-sollicitatie is onderzoek een gespreksonderwerp. Mentoren zijn meer betrokken bij het onderzoek, maar participatie verschilt. Verbeter- en aandachtspunt blijft gezamenlijkheid van het onderzoek. Vindt er voldoende transfer plaats? Wat is er een jaar na onderzoek nog zichtbaar van onderzoeksresultaten? Evaluatie is nog in volle gang.

Referenties

Bhoelan, M., Bredée, T., Gaemers, J., Groot, A., Herrings, S., Konst, S., & Wiechers, H. (2016). Kwaliteitsagenda 2016-2020 Noord-Holland voor het primair onderwijs. Opgesteld door Agora, Amos, El Amal, Flore, Sarkon en Tabijn met Hogeschool IPABO.

Boland, A. (2018), Lectoraatsplan 2018-2020 Het jonge kind, educatie en onderwijs aan kinderen van 2 tot 8 jaar. Amsterdam/Hogeschool IPABO
www.stichting-leerkracht.nl

90. Begeleiding van de studie en loopbaanontwikkeling als rode draad van het onderwijs

Douwe van der Hucht, Karina Baarda, Expertisepunt LOB

studie en loopbaanontwikkeling / begeleiding

Bondige beschrijving

Arbeidsmarkt en samenleving veranderen snel en vragen van de toekomstige werknemer meer zelfsturing en wendbaarheid. Alle reden om ook als leraar in opleiding, opleider, decaan, LOB-coördinator, mentor of (vak)docent kennis te hebben van en over vaardigheden te beschikken met betrekking tot LOB aspecten. Hoe mooi en waardevol zou het zijn, wanneer binnen het opleiden van docenten LOB activiteiten plaatsvinden.

Als docenten ook als LOB-er worden opgeleid en zelf LOB lessen ondergaan, dan kunnen zij over de verschillende vakken heen begeleiden. Want LOB is in principe de rode draad van het onderwijs. Daarnaast kunnen docenten de vaardigheden van LOB gebruiken tijdens de reguliere lessen, vanuit de docent-competentie reflectie en ontwikkeling.

Abstract

De VO-raad, de MBO-raad en de VH vinden het van belang dat de begeleiding op studie en loopbaanontwikkeling (LOB/SLB) expliciet meegenomen wordt in de concrete uitwerking van een aantal actuele beleidsontwikkelingen en thema's. Komende viereneenhalf jaar is er een extra impuls gericht op het verbeteren van de overgang en doorstroom van het vo naar het mbo en van vo/mbo naar het hbo. Vanuit dit perspectief zou het goed zijn wanneer toekomstige opleiders tijdens de studie ervaringen opdoen met het LOB/SLB vaardigheden. Dit past daarnaast ook bij de landelijke uitgangspunten vanuit de overheid om leerlingen/ studenten beter te begeleiden naar een volgende stap. Daarnaast hebben de NVS-NVL en VvSL een standpunt ten aanzien van het vervolg van Curriculum.nu uiteengezet in een position paper. Zij pleiten daarin voor een ontwikkelteam voor LOB, dat kan dienen als vliegwiel voor de implementatie van LOB in de vervolgfases van Curriculum.nu.

Middels een korte uitleg van wat LOB kan inhouden en praktische voorbeelden, wordt er onderzocht waarom LOB op de lerarenopleiding hoort/ zou kunnen horen, vanuit verschillende doelgroepen en niveau's en hoe hiermee een bijdrage kan worden geleverd aan de docent-competentie reflectie en ontwikkeling.

Hiermee is het uiteindelijke doel om tijdens de workshop te verkennen en te onderzoeken welke competenties docenten zich eigen moeten maken om leerlingen/studenten te kunnen begeleiden in LOB en antwoord vinden op de vraag: Wat betekent dit voor mijn lerarenopleiding?

Onderliggende vragen hierbij

- Wat vraagt dit van leerkrachten en docenten?
- Hoe kan het bijdrage aan ontschoten?
- Welk beroep doet dat op de professionaliteit en autonomie van leerkrachten en docenten?
- Hoe kunnen we onszelf en leerkrachten en docenten opleiden tot wendbare onderwijsprofessionals?

129. Onderwijskansen in de lerarenopleiding: met hoge verwachtingen in het spotlicht

Ton Klein, Suzanne Gerritsen, Oberon; Heleen Versteegen, Sardes; Linda Sontag, NRO; Linda van den Bergh, Fontys Hogeschool

Onderwijsachterstanden

Bondige beschrijving

Verminderen van ongelijkheid in onderwijskansen vereist een specifieke aanpak. De nieuwe generatie leerkrachten kan hier een belangrijke rol in spelen. Tijdens de opleiding zijn er veel mogelijkheden om de studenten op te leiden tot leerkrachten die evidence informed aan onderwijskansen werken. Waarbij werken vanuit hoge verwachtingen een krachtig middel is.

Het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) voert in samenwerking met het ministerie van OCW en de PO-raad het Research & Development programma effectieve onderwijsachterstandenbestrijding uit. Doel van dit programma is om in het primair onderwijs meer evidence informed aan onderwijsachterstanden te werken. Om wetenschappelijke kennis voor het onderwijsveld te ontsluiten is de website www.onderwijskansen.eu in het leven geroepen. Door middel van o.a. themapagina's, webinars en podcasts wordt wetenschappelijke kennis toegankelijk gemaakt. Een bijzondere rol hierbinnen vormen de leidraden, waarvan 'Onderwijs vanuit hoge verwachtingen' er een is.

We hebben de mate waarin onderwijskansen aan bod komen in onze lerarenopleidingen onderzocht aan de hand van interviews. In deze workshop gaan we met de aanwezigen nader in gesprek over hoe je in je opleiding aandacht kan besteden aan onderwijskansen en maken dat concreet aan de hand van het thema Hoge verwachtingen in het onderwijs.

Abstract

Onderwerp

Verminderen van ongelijkheid in onderwijskansen vereist een specifieke aanpak. De nieuwe generatie leerkrachten kan hier een belangrijke rol in spelen. Tijdens de opleiding zijn er veel mogelijkheden om de studenten op te leiden tot leerkrachten die evidence informed aan onderwijskansen werken. Waarbij werken vanuit hoge verwachtingen een krachtig middel is.

Het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) voert in samenwerking met het ministerie van OCW en de PO-raad het Research & Development programma effectieve onderwijsachterstandenbestrijding (R&D OAB) uit. Doel van dit programma is om in het primair onderwijs meer evidence informed aan onderwijsachterstanden te werken. Om wetenschappelijke kennis voor het onderwijsveld te ontsluiten is de website www.onderwijskansen.eu in het leven geroepen. Door middel van o.a. themapagina's, webinars en podcasts wordt wetenschappelijke kennis toegankelijk gemaakt. Een bijzondere rol hierbinnen vormen de leidraden, waarvan 'hoge verwachtingen' er een is.

Onlangs hebben we een onderzoek uitgevoerd onder de lerarenopleidingen naar de mate waarin onderwijskansen aan bod komen (Gerritsen en Klein, 2022). Daartoe zijn gesprekken gevoerd met alle Nederlandse PABO's. We organiseren voorafgaand aan de Velon studiedag 2023 nog twee bijeenkomsten om specifiek in te gaan op het gebruik van de leidraad Hoge verwachtingen en de mogelijkheden om hier aandacht aan te besteden in de lerarenopleiding.

Deze workshop heeft eenzelfde insteek: dus we gaan aan het werk met het thema Onderwijskansen binnen het curriculum van de lerarenopleiding. En maken dat concreet aan de hand van het thema Hoge verwachtingen in het onderwijs. Daarbij stemmen we af met een andere bijdrage aan het Velon-congres (van Marijke van Vijfeijken) om dubbelingen te voorkomen.

Organisatie van de sessie

De workshop bestaat uit drie delen.

We beginnen met een korte presentatie van maximaal 10 minuten van de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek dat we hebben gedaan onder de Nederlandse lerarenopleidingen basisonderwijs (Gerritsen en Klein, 2022) ook zal worden teruggeblikt op de sessies met de lerarenopleiders over de leidraad 'Onderwijs vanuit hoge verwachtingen'.

Daarna gaan de deelnemers zelf in gesprek in kleine groepjes. Op basis van de informatie die gegeven is, en de eigen praktijkvoorbeelden van deelnemers, bespreken zij de vraag: op welke manier kan het werken met (wetenschappelijke) kennis over kansengelijkheid in de lerarenopleiding worden gestimuleerd? Wat is daar voor nodig?

We bespreken de inzichten die in de kleine groepjes zijn opgedaan.

De workshop levert de deelnemers het volgende op

- Voorbeelden en uitwisseling van manieren van werken aan onderwijskansen in de lerarenopleiding;
- Inzicht in de leidraad 'Onderwijs vanuit hoge verwachtingen';
- Inspiratie om zelf vanuit beschikbare kennis met een thema aan de slag te gaan.

Wat wordt er verwacht van de deelnemers

Van deelnemers wordt verwacht dat zij interesse hebben in het thema 'kansengelijkheid' en het werken met (wetenschappelijke) kennis, en inspiratie willen opdoen voor het werken met dit thema in hun opleiding. Zij hebben de website [Onderwijskansen.eu](https://onderwijskansen.eu) bekeken, zo ook de leidraad [Onderwijs vanuit hoge verwachtingen](#).

153. Netwerk van bacheloropleidingen bereidt zich voor op Vlaams gemoderniseerd secundair onderwijs

Ruth Wouters, Leen Alaerts, Anne Decelle, Tinne van Camp, UC Leuven-Limburg

Modernisering / veranderingsbekwame leraren / lerarenopleiding

Bondige beschrijving

Recent startte in Vlaanderen de modernisering van het secundair onderwijs. Deze onderwijsvernieuwing stuurde aan op meer maatschappelijk relevant onderwijs, flexibele leeromgevingen, sterkere vakkenintegratie en meer interessegerichte oriëntering. Scholen kregen een relatief grote autonomie in de manier waarop ze deze doelen van de modernisering inbedden in hun schoolorganisatie.

Dergelijke onderwijsinnovatie heeft impact op de lerarenopleiding. In een tweejarige praktijkwetenschappelijk onderzoek ligt daarom de vraag voor hoe lerarenopleidingen studenten kunnen opleiden tot veranderingsbekwame onderwijsprofessionals die startklaar zijn voor dergelijk gemoderniseerd secundair onderwijs. Acht (Verkorte) Educatieve Bachelors secundair onderwijs van Vlaamse hogescholen vormen een netwerk voor dit project.

Een kerngroep van projectmedewerkers stuurt aan op vier fases van design thinking (double diamand model). In een eerste fase (discover) komen de projectmedewerkers via enquêtes en focusgesprekken tot een nodenanalyse en stavaza. Van daaruit ontwerpen acht designteams scenario's, een contextgebonden actieplan en interventies (define). Parallel ontwerpt het projectteam materialen voor studenten die verspreid over Vlaanderen worden geïmplementeerd en geëvalueerd in opleidingen (develop). Tot slot fungeert een expertencommissie als professioneel netwerk, waar beleidsaanbevelingen op meso- en macroniveau geformuleerd worden (deliver). De discover-fase voeren we ook graag met collega's van Nederlandse hogescholen om zo de deelnemende lerarenopleidingen te stimuleren hun opleidingen kritisch onder de loep te nemen.

Abstract

In dit project onderscheiden we twee componenten in het begrip veranderingsbekwame leraren: (1) leraren ontwikkelen een persoonlijk interpretatiekader van waaruit ze kritisch betekenis kunnen geven aan vernieuwingen en (2) leraren hebben inzicht in de grammar of schooling – of de impact van schoolstructuren op onderwijsvisie. Om hierop in te zetten nemen de projectpartners hun opleidingen kritisch onder de loep en ontwerpen en evalueren ze onderzoeksgeïnformeerde interventies.

Het project wordt benaderd aan de hand van de vier fases van design thinking volgens het 'double diamand model' (British design council, 2021). In een eerste fase (discover) komen de projectmedewerkers via enquêtes en focusgesprekken tot een nodenanalyse en stavaza. Van daaruit ontwerpen acht designteams scenario's, een contextgebonden actieplan en interventies (define). Parallel ontwerpt het projectteam materialen voor studenten die verspreid over Vlaanderen worden geïmplementeerd en geëvalueerd in opleidingen (develop). Tot slot fungeert een expertencommissie als professioneel netwerk, waar beleidsaanbevelingen op meso- en macroniveau geformuleerd worden (deliver). De discover-fase voeren we ook graag met collega's van Nederlandse hogescholen opdat het de deelnemende lerarenopleidingen zal helpen hun opleidingen kritisch onder de loep te nemen.

Hoe wil je de sessie organiseren?

Dit project werkt volgens het 'double diamond model' van het British design council (2021). Dit model bestaat uit twee 'diamanten':

- diamant 1 is de probleemanalyse met zowel een discover- als een define-fase en;
- diamant 2 is de probleemoplossing met een develop- en deliver-fase. Deze sessie organiseren we als een focusgesprek waarbij we, mogelijks in twee of meer deelgroepen, verkennen op welke manier tot veranderingsbekwaamheid opgeleid wordt.

Wat levert de workshop de deelnemers op?

De input van (Nederlandse) collega's, zowel m.b.t. de nodenanalyse als rond het hele projectopzet zal helpen om de discover-fase te versterken. De deelnemers krijgen zicht op een model om projectmatig aan design thinking te doen binnen een netwerk van uiteenlopende lerarenopleidingen. We stellen ook het draaiboek van het focusgesprek ter beschikking van de deelnemers.

Wat wordt er verwacht van de deelnemers?

Meedenken en ideeën uit de eigen opleidingspraktijk delen.

Referenties

März, V., Gaikhorst, L., Mioch, R., Weijers, D., & Geijssel, F. P. (2017). Van acties naar interacties. Eenoverzichtsstudie naar de rol van professionele netwerken bij duurzame onderwijsvernieuwing. Amsterdam/Diemen: RICDE, Universiteit van Amsterdam/NSO-CNA Leiderschapsacademie

180. Naar een beter welzijn van aankomende leraren en hun leerlingen.

Fieke Koolen, Fontys Hogeschool; Joris Bal, The Lab of Life

Welzijnstraining / studententraining / leerlingbegeleiding

Bondige beschrijving

Vanuit een netwerkcontact rondom welzijn van studenten, is er een samenwerking ontstaan tussen the Lab of Life en Fontys lerarenopleiding PABO/ALO, met als doel studenten opleiden, zodat zij behalve inzicht in het eigen welzijn zich ook bewust worden van het welzijn van leerlingen en hen handvatten te geven om hen hierbij te begeleiden. In de generieke leeruitkomsten staat namelijk expliciet vermeld dat studenten in staat moeten zijn om lerenden te begeleiden bij het ontdekken van hun identiteit en ook zorg te hebben voor hun welzijn. Deze pilot, wordt financieel ondersteund vanuit het RIVM en betreft een training aan postpropedeuse studenten van de PABO/ALO, waarbij in zes bijeenkomsten gewerkt wordt aan het vergroten van het eigen welzijn, volgens bewezen wetenschappelijke methodieken, om vervolgens te komen naar het toe kunnen passen bij de leerlingen op de eigen stageschool. Deze pilot wordt op een onderzoekmatige wijze gemonitord in hoeverre de student het eigen welzijn ervaart, alsook hoe hij zichzelf in staat vindt om het welzijn van leerlingen te bevorderen, dit zowel bij de start alsook aan het einde van de pilot. Tijdens deze workshop zal een uitleg gegeven worden over de pilot, met een kleine interactieve demonstratie en zullen de resultaten gedeeld worden.

Abstract

Vanuit netwerkcontacten is er een samenwerking ontstaan tussen the Lab of Life en Fontys Hogeschool lerarenopleiding PABO/ALO.

Lab of Life verzorgt al een aantal jaren trainingen ter vergroting van het welzijn van jongeren, onder andere bij mbo-instellingen, waarvoor zij ook een kwaliteitskeurmerk vanuit het RIVM heeft ontvangen.

De nieuwe Fontys lerarenopleiding PABO/ALO is bezig met het opzetten van een dubbele bachelor opleiding uitgaande van de nieuwe universele generieke leeruitkomsten, die vanaf studiejaar 23-24 landelijk voor alle lerarenopleidingen gaan gelden. In een netwerkgesprek kwamen de overeenkomsten van the Lab of Life en Fontys lerarenopleiding rondom welzijn van studenten ter sprake. Brainstormend kwamen we uit op een gemeenschappelijk doel: hoe kunnen we als lerarenopleiding onze studenten opleiden, zodat zij behalve inzicht in hun eigen welzijn ook bewust worden van het welzijn van hun leerlingen en hen handvatten te geven om hun leerlingen hierbij te begeleiden. In de generieke leeruitkomsten staat namelijk expliciet vermeld dat studenten in staat moeten zijn om lerenden te begeleiden bij het ontdekken van hun identiteit en ook zorg te hebben voor hun welzijn.

Natuurlijk is er mede ingegeven door de impact van Corona, bij iedere lerarenopleiding aandacht voor het welzijn van de eigen studenten, echter we wilden met deze pilot werken bewust werken vanuit een tweetraps methodiek: vanuit werken naar eigen welzijn, dit ook toe kunnen passen bij eigen leerlingen.

De pilot waarvoor het RIVM ook subsidie heeft verstrekt betreft een training aan postpropedeuse studenten van de PABO/ALO, waarbij in zes bijeenkomsten gewerkt wordt aan het vergroten van het eigen welzijn, volgens bewezen wetenschappelijke methodieken, om vervolgens te komen naar het toe kunnen passen bij de leerlingen op de eigen stageschool. RIVM ondersteunt dit initiatief met een subsidie vanwege het maatschappelijk belang en hoopt hiermee een olievlekwerking te realiseren, zodat in de toekomst het welzijn van lerenden, alsook (aspirant)docenten wordt vergroot.

In de praktijk blijken namelijk veel (aspirant)docenten handelingsverlegen te zijn in hoe op een bewuste manier het welzijn van leerlingen bespreekbaar te maken en hen inzicht te geven hoe hier aan te werken.

We wilden in deze pilot bewust aansluiten bij de universele leeruitkomsten o.a. bij professionele ontwikkeling van de student, waar wordt gesproken over kernreflectie en betekenis geven aan eigen praktijkervaringen. Daarnaast wordt door in te zetten op de student in de rol van coach, bewust aangesloten bij de universele leeruitkomsten van omgaan met de groep en groepsdynamica, door de student tools te geven voor het op een positieve wijze invloed uitoefenen op de motivatie, beleving en het welbevinden van lerenden. Ook worden handvatten gegeven voor de universele leeruitkomst Leveren van maatwerk, met name door het stimuleren van eigenaarschap van de lerende.

Deze pilot wordt op een onderzoekmatige wijze gemonitord in hoeverre de student het eigen welzijn ervaart, alsook hoe hij zichzelf in staat vindt om het welzijn van leerlingen te bevorderen, dit zowel bij de start alsook aan het einde van de pilot. Tijdens deze workshop zal een uitleg gegeven worden over de pilot, met een kleine interactieve demonstratie en de resultaten gedeeld worden.

Referenties

Fieke Koolen: d.koolen@fontys.nl

Joris Bal: joris@thelaboflife.com

The Lab of Life methode is erkend door het RIVM en opgenomen in het Loket Gezond Leven als wetenschappelijk bewezen effectief.

182. Creëer goed klimaat voor samenwerken aan verandering: Innovatief, creatief samenwerkklimaat

Ellen Nillezen, Willemijn Schless, Marnix Academie

Samenwerkingsklimaat / Veranderkracht / creativiteit

Bondige beschrijving

Om te blijven anticiperen op wat zich voordoet, om dromen te verwezenlijken en om te blijven werken vanuit visie hebben onderwijsprofessionals elkaars expertise en creatieve denkkraft nodig.

Binnen lectoraat Leren & Innoveren (Radiant, Marnix Academie) richten wij ons op de vraag hoe een goed samenwerkingsklimaat te creëren voor verandering en groei. Theoretisch onderzoek bracht ons onder andere bij tien dimensies voor ontwikkeling van innovatief, creatief werkklimaat (o.a. Ekvall, 1996). Uit interviews met onderwijsprofessionals blijken vertrouwen, ruimte geven en steun belangrijke voorwaarden om met elkaar goed onderwijs te maken op basis van visie van de school. Een goed innovatief, creatief samenwerkingsklimaat lijkt daarmee hand in hand te gaan met goed onderwijs.

Tijdens de workshop introduceren we een instrument dat wij momenteel ontwikkelen en inzetten om het samenwerkingsklimaat in professionele leergemeenschappen (PLG's) in kaart te brengen en versterken. In deze PLG's zijn zowel studenten van Marnix Academie Utrecht als onderwijsveld betrokken. Studenten leren op deze wijze wat nodig is om krachtig samen te werken in het lerarenteam en de opleiding. Ook delen deelnemers tijdens de workshop good practices uit eigen praktijk en verkennen zij waar het veranderklimaat krachtiger kan worden, plus welke concrete stappen daarvoor ondernomen kunnen worden.

Abstract

Inhoud en context

Om te blijven anticiperen op wat zich voordoet, om dromen te verwezenlijken en om te blijven werken vanuit visie hebben onderwijsprofessionals elkaar nodig. Door gebruik te maken van elkaars expertise en creatieve denkkraft kunnen we samen de verandering mogelijk maken die nodig is om blijvend te werken vanuit visie. Samenwerken maakt zo van één plus één veel meer dan twee, mits die samenwerking stroomt.

Binnen lectoraat Leren & Innoveren (Radiant, Marnix Academie) zijn wij geïnspireerd door bovenstaande. We richten ons op de vraag hoe een goed samenwerkingsklimaat te creëren voor verandering en groei. Dit met als doel de veranderkracht van het team te bevorderen om daarmee blijvend te werken aan onderwijs geven vanuit visie. Theoretisch onderzoek bracht ons onder andere bij tien dimensies voor ontwikkeling van een innovatief, creatief werkklimaat (Ekvall, 1996; Newman, 2019; Amabilé, 1995, 2004). Uit interviews met leraren, schoolleiders en bovenschools leiders van innovatieve scholen, blijken deze dimensies ook een belangrijke plek in te nemen in het samenwerkingsklimaat van de teams van de geïnterviewden (Schless, 2021). Onder andere vertrouwen, ruimte om te experimenteren en je gesteund voelen, blijken belangrijke voorwaarden om met elkaar goed onderwijs te kunnen (blijven) maken op basis van de visie van de school. Een goed innovatief, creatief samenwerkingsklimaat lijkt daarmee hand in hand te gaan met goed onderwijs. Dit biedt voldoende reden voor vervolgonderzoek.

Op basis van theorie over innovatief, creatief samenwerkingsklimaat (o.a. Ekvall, 1996, 1998; Newman, 2019) ontwikkelen we momenteel een instrument, dat teams in kaart helpt te brengen op welke aspecten het team sterk is en waar nog kansen liggen op gebied van veranderkracht. Binnen Marnix Academie Utrecht (PABO) zetten we dit instrument momenteel in om de samenwerking in professionele leergemeenschappen (PLG's) te versterken. In deze PLG's zijn zowel studenten als onderwijsveld betrokken. Studenten leren op deze wijze over wat nodig is om krachtig samen te werken binnen het lerarenteam maar ook in de opleiding.

Naast het ophalen van informatie, zetten we het instrument ook in om het gesprek tussen teamleden te stimuleren. Een gesprek over samenwerking op gebied van groei en verandering. Onderzoeken en innoveren gaan daardoor hand in hand.

Inhoud workshop en winst voor de deelnemers

Tijdens de workshop halen we bij de deelnemers op wat in hun praktijk goed gaat op het gebied van samenwerken aan verandering. Dit bevordert bewustwording van de 'good practices' binnen de eigen praktijk. We koppelen deze opbrengsten aan het huidige instrument wat we kort introduceren op basis van theorie en praktijkopbrengsten tot nu toe. Daarbij staan we open voor verrijking van het instrument. Vervolgens gaan de deelnemers aan de hand van het instrument zelf aan de slag met het in kaart brengen van het samenwerkingsklimaat binnen hun eigen praktijk. Hiermee wordt inzichtelijk wat de sterke kanten zijn, waar het veranderklimaat nog krachtiger kan worden en welke laagdrempelige, concrete stappen daarvoor ondernomen kunnen worden.

Referenties

- Amabilé, T., Burnside, R., & Gyskiewicz, S. (1995). User's guide for KEYS: Assessing the climate for creativity. Greensboro: Center for Creative Leadership. Ontleend aan:
<https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=7422>
- Amabilé, T., Schatzel, E., Moneta, G., & Kramer, S. (2004). Leader behaviors and the work environment for creativity: Perceived leader support. *Leadership Quarterly*, 15, 5-32. Ontleend aan:
https://www.researchgate.net/publication/223555015_Leader_Behaviors_and_the_Work_Environment_for_Creativity_Perceived_Leader_Support
- Ekvall, G. (1996). Organizational climate for creativity and innovation. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 5(1), 105-123. Ontleend aan:
https://www.academia.edu/673511/Organizational_climate_for_creativity_and_innovation
- Ekvall, G. (1998). Organizational Conditions and Levels of Creativity. *Creativity and Innovation Management*, 6(4), 195-205. Ontleend aan:
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-8691.00070>
- Newman, A., Round, H., Wang, S., Mount, M. (2019). Innovation climate: A systematic review of the literature and agenda for future research. Ontleend aan:
<https://bpspsychub.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/joop.12283>
- Schless, W. (2021). Goed onderwijs voor alle leerlingen. Ontleend aan:
<https://www.marnixacademie.nl/publicaties/borgen-van-innovaties/essay-6-goed-onderwijs-voor-alle-leerlingen>
- Sinek, S. (2011). Start with why: How great leaders inspire everyone to take action. London: Penguin Books.

185. Een doorbraak in professionalisering van leraren? Een nieuwe aanvraag voor het Nationaal Groeifonds

Marco Snoek, Hogeschool van Amsterdam; Fred Janssen, Universiteit Leiden; Helma Oolbekkink-Marchand, HAN University of Applied Sciences; Anje Ros, Fontys Hogeschool Kind en Educatie; Jan van Tartwijk, Universiteit van Utrecht

Voortgezette ontwikkeling van leraren / Nationaal Groeifonds / Opleiding en nascholing

Bondige beschrijving

In de afgelopen maanden is door een brede groep van landelijke vertegenwoordigers vanuit de lerarenopleidingen (VH/ADEF/LOBO en UvNL/ICL), het werkveld (de sectorraden PO, VO, MBO), lerarenorganisaties (AOB en Lerarencollectief) en het Ministerie van OCW een aanvraag voorbereid voor het Nationaal Groeifonds. Deze aanvraag heeft betrekking op het meer systematisch vormgeven van voortgezette professionalisering en ontwikkeling van leraren na afloop van de initiële opleiding en inductiefase.

Voortgezette professionalisering van leraren vindt nog onvoldoende systematisch plaats en de kwaliteit ervan is wisselend. Oorzaken van dit probleem zijn het ontbreken van 1) prikkels voor leraren om zich te blijven ontwikkelen, 2) een door alle partners gedeeld loopbaanperspectief, 3) een arbeidsorganisatie binnen scholen die ontwikkeling van expertise benut, 4) een wettelijke opdracht van lerarenopleidingen om hier aan bij te dragen en 5) een solide financiële basis voor lerarenopleidingen om hier structureel werk van te maken.

Het creëren van een beroep waarin verdere ontwikkeling na inductie een vanzelfsprekendheid is, vraagt ingrijpende aanpassingen op al deze terreinen. Gegeven de (financiële) omvang van de aanvraag en de unieke verzameling van betrokken partners, zien we deze aanvraag als een unieke kans om forse stappen te zetten naar een beroep waarin leren en ontwikkeling centraal staat.

Abstract

In de afgelopen tijd is er steeds meer aandacht gekomen voor ‘samen professionaliseren’: het samen optrekken van lerarenopleidingen en scholen bij de verdere professionalisering van leraren na de initiële lerarenopleiding en de inductiefase.

Het aantal trajecten dat lerarenopleidingen aanbieden voor verdere ontwikkeling van leraren is echter beperkt en ook de deelname aan dergelijke trajecten is gering. Veel initiatieven zijn afhankelijk van additionele en incidentele middelen en daarmee weinig duurzaam. Dit alles is niet het resultaat van onwil, maar van structuren die in de weg zitten.

Om daadwerkelijk systematisch aandacht en mogelijkheden voor doorlopende ontwikkeling van leraren is een systeemverandering nodig. Die systeemverandering heeft betrekking op het niveau van leraren (bijv. de mate waarin de beroepsstructuur prikkels geeft voor doorlopende professionalisering en ontwikkeling), van scholen en schoolleiders (bijv. de mate waarin er prikkels zijn om ontwikkeling na de inductiefase te stimuleren en te faciliteren, en de mate waarin expertise-ontwikkeling van leraren ook kan leiden tot nieuwe rollen binnen de school), van lerarenopleidingen (bijv. de mate waarin het ondersteunen van leraren na de inductiefase en verzorgen van trajecten voor voortgezette professionalisering gezien wordt als een kernopdracht van lerarenopleiders) en van het ministerie (bijv. de wijze waarop de rol van lerarenopleidingen bij de voortgezette professionalisering van leraren ook geïntegreerd wordt in de wettelijke opdracht en bekostigingsstructuur van de lerarenopleidingen).

Februari 2023 is door het ministerie van OCW - in een nauwe samenwerking met alle relevante onderwijspartners: Vereniging Hogescholen (inclusief ADEF en LOBO), Universiteiten van Nederland (inclusief ICL), de PO-, VO- en MBO-raden, de AOB en het Lerarencollectief - rond dit vraagstuk een voorstel ingediend voor het Nationaal Groeifonds van het Ministerie van Economische Zaken. Doel is om een doorbraak te realiseren in de voortgezette professionalisering van leraren.

Het creëren van een beroep waarin verdere ontwikkeling na inductie een vanzelfsprekendheid is, vraagt ingrijpende aanpassingen op alle genoemde terreinen. Gegeven de (financiële) omvang en de looptijd (5 tot 10 jaar) van de aanvraag, de brede groep van betrokken partners en het commitment dat is aangegaan, zien we deze aanvraag als een unieke kans om forse stappen te zetten naar een beroep waarin leren en ontwikkeling centraal staat, niet alleen van leerlingen, maar ook van leraren. Tegelijk kan deze aanvraag ook leiden tot een fundamentele herpositionering van lerarenopleidingen ten aanzien van voortgezette professionalisering en ontwikkeling en nieuwe rollen voor lerarenopleiders. Hierbij is het van belang dat we als lerarenopleidingen gezamenlijk optrekken en de krachten bundelen.

Tijdens de rondetafel schetsen we de hoofdlijnen van de ingediende aanvraag om vervolgens met de deelnemers de mogelijke implicaties voor de eigen (regionale) context en de eigen rol van lerarenopleiders en instellingen te verkennen en hoe we hierin kunnen samenwerken.

De deelnemers krijgen inzicht in de analyse die ten grondslag ligt aan de aanvraag en de voorgestelde activiteiten die de kern vormen van de in de aanvraag beoogde doorbraak. Daarbij kunnen de deelnemers het plan relateren aan hun eigen context en netwerken en de kansen die het plan biedt om de landelijke en regionale samenwerking te versterken.

189. Lesson Study voor gedragsvraagstukken

Monique Nelen, Sui Lin Goei, Martijn Willemse, Joke Kamstra, Hogeschool Windesheim; Anita Blonk, Gagelhoeve

Lesson Study / Gedragsvraagstukken

Bondige beschrijving

Leerlingen die niet luisteren, hun opdrachten niet maken, een grote mond hebben of in de door henzelf gecreëerde chaos hun spullen niet kunnen vinden. Iedere leraar kent het. Maar hoe ga je daar nu op een professionele manier mee om? In ons onderzoeksproject vormden we op zeven basisscholen professionele leergemeenschappen van leraren die gedragsinterventies met elkaar ontwierpen waarbij gebruik gemaakt werd van Lesson Study (LS). Deelnemende basisscholen werkten met Schoolwide Positive Behavior Support (SWPBS).

Er bestaan verschillende varianten van LS maar allemaal worden ze gekenmerkt door: 1) onderzoek naar eigen onderwijs; 2) het verbinden van praktijk met externe kennis door bijvoorbeeld inbreng van relevante literatuur; 3) een focus op het leren van de leerling; 4) samenwerking; en 5) een cyclisch proces van onderzoeken, ontwerpen, uitvoeren en opnieuw onderzoeken (Goei et al., 2021). In dit onderzoeksproject werd LS uitgetoetst voor gedragsvraagstukken (LS-G) waar leraren in hun klas mee geconfronteerd worden. Na afloop werden leraren en directeuren geïnterviewd en de gesprekken tijdens de LS-G bijeenkomsten geanalyseerd (Teacher Talk). Voorlopige resultaten geven aan dat leraren worstelen met overgangen tussen de lesactiviteiten. Het samen bestuderen van video-opnames van de ontworpen gedragsinterventies vergroot het bewustzijn van leraren van hun eigen handelen.

Abstract

Schoolwide Positive Behavior Support (SWPBS) is een schoolbrede aanpak met als doel het creëren van een veilig klimaat waarin gedragsproblemen zoveel mogelijk voorkomen worden. Elke school ontwikkelt een meergelaagd model van ondersteuning met een basisaanpak voor alle leerlingen, standaard interventies voor leerlingen die tijdelijk meer ondersteuning nodig hebben en individuele interventies voor een kleine groep leerlingen. Een belangrijk onderdeel van de aanpak is het formuleren van gedragsverwachtingen op basis van gedeelde waarden die actief worden aangeleerd. De school waardeert positief gedrag en maakt schoolbreed afspraken over hoe te reageren op probleemgedrag (Nelen, 2021).

Onderzoek toont aan dat een betrouwbare implementatie van SWPBS bijdraagt aan de veiligheid op school, een afname van probleemgedrag en leraren die zich competentier voelen (oa (Bradshaw et al., 2009; Horner et al., 2010). Ofschoon SWPBS scholen helpt bij het ontwikkelen van duurzame systemen om gedragsproblemen zoveel mogelijk te voorkomen waarbij gebruikt gemaakt wordt van evidence-based gedragsinterventies, worstelen ook leraren op SWPBS scholen van tijd tot tijd met probleemgedrag. Het toepassen van effectieve gedragsinterventies kan daarbij helpen maar observaties uit onderzoek (Hepburn & Beamish, 2019; Scott et al., 2014) tonen aan dat leraren deze interventies veel minder vaak gebruiken dan ze zelf denken.

Om leraren te ondersteunen bij de aanpak van probleemgedrag in hun klas werden in een pilot op zeven basisscholen kleine teams van maximaal vier leraren gevormd die acht keer samenkwamen onder leiding van een procesbegeleider. Samen kozen ze een situatie die ze lastig vonden, ontwierpen een daarbij passende gedragsinterventie en voerden deze uit. Video-opnames van de interventie werden gebruikt om de gedragsinterventie te evalueren en bij te stellen. Vervolgens werd de interventie nogmaals uitgevoerd. Tijdens deze bijeenkomsten werd gewerkt met Lesson Study (LS).

LS is een professionaliseringsaanpak waarbij lerende netwerken worden gevormd. Er bestaan verschillende varianten van LS, maar allen bevatten de volgende kernkenmerken 1) onderzoek naar eigen onderwijs, 2) het verbinden van praktijk met externe kennis door bijvoorbeeld inbreng van relevante literatuur, 3) een focus op het leren van de leerling, 4) samenwerking en 5) een cyclisch proces van onderzoeken, ontwerpen, uitvoeren en opnieuw onderzoeken (Goei et al., 2021).

Doorgaans wordt LS gebruikt bij didactische vraagstukken. In deze pilot werd LS uitgetoetst voor het gebruik bij gedragsvraagstukken (LS-G). Het project werd mede gefinancierd door NRO (Gedrag en passend onderwijs).

Onderzoeksvragen zijn:

- In hoeverre levert participatie in LS-G een bijdrage aan het ondersteunen van leraren in het vertalen van de schoolbrede afspraken naar hun handelen in de klas en het verminderen van hun handelingsverlegenheid rond de omgang met leerlingen met uitdagend gedrag?
- In hoeverre draagt participatie in LS-G bij aan het versterken van de schoolcultuur?

Vijf basisscholen hebben de LS-G bijeenkomsten in 2021-2022 afgerond, twee scholen zijn nog bezig. Data worden verzameld uit individuele interviews met leraren en directeurs en analyses van getranscribeerde gesprekken tijdens de LS-G bijeenkomsten (zogenoemde Teacher Talk). Voorlopige resultaten geven aan dat leraren worstelen met overgangen tussen de lesactiviteiten. Het samen bestuderen van video-opnames van de ontworpen gedragsinterventies vergroot het bewustzijn van leraren van hun eigen handelen.

Referenties

- Bradshaw, C. P., Koth, C. W., Thornton, L. A., & Leaf, P. J. (2009). Altering school climate through School-Wide Positive Behavioral Interventions and Supports: findings from a group-randomized effectiveness trial. *Prevention Science*, 10(2), 100-115. <https://doi.org/10.1007/s11121-008-0114-9>
- Goei, S. L., Norwich, B., & Dudley, P. (2021). *Lesson Study in inclusive educational settings*. WALSRoutledge Lesson Study Series.
- Hepburn, L., & Beamish, W. (2019). Towards Implementation of Evidence-Based Practices for Classroom Management in Australia: A Review of Research. *Australian Journal of Teacher Education*, 44(2), 82-98, Article 6. <https://doi.org/10.14221/ajte.2018v44n2.6>
- Horner, R. H., Sugai, G., & Anderson, C. M. (2010). Examining the evidence base for School-Wide Positive Behavior Support. *Focus on Exceptional Children*, 42(8), 1-14. <https://doi.org/10.17161/fec.v42i8.6906>
- Nelen, M. J. M. (2021). *School-Wide Positive Behavioral Interventions and Support in Dutch elementary schools: the implementation and effects of a whole-school intervention approach* [PhD Thesis] Behavioural Science Institute, Radboud University. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.20232.96002>
- Scott, T. M., Hirn, R. G., & Alter, P. J. (2014). Teacher Instruction as a Predictor for Student Engagement and Disruptive Behaviors. *Preventing School Failure*, 58(4), 193-200. <https://doi.org/10.1080/1045988x.2013.787588>

204. Klassenmanagement op de werkplek: hoe kun je aanstaande leraren daarbij ondersteunen?

Tom Adams, Fontys Hogeschool

Klassenmanagement / Werkplekleren

Bondige beschrijving

Grip krijgen op klassenmanagement is voor aanstaande leraren een belangrijk aspect van hun stage in de lerarenopleiding. Er is echter nog weinig bekend over hoe klassenmanagement tijdens het werkplekleren wordt ontwikkeld. Deze studie bestudeerde de ontwikkeling van klassenmanagement van 24 vierdejaars aanstaande leraren binnen de context van het VO tijdens het werkplekleren, waarbij gekeken werd naar hun leerdoelen en leerprocessen. Deze studie werd uitgevoerd in de context van een partnerschap van VO-opleidingsscholen gedurende een heel studiejaar.

De resultaten laten zien dat aanstaande leraren een grote variatie van foci in hun leerdoelen hebben voor diverse aspecten van het klassenmanagement. We vonden vier patronen in het leren van klassenmanagement bij leraren-in-opleiding: 'Kennisgericht', 'Feedbackgericht', 'Inspiratiegericht' en 'Praktijkgericht'. Het verschil in deze patronen werd bepaald door de wijze waarop aanstaande leraren gebruik maakten van theorie, de wijze waarop ze anderen zoals opleiders en collega's nodig hadden en hoe zij zelfregulerend konden werken.

Wat betekent dit voor de coaching en begeleiding van lerarenopleiders? En wat betekent dit voor het programma: op welke plek wordt er wat aangeboden, en hoe zorgt men ervoor dat hier een logische verbinding tussen zit zodat dit effectief is voor het leren van het klassenmanagement van de aanstaande leraar?

Abstract

Onderwerp, context, doel en verloop

Grip krijgen op klassenmanagement is voor aanstaande leraren een belangrijk aspect van hun stage in de lerarenopleiding. Er is echter nog weinig bekend over hoe klassenmanagement tijdens het werkplekleren wordt ontwikkeld. Deze studie bestudeerde de ontwikkeling van klassenmanagement van 24 vierdejaars aanstaande leraren binnen de context van het VO tijdens het werkplekleren, waarbij gekeken werd naar hun leerdoelen en leerprocessen. Deze studie werd uitgevoerd in de context van een partnerschap van VO-opleidingsscholen gedurende een heel studiejaar. Daarvoor zijn alle curriculummaterialen vanuit de opleiding en de Partnerschappen geanalyseerd, alsmede de materialen die de aanstaande leraren zelf hebben gemaakt gedurende dit proces, waarbij te denken valt aan een werkplan, reflectieverslagen, het afrondend portfolio van het werkplekleren en het afstudeeronderzoek. Daarnaast zijn de aanstaande leraren en hun werkplekbegeleiders geïnterviewd, en zijn bij hen en twee klassen van de aanstaande leraar de Vragenlijst Interpersoonlijk Lerarengedrag afgenomen.

Belangrijkste opbrengst

De resultaten laten zien dat aanstaande leraren een grote variatie van foci in hun leerdoelen hebben voor diverse aspecten van het klassenmanagement. We vonden vier patronen in het leren van klassenmanagement bij leraren-in-opleiding: 'Kennisgericht', 'Feedbackgericht', 'Inspiratiegericht' en 'Praktijkgericht'. Het verschil in deze patronen werd bepaald door de wijze waarop aanstaande leraren gebruik maakten van theorie, de wijze waarop ze anderen zoals opleiders en collega's nodig hadden en hoe zij zelfregulerend konden werken.

Discussiepunten

Deze sessie kent een aantal discussiepunten: het kan nuttig zijn wanneer lerarenopleiders proberen deze profielen te herkennen om zo te differentiëren in hun coaching en begeleiding. Dat impliceert ook dat lerarenopleiders in staat moeten zijn om met de verschillende profielen om te gaan, en bijgevolg moeten beschikken over een gevarieerd repertoire van klassenmanagement -coaching en -begeleiding, zodat ze kunnen schakelen en differentiëren tussen aanstaande leraren met verschillende leerprofielen. Wat hebben lerarenopleiders daarin nodig?

Concreet kijkend naar de context waarin dit onderzoek heeft plaatsgevonden, en wellicht daarmee ook vergelijkbare contexten van partnerschappen in het PO, VO of MBO, is het te adviseren de opleiders specifiek te scholen in de begeleiding van het klassenmanagement leren van aanstaande leraren op de werkplek. Het is daarbij belangrijk dat in eerste instantie het gesprek geïnitieerd wordt tussen de verschillende opleiders wat qua inhoud (bijvoorbeeld bepaalde theorie of workshops) op welk moment op de werkplek wordt aangeboden. Daarin is ook de congruentie tussen de werkplek en het instituut belangrijk: op welke plek wordt er wat aangeboden, en hoe zorgt men ervoor dat hier een logische verbinding tussen zit zodat dit effectief is voor het leren van het klassenmanagement van de aanstaande leraar?

Voorts is het aan te raden om ook de aanstaande leraar hierin meer te scholen. Meer gerichte aandacht voor zowel theorieën over klassenmanagement als inzichten in de wijze waarop de aanstaande leraar hier zelf een actieve rol in kan nemen, met daarin implicaties over het gebruik van theorie, het opzoeken en gebruiken van verschillende rollen van lerarenopleiders en actief plannen van activiteiten, is daarin aan te raden. Wat betekent dit voor het curriculum?

Referenties

- Adams, T., Koster, B. & den Brok, P. (2022). Patterns in student teachers' learning processes and outcomes of classroom management during their internship. *Teaching and Teacher Education*, 120 (3): 103891. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2022.103891>
- Endedijk, M. D., Vermunt, J. D., Verloop, N., & Brekelmans, M. (2012). The nature of student teachers' regulation of learning in teacher education. *British Journal of Educational Psychology*, 82(3), 469-491.
- Evertson, C. M., & C. S. Weinstein. (2006). Classroom management as a field of inquiry. In *Handbook of classroom management: Research practice, and contemporary issues*, edited by C. M. Evertson and C. S. Weinstein, 3-16. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Jones, V. F. (2006). How Do Teachers Learn to Be Effective Classroom Managers? In *Handbook of Classroom Management: Research, Practice, and Contemporary Issues*, edited by C. M. Evertson and C. S. Weinstein, 887–907. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Loughran J. & Berry, A. (2005) Modelling by teacher educators, *Teaching and Teacher Education*, 21(2), 193-203.
- Loughran, J. (2006) *Developing a Pedagogy of Teacher Education Understanding teaching and learning about teaching*. London: Routledge.
- Marsick, V. J. (2009). Toward a unifying framework to support informal learning theory, research and practice. *The Journal of Workplace Learning*, 21(4), 265–275.
- Sjølie, E. (2014). The Role of Theory in Teacher Education - Reconsidered from a Student Teacher Perspective, *Journal of Curriculum Studies* 46(6), 729–750. <https://doi.org/10.1080/00220272.2013.871754>.
- Tynjälä, P. (2008). Perspectives into learning at the workplace. *Educational Research Review*, 3(2), 130-154.
- van Ginkel, G., Verloop, N., & Denessen, E. (2015): Why mentor? Linking mentor teachers' motivations to their mentoring conceptions, *Teachers and Teaching*, <https://doi.org/10.1080/13540602.2015.1023031>
- Wubbels, T., M. Brekelmans, M. den Brok, P. & van Tartwijk. K. (2006). An Interpersonal Perspective on Classroom Management in Secondary Classrooms in the Netherlands. In *Handbook of Classroom Management: Research, Practice and Contemporary Issues*, edited by C. M. Evertson and C. S. Weinstein, 1161–1191. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

211. Betekenisvol praktijkgericht onderzoek in onderwijs door vormgeving en afstemming met de praktijk

Theresa Kleefsmann, Henriëtte Pauwels, Elsje Efftig, Hanzehogeschool Groningen

Praktijkgericht onderzoek / Betekenisvol / pabo

Bondige beschrijving

Het ontwikkelen van onderzoekend vermogen door studenten is zeer relevant voor het onderwijs dat continue in ontwikkeling is.

In de film wordt getoond hoe pabo studenten van de Hanzehogeschool in Groningen hun onderzoeksbekwaamheid aantonen in de Lio-fase. Ze worden gestimuleerd om een onderzoek te doen binnen de groep waar zij lesgeven, en kiezen in overleg met de school een onderwerp dat betekenisvol is. In de film legt een student het proces uit en wat voor haar de waarde is van dit onderzoek. Tot voor kort werd op de deze pabo het onderzoek afgesloten met het schrijven van een verslag. Sinds twee jaar hebben we ervaring opgedaan met een andere vorm: studenten schrijven een onderzoeksplan, en kiezen vervolgens een eigen vorm van rapportage voor de resultaten, conclusies en aanbevelingen. De winst is dat de resultaten makkelijker deelbaar zijn binnen en buiten de school en dat studenten meer gemotiveerd zijn om hieraan te werken door de ervaren autonomie. In de film komt ook de school aan het woord waar de student het onderzoek heeft gedaan.

De film van 10-12 minuten is startpunt voor het gesprek dat we willen voeren met deelnemers over betekenisvol onderzoek voor zowel de student als de opdrachtgevende school.

Abstract

Onderwerp van de film

In de film wordt getoond hoe studenten van de pabo van de Hanzehogeschool in Groningen hun onderzoeksbekwaamheid aantonen in de Lio-fase. Om de opdracht voor studenten betekenisvol te laten zijn, worden zij gestimuleerd om een onderzoek te doen binnen hun eigen groep waar zij lesgeven, dit is niet verplicht. Studenten kiezen in overleg met de school een onderwerp waar zij onderzoek naar doen dat voor hen zelf betekenisvol is. In de film legt een student uit hoe zij tot een onderwerp gekomen is en wat voor haar de waarde is van dit onderzoek.

Tot voor kort werd op de pabo van de Hanzehogeschool het onderzoek afgesloten met het schrijven van een verslag. Dit verslag werd beoordeeld. Sinds twee jaar hebben we ervaring opgedaan met een andere vorm: studenten schrijven een onderzoeksplan, en kiezen vervolgens een eigen vorm van rapportage voor de resultaten en conclusies van het onderzoek. In de praktijk kiezen veel studenten voor het maken van een poster, het maken van een sway of website, en sommige studenten schrijven een verslag. De student in de film laat zien welke rapportage zij gekozen heeft en wat dat voor haar betekend heeft. Voordeel van deze vrije vorm van rapporteren is dat de resultaten makkelijker deelbaar zijn binnen en buiten de school en met collega-studenten en dat studenten meer gemotiveerd zijn om hieraan te werken door de ervaren autonomie. In de film komt ook de school aan het woord waar de student het onderzoek heeft gedaan.

Maatschappelijke relevantie

Het ontwikkelen van onderzoekend vermogen door studenten is zeer relevant voor het onderwijs dat continue in ontwikkeling is. We leiden studenten op tot kritische professionals, die tools hebben om hun eigen onderwijs samen met anderen te onderzoeken en voorstellen te doen voor verbetering en dit willen delen met collega's. Een bestuurder uit het werkveld benadrukte dat de nieuwe werkwijze van de pabo voor het Lio-onderzoek maakt dat de resultaten van de onderzoeken veel beter voor het voetlicht komen, waarbij ze ook makkelijker te delen zijn met anderen. Zeer betekenisvol in zijn ogen.

Wat brengt de film de deelnemers

De film van 10-12 minuten is startpunt voor het gesprek dat we willen voeren met deelnemers over betekenisvol onderzoek voor zowel de student als de opdrachtgevende school. Tijdens dit gesprek, met deelnemers die mogelijk affiniteit hebben met de onderzoekslijn op een lerarenopleiding, bespreken we hoe onderzoek voor studenten betekenisvol te maken is en hoe je ook de bekwaamheid van studenten in het doen van onderzoek zichtbaar maakt. Voor dit laatste wordt in de film ook toegelicht hoe het onderzoek uiteindelijk beoordeeld wordt in een interview.

DE STAPPEN VAN HET LIO-ONDERZOEK

STAP 1: VOORBEREIDEN EN OPZETTEN (BLOK 1)

EEN GOED BEGIN IS HET HALVE WERK

Kies een onderwerp in overleg met je opdrachtgever, volg 3 startcolleges, krijg je aanleiding helder en geef voorlopige richting aan je onderzoek. Daarna vervolgt de begeleiding in je onderzoeksgroep en schrijf je een (supergoed) onderzoeksplan (Inleiding en Methode).

STAP 2: UITVOEREN (BLOK 2)

HET WERKVELD IN!

Plan goedgekeurd? Dan mag je nu op basis van jouw praktijkonderzoeksvragen je data gaan verzamelen (bijvoorbeeld met Interviews, observaties of vragenlijsten). De opgehaalde data analyseer je om je onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

STAP 3: RAPPORTEREN (BLOK 2)

WANT RAPPORTEREN IS LEREN

Kies een manier van rapporteren die bij je past (bijvoorbeeld een verslag, een poster, een filmpje, ...). Je onderzoeksplan gebruik je als input voor de Inleiding en Methode, de Resultaten geef je weer op basis van de data-analyse. Vergeet ook de Discussie niet! IMRaD is graag compleet...

STAP 4: PRESENTEREN (BLOK 2)

PITCH AND PLAY

Tijdens een presentatiemarkt pitch je jouw onderzoek op basis van je rapportage (stap 3). Je schrijft ook een samenvatting van jouw onderzoek (max 1A4) die je als hand-out uit kunt delen. Tijdens je presentatie gaat speciale aandacht uit naar de aanbevelingen voor jouw school.

STAP 5: TOELICHTEN (BLOK 2)

CGI - VERGEET T NIE

Onderzoeksplan - check?
Rapportage - check?
Presentatie - check?
Beoordeling opdrachtgever - check?

Dan mag je nu jouw onderzoek toelichten tijdens een criteriumgericht interview. De aandacht gaat met name uit naar de samenhang in je onderzoek en de discussie (kritische reflectie). Succes!

ZIE BLACKBOARD VOOR ALLE BENODIGDE DOCUMENTEN!

213. Krijg de wind in de zeilen van je professionele ontwikkeling tot leerkracht

Hans Drost, Bart-Jan Wolters, Hogeschool Windesheim; Roy Heiner, Team Heiner

Studentbegeleiding / Professionele ontwikkeling student / Ook buiten de campus

Bondige beschrijving

Het lijkt erop dat de professionele ontwikkeling van leerkrachten in vele opzichten een betrekkelijk problematische aangelegenheid blijft (van Dellen, 2018).

Pabo Windesheim wil als integraal onderdeel van de studentbegeleiding studenten kansen geven zicht te krijgen op hun vermogen om doelbewust te handelen, daarbij hun professionele groei te sturen, oplossingen te vinden voor uitdagingen waarmee ze worden geconfronteerd en hun praktijk te verbeteren.

Samen met Team Heiner[1] wordt hiervoor het programma “Durf” samengesteld waar 2e jaars studenten van de pabo aan deelnemen. De leeromgeving waar gebruik van wordt gemaakt in dit traject is, naast de campus, vooral de zeilboot, omdat hier elke student in een leeromgeving komt waar hij nog geen expert is. De sessies worden gezamenlijk begeleid door de studentbegeleider vanuit de pabo en een coach namens Team Heiner.

Tijdens deze ontmoeting sessie laten we zien wat dit project inhoud en vertellen we wat onze ervaringen zijn tot op dit moment.

Tweede jaars studenten hebben in schooljaar 2021-2022 al in een pilot setting in dit project geparticipeerd. Er is bij hun een vragenlijst afgenomen na beëindiging van het traject. Een analyse van de respons op deze vragenlijst zal ook worden gepresenteerd.

Abstract

Er wordt over de professionele ontwikkeling van leerkrachten de afgelopen jaren uitvoerig geschreven en gedebatteerd. Dit heeft niet geleid tot eenduidige inzichten over de vraag op welke manier het meest succesvol aan die professionele ontwikkeling kan worden gewerkt. Het lijkt erop dat de professionele ontwikkeling van leerkrachten in vele opzichten een betrekkelijk problematische aangelegenheid blijft (van Dellen, 2018). Ook de pabo van Hogeschool Windesheim denkt na over de meest zinvolle manier van studentbegeleiding.

Pabo Windesheim wil als integraal onderdeel van de studentbegeleiding studenten kansen geven zicht te krijgen op hun vermogen om doelbewust te handelen, daarbij hun professionele groei te sturen, oplossingen te vinden voor uitdagingen waarmee ze worden geconfronteerd en hun praktijk te verbeteren. In dit kader is de pabo bezig een traject te ontwikkelen waarbij studenten oefenen met verantwoordelijkheid te nemen voor zichzelf en hun eigen handelen om daarmee o.a. het eigen leerproces vergroten.

Samen met Team Heiner[1] wordt hiervoor het programma “Durf” samengesteld waar 2e jaars studenten van de pabo aan deelnemen. De leeromgeving waar gebruik van wordt gemaakt in dit traject is, naast de campus, vooral de zeilboot, omdat hier elke student in een leeromgeving komt waar hij nog geen expert is. De opbouw binnen dit programma is zo dat er wordt gestart bij de student zelf (Management Drives[2]), met de vraag “wie ben ik?” en “hoe handel ik?” De tweede fase wordt gebruikt om te ontdekken hoe de “eigen ik” ingezet kan worden in een persoonlijk leerproces, maar ook in teamverband. De derde fase is expliciet gericht op samenwerking met de ander binnen een team. Aan studenten wordt gevraagd doelen te formuleren waaraan ze willen werken in het 2e studiejaar. Dit doel is gerelateerd aan hun professionele ontwikkeling. Hierbij krijgen studenten verschillende tools vanuit de theorie aangereikt en worden ze steeds uitgedaagd

om een volgende stap te zetten naar het doel dat ze zelf beschreven hebben. Sessies vinden afwisselend plaats op de campus in Zwolle en op locatie bij Team Heiner in Lelystad. De sessies worden gezamenlijk begeleid door de studentbegeleider vanuit de pabo en een coach namens Team Heiner. Het programma van dit traject is ook in co-creatie door Team Heiner en pabo Windesheim ontwikkeld en kent een tijdsspanne van één semester.

Het op deze manier werken met de studenten aan hun professionele ontwikkeling tot leerkracht willen we ook onderzoeksmatig volgen. En de centrale vraag hierbij is dan:

- In welke mate draagt het participeren in het Heiner Project volgens studenten bij aan:
- hun beoogde professionele rol/beeld van leraar/professionele identiteit;
- hun professionele rol ten aanzien van andere onderwijs professionals/in teamverband/ als teacher agent?

Tijdens deze ontmoeting laten we zien wat dit project inhoud en vertellen we wat onze ervaringen zijn tot op dit moment.

Tweede jaars studenten hebben in schooljaar 2021-2022 al in dit project geparticipeerd. Er is bij hun een vragenlijst afgenomen na beëindiging van het traject. Een analyse van de respons op deze vragenlijst zal ook worden gepresenteerd.

[1] Home – TeamHeiner

[2] Management Drives Organisation development and Effective cooperation

Referenties

Van Dellen, T. (2018). Leerkrachten kunnen zelf bijdragen aan hun professionele ontwikkeling! Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk, 57(3-6), 108-116.

244. Educatief-regionale samenwerking: door de bomen het bos...

Joke Kiewiet-Kester, HAN University of Applied Sciences

Organisatienetwerk / ecosystem / regio

Bondige beschrijving

Regionale allianties, educatieve regio's, ecosystemen, organisatienetwerken, infrastructuur... In lijn met landelijke beleidsinitiatieven als Samen Opleiden & Professionaliseren (SO&P) en de Regionale Aanpak Personeelstekorten (RAP) treffen scholen en lerarenopleidingsinstituten elkaar in verschillende, elkaar (deels) overlappende educatief-regionale samenwerkingen. Met het aantal samenwerkingen groeit ook het aantal diffuus gebruikte termen. We zien door de bomen het bos niet meer.

In deze bestuurlijke wirwar zouden we bijna vergeten waar we het allemaal voor doen: goed onderwijs voor iedereen. En daarvoor hebben we genoeg blijvende, blijvend goede leraren en andere onderwijsprofessionals nodig. Dat is een dusdanig complex vraagstuk dat we het als individuele school, schoolbestuur of lerarenopleiding niet duurzaam tot stand kunnen brengen. Dáarom werken we samen. En daarom is het van belang om kennis van en zicht op samenwerkingen te hebben, actualiteiten te volgen.

In deze workshop wordt beleid, theorie, actualiteit en beroepspraktijk rond educatief-regionale samenwerking in kaart gebracht en onderling verbonden. Met die informatie creëren aanwezigen een overzicht van de samenwerkingsrelaties in de eigen beroepspraktijk en gaan daarover met elkaar in gesprek. Je verlaat de zaal met kennis, inzicht, overzicht en gesprekspunten voor de eigen praktijk.

Opdat we met elkaar het goede doen!

Abstract

Er zijn in Nederland te weinig blijvende, blijvend goede leraren. Met andere woorden, er is een kwantitatief en kwalitatief lerarentekort. Dit is een complex probleem dat van scholen en opleidingsinstituten aandacht vraagt voor de onderling gerelateerde aspecten werving, opleiding & verdere professionalisering. In lijn met landelijke beleidsinitiatieven als Samen Opleiden & Professionaliseren (SO&P) en de Regionale Aanpak Personeelstekorten (RAP) treffen scholen en lerarenopleidingsinstituten elkaar in verschillende, elkaar (deels) overlappende educatief-regionale samenwerkingen. Met het aantal samenwerkingen groeit ook het aantal diffuus gebruikte termen: we hebben het over regionale allianties, educatieve regio's, ecosystemen, organisatienetwerken en/of infrastructuur. We zien door de bomen het bos niet meer.

Bestaande praktijken worden doorkruist door nieuwe (bestuurlijke) afspraken en akkoorden rond arbeidsmarkt-vraagstukken. Het ministerie van OCW stuurt actief op regionale samenwerking. Landelijke vragen worden regionaal geadresseerd. Echter, wat 'een regio' is en wat eventuele afbakening voor consequenties heeft voor reeds bestaande duurzame samenwerkingen, lijkt nu pas aandacht te krijgen. Wat wordt leidend in de duiding van regio's: politiek-bestuurlijke overzichtelijkheid of praktijkrelevantie? Wordt sturing en ondersteuning georganiseerd door de bril van onderwijs en opleiding of door de bril van arbeidsmarktregio's? Is het eigenlijk wel nuttig, wenselijk en zelfs mogelijk om regio's te bepalen waarbinnen samengewerkt moet of mag worden? En zo ja, door en voor wie? Welke rol spelen de sectorraden? OCW heeft een kwartiermaker benoemd, wat gaat hij inbrengen in deze ontwikkelingen?

In deze bestuurlijke wirwar zouden we bijna vergeten waar we het allemaal voor doen: goed onderwijs voor iedereen. En daarvoor hebben we genoeg blijvende, blijvend goede leraren en andere onderwijsprofessionals nodig. Dat is een dusdanig complex vraagstuk dat we het als individuele school, schoolbestuur of lerarenopleiding niet duurzaam tot stand kunnen brengen. Dáárom werken we samen. En daarom is het van belang om zicht op de samenwerkingen te hebben en keuzes te kunnen maken.

In deze workshop wordt beleid, theorie, actualiteit en beroepspraktijk rond educatief-regionale samenwerking in kaart gebracht en onderling verbonden. Terminologie wordt geduid, theorie over organisatienetwerken en metanetwerken (netwerken van organisatienetwerken) wordt gedeeld, actuele ontwikkelingen worden besproken. Met die informatie creëren aanwezigen een overzicht van de samenwerkingsrelaties in de eigen beroepspraktijk en gaan daarover met elkaar in gesprek. Aanwezigen verlaten de zaal met kennis, inzicht, overzicht en gesprekspunten voor de eigen praktijk. Opdat we met elkaar het goede doen!

Referenties

Hooge, E., Theisens, H., Veen, H. van der & Waslander, S. (2022) De regio als bestuurlijk schaalniveau. Tilburg/Den Haag: TIAS School for Business and Society, Tilburg University, De Haagse Hogeschool.

Kiewiet-Kester (2021). Levenlang ontwikkelen in regionale netwerken: de kracht van partnerschappen. VELON-congres 2021. Zie:

https://netwerkonderwijsprofessionals.nl/files/RegioAlsOrganisatienetwerk_VELON2021.pdf

Kenis, P. & Cambré, B. (2019). Organisatienetwerken. De organisatievorm van de toekomst. Kalmthout, België: Pelckmans Pro.

Klaster, E. (2015). Toward more effective regional networks: a multi-method study on top-down stimulated networks within the Dutch public-policy areas of education and employment. Dissertation, University of Twente.

Langenberg, K. van den, Pleg, S. van der, Weijers, S., Schenke, W. & Vaessen, A. (2020). Monitor Regionale Aanpak Lerarentekort; Eindrapport 2020. Utrecht: Oberon.

Nowel, B. & Brinton Milward, H. (2022). Apples to Apples. A Taxonomy of Networks in Public Management and Policy. Cambridge: Cambridge University Press.

Provan, K.G. & Kenis, P. (2008). Modes of network governance: Structure, management and effectiveness. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 018(2), 229-252.

252. Creëren: Workshop Van prachtmens naar prachtdocent

Jeanine Drost, Hogeschool KPZ & Regionale Aanpak Personeelstekort Zwolle e.o. (RAP); Diana Dekker, Hogeschool Windesheim & Regionale Aanpak Personeelstekort Zwolle e.o. (RAP); Hendrik Leppink, Hogeschool Viaa & Regionale Aanpak Personeelstekort Zwolle e.o. (RAP)

Inductieperiode / Professionele identiteit / Starterscoach

Bondige beschrijving

Werken in het onderwijs is gaaf en veelomvattend. Bewust onderwijs je wat je weet, maar onbewust onderwijs je wie je bent. Binnen de Regionale Aanpak Personeelstekort regio Zwolle en omstreken (RAP) is een scholing voor starterscoaches ontwikkeld. Deze RAP is een samenwerking tussen vier hogescholen, drie mbo's en ruim 60 schoolbesturen. Het model 'van prachtmens tot prachtdocent' is in deze scholing voor starterscoaches een belangrijke tool. In het primaire proces van de starter zijn er voortdurend beroepssituaties die uitdagen en raken. Aan de hand van coaching met het model ontstaat er grip en dieper inzicht welke bouwen aan persoonlijk meesterschap.

De starter brengt professionele dilemma's naar voren. Deze dilemma's worden door middel van coaching in een groter perspectief geplaatst waardoor de professionele identiteit van de startende onderwijsprofessional zichtbaar wordt gemaakt. Het zicht krijgen op wie je bent als persoon en factoren waardoor jij geworden bent zoals je bent, versterken de eigen kleur als leraar. De kernkwaliteiten kennen en in kunnen zetten maakt dat de leraar tot zijn recht komt. Het model kan daarmee een hulpmiddel zijn om de starter te begeleiden tot krachtig en flexibel mens én leraar die van uitdagingen in het dagelijkse werk schittermomenten weet te maken.

Abstract

n.v.t. bij thema "creëren", vorm workshop.

Ik voeg hieronder de extra informatie toe, van toepassing bij Creëren, werkvorm workshop.

De inhoud van de workshop

Kennismaking en doel van het traject 'Starterscoach scholing' binnen de RAP (Regionale Aanpak Personeelstekort). Introductie van het starterscoachmodel 'van prachtmens tot prachtdocent' Theorie professionele identiteit Opdracht: Professionele identiteit in beeld 'Creëer een creatieve weergave van jouw professionele identiteit' Aan de hand hiervan ga je met een collega in gesprek:

- Welke kernkwaliteiten komen hier van jou naar voren?
- Wat geeft jou jouw unieke kleur?
- Waar kom jij je bed voor uit? Wat geeft energie?
- Wat maakt jou onderwijsprofessional als geen ander?
- Wat kan dit model betekenen voor jou/ je organisatie?

Hoe wil je de workshop organiseren?

De workshop start met een presentatie van het model en de theoretische achtergrond. Vervolgens vindt een interactieve werkvorm plaats waarin de deelnemer de eigen professionele identiteit verbeeldt en in tweetallen een gesprek hierover voert.

Wat levert de workshop op?

De deelnemer heeft aan het einde van de workshop inzicht hoe startende onderwijsprofessionals gecoacht kunnen worden vanuit een model welke ontwikkeling van factoren stimuleert die bijdragen aan het kunnen en willen blijven werken in het onderwijs. De deelnemer heeft ervaren wat het kan opleveren om de professionele identiteit centraal te stellen in (begeleidings)gesprekken.

Wat wordt er verwacht van de deelnemers?

De workshop vergt geen voorbereiding van deelnemers. In de workshop zelf gaan zij nadenken over de professionele identiteit en hier gezamenlijk de dialoog over voeren.

255. Een leraren opleiding als learning community voor studenten en lerarenopleiders

Alwin Truin, Marike Klomp, Marlies ter Beek, Hogeschool Windesheim

Community learning / Student Voice / Curriculumontwerp

Bondige beschrijving

Binnen het Teachers College hebben wij een leerlijnen opbouw van een curriculum losgelaten. Ons curriculum is wendbaar en gericht op diep leren rondom de Generieke Kennisbasis en het ontwikkelen van innovatiekracht bij studenten. (Fullan, Quinn, & McEachen, 2018) (Beek ter, 2015) (Alexandrowicz & Rogers, 2022) (De Jong Weissman & Kolpa, 2019) (Quinn, McEachen, Fullan, Gardner, & Drummy, 2020) (rijksoverheid, 2022) Binnen onze Teachers College community leren wij met en van studenten, net als zij met en van ons leren. Als professionele leerpartners van onze studenten ontstaat een rijke wederkerigheid die onze ontwikkeling als lerarenopleiders voedt. Via co- en teamteaching leren wij van elkaars verschillende achtergronden, waardoor dwarsverbanden tussen vakinhouden zichtbaar worden en vanuit dubbellingen synergie ontstaat. (De Jong Weissman & Kolpa, 2019) Door de inhoud leren centraal te stellen en onszelf foutenruimte te geven en studenten te betrekken is een verschuiving in onze tijdbesteding ontstaan. Het voorbereiden van powerpoints, klaarzetten van materialen is verschoven naar zelf nieuwe kennis opdoen en deze verdiepen met studenten. (Alexandrowicz & Rogers, 2022) (Beek ter, 2015) (Bloem, 2016) (Fullan, 1993) (Quaglia & Corso, 2014) (Quinn, McEachen, Fullan, Gardner, & Drummy, 2020) (quaglia, Corso, Fox, & Dykes, 2017)

Abstract

Onderwerp

Curriculum als learningcommunity voor studenten en lerarenopleiders.

Gespreksvorm

Na een korte toelichting van onze kant gaan wij graag in dialoog over onze leervragen.

Onze leervragen zijn:

- Wat vraagt ons vernieuwde curriculum van een lerarenopleider en wat biedt het ons in onze eigen ontwikkeling?
- Hoe borg je de kennisbasis in een niet lineair en wendbaar curriculum?
- Welke plek heeft toetsen in het curriculum als wij het leren centraal stellen en hoe kan dit eruit zien?
- Wat gebeurt er als we meer samenwerken en vakken in het curriculum loslaten?

Inhoud

Om onze eigen kennis als lerarenopleiders te ontwikkelen zitten we in diverse leernetwerken, bezoeken we congressen, lezen we veel en hebben we het altijd 'te druk'. Binnen het [Windesheim Teachers College](#) hebben wij een leerlijnen opbouw van een curriculum losgelaten. Ons curriculum is wendbaar en gericht op diep leren rondom de Generieke Kennisbasis en het ontwikkelen van innovatiekracht bij studenten. (Fullan, Quinn, & McEachen, 2018) (Beek ter, 2015) (Alexandrowicz & Rogers, 2022) (De Jong Weissman & Kolpa, 2019) (Quinn, McEachen, Fullan, Gardner, & Drummy, 2020) (rijksoverheid, 2022) (rijksoverheid, 2022) Binnen onze Windesheim Teachers College community leren wij met en van studenten, net als zij met en van ons leren. Als professionele leerpartners van onze studenten ontstaat een rijke wederkerigheid die onze ontwikkeling als lerarenopleiders voedt. Via co- en teamteaching leren wij als lerarenopleiders van elkaar. Als lerarenopleiders hebben wij verschillende inhoudelijke achtergronden, waardoor dwarsverbanden tussen vakinhouden zichtbaar worden en vanuit dubbellingen synergie ontstaat. (De Jong Weissman & Kolpa, 2019) Door bij de inhoud leren centraal te stellen en onszelf foutenruimte te geven en

studenten te betrekken is een verschuiving in onze tijdbesteding ontstaan. Het voorbereiden van powerpoints, klaarzetten van materialen is verschoven naar zelf nieuwe kennis opdoen en deze verdiepen met studenten. (Alexandrowicz & Rogers, 2022) (Beek ter, 2015) (Bloem, 2016) (Fullen, 1993) (Quaglia & Corso, 2014) (Quinn, McEachen, Fullan, Gardner, & Drummy, 2020) (quaglia, Corso, Fox, & Dykes, 2017) Congressen, kennis uit leernetwerken vormen niet langer een 'extra belasting', maar zijn een natuurlijk onderdeel geworden van ons dagelijks werk als lerarenopleiders.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Ontmoeten van partners voor het starten van onderzoek rondom het werken met een curriculum gericht op diep leren en community leren/niet lineair en niet vakgebonden curriculum opbouw en het voeren van dialoog rondom dit thema. Op dit moment zijn wij bijvoorbeeld aan het experimenteren met nieuwe vormen van borging van de kennisbasis, het verweven van toetsen en curriculum, het (vaker) loslaten van leerclusters en leeft bij ons de vraag "wat vraagt en biedt deze vernieuwde curriculum inrichting van een lerarenopleider?"

Referenties

- Alexandrowicz, V., & Rogers, P. M. (2022). International modes of changemaker education, programs, methods and design. Rowman & Littlefield Publishers.
- Beek ter, M. (2015). Creërend ontwerpen. Een onderzoek naar het ontwerpproces van het Teachers College. Zwolle: Lectoraat Didactiek en Inhoud van de Kunstvakken Windesheim.
- Bloem, B. (2016, april 4). transitiewetenschapper-jan-rotmans-we-zijn-de-essentie-in-het-onderwijs-kwijt geraakt. Retrieved from vives.nl: <https://vives.nl/edudatabank/transitiewetenschapper-jan-rotmans-we-zijn-de-essentie-in-het-onderwijs-kwijtgeraakt/>
- De Jong Weissman, J., & Kolpa, D. (2019, 40 4). Samen naar innovatie: leerlingen, docenten in opleiding en opleiders als samenwerkingspartners in leren. Tijdschrift voor Lerarenopleiders, pp. 321-354.
- Fullan, M., Quinn, J., & McEachen, J. (2018). Deep Learning; Engage the World, Change the world. Thousand Oaks California: Corwin.
- Fullan, M. (1993, March 6). Why teachers must become change agents. Educational Leadership. Educational Leadership, 12-17.
- Hogeschool Windesheim. (2022, oktober 31). Windesheim Teachers College. Retrieved from LinkedIn: <https://www.linkedin.com/company/teachers-college-windesheim/mycompany/>
- Quaglia, R. J., Corso, M., Fox, K., & Dykes, G. (2017). Aspire high: Imagining tomorrow's school today. . Thousand Oaks California: Corwin.
- Quaglia, R., & Corso, M. (2014). Lef om te luisteren. Thousand Oaks California: Corwin.
- Quinn, J., McEachen, J., Fullan, M., Gardner, M., & Drummy, M. (2020). Dive into Deep Learning: Tools for Engagement. Thousand Oaks California: Corwin.
- rijksoverheid. (2022, oktober 31). kennisbasis bachelor generiek. Retrieved from 10 voor de leraar: <https://kennisbases.10voordeleraar.nl/pdf/kennisbasis-bachelor-generiek.pdf>
- rijksoverheid. (2022, oktober 31). Kennisbasis pabo. Retrieved from 10 voor de leraar: <https://kennisbases.10voordeleraar.nl/pdf/kennisbasis-pabo.pdf>

259. Perspectieven op de kwaliteit van lerarenopleiders

Helma Oolbekkink-Marchand, HAN University of Applied Sciences; Els Tanghe, Antwerp School of Education - Universiteit Antwerpen; Bob Koster, Fontys Hogeschool

Professionalisering / lerarenopleiders / beroepsregistratie

Bondige beschrijving

Een kwalitatief hoogwaardige beroepsuitoefening van lerarenopleiders is belangrijk om tegemoet te komen aan de vraag van het onderwijs én de samenleving om leraren op te leiden die kwaliteitsvol onderwijs organiseren. Daartoe is een duurzame professionaliseringslijn opportuun, die lerarenopleiders in staat stelt aan te blijven sluiten bij maatschappelijke behoeften en tendensen. Zowel in Nederland als Vlaanderen zijn er initiatieven ontplooid: 1) de beroepsregistratie voor lerarenopleiders (Nederland) en 2) een opleidingstraject voor lerarenopleiders (Vlaanderen).

De vraag is in welke mate deze initiatieven aansluiten bij de kwaliteitseisen die aan lerarenopleiders moeten worden gesteld? Hoe komen zij tegemoet aan de noden van de beroepsgroep? Wat zijn randvoorwaarden om lerarenopleiders te laten participeren?

De gespreksessie start met een korte schets van het thema aan de hand van internationale onderzoeksliteratuur, bestaande praktijken in Vlaanderen en Nederland, ervaringen van deelnemers én dilemma's waar we tegenaan lopen. Hierna volgt een gesprek aan de hand stellingen waarbij deelnemers samen de verschillende spanningsvelden verkennen rondom de kwaliteit van lerarenopleiders. Tot slot volgt een wrap-up met de belangrijkste opbrengsten, die ook als input dient voor verdere acties op het vlak van het versterken van de kwaliteit van de beroepsuitoefening van én het verduurzamen van een professionaliseringsaanbod voor lerarenopleiders.

Abstract

Onderwerp

In de sessie ligt de focus op de kwaliteit van de beroepsuitoefening van lerarenopleiders en daar kijken we vanuit verschillende perspectieven naar. Een kwalitatief hoogwaardige beroepsuitoefening van lerarenopleiders is belangrijk om tegemoet te komen aan de vraag van het onderwijs én de samenleving om leraren op te leiden die kwaliteitsvol onderwijs organiseren. Daartoe is een duurzame professionaliseringslijn opportuun, die lerarenopleiders in staat stelt aan te blijven sluiten bij maatschappelijke behoeften en tendensen. Zowel in Nederland als Vlaanderen zijn er initiatieven ontplooid: 1) de beroepsregistratie voor lerarenopleiders (Nederland) en 2) een opleidingstraject voor lerarenopleiders (Vlaanderen).

Gespreksvorm

De sessie begint met een korte en kernachtige introductie op het thema 'kwaliteit van de beroepsuitoefening van lerarenopleiders'. Er wordt geschetst wat we daaruit weten vanuit onderzoek/de literatuur (o.a. Van der Klink et al., 2017; McPhail et al., 2019), de bestaande praktijken in Vlaanderen en Nederland worden kort getypeerd en ervaringen van deelnemers in beide praktijken worden geschetst.

Daarna gaan de deelnemers met elkaar in gesprek (zie hierna)

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

De deelnemers gaan met elkaar in gesprek in kleine groepen, onder leiding van de verzorgers van de sessie, aan de hand stellingen. Deze stellingen zijn geformuleerd aan de hand van de dilemma's waar men in de praktijken in Vlaanderen en Nederland mee geconfronteerd wordt. Het gaat bijvoorbeeld om de spanning die lerarenopleiders ervaren omdat ze enerzijds de wens hebben om zich te professionaliseren en anderzijds een gebrek aan ruimte ervaren om dit te kunnen doen. Een andere stelling zal gaan over het dilemma tussen het aanbieden van professionalisering versus het zelf eigenaar zijn als opleider van een professionaliseringstraject.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

De vraag die in de sessie centraal staat is: 'In welke mate sluiten de initiatieven tot de beroepsregistratie voor lerarenopleiders (Nederland) en 2) een opleidingstraject voor lerarenopleiders (Vlaanderen) aan bij de kwaliteitseisen die aan lerarenopleiders moeten worden gesteld? Hoe komen zij tegemoet aan de noden van de beroepsgroep? Wat zijn randvoorwaarden om lerarenopleiders te laten participeren?

Nederland en Vlaanderen staan erom bekend dat er veel aandacht is voor de beroepskwaliteit van lerarenopleiders. In beide landen is al een tijd sprake van een beroepsprofiel (Nederland) of een ontwikkelprofiel (Vlaanderen) voor lerarenopleiders. Die profielen worden op verschillende manier gebruikt door lerarenopleiders. In die zin sluit de sessie goed aan bij de bestaande praktijken in beide landen. Daarnaast is zowel in Vlaanderen als in Nederland onderzoek gedaan naar de beroepskwaliteit van lerarenopleiders (zie ook Lunenberg et al., 2014; Van der Klink et al., 2017).

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Aan het eind van de sessie vindt een wrap-up plaats met de belangrijkste opbrengsten, die ook als input dient voor verdere acties op het vlak van het versterken van de kwaliteit van de beroepsuitoefening van én het verduurzamen van een professionaliseringsaanbod voor lerarenopleiders.

Referenties

Lunenberg, M., Dengerink, J., & Korthagen, F. (2014). *The professional teacher educator: Roles, behaviour, and professional development of teacher educators*. Springer Science & Business Media.

MacPhail, A., Ulvik, M., Guberman, A., Czerniawski, G., Oolbakkink-Marchand, H., & Bain, Y. (2019). The professional development of higher education-based teacher educators: needs and realities. *Professional development in education*, 45(5), 848-861.

Van der Klink, M., Kools, Q., Avissar, G., White, S., & Sakata, T. (2017). Professional development of teacher educators: What do they do? Findings from an explorative international study. *Professional development in education*, 43(2), 163-178.

284. Methodologisch netwerken: het dominante verhaal doorbreken via storytelling

Monique Leygraaf, Nina Hosseini, Zena Bani, Lianne Plutschouw, Hogeschool IPABO

Counternarratives / Kritische auto-etnografie / Kenniskring

Bondige beschrijving

“Gedurende de studie had ik meerdere slechte periodes. De combinatie van studie en stage werd me dan te veel en het lukte me dan niet altijd om de deadlines te halen. Het hing dan sterk van de docent af hoe daarmee werd omgegaan. (...) Ook heb ik meerdere keren ‘straf’-opdrachten moeten maken vanwege mijn afwezigheid, want ja, ik koos er blijkbaar voor om ziek te zijn.”

Aan het woord is een bevoegde leraar basisonderwijs die sinds haar 11e ernstig ziek is, op haar 18e volledig is afgekeurd en door het onderwijs en de samenleving volledig buiten spel gezet wordt. Haar verhaal is een illustratie van het dominante verhaal van de samenleving dat groepen mensen marginaliseert (en andere groepen bevoordeelt) op basis van bijvoorbeeld lichamelijke beperking of ziekte, sociaaleconomische positie, ras, kleur, cultureel kapitaal, religie, nationaliteit, seksualiteit, en/of gender. Met ons lectoraatsonderzoek willen we als kenniskring Kansengelijkheid dit dominante verhaal doorbreken zodat ook mensen uit gemarginaliseerde groepen in ons (opleidings)onderwijs tot hun recht komen. We ontdekken daarbij dat we ook methodologisch een dominant verhaal te doorbreken hebben, en dat geven we vorm door te leren van kritisch auto-etnografisch onderzoek. In de vorm van storytelling delen we graag onze eerste ervaringen.

Abstract

Praktijk(en) van waaruit ingediend

Deze bijdrage wordt ingediend vanuit de kenniskring Kansengelijkheid. Ons onderzoek wordt bepaald door de maatschappelijke praktijk waarin structuren van ongelijkheid maken dat zowel in de samenleving als in het (opleidings)onderwijs groepen mensen bevoordeeld dan wel benadeeld worden. De bestrijding van benadeling en ongelijke kansen in het (opleidings)onderwijs zien wij daarom niet zozeer als het compenseren van tekorten en achterstanden die bepaalde individuen zouden hebben, maar als het bestrijden van structuren die groepen mensen op achterstand zetten omdat ze niet zouden passen binnen het dominante verhaal van de samenleving en als afwijkend beschouwd worden van de veelal onuitgesproken norm van de samenleving (Hosseini et al., 2021; Leijgraaf, 2022). Om het dominante verhaal van de samenleving te doorbreken, willen we als kenniskring met betrekking tot meerdere disciplines (zoals taal en religie) counternarratives ontwikkelen: verhalen van mensen wier ervaringen niet vaak gehoord worden (Solórzano & Yosso, 2016) en die de dominantie van de veelgehoorde stemmen onderbreken (Milner, 2007).

Procesonderwerp

Het onderzoek dat we presenteren is nog in volle gang. De kenniskring Kansengelijkheid is een jong netwerk dat de samenwerking zoekt met andere onderzoekers die zich bezighouden met storytelling & storylistening. Omdat ook bestaande onderzoeksmethoden en methodologieën het dominante verhaal van de samenleving kunnen bevestigen (welke vormen van kennis beschouwen we als ‘echte’ kennis; wie heeft welk belang of welke belangen binnen het onderzoek; welke macht en invloed hebben de zogenoemde participanten in het onderzoek?; welke rol spelen de onderzoekers zelf?) zoekt de kenniskring ook de methodologische samenwerking met vormen van onderzoek die dit dominante verhaal willen doorbreken, zoals de kritische auto-etnografie (Boylorn & Orbe, 2021).

Context(en) van ontstaan

Met ons onderzoek willen we zowel komen tot counternarratives als ontdekken in hoeverre en hoe deze counternarratives bijdragen aan het vergroten van ons (te weten lerarenopleiders en [aanstaand] leraren basisonderwijs) kritisch bewustzijn van structurele ongelijkheid. Tot het vergroten van ons kritisch bewustzijn behoort ook het vergroten van onze handelingsmogelijkheden om structurele ongelijkheid daadwerkelijk te bestrijden (Jemal, 2017). Deze vragen zijn voortgekomen uit eerdere onderzoeken van en met studenten, gesprekken met het werkveld en uit eerdere en lopende onderzoeksprojecten binnen onze lerarenopleiding, veelal in samenwerking met (internationale) academische partners.

Inzicht in vragen of vermoedens

We hebben het vermoeden dat storytelling een krachtige vorm kan zijn om ongelijkheid zichtbaar te maken en wellicht te bestrijden (Cairo, 2021). Waar we benieuwd naar zijn is in hoeverre en op elke wijze storytelling juist ook de structurele aspecten van ongelijkheid zichtbaar kan maken. We zijn er immers niet zozeer op uit de door studenten, leerlingen, collega's en/of ouders individueel ervaren benadeling zichtbaar te maken, als wel om te doordenken hoe actief het dominante verhaal is en hoezeer wijdverspreide onderdrukkende ideeën (zoals racisme) 'geprogrammeerd' zijn geraakt in het denken en doen van mensen (Pollock et al., 2010). Tijdens de Performance Lecture maken we jullie graag deelgenoot van onze zoektocht. We zijn benieuwd naar jullie reacties en verhalen!

Referenties

- Boylorn, R., & Orbe, M. P. (Red.). (2021). *Critical Autoethnography. Intersecting cultural Identities in everyday Life. Second Edition.* Routledge.
- Cairo, A. (2021). *Holding Space: A storytelling Approach to Diversity and Inclusion.* Aminata Cairo Consultancy.
- Hosseini, N., Leijgraaf, M., Gaikhorst, L., & Volman, M. (2021). Kansengelijkheid in het Onderwijs: een Social Justice Perspectief voor de Lerarenopleiding. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 42(4), 15-25.
- Jemal, A. (2017). *Critical Consciousness: A Critique and critical Analysis of the Literature.* *Urban Review*, 49(4), 602-626. doi:10.1007/s11256-017-0411-3
- Leijgraaf, M. (2022). "Ik snap oprecht niet hoe dit Systeem kan bestaan." Bevorderen van Kansengelijkheid door het doorbreken van de Master Narrative. Hogeschool IPABO.
- Milner, H. R. (2007). Race, Culture, and Researcher Positionality: Working through Dangers seen, unseen, and unforeseen. *Educational Researcher*, 36(7), 388-400.
- Pollock, M., Deckman, S., Mira, M., & Shalaby, C. (2010). 'But what can I do?': Three necessary Tensions in teaching Teachers about Race. *Journal of Teacher Education*, 61(3), 211-224. doi:10.1177/0022487109354089
- Solórzano, D. G., & Yosso, T. J. (2016). *Critical Race Methodology. Counter-Storytelling as an analytical Framework for Educational Research.* In E. Taylor, D. Gillborn, & G. Ladson-Billings (Red.), *Foundations of Critical Race Theory in Education (Second ed., pp. 127-142).* Routledge.

298. Compact organiseren geeft ruimte voor focus op inhoud.

Anneke van der Linde, Hogeschool van Amsterdam; Bart Joosse, ASKO Amsterdam; Michiel Notten, STAJ Amsterdam

Netwerk / kwaliteitsontwikkeling / peerreview

Bondige beschrijving

Pabo HvA en UPvA werken binnen Samen Opleiden in Amsterdam samen in twaalf Opleidingsscholen in de grootstedelijke context van Amsterdam. We werken als netwerk met een compacte overlegstructuur. Spil hierin zijn 'Overleggen Samen Opleiden in Amsterdam' waarin beleidsvoorbereidende en praktisch uitvoerende zaken aan de orde komen en waarin alle Opleidingsscholen zijn vertegenwoordigd. De compacte overlegstructuur geeft ons de ruimte om 'de inhoud' centraal te stellen.

Als middel om kwaliteit te borgen hebben we het model Samen Opleiden in Amsterdam ontwikkeld. Het model biedt een gemeenschappelijke taal en geeft het kader om de kwaliteit van het Samen Opleiden in ons partnerschap te borgen en te verantwoorden. Concrete voorbeelden van dialoog over kwaliteitsontwikkeling zijn onze interne peerreviews, op basis van dit model. In de afgelopen jaren hebben we hiervan de systematiek ontwikkeld en er zeven uitgevoerd. Deze peerreviews blijken een goede opmaat voor de landelijke peerreviews (Kwaliteitskader, 2021).

We gaan met de deelnemers in gesprek over kwaliteitsontwikkeling in hun eigen partnerschappen. Aan het begin van de ontmoeting lichten we kort onze compacte overlegstructuur toe die ons de gelegenheid biedt te focussen op de inhoud van kwaliteitsontwikkeling. Als concreet voorbeeld zoomen we vervolgens in op de opzet en uitvoering van onze interne peerreviews.

Abstract

Het opleiden van kwalitatief goede leraren vraagt om sterke en krachtige netwerken (Timmermans, 2018). [Samen Opleiden in Amsterdam](#) is een voorbeeld van een krachtig netwerk. Pabo HvA en UPvA werken intensief samen met twaalf Opleidingsscholen in de grootstedelijke context van Amsterdam en directe omgeving. Binnen onze partnerschappen hebben we een heldere en compacte overlegstructuur met goede verbindingen tussen het strategische, tactische en operationele niveau. Spil hierin zijn de overkoepelende 'Overleggen Samen Opleiden in Amsterdam' waarin zowel beleidsvoorbereidende als praktisch uitvoerende zaken aan de orde komen en waarin alle Opleidingsscholen zijn vertegenwoordigd. Dit overleg fungeert als netwerk en heeft een essentiële functie doordat er sprake is van een continue heen en weer gaande beweging tussen de verschillende niveaus zodat tekentafel en werkvloer voortdurend met elkaar in contact zijn. Leren van en met elkaar neemt daarbij een belangrijke plaats in. De compacte overlegstructuur geeft ruimte om de inhoud centraal te stellen zodat alle betrokkenen zich verantwoordelijk voelen voor de kwaliteitsontwikkeling van samen opleiden (Timmermans, 2018).

Als middel om kwaliteit te borgen hebben we het model Samen Opleiden in Amsterdam ontwikkeld. Dit model is de basis van onze samenwerking en is opgebouwd rondom de drie pijlers Samen Opleiden, Samen onderzoeken & Ontwikkelen en Samen professionaliseren. Het model biedt ons een gemeenschappelijke taal en fungeert als kader om de kwaliteit van het Samen Opleiden in ons partnerschap te borgen, te verantwoorden en te verdiepen. Het is een goed vertrekpunt voor het structureel organiseren van de dialoog met alle betrokkenen over de kwaliteit van ons samen opleiden.

Een concreet voorbeeld van structurele, inhoudelijke gesprekken over kwaliteitsontwikkeling zijn onze interne peerreviews, vormgegeven op basis van het model Samen Opleiden in Amsterdam. In de afgelopen jaren hebben we de systematiek daarvan ontwikkeld en vervolgens hebben we er totaal zeven uitgevoerd. Deze interne peerreviews blijken een goede opmaat te zijn voor de landelijke peerreviews die voor de komende jaren staan gepland (Kwaliteitskader SO&P, 2021).

Aan de hand van een aantal reflectievragen gaan we met de deelnemers in gesprek over de kwaliteitsontwikkeling in hun eigen partnerschappen. Bij wijze van inhoudelijke input voor het gesprek lichten we aan het begin van de ontmoeting kort onze compacte overlegstructuur toe die ons de gelegenheid biedt om ons te richten op de inhoud. Als concreet voorbeeld zoomen we vervolgens in op de opzet en uitvoering van onze interne peerreviews en de wijze waarop je netwerk gebruik maakt van de geleerde lessen voor de verdere ontwikkeling.

Timmersmans, M. (2018). Kwaliteit maak je samen. Kwaliteit en kwaliteitsontwikkeling van Samen Opleiden. Platform Samen Opleiden & Professionaliseren.
Kwaliteitskader Samen Opleiden & Inductie en werkwijze peerreview (2021). Platform Samen Opleiden & Professionaliseren

303. KPZ raakt! Hoe toets je Persoonlijke Professionele Ontwikkeling in een doorgaande lijn?

David Pereboom, Daphne Duijvestijn, Hogeschool KPZ

Toetsing / professionele / identiteitsontwikkeling

Bondige beschrijving

Op de opleiding tot leraar basisonderwijs van Hogeschool KPZ begeleiden we studenten tot veerkrachtige leraren met een stevige narratieve persoonlijke professionele identiteit en een 'eigen kleur'. Dit doen we binnen de programmalijn Persoonlijke Professionele Ontwikkeling (PPO-lijn), altijd in verbinding met vak en praktijk.

Binnen de PPO-lijn werken we aan de beroepsrol reflectieve professional: ken je jezelf in wie je bent en wilt zijn als leraar? De student is/wordt zich bewust van eigen normen, waarden en van zijn mens- en wereldbeeld. Op basis van betekenisvolle momenten wordt vanuit een open houding de (reflectieve) dialoog aangegaan waardoor de student het perspectief van zichzelf en de ander leert kennen. Hiermee wordt veerkracht ontwikkeld waardoor ze kunnen werken in een steeds veranderende context. Ze werken interprofessioneel samen met hun collega's en met alle betrokkenen rondom de school.

In een rondetafelgesprek leggen we de deelnemers graag de vraag voor hoe persoonlijke professionele ontwikkeling door lerarenopleiders getoetst kan worden. In hoeverre is persoonlijke professionele ontwikkeling eigenlijk te toetsen? Hoe beoordeel je de kwaliteit van reflectie? Welke kwaliteitscriteria formuleren we? Hoe kunnen we professionele identiteitsontwikkeling formatief en ontwikkelingsgericht toetsen? Wat vraagt flexibilisering hierin van ons als opleiders? Wat zijn de mogelijkheden voor werken met een ontwikkelportfolio?

Abstract

Onderwerp

Op de opleiding tot leraar basisonderwijs van Hogeschool KPZ begeleiden we studenten tot veerkrachtige leraren met een stevige narratieve persoonlijke professionele identiteit en een 'eigen kleur' (vgl. Pauw & Jongstra, 2021). Dit doen we binnen de programmalijn Persoonlijke Professionele Ontwikkeling (PPO-lijn), altijd in verbinding met vak en praktijk.

Leraren met een stevige narratieve persoonlijke professionele identiteit weten op welke waarden, opvattingen, ervaringen, literatuur en andere factoren hun handelen als leraar gebaseerd is en kunnen hun handelen op basis daarvan verantwoorden naar zichzelf en naar anderen (vgl. Pauw, Van Lint, Jongstra, Gemmink, & Pillen, 2017). Leraren met een stevige persoonlijke professionele identiteit zijn veerkrachtig en die veerkracht is nodig om emotionele uitputting te voorkomen door aan eisen vanuit de lerarenopleiding, de school en andere eisen te moeten voldoen (Fokkens-Bruinsma, Gemmink, & Van Rooij, 2021). Daarnaast zijn leraren met een stevige professionele identiteit zelfsturend, kunnen zij zich verplaatsen in het perspectief van de ander en kunnen zij hun oordeel uitstellen (wijsheid) en weten het beste uit zichzelf te halen/blijven zich ontwikkelen (excellentie) (Ruijters, 2015, 2019).

Binnen de PPO-lijn werken we aan de beroepsrol reflectieve professional: ken je jezelf in wie je bent en wilt zijn als leraar? De student is/wordt zich bewust van eigen normen, waarden en van zijn mens- en wereldbeeld. Op basis van betekenisvolle momenten wordt vanuit een open houding de (reflectieve) dialoog (Poortman & Brown, 2018) aangegaan waardoor de student het perspectief van zichzelf en de ander leert kennen. Hiermee wordt veerkracht ontwikkeld waardoor ze kunnen werken in een steeds veranderende context. Ze werken interprofessioneel samen met collega's en met alle betrokkenen rondom de school.

Momenteel zijn we bezig met de (door)ontwikkeling van een Persoonlijke Professionele Ontwikkelingslijn en we zoeken naar een antwoord op de vraag hoe we deze professionele identiteitsontwikkeling kunnen toetsen.

Gespreksvorm; de manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

In een rondetafelgesprek leggen we de deelnemers graag de vraag voor hoe persoonlijke professionele ontwikkeling door lerarenopleiders getoetst kan worden. In hoeverre is persoonlijke professionele ontwikkeling eigenlijk te toetsen? Hoe beoordeel je de kwaliteit van reflectie? Welke kwaliteitscriteria formuleren we? Hoe kunnen we professionele identiteitsontwikkeling formatief en ontwikkelingsgericht toetsen? Wat vraagt flexibilisering hierin van ons als opleiders? Wat zijn de mogelijkheden voor werken met een ontwikkelportfolio?

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Om de ontwikkeling van de professionele identiteit te versterken kiest Hogeschool KPZ voor een narratieve insteek (Pauw, 2017). De eigen waarden, opvattingen en drijfveren, die zich in de persoonlijke identiteit gemanifesteerd hebben, zijn deel van en belangrijk voor, de professionele identiteit. Zij worden zichtbaar in verhalen (narratio) van gebeurtenissen in de context van de pedagogisch professional (vgl. Kelchtermans, 2001).

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Met deze ontmoeting beogen we informatie op te halen in het netwerk over hoe lerarenopleiders (de toetsing van) Persoonlijke Professionele Ontwikkeling vormgeven. We willen ervaringen uitwisselen over het werken met een ontwikkelportfolio en kwaliteitscriteria m.b.t. professionele identiteitsontwikkeling. We hopen op nieuwe impulsen voor onze curriculumontwikkeling en mogelijk zelfs oplossingen voor een aantal dilemma's.

Referenties

- Fokkens-Bruinsma, M., Gemmink, M.M. & Van Rooij, E.C.M. (2020). Staying BRiTE in the Dutch Teacher Education Context. In: Mansfield, C.F. (editor). *Cultivating teacher resilience. International approaches, applications and impact*. Springer.
- Kelchtermans, G. (2001). *Reflectief ervaringsleren voor leerkrachten. Een werkboek voor opleiders, nascholers en stagebegeleiders*. Cahiers voor Didactiek, 10. Wolters Plantyn.
- Pauw, I., Van Lint, P., Gemmink, M., Jongstra, W., & Pillen, P. (2017). *Een leraar als geen ander. Ontwikkeling van professionele identiteit van leraren door verhalen*. Antwerpen: Garant.
- Pauw, I., Jongstra, W. (2021). *Een leraar met een eigen kleur. Ontwikkeling van professionele identiteit*. Gompel & Svacina.
- Poortman, C., & Brown, C. (Eds.) (2018). *Networks for learning: Effective collaboration for teacher, school and system improvement*. Routledge.
- Ruijters, C.P. (Red.) (2015). *Je binnenste buiten. Over professionele identiteit in organisaties*. Deventer: Vakmedianet.
- Ruijters, C.P. (Red.) (2019). *Mijn Binnenste Buiten. Werken aan je professionele identiteit*. Amsterdam: Boom.

308. Het ontwikkelen en versterken van differentiatievaardigheden bij leraren (in opleiding)

Trynke Keuning, Hogeschool KPZ; Marjoleine Dobbelaer, HAN University of Applied Sciences; Marieke van Geel, Universiteit Twente & Hogeschool KPZ

Differentiëren / basisonderwijs / ADAPT

Bondige beschrijving

Omgaan met verschillen is een complexe leraarvaardigheid. We weten dat niet alle starters hier al bekwaam in zijn, en ook dat meer ervaren leraren zich op dit vlak vaak nog kunnen, willen of zouden moeten ontwikkelen. Hoe kunnen we (startende) leraren ondersteunen in het zo effectief mogelijk inspelen op individuele verschillen in de klas? In deze workshop laten we zien hoe het ADAPT instrument (Assessing Differentiation in All Phases of Teaching; een wetenschappelijk onderbouwd interview- en observatieinstrument) op verschillende manieren kan worden ingezet om zicht te krijgen op differentiatievaardigheden en hoe dit aanknopingspunten biedt om deze vaardigheden te verbeteren. In deze workshop presenteren we het onderliggende wetenschappelijke onderzoek, krijgen deelnemers zicht op de ontwikkeling van de verschillende indicatoren en bespreken we, aan de hand van een aantal praktijkvoorbeelden, hoe het instrument gebruikt kan worden binnen de lerarenopleiding. Daarnaast lichten we toe hoe het instrument kan worden ingezet in professionele leergemeenschappen van startbekwame, basisbekwaam en vakbekwame leraren.

Abstract

Omgaan met verschillen is een complexe leraarvaardigheid. We weten dat niet alle starters hier al bekwaam in zijn, en ook dat meer ervaren leraren zich op dit vlak vaak nog kunnen, willen of zouden moeten ontwikkelen (e.g. Smets et al., 2022). Uit grootschalig vragenlijst-onderzoek bleek dat de opgedane kennis en vaardigheden vanuit de lerarenopleiding als zeer wisselend worden ervaren, maar ook dat leren van en met anderen sterk bijdraagt aan de ontwikkeling van differentiatievaardigheden (Van Geel et al., 2022). Hoe kunnen we leraren in de opleiding en daarna ondersteunen bij het zo effectief mogelijk inspelen op individuele verschillen in de klas?

Uit eerder onderzoek naar differentiëren (Keuning et al., 2017; van Geel et al., 2018) blijkt dat differentiëren niet alleen plaatsvindt binnen de les, maar deze fase nauw samenhangt met de voorbereiding van de periode, van de les, en de evaluatie achteraf, is een lesobservatie-instrument niet voldoende om te bepalen in hoeverre een leerkracht haar onderwijs daadwerkelijk afstemt op de behoeften van haar leerlingen. Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat differentiëren een sterk cognitief aspect heeft.

In deze workshop delen en bespreken we het ADAPT-instrument: Assessing Differentiation in All Phases of Teaching (Keuning et al., 2022). Dit instrument, waarin in totaal 23 indicatoren worden gescoord, combineert een lesobservatie met een interview met de leerkracht en kan op verschillende manieren worden ingezet om zicht te krijgen op differentiatievaardigheden. Ook biedt het instrument aanknopingspunten om deze vaardigheden te verbeteren. Op basis van een studie waarin 42 observatoren lessen en interviews van 84 leerkrachten hebben beoordeeld, blijkt dat het instrument bij gebruik door getrainde observatoren een hoge betrouwbaarheid heeft. In deze workshop presenteren we het onderliggende wetenschappelijke onderzoek, krijgen deelnemers zicht op de ontwikkeling van de verschillende indicatoren en bespreken we, aan de hand van een aantal praktijkvoorbeelden, hoe het instrument kan worden gebruikt in het curriculum van de lerarenopleiding en bij professionalisering van startbekwame, basisbekwaam en vakbekwame leraren.

Hoe wil je de sessie organiseren

Ter introductie gaan we eerst inhoudelijk in op het achterliggende onderzoek en de ontwikkeling van het ADAPT-instrument. Om zicht te krijgen op de opbouw en aanpak van het instrument zullen we gezamenlijk een aantal indicatoren bespreken. Aan de hand van een praktijkvoorbeeld gaan we in gesprek over de mogelijkheden om ADAPT in te zetten in het curriculum van de lerarenopleiding en in professionaliseringsactiviteiten om differentiatievaardigheden van (startende) leraren te ontwikkelen en versterken.

Wat levert de workshop de deelnemers op

- Inzicht in het ADAPT-instrument en de bijbehorende online trainingsomgeving (voor opleiders, studenten en leraren)
- Inspiratie hoe dit instrument in te zetten de lerarenopleiding en in professionalisering gericht op het ontwikkelen en versterken van differentiatievaardigheden van startbekwame, basisbekwaam en vakbekwame leraren

Wat wordt er verwacht van de deelnemers

De workshop vereist geen voorbereiding. Van deelnemers wordt verwacht dat zij actief en constructief bijdragen aan de sessie.

Referenties

- Keuning, T., Van Geel, M., Frèrejean, J., Van Merriënboer, J., Dolmans, D., & Visscher, A. J. (2017). Differentiëren bij rekenen: Een cognitieve taakanalyse van het denken en handelen van basisschoolleerkrachten. *Pedagogische Studiën*, 94(3), 160-181.
- Keuning, T., Van Geel, M., Frèrejean, J., Van Merriënboer, J., Dolmans, D., & Visscher, A. J. (2017). Differentiëren bij rekenen: een cognitieve taakanalyse van het denken en handelen van basisschoolleerkrachten. *Pedagogische Studiën*, 94(3), 160-181.
- Keuning, T., Van Geel, M., & Dobbelaer, M. (2022). ADAPT: Krijg zicht op differentiatievaardigheden. Uitgeverij Pica. DOI: 10.5281/zenodo.7185121
- Smets, W., De Neve, D., & Struyven, K. (2022). Responding to students' learning needs: how secondary education teachers learn to implement differentiated instruction. *Educational Action Research*, 30(2), 243-260.
- Van Geel, M., Keuning, T., Frèrejean, J., Dolmans, D., van Merriënboer, J. & Visscher, A.J. (2018). Capturing the complexity of differentiated instruction. *School Effectiveness and School Improvement*, 30(1), 51-67. DOI: 10.1080/09243453.2018.1539013
- Van Geel, M., Keuning, T., & Safar, I. (2022). How teachers develop skills for implementing differentiated instruction: Helpful and hindering factors. *Teaching and Teacher Education: Leadership and Professional Development*, (1). <https://doi.org/10.1016/j.tatelp.2022.100007>

324. Een exclusief Amsterdams netwerk

Anton Okkels, Altra Onderwijs en Jeugdzorg; Karen Slot, Hogeschool van Amsterdam

Netwerk / Studenten- lerarenopleiding- VSO / Meer inclusief onderwijs

Bondige beschrijving

In 2017 is een Amsterdams netwerk gestart met als partners Hogeschool van Amsterdam (tweedegraads opleidingen), Altra Onderwijs en Jeugdzorg en regulier voortgezet onderwijs. Het gezamenlijk doel is studenten opleiden om meer inclusief onderwijs te realiseren. De netwerksamenwerking heeft geleid tot bijdragen aan het onderwijs aan studenten en tot landelijke kennisdeling over onderwijs aan leerlingen met een specifieke ondersteuningsvraag. Tijdens een ontmoeting op het Veloncongres krijgen de deelnemers een beeld van dit exclusieve netwerk en de concrete activiteiten. Ze gaan in gesprek met lerarenopleiders, (indien mogelijk) studenten en een collega van Altra. Tevens worden eerste inzichten gedeeld van het onderzoek 'Studenten opleiden voor de realisatie van meer inclusief onderwijs', een onderzoek naar meningen van studenten van een aantal tweedegraadsopleidingen.

Abstract

Context

Sinds 2017 vormen tweedegraads lerarenopleidingen van de Hogeschool van Amsterdam en 'Altra Onderwijs en Jeugdzorg' een samenwerkingsverband. Zo ontstond het netwerk 'Samen opleiden voor meer inclusief onderwijs', waarin voortdurend samen wordt geleerd. Studenten van lerarenopleidingen vinden hun weg in stages van Altra- scholen voor Voortgezet Speciaal Onderwijs. Terwijl Altra-collega's presentaties geven op HvA bij de beroepsopdracht Omgaan met verschillen en differentiëren. Langzamenhand verscheen een uitgebreid netwerk tussen HvA en partners uit Voortgezet Speciaal Onderwijs en scholen voor leerlingen met specifieke ondersteuningsvragen in het regulier onderwijs. Met veel plezier en met interesse in elkaars werkwijze is een gezamenlijke geschiedenis opgebouwd, met Altra en HvA als spil. Doel van deze netwerksamenwerking is ontmoeten, elkaar leren kennen en kennis delen. Een ander doel is een bijdrage leveren aan het samen opleiden van studenten en aan de voorbereiding van studenten op het uitvoeren van meer inclusief onderwijs. Hier zijn veel verschillende onderwijsorganisaties bij betrokken.

Welke netwerkactiviteiten hebben sinds 2017 plaatsgevonden:

- Gezamenlijke afspraken gemaakt over uitvoeren van reguliere stages in de opleidingsschool HvA- Altra (2018).
- Landelijke presentaties over samenwerken in het netwerk tussen voortgezet onderwijs, lerarenopleidingen en voortgezet speciaal onderwijs (sinds 2017)
- 3 . HvA-onderzoek in Voortgezet Speciaal Onderwijs en Praktijkonderwijs (2019)
- Onderzoek door Altra-collega die HvA- opleidingscoördinatoren interviewt over passend onderwijs (2019) Bijdrage aan een gezamenlijke minor Jeugdzorg en Inclusiever onderwijs, waar VSO- scholen opdrachtgever zijn in onderzoek dat studenten uitvoeren (sinds 2020).
- Online symposium Samen opleiden voor Passend en inclusief onderwijs waar ruim 30 online workshops worden gegeven door meer dan 25 netwerkpartners (2021).
- Onderzoek over de voorbereiding van studenten op de realisatie van meer inclusief onderwijs, waar acht landelijke lerarenopleidingen aan deelnemen (vanaf 2021)
- Verplichte werkbezoeken van derdejaars studenten nask, wiskunde en biologie aan de netwerkpartners van Voortgezet Speciaal Onderwijs en Tussenvoorzieningen (2022)
- HvA- student maakt een product voor een programma meer inclusief onderwijs voor medestudenten op opleidingsschool ROSA (2022)

Tijdens de ontmoeting gaan studenten, lerarenopleiders en Altra- medewerkers met de deelnemers in gesprek over de netwerkorganisatie.

- Hoe ziet het netwerk eruit?
- Wie zijn de studenten en wat zijn hun ambities, wie zijn de Altra-medewerkers en wat is hun rol in samen opleiden en wie zijn de lerarenopleiders?
- Wat wordt er geleerd in ons netwerk?

Doel

Doel van de ontmoeting is delen van onderzoeksresultaten en van inzichten over het netwerk. Daarnaast is het doel in gesprek gaan met deelnemers, informatie uitwisselen en elkaar inspireren, nieuwe ideeën ophalen voor de verdere uitbouw van ons netwerk.

Centrale uitdaging

De ontmoeting vindt plaats in gesprekken aan tafels waarin HvA- studenten, lerarenopleiders en Altra-collega's vertellen over werkwijze en opbrengsten van hun unieke samenwerking. Met behulp van stellingen worden deelnemers uitgenodigd het netwerk te verkennen.

Opbrengst

Tijdens deze ontmoeting krijgen deelnemers inzicht in de voorbereiding van studenten op meer inclusief onderwijs in de netwerkorganisatie. Deelnemers ontmoeten toekomstige leraren met visie op 'onderwijs geven aan leerlingen met een specifieke ondersteuningsvraag'. Of zelfs een mening op inclusief onderwijs?

Voor presentatoren levert de ontmoeting nieuwe ideeën op over het vergroten van het netwerk.

327. Ready, set, go! Samen opleiden ontwikkelen vanaf de start

Wilke van der Molen, Scope Samen Opleiden, Hogeschool Viaa; Ingrid Paalman-Dijkenga, Hogeschool Viaa; Linda de Haan, Chris Dam, Stichting De Akker

ontwikkelen opleidingsschool / visie op werkpleklers / samen opleiden en professionaliseren

Bondige beschrijving

In 2021 trad stichting de Akker toe tot het partnerschap Scope. Scope Samen Opleiden is het samenwerkingsverband van 20 PO-besturen en de Educatieve Academie van Hogeschool Viaa. Vanaf de start is de ontwikkeling van Samen Opleiden binnen De Akker breed en gezamenlijk opgepakt. Bestuurder, instituutopleider en schoolopleider stemmen structureel af wat Samen Opleiden betekent voor alle betrokkenen, van bestuurder tot werkplekcoach, van schoolleider tot student.

In dit kader ontwikkelden we een spel dat we gebruiken om met de teams van opleidingsscholen in gesprek te gaan over hun visie op werkpleklers. Dit spel helpt teams om zich bewust te worden van de ontwikkeling van 'stageschool' naar 'opleidingsschool' en geeft input om visie op werkpleklers op papier te zetten en te vertalen naar beleid.

Het lectoraat Goede Onderwijspraktijken is bij dit proces betrokken door de 'leermomenten' te vangen door middel van het doen van kwalitatief, design based onderzoek.

Graag willen we in deze workshop delen wat onze bevindingen zijn tot nu toe. We willen inspireren en in gesprek gaan over de stappen die we nemen om systeemgericht Samen Opleiden vorm te geven en welke rollen van belang zijn. Daarnaast delen en spelen we het spel wat we in dit kader ontwikkelden.

Abstract

In 2021 trad stichting de Akker (7 scholen in Oldebroek en omgeving) toe tot het partnerschap Scope. Scope Samen Opleiden is het samenwerkingsverband van 20 PO-besturen en de Educatieve Academie van Hogeschool Viaa. Binnen Scope leiden we leerkrachten op tot zelfbewuste professionals, toegerust voor het onderwijs van de toekomst. Dat doen we in een setting van werkpleklers, waarbij studenten 2 dagen op de pabo en 2 dagen in de opleidingsscholen worden opgeleid.

Het concept Samen Opleiden was bekend bij een aantal mensen van stichting de Akker. Bij de meerderheid van de scholen en leraren was dit slechts nog een begrip. Vanaf mei 2021 is het ontwerpen en uitvoeren van Samen Opleiden bij stichting de Akker gestart. Daarbij staat professionalisering in de brede context van de stichting vanuit een helder verwoord 'waartoe' centraal. Vanaf de start is de ontwikkeling van Samen Opleiden breed en gezamenlijk opgepakt. Bestuurder, instituutopleider en schoolopleider stemmen structureel af welke stappen er gezet worden om alle betrokkenen mee te nemen in dit proces. Het binnen Scope geformuleerde beroepsbeeld, de aspecten van Persoonlijk Meesterschap en het kwaliteitskader Samen Opleiden en Professionaliseren zijn voertuig in de activiteiten met alle betrokkenen, van bestuurder tot werkplekcoach, van schoolleider tot student.

In dit kader ontwikkelden we een spel wat we gebruiken om met de teams van opleidingsscholen binnen De Akker in gesprek te gaan en handvatten te geven aan hun visie op werkpleklers. Dit spel helpt teams om zich bewust te worden van de ontwikkeling van 'stageschool' naar 'opleidingsschool' en geeft input om visie op werkpleklers op papier te zetten en te vertalen naar beleid.

Het lectoraat Goede Onderwijspraktijken dat zich kenmerkt door het doen van onderzoek naar de persoonlijke professional in de beroepspraktijk, is vanaf het begin betrokken door de 'leermomenten' te vangen door middel van het doen van kwalitatief, design based onderzoek, met betrokkenen. De opgedane ervaring bij De Akker kunnen we daarmee breder toepassen bij de ontwikkeling van opleidingsscholen binnen Scope.

Graag willen we in deze praktische workshop delen wat onze bevindingen zijn tot nu toe. We willen inspireren en in gesprek gaan over de stappen die we in het ontwerp nemen om systeemgericht Samen Opleiden vorm te geven en welke rollen van belang zijn. Daarnaast delen en spelen we het spel dat we in dit kader ontwikkelden.

329. Meerstemmigheid en waardengedrevenheid bij frictie tussen ouders en leraren

Pieter Boshuizen, Hester Ijsseling, Thomas More Hogeschool; Ingrid Paalman-Dijkenga, Hogeschool Viaa; Jan van Doleweerd, Driestar Educatief; Jonne Schaap, KC de Rakt; Laura de Ridder, Globetrotter Katendrecht; Lydia Mons, Basisschool de Hoeksteen; Marieke Bruijn, CBS Tamarinde; Marieke Pillen, Hogeschool KPZ; Monique Leygraaf, Hogeschool IPABO; Niels de Jong, Mantum, Benthuizen; Renske Tijhof, Julianaschool; Sophie Verhoeven, Hogeschool De Kempel

Samenwerking met ouders / Consortiumonderzoek / Waardengedrevenheid

Bondige beschrijving

Tijdens de inspiratiesessie bespreken wij de eerste inzichten die wij hebben opgedaan in ons fenomenologisch onderzoek naar momenten van frictie tussen ouders en leraren. Meerstemmigheid en waardengedrevenheid spelen daarbij een centrale rol. Dat is om te beginnen te zien in de interviews met de leraren. Juist bij momenten van frictie komen botsende waarden en onbewuste opvattingen aan het licht (Pushor & Amendt, 2018). Ouders, het kind en de school proberen een stem te geven aan datgene wat zij belangrijk vinden.

Niet alleen de interviews, ook onze onderlinge samenwerking als onderzoeksconsortium, kenmerkt zich door meerstemmigheid en waardengedrevenheid. Als leraren en docentonderzoekers hebben wij ieder een eigen invalshoek en andere verwachtingen van dit onderzoek. We interpreteren de interviews over frictie met ouders niet neutraal, maar nemen allemaal ons eigen referentiekader mee.

In de bijeenkomst delen wij fragmenten uit de interviews, inclusief de verschillende perspectieven die wij daar als onderzoekers op hebben. We zijn benieuwd wat de deelnemers van de sessie zelf opvalt in de interviews en willen de hen uitnodigen ons mee te denken hoe wij als consortium een betekenisvolle bijdrage kunnen leveren aan waardengedreven handelen bij momenten van frictie tussen ouders en leraren.

Abstract

Een goede samenwerking met ouders is enorm belangrijk, maar gaat niet altijd vanzelf. Wat gebeurt er op momenten van frictie tussen ouders en leraren en welke waarden staan er in die situaties op het spel? Die twee vragen staan centraal in ons onderzoek, dat wij doen in de bedding van het consortium 'waardengedreven handelen bij complexe situaties in een context van diversiteit'. In dit consortium trekken leerkrachten en (docent)onderzoekers uit het HBO samen met elkaar op bij het doen van praktijkgericht onderzoek.

Om meer inzicht te krijgen in de situaties die zich voordoen bij frictie met ouders, hebben wij fenomenologische interviews afgenomen bij verschillende leraren. Deze interviews hebben als doel om de geleefde werkelijkheid van de leraren aan het licht te brengen, door in te zoomen op de concrete ervaring van de leerkracht tijdens het moment van frictie (Ijsseling & Boshuizen, 2021). Vervolgens wordt de leraren gevraagd welke betekenis dit moment voor hen had, en welke waarden hierbij op het spel stonden.

Tijdens de inspiratiesessie bespreken de eerste inzichten die wij hebben opgedaan. Meerstemmigheid en waardengedrevenheid spelen daarbij een centrale rol. Dat komt in de eerste plaats naar voren in de fenomenologische interviews met de leraren zelf. Juist bij momenten van frictie met ouders komen botsende waarden en onbewuste opvattingen aan het licht (Pushor & Amendt, 2018). Ouders, het kind en de school proberen een stem te geven aan datgene wat zij belangrijk vinden.

Ook bij de interpretatie en doorwerking van ons onderzoek, speelt meerstemmigheid en waardengedrevenheid echter een belangrijke rol. Als leraren en docentonderzoekers hebben wij ieder een eigen invalshoek en andere verwachtingen van dit onderzoek. We interpreteren de interviews niet neutraal, maar nemen allemaal ons eigen referentiekader daarin mee.

Tijdens de inspiratiesessie delen wij een aantal fragmenten uit de interviews, inclusief de verschillende perspectieven die wij daar als onderzoekers op hebben. Vervolgens horen wij graag hoe de deelnemers zelf naar het onderzoek kijken. We zijn benieuwd wat de deelnemers van de sessie opvalt in de interviews en willen de hen uitnodigen met ons mee te denken hoe wij als consortium een betekenisvolle bijdrage kunnen leveren aan waardengedreven handelen bij momenten van frictie tussen ouders en leraren.

Referenties

IJsseling, H. & Boshuizen, P. (2021) Pedagogisch praktijkonderzoek en fenomenologie, in Biesta, G. & Janssens, M. Pedagogiek als betrokken handelingswetenschap. Culemborg: Phronese
Pushor, D. & Amendt, T. (2018) Leading an examination of beliefs and assumptions about parents, *School Leadership & Management*, 38:2, 202 – 221

336. Integraal aanbod: Handelen in de klas en interprofessioneel samenwerken rondom kinderen met ASS

Carla Geveke, Marjan van Dijk, Henderien Steenbeek, Hanzehogeschool Groningen

Interprofessioneel samenwerken / Handelen in de klas / Onderwijs en zorg

Bondige beschrijving

Leerlingen met een complexe zorgvraag kunnen extra ondersteuning in de klas krijgen van een zorgprofessional, zo ook kinderen met een autismespectrumstoornis (ASS). Echter het bieden van een integraal aanbod op maat door de leerkracht én de zorgprofessional blijkt niet eenvoudig te zijn. Het vraagt om krachtig handelen en goede interprofessionele samenwerking. Deze vaardigheden blijken in de praktijk nog niet voldoende ontwikkeld om passende zorg en passend onderwijs te bieden. Het lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving voert een onderzoek uit waarbij de volgende vraag centraal staat: Welke knelpunten en succesfactoren wijzen onderwijszorgprofessionals aan als het gaat om handelen in de klas en interprofessioneel samenwerken rondom kinderen met ASS?

63 onderwijszorgprofessionals hebben een digitale vragenlijst ingevuld en 9 professionals zijn geïnterviewd. Gemiddeld genomen zijn onderwijszorgprofessionals positief over hun handelen, met name het bieden van structuur en over een aantal domeinen rondom het interprofessioneel samenwerken (o.a. onderlinge afhankelijkheid en flexibiliteit). Tegelijkertijd worden knelpunten zichtbaar zoals gebrek aan specifieke ASS-kennis, interprofessionele vaardigheden (zoals gebrek aan wederzijds begrip) en voorwaarden daarin (zoals tijd). In de discussie wordt ingegaan op de tranferereerbaarheid van de resultaten en verkennen we wat deze resultaten betekenen voor het professionaliseren en opleiden van (toekomstige) onderwijs(zorg)professionals.

Abstract

Onderwerp

Leerlingen met een complexe zorgvraag kunnen extra ondersteuning in de klas krijgen van een zorgprofessional. Om passend onderwijs én passende zorg te bieden is een integraal aanbod op maat essentieel. Binnen het onderzoeksproject 't PASST Samen onderzoekt het lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving (Diversiteit in Leren en Gedrag) van de Hanzehogeschool Groningen wat knelpunten en succesfactoren zijn in het vormgeven van een integrale aanpak voor kinderen met ASS.

Probleemstelling

Voor leerlingen met een ingewikkelde zorgvraag is passend onderwijs moeilijk te realiseren (Van der Linden et al., 2017; Van Houten et al., 2019). Als het om ASS-problematiek gaat, blijkt dat leerkrachten weinig kennis hebben (Onderwijsraad, 2010; Smeets et al., 2015). Daarentegen zijn zorgprofessionals te veel gefocust op de problematiek van het kind en minder gericht op leerdoelen (Kiers, 2018). Daarnaast wordt interprofessioneel samenwerken als lastig ervaren. Er is nog te veel sprake van gescheiden werelden (Van der Grinten et al., 2018).

Inbedding literatuur

Kennis en vaardigheden ten aanzien van de onderwijsbehoefte van leerlingen in de klas zijn van belang als het gaat om het handelen (Smeets et al., 2019). Aandacht voor interactie tussen de onderwijszorgprofessional en de leerling is bovendien essentieel (Steenbeek et al., 2011; Veenker et al., 2017). Drie pedagogisch-didactische principes kunnen ingezet worden: ruimte bieden (Geveke et al., 2020; Stefanou et al., 2004), structuur bieden (Van Gennip et al., 2007) en flexibel ondersteunen (Van de Pol et al., 2014). Onderzoek naar interprofessionele samenwerking in het onderwijs staat nog in de kinderschoenen (Taskforce Jeugd, 2018).

Echter uit onderzoek naar sociale wijkteams en kinderopvang is gebleken dat vijf domeinen van belang zijn:

- Onderlinge verbondenheid;
- Nieuw gecreëerde professionele activiteiten;
- Flexibiliteit;
- Gemeenschappelijke verantwoordelijkheid in doelen en
- Reflectie op het proces (Bronstein, 2002; Doornenbal et al., 2017).

Onderzoeksvraag

Welke knelpunten en succesfactoren wijzen onderwijszorgprofessionals aan als het gaat om handelen in de klas en interprofessioneel samenwerken rondom kinderen met ASS? Onderzoekresultaten⁶³ onderwijszorgprofessionals hebben een digitale vragenlijst ingevuld; 9 zijn geïnterviewd. Gemiddeld genomen scoren professionals hoog op hun eigen handelen, met name het bieden van structuur. Gebrek aan kennis over ASS-specifieke aanpakken kan belemmerend werken, terwijl een aanpak waarbij ruimte wordt geboden (zoals denktijd) en structuur (bijvoorbeeld een vaste planning), afgestemd op de leerling, als succesfactoren worden benoemd. Professionals zijn relatief positief over hun interprofessionele vaardigheden als het gaat om onderdelen binnen de domeinen “Onderlinge afhankelijkheid & Flexibiliteit” en “Nieuwe activiteiten in de samenwerking”, maar minder positief over “Gemeenschappelijke verantwoordelijkheid in doelen” en “Reflectie op het proces”. Knelpunten liggen voor een deel op het gebied van de voorwaarden (zoals tijdgebrek) en zijn deels gericht op het interprofessioneel handelen (zoals gebrek aan wederzijds begrip). Belangrijke succesfactoren zijn: communicatie en afstemming, evalueren, expertise delen.

Conclusie/discussie

Onderwijszorgprofessionals zijn positief over hun handelen en over een aantal domeinen rondom het samenwerken. Tegelijkertijd worden knelpunten zichtbaar zoals gebrek aan specifieke ASS-kennis, interprofessionele vaardigheden en voorwaarden. In de discussie bespreken we in hoeverre de resultaten transfereerbaar zijn naar andere praktijken en verkennen we wat de resultaten betekenen voor het professionaliseren en opleiden van onderwijs(zorg)professionals.

Referenties

- Bronstein, L. R. (2002). Index of interdisciplinary collaboration. *Social Work Research*, 26(2), 113–123. <https://doi.org/10.1093/swr/26.2.113>
- Doornenbal, J., Fukkink, R., Van Yperen, T., Balledux, M., Spoelstra, J., & Verseveld, M. (2017). Inclusie door interprofessionele samenwerking. Resultaten van de proeftuinen van PACT.
- Geveke, C., Steenbeek, H., & Van der Steen, S. (2020). Zo ontwikkel je succesvolle interacties met leerlingen met ASS: Project om leerkrachten te ondersteunen en bewuster te maken. *Kind & Adolescent Praktijk*, 19, 6–12. <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s12454-020-0153-3>
- Kiers, B. (2018). Onbekend maakt onbemind. *Zorgvisie*, 48(5), 20–22. <https://doi.org/10.1007/s41187-018-0061-4>
- Onderwijsraad. (2010). De school en leerlingen met gedragsproblemen. <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2010/de-school-en-leerlingen-met-gedragsproblemen/volledig/item349>
- Smeets, E., Ledoux, G., Regtvoort, A., Felix, C., & Mol Lous, A. (2015). Passende competenties voor passend onderwijs. https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/Smeets_Passende-competenties-voor-passend-onderwijs-413-12-015.pdf
- Smeets, E., Ledoux, G., & Van Loon-Dikkers, L. (2019). Passend onderwijs in de klas: Tweede meting in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. KBA Nijmegen.
- Steenbeek, H. W., Van Geert, P. L. C., & Van Dijk, M. W. G. (2011). The dynamics of children's science and technology talents: A conceptual framework for early science education. *Netherlands Journal of Psychology*, 66(3), 96–109.
- Stefanou, C. R., Perencevich, K. C., DiCintio, M., & Turner, J. C. (2004). Supporting autonomy in the classroom: Ways teachers encourage student decision making and ownership. *Educational Psychologist*, 39(2), 97–110. <https://doi.org/10.1207/s15326985ep3902>
- Taskforce Jeugd. (2018). Kennisagenda Jeugd: Een goede basis voor de jeugd. <https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/webversie-kennisagenda-jeugd.pdf>
- Van de Pol, J., Volman, M., Oort, F., & Beishuizen, J. (2014). Teacher scaffolding in small-group work: An intervention study. *The Journal of the Learning Sciences*, 23(4), 600–650. <https://doi.org/10.1080/10508406.2013.805300>
- van der Grinten, Michiel Walraven, M., Kooij, D., Bomhof, M., Smeets, E., & Ledoux, G. (2018). Landelijke inventarisatie aansluiting onderwijs en jeugdhulp 2018. <https://www.oberon.eu/data/upload/Portfolio/files/eindrapport-onderwijs--jeugdhulp-2018.pdf>
- Van der Linden, C., Van der Stege, H., & Van der Hoeven, J. (2017). Past elke leerling in Passend onderwijs? Een case-studie naar passend aanbod en het ontwikkelperspectief (Evaluatie).
- Van Gennip, H., Marx, T., & Smeets, E. (2007). Gedragsproblemen in de basisschool en competenties van leraren. ITS, Radboud Universiteit Nijmegen / Kohnstamm Instituut / Hogeschool Leiden, June 2007, 114.
- Van Houten, M., Van Elswijk, E., & Van Deth, A. (2019). Ontwikkelrecht als brug tussen zorg en onderwijs: Leren van thuiszittersinitiatieven.
- Veenker, H., Steenbeek, H., Van Dijk, M., & Van Geert, P. (2017). Talentgerichte ontwikkeling op de basisschool: Een dynamische visie op leren en onderwijzen. Uitgeverij Coutinho.

340. Diversiteit en de identiteit van Vrijeschoolonderwijs: Een avontuur in balans

Anna van der Want, Hogeschool Leiden

Diversiteit / Identiteit / Bijzonder Onderwijs

Bondige beschrijving

De samenstelling van de studentenpopulatie op de lerarenopleidingen is homogener dan gewenst is (Geerdink, 2019). In een samenleving waarin diversiteit en inclusie steeds meer als een vanzelfsprekendheid wordt gezien en wordt gewaardeerd, is dit een actueel thema in onderwijsland. Ook vanuit het Vrijeschoolonderwijs leeft de wens om de diversiteit onder lerarenopleiders, leraren-in-opleiding en leerlingen te vergroten.

Het vergroten van de diversiteit kan worden ervaren als een spannend proces: Op welke manier kan je de diversiteit vergroten, en, welk effect kan het vergroten van de diversiteit hebben op de identiteit van het Vrijeschoolonderwijs? (vgl. Bakker & Rigg 2004; Hubeek 2022).

Uitgaande vanuit de gedachte dat identiteit (van organisaties, lerarenopleiders, leraren etc) niet statisch is maar verandert in de tijd (Beijaard & Meijer 2017), roept dit ook de vraag op naar de (al dan niet bestaande) 'kern' van de identiteit van een onderwijsorganisatie en de positie in de maatschappij.

De vraag naar de balans tussen diversiteit en identiteit lijkt relevant voor alle soorten en vormen van onderwijs. Samen met deelnemers willen we hierover met elkaar in gesprek. Welke best practices kennen we, hoe zorgen we voor een juiste balans tussen identiteit en diversiteit of is dat helemaal niet wenselijk?

Abstract

De samenstelling van de studentenpopulatie op de lerarenopleidingen is homogener dan gewenst is (Geerdink, 2019). In een samenleving waarin diversiteit en inclusie steeds meer als een vanzelfsprekendheid wordt gezien en wordt gewaardeerd, is dit een actueel thema in onderwijsland. Ook vanuit het Vrijeschoolonderwijs leeft de wens om de diversiteit onder lerarenopleiders, leraren-in-opleiding en leerlingen te vergroten.

Diversiteit wordt in deze context breed opgevat: Het omvat alle verschillen die er kunnen bestaan tussen mensen, waaronder verschillen op het gebied van leeftijd, taal, sociaal economische achtergrond, gender, seksuele geaardheid, levenbeschouwing en etniciteit (Geerdink 2019).

Het vergroten van de diversiteit kan worden ervaren als een spannend proces: Op welke manier kan je de diversiteit vergroten, en, welk effect kan het vergroten van de diversiteit hebben op de identiteit van het Vrijeschoolonderwijs? (vgl. Bakker & Rigg 2004; Hubeek 2022).

De identiteit van scholen wordt hier opgevat als 'datgene wat de school tot deze school maakt, oftewel wat de typerende kenmerkende, waardegeladen eigenschappen van deze school zijn, wat de leraren van de school met elkaar gemeen hebben en wat een bepaalde mate van duurzaamheid of continuïteit door de tijd kent' (Bakker, 2015; De Wolf, 2000).

Uitgaande vanuit de gedachte dat identiteit (van organisaties, lerarenopleiders, leraren etc) niet statisch is maar verandert in de tijd (Beijaard & Meijer 2017), roept dit ook de vraag op naar de (al dan niet bestaande) 'kern' van de identiteit van een onderwijsorganisatie en de positie in de maatschappij.

De vraag naar de balans tussen diversiteit en identiteit lijkt relevant voor alle soorten en vormen van onderwijs. Samen met deelnemers willen we hierover met elkaar in gesprek. Welke best practices kennen we, hoe zorgen we voor een juiste balans tussen identiteit en diversiteit of is dat helemaal niet wenselijk?

Aan de hand van diverse werkvormen (afhankelijk van het aantal deelnemers bijvoorbeeld stellingen, casusbeschrijvingen, binnencirkel-buitencirkel) worden deelnemers uitgenodigd om actief deel te nemen aan deze sessie.

Referenties

Bakker, C., & Rigg, E. (2004). De persoon van de leerkracht; Tussen christelijke schoolidentiteit en leerlingendiversiteit. Meinema.

Bakker, C. (2015). Onderwijs is nooit neutraal: Schoolidentiteit voorbij de verzuiling. Van twaalf tot achttien, 25(10), 6-9.

Beijaard, D., & Meijer, P.C. (2017). Developing the personal and professional in making a teacher identity. In D.J. Clandinin and J. Husu (Eds.), *The Sage handbook of research on teacher education* (pp. 177-192). London, New Delhi, Singapore: SAGE.

Geerdink, G. (2019) Diversiteit op de lerarenopleiding. In G. Geerdink & I. Pauw (red.). *Kennisbasis Lerarenopleiders. Katern 7: Opleidingsdidactiek: Hoe leiden we leraren op?* (pp. 129-148). Breda: VELON.

Hubeek, J.J. (2022). Inclusie en diversiteit binnen het vrijeschoolonderwijs: een podcastserie. In A.Y. Mayo (red.), *Werken aan waarde(n)vol vrijeschoolonderwijs voor nu en voor de toekomst*.

Hogeschool Leiden

De Wolff, A. (2000). *Typisch christelijk: een onderzoek naar de identiteit van een christelijke school en haar omgeving*. Kok: Kampen.

<https://www.vrijescholen.nl/diversiteit-en-toegankelijkheid>

348. Regionale samenwerking in muziekonderwijs voor studenten en het werkveld

Gertrude Pieters, Hogeschool KPZ; Johan Sterken, NHL Stenden Hogeschool

Muziekonderwijs / Interregionale samenwerking

Bondige beschrijving

Sinds 2018 werken 4 pabo's (VIAA, NHL Stenden Hogeschool, Hogeschool Windesheim en Hogeschool KPZ) samen met het ArtEZ Conservatorium te Zwolle, in het kader van de subsidieregeling "Professionalisering Muziekonderwijs Pabo's" van het Fonds voor Cultuurparticipatie. In deze periode zijn verschillende trajecten in gang gezet waarvan het Symposium 'Sámen méér muziek' van 10 juni jongstleden het hoogtepunt en tevens een startpunt was. Er werd die dag namelijk een nieuwe stap gezet in de verduurzaming van onze samenwerking. Dit zal tot uiting komen in de realisatie van een gezamenlijke minor muziek en een Post-HBO opleiding Vakspecialist Muziek, waarbij we de bestaande samenwerking gaan uitbreiden met de Pabo en het Prins Claus Conservatorium van de Hanzehogeschool in Groningen.

Nu de plannen voor het gezamenlijk aanbieden van een minor en Post-HBO opleiding meer gestalte moeten gaan krijgen, wordt het goed samenwerken nog belangrijker. Hoe we dat met zoveel partners voor elkaar gaan krijgen wordt hopelijk zichtbaar in een korte film waarin we laten zien wat er vanaf het startpunt gebeurde, tot het moment van het congres. De film heeft in maart 2023 waarschijnlijk nog een open einde, maar daarnaast genoeg in zich om uiteindelijk tot een Happy End te leiden!

Abstract

Onderwerp van de film

Sinds 2018 werken 4 pabo's (VIAA, NHL Stenden Hogeschool, Hogeschool Windesheim en Hogeschool KPZ) samen met het ArtEZ Conservatorium te Zwolle, in het kader van de subsidieregeling "Professionalisering Muziekonderwijs Pabo's" van het Fonds voor Cultuurparticipatie. In deze periode zijn verschillende trajecten in gang gezet waarvan het Symposium 'Sámen méér muziek' van 10 juni jongstleden dat wij gezamenlijk voor de studenten van de 5 hogescholen hebben georganiseerd het hoogtepunt en tevens een startpunt was. Er werd op die dag namelijk niet alleen genoten van, samengewerkt met, geleerd over muziek én elkaar, maar ook een nieuwe stap gezet in de verduurzaming van onze samenwerking. Dit zal tot uiting komen in de realisatie van een gezamenlijke minor muziek en een Post-HBO opleiding Vakspecialist Muziek, waarbij we de bestaande samenwerking hopen te gaan uitbreiden met de Pabo en het Prins Claus Conservatorium van de Hanzehogeschool in Groningen. Deze uitbreiding is als eerste besproken op het MuziekOpleidersAkkoord op 5 oktober in Den Haag waar werd gevierd dat twee jaar geleden alle conservatoria en pabo's zich hebben gecommitteerd om gezamenlijk het muziekonderwijs op de basisscholen in Nederland en het Caribisch gebied te verbeteren. De plannen voor het gezamenlijk aanbieden van een minor en Post-HBO krijgen langzaam meer gestalte in het najaar van 2022.

Maatschappelijke relevantie

Een vakspecialist muziek is een belangrijke schakel in de verbetering van het muziekonderwijs op de basisscholen, zolang er in het huidige basisonderwijs nog steeds scholen zijn waar het muziekonderwijs niet, of niet op niveau gegeven wordt. Anthony Zielhorst roept in zijn publicatie voor het LKCA van 2 juni 2021 zelfs de minister van Onderwijs op om op iedere school een vakspecialist aan te stellen (Zie: [Beter muziekonderwijs? Investeer in de leerkracht! - LKCA](#))

De pabo's proberen hun studenten meer bagage (zowel in vaardigheden, kennis als zelfverzekerdheid) mee te geven, en van oudsher leveren de conservatoria vakleerkrachten af die het vak muziek op een goede manier aanbieden. Echter, met elkaar zijn dit nog te weinig leerkrachten om álle scholen, klassen en kinderen goed muziekonderwijs te kunnen geven. Daarom zijn er meer vakspecialisten nodig. Door pabostudenten de kans te geven zich te laten specialiseren in een minor waarbij ze tevens vakspecialist kunnen worden, en daarnaast voor de leerkrachten die al werkzaam zijn in het basisonderwijs een Post-HBO opleiding aan te bieden, hopen we een stap in die goede richting te kunnen zetten.

Wat brengt de film de deelnemers

De film laat het proces van de groeiende samenwerking zien en willen we als inspiratie gebruiken. In deze samenwerking doen veel partijen mee; iedereen is gepassioneerd over het onderwerp. We zitten nu op het punt dit enthousiasme om te zetten naar producten, concretisering, afspraken. Graag gaan we met de kijkers in gesprek over samenwerking op een inhoudelijk thema (zoals muziekonderwijs) tussen diverse instellingen. Waar liggen de kansen en risico's en welke ervaringen kunnen we met elkaar delen?

357. Handreikingen voor professionaliseren van lerarenopleiders tav flexibilisering

Werkgroep Professionalisering Lerarenopleiders

Mariëlle Theunissen, Hogeschool Rotterdam; Petra van Beveren, Hogeschool Utrecht & Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam (NOA); Quincy Elvira, Universiteit van Amsterdam; San van Eersel, Hogeschool Windesheim; Dian van Limpt, Bob Koster, Fontys Hogeschool

Flexibilisering / Professionaliseren / Ontwerphandreiking

Bondige beschrijving

De werkgroep Professionalisering lerarenopleiders heeft in het kader van het Bestuursakkoord over flexibilisering van de lerarenopleidingen een inventarisatie-onderzoek en behoeftepeiling gedaan in 2021/2022 naar de inhoud en vorm van de professionalisering van lerarenopleiders om te kunnen werken met flexibele leerroutes.

Op basis van de bevindingen is de werkgroep in studiejaar 2022/2023 gestart met drie daaruit voortkomende vervolgoopdrachten:

In aanvulling op de inventarisatie die reeds is gedaan is een extra uitvraag gedaan binnen de partnerschappen.

Er is een (concept) 'digitale vindplaats' gerealiseerd gericht op kennisdeling van wat er landelijk al is aan instrumenten/ good practices en expertise met betrekking tot de professionaliseringsthema's die uit de inventarisatie naar voren zijn gekomen.

Er is een handreiking ontwikkeld voor het creëren van professionaliseringsmogelijkheden met betrekking tot flexibel opleiden.

In deze sessie delen we zowel de inhoud als de vorm van de professionaliseringswensen en peilen we waar de deelnemers zich in herkennen en wat ze nog missen. Daarna gaan de deelnemers in de vorm van een Open Space met elkaar in gesprek over één van de drie opdrachten die we ons voor dit jaar hebben gesteld:

Uitvraag partnerschappen

Realiseren digitale vindplaats

Handreiking voor het realiseren van professionaliseringswensen.

Abstract

Onderwerp

De werkgroep Professionalisering lerarenopleiders is in het kader van het Bestuursakkoord over flexibilisering van de lerarenopleidingen gedurende de periode september 2021 – juli 2022 bezig geweest met:

- Een inventarisatie-onderzoek: Hoe wordt professionalisering momenteel vormgegeven om als lerarenopleider te kunnen werken met flexibele leerroutes en wat is de inhoud daarvan?
- Een behoeftepeiling bij lerarenopleiders, opleidingen en werkveld: Wat is er nog nodig, zowel landelijk als in de regio, om te kunnen werken met flexibele leerroutes?
- Aanbevelingen formuleren over te ontwikkelen professionaliseringsaanpakken vanuit de professionaliseringswensen.

Vijftien vertegenwoordigers van dertien kennisinstituten (hbo en wo) hebben in dit project samengewerkt. In totaal zijn data van tien casussen van opleidingsinstituten en partnerschappen verzameld. De data zijn geanalyseerd door de lens van 'de rollen van de lerarenopleider' (Lunenberg, Dengerink & Korthagen, 2016) en van 'de dimensies hoe lerarenopleiders leren' (Kools & Koster, 2016).

De bevindingen laten onder andere zien dat het stimuleren van kennisdeling en uitwisseling over bijvoorbeeld valideren van leeruitkomsten of ontwerpen van flexibele opleidingsprogramma's belangrijker wordt gevonden dan het organiseren van trainingen en cursussen. Ook wordt het veranderen van de cultuur en de mindset van opleiders en andere betrokkenen (bijv. examencommissie, studieadviseurs) als een belangrijke succesfactor gezien voor het kunnen werken met flexibele leertrajecten.

Op grond van deze conclusies heeft de werkgroep een aantal aanbevelingen geformuleerd waaronder 'Bevorder het delen en uitwisselen van kennis en ervaring op het terrein van flexibilisering' en 'Stimuleer vormen van ontwerponderzoek rond flexibilisering'. In het huidige studiejaar (2022-2023) werkt de werkgroep aan de uitwerking van deze aanbevelingen.

Gespreksvorm

Deelnemers aan de Open Space worden uitgenodigd om actief mee te werken aan een oplossing voor complexe vraagstukken, in dit geval professionalisering bij flexibilisering.

Bij de plenaire start is aandacht voor het vraagstuk en benoemen de workshopleiders de belangrijkste thema's binnen het vraagstuk. Rond die thema's starten groepsdiscussies.

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

We delen in deze sessie zowel de inhoud als de vorm van de professionaliseringswensen en peilen waar de deelnemers zich in herkennen en wat ze nog missen. Daarna gaan de deelnemers in de vorm van een Open Space met elkaar in gesprek over:

een handreiking om professionaliseringswensen te realiseren die ze vervolgens met hun eigen praktijk verbinden, zodat ze op basis daarvan formuleren wat er nodig is om deze professionaliseringswensen te realiseren in hun eigen context. de vraag: hoe krijgt de professionalisering (van school-, instituuts- werkplekbegeleiders) t.a.v. flexibilisering vorm binnen de verschillende instituten en partnerscholen?

de realisering van een digitale vindplaats gericht op kennisdeling van wat er landelijk al is aan instrumenten/ good practices en expertise met betrekking tot de professionaliseringsthema's die uit de inventarisatie naar voren zijn gekomen.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Deze sessie bouwt voort op de opbrengsten van onderzoek zoals weergegeven in het rapport "Professionalisering van lerarenopleiders met het oog op flexibilisering: huidige en gewenste situatie" (Werkgroep professionalisering bij flexibilisering, juni 2022). De deelnemers ontwikkelen een beeld van wat nodig is om in hun eigen praktijk de professionaliseringswensen bij flexibilisering te realiseren.

Referenties

Lunenberg M. & Dengerink, J. (2016). Beroep: Lerarenopleider. Kennisbasis Lerarenopleiders - Katern 1: De lerarenopleider, 15-27.

Kools, Q. & Koster, B. (2016). Hoe blijf je als lerarenopleider in ontwikkeling? Kennisbasis Lerarenopleiders - Katern 1: De lerarenopleider, 51-58

Werkgroep professionalisering bij flexibilisering (2022). Professionalisering van lerarenopleiders met het oog op flexibilisering: huidige en gewenste situatie. VH & UvN.

358. Harmonisatie van routes naar het leraarschap

Werkgroep Professionalisering Lerarenopleiders

Marcel Lemmen, Hogeschool de Kempel; Frank Sengers, Hogeschool van Amsterdam

Flexibilisering / opleidingsroutes / harmoniseren

Bondige beschrijving

Onderzoek van de onderwijsinspectie laat zien dat er in het studiejaar 2018-2019 384 routes bestaan die leiden tot een bevoegdheid van leraar. Waarom zijn er zoveel routes en welke voor- en nadelen brengen deze met zich mee? Kan een (aanstaande) student een weloverwogen keuze maken uit al deze routes? Zouden we ook één route kunnen aanbieden die per individu op maat doorlopen wordt?

De werkgroep Harmonisatie alternatieve routes heeft in het studiejaar 2021-2022 een schematisch overzicht gemaakt van routes met typering/definiëring van (hoofd-en sub-)trajecten die leiden tot de bevoegdheid leraar primair onderwijs. Dit overzicht is gebaseerd op de huidige situatie. Kunnen we vanuit de gedachte van één onderwijsruimte de lerarenopleiding zodanig vormgeven dat onderscheid in routes of trajecten niet meer nodig is? Aan de hand van een visuele metafoor gaan we met de aanwezigen in gesprek over een onderwijsruimte.

Voor de bevoegdheden in het tweedegraadsgebied blijkt een ordening zoals die voor de bevoegdheid tot leraar primair onderwijs is gemaakt niet goed mogelijk. Daarom heeft de werkgroep ervoor gekozen om vier aanbevelingen te formuleren die harmonisatie tot een kleiner aantal hoofdroutes in het tweedegraadsgebied mogelijk maakt. Deze aanbevelingen willen we de aanwezigen graag voorleggen en daarover met elkaar in gesprek gaan.

Abstract

Onderwerp

Onderzoek van de onderwijsinspectie laat zien dat er in het studiejaar 2018-2019 384 routes bestaan die leiden tot een bevoegdheid van leraar. Waarom zijn er zoveel routes en voor wie is dit problematisch?

Hoe kunnen we meer overzicht krijgen over en in de routes? Zouden we ook één route kunnen aanbieden die per individu op maat doorlopen wordt?

De onderwijsinspectie constateert dat er een lappendeken van routes naar leraarschap is ontstaan waarvoor de externe kwaliteitsborging op verschillende manieren wettelijk geregeld is. De grote diversiteit aan naam- en vormgeving draagt volgens haar bij aan versnippering en bemoeilijkt de beoordeling en vergelijking van kwaliteit van het eindniveau van de routes. De inspectie verwacht overigens dat de behoefte aan verschillende verkorte en versnelde routes af zal afnemen als er meer mogelijkheden komen voor flexibele inrichting van opleidingen.

De werkgroep Harmonisatie alternatieve routes heeft in het studiejaar 2021-2022 een schematisch overzicht gemaakt van routes met typering/definiëring van (hoofd-en sub-)trajecten die leiden tot de bevoegdheid leraar primair onderwijs. Dit overzicht is gebaseerd op de huidige situatie. Zouden we vanuit het denken vanuit één onderwijsruimte afscheid kunnen nemen van al die verschillende routes?

Aan de hand van een visuele metafoor gaan we met de aanwezigen in gesprek over een onderwijsruimte.

Voor de bevoegdheden in het tweedegraadsgebied blijkt een ordening zoals die voor de bevoegdheid tot leraar primair onderwijs is gemaakt niet goed mogelijk. Daarom heeft de werkgroep ervoor gekozen om vier aanbevelingen te formuleren die harmonisatie tot een kleiner aantal hoofdrousters in het tweedegraadsgebied mogelijk maakt. Deze aanbevelingen willen we de aanwezigen graag voorleggen en daarover met elkaar in gesprek gaan.

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

In de inleiding geven we aan hoe we tot het overzicht van routes gekomen zijn en welke aanbevelingen we hebben om tot harmonisatie te komen. Vervolgens maken de aanwezigen een keuze voor een van de twee rondetafelgesprekken:

Aan de hand van een visuele metafoor gaan we met elkaar in gesprek over één onderwijsruimte. We gaan met elkaar in gesprek over de aanbevelingen om te komen tot een kleiner aantal hoofdrousters in het tweedegraadsgebied

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Deze sessie bouwt voort op de (tussen-)opbrengsten van de werkgroep harmonisatie alternatieve routes in het kader van de uitvoering van het bestuursakkoord flexibilisering lerarenopleidingen.

Parallelsessies 6

47. Lerarenopleiders en hun rol in opleiden tot onderwijsprofessionals met onderzoekend vermogen

Rianne Bosland-Meering, Mascha Enthoven, Colleen Clinton, Hogeschool Inholland

Reflectieve onderwijsprofessional / onderzoekend vermogen / rol lerarenopleider

Bondige beschrijving

De samenwerking tussen lectoraat De Pedagogische Opdracht (DPO) en de Noord-Hollandse Samenschooling (NHS), een partnerschap tussen Pabo Inholland Alkmaar en diverse regionale po-besturen, beoogt aankomend leraren op te leiden tot reflectieve, contextbewuste professional met onderzoekend vermogen. In leerteams, met studenten en betrokkenen uit werkveld en opleiding, worden hiertoe ervaringen van studenten in het primair proces collectief geduid en verdiept. Daarbij worden drie aspecten als uitgangspunt genomen: de pedagogische opdracht die de (aankomend) leraar zich stelt, het instrumentarium dat hij inzet en het beroep dat de leerling op hem doet. Studenten benutten bij analyse van hun ervaringen bronnen en kennis van lerarenopleiders. Op deze wijze ontstaat een pendulebeweging tussen drie functies van onderzoekend vermogen:

- individuele ervaring
- verdiepen in collectief
- benutten van kennisbronnen

Deze beweging versterkt de reflectiviteit en het contextbewustzijn waardoor continu verbetering van het pedagogisch-didactisch handelen plaatsvindt. In actieonderzoek is samen met lerarenopleiders het benutten en stimuleren van het onderzoekend vermogen van studenten in de leerteams geduid. Tijdens deze inspiratiesessie delen we belangrijke inzichten uit dit actieonderzoek over de veranderende rol van de lerarenopleider. We gaan in gesprek over het opleiden van de onderwijsprofessional van de toekomst en de voortdurende professionalisering die dit vraagt.

Abstract

De samenwerking tussen lectoraat De Pedagogische Opdracht (DPO) en de Noord-Hollandse Samenschooling (NHS), een partnerschap tussen Pabo Inholland Alkmaar en diverse regionale po-besturen, beoogt aankomend leraren op te leiden tot reflectieve, contextbewuste onderwijsprofessionals. Deze professional is in staat om zijn handelen in het primair proces continu te verbeteren en in te spelen op wat leerlingen in een specifieke context nodig hebben (Enthoven, Clinton & Beemsterboer, 2021; Enthoven, 2020). Tegemoetkomen aan behoeften van leerlingen vindt plaats gedurende talloze vormende momenten op een schooldag. Grip leren krijgen op deze momenten draagt eraan bij dat de professional de momenten beter kan benutten om leerlingen in een specifieke context te bieden wat zij nodig hebben (Elshout & Enthoven, 2021). In leerteams, met studenten en betrokkenen uit werkveld en opleiding, worden hiertoe ervaringen van studenten in het primair proces collectief geduid en verdiept. Daarbij worden drie aspecten als uitgangspunt genomen: de pedagogische opdracht die de (aankomend) leraar zich stelt, het instrumentarium dat hij inzet en het beroep dat de leerling op hem doet (Enthoven, 2020). Studenten benutten bij analyse van hun ervaringen bronnen en kennis van lerarenopleiders. Op deze wijze ontstaat een pendulebeweging tussen drie functies van onderzoekend vermogen: 1) individuele ervaring, 2) verdiepen in collectief en 3) benutten van kennisbronnen. Deze beweging versterkt de reflectiviteit en het contextbewustzijn waardoor continu verbetering van het pedagogisch-didactisch handelen plaatsvindt (Enthoven, 2020).

In actieonderzoek is samen met lerarenopleiders het benutten en stimuleren van onderzoekend vermogen van studenten in leerteams geduid. Twee vragen stonden centraal:

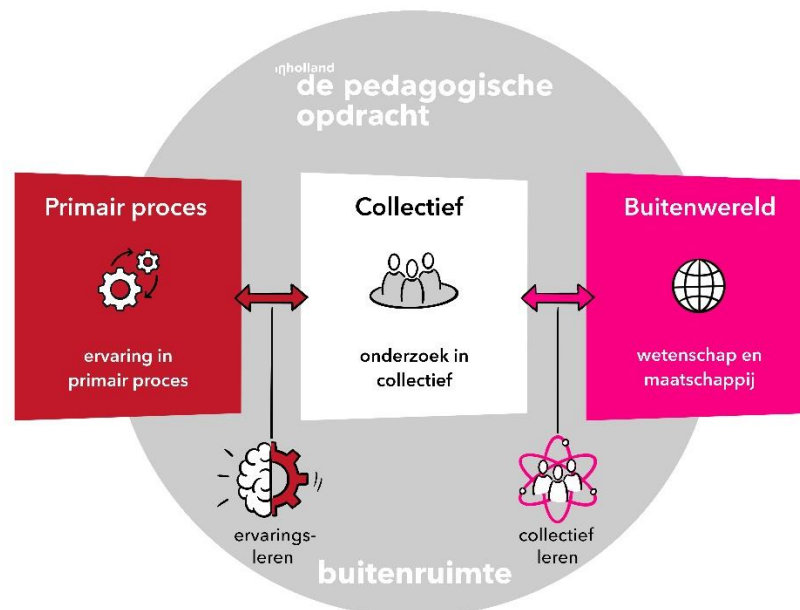
- Welke inzichten geeft dit praktijkvoorbeeld ons over hoe de beweging tussen de drie functies van onderzoekend vermogen op gang wordt gebracht in een leerteam?
- Wat betekent het op gang brengen van deze beweging voor de rol van de lerarenopleider?

Beantwoording van bovenstaande vragen is verricht door actieonderzoek (Lieshout, Jacobs & Cardiff, 2021). Belanghebbenden in dit onderzoek zijn studenten, instituutsopleiders en schoolopleiders.

Uit dit actieonderzoek bleek onder andere dat lerarenopleiders een grote betrokkenheid ervaren bij de ontwikkeling van de student. Het creëren van veiligheid en een open houding zijn essentieel maar kost veel tijd. Ook zien ze de multiperspectiviteit van studenten toenemen en ervaren gelijkwaardigheid - niet de mate van kennis en ervaring maar de wil om nieuwe inzichten op te doen stimuleert deze gelijkwaardigheid. Daarnaast geven ze aan dat het leerteam kan fungeren als aanjager van reflectiviteit en contextbewustzijn in een schoolteam.

De veranderende rol van de lerarenopleider zien we terug in het stimuleren van het bewegen tussen drie functies van onderzoekend vermogen en het stimuleren van het opdoen van ervaringen van studenten in verschillende contexten. Zijn kennis en expertise wordt ingezet op basis van collectieve duiding van ervaringen van studenten in hun praktijk. Gedurende het onderzoek bleek dat het voorschreven opleidingsprogramma soms het bewegen tussen drie functies van onderzoekend vermogen in de weg staat.

Tijdens deze inspiratiesessie delen we belangrijke inzichten uit dit actieonderzoek over de veranderende rol van de lerarenopleider. We gaan in gesprek over het opleiden van de onderwijsprofessional van de toekomst en de voortdurende professionalisering die dit vraagt.

Referenties

- Enthoven, M., Clinton, C. & Beemsterboer, M. (2021). Kansen in context: contextbewust onderwijs en onderzoekend vermogen om als leraar pedagogisch betekenis te kunnen geven aan sociologische analyses van kansengelijkheid. VELON themanummer: Kansengelijkheid
- Enthoven, M. (2020). Bedachtzaamheid na actie (lectorale rede). Inholland
- Elshout, P. & Enthoven, M. (2021). Persoonsvorming: fundamenteel doelloos. Didactief, (7), 26-27
- Van Lieshout, F., Jacobs, G. & S. Cardiff (2021). Actieonderzoek. Principes en onderzoeksmethoden voor participatief veranderen. Assen: Van Gorcum

62. Bijdrage van vakdidactische netwerken aan de kennisontwikkeling van docenten in opleiding

Hanneke Tuithof, Universiteit Utrecht & Hogeschool Utrecht; Wouter Smets, Karel de Grote Hogeschool

curriculumbekwaamheid / vakdidactische netwerken / vakdidactische kennis

Bondige beschrijving

Landelijke curriculaire doelen omzetten in concrete lessen blijkt voor docenten in opleiding best lastig te zijn. Ze zijn nog volop hun vakdidactische kennis aan het ontwikkelen en het curriculum is voor hen vaak een ver-van-mijn-bed-show. Nadat wij dat in onze praktijk als vakdidacticus/lerarenopleider dit bemerkten, besloten we nader te gaan onderzoeken hoe docenten in opleiding curriculaire doelen omzetten in lessen. In dit onderzoek werd de vakdidactische kennis van 11 docenten-in-opleiding geanalyseerd. Er werd onderzocht hoe deze studenten het curriculum in de praktijk proberen om te zetten wanneer ze lessen geschiedenis voorbereiden. Studenten met beperkte vakdidactische kennis slagen er nog niet in om bij het ontwerpen van lessen het curriculum te vertalen in doelgerichte lessen. Zij zijn nog voornamelijk gefocust op het beheersen van de leerinhoud, of op het maken van afwegingen tussen wat zijzelf of leerlingen waardevol en interessant vinden. In deze sessie vertellen we over de voorlopige onderzoeksresultaten. We willen aan de hand van citaten van docenten in opleiding met elkaar in gesprek over curriculumbekwaamheid ontwikkelen, het verloop van vakdidactische kennisontwikkeling en de rol die vakdidactische netwerken hierbij kunnen hebben.

Abstract

Landelijke curriculaire doelen omzetten in concrete lessen blijkt voor docenten in opleiding best lastig te zijn. Ze zijn nog volop hun vakdidactische kennis aan het ontwikkelen en het curriculum is voor hen vaak een ver-van-mijn-bed-show. Nadat wij dat in onze praktijk als vakdidacticus/lerarenopleider dit bemerkten, besloten we nader te gaan onderzoeken hoe docenten in opleiding curriculaire doelen omzetten in lessen. In het geschiedeniscurriculum staat, zowel in Nederland als in Vlaanderen, historisch leren denken centraal. Studenten in de lerarenopleiding geschiedenis vinden het erg moeilijk om hun lessen doelgericht te ontwerpen: de koppeling van een concreet lesonderwerp aan het abstracte curriculum vergt van studenten een sterk ontwikkelde vakdidactische kennis (Pedagogical Content Knowledge). In dit onderzoek werd de vakdidactische kennis van 11 student-leraren geanalyseerd. Er werd onderzocht hoe deze docenten in opleiding het curriculum in de praktijk proberen om te zetten wanneer ze lessen voorbereiden. Daartoe werden hun denkproces bij het maken van een lesvoorbereiding gereconstrueerd tijdens een diepte-interview. Ook analyseerden de studenten een tekstboekfragment waarbij ze brainstormden over mogelijke didactische toepassingen. Interviews werden thematisch gecodeerd en geanalyseerd en daarbij werd gebruik gemaakt van het werk van Girard e.a. (2021): daarmee werden professionele beslissingen van leraren geschiedenis geanalyseerd. Bovendien werd ook gebruik gemaakt van werk van Tuithof (2017) om de aanwezigheid van vakdidactische kennis te analyseren. Er werd vastgesteld dat de vakdidactische kennis bij sommige studenten nog gefragmenteerd en onvolledig ontwikkeld was. Studenten met beperkte vakdidactische kennis slagen er nog niet in om bij het ontwerpen van lessen het curriculum te vertalen in doelgerichte lessen. Zij zijn gefocust op het beheersen van de leerinhoud, of op het maken van afwegingen tussen wat zijzelf of leerlingen waardevol en interessant vinden. Hoewel sommige studenten het belang beseffen van het vertalen van curriculaire doelen naar de lespraktijk, en hoewel ze ook beseffen dat ze hier nog niet sterk in zijn, besteden ze hier verhoudingsgewijs weinig aandacht aan. In deze sessie vertellen we over onze voorlopige onderzoeksresultaten. We gaan aan de hand van citaten van docenten in opleiding in gesprek over het ontwikkelen van curriculumbekwaamheid, het verloop van vakdidactische kennisontwikkeling en de rol die vakdidactische netwerken hierbij kunnen spelen.

66. Teach what you preach; onderwijsontwikkeling middels complete co-creatie

Hannah de Boer, Tamara de Vos, Hogeschool Rotterdam

Duurzame onderwijsontwikkeling / Complete co-creatie

Bondige beschrijving

Inleiding

Bij de Lerarenopleiding Gezondheidszorg en Welzijn (LGW) van de Hogeschool Rotterdam was onvrede over het afstudeerprogramma. Studenten konden moeilijk inhoudelijke verbanden leggen tussen en relevantie zien van de afstudeeropdracht en hun (toekomstige) beroep.

Methode

Binnen een Comenius project hebben wij in een complete co-creatie (studenten, docenten en werkveld) het afstudeerprogramma van de LGW geanalyseerd en aangepast. Eén van de uitgangspunten van complete co-creatie is gelijkwaardigheid. Door het inzetten van het diagnostisch instrument van Andriessen hebben wij gekeken naar de vorm en inhoud van het afstuderen.

Resultaten

Inhoudelijk is het afstudeerprogramma in zijn geheel aangepast en in september 2022 is een pilot gestart. Nadien zullen wij, met behulp van hetzelfde netwerk, grondig evalueren en door ontwikkelen. Door het inzetten van een complete co-creatie, waarvan gelijkwaardigheid één van de principes is, is een betekenisvol netwerk opgezet.

Conclusie

Door de onderwijsontwikkeling middels complete co-creatie toe te passen en ons onderzoekend vermogen zelf in te zetten tijdens het project, doorlopen wij een onderzoekscyclus zoals we dat ook van onze studenten verlangen. Het gelijkwaardig waarden van ieders input, wat één van de uitgangspunten van co-creatie is, is tijdens dit project gelukt. Deze manier van werken is zonder subsidie niet uit te voeren.

Abstract

Onderwerp

Binnen deze sessie zal gefocust worden op de werkwijze die maakt dat het onderzoekend vermogen beter geïntegreerd is binnen het afstudeerprogramma van de Lerarenopleiding Gezondheidszorg & Welzijn (LGW) van de Hogeschool Rotterdam. Middels complete co-creatie is een netwerk van docenten, studenten en werkveld opgezet, waarbij gelijkwaardigheid één van de uitgangspunten is.

Gespreksvorm

Tijdens een rondetafelgesprek nemen alle gesprekspartners op gelijkwaardig niveau deel aan het gesprek. Dit is ook hoe wij middels co-creatie hebben samengewerkt in het Comenius project om ons afstudeerprogramma te verbeteren. Binnen deze sessie zullen wij ons proces tot het (beter) integreren van onderzoekend vermogen binnen de LGW met jullie delen om vervolgens in dialoog te gaan over de duurzaamheid van deze werkwijze en de wenselijke situatie rondom gelijkwaardigheid.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Deze sessie heeft inbedding in de praktijk en onderzoek op het gebied van curriculumontwikkeling. Bij het herontwerp van het afstuderen, waarbij onderzoekend beter geïntegreerd is, is gewerkt middels backward design, constructive alignment en het gebruik van het protocol van Andriessen (Andriessen et al., 2017; Biggs, 2014). We focussen binnen deze sessie op de gebruikte werkwijze 'complete co-creatie', waarbij alle betrokkenen (studenten, docenten en werkveld) werken op basis van gelijkwaardigheid. Complete co-creatie betekent het actief betrekken van relevante betrokkenen bij een ontwikkelproces, vanaf de identificatie van een uitdaging tot en met implementatie en opvolging van de oplossing. De betrokkenen hebben vijf verschillende rollen tijdens het complete co-creatie proces, dit zijn; informant, inspirator, medeontwikkelaar, mede uitvoerder en evaluator (Jansen & Pieters, 2019).

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

De beoogde opbrengst van de ontmoeting is dat we onderling uitwisselen hoe enerzijds een dergelijke onderwijsontwikkeling met behulp van complete co-creatie op een duurzame manier in de dagelijkse praktijk ingebed kan worden, hoe is dit mogelijk zonder subsidie? Anderzijds willen wij graag in dialoog tot op welk niveau de gelijkwaardigheid van de onderlinge partijen wenselijk is. Op welke momenten in het ontwerpproces wil je de (gelijkwaardige) partners inzetten en wanneer niet? En vanuit welke rol zouden zij dan ingezet moeten worden?

Referenties

- Andriessen, D., Sluijsmans, D., Snel, M., & Jacobs, A. (2017). Protocol Verbeteren en Verantwoorden van Afstuderen in het hbo 2.0. Den Haag: Vereniging Hogescholen.
- Biggs, J. (2014). Constructive alignment in university teaching. HERDSA Review of Higher Education, vol. 1.
- Jansen, S. & Pieters, M. (2019) COcreatie revolutie - 7 principes voor duurzaam succes. Uitgeverij: Van Duuren Management.

67. Innovaties in het onderwijs duurzaam implementeren: De rol van gespreid leiderschap

Marieke Thurlings, Eindhoven School of Education; Christa Krijgsman, Fontys Sporthogeschool/Eindhoven School of Education; Marco Snoek, Hogeschool van Amsterdam

Verduurzamen / onderwijsvernieuwing / leiderschap

Bondige beschrijving

Deze systematische literatuurreview onderzoekt hoe gespreid leiderschap, in wisselwerking met contextuele, relationele en individuele condities op micro-, meso- en macroniveau, duurzaamheid van onderwijsinnovaties binnen het primaire proces in het basis- en voortgezet onderwijs beïnvloedt. Een systematisch zoek- en selectieproces leidde tot 43 wetenschappelijke en 31 beleids- en vakpublicaties, en op een systematische manier samengevat. De samenvattingen werden gesynthetiseerd met hulp van een theoretisch model. Resultaten toonden een breed palet van condities die samen met gespreid leiderschap de duurzaamheid van onderwijsinnovaties beïnvloeden, zoals leiders die rondom de innovatie invloed uitoefenen op de organisatie, ondersteunend leiderschap vertonen en samenwerkend leren stimuleren. We concluderen dat een systeemperspectief bij verduurzamen van onderwijsinnovaties belangrijk blijkt. Vanuit een systeemperspectief is het realiseren van duurzame onderwijsinnovaties niet een kwestie van losse gefragmenteerde condities: het gaat om onderwijsprofessionals die zich verhouden tot de elementen buiten henzelf. Het werk van onderwijsprofessionals wordt beïnvloed door ontwikkelingen in het grotere systeem. Tegelijkertijd kunnen onderwijsprofessionals ook zelf bijdragen aan de ontwikkelingen in het grotere systeem. Afstemming tussen deze verschillende lagen draagt bij aan verduurzamen van onderwijsinnovaties. In de sessie gaan we graag in gesprek met lerarenopleiders over de betekenis en relevantie van de resultaten, aanbevelingen en conclusie.

Abstract

Onderwerp

Deze systematische literatuurreview (mogelijk gemaakt door NRO) onderzoekt hoe gespreid leiderschap, in wisselwerking met contextuele, relationele en individuele condities op micro-, meso- en macroniveau, duurzaamheid van onderwijsinnovaties binnen het primaire proces in het basis- en voortgezet onderwijs beïnvloedt.

Probleemstelling

In het primair en voortgezet onderwijs worden veel initiatieven genomen tot innovatie. Innovaties zijn gedefinieerd als een proces waarin ideeën worden gegenereerd, uitgeprobeerd, aangepast en geïmplementeerd door werknemers om werkzaamheden beter uit te voeren (de Jong & den Hartog, 2005). Echter, het duurzaam vertalen van innovaties naar de dagelijkse onderwijspraktijk blijkt niet vanzelfsprekend. Duurzaamheid kan betrekking hebben op verankeren en inbedden (Coburn, 2003); op het verbreden of opschalen (Fullan, 2006); op blijvend vernieuwen, waarbij op basis van nieuwe praktische of theoretische inzichten, voortdurend aanpassingen gemaakt worden aan de innovatie en de context waarbinnen de implementatie plaatsvindt (Hargreaves & Goodson, 2006).

Eerder onderzoek laat zien dat (gespreid) leiderschap een belangrijke rol speelt (März et al., 2018). In samenspel met (gespreid) leiderschap spelen ook andere factoren een rol bij het verduurzamen van onderwijsinnovaties (März et al., 2018) op micro-, meso- en macroniveau, zoals schoolcultuur (contextuele condities; mesoniveau), de rol van netwerken (relationele condities; macroniveau) en docentvaardigheden (individuele condities; microniveau).

Inbedding literatuur

In het ordenen en interpreteren van de onderzoeksresultaten gebruikten we het model van

Rikkerink et al. (2016). Dit model, gebaseerd op het model van Crossan et al. (1999), biedt een integraal raamwerk voor duurzame onderwijsinnovaties en leiderschapspraktijken en houdt rekening met de context waarbinnen onderwijsinnovaties plaatsvinden.

Onderzoeksvraag

Hoe beïnvloedt (gespreid) leiderschap, in samenspel met contextuele, relationele en individuele condities op micro-, meso- en macroniveau, de duurzaamheid van onderwijsinnovaties binnen het primaire proces in het basis- en voortgezet onderwijs?

Onderzoekresultaten

Op mesoniveau (waar de meeste geïncludeerde studies zich op richtten) blijkt gespreid leiderschap, in samenhang met andere condities, een belangrijke rol te spelen bij het verduurzamen van onderwijsinnovaties. Zo kan een leider invloed uitoefenen op:

- contextuele condities: organiseren van tijd, voorzien in middelen, visie en doelen communiceren;
- relationele condities: samenwerkend leren en docenten die ervaren zijn in de innovatie als mentor laten functioneren;
- individuele condities: ondersteunend leiderschap en een rolmodel te zijn.

Conclusies

We concluderen dat een systeemperspectief bij verduurzamen van onderwijsinnovaties belangrijk blijkt. Vanuit een systeemperspectief is het realiseren van duurzame onderwijsinnovaties niet een kwestie van losse gefragmenteerde condities: het gaat om onderwijsprofessionals die zich verhouden tot de elementen buiten henzelf. Tegelijkertijd kunnen onderwijsprofessionals bijdragen aan de ontwikkelingen in het grotere systeem. Afstemming tussen deze lagen draagt bij aan verduurzamen van onderwijsinnovaties.

interactieve wijze discussie

Op basis van deze review zijn zes praktische aanbevelingen geformuleerd. We gaan graag in gesprek met lerarenopleidingen over vragen zoals: welke rol kunnen lerarenopleidingen (initieel of post-initieel) spelen om scholen en netwerken te ondersteunen bij duurzame onderwijsinnovaties?; Hoe kunnen we toekomstige leraren opleiden tot change-agents?; En hoe en in welke mate zijn de uitkomsten bruikbaar voor (duurzame onderwijsinnovaties binnen) de lerarenopleidingen?

Referenties

- Coburn, C. (2003). Rethinking scale: Moving beyond numbers to deep and lasting change. *Educational Researcher*, 32(6), 3-12. <https://doi.org/10.3102/0013189X032006003>
- Crossan, M., Lane, H., & White, R. (1999). An organizational learning framework: From intuition to institution. *The Academy of Management Review*, 24(3), 522-537. <https://doi.org/10.2307/259140>
- Fullan, M. (2006). The future of educational change: System thinkers in action. *Journal of Educational Change*, 7(3), 113-122. <https://doi.org/10.1007/s10833-006-9003-9>
- Hargreaves, A., & Goodson, I. (2006). Educational change over time? The sustainability and nonsustainability of three decades of secondary school change and continuity. *Educational Administration Quarterly*, 42(1), 3-41. <https://doi.org/10.1177/0013161x05277975>
- de Jong, J., & den Hartog, D. (2010). Measuring innovative work behaviour. *Creativity and Innovation Management*, 19(1), 23-36. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8691.2010.00547.x>
- März, V., Gaikhorst, L., Mioch, R., Weijers, D., & Geijsel, F. (2018). Van Acties naar Interacties. Een overzichtsstudie naar de rol van professionele netwerken bij duurzame onderwijsvernieuwing. Amsterdam/Diemen: RICDE, Universiteit van Amsterdam/ NSO-CNA Leiderschapsacademie.
- Rikkerink, M., Verbeeten, H., Simons, R.-J., & Ritzen, H. (2016). A new model of educational innovation: Exploring the nexus of organizational learning, distributed leadership, and digital technologies. *Journal of Educational Change*, 17(2), 223-249. <http://dx.doi.org/10.1007/s10833-015-9253-5>

80. Hybride professionele leergemeenschappen voor het leren lesgeven tijdens stages

Alexander Schüler-Meyer, Shintia Revina, Technische Universiteit Eindhoven

Hybride Professionele Leergemeenschappen (PLG) / Practice-based teacher education

Bondige beschrijving

Dit artikel presenteert de resultaten van een project over de ervaringen van beginnende wiskunde leraren binnen hybride Professionele Leergemeenschappen (PLGs). De hybride PLGs geven aan lerarenopleiders de kans om de universitaire leerstof voor het plannen en reflecteren van wiskundelessen te integreren met het leren lesgeven tijdens de stage.

In hybride PLGs worden lessen gezamenlijk geobserveerd door de lessen te streamen met MS-teams. Op deze manier kunnen beginnende leraren samen lessen plannen, uitvoeren, observeren en erop reflecteren, ongeacht op welke school ze geplaatst zijn. Ze worden daarbij ondersteund door een didactisch expert en, indien mogelijk, de ervaren stagebegeleider van de school. Het is gebleken dat deze mix van expertise cruciaal is voor een kritische reflectie.

Door het vak heen werkten de toekomstige leraren in kleine groepjes. Voorlopige resultaten tonen aan dat de samenwerking in PLGs mogelijkheid biedt aan de beginnende leraren om met verschillende perspectieven te komen, deze aan elkaar uit te leggen en feedback te geven aan elkaars voorstellen. Door hun gezamenlijke lesvoorbereiding zijn de beginnende leraren ook in staat kritieke momenten in de geobserveerde les te herkennen en te reflecteren op hun handelen in deze momenten.

Abstract

Hybride professionele leergemeenschappen voor het leren lesgeven tijdens stages

Alexander Schüler-Meyer & Shintia Revina
Eindhoven School of Education, TU Eindhoven

Probleemstelling

De traditionele stage-ervaring helpt toekomstige leraren zelden om effectieve methoden te gebruiken om kritisch te reflecteren op hun lesgeven. Professionele leergemeenschappen (PLGs) benutten bepaalde elementen van lesson study zodat beginnende leraren samen lessen kunnen plannen, uitvoeren, observeren en erop reflecteren. Bovendien helpt het hen om een onderzoekende houding aan te nemen die hen voorbereidt op het opmerken van en reageren op belangrijke gebeurtenissen in de klas.

PLGs brengen didactiek experts en de werkplekbegeleiders van de stageschool samen om de beginnende leraren te helpen met hun onderzoekende activiteiten. Het is gebleken dat deze mix van expertise cruciaal is om docent expertise op te bouwen voor wiskunde. Maar de institutionele beperkingen van stages (studenten worden op verschillende scholen geplaatst, didactiek experts kunnen niet vaak langskomen) maakten PLGs vaak niet mogelijk voor het onderwijs van toekomstige leraren aan de universiteit.

Inbedding in de literatuur

Onderzoek naar het opleiden van leraren (e.g., Potari & Chapman, 2020) wijst aan dat leeractiviteiten voor leraren zich moeten richten op twee doelstellingen: (i) toekomstige leraren moeten leren om gebeurtenissen op te merken die beslissend zijn voor leren, (ii) de toekomstige leraren moeten op een betrokken manier kritisch en onderzoekend kijken naar de impact van hun lesgeven op die beslissende klassikale gebeurtenissen. Kritisch en onderzoekend kijken is

aangewezen op samenwerking tussen gelijken, en dus moeten meerdere beginnende leraren een PLG vormen (Borko & Potari, 2020).

Geïnspireerd op PD frameworks van Lesson Study (De Vries & Roorda, 2019) voor beginnende leraren, zullen PLGs toekomstige leraren zetten tot de volgende activiteiten: (i) voorbereidende opdrachten om een les voor te bereiden; (ii) observeren van wiskundelessen met live-streaming (hybride); (iii) kritische reflectie in het veld met didactiek expert over afstand (hybride), en (iv) reflectieve opdrachten op de gegeven les (Korthagen & Kessels, 1999).

Onderzoeksvraag

Wat zijn de factoren die bijdragen aan het leren van toekomstige leraren tijdens de hybride PLGs en welke factoren verhinderen dat juist?

Onderzoekresultaten

Het onderzoek vindt plaats in een vak dat wordt gegeven aan master studenten in wiskundeonderwijs. Door het vak heen werkten de toekomstige leraren in kleine groepjes. Voorlopige resultaten van de tijdens het college gemaakte lesvoorbereidingen tonen aan dat de samenwerkende aanpak mogelijkheid biedt aan de toekomstige leraren om met verschillende perspectieven te komen, deze aan elkaar uit te leggen en feedback te geven aan elkaars voorstellen. Het resultaat van de lesvoorbereidingen bestaat uit de beschrijvingen van wiskunde opdrachten die denken stimuleren, het doel van de opdrachten en van de les in het algemeen, lesmiddelen, en vraag methoden en differentiatie strategieën. We presenteren enkele resultaten die het ons mogelijk maken om de factoren te identificeren die essentieel zijn voor het leren van toekomstige leraren tijdens de hybride PLGs.

Interactieve wijze van discussiëren

De mogelijke discussie tijdens de presentatie kan gaan over hoe de PLGs aangepast kunnen worden voor andere vakken dan wiskunde of voor het onderwijs van effectieve lespraktijken aan universitaire docenten.

Referenties

- Borko, H., & Potari, D. (Eds.). (2020). Teachers of mathematics working and learning in collaborative groups. ICMI STUDY25 conference proceedings. University of Lisbon.
- De Vries, S., & Roorda, G. (2019). Het leren van docenten in een lesson studyteam: Een casestudie. *Pedagogische Studiën*, 96(6), 401-422.
- Potari, D. & Chapman, O. (Eds.). (2020). International handbook of mathematics teacher education: Volume 1. Knowledge, beliefs, and identity in mathematics teaching and teaching development. Koninklijke Brill NV.
- Korthagen, F. A. J., & Kessels, J. P. A. M. (1999). Linking theory and practice: Changing the pedagogy of teacher education. *Educational Researcher*, 28(4), 4-17.

83. Het Kompas voor Verbindend Gezag

Marjon de Boer-Bruggink, Iselinge Hogeschool

Pedagogisch handelen / Verbindend Gezag / Basisonderwijs

Bondige beschrijving

Op Iselinge Hogeschool wordt binnen de Academische Werkplaats (samen) ontwerpgericht onderzoek (McKenney & Reeves, 2009) gedaan door derdejaars pabostudenten, werkveldleden en docent-onderzoekers. Eén van de onderzoeksthema's is Verbindend Gezag (Bom & Wiebenga, 2017). Verbindend Gezag kent twee basisattitudes: je gaat de strijd niet aan met een kind om 'te winnen' én vanuit de overtuiging dat je een ander niet kunt controleren, ben je gericht op je eigen gedrag. Hiermee ligt de nadruk op het pedagogisch handelen van de onderwijsprofessional, waarbij vijf pijlers worden onderscheiden: 1) aanwezigheid, 2) de-escalatie, 3) (herstel van) relatie, 4) steun en 5) verzet.

Recent onderzoek heeft het Kompas voor Verbindend Gezag opgeleverd (www.iselinge.nl/hetkompas) dat alledaags, concreet gedrag van professionals beschrijft. Het Kompas is geen recept of een trukendoos. Het Kompas is wél een hulpmiddel om (samen) op koers te blijven en kan gebruikt worden als reflectietool voor leraren basisonderwijs (in opleiding) en als onderzoeksinstrument voor pabostudenten én docent-onderzoekers.

Deze bijdrage gaat in op een grootschalige, kwantitatieve studie binnen het partnerschap 'Opleiden in school Oost Gelderland'. Het doel was om te onderzoeken of de vijf pijlers van Verbindend Gezag empirisch te onderscheiden zijn én hoe professionals hierop scoren.

Abstract

Onderwerp / Inbedding in de literatuur

In de huidige basisonderwijspraktijk is ruimte voor (ontwikkeling van) zelfsturing door kinderen die (ook) eigen keuzes maken en (gedeelde) verantwoordelijkheid dragen. Hierbij past geen traditionele, patriarchale autoriteit die erop gericht is om 'te controleren' en gehoorzaamheid af te dwingen. Meer geschikt is een autoritatieve begeleidingsstijl (enerzijds responsief, anderzijds grenzen stellend).

Ontegengesteld komen onderwijsprofessionals (in opleiding) uitdagend gedrag tegen. Omer (2011) beschrijft hoe zij dan, vanuit een ankerfunctie, vastberaden verzet kunnen tonen in combinatie met (het vergroten van) aanwezigheid, nabijheid en (herstel van) relatie. Dit gebeurt niet vanuit macht, maar vanuit verbinding (Wiebenga & Faasen, 2017).

Bom en Wiebenga (2017) gebruiken hiervoor de term Verbindend Gezag en onderscheiden twee basisattitudes:

- je gaat de strijd niet aan met een kind om 'te winnen',
- vanuit de overtuiging dat je een ander niet kunt controleren, ben je gericht op je eigen gedrag. Hiermee ligt de nadruk op het pedagogisch handelen van de onderwijsprofessional.

Verbindend Gezag kent vijf pijlers:

- aanwezigheid,
- de-escalatie,
- (herstel van) relatie,
- steun
- verzet.

Aangezien Verbindend Gezag uitgaat van een horizontale vorm van autoriteit, is het een inspirerend gedachtegoed voor het pedagogisch handelen van (aanstaande) leraren die samen met anderen (collega's, ouders/verzorgers, jeugdhulp) gezag willen dragen.

Probleemstelling en onderzoeksvragen

Hoewel het gedachtegoed van Verbindend Gezag in opmars is, is er nog amper onderzoek gedaan. Er zijn wél diverse publicaties die het belang en de potentie van Verbindend Gezag in het onderwijs onderstrepen (Van Nus, 2015, 2018, 2019; Wiebenga & Faasen, 2017; Leonard & Dewaele, 2015, Leonard & Dolfeyn, 2015). Deze bijdrage gaat in op recent onderzoek waarmee via een vragenlijst is onderzocht of de vijf pijlers van Verbindend Gezag empirisch te onderscheiden zijn.

De volgende onderzoeksvragen stonden centraal:

- Welke pijlers van verbindend gezag zijn te onderscheiden?
- In hoeverre handelen onderwijsprofessionals volgens de te onderscheiden pijlers van verbindend gezag in de onderwijspraktijk?

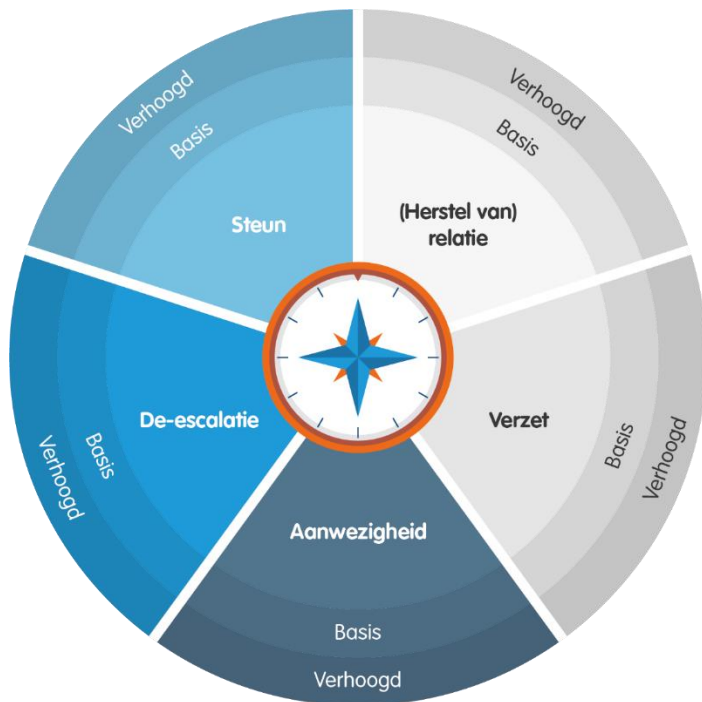
Om data te verzamelen, zijn verschillende interactieve workshops georganiseerd met zowel pabostudenten en professionals uit partnerschap 'Opleiden in school Oost Gelderland'. Door deze werkvorm ontstond synergie en wisselwerking in het netwerk, waardoor zowel onderzoekers als leraren (in opleiding) konden halen en brengen én directe betrokkenheid ontstond bij de inhoud van het onderzoek.

Onderzoeksresultaten

De analyses laten zien dat de vijf van pijlers van Verbindend Gezag empirisch te onderscheiden zijn, elke pijler uit twee schalen bestaat (zie: afbeelding). Het blijkt dat pabostudenten én leraren het hoogste scoren op de pijler 'aanwezigheid'. Het laagste wordt gescoord op 'de-escalatie'. Er zijn diverse verschillen tussen pabostudenten en leraren, maar ze scoren nagenoeg gelijk op de pijler 'de-escalatie'. Het Kompas voor Verbindend Gezag (www.iselinge.nl/hetkompas) wordt op dit moment gebruikt als reflectietool binnen het partnerschap 'Opleiden in School, Partnerschap Oost-Gelderland' én als onderzoeksinstrument door zowel studenten en docent-onderzoekers van de hogeschool.

Interactieve wijze van discussiëren

De resultaten van de empirisch worden bediscussieerd door deelnemers in te laten schatten welke schalen zij inhoudelijk herkennen bij elke pijler. Dan wordt met hen gedeeld hoe de schalen zijn verdeeld én hoe de scores zijn.

Referenties

Bom, H., & Wiebenga, E. (2017). Verbindend gezag. Naar een nieuwe vorm van autoriteit gebaseerd op principes van geweldloos verzet. *Tijdschrift voor Psychotherapie*, 42 (3), 269-289.

De Boer-Bruggink, M., Van Nus, W., & Wiebenga, E. (2022). Het Kompas, opgevraagd op 10 oktober 2022 via www.iselinge.nl/hetkompas

Leonard, H. & Dewaele, K. (2015). Samen sterker in gezag. *Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet concreet*. *Sint-Canisiusblad*, 113/2, 17-22.

Leonard, H. & Dolfeyn, H. (2015). Waakzame Zorg. Een concrete uitwerking van het concept NA op school. *Welwijs*, 26/3, 17-21

McKenney, S., & Reeves, T. (2009). *Conducting educational design research*. London: Routledge.

Nus, W., van (2015). *Het ijzer smeden als het koud is. Geweldloos verzet op school, een nieuwe kijk op gedragsproblemen*. Huizen: Pica.

Nus, W. van (2018). *Geweldloos verzet op school, een nieuwe kijk op gedragsproblemen*. Huizen: Uitgeverij Pica.

Nus, W. van (2019). *Geweldloos verzet tegen probleemgedrag*. *LBBO Beter Begeleiden*, 28-31

Omer, H. (2011). *Nieuwe Autoriteit, samenwerken aan een krachtige opvoedingsstijl thuis, op school en in de samenleving*. Amsterdam: Hogrefe Uitgevers.

Wiebenga, E. & Faasen, E. (2017). *Verbindend gezag in het onderwijs*, *JSW*, 4, 6-9

117. Co-creatie als tool om tot een gemeenschappelijke taal op vlak van inclusie en diversiteit te komen

Elke Emmers, Liesbet Saenen, Iris Decabooter, Uhasselt; Reinhilde Pulinx UCLL Leuven

Inclusief onderwijs / arts based methods

Bondige beschrijving

Het streven naar kwaliteitsvol inclusief hoger onderwijs in een steeds meer diverse samenleving staat hoog op de agenda: het realiseren van diverse in-, door- en uitstroom; afstemming tussen de leeromgeving en de onderwijsbehoeften van alle studenten, en het kritisch evalueren van het curriculum. Docenten spelen hierin een cruciale rol, in de klas en in samenwerking met andere professionals zoals studentenbegeleiders, onthaal- en beleidsmedewerkers. Hoewel iedereen overtuigd is van het belang van kwaliteitsvol inclusief HO, beschikken we niet over een gemeenschappelijk taal om over inclusie te spreken: wat bedoelen we met inclusie en hoe verhoudt dit zich tot diversiteit? Wat is diversiteit in de enge en in de brede zin? In deze workshop zetten we eerste stappen richting een gedeeld kader. We gebruiken arts-based methodieken om concepten over inclusie en diversiteit scherp te stellen. Dit kan transformerende denkwijzen genereren en zinvolle veranderingen of conceptualisering van taal of informatie bevorderen. In de context van inclusief HO houdt dit in dat nieuwe concepten ter tafel worden gebracht via de methode 'Predict Future Headlines'.

Abstract

Inhoud

Het streven naar kwaliteitsvol inclusief hoger onderwijs in een steeds meer diverse samenleving staat hoog op de agenda. Docenten kunnen hierin een cruciale rol spelen door de leeromgeving zoveel mogelijk te laten aansluiten bij de onderwijsbehoeften van alle studenten, onder meer via het toepassen van de principes van universal design (Ainscow et al., 2006; de Boer et al., 2011; Meyer et al., 2014). Een dergelijke krachtige en inclusieve leeromgeving kan echter niet geïmplementeerd worden door individuele docenten, binnen de context van hun eigen vak of de eigen klaspraktijk (Sannen et al., 2019). Het vereist samenwerking tussen alle actoren die betrokken zijn bij het verbeteren en aanpassen van de leeromgeving aan de onderwijsbehoeften van de student, zodat de student daadwerkelijk wordt opgenomen en zich thuis voelt in het hoger onderwijs en een verhoogde kans maakt op een succesvolle onderwijsloopbaan (Sannen et al., 2019; Walther-Thomas et al., 2000). Hoewel iedereen overtuigd is van het belang van kwaliteitsvol inclusief HO, beschikken we niet over een gemeenschappelijk taal om over inclusie te spreken: wat bedoelen we met inclusie en hoe verhoudt dit zich tot diversiteit? In deze workshop zetten we eerste stappen richting een gedeeld kader aangezien het ontbreken van een gemeenschappelijke taal het nastreven van een gemeenschappelijk doel, in dit geval het realiseren van inclusief onderwijs bemoeilijkt. Vaak concentreert onderzoek of praktijk zich op de formele en functionele samenwerking tussen docenten en andere professionals, veel minder op de inhoudelijke component. In deze workshop nemen we net dit inhoudelijk aspect van samenwerking gericht op kwaliteitsvol inclusief hoger onderwijs onder de loep.

Hoe wil je de sessie organiseren

We gebruiken kunstzinnige methoden om te reflecteren over de principes van inclusie en diversiteit. Dit soort onderzoeksbenaderingen zijn bij uitstek geschikt om samen te creëren en ervoor te zorgen dat alle stemmen worden gehoord (zonder verbaal te werken) en perspectieven worden gedeeld (Emmers, 2019; Fraser & al Sayah, 2011; McKercher, 2020). De focus ligt hierbij op het proces waarbij open communicatie van belang is (Burkett, 2012). Deze technieken kunnen ook transformerende denkwijzen genereren die bevorderlijk zijn voor veranderingen of conceptualisaties

van taal of informatie, en fantasierijke ruimtes openen voor individuen (Pearson et al., 2018). I Zo brengen we nieuwe concepten ter tafel over het heden en de toekomst van inclusief onderwijs.

Wat levert de workshop de deelnemers op

We gebruiken U-theorie en de dataverzamelingstechniek "Predict Future Headlines". De workshop telt vier fasen Observe, Reflect, Act, Convene en Harvest (Grenni et al., 2020; Pearson et al., 2018; Scharmer, 2009). Deelnemers projecteren zich in de toekomst en bedenken fictieve, krantenkoppen over inclusief onderwijs (Grenni et al., 2020; Pearson et al., 2018). Deze 'Future Headlines' dienen als uitgangspunt en inspiratiebron voor gesprekken over de juiste definities en relaties tussen de ideeën van inclusie en diversiteit. Deelnemers krijgen zo inzicht in een nieuwe participatieve methodiek én een aanzet tot een nieuw referentiekader aangereikt.

Wat wordt er verwacht van de deelnemers

Deelnemers staan open voor een participatieve workshop waarbij ze hun eigen referentiekader willen (h)erkennen, in vraag stellen en delen.

Referenties

- Ainscow, M., Booth, T., & Dyson, A. (2006). *Improving schools, developing inclusion*. Routledge.
- Burkett, I. (2012). *An Introduction to Co-Design*. Sydney: Knode.
- Cahnmann-Taylor, M., & Siegesmund, R. (2017). *Arts-based research in education*. Routledge.
- de Boer, A., Pijl, S. J., & Minnaert, A. (2011). Regular primary schoolteachers' attitudes towards inclusive education: A review of the literature. *International Journal of Inclusive Education*, 15(3), 331–353. <https://doi.org/10.1080/13603110903030089>
- Emmers, E. (2019). Arts based research, giving a voice to the voiceless. 6th INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY SCIENTIFIC CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES AND ART SGEM 2019, 3–10.
- Fraser, K. D., & al Sayah, F. (2011). Arts-based methods in health research: A systematic review of the literature. *Arts & Health*, 3(2), 110–145. <https://doi.org/10.1080/17533015.2011.561357>
- Grenni, S., Horlings, L. G., & Soini, K. (2020). Linking spatial planning and place branding strategies through cultural narratives in places. *European Planning Studies*, 28(7), 1355–1374.
- Harman, B. (2016). *Inclusion/Integration: Is there a difference*. Dostupno na: <http://cdss.ca/wp-content/uploads/2016/06/CDSS-integration-vs-inclusion.pdf>. (pristupljeno 13.8. 2017.).
- Haug, P. (2017). Understanding inclusive education: Ideals and reality. *Scandinavian journal of disability research*, 19(3), 206–217.
- Meyer, A., Rose, D. H., & Gordon, D. T. (2014). *Universal design for learning: Theory and practice*. CAST Professional Publishing.
- McKercher, K. A. (2020). *Beyond Sticky Notes. Doing Co-design for real: mindsets, methods and movements*. Sydney, Australia: Beyond Sticky Notes.
- Pearson, K. R., Bäckman, M., Grenni, S., Moriggi, A., Pisters, S., & de Vrieze, A. (2018). Arts-based methods for transformative engagement: A toolkit. SUSPLACE.
- Sannen, J., Ferbuyt, N., De Maeyer, S., Struyf, E., Van Avermaet, P., & Petry, K. (2019). Development and validation of a social network instrument to assess and strengthen teacher collaboration in inclusive education= Ontwikkeling en validering van een sociaal netwerk instrument om de samenwerking van leerkrachten in het kader van inclusief onderwijs te meten en versterken. *Pedagogische Studiën*, 96(3), 190–207.
- Scharmer, C. O. (2009). *Theory U: Learning from the future as it emerges*. Berrett-Koehler Publishers.
- Van der Vaart, G., van Hoven, B., & Huigen, P. P. (2018). Creative and arts-based research methods in academic research. Lessons from a participatory research project in the Netherlands. *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research*, 19(2), 30.
- Walther-Thomas, C., Korinek, author.), Lor, McLaughlin, author.), Virginia L., & Williams, author.), Brenda Tole. (2000). *Collaboration for inclusive education: Developing successful programs*. Boston Allyn and Bacon. <http://trove.nla.gov.au/version/45156451>

118. Leraren opleiden in Blended STEM

Katrien Vyvey, Renaat Frans, UC Leuven-Limburg; Iris Stiers, Jo Tondeur, Liesbeth Noppen, Vrije Universiteit Brussel; Ronny Merken, Zino Boisdenghien, STEM-steunpunt-Brussel; Ilse Ooghe, Brightlab

STEM / blended / praktijkonderzoek

Bondige beschrijving

Interdisciplinair STEM-onderwijs is projectmatig onderwijs waarbij wetenschappen, techniek en wiskunde met elkaar verbonden worden en onderzoeken en ontwerpen centraal staan. In Nederland zetten een aantal scholen in op bèta-technisch projectonderwijs (bv. Technasia). In Vlaanderen krijgen alle leerlingen in mindere of meerdere mate STEM-onderwijs.

We brengen verslag uit van het project 'Blended STEM-didactiek onderzocht'. Daarin werken een Vlaamse hogeschool en een universitaire lerarenopleiding samen met scholen om een kwaliteitsvolle blended STEM-didactiek te realiseren en te laten indalen in de lerarenopleiding.

In deze sessie gaan we in op de volgende onderzoeksvragen:

Hoe kan men een vakdidactiek STEM concreet gestalte geven in de lerarenopleiding?

Hoe kan men blended learning inzetten in een goede vakdidactiek STEM?

Hoe kan men ontwikkelende en onderzoekende Teacher Design Teams inzetten om (student)leraren op te leiden en na te scholen in blended STEM?

Hoe kan een leraar zijn/haar eigen blended STEM-praktijk in de klas onderzoeken?

We vertrekken van het Vak3dactisch model dat een uitbreiding is van het PCK-model van Shulman en het SQD-model dat effectieve leerstrategieën in de lerarenopleiding beschrijft om deze vragen te beantwoorden. Deze algemene modellen uit de literatuur resulteren in het LOB-STEM-model voor blended STEM dat een praktische tool wil zijn voor lerarenopleiders.

Abstract

Onderwerp en probleemstelling

Interdisciplinair STEM-onderwijs is projectmatig onderwijs waarbij wetenschappen, techniek en wiskunde met elkaar verbonden worden en onderzoeken en ontwerpen centraal staan. In Nederland zetten een aantal scholen in op bèta-technisch projectonderwijs (bv. Technasia). In Vlaanderen krijgen alle leerlingen in mindere of meerdere mate STEM-onderwijs. Een belangrijke vraag hierbij is hoe je leraren kan op opleiden in een STEM-didactiek. Bovendien bestaan er meer en meer mogelijkheden om leerlingen autonoom met behulp van ICT-tools te laten leren. Kan een blend van digitaal en face-to-face leren het STEM-onderwijs versterken?

Inbedding in de literatuur

We vertrekken van het Vak3dactisch model [1] dat een uitbreiding is van het PCK-model van Shulman [2] en het SQD-model [3] dat effectieve leerstrategieën in de lerarenopleiding beschrijft.

Onderzoeksvragen

In deze sessie gaan we in op de volgende onderzoeksvragen:

- Hoe kan men een vakdidactiek STEM concreet gestalte geven in de lerarenopleiding?
- Hoe kan men blended learning inzetten in een goede vakdidactiek STEM?
- Hoe kan men ontwikkelende en onderzoekende Teacher Design Teams inzetten om (student)leraren op te leiden en na te scholen in blended STEM?
- Hoe kan een leraar zijn/haar eigen blended STEM-praktijk in de klas onderzoeken?

Eerste resultaten

We brengen verslag uit van het project 'Blended STEM-didactiek onderzocht'. Daarin werken een Vlaamse hogeschool en een universitaire lerarenopleiding samen met scholen om een kwaliteitsvolle blended STEM-didactiek te realiseren en te laten indalen in de lerarenopleiding. We presenteren het LOB-STEM-model dat een praktische tool wil zijn voor lerarenopleiders.

Interactieve vorm van discussie

We reflecteren met de deelnemers via chalk talk over antwoorden op bovenstaande vragen.

Referenties

Ardui, J., De Cock, M., Frans, R., Hinnekint, K., Reybrouck, M., Schrooten, E., & Vyvey, K. (2011). Inspiratiegids voor een kwaliteitsvolle vakdidactiek. Expertisenetwerk School of Education, Associatie KULeuven.

Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational researcher*, 15(2), 4-14.

Tondeur, J., van Braak, J., Sang, G., Voogt, J., Fisser, P., & Ottenbreit-Leftwich, A. (2012). Preparing pre-service teachers to integrate technology in education: A synthesis of qualitative evidence. *Computers & Education*, 59 (1), 134-144.

125. Leren stimuleren van professionele groei van leraren (in opleiding) door 2e orde leraren

Loes van Wessum, Hogeschool Windesheim; Elly Loman, Hyperion Lyceum & Voortgezet Onderwijs van Amsterdam; Karin Kwant, Prisma

Professionele groei / boundary crossing / 2e orde leraar

Bondige beschrijving

Lerarenopleiders en schoolleiders zijn beiden tweede orde leraar. Ze zijn leraar van leraren en kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het stimuleren van de professionele groei van leraren (in opleiding). Schoolleiders zijn (mede-) verantwoordelijk voor de initiële en doorgaande ontwikkeling van leraren. In een lerend netwerk kunnen schoolleiders en lerarenopleiders ervaringen uitwisselen over de wijze waarop zij bijdragen aan de professionele ontwikkeling van leraren (in opleiding) en samen professionaliseringsmogelijkheden voor hen ontwikkelen. Door te reflecteren ervaren tweede orde leraren welke professionaliseringsmogelijkheden binnen het lerend netwerk bijdragen aan hun eigen ontwikkeling als tweede orde leraar. Zij kunnen deze ervaringen ook benutten voor het ontwikkelen van professionaliseringsmogelijkheden voor leraren (in opleiding) en kunnen voorbeeldgedrag laten zien.

Deelnemende schoolleiders aan twee verschillende netwerken presenteren over hun ervaringen. De procesbegeleider en onderzoeker van de netwerken geeft een korte theoretische toelichting over het stimuleren van professionele groei van leraren (in opleiding). We gaan in gesprek met de deelnemers en verkennen de belangstelling voor het starten van lerende netwerken waarin schoolleiders en lerarenopleiders samenwerken aan en samen onderzoek doen naar het stimuleren van professionele groei van leraren (in opleiding).

Abstract

Onderwerp

Leren stimuleren van professionele groei van leraren (in opleiding) door 2e orde leraren

Gespreksvorm

Ronde tafel

Een aantal schoolleiders die deelnemen aan twee netwerken presenteren over hun ervaringen over het leren stimuleren van professionele groei van hun leraren. De procesbegeleider van het lerend netwerk geeft een korte theoretische toelichting. Vervolgens opent de gespreksleider het gesprek met de deelnemers. De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden. Schoolleiders die deelnemen aan netwerken vertellen over hun ervaringen. Wat hebben zij geleerd over het stimuleren van professionele groei van leraren (in opleiding)? De procesbegeleider van de netwerken, tevens de onderzoeker, geeft een korte presentatie over kenmerken van succesvolle professionalisering. Vervolgens opent de gespreksleider het gesprek met de deelnemers. Wat kunnen schoolleiders en lerarenopleiders- beiden tweede orde leraren- doen om het leren van leraren (in opleiding) te stimuleren? Wat kunnen tweede orde leraren- schoolleiders en lerarenopleiders- hierin van elkaar leren? Wie heeft er zin om deel te nemen aan een lerend netwerk van tweede orde leraren?

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Lerarenopleiders kunnen meerdere rollen vervullen, waaronder die van leraar van leraren. Als tweede orde leraar werken ze met volwassen leerders, hebben ze kennis van leerstijlen van leraren in opleiding, zijn ze in staat het volwassen leren te structureren en potentieel in leraren in opleiding te herkennen (Lunenberg & Dengerink, 2016). Ook schoolleiders kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het leren van leraren (Leithwood, Harris & Hopkins, 2020). Lerarenopleiders en schoolleiders hebben beiden behoefte aan meer informele en nonformele vormen van leren (Dengerink, Lunenberg, & Kools, 2015; Hulsbos et al, 2014). Dat zijn vormen van leren die in een lerend netwerk tot recht komen (De Vries, 2022). We willen verkennen of er behoefte is aan het vormen van netwerken voor schoolleiders en lerarenopleiders. Beiden kunnen boundary crossing van elkaar leren zich te ontwikkelen tot tweede orde leraar in lerende netwerken. Boundary crossing kan leiden tot het leggen van verbindingen tussen verschillende praktijken en het vinden van een manier om te handelen en te communiceren (Akkerman & Bakker, 2012).

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

Deelnemers krijgen informatie over het stimuleren van professionele groei van leraren (in opleiding) en kenmerken van succesvolle professionalisering in lerende netwerken. Zij krijgen een beeld van professionalisering van tweede orde leraren in een lerend netwerk.

De presentatoren kunnen verkennen of er behoefte is aan het inrichten van lerende netwerken voor tweede orde leraren: schoolleiders en lerarenopleiders.

Referenties

- Akkerman, S., & Bakker, A. (2012). Het leerpotentieel van grenzen. *Opleiding & Ontwikkeling*, 25(1), 15-19.
- Dengerink, J., Lunenberg, M., & Kools, Q. (2015). What and how teacher educators prefer to learn? *Journal of Education for Teaching: International research and pedagogy* 41(1) 78- 96.
- De Vries, B. (2022). Thematisch overzicht regionale kennisnetwerken: Een routekaart naar nieuwe vraagstellingen. NRO.
- Hulsbos, F., Evers, A., Kessels, J., & De Laat, M. (2014). Een aantrekkelijke leeromgeving voor schoolleiders. Onderzoek naar het non- en informeel leren van schoolleiders in het voortgezet onderwijs. Welten-instituut - Open Universiteit.
- Leithwood, K., Harris, A. & Hopkins, D. (2020) Seven strong claims about successful school leadership revisited. *School Leadership & Management*, 40:1, 5-22
- Lunenberg, M. & Dengerink, J. (2016). Beroep: Lerarenopleider. In G. Geerdink, & . I. Pauw. (Red). *Kennisbasis lerarenopleiders. Katern 1: De Lerarenopleider*, pp. 15-28

134. Interprofessioneel samenwerken als motor voor kwaliteitsvol en inclusief onderwijs.

Izabel Janssens, Sofie van Eynde, Hannah Boonen, Hogeschool UC Leuven-Limburg

Interprofessioneel samenwerken / Inclusief onderwijs

Bondige beschrijving

Vandaag inclusief aan de slag gaan in onderwijs vereist een verbindende en interprofessionele samenwerking tussen alle betrokken partners in en rondom de school. Dit interprofessioneel samenwerken is niet alleen een noodzaak wanneer het gaat om ondersteuningspraktijken op school. Ook wanneer we als lerarenopleiding studenten willen opleiden tot leraren, sterk in het creëren van een inclusieve leeromgeving, vraagt dat om samen opleiden in netwerken.

We zien het aantal samenwerkingsverbanden in de Vlaamse onderwijspraktijk groeien, maar stellen ook vast dat er nog maar beperkt een samenwerkingscultuur aanwezig is. Er is veel aandacht voor (interprofessionele) netwerken als organisatievorm en voor het proces om tot succesvolle samenwerkingsverbanden te komen. Vandaag ontstaat er ook een 'sense of urgency' rond het vermogen om succesvol op een professionele en duurzame manier samenwerkingsrelaties aan te gaan en te onderhouden.

Binnen het expertisecentrum Inclusive Society van Hogeschool UCLL voerden we kwalitatief wetenschappelijk onderzoek uit waarbij inclusief onderwijs en interprofessioneel samenwerken centraal staan. Deze projecten, die steeds vertrekken vanuit de praktijk, geven unieke inzicht in wat het werken in interprofessionele netwerken kan betekenen voor (inclusief) onderwijs.

Met deze bijdrage willen we dan ook partners binnen interprofessionele netwerken in onderwijs meer bewust grip geven op de ontwikkeling naar een samenwerkingsvaardig netwerk.

Abstract

Inclusief aan de slag gaan in onderwijs vereist een diepgaande en verbindende samenwerking tussen alle betrokken partners in en rondom de school. Dit geldt voor ondersteuningspraktijken op school waar interne en externe onderwijsprofessionals over de grenzen heen moeten samenwerken. Ook wanneer we als lerarenopleiding studenten willen opleiden tot leerkrachten sterk in het creëren van een inclusieve leeromgeving, vraagt dat om samen opleiden en het vormen van netwerken met werkveld, student en opleiding.

Binnen de huidige context, waarbij we niet meer individueel aan de slag kunnen gaan of op onze eilandjes kunnen opereren, dringt het besef door dat interprofessioneel samenwerken een noodzaak wordt. We zien het aantal samenwerkingsverbanden in de Vlaamse onderwijspraktijk groeien, maar we stellen gelijk ook vast dat er toch nog maar beperkt een samenwerkingscultuur aanwezig is. Er is veel aandacht voor (interprofessionele) netwerken als organisatievorm en voor het proces om tot succesvolle samenwerkingsverbanden te komen. Maar vandaag ontstaat er ook een 'sense of urgency' rond het vermogen om succesvol op een professionele en duurzame manier samenwerkingsrelaties aan te gaan en te onderhouden. Partners benoemen vaak aanleiding en veranderidee, 'beter leren samenwerken', maar de wijze waarop samenwerkingsvaardigheid vorm moet krijgen, is vaak onduidelijk. Bovendien beklijven samenwerkingsverbanden vaak niet omdat een samenwerkingscompetentie nog onvoldoende erkend en geborgen wordt.

Binnen het expertisecentrum Inclusive Society van Hogeschool UCLL voerden we de voorbije jaren kwalitatief wetenschappelijk onderzoek uit waarbij inclusief onderwijs en interprofessioneel samenwerken centraal staan. Deze projecten, die steeds vertrekken vanuit de praktijk, geven ons een unieke inkijk in en handvatten rond wat het werken in interprofessionele netwerken kan betekenen voor (inclusief) onderwijs. Waar in het onderzoeksproject “Let’s roll together” focus ligt op het ontwikkelen naar een samenwerkingsvaardig(er) netwerk binnen ondersteuningspraktijken op school, vertrekken we binnen het Pilotproject “Diversiteit NetWerk” vanuit de organisatie van interprofessionele dialoog tussen de verschillende actoren op het professioneel continuüm van de leraar (dat zijn leraar, student en lerarenopleider) om zo het samen opleiden (werkveld & lerarenopleiding) van studenten tot krachtige inclusieve leraren te versterken.

In deze workshop willen we de verschillende partners binnen interprofessionele netwerken (rond ondersteuningspraktijken, rond het opleiden van toekomstige inclusieve leerkrachten) in onderwijs meer en bewuster grip geven op de ontwikkeling naar een samenwerkingsvaardig netwerk. We trekken, als een eerste belangrijke stap naar een samenwerkingsvaardiger netwerk, met participanten op verkenning. Aan de hand van een canvas brengen we vier essentiële bouwstenen in beeld die (h)erkenning behoeven, willen we bouwen aan effectieve en duurzame interprofessionele samenwerkingsverbanden:

- Bouwsteen 1 – IDENTITEIT – Houding - Alles begint bij bewustzijn
- Bouwsteen 2 – NETWERK – Verhoudingen – Een heldere samenwerkingsstrategie
- Bouwsteen 3 – VERBINDING – Onderhouden – Succesvol aangaan en onderhouden van samenwerkingsrelaties
- Bouwsteen 4 – ORGANISATIE – Inhoud – Op samenwerking ingesteld

We gaan aan de slag met het canvas, dat deelnemers zal helpen bij de gemeenschappelijke beeldvorming en nadien, in hun eigen interprofessioneel netwerk, om in gesprek te gaan en meer bewust stappen te ondernemen naar een samenwerkingsvaardig(er) netwerk .

149. Het personeelstekort neemt toe, de werkdruk wordt groter. Hoe kunnen wij docenten boeien én binden?

Marlies van Gendt, ROC Midden Nederland

Professionaliseren / Beeldcoaching / Inductie

Bondige beschrijving

Hoe zorg je dat (startende) docenten zelfverzekerd en met plezier voor de klas blijven staan? Dat de (startende) docent energie krijgt van het kritisch reflecteren op het eigen handelen en zich wil blijven professionaliseren?

Binnen het ROCMN is er voor gekozen om (startende) docenten en PDGers, in het inductieprogramma, een beeldcoachtraject aan te bieden.

Het persoonlijke gesprek voorafgaande aan een opname in de klas en vervolgens het nagesprek, maakt dat de docent zich gezien en erkent voelt. De docent wordt bewust gemaakt van het effectieve gedrag dat deze reeds inzet en is daardoor verrassend positief. Het enthousiasme en zelfvertrouwen van docent groeit en dit heeft direct effect heeft op de studenten en het samenwerken met collega's.

Beeld liegt niet, is soms confronterend, en nodigt vooral uit om te blijven doen wat goed gaat en te onderzoeken wat óók zou kunnen.

Resultaat: de docent voelt zich gezien. In de gesprekken met de beeldcoach staat de docent stil bij eigen motieven, normen, waarden en visie. De docent is bewust bekwaam en is trots.

Abstract

Inhoud

Hoe kun je (startende) docenten binden? Hoe zorg je voor zelfverzekerde, trotse docenten? We staan stil bij de professionaliseringstool beeldcoaching.

- Wat is beeldcoaching?
- Wat is het effect van de beeldcoaching?
- Hoe zet je beeldcoaching in?
- Aan welke randvoorwaarden moet worden voldaan bij de beeldcoaching?
- Welke scholing is hierop nodig/ mogelijk?

Hoe wil je de sessie organiseren

We nemen de deelnemers aan de hand van beelden mee in de methodiek en effecten van de beeldcoaching. Belangrijk om een goed beeldscherm te hebben met geluid.

Ten behoeve van de interactie hebben we ook een flipover of whitebord nodig. Aantal deelnemers is vrij.

Wat levert de workshop de deelnemers op

- Inzicht in deze professionaliseringstool.
- Enthousiasme en wellicht vraag naar scholingsmogelijkheden.

Wat wordt er verwacht van de deelnemers

Een kritische, nieuwsgierige blik. Onderzoekende houding naar mogelijkheden binnen eigen organisatie.

BEELDCOACHING

geeft inzicht

bevestigt wat je al vermoedde

zet de tijd even stil

haakt aan bij je herinnering

brengt je terug in dat moment

liegt niet

laat zien wat je kunt

laat zien wat je ook zou willen

laat zien wat je ook niet zag

verrast je

geeft je zelfvertrouwen

biedt je oplossingen

159. Regionale samenwerkingen inzetten binnen het leergebied Mens, Natuur & Technologie in de Pabo

Age Wesselius, Jolien van Heerde, Petra van der Hauw, NHL Stenden Hogeschool

real live vragen / netwerken / design based education

Bondige beschrijving

In het DBE-curriculum van NHL Stenden vormen de actuele en complexe vragen uit de praktijk en de leervragen van de student het vertrekpunt voor leren en samenwerken. De leergebieden in de hoofdfase dienen integraliteit te stimuleren en te bevorderen: van kleine vakken met losse vakdocenten naar een gezamenlijke kracht.

In het leergebied Mens, Natuur & Technologie van Pabo NHL Stenden Groningen is in studiejaar 2022-2023 geëxperimenteerd met een vernieuwde opzet van onderwijs in het DBE concept. Er is gekozen voor de opzet van een 'leergebied op 1 dag'. Centraal op deze dag staat het ontmoeten, met en van elkaar leren en samenwerken aan complexe vraagstukken uit de praktijk. Elke dag heeft een thema, passend bij de inhoud van 'Mens, Natuur & Technologie'. Tijdens deze dag werken studenten in Community of Learners, volgen verschillende, wisselende inspiratiesessies en werken samen in het atelier. Door deze opzet wordt het mogelijk om het netwerk om de opleiding heen in te zetten om expertise aan te bieden in inspiratiesessies of tijdens begeleiding of expertise-uitwisseling bij het werken in ateliers. Alle complexe vraagstukken zijn aangedragen door scholen of instanties in de omgeving met een contactpersoon als opdrachtgever.

Abstract

De Academie Primair Onderwijs van NHL Stenden ziet het als opdracht om de huidige en toekomstige generaties te helpen zich voor te bereiden op hun wereld van morgen en aanmoedigen om het beste uit zichzelf te halen. We geven dat vorm door middel van het onderwijsconcept Design Based Education. DBE is gebaseerd op sociaal-constructivistisch, contextueel, zelfregulerend en samenwerkend leren. DBE gaat uit van grote betrokkenheid, aandacht en inlevingsvermogen van en voor de student, de docent en de omgeving.

In het DBE-curriculum van NHL Stenden vormen de actuele en complexe vragen uit de praktijk en de leervragen van de student het vertrekpunt voor leren en samenwerken. De leergebieden in de hoofdfase van de opleiding dienen integraliteit te stimuleren en te bevorderen: van kleine vakken met losse vakdocenten naar een gezamenlijke kracht.

In het leergebied Mens, Natuur & Technologie van Pabo NHL Stenden Groningen is in studiejaar 2022-2023 geëxperimenteerd met een vernieuwde opzet van onderwijs in het DBE concept. Er is gekozen voor de opzet van een 'leergebied op 1 dag'. Centraal op deze dag staat het ontmoeten, met en van elkaar leren en samenwerken aan complexe vraagstukken uit de praktijk. Elke dag heeft een thema, passend bij de inhoud van 'Mens, Natuur & Technologie'. Tijdens deze dag werken studenten in Community of Learners, volgen verschillende, wisselende inspiratiesessies en werken samen in het atelier. Door deze opzet wordt het mogelijk om het netwerk om de opleiding heen in te zetten om expertise aan te bieden in inspiratiesessies of tijdens begeleiding of expertise-uitwisseling bij het werken in ateliers. Alle complexe vraagstukken zijn aangedragen door scholen of instanties in de omgeving met een contactpersoon als opdrachtgever. Het samenwerken aan een complexe vraag is niet afhankelijk van een locatie en kan op meerdere locaties plaats vinden, bijvoorbeeld op de school van de opdrachtgever waar een schoolopleider (uit het netwerk Samen Opleiden) begeleiding geeft aan de groep studenten.

170. EMPO opleidingsschool

Tjitske Bergsma, EMPO opleidingsschool

Opleiden academische leraren PO

Bondige beschrijving

De opleidingsschool heeft een visie op leren die berust op de principes van een Community of Practice. Deze gemeenschap vormt de sleutel om diversiteit daadwerkelijk te benutten en concreet vorm te geven aan het leren van en met elkaar. Een CoP is een praktijk-leergemeenschap die zich kenmerkt door een gedeeld kennisdomein, een gedeelde praktijk en een interactieve community. Deelnemers bouwen relaties op, helpen elkaar, wisselen ervaringen uit en delen informatie, waardoor ze van en met elkaarDe opleidingsschool versterkt het samen opleiden van academische leraren door aan de bestaande samenwerking tussen scholen en universiteiten een expliciete verbindingzone toe te voegen. De verbindingzone geeft invulling aan de principes van de CoP. Vanuit de verbindingzone zijn verbinders actief die zich zowel binnen de scholen als binnen de universiteiten bewegen. Zij dragen bij aan innovatie door het faciliteren van onderwijsverbetering, kennisdeling en professionalisering. Verbinders dragen bij door het initiëren, coördineren, begeleiden, evalueren en verbeteren van gezamenlijke initiatieven in de opleidingsschool. We onderscheiden initiatieven die bijdragen aan:

De leeromgeving van het samen opleiden (bijvoorbeeld de begeleidingen beoordeling en de congressen en studiedagen);

De organisatie van het samen opleiden (bijvoorbeeld beleidsontwikkeling en structurele afstemming);
De kwaliteitscultuur van de opleidingsschool (bijvoorbeeld het kwaliteitszorgsysteem en het systematisch doorvoeren van gewenste aanpassingen).

EMPO opleidingsschool bestaat uit EMPO Rotterdam (EUR/NIVOZ) en EMPO Amsterdam (VU/UVA/Leiden)

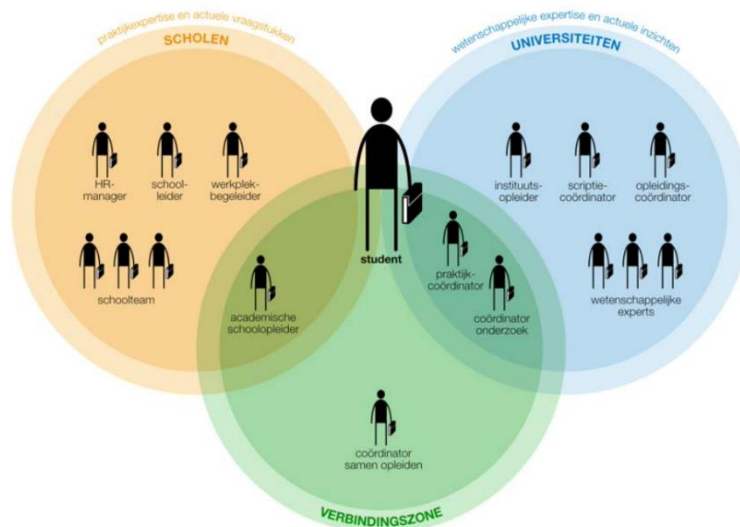
Abstract

In tijden van kansenongelijkheid en onderwijsachterstanden zijn diversiteit, ontwikkelkracht en onderzoeksvaardigheden binnen onderwijsteams van groot belang. Academische leraren kunnen hierin een belangrijke rol vervullen; voor de klas, in het team en bovenschools. Uit recent onderzoek van het ECBO (Coenen et al., 2021) naar de positie van academische leraren in het primair onderwijs blijkt echter dat de specifieke kwaliteiten van academische leraren nog grotendeels onderbenut blijven en dat een kwart van hen het primair onderwijs alweer heeft verlaten. Dit komt enerzijds door een gebrek aan loopbaanmogelijkheden en uitdaging, anderzijds doordat ze te weinig gelegenheid krijgen om hun academische vaardigheden in te zetten ten behoeven van schoolontwikkeling, terwijl driekwart dat wel graag zou willen. Verbetering van deze situatie vraagt om een omgeving die optimaal is toegesneden op het begeleiden, positioneren en professionaliseren van academische leraren. Omdat bestaande opleidingsscholen hier op dit moment onvoldoende op zijn ingericht, is besloten om de EMPO opleidingsschool te starten.

De EMPO opleidingsschool bestaat uit negentien schoolbesturen (variërend in omvang van vier tot 65 basisscholen per bestuur) en vier universiteiten in de Randstad. Het doel van het partnerschap is om vanuit een gezamenlijk beroepsbeeld en in nauwe samenwerking tussen scholen, besturen en universiteiten, met diversiteit en expertise vanuit zowel de praktijk als de wetenschap, studenten op te opleiden tot vakbekwame leraren op academisch masterniveau die met hun specifieke kennis en kunde kunnen bijdragen aan sterk primair onderwijs. De basis hiervoor wordt gevormd door de onlangs ontwikkelde Educatieve Master Primair Onderwijs (EMPO), zie bijlage 1.

De EMPO opleidingsschool creëert een omgeving waarin studenten tijdens en na hun opleiding gemotiveerd worden én blijven voor het leraarsberoep. De visie op leren en de visie op opleiden binnen de opleidingsschool kenmerken zich door het stimuleren van een cultuur die gericht is op het actief benutten van diversiteit. Dit geldt op alle niveaus: studenten, schoolteams, tussen scholen onderling, tussen besturen onderling en tussen het werkveld en de universiteiten. De samenwerking is zo ingericht dat verschillen tussen onderwijsprofessionals worden benut en dat binnen de opleiding en binnen en tussen de scholen wordt gewerkt aan een cultuur waarin ruimte is voor complementaire expertise. Dit vraagt om een nauw samenspel tussen de opleidingsinstituten en de onderwijspraktijk.

Uitgangspunt is om elkaar wederzijds te versterken en kennis te delen in een grootstedelijk netwerk van basisscholen in de Randstad. Daarbij gaat het niet alleen over samen opleiden, maar ook over samen professionaliseren en samen onderzoeken. Het partnerschap gaat daarmee verder dan alleen het opleiden tot startbekwaamheid van leraren. Alle partners investeren in de positie van academische leraren in het team, in de school en in het bestuur en in hun professionele ontwikkeling als leraar, met als doel om academische leraren een structurele plek te geven in divers samengestelde schoolteams. EMPO opleidingsschool bestaat uit EMPO Rotterdam (EUR/NIVOZ) en EMPO Amsterdam (VU/UVA/Leiden).

Bijlage 1 Educatieve Master Primair Onderwijs (EMPO)

Referenties

EMPO Rotterdam

EMPO VU UVA LEIDEN

<https://vimeo.com/755163308>

195. Kritische geletterdheid: elkaar ontmoeten via young adult literatuur

Inouk Boerma, Monique Leygraaf, Hogeschool IPABO

kritische geletterdheid / (jeugd)literatuur / lerarenopleiding

Bondige beschrijving

Kritische geletterdheid is een benadering in de (jeugd)literatuur, waarbij expliciet wordt gekeken naar macht en machtsrelaties in verhalen. Verhalen zijn namelijk nooit neutraal. Lezers met een kritisch geletterde houding stellen vragen met betrekking tot macht, taal en identiteit bij het lezen van verhalen (Rogers & Wetzel, 2014). Met andere woorden, zij lezen niet alleen het woord, maar ook de wereld in teksten (reading the word and the world (Janks, 2013)).

Op Hogeschool IPABO willen we studenten, aankomend basisschoolleerkrachten, graag helpen bij het ontwikkelen van een kritisch geletterde houding. Dit gebeurt bijvoorbeeld aan de hand van boekenclubs (Boerma & Leijgraaf, in voorbereiding) en door met studenten (les)activiteiten te ontwikkelen bij boeken om de kritische geletterdheid van de kinderen in hun klas te stimuleren (zie bijvoorbeeld Boerma & Boland, 2022).

In deze bijdrage gaan we graag met opleiders in gesprek om ook hun kritische geletterdheid te stimuleren. We doen dit aan de hand van fragmenten uit young adult literatuur. Op deze manier hopen wij opleiders aan het denken te zetten over de manier waarop zij een kritisch geletterde houding kunnen aannemen in hun opleidingsonderwijs en hoe zij hun studenten kunnen aanmoedigen ditzelfde te doen.

Abstract

Kritische geletterdheid is een benadering in de (jeugd)literatuur, waarbij expliciet wordt gekeken naar macht en machtsrelaties in verhalen. Verhalen zijn namelijk nooit neutraal, maar altijd geschreven vanuit een bepaald perspectief en met een bepaalde blik op de maatschappij. Lezers met een kritisch geletterde houding stellen vragen met betrekking tot macht, taal en identiteit bij het lezen van verhalen (Rogers & Wetzel, 2014). Met andere woorden, zij lezen niet alleen het woord, maar ook de wereld in teksten (reading the word and the world (Janks, 2013)).

Nederland kent, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Verenigde Staten, nog geen lange traditie op het gebied van kritische geletterdheid (Van den Bossche & Klomberg, 2020). Toch groeit de laatste tijd de belangstelling voor en de vraag naar meer diversiteit en inclusiviteit in jeugdboeken (zie bijvoorbeeld De Bruijn & Mesman, 2022). Dit toont aan dat er behoefte is aan andere perspectieven: niet alleen aan boeken die fungeren als spiegels en dus herkenning bieden, maar ook boeken die fungeren als vensters op onbekende werelden (Sims Bishop, 1990). Voor kinderen uit niet-dominante groepen in de maatschappij kan deze laatste categorie boeken juist weer herkenning bieden.

Op Hogeschool IPABO willen we studenten, aankomend basisschoolleerkrachten, graag ondersteunen bij het ontwikkelen van een kritisch geletterde houding. Dit gebeurt bijvoorbeeld aan de hand van boekenclubs, bestaande uit ongeveer zes studenten, die gezamenlijk een young adult boek lezen dat uitnodigt tot kritische geletterdheid. Ook onderzoeken wij, samen met de studenten, manieren en ontwikkelen we (les)activiteiten bij boeken om de kritische geletterdheid van de kinderen in hun klas te stimuleren (zie bijvoorbeeld Boerma & Boland, 2022).

In deze bijdrage gaan we graag met de deelnemers in gesprek om ook hun kritische geletterdheid te stimuleren. In een rondetafelgesprek zullen wij fragmenten uit young adult boeken lezen en aan de hand daarvan zullen wij deelnemers uitdagen macht, taal en identiteit te onderzoeken vanuit hun eigen perspectief.

Met deze bijdrage hopen wij opleiders aan het denken te zetten over de manier waarop zij een kritisch geletterde houding kunnen aannemen in hun opleidingsonderwijs en hoe zij hun studenten kunnen aanmoedigen ditzelfde te doen. In een complexe en diverse maatschappij is het belangrijk om andere perspectieven te verkennen. Het aannemen van een kritisch geletterde houding kan daarbij helpen.

Referenties

- Boerma, I., & Boland, A. (2022). Diversiteit in prentenboeken. Over verliefde koningen en Prinses Kevin. *HJK*, 7, 6-9.
- Boerma, I., & Leijgraaf, M. (in voorbereiding). 'I thought that was really strange'. *Fostering Critical Literacy in Teacher Education*
- De Bruijn, Y., & Mesman, J. (2022). Diversiteit en collectievorming bij de Bibliotheek op school. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Janks, H. (2013). Critical literacy in teaching and research. *Education Inquiry*, 4(2), 225-242. <https://doi.org/10.3402/edui.v4i2.22071>
- Rogers, R., & Wetzal, M. M. (2014). *Designing critical literacy Education through critical discourse Analysis: Pedagogical and Research Tools for Teacher-Researchers*. Routledge.
- Sims Bishop, R. (1990). Mirrors, windows, and sliding glass doors. *Perspectives*, 6(3), ix-xi.
- Van den Bossche, S., & Klomberg, A. (2020). *Jeugdliteratuur door de Lens van etnisch-culturele Diversiteit [Children's Literature through the Lens of Ethnic-Cultural Diversity]* (Vol. 33 Stichting Lezen Reeks). Eburon.

206. Ontwikkelen van professioneel leiderschap van de leraar. Een nood-zaak voor de toekomst.

Arda Oosterhoff, José Middendorp, Migchiel van Diggelen, NHL Stenden Hogeschool

Professioneel leiderschap / Agency / Professionele identiteit

Bondige beschrijving

Professioneel leiderschap is een belangrijke competentie ten gunste van de kwaliteit van onderwijs, maar ook ten gunste van het behoud van professionals op de werkvloer. Dit is van belang in een context waarin steeds meer gevraagd wordt van de onderwijsprofessional én waarin een toenemend tekort aan werknemers is. De Academie Primair Onderwijs van NHL Stendenhogeschool zoekt door middel van handelingsgericht ontwerponderzoek naar een antwoord op de vraag: Hoe kunnen lerarenopleiders de ontwikkeling van professioneel leiderschap van (aankomende) leerkrachten ondersteunen en versterken?

Ter verkenning van deze centrale vraag heeft een theoretische verdieping plaatsgevonden naar kernconcepten die in relatie staan met de ontwikkeling van professioneel leiderschap. Deze theoretische verkenning heeft geleid tot een conceptueel model, waarin de relatie zichtbaar is gemaakt tussen de opleidingsfuncties socialisatie/persoonsvorming/kwalificatie en de concepten professionele identiteit, agency en professioneel leiderschap (zie figuur 1.).

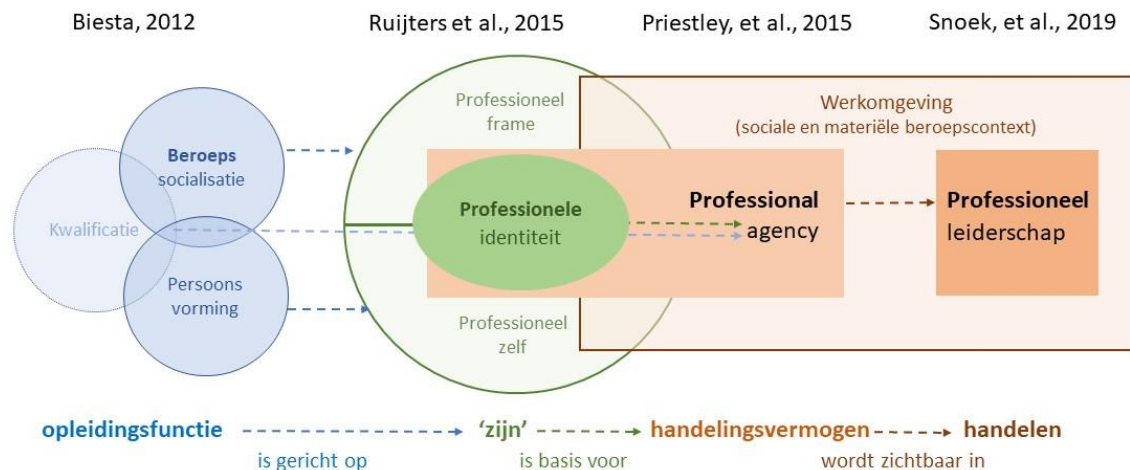
Op het Velon-congres nodigen we lerarenopleiders uit die (één van) de onderdelen van dit model actief als doelstelling voor hun onderwijs vormgeven (of die dit willen gaan doen) voor een netwerkcafé. Het doel is om met elkaar ervaringen en kennis uit te wisselen en om een netwerk rond het thema professioneel leiderschap op te bouwen.

Abstract

Onderwerp van deze ontmoeting is de ontwikkeling van professioneel leiderschap van (toekomstige) leraren.

De toegenomen sociale dynamiek en complexiteit van de samenleving stelt nieuwe eisen aan onderwijsprofessionals (Ruijters, 2015). Nieuwe (technologische) ontwikkelingen en transformaties volgen elkaar in hoog tempo op. Ouders en studenten worden steeds mondiger. Professionals werken daarnaast steeds meer samen in netwerken en hebben daardoor te maken met diversiteit in belangen, posities en perspectieven. Onderwijsorganisaties reageren vaak op deze dynamiek met 'beheerskramp' (Ruijters, 2015, p. 21), waardoor professionals te maken krijgen met extern opgelegde regels en kwaliteitscontroles. Leerkrachten voelen zich door deze externe regeldruk vaak gedwongen om anders te handelen dan zij verantwoord vinden vanuit hun eigen professionele expertise (Oosterhoff e.a., 2020a). Naast kwaliteitsverlies leidt het ervaren van deze discrepanties tussen wat moet en wat goed is tot stress, negatieve emoties en tot uitval door ziekte (TNO, 2019) en is zelfs een reden voor het verlaten van het beroep (Oosterhoff, 2021). In het onderwijs is dit een urgente kwestie omdat daar een toenemend tekort aan werknemers is (Slob en Van Engelshoven, 2020). Professioneel leiderschap wordt gezien als een belangrijke competentie ten gunste van de kwaliteit van onderwijs én van het behoud van professionals op de werkvloer (Van der Cingel, 2021; Oosterhoff, 2021). De Academie Primair Onderwijs van NHL Stendenhogeschool zoekt daarom door middel van handelingsgericht ontwerponderzoek naar een antwoord op de vraag: Hoe kunnen lerarenopleiders de ontwikkeling van professioneel leiderschap van (aankomende) leerkrachten ondersteunen en versterken?

Ter verkenning van deze vraag heeft een theoretische verdieping plaatsgevonden naar kernconcepten die in relatie staan met de ontwikkeling van professioneel leiderschap. Deze theoretische verkenning is samengevat in een conceptueel model (zie figuur 1). Dit model laat zien dat een sterke professionele identiteit de basis vormt voor professional agency (handelingsvermogen), dat vervolgens zichtbaar wordt in professioneel leiderschap (handelen) van leraren. De opleidingsfuncties socialisatie en persoonsvorming dragen bij aan de ontwikkeling van de professionele identiteit.

Figuur 1

We nodigen lerarenopleiders uit die (één van) de concepten in dit model actief als doelstelling voor hun onderwijs vormgeven (of die dit willen gaan doen). Het doel is om in een netwerkcafé ervaringen en kennis uit te wisselen en om een netwerk rond het thema professioneel leiderschap op te bouwen.

Tijdens het netwerkcafé wordt een korte toelichting gegeven van het conceptuele model (5 minuten). Daarna gaan de deelnemers in groepen van ongeveer vijf deelnemers uiteen (20 minuten). Deelnemers wordt gevraagd om aan de hand van een aantal concrete vragen ervaringen uit te wisselen en kennis te delen. Er worden notities gemaakt van het gesprek op het papieren tafellaken met daarop het conceptuele model. Als deelnemers na afloop van het congres de mogelijkheid om een netwerk op te bouwen nader willen verkennen laten zij hun emailadres achter op het tafellaken. We sluiten plenair af (5 minuten).

Beoogde opbrengsten van deze ontmoeting

het delen van ervaringen en kennis en netwerkvorming

Referenties

- Biesta, G. (2012). *Goed onderwijs en de cultuur van het meten*. Den Haag: Boom-Lemma Uitgevers.
- Oosterhoff, A. (2021). *Turning the Kaleidoscope. Multiple enactments of professional autonomy in early childhood education*. Dissertation. Netherlands, Groningen: University of Groningen
- Oosterhoff, A., Oenema-Mostert, I., & Minnaert, A. (2020a). Constrained or sustained by demands? Perceptions of professional autonomy in early childhood education. *Contemporary issues in Early Childhood*, 21(2), 138-152.
- Oosterhoff, A., Oenema-Mostert, I., & Minnaert, A. (2020b). Aiming for agency. The effects of teacher education on the development of the expertise of early childhood teachers. *Teaching and Teacher Education*, 96, 1-14.
- Oosterhoff, A., & Van Diggelen, M. (2022). *Ontwikkelen van actief professioneel leiderschap als onderdeel van de lerarenopleiding: uitdaging of utopie?* Discussietafel ORD Conferentie 2022. Hasselt, België.
- Priestley, M., Biesta, G. J. J., & Robinson, S. (2015a). *Teacher agency. An ecological approach*. London: Bloomsbury Academic.
- Ruijters, M. C. P. (red). (2015). *Je Binnenste Buiten: Over professionele identiteit in organisaties* (M. C. P. Ruijters, Ed.). Vakmedianet
- Slob, A., & Van Engelshoven, I. (2020). *Kamerbrief lerarenbeleid en onderwijsarbeidsmarkt*. Kamerbrief. Geraadpleegd op 01 Februari 2022, via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/documenten/kamerstukken/2020/12/09/kamerbrief-lerarenbeleid-en-onderwijsarbeidsmarkt>.
- Snoek, M., Hulsebos, F., Andersen, I. (2019). *Hoe kan het leiderschap van leraren in scholen versterkt worden?* Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding van de Hogeschool van Amsterdam.
- TNO (2019). *Arbobalans 2018*. Leiden, The Netherlands: TNO
- Van der Cingel, M. (2021). *Verpleegkundig leiderschap in de ziekenhuispraktijk. Een onderzoek naar de beleving, ervaringen en zelfbeoordeling van leiderschapscompetentie door verpleegkundigen in een STZ-ziekenhuis (MCL)*. Onderzoeksrapport. NHL Stenden Hogeschool/ MCL

217. Gebruik van Augmented Reality en Virtual Reality in het vormgeven van een hybride lerarenopleiding.

Suzanne Pinkster-Schalken, Anne-Margreet Pol, Herma Jonker, Michel Greven, Rick Damhuis, Frank de Kimpe, Hogeschool Windesheim

Hybride leeromgeving / beroepsonderwijs / onderwijsinnovatie

Bondige beschrijving

Onderwijs aan toekomstig leraren beroepsonderwijs (vmbo/mbo) moet actueel zijn. Een kansrijk ontwerp hiervoor is een hybride leeromgeving, waarbij de traditionele grenzen tussen school en werk vervangen zijn door een omgeving waarin leren en werken met elkaar zijn verweven. Door in deze hybride leeromgeving van docenten-in-opleiding Virtual Reality en Augmented Reality (VR/AR) didactisch onderbouwd in te zetten wordt er een omgeving gecreëerd waarin docenten-in-opleiding binnen kaders kunnen oefenen met de actuele beroepspraktijk.

Dit leidt tot de volgende onderzoeksvraag: Hoe kunnen we VR/AR inzetten in een hybride leeromgeving, om duurzame leerprocessen te stimuleren in de context van de lerarenopleiding voor technisch beroepsonderwijs?

In een rondetafelgesprek leggen we een door ons ontworpen kijkkader voor dat gebruikt kan worden in lerarenopleidingen beroepsonderwijs. Dit kijkkader geeft de mogelijkheid om gerichte didactische keuzes te maken om de eigen beroepspraktijk op een hybride wijze in te richten. De mogelijkheden tot de inzet van AR en VR worden in dit kijkkader verkend.

Abstract

Samenvatting

Lerarenopleidingen voor beroepsgerichte vakken onderscheiden zich van de lerarenopleidingen voor algemene vakken door de gerichtheid op een specifiek beroepenveld. Dat vraagt om een goede verbinding tussen de cognitieve component (kennisbasis), het praktische (werkprocessen en de handelingscontext) en de ethische component (grondslag van het beroep) (Brenner, 2015).

Opleiden in het beroepsonderwijs gebeurt altijd in de driehoek; student/leerling-opleiding-werkveld, de inbreng van het werkveld is zelfs per wet geregeld (Hoeve, van Vlokhoven, Nieuwenhuis, den Boer, 2021).

Bij het ontwerpen van beroepsonderwijs is het belangrijk nauw aan te sluiten bij de beroepspraktijk, omdat de kennis en vaardigheden aan verandering onderhevig zijn. Een kansrijk ontwerp hiervoor is een hybride leeromgeving, waarbij de traditionele grenzen (boundaries) tussen school en werk vervagen en vervangen zijn door een omgeving waarin leren en werken met elkaar zijn verweven (Bouw, Zitter & de Bruijn, 2020). Een mogelijkheid om de onderwijspraktijk en de beroepspraktijk in een hybride leeromgeving bij elkaar te brengen is door middel van Virtual Reality en Augmented Reality (VR/AR) (Iatsyshyn, Kovach, Lyubchak e.a. 2020). Om van meerwaarde te zijn, is het belangrijk deze middelen op didactisch onderbouwde manier in te zetten.

Hoe VR en AR van meerwaarde kunnen zijn verkennen we met de volgende onderzoeksvraag: *Hoe kunnen we VR/AR inzetten in een hybride leeromgeving, om duurzame leerprocessen te stimuleren in de context van de lerarenopleiding voor technisch beroepsonderwijs?*

Gespreksvorm

In een rondetafelgesprek gaan we in gesprek over de praktijk van een hybride leeromgeving (met een focus op boundary crossing). We leggen een door ons ontworpen kijkkader voor. Dit kijkkader geeft de mogelijkheid om gerichte didactische keuzes te maken om de eigen beroepspraktijk op een hybride wijze in te richten. De mogelijkheden tot de inzet van AR en VR worden in dit kijkkader verkend.

Inbedding van het onderzoek in de praktijk

De opmars van intelligente technologie in het onderwijs vergt actieve betrokkenheid in het doordacht inzetten van de technologie. Het onderzoek levert een bijdrage aan de kennisontwikkeling met betrekking tot de inzet van technologie, zoals gevraagd door de Onderwijsraad (2022) en zoals in de Kennisagenda voor het Onderwijs staat (Saab, 2022).

In de Kennisagenda voor het Onderwijs (2022) wordt gesignaleerd dat er in het mbo meer authentieke leeromgevingen worden ingericht, waarin de beroepspraktijk centraal staat, maar dat nauwelijks bekend is hoe deze leeromgeving eruit moet zien (Kennisagenda, 2022, p18). Met ons onderzoek verkennen wij kansen voor de inzet van technologieën in een hybride leeromgeving.

Ook op kennisnet.nl is te lezen dat AR en VR een betere voorbereiding op het beroep mogelijk maken en de toepassing in het onderwijs zal toenemen, maar dat de middelen alleen kansrijk zijn bij een goede toepassing. (Booij & van Bruggen, 2021)

Referenties

- Benner, P. (2015). Curricula and pedagogical implications for the Carnegie study, Educating Nurses: A call for radical transformation. *Asian Nursing Research*, 9, 1-6.
- Booij, E. & Bruggen, W. van (2021). Belangrijkste technologische trends voor het onderwijs. www.kennisnet.nl
- Bouw, E., Zitter, I. & de Bruijn, E. (2020). Designable elements of integrative learning environments at the boundary of school and work: a multiple case study. *Learning Environments Research*, 24(3), 487–517. <https://doi.org/10.1007/s10984-020-09338-7>
- Hoeve, A., L. & Vlokhoven, H. van, Nieuwenhuis, L., Boer, P. den (2021). *Handboek Beroepsgerichte didactiek: Effectief opleiden in het mbo en hbo (1ste editie)*. Huizen, Netherlands: Pica.
- Onderwijsraad (2022). *Inzet van intelligente technologie | Advies |*
- Saab, N. (2022). *Technologie in het onderwijs. Themabeschrijving voor de Kennisagenda voor het onderwijs*. Den Haag: NRO.

219. Podcastserie ‘Minder uren, betere lessen?’: samen leren in PO/VO en de rol van opleiders

Ina Cijvat, Marco Snoek, Hogeschool van Amsterdam

gezamenlijke onderwijsontwikkeling / levenlang leren

Bondige beschrijving

Tijdens deze ontmoeting kunnen de deelnemers meedenken over wat de opbrengsten van een podcastserie betekenen voor de rol van opleiders. In deze podcastserie stond de vraag centraal of en hoe het reduceren van het aantal lessen in het basis- en voortgezet onderwijs kan bijdragen aan beter onderwijs. Het kan ruimte voor gezamenlijke onderwijsontwikkeling voor leraren creëren en daarmee voor het ontwikkelen van kwalitatief betere lessen. Tegelijk betekent minder lestijd van leraren ook minder contacttijd met leerlingen. Dit roept ook allerlei vragen en ideeën op, bijvoorbeeld rond kansengelijkheid en curriculumdruk.

Nu deze podcastserie bijna ten einde is, kunnen we de opbrengsten goed in kaart brengen. De vraag die nu voorligt, is wat het verminderen van lessen ten faveure van gezamenlijke professionele ontwikkeling in het basis- en voortgezet onderwijs kan opleveren, en wat dit vanuit het oogpunt van samen en levenslang leren zou betekenen voor de opleidingen, en daarmee voor de rol van opleiders.

Tijdens deze workshop delen we de opbrengsten, en willen we graag met de deelnemers hierover in gesprek aan de hand van de vraag: Wat betekent ‘samen levenslang leren/ gezamenlijke onderwijsontwikkeling in het basis- en voortgezet onderwijs’ voor jouw opleiding, en voor jouw rol?

Abstract

Inhoud

Leraren in Nederland geven in vergelijking met collega's in het buitenland veel les: gemiddeld verzorgen leraren 840 uur verplichte lessen per jaar in Nederland, terwijl het internationaal gemiddelde op 740 uur ligt (Groen, 2015). Naast regulier overleg met collega's en contact met ouders blijft dan weinig tijd over om op de hoogte te blijven van nieuwe ontwikkelingen (PISA, 2012; OECD, 2016). De focus op lesgeven zorgt ook voor een isolement van de leraar, waarbij de eigen ervaring de belangrijkste leerbron van leraren wordt. Dit wordt versterkt doordat er in weinig scholen een cultuur is waarin samen regelmatig uitkomsten van onderzoek en implicaties voor de lespraktijk besproken worden (Koffeman, 2021; Snoek, Dengerink & de Wit, 2019).

Het reduceren van het aantal lessen kan ruimte voor onderwijsontwikkeling voor leraren creëren omdat er tijd beschikbaar komt voor het samen onderzoeken in ontwikkelteams/netwerken van hun eigen lespraktijk. Het zorgt voor meer variatie in het werk van leraren en minder eenzaamheid in het beroep, en kan leiden tot betere lessen waarmee in minder tijd vergelijkbare of hogere leeropbrengsten voor leerlingen behaald worden. Tegelijk betekent minder lestijd van leraren ook minder contacttijd met leerlingen. Dat roept belangrijke vragen op, bijvoorbeeld ten aanzien van kansengelijkheid en curriculumdruk.

We hebben de podcastserie als een onderzoek beschouwd naar de vraag: Op welke wijze kan een reductie van het aantal lessen van leraren (en leerlingen) ten faveure van ontwikkeltijd voor leraren, bijdragen aan een aantrekkelijker lerarenberoep, beter onderwijs en meer samenwerking binnen scholen, zonder daling van leeropbrengsten. In de podcastserie zijn we in gesprek gegaan met experts en direct betrokkenen om de vragen en mogelijke oplossingen te verkennen. De gesprekken hebben we geanalyseerd en de uitkomsten worden gebundeld in een eindrapport (publieksversie/beleidsadvies). Tijdens deze bijeenkomst willen we de opbrengsten met de

deelnemers delen, en in discussie gaan over wat gezamenlijke professionele ontwikkeling in het basis- en voortgezet onderwijs kan opleveren, en wat dit vanuit het oogpunt van samen en levenslang leren zou betekenen voor de opleidingen, en daarmee voor de rol van opleiders.

Opzet en organisatie sessie

Tijdens de bijeenkomst lichten we kort de opbrengsten van de podcastserie toe, vervolgens gaan de deelnemers in kleine groepen met elkaar in discussie aan de hand van de vraag: Wat betekent dit voor jouw opleiding, en voor jouw rol als opleider? We verzamelen plenair de reacties.

Wat levert het deelnemers op?

De deelnemers worden aan het denken gezet over wat 'minder uren, betere lessen?' voor hen kan betekenen, en wisselen hierover uit met collega's.

Wat wordt verwacht van deelnemers?

Van deelnemers wordt verwacht dat zij bereid zijn om hierover in gesprek te gaan, en open te staan voor de overwegingen en vragen van anderen.

Referenties

- Groen, M. (2015). Kan het onderwijs in Nederland efficiënter? Den Haag: CBS
- Koffeman, A. (2021). Sources for Learning. Understanding the Role of Context in Teacher Professional Learning. Dissertatie
- OECD (2016). Netherlands 2016. Foundations for the Future Reviews of National Policies for Education. Parijs: OECD
- Snoek, Dengerink, de Wit (2019). Reframing the teacher profession as a dynamic multifaceted profession. DOI: 10.1111/ejed.12350

227. Dialoog over ontwikkelen van vakoverstijgende- versus vakspecifieke didactiek van MenM-vakken.

Jefta Bego, Hans Palings, Dorien Doornebos-Klarenbeek, Fontys Hogeschool; Hanneke Tuithof, Universiteit Utrecht & Hogeschool Utrecht; Koen Hoondert, Universiteit Utrecht

Vakdidactiek / Mens- en maatschappijvakken (PO en VO) / Didactiek vakoverstijgend onderwijs

Bondige beschrijving

De mens- en maatschappijvakken (PO en VO) omvatten meerdere vakken: aardrijkskunde, (algemene) economie, filosofie, geschiedenis, levensbeschouwing en maatschappijleer. Voor elk M&M-vak is vakspecifieke vakdidactiek ontwikkeld. Inzichten hierover worden door lopend onderzoek verdiept.

Deze vakdidactische inzichten worden gebruikt bij het ontwikkelen, uitvoeren en evalueren van het vakspecifieke onderwijs. De laatste jaren zien we dat docenten, opleiders en studenten deze inzichten gebruiken om vakoverstijgend M&M-onderwijs vorm te geven. Dit roept de vraag op of vakspecifieke inzichten voldoende handvatten bieden voor M&M-onderwijs waarbij in enige mate sprake is van vakoverstijgend (samen)werken.

Uit onderzoek van het lectoraat 'Didactiek van de gammavakken' (Fontys Hogeschool) en 'Curriculumvraagstukken van het Funderend Onderwijs' (Hogeschool Utrecht) blijkt dat docenten en studenten zoeken naar hoe zij vakoverstijgend (samen)werken vorm kunnen geven in de onderwijspraktijk. Ook bij docenten in het Netwerk M&M en de auteursgroep Handboek M&M-didactiek voor het VO bestaat behoefte aan meer vakoverstijgende handvatten.

Als lerarenopleiders hebben we naast het opleiden van studenten ook een taak in de voortgezette professionalisering van docenten. In het rondetafelgesprek gaan we dieper in op de vraag of, en welke verschillen we zien tussen vakspecifieke didactiek en vakoverstijgende didactiek van M&M-vakken. Is er aanvullende didactische ontwikkeling nodig en zo ja, welke dan?

Abstract

Onderwerp

De mens- en maatschappijvakken omvatten meerdere vakken: aardrijkskunde, (algemene) economie, filosofie, geschiedenis, levensbeschouwing en maatschappijleer. Voor elk M&M-vak is vakspecifieke vakdidactiek ontwikkeld. Inzichten hierover worden door lopend onderzoek verdiept.

Deze vakdidactische inzichten worden gebruikt bij het ontwikkelen, uitvoeren en evalueren van het vakspecifieke onderwijs. Mooi om te zien dat hier vakdidactische aandacht aan wordt besteed. De laatste jaren zien we dat docenten, opleiders en studenten deze inzichten gebruiken om vakoverstijgend M&M-onderwijs vorm te geven. Dit roept de vraag op of vakspecifieke inzichten voldoende handvatten bieden voor M&M-onderwijs waarbij in enige mate sprake is van vakoverstijgend (samen)werken.

Uit onderzoek van het lectoraat 'Didactiek van de gammavakken' (Fontys Hogeschool) en 'Curriculumvraagstukken van het Funderend Onderwijs' (Hogeschool Utrecht) blijkt dat docenten en studenten zoeken naar hoe zij vakoverstijgend (samen)werken vorm kunnen geven in de onderwijspraktijk. Ook bij docenten in het Netwerk M&M en de auteursgroep Handboek M&M-didactiek voor het VO bestaat behoefte aan meer vakoverstijgende handvatten.

Als lerarenopleiders hebben we naast het opleiden van studenten ook een taak in de voortgezette professionalisering van docenten. In het rondetafelgesprek gaan we dieper in op de vraag of, en welke verschillen we zien tussen vakspecifieke didactiek en vakoverstijgende didactiek van M&M-vakken. Is er aanvullende didactische ontwikkeling nodig en zo ja, welke dan?

We zijn er dus in geïnteresseerd hoe vakoverstijgend werken vanuit vakdidactische didactische principes in zowel het primair- als voortgezet wordt vormgegeven.

Gespreksvorm

Rondetafelgesprek. Onder leiding van gespreksleiders gaan we een verdiepend gesprek aan met de deelnemers om inzicht te krijgen in de vraag of en welke aanvullende didactiek nodig is voor vakoverstijgend onderwijs, ten opzichte van vakspecifiek onderwijs in de MenM-vakken.

Hoe worden deelnemers betrokken?

We bevragen de deelnemers op gestructureerde wijze op zowel hun vakspecifieke expertise als op hun kennis over vakoverstijgende didactiek. Doel is om samen te komen tot inzichten over verschillen en overeenkomsten tussen deze didactieken. Wij baseren het rondetafelgesprek op de dialoog die wij hebben gevoerd over dit thema, om samen tot verdieping te komen.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

We passen de sneeuwbal methode toe: inzichten vanuit het rondetafelgesprek delen we zowel in de initiële opleidingen, als tijdens bijeenkomsten in onze netwerken en voor voortgezette professionalisering. De opbrengsten uit het rondetafelgesprek zijn aanzetten om gezamenlijke inzichten te ontwikkelen over vakoverstijgende MenM-didactiek en deze te beschrijven.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

We toetsen onze eigen inzichten en willen deze verrijken met de kennis van de deelnemers. Hierdoor kunnen de inzichten worden verbreed en verdiept, waardoor we docenten, studenten en opleiders handvatten hiervoor kunnen bieden.

Referenties

Tuithof, J. I. G. M. (2018). Wat werkt als je samenwerkt: Voorbeelden van samenwerking tussen gammavakken. Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken.

http://www.expertisecentrum-mm.nl/wp-content/uploads/Tuithof_2018_watwerktalsjesamenwerkt.pdf

Tuithof, J. I. G. M. (2017). The characteristics of Dutch experienced history teachers' PCK in the context of a curriculum innovation. [Doctoral thesis 1 (Research UU / Graduation UU), Universiteit Utrecht]. Utrecht University.

<https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/351524/Tuithof.pdf?sequence=1>

SLO (2020). Handreiking samenwerking mens en maatschappijvakken.

<https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/mens-maatschappij/handreiking-samenwerking-mm-vakken/>

De Bakker, B., Burlage, A., Hendriks, M., Van Herwaarden, F. & Van Norden, S. (2022). Praktische didactiek voor geïntegreerd zaakvakonderwijs (1e druk). Uitgeverij Coutinho.

237. Onbegrensd taalleren met tekstloze prentenboeken vanuit educatief partnerschap

Wenckje Jongstra, Lotte Mensink, Hogeschool KPZ

educatief partnerschap / interprofessionele samenwerking / taalstimulering

Bondige beschrijving

Het associate lectoraat Taalstimulering van Hogeschool KPZ is dit jaar een project gestart in een lerend netwerk in quattro-helix verband, waarbij er sprake is van samenwerking tussen onderzoekers, lokale overheden, professionals van relevante partners en de directe gemeenschap. Opleiders en onderzoekers van Hogeschool KPZ werken gedurende een jaar samen met professionals van drie basisscholen, een gemeentelijke welzijnsorganisatie, én ouders. In het project ontwikkelt het netwerk vanaf komend schooljaar een aanpak waarbij tekstloze prentenboeken in de school- en thuisomgeving ingezet worden om ouderbetrokkenheid te versterken en bij te dragen aan de taalstimulering op school en in het educatieve thuismilieu.

Taalleren is onbegrensd (Nout, 2022). Het vindt niet alleen op school, maar ook in de thuisomgeving plaats. Het verbinden van de omgevingssferen kan de ontwikkeling van geletterdheid stimuleren. Ouderbetrokkenheid is een aspect van educatief partnerschap, maar educatief partnerschap behelst ook interprofessionele samenwerking met relevante partners met het oog op het creëren van optimale ontwikkelingskansen voor opgroeiende kinderen. Samenwerking met de doelgroep is cruciaal bij sociale innovaties (Bund et al., 2013).

In deze bijdrage willen we graag in gesprek gaan over de rol van ouders bij innovatieprojecten. We richten ons daarbij op het vormgeven van educatief partnerschap ten behoeve van taalontwikkeling.

Abstract

Onderwerp

Taalleren is onbegrensd (Nout, 2022). Het vindt niet alleen op school, maar ook in de thuisomgeving plaats. Vroege blootstelling aan een rijke taalomgeving is cruciaal. Taalstimulering door leesbevordering in de thuis sfeer verdient aandacht, met name in gezinnen waar weinig gelezen wordt (Stichting Lezen, 2017).

Het verbinden van de omgevingssferen kan de ontwikkeling van geletterdheid stimuleren, mits het gaat om een gerichte, voor ouders te realiseren, passende aanpak (Van Steensel, et al., 2019), waarbij er sprake is van een wederkerige relatie tussen ouders en professionals (Daamen, 2017). Het inzetten van dezelfde prentenboeken in beide omgevingen versterkt de taalontwikkeling (Grøver et al., 2020). Ondanks deze inzichten is het onduidelijk hoe ouderbetrokkenheid in de praktijk geïmplementeerd kan worden (Scholten et al., 2019).

Ouderbetrokkenheid is een aspect van educatief partnerschap, maar educatief partnerschap behelst ook interprofessionele samenwerking met relevante partners met het oog op het creëren van optimale ontwikkelingskansen voor opgroeiende kinderen. Mogelijke partners zijn opleidingen en kenniscentra van hogescholen, regionale organisaties, zoals jeugdwerk, lokale overheden, maar ook de doelgroep zelf zoals ouders en kinderen. Samenwerking met de doelgroep is cruciaal bij sociale innovaties (Bund et al., 2013). In deze bijdrage willen we graag in gesprek gaan over de rol van ouders bij innovatieprojecten. We richten ons daarbij op het vormgeven van educatief partnerschap ten behoeve van taalontwikkeling.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

Het associate lectoraat Taalstimulering van Hogeschool KPZ is dit jaar een project gestart in een lerend netwerk in quattro-helix verband, waarbij er sprake is van samenwerking tussen onderzoekers, lokale overheden, professionals van relevante partners en de directe gemeenschap: opleiders en onderzoekers van Hogeschool KPZ werken samen met professionals van drie basisscholen, een gemeentelijke welzijnsorganisatie, én ouders. In het project ontwikkelt het netwerk vanaf komend schooljaar een aanpak waarbij tekstloze prentenboeken in de school- en thuisomgeving ingezet worden om ouderbetrokkenheid te versterken en bij te dragen aan de taalstimulering op school en in het educatieve thuismilieu.

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

Naar aanleiding van eigen ervaringen binnen het project, zullen we de deelnemers door middel van het stellen van vragen uitnodigen hun ervaringen te delen en/of ideeën te genereren t.a.v. de concrete vormgeving van het betrekken van ouders in het netwerkleren en bij het vormgeven van ouderbetrokkenheid bij taalstimulering.

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

We delen graag onze ervaringen met het project en leggen daarbij ook de uitdagingen voor waar we voor staan. Onze beoogde opbrengst is enerzijds bij te dragen aan kennisdeling en anderzijds ideeën op te doen voor het vervolg van het project.

Referenties

- Bund, E., Hubrich, D.K., Schmitz, B., Mildenerger, G., Krlev, G. (2013). Blueprint of Social Innovation Metrics. Contributions to an Understanding of the Opportunities and Challenges of Social Innovation Measurement. TEPSIE.
- Daamen, W. (2017). Partnerschap met ouders: wat werkt. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Grøver, V., Rydland, V., Gustafsson, J.-E., & Snow, C. (2020). Shared book reading in preschool supports bilingual children's second language learning: A cluster-randomized trial. *Child Development*, Volume 0 /0, 1–19.
- Nout, C. (2022). Onbegrensd Taalleren: samen naar taalonderwijs van de toekomst. NOB, Nuffic, Taalunie, Opgehaald van: <https://taalunie.org/actueel/319/onbegrensd-taalleren-samen-naar-taalonderwijs-van-de-toekomst>.
- Scholten, A., Jo Kloprogge, J. Van Greuningen, F., & De Wit, W. (2019). Hoe? Bevindingennotitie Hogere Opbrengsten Educatieve ouderprogramma's (0-6 jaar)? VINCI & Voorleesexpress. Geraadpleegd op 1 maart 2020, van: <https://voorleesexpress.nl/assets/hoef.pdf>
- Stichting Lezen. (2017). Leesbevordering in gezinnen met weinig leescultuur. Over het hoe en waarom van het betrekken van laagopgeleide en laaggeletterde ouders bij de leesopvoeding. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Van Steensel, R., Fikrat-Wevers, S., Bramer, W., & Arends, L. (2019). Stimulering van geletterdheid met ouder-kindprogramma's voor kinderen in achterstandsituaties. Een meta-analyse van effecten en werkzame elementen. Amsterdam: Stichting Lezen.

247. Een warme relatie met ieder kind: leren met elkaar in school en opleiding

Annerieke Boland, Hogeschool IPABO; Anke Creutzburg, Marnix Academie; Annemieke Mol Lous, Thomas More Rotterdam; Sophie Verhoeven, José Hillen, Hogeschool De Kempel

leerkracht-leerling relatie / lerende cultuur / jonge kind

Bondige beschrijving

Een positieve leerkracht-kindrelatie is cruciaal voor de brede ontwikkeling van kinderen. Playing-2-gether is een evidence-based spelbegeleidingsmethodiek die leerkrachten in de onderbouw ondersteunt een warme relatie op te bouwen met ieder kind in de groep; preventief, maar ook als interventie wanneer er sprake is van een moeizame of zelfs negatieve relatie met een kind.

In de oorspronkelijke opzet wordt Playing-2-gether overgedragen door een externe coach in een een-op-een-traject. In ons onderzoeksproject hebben drie PLG's van professionals uit groep 1 t/m 4 een lerende cultuur binnen hun team ontwikkeld rond versterking van leerkracht-kind relaties. Er zijn instrumenten bij Playing-2-gether ontworpen om onderlinge reflectie en video-intervisie te ondersteunen (peer-learning), zodat teams zich blijvend kunnen professionaliseren zonder externe hulp.

De basisprincipes en ontwikkelde instrumenten zijn vervolgens meegenomen in een pabo-module Playing-2-gether waarin studenten met hulp van de docent elkaar ondersteunen bij de reflectie op relaties, overtuigingen, interpretaties van kindgedrag en eigen reactiepatronen.

De workshop start met een korte presentatie van de belangrijkste bevindingen van dit onderzoek. Daarna richt de workshop zich op uitwisseling over de eigen opleidingspraktijken rond versterking van leerkracht-kindrelaties. Samen verkennen we hoe leren van en met elkaar daarin versterkt kan worden, eventueel ook binnen leergemeenschappen van studenten en leerkrachten samen.

Abstract

Een positieve leerkracht-kindrelatie is cruciaal voor de brede ontwikkeling van kinderen (Roorda, Koomen, Spilt & Oort, 2011). Hoewel leerkrachten meestal in staat zijn een warme relatie op te bouwen met kinderen, komen zij ook gedrag van kinderen tegen dat zij als 'moeilijk' of 'verstorend' ervaren. Hun gebruikelijke pedagogisch handelen voldoet niet meer en zowel bij het kind als bij de leerkracht kan dat leiden tot stress (Hargreaves, 2000).

Juist op jonge leeftijd zijn interventies om de relatie te versterken effectief voor de ontwikkeling op langere termijn, vooral voor doelgroepkinderen (Hamre & Pianta, 2001; Pianta, Hamre & Stuhlman, 2003). Het is dan ook belangrijk dat (aankomend) leerkrachten zich hierin blijvend ontwikkelen.

In ons onderzoeksproject binnen het NRO-programma Gedrag en Passend onderwijs hebben drie professionele Leergemeenschappen van professionals in groep 1-4 een lerende cultuur binnen hun team ontwikkeld (Lomos, Hofman & Bosker, 2011) rond versterking van leerkracht-kind relaties. Ze gebruikten daarbij Playing-2-gether, een evidence-based spelbegeleidingsmethodiek die leerkrachten van jonge kinderen ondersteunt een warme relatie op te bouwen met ieder kind (Van Craeyveldt e.a., 2015). Oorspronkelijk wordt Playing-2-gether een-op-een overgedragen door een externe coach (Van Craeyveldt e.a., 2022). In dit onderzoek is een werkwijze bij Playing-2-gether ontworpen voor onderlinge reflectie en video-intervisie, zodat teams zich blijvend kunnen professionaliseren zonder externe hulp.

De ervaringen in de PLG's zijn vervolgens verwerkt in een pabo-module over Playing-2-gether voor studenten Jonge kind. De opleidingsdocent ondersteunt de studenten bij onderlinge reflectie op relaties en overtuigingen, en interpretaties van kindgedrag en eigen reactiepatronen via video-intervisie (peer-coaching).

Deel één van deze workshop (20 minuten) bestaat uit een inleiding in de uitgangspunten van Playing-2-gether en de belangrijkste bevindingen over de ontwikkeling van een lerende cultuur: Welke dilemma's en oplossingen ontstonden in de PLG's rond de professionalisering in warme leerkracht-kindrelaties? Zowel inhoudelijke kwaliteit van reflectie op relaties als praktische vraagstukken komen aan bod. Tot slot worden de ervaringen gedeeld met de werkwijze in de opleidingscontext. Wat zijn positieve ervaringen en welke uitdagingen liggen er nog?

- In deel twee van de workshop (40 minuten) wisselen deelnemers uit over eigen opleidingspraktijken: Op welk moment in de eigen opleidingscontext worden studenten concreet ondersteund bij versterking van leerkracht-leerlingrelaties? Hoe gebeurt dat?
- Hoe worden studenten ondersteund in het samen leren reflecteren op kwaliteit van relaties, eigen reactiepatronen en overtuigingen?
- Welke dilemma's komen opleiders hierin tegen? Welke mogelijkheden zien andere opleiders?

Tot slot wisselen we uit over eventuele ervaringen die zijn opgedaan met Samen opleiden of gemengde PLG's van leerkrachten en studenten rond het versterken van leerkracht-kindrelaties. Welke (verdere) mogelijkheden zien we daartoe?

Deelnemers in de workshop

- maken kennis met de mogelijkheden die Playing-2-gether biedt aan leerkrachten en studenten om relaties met kinderen te versterken.
- weten hoe ze (aankomend) leerkrachten kunnen ondersteunen om onderling van elkaar te leren rond positieve leerkracht-kindrelaties.
- hebben concrete ideeën om peer-learning rond positieve leerkracht-kindrelaties in hun opleidingspraktijken te versterken, eventueel in de context van Samen opleiden.

Van deelnemers wordt verwacht dat zij ervaringen met anderen willen delen, kritisch naar opleidingspraktijken willen kijken, met elkaar mee willen denken rond dilemma's en oplossingsrichtingen.

Referenties

- Hamre, B.K., Pianta, R.C. (2001). Early Teacher–Child Relationships and the Trajectory of Children’s School Outcomes through Eighth Grade. *Child Development* 72 (2), 625-638.
- Hargreaves, A. (2000). Mixed emotions: Teachers’ perceptions of their interactions with students. *Teacher and teacher Education*, 16 (8), 811-826.
- Lomos, C., Hofman, R.H., & Bosker, R.J. (2011). Professional communities and student achievement – a meta-analysis. *School Effectiveness and School Improvement: An International Journal of Research, Policy and Practice*, 22,2, 121-148
- Mainhard, T., Oudman, S., Hornstra, L., Bosker, R., & Goetz, T. (2018). Student emotions in class: The relative importance of teachers and their interpersonal relations with students. *Learning and Instruction* 53, 109-119.
- Miller, & I. B. Weiner (Eds.), *Handbook of psychology*. Vol. 7: Educational psychology, 199–234. New York: Wiley.
- Pianta, R.C., Hamre, B. K., & Stuhlman, M. (2003). Relationships between teachers and children. In W. M. Reynolds, G. E. Miller, & I. B. Weiner (Eds.), *Handbook of psychology*. Vol. 7: Educational psychology, 199–234. New York: Wiley.
- Roorda, D.L., Koomen, H.M., Spilt, J.L., & Oort, F.J. (2011). The influence of affective teacher–student relationships on students’ school engagement and achievement: A meta-analytic approach. *Review of educational research*, 81 (4), 493-529.
- Vancraeyveldt, C., Araújo, S, Boland, A., Ferreira, M., Grofčíková, S, Klimentová, A. (2022). Learning to Play-2-Gether: building positive relationships with children through play. In: Loizou, E. & Trawick-Smith, J. (eds). *Teacher Play Pedagogy*. EECERA Book Series.
- Vancraeyveldt, C., Verschueren, K., Van Craeyevelt, S., Wouters, S., & Colpin, H. (2015). Teacher-reported effects of the Playing-2-gether intervention on child externalising problem behaviour. *Educational Psychology: An International Journal of Experimental Educational Psychology*. doi: 10.1080/01443410.2013.860218

268. Hoe vmbo-leraren en hbo-lerarenopleiders samenwerken aan bildung in professionele leergemeenschappen

Hanke Drop, Hogeschool Utrecht

PLG's / Bildung / vmbo

Bondige beschrijving

De deelnemers in deze workshop worden uitgenodigd om, bij wijze van kortstondige gelegenheids-PLG, samen met ons (= docent-onderzoekers van de lerarenopleidingen van Fontys, Hogeschool Utrecht, Hogeschool Arnhem-Nijmegen en Windesheim) te creëren en in gesprek te gaan, waarbij we iets laten ervaren en oplichten van onze wijze van aanpak van het inmiddels bijna afgeronde project “Voorbeeldige bildung in het vmbo”. In vier provincies werden namelijk professionele leergemeenschappen (PLG's) opgezet, waarbinnen vmbo-leraren ervaringen en kennis over bildend onderwijs konden uitwisselen en hun rolmodelschap voor bildungonderwijs verder konden ontwikkelen. Dit gebeurde in zes bijeenkomsten via een onderzoeksmatig ontwerptraject. Het project leidde tot meer op bildung geïnspireerde (persoonsvormende) lessen/lesonderdelen voor vmbo-leerlingen. Ook werd via een traject voor schoolleiders van betrokken schoolleiders toegewerkt naar een schoolbrede doorwerking van Bildung. Tegelijkertijd voerde de Universiteit voor Humanistiek (projectleider van “Voorbeeldige bildung in het vmbo”) een praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek uit om te achterhalen in welke mate en hoe vmbo-leraren Bildung laten zien in hun voorbeeldgedrag, en hoe dit wordt waargenomen door hun leerlingen.

Abstract

Onderwerp workshop

Korte ‘mee-maak’-ervaring voor Velon-deelnemers van “voorbeeldige bildung in het vmbo”

Inbedding van het workshoponderwerp in praktijk en onderzoek

Het afgelopen decennium is bildung vaak aangehaald als alternatief voor een onderwijsvisie waarin de overdracht van vakspecifieke kennis en vaardigheden en het voorbereiden op de arbeidsmarkt centraal staat. Bildung gaat daarentegen over de vorming van de gehele mens, als een doel op zich. De Duitse bildung-traditie is uitgewerkt voor het algemeen vormende en hogere onderwijs, maar nog amper voor het (v)mbo. En dat terwijl persoonsvorming een belangrijk onderdeel van het vmbo is, en ongeveer de helft van alle vo-leerlingen naar het vmbo gaat. In ons project (de Universiteit voor Humanistiek is projectleider) is de potentie van de bildung-traditie voor het vmbo uitgewerkt. Bovendien heeft de Universiteit voor Humanistiek een praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd om te achterhalen in welke mate en hoe vmbo-leraren bildung laten zien in hun voorbeeldgedrag, en hoe dit wordt waargenomen door hun leerlingen.

Inhoud workshop

Tijdens deze workshop nodigen we de deelnemers uit om heel even in een PLG-achtige context bildung ‘mee te maken’: we vragen hun een metafoer te bedenken voor hun visie op bildung (of persoonsvorming) ten behoeve van hun eigen leerlingen of studenten. Deze metafoer beeldt men uit: door te tekenen, een afbeelding erbij te zoeken bijv. via de smartphone, door deze (poëtisch) te beschrijven of theatraal uit te beelden [5"]. Vervolgens worden de metaforen in tweetallen gedeeld en bevraagd [2 x 5"]; en daarna wordt hier kort gezamenlijk op gereflecteerd: welke betekenissen komen er naar voren? [5"]

Wij gaan hierop door met te vertellen over ons project [10"] en daarbij is er ruimte voor vragen. [15"]. Wij sluiten af met enkele concluderende opmerkingen. [5"]

Hoe we de sessie organiseren

De deelnemers worden – bij wijze van gelegenheids-PLG waarin gezamenlijk een uur intensief aan (ieders voorstelling van) bildung wordt gewerkt en uitgewisseld - uitgenodigd om bildung ‘mee te maken’ door eerst zelf een metafoor te verbeelden/beschrijven voor de eigen visie op bildung. Dat dient een driedelig doel: door iets te maken in relatie tot het onderwerp van de sessie worden deelnemers alert, betrokken en ‘stappen ze in’. Dit vergroot de kans op openheid voor ontmoeting en uitwisseling; er wordt even iets ervaren van wat er in ons project tijdens de (uiteraard veel uitgebreidere) PLG-bijeenkomsten heeft plaats gevonden tussen de vmbo leraren en wij als PLG-facilitators; we nodigen hiermee uit tot een activerende inspiratiesessie, waaruit de deelnemers ideeën kunnen meenemen.

Beoogde opbrengst van de workshop

Deelnemers ontmoeten elkaar in deze sessie door ‘mee te maken’ en intensief met elkaar uit te wisselen. Heel even vormen we met elkaar een PLG, uitsluitend voor deze gelegenheid van het VELON-congres. Deelnemers ervaren hiermee iets van de manier van werken tijdens de PLG-bijeenkomsten in ons project “Voorbeeldige bildung in het vmbo.” Dit geeft hopelijk inspiratie en food for thought over de mogelijkheid om juist soms kleinschalig, geïntegreerd in andere lesinhouden aandacht aan bildung te besteden (d.m.v. ‘speldenprikjes’)

Hoe vmbo-leraren en hbo-lerarenopleiders samenwerken aan bildung in professionele leergemeenschappen

292. Sámen meer Muziek - ... hoe kunnen generalisten en specialisten optimaal met elkaar samenwerken?

Johan Sterken, NHL Stenden Hogeschool

Samenwerking verschillende pabo's / Samenwerking verschillende hbo opleidingen / Verbinding werkveld

Bondige beschrijving

Op 10 juni 2022 organiseerden het ArteEZ conservatorium Zwolle samen met de pabo's van Hogeschool Windesheim, VIAA, KPZ en NHL Stenden Hogeschool het symposium 'Sámen meer Muziek'. Het was tegelijkertijd de viering van een onze samenwerking in de periode 2018-nu en in een rondetafelgesprek zijn plannen geformuleerd voor de (nabije) toekomst. Dit sluit naadloos aan bij het MuziekOpleidersAkkoord, waaraan alle conservatoria en pabo's zich gecommitteerd hebben en afspraken hebben geformuleerd tot 2032.

Het muziekonderwijs op de basisscholen staat al geruime tijd in de belangstelling (zie: Méér Muziek in de Klas) en er zijn vele partijen betrokken bij de uitvoering ervan. Door de regeling "Professionalisering Muziekonderwijs Pabo's" (waaraan alle pabo's meegedaan hebben) is een duurzame samenwerking gerealiseerd tussen de bovengenoemde partners. Met als zeer aansprekend voorbeeld een online intervisietraject waarbij 16 tweedejaars conservatoriumstudenten (Opleiding Docent Muziek) samenwerken met circa 70 pabostudenten.

In dit rondetafelgesprek willen we ingaan op de aard van de samenwerking (de moeilijkheden en mogelijkheden) en verkennen we hoe betrokkenen hier nóg meer van zouden kunnen profiteren.

Abstract

Op 10 juni 2022 organiseerden het ArteEZ conservatorium Zwolle samen met de pabo's van Hogeschool Windesheim, VIAA, KPZ en NHL Stenden Hogeschool het symposium 'Sámen meer Muziek'. Het was tegelijkertijd de viering van een onze samenwerking in de periode 2018-nu en in een rondetafelgesprek zijn plannen geformuleerd voor de (nabije) toekomst. Dit sluit naadloos aan bij het MuziekOpleidersAkkoord, waaraan alle conservatoria en pabo's zich gecommitteerd hebben en afspraken hebben geformuleerd tot 2032.

Het muziekonderwijs op de basisscholen staat al geruime tijd in de belangstelling (zie: Méér Muziek in de Klas) en er zijn vele partijen betrokken bij de uitvoering ervan. Door de regeling "Professionalisering Muziekonderwijs Pabo's" (waaraan alle pabo's meegedaan hebben) is een duurzame samenwerking gerealiseerd tussen de bovengenoemde partners. Met als zeer aansprekend voorbeeld een online intervisietraject waarbij 16 tweedejaars conservatoriumstudenten (Opleiding Docent Muziek) samenwerken met circa 70 pabostudenten.

De gangbare gedachte is dat de conservatoriumstudent (aankomend vakleerkracht muziek) goed is in muziek en de pabostudent goed is in klassenmanagement en/of pedagogisch meer onderlegd. Uitgaande van de ervaringen die opgedaan zijn in het project is dit te kort door de bocht. Ook de landelijke werkgroep 'Méér Muziek in de Klas – stage' nuanceert dit beeld. Studenten blijken veel van elkaar te (kunnen) leren zolang er uitgegaan wordt van hun eigen professionaliteit. Zeker bij een vak als muziek is vertrouwen in eigen kunnen (of het gebrek daaraan) cruciaal, geïnspireerd door Suzan Lutke's 'Als de muziek er al is' laten we studenten samenwerken uitgaand van hun eigen kennis en vaardigheden.

Dit sluit ook aan bij ons onderzoek naar 'muzikale identiteit', dat wij uitvoerden in het kader van bovengenoemde subsidieregeling. De centrale gedachte is dat de leerkracht basisonderwijs niet zogenaamd een alleskunner hoeft te zijn, maar er mag wel verwacht worden dat er een muzikale context gecreëerd wordt waar de leerling zich optimaal in kan ontwikkelen. Dit vraagt goede afstemming met andere betrokkenen en dus dient de vraag zich aan 'hoe kan de generalist zo met de vakleerkracht/vakspecialist samenwerken dat het onderwijs (of liever nog: het kind) ervan profiteert?'

Kwalitatief goed muziekonderwijs - daar zal niemand op tegen zijn, maar de vraag is wel wat daar dan precies onder verstaan wordt en hoe dit bewerkstelligd kan worden. In onze opvatting ligt de sleutel hiervoor bij optimale samenwerking. Wanneer (aankomende) onderwijsprofessionals en (aankomende) muziekprofessionals elkaars taal leren spreken en elkaars context leren kennen, dan wordt daarmee een wereld gewonnen. Zeker in een tijd waarin de nadruk steeds meer ligt op samenhang in het onderwijs is afstemming eerder noodzaak dan luxe. Past een intervisietraject als het onze hierbij of zouden we misschien nog veel verdergaande initiatieven moeten ontwikkelen? Herkennen collega's de wens om op deze wijze studenten van verschillende opleidingen bij elkaar te brengen en welke do's and don'ts zijn dan aan de orde?

In dit rondetafelgesprek willen we ingaan op de aard van de samenwerking, de moeilijkheden en mogelijkheden benoemen en verkennen we hoe de opleidingen, het werkveld en uiteraard de studenten en de kinderen hier nóg meer van zouden kunnen profiteren.

Referenties

Olga van Hooff (opleidingsmanager pabo NHL Stenden Hogeschool)

314. Pedagogische kring

Mariëlle Theunissen, Janneke Hoekman, Hogeschool Rotterdam

Pedagogische waarden / Pedagogische professionaliteit / Bezinning op handelen

Bondige beschrijving

In de pedagogische kring maken we tijd voor reflectie, intervisie en bezinning op het eigen handelen als pedagogische professional door samen te vertragen rondom pedagogische thema's.

In ons werk als lerarenopleider is sprake van gelaagdheid van opleiders via studenten naar leerlingen. Om deze gelaagdheid te kunnen realiseren, is het belangrijk om ons ertoe te verhouden: wat zijn onze eigen pedagogische waarden en idealen? En wat betekenen onze pedagogische waarden en idealen voor ons dagelijkse handelen?

Tijdens het pedagogisch bezinningsgesprek op het congres schetsen we een situatie rondom een uitdagende klas van het Instituut voor Lerarenopleiding van Hogeschool Rotterdam. Na de situatieschets nodigen we de deelnemers uit om interventies te bedenken die zouden kunnen werken om in deze klas de werksfeer te verbeteren. Na deze inventarisatie brengen we het gesprek op de diepere laag van de pedagogische waarden die onder de gekozen interventies liggen. Tenslotte benoemen we de interventies die we zelf hebben bedacht en uitprobeerde. Op deze manier ontwikkelen de deelnemers een beeld van onze werkwijze en kunnen deze meenemen naar hun eigen praktijk.

Abstract

Onderwerp

In de pedagogische kring maken we tijd voor reflectie, intervisie en bezinning op het eigen handelen als pedagogische professional bij de lerarenopleiding door samen te vertragen rondom pedagogische thema's. De pedagogische kring wil een bijdrage leveren aan studiesucces van studenten door onze eigen pedagogische professionaliteit te versterken. De pedagogische kring levert een bijdrage aan de verbondenheid tussen opleiders en vakgroepen, en wel via de pedagogiek: wie en hoe zijn wij als opleiders? Hoe verhouden wij ons tot elkaar en tot de studenten?

Net als onze studenten, ontwikkelen ook wij als opleiders onze 'pedagogische professionaliteit' (Van Kan, 2021), die uit drie onderdelen bestaat:

- pedagogisch bewustzijn: bewust maken dat we continu belangen afwegen en we ons daarbij verhouden tot de vraag: 'Wat is op dit moment voor deze student(en) in deze situatie het meest in hun belang en waarom?'
- pedagogisch legitimeren. Opleiders beschikken over eigen pedagogische waarden en idealen, waarmee ze hun handelen legitimeren. In de pedagogische kring buigen we ons over vragen als: 'Welke behoefte hebben deze studenten, hoe kom ik daaraan tegemoet en waarom?'
- pedagogisch handelen. Hier gaat het erom dat opleiders hun onderwijs vormgeven vanuit de eigen pedagogische waarden en idealen.

In deze visie is sprake van gelaagdheid van opleiders via studenten naar leerlingen. De behoeften bij studenten en leerlingen maakt het werken binnen de kaders van deze visie urgent. Om deze visie te kunnen realiseren, is het belangrijk om ons ertoe te verhouden: wat zijn onze eigen pedagogische waarden en idealen? En wat betekenen onze pedagogische waarden en idealen voor ons dagelijkse handelen: hoe we omgaan met onze studenten, hoe we de leeromgeving inrichten, voor de toetsing, voor studiesucces, voor de kwaliteit van de begeleiding van onze studenten? Hoe ondersteunen wij onze studenten bij hun ontwikkeling van pedagogisch bewustzijn?

Gespreksvorm

We schetsen een situatie van opleiders van het Instituut voor Lerarenopleiding van Hogeschool Rotterdam rondom een uitdagende klas. We hebben in een pedagogisch bezinningsgesprek onderzocht wat is er in deze klas aan de hand is en daarna concrete interventies bedacht.

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden

Na de situatieschets nodigen we de deelnemers uit om interventies te bedenken die zouden kunnen werken om in deze klas de werksfeer te verbeteren. Na deze inventarisatie brengen we het gesprek op de diepere laag van de pedagogische waarden die onder de gekozen interventies liggen. Tenslotte benoemen we de interventies die we zelf hebben bedacht en uitgeprobeerd.

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

De Pedagogische Kring vindt plaats in het kader van onderzoek naar de vraag: hoe kunnen we verschillende pedagogische interventies vormgeven, zodat opleiders meer zicht hebben op de vraag wie en hoe wij zijn als opleiders, meer greep krijgen op studiesucces en de kwaliteit van de begeleiding kunnen versterken?

Beoogde opbrengst van de ontmoeting

De deelnemers ontwikkelen een beeld van deze werkwijze en kunnen deze meenemen naar hun eigen praktijk.

Referenties

Van Kan, C. (2021). De waarde(n) van onderwijs. Openbare les. Hogeschool Rotterdam:

Kenniscentrum voor Talentontwikkeling.

<https://www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/projecten-en-publicaties/talentontwikkeling/optimaliseren-leerprocessen/openbare-lessen/openbare-les-Carlos-van-Kan/>

315. TELL: Teacher Educator Living Library

Petra van Beveren, Hogeschool Utrecht & Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam (NOA); John Mynott, University of Aberdeen; Bernadette Wrynn, Hogeschool Utrecht & NOA; Paula Batista, Gerry Czerniawski

connectivity, ontmoeten, opleiders / sharing and collecting stories of TE's / teacher educator narratives / Living Library

Bondige beschrijving

Collecting and analysing the unique stories of Teacher Educators enables a deeper understanding of the nuances of being a teacher educator. Borrowing from the idea of Menneskebiblioteket [The Human Library project] (Human Library, 2021) we aim to start the construction of a teacher educator living library. The notion of the library builds a collective knowledge base which strengthens our identity, as teacher educators, and has the potential to develop the voice of teacher educators. This teacher educator library also aims to break down barriers and enable learning from each other's experiences.

The main purpose of this research is the construction of a teacher educator living library, to build a collective knowledge base which strengthens the identity of teacher educators and has the potential to develop teacher education as a profession.

Abstract

Onderwerp

Teacher Educators are a diverse group of individuals working in a range of contexts and environments. Internationally, a teacher educator might be school-based, university-based or a mixture of these locations. As well as having diverse locational settings, where a teacher educator might consider themselves on the pracademic – practice to academic continuum is similarly varied (Posner, 2009). Each teacher educator, therefore, has a unique positioning and a unique story.

Collecting and analysing these unique stories enables a deeper understanding of the nuances of being a teacher educator. Borrowing from the idea of Menneskebiblioteket [The Human Library project] (Human Library, 2021) we aim to start the construction of a teacher educator living library. The notion of the library builds a collective knowledge base which strengthens our identity, as teacher educators, and has the potential to develop the voice of teacher educators. This teacher educator library also aims to break down barriers and enable learning from each other's experiences. As Abergel (2005) says human libraries are designed to overcome differences within a community and bring people together. As a result, we will offer an open invitation (via social media and through InFoTED email lists) to all teacher educators to record a podcast with us to share their story to add their voice to this collaborative knowledge base. Each contribution will add to our shared understanding of teacher educators as we collect, share, explore and analyse the stories captured.

As part of the retelling of their stories the teacher educators will be able to revisit critical moments in their own storylines which can help them reveal more about the stances of the profession (Oolbekkink-Marhcand, Meijer & Lunenberg, 2021; Smith & Flores, 2019; Nóvoa, 2017) and the development of their role/ learning over time. Building on the analysis of teacher educator stories collected by White & Timmermans (2021) and through sharing and analysing the stories we hope to explore resonances and contradictions from the field of teacher educators.

The main purpose of this research is the construction of a teacher educator living library, to build a collective knowledge base which strengthens the identity of teacher educators and has the potential to develop teacher education as a profession.

Gespreksvorm

The key questions we would like to discuss are:

- What can we learn about teacher educators through listening to their teacher educator stories?
- How does the location (geographical/ institutional) of a teacher educator impact on their story?
- How does a teacher educator's perception of their position on the practice – academic continuum impact their teacher educator story?

De manier waarop gesprekspartners met elkaar in gesprek gaan, hoe deelnemers betrokken worden Round table

Inbedding van het onderwerp in praktijk of onderzoek

This is a research-project and we would like share our ideas with Dutch Teacher Educators.

Beogde opbrengst van de ontmoeting Sharing knowledge, sharing and connecting stories of TE's, inspiration, connectivity, working in networks

Referenties

The Human Library (2021) <https://humanlibrary.org>. [website accessed 23/11/2021]

ABERGEL, R. (2005). Don't Judge a Book by Its Cover!: The Living Library Organiser's Guide, Council of Europe.

BRITISH EDUCATIONAL RESEARCH ASSOCIATION [BERA] (2018). Ethical Guideline for Educational Research, 4th Edition, Ethical Guidelines for Educational Research, fourth edition (2018) | BERA

KELCHTERMANS, G. (2009). 'Who I am in how I teach is the message: self-understanding, vulnerability and reflection', *Teachers and Teaching: theory and practice*, 15(2): 257-272. DOI:10.1080/13540600902875332

MERRIAM, S. B., & TISDELL, E., (2016). *Qualitative Research: A guide to design and implementation*, Jossey-Bass: San Francisco.

MYNOTT, J. & ZIMMATORE, M. (2021). 'Pracademic productive friction: boundary crossing and pressure points,' *Journal of Professional Capital and Community*, ahead of print, DOI: 10.1108/JPC-11-2020-0093.

NÓVOA, A. (2017). 'Firm Position as a Teacher, Affirming the Teaching Profession'. *Cadernos de Pesquisa*, 47, 1106-1133. <https://doi.org/10.1590/198053144843>

OOLBEKKINK-MARCHAND, H., MEIJER, P. & LUNENBERG, M. (2021). 'Teacher Educators' Professional Development During an International Summer Academy,' in VANDERLINDE, R., SMITH, K., MURRAY, J. & LUNENBERG, M. (eds.) *Teacher Educators and Their Professional Development: Learning from the Past, Looking to the Future*, Routledge: London & New York.

POSNER, P. (2009). 'The Pracademic: An agenda for re-engaging practitioners and academics', *Public Budgeting & Finance*, Spring 2009: 12-26.

SMITH, K. & FLORES, M. (2019). 'The Janus faced teacher educator.' *European Journal of Teacher Education*, 42(2): 1-14. DOI:10.1080/02619768.2019.1646242.

VANASSACHE, E., KELCHTERMANS, G., VANDERLINDE, R. & SMITH, K. (2021). 'A conceptual model of teacher educator development: an agenda for future research and practice', in VANDERLINDE, R., SMITH, K., MURRAY, J. & LUNENBERG, M. (eds.) *Teacher Educators and Their Professional Development: Learning from the Past, Looking to the Future*, Routledge: London & New York.

WHITE, L., TIMMERMANS, M., & DICKERSON, C. (2020). Learning from stories about the practice of teacher educators in partnerships between schools and higher education institutions. In A. Swennen & E.J. White (Eds.), *Being a Teacher Educator. Research Informed Methods for Improving Practice*.

WHITE, L., TIMMERMANS, M., & DICKERSON, C. (2020). Learning from professional challenges identified by school and institute-based teacher educators within the context of school–university partnership. *European Journal of Teacher Education*, published online August 8th, <https://doi.org/10.1080/02619768.2020.1803272>.

322. Samen en met autonomie leren door docenten met de professionele leraarontwikkel tool (PLOT)

Tamara Platteel, ICLON - Universiteit Leiden

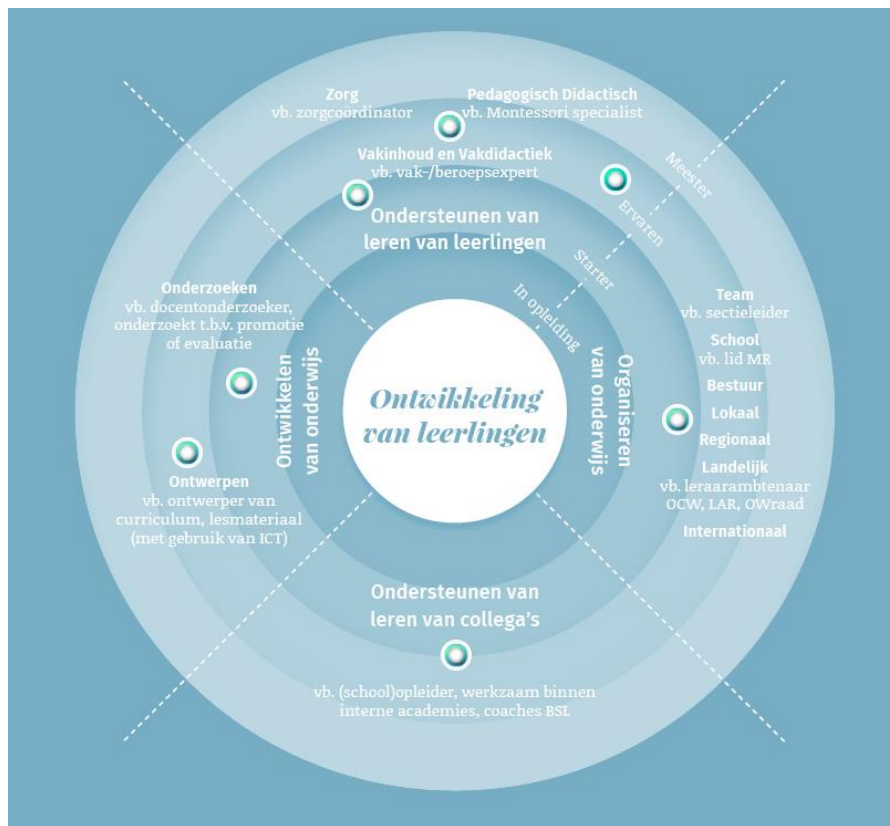
Autonomie / professionalisering / Beroepsbeeld

Bondige beschrijving

De ambitie om het beroep van leraren aantrekkelijk te maken en te houden om op die manier zittende leraren te behouden, de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren en leraren kansen tot persoonlijke ontwikkeling te geven binnen hun beroep is de basis van deze workshop. Voor dit doel is er een tool ontwikkeld waarbij uit is gegaan van het Beroepsbeeld van de leraar. De tool bestaat uit verschillende stappen die een docent zelf of met hulp van anderen kan doorlopen. Allereerst plot hij of zij zichzelf in het beroepsbeeld aan de hand van de vraag: Waar sta ik nu? Vervolgens biedt de tool verschillende mogelijke instrumenten voor een 360% feedback. Dan gebruikt de docent het beroepsbeeld opnieuw om aan te geven waar hij of zij naar toe wil groeien. De tool toont dan professionaliseringsaanbod van verschillende partijen. Alle stappen van het proces worden door de docent in korte verhalen gevat. Door tags toe te voegen (zoals themas of onderwerpen) worden de verhalen vindbaar en ontstaat er een community waar docenten elkaar kunnen inspireren. De docent zelf houdt hierin de regie. In onze workshop wordt de tool getoont en krijgen deelnemers de kans om er zelf ervaring mee op te doen.

Abstract

De ambitie om het beroep van leraren aantrekkelijk te maken en te houden om op die manier zittende leraren te behouden, de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren en leraren kansen tot persoonlijke ontwikkeling te geven binnen hun beroep is de basis van deze workshop. Voor dit doel is er een tool ontwikkeld waarbij uit is gegaan van het Beroepsbeeld van de leraar. De tool bestaat uit verschillende stappen die een docent zelf of met hulp van anderen kan doorlopen. Allereerst plot hij of zij zichzelf in het beroepsbeeld aan de hand van de vraag: Waar sta ik nu? Vervolgens biedt de tool verschillende mogelijke instrumenten voor een 360% feedback. Dan gebruikt de docent het beroepsbeeld opnieuw om aan te geven waar hij of zij naar toe wil groeien. De tool toont dan professionaliseringsaanbod van verschillende partijen. Alle stappen van het proces worden door de docent in korte verhalen gevat. Door tags toe te voegen (zoals themas of onderwerpen) worden de verhalen vindbaar en ontstaat er een community waar docenten elkaar kunnen inspireren. De docent zelf houdt hierin de regie. In onze workshop wordt de tool getoont en krijgen deelnemers de kans om er zelf ervaring mee op te doen.

Referenties

Snoek 2017

<https://www.beroepsbeeldvoordeleraar.nl/wp-content/uploads/2020/01/Een-beroepsbeeld-voor-de-leraar-VO.pdf>

326. Toolkit samen innoveren in een innovatieteam

Henderijn Heldens, Anje Ros, Fontys Hogeschool

collectief leren / ontwerpen / methodiek

Bondige beschrijving

De Toolkit Innovatieteams werd ontwikkeld in het lectoraat Goed leraarschap goed leiderschap van Fontys hogeschool Kind en Educatie. De toolkit ondersteunt leernetwerken (innovatieteams) bij het werken aan innovatievraagstukken. De Toolkit is inmiddels in een groot aantal innovatieteams in verschillende settings ingezet. Binnen het Partnerschap opleiden in de School worden de innovatieteams gevormd door leraren, opleiders en studenten en soms schoolleiders rondom het vraagstuk uit de praktijk van de betreffende school. Vraagstukken liepen uiteen van Bewegen en Leren tot Literaire Competenties. Aan de hand van een cyclische ontwerpaanpak wordt een innovatieteams in acht bijeenkomsten door het proces begeleid. Er is aandacht voor verdieping en kennisdeling en voor praktische toepassing in de vorm van een ontwerp van een prototype. Tijdens de sessie laten we de Toolkit zien en delen we ervaringen van de diverse innovatieteams. Ook als onderzoekers leerden we van de innovatieteams. Zo bleek de ondersteuning van het proces een belangrijke sleutel tot succes, maar vergt het delen van de opgedane kennis buiten het innovatieteam nog de nodige aandacht. Dit bleek specifieke competenties te vragen van de deelnemers.

Abstract

Toolkit Samen Innoveren in een innovatieteam

Scholen beseffen steeds meer dat voor het realiseren van de complexe uitdagingen waar zij voor staan, zoals kansengelijkheid en lerarentekort, samenwerking en het benutten van expertise binnen en buiten de organisatie, een vereiste is. Ook voor lerarenopleiders en studenten is het waardevol om samen met leraren te werken aan deze vraagstukken om op die manier theorie en praktijk met elkaar te verbinden (Vrieling, 2021). Samenwerken aan uitdagende vraagstukken is echter complex en leidt lang niet altijd tot gewenste opbrengsten (Prenger et al, 2021). Om het proces van samenwerken te ondersteunen ontwikkelde het lectoraat goed leraarschap Goed leiderschap van Fontys Hogeschool Kind en Educatie een praktische methodiek.

In de periode 2020 tot en met 2022 werkten diverse innovatieteams van leraren, opleiders en studenten binnen het Partnerschap Opleiden in de School met deze methodiek. Hierbij stond telkens een uitdagend vraagstuk van de betreffende school centraal waarbij leraren, opleiders, studenten en soms ook schoolleiders in het innovatieteam aan dit vraagstuk werkten.

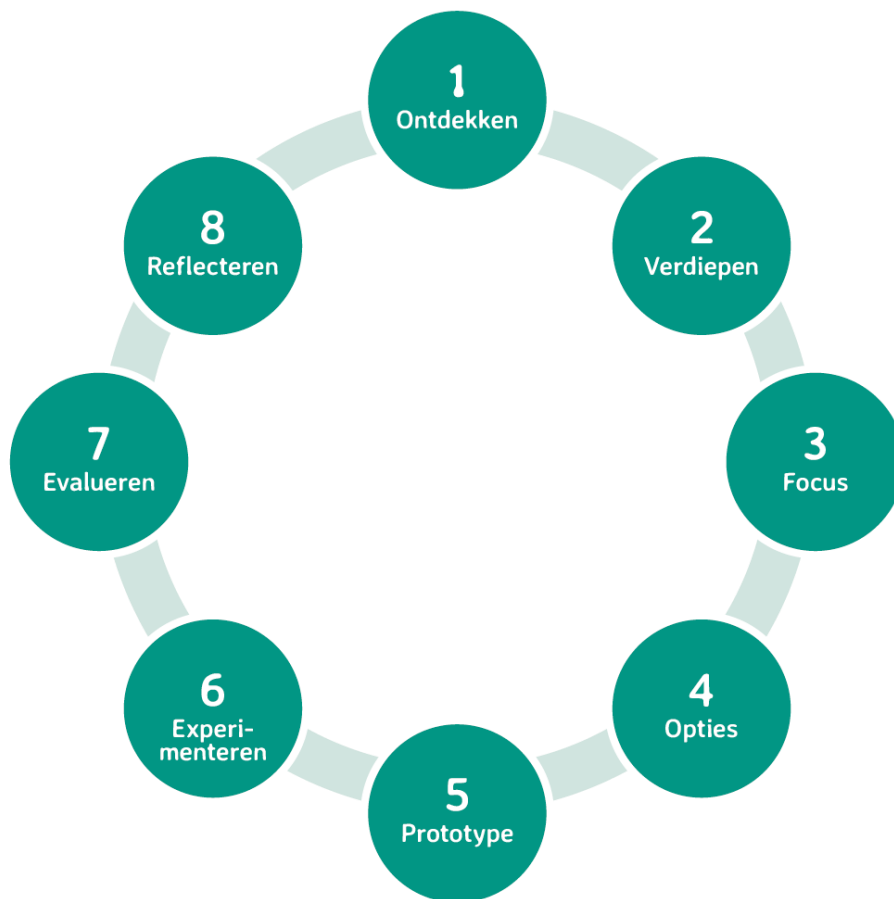
Tijdens acht ontwerpessies werd een achttal stappen doorlopen waarbij eerst het vraagstuk werd gedefinieerd, en daarna verder uitgediept door verdieping in literatuur, het zoeken naar voorbeelden in praktijken van andere scholen of het raadplegen van een expert. Na deze verdieping werden opties voor mogelijke tools besproken en werden hier ontwerpeisen bij geformuleerd (bijeenkomst 3 en 4). Vervolgens werd de keuze gemaakt voor het ontwerp van één praktische tool in de vorm van een prototype. Dit prototype werd vervolgens ook daadwerkelijk ontwikkeld (sessie 5 en 6), waarna een eerste experiment in de praktijk werd uitgevoerd. Op basis van de evaluatie van het experiment kon het prototype worden bijgesteld en vond reflectie plaats op het proces (sessie 7 en 8). Deze ontwerpaanpak combineerde design thinking principes (Henriksen, Richardson & Mehta, 2017) en netwerkleren (De Laat, Vrieling & van den Beemt, 2017) en gebruikte elementen van Scrum (Sanders, 2007).

Figuur (zie afbeelding) Toolkit innovatieteams, een cyclische ontwerpaanpak in acht stappen.

Ter aanvulling op de methodiek werd een Toolkit ontwikkeld. Deze bevatte een katern met achtergrondinformatie over de methodiek, een handleiding met een uitgewerkte leidraad per sessie, ondersteunende werkvormen en voorbeelden van prototypes uit eerdere innovatieteams. De Toolkit werd gepubliceerd via het Platform Samen Onderzoeken.

Reflectie op de Toolkit

Tijdens de achtste sessie (Reflectie) werd elk innovatieteam uitgenodigd om deel te nemen aan een focusgroep gesprek. De focusgroepgesprekken vonden deels online en deels in een fysieke sessie plaats. In het gesprek werden ervaringen van deelnemers met het werken met de Toolkit besproken en ervaren leeropbrengsten. Zowel studenten als leraren en opleiders ervoeren de Toolkit als ondersteunend in het proces van samen professionaliseren en onderzoeken, twee van de pijlers van het partnerschap. Leerervaringen betroffen het leren samen ontwerpen, leren over het vraagstuk en leren van en met elkaar. Om de ontwikkelde handvatten ook buiten het innovatieteam te benutten bleek nog niet vanzelfsprekend. Met name het betrekken van collega's buiten het innovatieteam tijdens het proces werd als uitdagend ervaren.

Ontwerpen in 8 stappen

Referenties

- Heldens, H. & Ros, A. (2020). Toolkit: Samen innoveren in een innovatieteam. Platform Samen Onderzoeken. Bezocht op 1 November 2022 via <https://www.platformsamensonderzoeken.nl/innovatieteams/>
- Henriksen, D., Richardson, C., & Mehta, R. (2017). Design thinking: A creative approach to educational problems of practice. *Thinking Skills and Creativity*, 26, 140-153.
- Laat, M. D., Vrieling, E., & den Beemt, A. V. (2017). Facilitation of social learning in teacher education: The 'dimensions of social learning framework'. In *Communities of Practice* (pp. 153-174). Springer, Singapore.
- Prenger, R., Poortman, C. L., & Handelzalts, A. (2021). Professional learning networks: From teacher learning to school improvement?. *Journal of educational change*, 22(1), 13-52.
- Ros, A. (2022). De school als lerende organisatie. Themabeschrijving voor de Kennisagenda voor het onderwijs. Den Haag: NRO
- Ros, A., Heldens, H., Dokter, N., & Rongen, M. (2021). Samen ontwerpen in een innovatieteam: Een methodiek voor samen leren en innoveren van opleiders, studenten en leraren. *Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 42(1), 320-332.
- Sanders, D. (2007). Using Scrum to manage student projects. *Journal of Computing Sciences in Colleges*, 23(1), 70-80.
- Vrieling-Teunter, E., Hebing, R., & Vermeulen, M. (2021). Design principles to support student learning in teacher learning groups. *Teachers and Teaching*, 27(1-4), 64-81.

332. Onderzoekend vermogen zichtbaar maken

Lidewij van Katwijk, NHL Stenden Hogeschool & Rijksuniversiteit Groningen

Onderzoekend vermogen / Formatief evalueren / Ontwikkelingsgericht

Bondige beschrijving

In deze workshop gaan we aan de slag om de ontwikkeling van onderzoekend vermogen van studenten zichtbaar te maken en erop te reflecteren. Onder onderzoekend vermogen verstaan we de competentie om in professionele situaties voor jezelf vast te kunnen stellen wat je wel en niet weet en kunt, en waar nodig deze ontbrekende kennis met een passende grondigheid te kunnen vinden of creëren, én bruikbaar te maken voor de beroepssituatie waarin jij werkt (Munneke, Rozendaal & Van Katwijk, 2023). Zowel studenten als opleiders hebben behoefte aan een onderwijs- en toetsvorm die beter aansluit bij het toekomstig beroep (Schilder et al., 2019), dan het onderzoeksverslag dat nu vaak gebruikt wordt. In het Comeniusproject 'bewijs van onderzoekend vermogen' verleggen we de focus van dit onderzoeksverslag naar bewijs van onderzoekend vermogen als afstudeerwerk. Om ontwikkeling hiervan zichtbaar te maken gaan we aan de slag met twee verschillende instrumenten, die ontwikkeld zijn in het kader van een Comeniusproject: de kaartenset onderzoekend vermogen en een digitale applicatie, te weten het student ontwikkelsysteem. Beide instrumenten zullen verkend en bediscussieerd worden aan de hand van casuïstiek uit de eigen opleidingspraktijk.

Abstract

Inhoud

Hbo-opleidingen, waaronder pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen worstelen met de rol van studentonderzoek, waarbij het onderzoeksverslag een doel op zich lijkt te zijn geworden (Schilder et al., 2019). Lerarenopleidingen zijn niet bedoeld om onderzoekers op te leiden, maar goede, nieuwsgierige en kritische professionals die leerlingen adequaat begeleiden en hen kunnen uitdagen de wereld om hen heen laten ontdekken en begrijpen. Hierbij staan onderzoekende houding en het onderzoekend handelen in de praktijk centraal. Ondanks de genoemde worsteling zijn zowel studenten als opleiders ervan overtuigd dat het leren uitvoeren van praktijkonderzoek bijdraagt aan betere aanstaande leraren basisonderwijs (Van Katwijk, 2020). De meerwaarde voor pabostudenten is dat ze daadwerkelijk theorie en praktijk leren verbinden en zich expert zijn gaan voelen op een onderwerp dat op hun stageschool leeft (Van Katwijk, 2020). Al met al hebben zowel studenten als opleiders behoefte aan een onderwijs- en toetsvorm die beter aansluit bij het toekomstig beroep (Schilder et al., 2019). In het Comeniusproject 'bewijs van onderzoekend vermogen' verleggen we de focus van het onderzoeksverslag naar bewijs van onderzoekend vermogen als afstudeerwerk. Onder onderzoekend vermogen verstaan we de competentie om in professionele situaties voor jezelf vast te kunnen stellen wat je wel en niet weet en kunt, en waar nodig deze ontbrekende kennis met een passende grondigheid te kunnen vinden of creëren, én bruikbaar te maken voor de beroepssituatie waarin jij werkt (Munneke, Rozendaal & Van Katwijk, 2023). De ontwikkeling van onderzoekend vermogen start meteen bij aanvang van de opleiding en vormt een natuurlijk element door de gehele opleiding heen in alle programma-onderdelen. Iedere lus van het lemniscaatmodel (zie afbeelding 1) kun je zien als een periode in de tijd. De ervaringen die een student in de praktijk van de stageschool opdoet zorgen voor de stimulans en richting van de theoretische verdieping. De toename aan kennis over allerlei zaken die met onderwijs te maken hebben draagt bij aan de mogelijkheid om bevindingen uit eerder onderzoek toe te passen in de eigen praktijk en die daarmee te versterken. (Van Katwijk, 2020).

We zijn bezig met de ontwikkeling van een formatief didactisch instrument voor begeleiding en beoordeling van onderzoekend vermogen waarmee de student zelf, alsook opleiders en begeleiders in het werkveld zicht krijgen op de ontwikkeling ervan.

Organisatie van de sessie

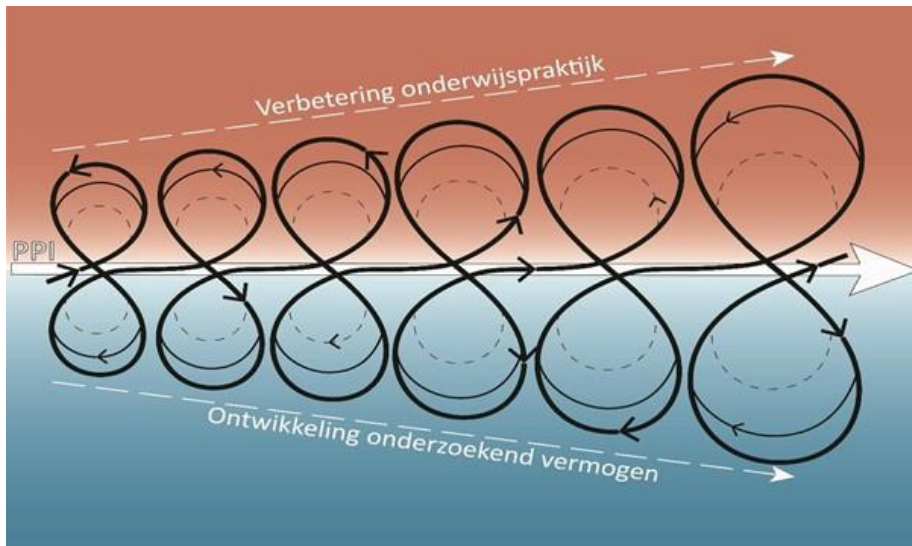
In de workshop zullen we aan de hand van eigen casuïstiek met behulp van de kaartenset onderzoekend vermogen (zie afbeelding 2) en de digitale applicatie student ontwikkel systeem (zie afbeelding 3) aan de slag gaan om onderzoekend vermogen in beeld te krijgen.

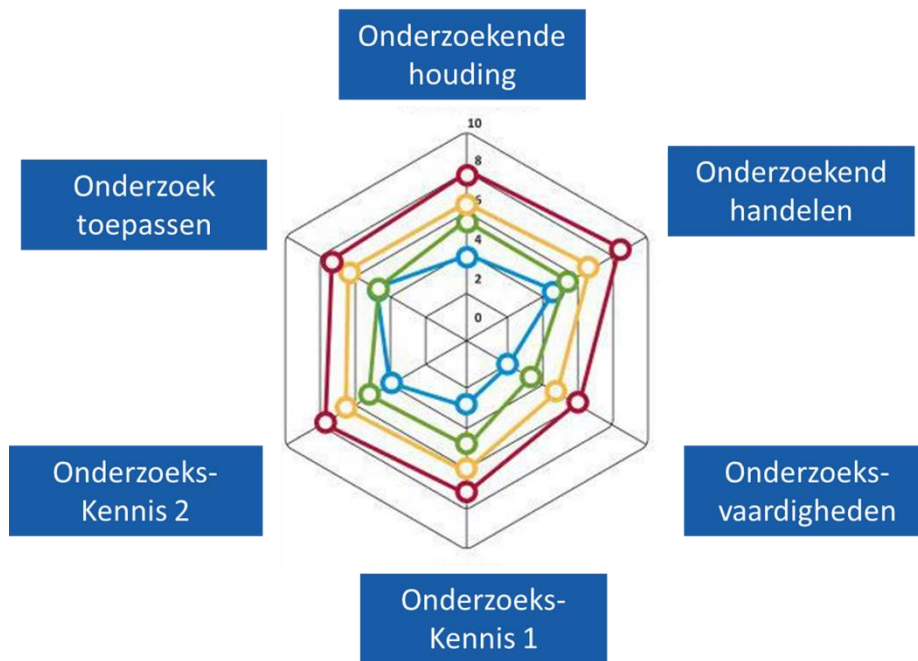
Wat levert de workshop de deelnemers op

Dialoog en inzicht over hoe (school)opleiders zicht kunnen krijgen op onderzoekend vermogen en studenten kunnen begeleiden bij de ontwikkeling ervan gedurende de opleiding.

Wat wordt er verwacht van de deelnemers

Een nieuwsgierige en kritische houding!

Referenties

- Munneke, L., Rozendaal J.R., en Van Katwijk, L. (2023). *Ontwikkeling van onderzoekend vermogen tijdens je lerarenopleiding*. Boom uitgevers, Amsterdam.
- Schilder, P., Munneke, L., & Andriessen, D. (2019). Maak afstudeerwerk relevant voor opleiding én praktijk: Andere kijk op het beoordelen van afstudeerwerk. *TH&MA Hoger Onderwijs*, 2019(3), 64-69.
- Van Katwijk, L.C. (2020) *Empowering pre-service teachers through inquiry. Development of an inquiry stance in intended, implemented and attained curriculum of primary teacher education* (Doctoral dissertation, Rijksuniversiteit Groningen).
- Van Katwijk, L., Jansen, E., & Van Veen, K. (2019b). Ontwikkeling van kritische en nieuwsgierige leraren? Onderzoekend vermogen in leerlijnen onderzoek van lerarenopleidingen basisonderwijs. *Pedagogische studiën*, (96) 330-348.

335. Begeleiders en opleiders en hun rol in het begeleidingsnetwerk rondom zij-instromers

Ilona van Heijst, Monique Volman, Frank Cornelissen, Universiteit van Amsterdam

zij-instromers / second-career teachers / begeleidingsnetwerk

Bondige beschrijving

Om zij-instromers (second-career teachers) goed te begeleiden in hun ontwikkeling is een goede samenwerking tussen school, opleidingsinstituut en de SCT van essentieel belang. Op basis van mijn lopende promotieonderzoek neem ik u mee in de spanningen die SCTs ervaren tijdens hun opleidingstraject. Daarbij leg ik de focus op het begeleidingsnetwerk rondom de SCT en de wijze waarop de actoren in dit netwerk de leraar in opleiding kunnen ondersteunen om spanningen om te buigen tot leermomenten.

Leren lesgeven gaat altijd gepaard met een bepaalde mate van spanning, en dat geldt ook voor SCTs. In het eerste deel van mijn onderzoek zijn de spanningen die zij ervaren tijdens hun opleidingstraject onderzocht middels interviews met en een analyse van de opleidingsproducten van 24 SCTs van de Interfacultaire Lerarenopleidingen van de Universiteit van Amsterdam. De spanningen die zijn gevonden hebben betrekking op: 1) startend leraar/stagiair zijn, 2) het lerarenberoep en de educatieve context en 3) het opleidingstraject van de SCT. In mijn presentatie belicht ik deze spanningen en laat zien hoe inzicht in deze spanningen richting geven aan de begeleidingsinhoud en -wijze van de om een succesvolle in- en doorstroom van deze startende collega's in het onderwijs te bevorderen.

Abstract

Onderwerp

Spanningen ervaren door SCTs gedurende de startfase van de opleiding

Probleemstelling

Lerarentekort is een probleem waar verschillende landen mee kampen (Williams, 2013) en een van de maatregelen om dit lerarentekort aan te pakken is het werven van volwassenen die al een carrière hebben gehad voordat ze de overstap naar het onderwijs maken (De Geus et al., 2019; Dadvand & Dawborn-Gundlach, 2020). Deze, zo genoemde second-career teachers (SCTs) hebben veel potentie omdat ze ervaringen en kennis van hun eerdere professionele leven mee de school innemen, wat het leren van de leerlingen kan verrijken (Williams, 2013; Freidus & Krasnow, 1991). Het ministerie van OC&W (2020) laat zien dat ongeveer 26-34% van alle studenten die starten aan de lerarenopleiding SCTs zijn en dat van dit percentage maar 33% nog steeds actief was zeven jaar nadat ze met de opleiding waren gestart. Het is belangrijk om dit percentage omhoog te krijgen. Dit kan door SCTs adequaat te begeleiden en hen te leren om spanningsmomenten om te zetten in leersituaties.

Inbedding in de literatuur

Er zijn verschillende onderzoeken die zich richten op de spanningen die ervaren worden door leraren in opleiding. Daarvan richten enkele onderzoeken zich specifiek op de spanningen die ervaren worden door SCTs. Zo toonde Tigchelaar (2012) aan dat SCTs een kloof kunnen ervaren tussen hun idealen en de realiteit en laat Williams (2013) zien dat deze leraren in opleiding spanningen ervaren ten aanzien van het opleidingstraject en het combineren van studie, werk en privé.

Deze voorgaande onderzoeken hebben voornamelijk in algemene zin gevraagd naar de spanningen die SCT hebben ervaren. Vandaar dat dit onderzoek expliciet vraagt om de situatie te beschrijven en de ervaring terug te halen die de spanning heeft opgeroepen zodat deze spanning vervolgens duidelijk gedefinieerd kon worden.

Bij het selecteren van spanningsmomenten is er gezocht naar situaties die geassocieerd zijn met conflict, dissonantie, instabiliteit of onzekerheid wat de behoefte creëert om te zoeken naar stabielere stadia (Lehne & Koelsch, 2015).

Onderzoeksvraag

De onderzoeksvragen van deze studie zijn Welke ervaringen zorgen voor spanningen bij SCTs gedurende het eerste semester van de opleiding?

Eerste resultaten

De resultaten laten zien dat SCTs spanningen ervaren met betrekking tot:

- startend leraar/stagiair zijn,
- het lerarenberoep en de educatieve context
- hun opleidingstraject. Daarnaast benoemen SCT zowel spanningen die negatieve emoties oproepen als positieve

Interactieve wijze van discussiëren

Naar aanleiding van deze presentatie ga ik graag met de deelnemers in gesprek over de implicaties van mijn onderzoek naar deze SCTs. Dit doe ik naar aanleiding van een aantal stellingen die uit de resultaten van dit onderzoek naar voren zijn gekomen. Daarbij wordt de koppeling gemaakt naar de do's and don'ts om de doorstroom van deze SCTs in het onderwijs te bevorderen.

Referenties

Dadvand, B., & Dawborn-Gundlach, M. (2020, July 30). The challenges to retain second career teachers. Retrieved August, 12, 2021, from <https://pursuit.unimelb.edu.au/articles/the-challenge-to-retain-second-career-teachers>

De Geus, W., Bekkers, H., & Heijsters, L. (2019). Hoe werkt de keten?: Onderzoek naar de Amsterdamse keten zij-instroom in het beroep [How does the chain work?: Study of the chain of SCTs in Amsterdam]. Retrieved April, 28, 2021, from <https://www.oberon.eu/media/m54mxx2t/hoe-werkt-de-keten.pdf>

Dutch Ministry of Education: OC&W (2020). Rapportage zij-instroom leraren 2020 [Report SCTs 2020]. Retrieved August 10, 2021, from

Freidus, H., & Krasnow, M. (1991, April 2-7). Second-career teachers: Themes and variations [Paper presentation]. Annual meeting of the American Educational Research Association, Chicago, IL, United States.

Lehne, M., & Koelsch, S. (2015). Towards a general psychological model of tension and suspense. *Frontiers in Psychology*, 6, 1-11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00079>

Tigchelaar, A. (2012). Addressing second career teachers earlier experiences (Dissertation). Centrum voor Onderwijs en Leren [Centre for Teaching and Learning]. Utrecht University, Utrecht.

Williams, J. (2013). *Constructing new professional identities: career changers in teacher education*. Brill: SensePublishers.